<36635412050016

Clact. Gr. Vet. sc. p. 488.

ARISTOTELIS
POLITICORUM
LIBRI OCTO SUPERSTITES.

GRAECA RECENSUIT EMENDAVIT ILLUSTRAVIT
INTERPRETATIONEMQUE LATINAM
ADDIDIT

IO. GOTTLOB SCHNEIDER, Saxo.

VOLUMEN II.

FRANCOFURTI AD VIADRUM.
Sumtibus Tabernae Librariae Academicae.
MDCCCIX.

NOTITIA

Editionum, Verſionum, et Commentariorum ad Ariſtotelis Politica ſcriptorum, per annos deſcripta.

I.

Editiones.

I. Princeps Aldina prodiit Venetiis MIID. menſe Junio apud Aldum. fol.

II. Baſileenſis emendante Simone Grynaeo 1531. fol.

III. Baſileenſis altera 1539. fol. per Bebelium et Mich. Iſingrinium.

IV. Ariſtotelis Politica, graece apud Jo. Lod. Tiletanum, Pariſiis. 1540. 4. Inſunt tantum liber primus et ſecundus et tertii pars cum emendationibus et notulis marginalibus, indice Buhlio in Vol. I. Edit. p. 251.

V. Ariſtotelis de Republica libri VIII. interprete et enarratore Geneſio Sepulveda, Cordubenſi, Pariſiis apud Vaſcoſanum 1548. 4.

Haec repetita fuit Coloniae Agrippinae in officina Birckmannica anno 1601. 4. adjectis Kyriaci Strozae de Republica

libris duobus, videlicet IX. et X. graece conſcriptis et ab eodem Stroza latinitate donatis. Atque hanc ſolam potui conſulere ab humaniſſimo Langero e bibliotheca Guelfertytana ſuppeditatam.

Iterum repetita fuit Matriti graece et latine apud Joach. Ibarram anno 1775. fol.

Emendationes verſionis et ſcholiorum ex exemplo deſcriptas, quod fuit olim Editoris Sepulvedae, publicarunt Editores Operum Sepulvedae Matritenſes anno 1780. 4. Vol. I. p. CXIII — CXLIII. quae maxima ex parte ſunt emendationes errorum typographicorum editionis Vaſcoſanae.

Vaſcoſanam Pariſienſem anni 1548. 4. habui e Bibliotheca Goettingenſi. Inſcriptio habet: Ἀριστοτέλους Πολιτικῶν βιβλία ὀκτώ. Ariſtotelis Politicorum libri octo. Pariſiis apud Vaſcoſanum, via Jacobaea ad inſigne Fontis. MDXLVIII. Praefationis ibi nihil reperi, nec divinare poſſum, hanc an aliam commentariis ſuis Sepulveda illuſtraverit. Sequitur ea in locis, quos comparavi, ſcripturam Aldinae; comparavi autem librum ſeptimum extremum et primum; reliquos enim libros jam abſolveram, cum iſte liber cum Montecatini commentario ad librum ſecundum Goettinga huc perlatus adveniret.

VI. Baſileenſis tertia 1550. fol. Conr. Gesneri et Sim. Grynaei ſtudio recognita, apud M. Iſingrinium.

VII. Aldina minor ſeu Camotiana anni 1552. 8. curante Jo. Baptiſta Camotio, cum praefatione Frid. Turiſani.

VIII. Florentina prior P. Victorii Florentiae prodita anno 1552 inſcripta Johanni Caſae, Archiepiſcopo Beneventano, a quo accepiſſe ait ſe, quae ille in his libris accurate legendis et cum antiquis exemplaribus conferendis annotaverat. Hanc Morellius repetiit Pariſiis 1556, quam editionem ſolam comparavit Reizius.

IX. Aristotelis Politicorum liber primus graece et latine cum commentario a Michaele Toxite confecto ex scholis Jo. Sturmii matutinis. Tiguri apud Christ. Froschoverum. 8. sine anno. Retulit tamen Buhle ad annum 1558.

X. Aristotelis Politicorum libri octo, graece apud Jo. Benenatum. Parisiis 1574. 4. Memoravit Buhle.

XI. Ἀριστοτέλους Πολιτικῶν βιβλία ὀκτώ. Aristotelis Politicorum sive de optimo statu reipublicae libri octo, ex castigationibus Petri Victorii emendatiores facti. Francofurti ex Typographia Andr. Wecheli. 1577. 4.

Haec est repetitio prioris Florentinae, quam una cum illa omisit Fabricius. Caret annotatione Sylburgii et Indicibus, quae exhibet Editio Sylburgii Wecheliana anni 1587. 4. Addidit tamen Sylburgius capitum distinctionem, qua Victoriana utraque caret.

XII. Victoriana altera Florentiae prodita est apud Juntas 1576. fol. Hanc anno 1582 repetiit Basileae Theodorus Zuingerus adjectis versione Lambini et Fragmentis Pythagoreorum politicis, a Jo. Spondano conversis atque emendatis. fol. Lambini annotationibus excerptis suas aliquot et Tabulas analyticas addidit Zuingerus.

XIII. *Aristotelis Politicorum hoc est Civilium Librorum Secundus, ab Antonio Montecatino in latinam linguam conversus et partitionibus, resolutionibus, scholiis illustratus ad Petrum Aldrovandinum Romanum, S. E. Cardinalem, cum aliis quibusdam, quae sequens pagina indicabit. Ferrariae apud Benedictum Mammarellum.* 1594. fol.

Eodem anno dicitur prodiisse commentarius in librum I., in tertium vero anno 1598. fol. Catalogus autem Bibliothecae Bodlejanae p. 348. Commentarium in li-

brum I. proditum ponit anno 1587. in ſecundum et tertium anno 1594.

Ejusdem Progymnaſmata in Politicos libros Ariſtotelis ad ſe miſſa memorat Anton. Riccobonus in Epiſtola ad Ant. Montecatinum data Pridie Idus Aug. anni 1587. atque inſerta Commentariis Montecatini ad Librum II, p. 127.

De anno editi Commentarii ad Librum I. dubius haereo; vix enim eodem anno videtur potuiſſe abſolvere utrumque volumen auctor. Alterum enim ſpiſſum ſatis eſt; cujus hae ſunt appendices: A pagina inde 237. novus titulus habet: *Platonis — de Republica vel de Juſto libri decem, a docto quodam viro e graeca lingua in latinum verſi, Ant. Montecatini in eos libros Partitiones et veluti Paraphraſis quaedam ad Cynthium Aldrovandinum Cardinalem. Ferrariae — 1594.*

A pagina 452. incipit novus titulus: *Platonis — de Legibus vel Legumlatione Libri duodecim cum Epinomide, a docto — Antonii Montecatini Epitome eorum librorum et Legum, quas illi continent, in ordinem quendam redactarum, ad — Franciſcum Toletum, Cardinalem. Ferrariae — 1594.*

A pagina 717. ſequitur: *Quinque veterum rerumpublicarum Hippodamiae, Laconicae, Creticae, Carthaginenſis, Atheniensis, contra quas Ariſtoteles in poſteriori parte ſecundi Politici disputavit, antiqua fragmenta, ad — Lutium Saxum, Cardinalem. Ferrariae — 1594.*

A pagina 767. denique adjectus eſt Index rerum his libris comprehenſarum.

Orationem Philoſophi brevem et conciſam mirum in modum auxit et dilatavit ſermone non ubique puro nec latino.

Graeca diligenter cum Editionibus comparavit, raro correxit; in critica enim arte plumbeus, in philosophia enarranda loquax magis quam disertus fuisse videtur, in Victorium denique iniquior, cujus alteram editionem ignorasse videri possit, quanquam alibi copiis ab eo paratis usus sit.

Librum e Bibliotheca Goettingensi suppeditavit venerandus *Heyne;* commentarium in librum primum et tertium nancisci nondum potui.

XIV. Ἀριστοτέλους Πολιτικῶν τὰ σωζόμενα. Aristotelis Politica a Petro Ramo, regio Professore, latina facta et dialecticis rerum summis breviter exposita et illustrata. Cum Indice rerum et verborum memorabilium locupletissimo. Francofurti typis Wechelianis 1601. 8.

Nihil praefationis reperi, ubi de subsidiis traditum aliquid sit, quibus in interpretandis verbis graecis usus est. Praeter Sepulvedam et veterem interpretem ceteros interpretes raro aut nunquam consuluisse videtur.

XV. Ἀριστοτέλους Πολιτικῶν βιβλία Θ. Aristotelis Politicorum libri VIII. Cum perpetua Dan. Heinsii in omnes libros Paraphrasi. Accedit accuratus rerum Index. Lugduni Batav. ex officina Elzeviriana anno 1621. 8.

Habet additam versionem Ob. Giphanii, et in postrema libri septimi parte et in octavo Genesii Sepulvedae. Accedunt a pagina inde 971. Fragmenta Heraclidis Pontici de rebuspublicis Graecorum, Nicolai Damasceni de Moribus gentium et Aristotelis Fragmenta rerumpublicarum graecarum. Sequuntur pag. 1041 — 1045. paucae Dan. Heinsii emendationes et annotationes.

XVI. Ἀριστοτέλους Πολιτικῶν τὰ σωζόμενα. Aristotelis Politicorum libri superstites. Editio nova. Cura Herm. Con-

ringii, cum ejusdem Introductione et emendationibus. Helmſtadii 1656. 4. Priorem ipſe non vidi. De poſteriore ſatis fuit in Praefatione dictum.

XVII. Ἀριστοτέλους Πολιτικῶν βιβ. Θ. Ariſtotelis Politicorum libri octo. Cum perpetua Dan. Heinſii in omnes libros Paraphraſi emendatius editi, notis illuſtrati et ad disputandum publice propoſiti auctore et praeſide Severo Chriſtoph. Olpio. Cum Indice locupletiſſimo. Jenae 1660. 4.

Repetita eſt Edito Heinſiana, ſed tanta cum ſocordia, ut non ſolum Praefatio Heinſii et annotationes omiſſae fuerint, ſed lectores etiam ignari relinquerentur, cujusnam ſit verſio latina graecis appoſita. In verbis quaedam mutata fuerunt ad exemplum Conringianae; unde etiam creberrimi iſti obeli translati fuerunt. Praefatio jactat annotationes, in quibus ineſſe ait quaedam a Thoma Reineſio e penu critico privatim communicata, quorum nihil omnino apparet in exemplo, quo utor.

XVIII. Ἐκ τῶν Ἀριστοτέλους Πολιτικῶν, περὶ τῆς πόλεως μακαρίας — περὶ τῆς τῶν παίδων ἀγωγῆς καὶ παιδείας. Cum annotatione critica (Fr. Wolfg. Reizii) Lipſiae apud Jacobaeerum 1776. 8. Continet libri ſeptimi capita poſtrema a decimo ſecundo inde et librum octavum integrum. Textum habet Conringianum, paſſim emendatum et rectius dispunctum. Comparavit vir egregius Victorianam priorem a Morellio repetitam Pariſiis 1556. alteram non vidit; praeter eam Zuingerianam cum verſione Lambini, Rami, Victorii. Camerarium raro nominavit; atque ejus annotationes intra ſeptimum librum ſubſiſtunt. Aretini verſionem non inſpexit, nec Giphanium, Heinſium, Piccartumve adhibuit; vetuſtiores Editiones, veluti Aldinam et Sylburgianam neglexit; nihil e Codicibus duxit; omnia ingenii ſui acumine reperta et parata attulit ad Ariſtotelem interpretandum, quae ſane non levia nec pauca ſunt. Ceterum opinionem a Conringio in-

primis vulgatam de libro ſeptimo et octavo transponendis et poſt primos tres collocandis tanquam ſuam in Praefatione profeſſus, ſi totum opus eadem cura et diligentia, qua particulam poſtremam, complexus fuiſſet, non dubito quin pro magno ingenii acumine ſtatim errorem agnoviſſet et conviciſſet.

II.

Verſiones latinae.

I. Antiquiſſima omnium eſt, quam vulgo Thomae Cantimpratano adſcribunt, quamque Guilelmo de Morbecka Brabantino, circiter anno Chr. 1273 factam de graeco, et verbum verbo reddentem, vindicavi in Praefatione ad Editionem novam Hiſtoriae animalium Ariſtotelis. Hujus exemplo gemino uſus ſum non ſine magno fructu, ut in Praefatione jam expoſui.

II. Johannis Argyropuli, Byzantini, ſed patria a Turcis expugnata extorris, verſionem multi memorant, contra alii negant ſe reperiſſe, qui illam oculis manibusque ipſe uſurpaſſet. Panzerus tamen in Annal. Typogr. Vol. VIII. p. 381. aliunde poſuit hunc libri titulum: Ariſtotelis Politica et Oeconomica Jo. Argyropulo interprete. Venetiis per Jacobum Pencium 1506. die 23. Novembris. 8.

III. *Leonardi Aretini.* Uſus ſum ea editione, quae ſubjunctam habet dedicationem Aretini ad Papam, ejusdemque Epiſtolam ad magiſtratum Florentinum datam Florentiae 8. Kal. Dec. 1538. cum reſponſione magiſtratus data die 28. Dec. 1538. fol. Repetitionem hujus verſionis Lipſienſem etiam ad manus habui, quae plures operarum errores emendaſſe gloriatur. Eandem vulgares Editiones textui graeco appoſitam, ſed varie interpolatam et vitioſam habent. Annotavit

autem Buhle p. 210. Leonardi verſionem editam jam reperiri in Editione Veneta anni 1496 quam Goettingae ipſe inſpexerat.

IV. Politica Ariſtotelis, Leon. Aretino interprete; Economica et Hecatonomiarum libri VII, Jac. Fabro Stapul. interprete, cum illius Scholiis. Apud Petrum Portam et Beatum Rhenanum 1506. fol.

Ariſtotelis Politica et Oeconomica, Leonardo Aretino interprete, recognitore et explanatore Jacobo Fabro; et libri Hecatonomiarum et Oeconomiarum publicarum cum Aretini explanationibus. Pariſiis ex officina Henr. Stephani 1506. fol. Repetita anno 1511, 1516, et apud Sim. Colinaeum 1526.

Ariſtotelis Politicorum libri VIII, latine, interprete Leonardo, ex emendatione Jac. Fabri Stapul. cum comment. ac annott. Variorum; apud H. Stephanum Pariſ. 1517. fol.

V. Ariſtotelis Statigiritae Politicorum liber primus, Leon. interprete, cum Raphaelis Volaterrani argumentis. Venetiis apud Hier. Scotum, 1543. 8.

VI. Ariſtotelis de republica libri octo, latine, a Cornelio Valerio ab Auuater, Ultrajectino. Pariſiis apud Vaſcoſan. 1548. 8.

Harum quinque Editionum notitiam debeo Buhlio l. c.

VII. Ariſtotelis Ethica et Politica latine per Eugenium Brutum, Ord. Praedicat. Venetiis 1509. fol.

Eadem — latine, recognovit Fr. Eugenius Brutus. Venetiis 1514. fol.

Utramque Editionem memoravit *Quetif* in Hiſtor. litter. Ordinis Dominic. II, p. 28. et ex eo Panzer Annal. Typogr. Vol. VIII, p. 400 et 423.

VIII. Ariſtotelis de republica, qui Politicorum dicuntur, libri VIII, Joachimo Perionio, Benedictino Cormoeriacino, interprete. Acceſſerunt ejusdem in eosdem libros obſervationes et argumentum, quo ordo et ſententia eorum librorum breviter exponitur. Pariſiis apud Tiletanum 1543. 4. repetita ibidem 1556. Fabricius hanc poſteriorem ſolam nominavit et fecit Lugdunenſem.

IX. *Jac. Ludov. Strebaei* Pariſiis prodita 1542, quae animadverſiones habere dicitur ad verſionis Perionianae libros tres priores. Buhle memoravit (p. 252.) Editionem anni 1549. 4. factam Pariſiis apud Jo. Roigny, quam repetitam ait fuiſſe anno 1550 et 1554.

X. Paraphraſis Coelii Calcagnini extat in ejus Operibus Baſileae editis 1544. fol.

XI. Politicorum et Oeconomicorum Ariſtotelis interpretationes et explicationes accuratae nunc primum a filiis in lucem editae, auctore Joachimo Camerario, Bapenbergenſi. Subjecto rerum et verborum Indice. Francofurti apud Andr. Wechelum 1581, 4. Deſinunt cum libro ſeptimo. Uſus eſt Camerarius codice ſcripto, cujus notitiam nusquam dedit. Verſionem omnium librorum et capitum non dedit, ſed quorundam tantum; veluti librum primum non vertit, ſed ſparſis obſervationibus paſſim illuſtravit. Ipſe etiam p. 12. profeſſus eſt p. 14. *Convertere autem Graeca ordine et ſerie ſua in ſermonem latinum certis de cauſis non eſt viſum.* Praeter Codicem ſuum Veretam utramque Editionem et Aretini verſionem, rariſſime antiquam Guilelmi, comparavit.

XII. Ariſtotelis de Politica libri VIII. latine, Dion. Lambino interprete, apud Jo, Benenatum Lutetiae 1567. 4. Baſileenſem Editionem anni 1582. memorat Catal. Biblioth. Bodlejanae. Ipſe Lambini annotationes adhibere ad operam meam non potui niſi eas, quas Zuingeri Editio poſuit.

XIII. Oberti Giphanii, Philoſophi et Icti clariſſimi Commentarii in Politicum opus Ariſtotelis poſt ſat bene longam ſuppreſſionem jam boni publici gratia primum in lucem editi. Cum Indice rerum verborum et ſententiarum locupletiſſimo. Francofurti 1608. 8. Subſtitit ejus opera intra priorem partem dimidiam libri ſeptimi, ceterum bene de librorum horum interpretatione meriti. Verſioni latinae particulatim ſubjunxit interpretationem et verborum et ſententiarum.

III.

Verſiones Italico, Gallico, Anglico et germanico ſermone factae.

1. *Bern. Segni* verſionem Italicam editam anno 1551. memorat Bibliothecae Bodlejanae Catalogus p. 389. his verbis: *Ragionamenti ſopra le coſe pertinenti alla Politica.*

2. *Antonii Scaini*, Salodienſis, Paraphraſin Etruſcam Politicorum cum annotationibus aliquot et dubiis Romae 1578. 4. proditam memoravit Fabricius: Florent. 1551 in 8.

3. Les Politiques D'Ariſtôte avec les expoſitions de Loys le Roy augmentés du 9 et 10 livre, 1599. memorante Catalogo Bibliothecae Bodlejanae p. 377. Idem Gallus Platonis Sympoſium interpretatus cum animadverſionibus ſuis prodidit Pariſiis 1559. 4. De hac verſione ita judicavit Gallus

Champagne in Praefatione Verſionis ſuae p. XLI. *Sa traduction littérale eſt presque partout inintelligible. On voit qu'il ſavoit bien la langue grecque, mais qu'il étoit très-peu verſé dans l'art de traiter les matières politiques.*

4. Gallicam paraphraſin Hieronymi Beneventani editam Pariſiis anno 1621. memoravit et judicavit Gallus Champagne in Praefatione Verſionis ſuae p. XLI. his verbis: *L'auteur a évidemment travaillé ſur une traduction latine peu fidèle et paroit n'avoir eu qu'une très-légère connoiſſance de la langue grecque.*

5. *La Politique d'Ariſtôte ou la Science des Gouvernemens. Ouvrage traduit du Grec avec des notes hiſtoriques et critiques. Par le Citoyen Champagne. Paris* 1797, *Tom.* 2. 8. Hanc ipſe comparavi et de ea dixi in Praefatione.

6. — — *par Charles Millon.* Paris 1803.

7. *A Treatiſe on Government, translated from the Greek of Ariſtotle by William Ellis. London* 1778, 4.

8. *Gillie Ariſtotles Ethicks and Politicks compriſing his practical Philoſophy, translated from the Greek and illuſtrated by Introductions and Notes. London.* 2 *Voll.* 4.

9. *Ariſtoteles Politik und Fragment der Oeconomie. Aus dem Griechiſchen überſetzt und mit Anmerkungen und einer Analyſe des Textes verſehen von J. G. Schloſſer. Lübeck und Leipzig* 1798. 2 *Voll.* 8.

10. *Die Politik des Ariſtoteles überſetzt von Chr. Garve, herausgegeben und mit Anmerkungen und Abhandlungen begleitet von Ge. Guſt. Fülleborn. Breslau* 1799 — 1802. *Voll.* 2. 8.

IV.

Commentarii ſeorſim proditi.

1. *In Ariſtotelis Politicorum ſive de republica libros octo Martini Borrhaei Annotationes cum primis eruditae nuncque primum editae. Baſileae per Jo. Oporinum* 1545. 8.

2. *Felicis Accoramboni Vera mens Ariſtotelis, ſeu Commentarius obſcuriorum locorum et ſententiarum in omnibus Ariſtotelis ſcriptis, et controverſiarum inter Platonicos, Galenum et Ariſtotelem examinatio. Romae* 1590, *fol.* Pauca habet ad Politicos libros annotata, quibus uti potuerim.

3. *Phil. Scherbii,* Prof. Altorfini, commentarius nugatorius prodiit Francof. 1610. 8.

4. *Michaelis Piccarti Franci, Profeſſoris Norici, in Politicos libros Ariſtotelis Commentarius. Lipſiae anno* 1615. 8.

In praefatione ait ſe methodum Ant. Montecatini et Philippi Scherbii, doctoris ſui, ſecutum eſſe; in verbis et rebus explicandis non facile receſſiſſe a P. Victorio, Ob. Giphanio et Joach. Camerario. Equidem in primo et tertio libro Philoſophi interpretando occupatus, ad quos Montecatini commentarios deſiderabam, inſpexi et comparavi Piccarti librum, atque inde excerpſi, ſiquid ille vel ex Montecatini commentario vel aliunde attulerat, quod ad rem pertinere putabam.

Praeterea commemorantur a Fabricio aliisque hi, quos ipſe inſpicere non potui.

5. *Jacobi Fabri,* Pariſiis 1516. fol.

6. *Francisci Robortelli* Venetiis 1552, 4.

7. *Donati Acciajoli* Venetiis 1566, 8.

8. *Jo. Calvini* Notae in libros Priores Politicorum. Fr. 1595, 8. memorantur in Catalogo Biblioth. Bodlejanae p. 597.

9. *Pauli Benii* Patavii 1613.

10. *Joh. Buridani*, Philosophi circa A. C. N. 1340 celebris in quaestionibus ad VIII libros Politicorum. Oxonii 1640, 4.

11. *Joh. Feldeni*, Analysis Politicorum Ar. Helmstadii 1654, 8. nihil interpretationem quod adjuvare possit, continet.

12. *Gebh. Theodori Meieri*. Ibidem 1669, 4.

13. *Antonii Scaini* Quinque Quaestiones ad octo libros de republica latine editae Romae 1577, 4. quas ab Heinsio et Conringio frustra quaesitas tractavit Fabricius earumque argumenta haec posuit. Quaestione prima p. 7 et 16. seqq. non dubitat libros VII. et VIII. quibus de optima politia agitur, praemissos fuisse ab auctore libris IV, V et VI. qui sunt de rebuspublicis a recto statu aberrantibus. Idem p. 20. cum negasset librorum distinctionem esse ab Aristotele, sed ab Andronico Rhodio vel alio prisco Philosopho profectam contendisset, observat verba postrema libri tertii supplenda esse ex initio libri septimi hunc fere in modum. Ἀνάγκη δὲ τὸν μέλλοντα περὶ αὐτῆς (ἀρίστης πολιτείας) ποιήσασθαι τὴν προσήκουσαν σκέψιν διορίσασθαι πρῶτον etcet. Tum quod Giphanius aliique negarent libros Politicos integros ad nos pervenisse, id Scainus in Quaestione secunda multis refellere conatur et docere, nihil plane tanquam propriam ac legitimam partem Acroasibus Aristotelis Politicis deesse, quod vel ex professo se tractaturum vel incidenti sermone indicaverit.

Quaeſtione tertia disputat, ab Ariſtotele civilis facultatis doctrinam tradi potuiſſe, etſi rempublicam ipſe non attigerit. Quarta, contemplativi non activi philoſophi perſonam gerere Ariſtotelem. Quinta denique docet, forma diſciplinae facili ac populari uſum eſſe Ariſtotelem in opere Politico contexendo.

Com-

Commentarii

ad

Ariſtotelis Politica.

Commentarii ad Aristotelis Politica

Ad Librum Primum.

Ad Prooemium ex Ethicis Nicomacheis libri X capite postremo.

Prooemium huc ex Ethicis transtulimus gemina de causa; primum ne liber hic philosophus tanquam ἀκέφαλος esset, sed ut appareret unde esset aptus; deinde consilium operis suscepti ordoque doctrinae in eo traditur; unde pendet judicium de ordine et integritate librorum eorum, qui hodieque supersunt. Addidi paraphrasin, quam D. Heinsius primus Lugduni Batavorum anno 1617 edidit, et ex fide glossae margini Codicis appositae Andronico Rhodio adscripsit; ex ea enim sensum verborum Philosophi quorundam accuratius perspicere licet; est etiam, ubi verba librariorum socordia omissa restituere inde possimus; velut in eo loco ubi est καὶ τὰ ποῖα ἑκάστας τῶν πολιτειῶν, verba omissa συνίστησι καὶ λύει ex paraphrasi restitui, sed seclusi. Deinde verba ἐκ τῶν συνηγμένων πολιτειῶν Camerarius male interpretabatur de collectione 158 rerum publicarum, quas Philosophus uno opere comprehensas descripserat et enarraverat, quarumque fragmenta pauca ex variorum scriptorum monumentis excerpta et collecta in vulgaribus Aristotelis Editionibus extant. Falsam interpretationem Camerarii vel illud convincit, quod hic argumentum Politicorum enarratur, a qui-

bus libri isti de diversis rebuspublicis seiuncti fuerunt. Accedit nunc auctoritas paraphrastae, qui verba ista ita reddidit εἶτα συναγαγόντες τὰς πολιτείας θεωρῶμεν ἐν αὐταῖς, ut appareat, de argumento huius ipsius voluminis, non alieni operis, loqui Philosophum. Denique hoc ipsum Prooemium seu mavis Argumentum ordinem vulgarem librorum horum tueri videtur, quem viri docti quidam mutatum voluerunt ita, ut septimus et octavus qui nunc numerantur, post tertium statim collocarentur. Quam quidem opinionem argumentis multis impugnavi, nisi plane convici, in annotatione ad librum tertium extremum et ad quarti initium. Accedit auctoritas ipsius Argumenti, ubi postremo loco proponitur tractandum ποία πολιτεία ἀρίστη, καὶ πῶς ἑκάστη ταχθεῖσα καὶ τίσι νόμοις καὶ ἔθεσι χρωμένη? ubi si vocabulum ἑκάστη abesset aut eius loco αὕτη adesset, quaestio de ordine librorum politicorum plane extra omnem dubitationem esset posita. Illud vero ἑκάστη revocare potest animum lectoris ad ea loca, ubi post βασιλείαν et post ἀριστοκρατίαν tractat etiam obiter de ἀρίστῃ πολιτείᾳ.

Ad Libri I. Caput I.

2. οἷον ἂν μὲν ὀλίγων,] Victorius vertit *si paucorum rector sit*, Lambinus *si paucis praeesse atque imperare possit*, Ramus et Giphanius *si paucis imperet*. Igitur intellige ἄρχῃ vel ἄρχων ᾖ, uti statim post δεσπότην verbum καλοῦσι, quanquam simile verbum non praecessit. Hoc brevitatis studium in locis difficilioribus magnam saepe lectori atque interpreti molestiam parit. — Deinceps καὶ μικρὰν πόλιν vertit antiq. interpres.

Καὶ πολιτικὸν δὲ — ὅταν μὲν αὐτὸς] Aretinus vertit *gubernatorque civitatis et rex, quum quidem idem praesidet, quum vero secundum rationem talis scientiae in parte praesidet et in parte subest, gubernator civitatis.* Victorius haec cum prioribus copulat ita *et ciuitati et regno regendo facti homines.* Itaque repetendum ὡς οὐδὲν διαφέροντα. Lambinus totum hoc membrum omisit. Ramus Victorii rationem sequitur. Con-

tra Giphanius separat, et vertit: *Et de politico quidem atque rege, esse quidem regem si ipse praesit, politicum vero, si partim praesit seu imperet, partim pareat pro rationibus huius modi scientiae.* Heinsius autem: *neque ullum sit discrimen inter regem ac praefectum reipublicae, nisi quod videlicet rex dicatur aliquis: cum et solus imperat et semper; cum vero ex scientiae civilis ratione ac praescripto et pro usitata ac recepta consuetudine in ciuitate aliqua ac lege alternis imperat ac paret etc.* Verum si haec cum antecedentibus copulamus, sequentia luxata apparent, nec verborum structura constat. Deinde apparet, aliud tradi discrimen πολιτικȣ̃ et βασιλικȣ̃, ut sit βασιλικὸς qui solus et semper imperet, πολιτικὸς, qui per vices imperet et pareat. Itaque separanda censui haec verba et cum sequentibus copulanda. Difficultatem Lambinus vidisse videtur, et omittendis verbis dubiis vitare studuit. Ad sententiam autem absolvendam intellige καὶ π. δὲ καὶ βασιλικὸν διαφέρειν νομίζȣσιν, ὅταν etc. Nostram et Giphanii rationem sequitur cum Schlossero Garvius.

αὐτὸς ἐφεστήκῃ] Aldina et Victoriana ἐφεστήκει habent, Zuingeriana jam rectum dedit. αὐτὸς Aretinus reddidit *idem* quasi ὁ αὐτὸς scriptum legisset; Victorius *ipse*, Lambinus *ipse solus*, Ramus omisit, *ipse* Giphanius, sed in anotatione *si semper imperet, nunquam pareat;* Heinsius *et solus et semper.* Est αὐτὸς, ut alibi, *solus;* idque vocabulum solum duobus membris et sententiis opponi videtur, nempe τῷ κατὰ μέρος ἄρχοντι καὶ ἀρχομένῳ, et praeterea illi κατὰ λόγȣς τῆς ἐπιστήμης τῆς τοιαύτης. Quod posterius membrum Aretinus vertit *secundum rationem talis scientiae;* Victorius *ut sunt rationes disciplinae hujusce modi*, Lambinus *ex rationibus talis scientiae*, Ramus *ex politicae scientiae praescripto ac formula*, Giphanius *pro rationibus hujus modi scientiae*, Heinsius *ex civilis scientiae ratione ac praescripto.*

Victorius in annotatione docere conatur τȣ̀ς λόγȣς τ. ἐπ. esse praecepta et documenta civilis facultatis, comparato Plutarchi loco in Solone c. 14. τὴν ὑπὸ λόγȣ καὶ νόμȣ μεταβολὴν ἐργώδη καὶ χαλεπὴν ἦσαν. Exemplum quidem quamvis satis aptum non sit, vera tamen est interpretatio verbo-

rum, quae magnam moleſtiam interpretibus exhibuerunt. Sed tenendum eſt, eos quorum opinionem nunc refellit, cenſuiſſe videri, ad imperium magnum regali poteſtate regendum ſcientia politica non eſſe opus, quoniam arbitrium regis dominetur ibi; in aliis autem imperiorum et rerum publicarum formis, ubi non unus idemque ſemper imperat, ſed cives vel omnes vel plerique per vices et imperant et parent, ſcientia illa politica ad regendam civitatem et ſervandam reipublicae ſummam et ſalutem magnopere opus eſſe. Hanc vulgarem opinionem arguit ſatis aperte locus Platonis in Politico p. 104. ed. Fiſcheri, quem praecipue ante oculos habuit Ariſtoteles, quanquam id Camerarius negare ſit auſus et cum eo Accorambonus et Montecatinus. Verba haec ſunt: *ταύτῃ τοίνυν συμπάσας ἐπιστήμας διαίρει, τὴν μὲν πρακτικὴν προσειπών, τὴν δὲ μόνον γνωστικήν. — Πότερον οὖν τὸν πολιτικὸν καὶ βασιλέα καὶ δεσπότην καὶ ἔτι οἰκονόμον θήσομεν, ὡς ἓν πάντα ταῦτα προσαγορεύοντες, ἢ τοσαύτας τέχνας αὐτὰς εἶναι φῶμεν, ὅσαπερ ὀνόματα ἐῤῥέθη; — Τί δέ; ὅστις βασιλεύοντι χώρας ἀνδρὶ παραινεῖν δεινὸς ἰδιώτης ὢν αὐτὸς, ἆρ' οὐ φήσομεν ἔχειν αὐτὸν τὴν ἐπιστήμην, ἣν ἔδει τὸν ἄρχοντα αὐτὸν κεκτῆσθαι; — Ἀλλὰ μὴν ἥ γε ἀληθινοῦ βασιλέως βασιλική; Ναί. Ταύτην δὲ ὁ κεκτημένος οὐκ, ἄν τε ἄρχων ἄν τ' ἰδιώτης ὢν τυγχάνῃ, πάντως κατά γε τὴν τέχνην αὐτὴν βασιλικὸς ὀρθῶς προσρηθήσεται; — Καὶ μὴν οἰκονόμος γε καὶ δεσπότης ταὐτόν. — Τί δέ; μεγάλης σχῆμα οἰκήσεως ἢ σμικρᾶς αὖ πόλεως ὄγκος μῶν δὴ πρὸς ἀρχὴν διοίσετον; Οὐδέν. Οὐκοῦν — Φανερόν, ὡς ἐπιστήμη μία περὶ πάντ' ἐστὶ ταῦτα· ταύτην δὲ εἴτε βασιλικὴν εἴτε πολιτικὴν εἴτε οἰκονομικήν τις ὀνομάζει, μηδὲν αὐτῷ διαφερώμεθα.*

Κατὰ τὴν ὑφηγημένην,] Antiquus Interpres *ſubiectam*, quaſi *ὑποκειμένην* ſcriptum legiſſet, niſi ſcripſit *ſubinductam*, ut infra. Aretinus *ſecundum hanc doctrinam*, Victorius *ex ratione viaque, quae incepta est*, comparans locum Platonis in Lyſide ſect. 31. p. 36. Heind. *ἆρ' οὖν καὶ καλῶς ὑφηγεῖται ἡμῖν τὸ νῦν λεγόμενον*, qui nihil adjuvat ſenſum. Camerarius viam et rationem quaſi praeeuntem et ducentem ad certam cognitionem interpretatur, comparans loca Xenophontis *ἱππικῆς* 6, 5. et Thucydidis libro 1, 78. ubi *ὑφηγεῖσθαι* ſignificat

praecedere. Lambinus *ex ea institutione ac docendi ratione, quam nos antea secuti atque ingressi sumus.* Sepulveda *pristinam disserendi rationem* ad libros Ethicorum referens. Ramus *ex disputationis hujus et doctrinae progressu.* Strebaeus *doctrinam quae viam monstrat.* Giphanius *via et ratione priore, id est usitata methodo,* cum quo facit Montecatinus. Nicomacheorum 2, 7. νῦν δὲ περὶ τῶν λοιπῶν λέγωμεν κατὰ τὸν ὑφηγημένον τρόπον, ubi Lambinus vertit *eo, qui est jam subindicatus, modo.* Addo locum de Generatione animal. 3, 9. περὶ δὲ τῶν ἐντόμων καὶ τῶν ὀστρακοδέρμων λεκτέον κατὰ τὴν ὑφηγημένην μέθοδον, ubi recte Gaza: *via et ratione qua coepimus.* Victorium igitur sequamur et Sepulvedam; qui aliter interpretati sunt, non animadvertisse videntur discrimen, quod est inter ὑφηγουμένην et ὑφηγημένην, Apparet etiam hinc Politicorum tractationem esse cum morali disputatione copulatam et conjunctam.

Τὰ πράγματα φυόμενα,] *rerum originem* Aretinus, *res orientes ac nascentes* Lambinus et Giphanius, *ut quidque oriatur et existat* Ramus, *res cum nascuntur* vertit Victorius qui putat hoc acceptum a Platone, cujus haec sunt verba libro 2 de republica p. 230. εἰ γιγνομένην πόλιν θεασαίμεθα λόγῳ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτῆς ἴδοιμεν ἂν γιγνομένην καὶ τὴν ἀδικίαν.

3. Τεχνικόν τι λαβεῖν] *si quid proprium artis contingit capere* Victorius vertit, in annotatione *ad ea explicanda ratione et arte accedere.* Aretinus *si quid artificii recipiunt,* Lambinus *ut quippiam quod sub artem cadat — sumamus.* Ramus *an aliqua tandem arte atque doctrina singulae tradi separatim et institui possint.* Giphanius: *et si qua ratione et via singula tractari possint.* In annotatione monet τεχ. τι λαβεῖν esse *arte aliquid explicare.*

Καὶ ἐν τούτοις — οὕτω] Recte Victorius cum Aretino οὕτω in versione transposuit; debebat enim esse οὕτω καὶ ἐν τούτοις; quod non animadversum turbavit Garvium.

4. Τοὺς — μὴ δυναμένους εἶναι,] Intellige ad opus aliquod naturale et commune efficiendum, breviter πρός τέλος τι.

Deinde in exemplo maris et feminae diſtinctius τὸ τέλος additur γενέσεως ἕνεκεν.

ἐφίεσθαι — καὶ φυτοῖς,] Sexum plantarum diverſum aperte agnoſcit hic Philoſophus; praeterea iisdem ſenſum aliquem et cupiditatem tribuere videtur.

Ἄρχον δὲ φύσει] Alterum hoc συνδυασμοῦ et κοινωνίας φυσικῆς exemplum eſt, quod ob σωτηρίαν communem initur.

Ταῦτα ποιεῖν] Latent ea, ad quae refertur ταῦτα, in verbo προορᾶν, quae ὁ ἄρχων προορᾷ, facienda providet propter communem ſalutem et fieri jubet.

5. Τὴν Δελφικὴν] Alterum vocabulum Aldina et Iſingr. omiſit, nec aliunde de gladio iſto conſtat, quem pauperum in uſum fabricari ſolitum fuiſſe, ſuſpicantur quidam e vocabulo πενιχρῶς. Hinc Victorius *apte ad uſus pauperum.* Antiq. Interpres *aeris figuratores — pro paupere,* ſed Thom. *pro* omiſit. Lambinus *parve tenuiter et anguſte.* Ramus *per inopiam,* Giphanius *ex inopia.* Fuerunt, qui huc traherent Euripideum in Oreſte verſu 1656 θανεῖν Δελφικῷ ξίφει, ſed id alia ratione explicandum vidit Camerarius; videlicet pro eo eſt in Andromache 1152 Δελφοῦ πρὸς ἀνδρὸς φασγάνῳ τυπείς. De eo ponam ſuſpicionem meam infra ad librum quartum, ubi eſt de ὀβελισκολυχνίῳ. Ceterum regulae iſtius de naturae inſtituto et uſu membrorum ἓν πρὸς ἓν varias exceptiones in proboſcide elephanti aliisque animalium et hominum membris ipſe alibi Ariſtoteles annotavit.

οἱ ποιηταί.] Euripidis ſunt verba in Iphigenia in Aulide verſu 1400. ubi accedunt haec: ἀλλ' οὐ βαρβάρους Ἑλλήνων· τὸ μὲν γὰρ δοῦλον, οἱ δ' ἐλεύθεροι. Antiquus interpres βαρβάρων μὲν vertit.

6. Ἡσίοδος] Is verſu 376 (ex editione Brunckiana) addit κτητήν, οὐ γαμετήν, ἥτις καὶ βουσὶν ἕποιτο· unde varie criminantur Philoſophum interpretes, cum Heſiodus non de legitima uxore dixerit, ſed de ſerva. Verum ſuſpicari contra licet, verſum iſtum ſpurium, nec ab Ariſtotele olim lectum fuiſſe; neque equidem legi Graecis vel antiquiſſimis temporibus fuiſſe in uſu ſervas bubulcas. Alia ratione Ari-

ſtotelem defendere conatus eſt Fülleborn ad Garvianam verſionem p. 93.

Εἰς πᾶσαν ἡμέραν,] Aretinus et Ramus *quotidiana ſocietas*, Victorius *ad totum diem conſtituta*, Lambinus *in omnes vitae dies conſtituta*, Giphanius *quae omnium dierum est natura conſtituta.*

ὁμοσιπύους,] Recte hoc et ſequens vocabulum interpretatus Camerarius a σιπύα et κάπη, quod eſt idem quod φάτνη, derivavit. Vetus *verſio omocephios — omokapnos* habet, ubi Thom. *homoſitios — homocapnos* dedit. Heſychius ὁμοσίπται habet, quod interpretatur ὁμοτράπεζοι. Giphanius inepte ὁμοκάπνους praetulit, alterumque ab ὁμοῦ et κῆπος derivavit. ὁμοσιπύους Thomas *unius pulmenti homines*, Faber *compenuarios* vertit, ὁμοκάπους *contubernales.* Zuingerus ineptiſſime a πύα, *coloſtro*, dictos ſuſpicabatur, nec prudentius Joh. Pius et Caelius Calcagninus ὁμοσύπνους ſcribunt, quaſi eodem loco dormientes dicas. Plura dixi in Lexico Graeco. Charondas fuit Siculus, Epimenides Creta oriundus; horum igitur patriae propria ſunt vocabula haec duo. Ἀποικίαν antiq. Interpres *viciniam* vertit.

7. ὁμογάλακτας,] Aretinus *quos dicimus coaluiſſe et natos eſſe natorum.* Camerarius ex Ulpiano *collactaneos* interpretatur, et annotat cum Victorio locum Ciceronis de Officiis 1, 17. *Nam cum ſit hoc natura commune animantium, ut habeant lubidinem procreandi, prima ſocietas in ipſo conjugio est; proxima in liberis: deinde una domus, communia omnia. Id autem est principium urbis et quaſi ſeminarium reipublicae. Sequuntur fratrum conjunctiones, poſt conſobrinorum ſobrinorumque: qui cum una domo jam capi non poſſunt, in alias domos tanquam in colonias exeunt. Sequuntur connubia et affinitates, ex quibus etiam plures propinqui. Quae propagatio et ſoboles origo est rerum publicarum.*

θεμιστεύει,] Locus eſt Odyſſeae 9, 114. quo uſus etiam Plato libro 3 Legum p. 113. exinde arguit ὅτι (τοιαῦται πολιτεῖαι γίγνονται) ἐκ τούτων τῶν κατὰ μίαν οἴκησιν καὶ κατὰ γένος διεσπαρμένων ὑπὸ ἀπορίας τῆς ἐν ταῖς φθοραῖς, ἐν αἷς τὸ πρεσβύτατον ἄρχει, διὰ τὸ τὴν ἀρχὴν αὐτοῖς ἐκ πατρὸς καὶ μη-

τρὸς γεγονέναι· οἷς ἑπόμενοι καθάπερ ὄρνιθες ἀγέλην μίαν ποιήσουσι, πατρονομούμενοι καὶ βασιλείαν πασῶν δικαιοτάτην βασιλευόμενοι.

σποράδες γάρ· καὶ οὕτω] diſtinctionem expreſſit etiam verſio Victorii: *diſſeminati enim erant: et ſic antiquitus habitabant.* Contra conjunctim haec reddidit Aretinus, Lambinus, Ramus et Giphanius.

ὅτι καὶ αὐτοὶ,] Heinſii conjectura καὶ ἄνθρωποι non indigemus.

8. πόλις ἤδη] Vulgatum πόλις, ἡ δὴ correxi ſenſu ipſo et ſtructura verborum flagitante. Aldina ἤδη habet, ἡ δὴ vertit Aretinus et Victorius. Sed dum inſpicio recentiores editiones, video Sylburgianam jam edidiſſe ἤδη, quod annotare debebat Conringius propter verſionem Victorii a ſe appoſitam. Quid? quod ipſa Zuingeriana ἤδη dedit, ſed omnes male poſt πόλις inciſum poſuerunt. Antiquus etiam Interp. *jam* habet.

ὡς ἔπος εἰπεῖν, γενομένη] Aldina et Victoriana poſt ἔπος habent inſertum μὲν, quod omiſit antiqua verſio, Aretinus, Zuingeriana et recentiores Editiones. Deinceps vulgatum γινομένη correxi.

καὶ τὸ τέλος, βέλτιστον — καὶ βέλτιστον.] Sylburgius et Montecatinus annotant in Camotiana et Iſingr. eſſe καὶ τέλος βέλτιστον. Deinceps Caſaubonus corrigebat καὶ βέλτιστον οὖν.

9. Ὁμήρου] Iliadis 9 verſu 63. Verſio antiqua: *inſocialis, illegalis, ſceleratus;* ubi male Thom. *illegatus* habet. Sequentia ita ſcripta exhibet Aldina cum ſigno lacunae ἅτε περ . . . ὥσπερ ἐν πεττοῖς. Camotiana ἅτεπερ ἄζυξ ὢν ὥσπερ ἐν πετεινοῖς. Iſingr. ἅτεπερ ἄνευ ζεύγους ὥσπερ ἐν πετεινοῖς. Victorius ὢν tacite ſuſtulit in Editione altera, quem ſecuti ſunt ceteri Editores. Verſio antiqua ὢν reddidit; ſed eadem καὶ ante iſta πολέμου ἐπιθυμητὴς omiſit, *belli affectator* reddens. Verſum poetae latere viderunt omnes; et quidem lyrici eſſe videtur, ubi vereor, ne ὥσπερ ad vocabulum ἅτεπερ appoſitum fuerit; igitur ſecluſi. Aquilas atque omnino genus avium rapacium intelligi monent, quod coitus tantum tem-

pore conjugari ſolet; ceterum ſolitarium vivit. Hoc poeta verbo ἄζυξ ſignificare voluit. Ceterum Zuingerus ſuſpicabatur melius ſcribi: ὁ μὲν γὰρ φύσει τοιοῦτος: ita enim ſententiam fieri longe explicatiorem.

10. προῆλθε,] Vulgato ἐλήλυθεν ex Camotiana et Aretini verſione ſubſtitui cum Caſaubono. Paullo antea verba ἔχει τῶν ζώων antiquus Interpres vertit: *ſuper animalia.* Deinceps poſt σημαίνειν eadem Camotiana ταὐτὸν interſerit non probandum.

11. Καὶ πρότερον — ἕκαστος ἡμῶν] Camerarius annotavit in Oeconomicis dici οἰκονομικὴν priorem eſſe quam πολιτικὴν, quod ſit domus pars civitatis. Scilicet erit idem prius et poſterius, non eodem modo, ſed diverſo. Nam et partes dicuntur futurae, et eae ex quibus totum jam conſtat univerſis compoſitis. Atque illas exiſtere et praeparari oportet prius quam conſtruantur. Itaque et Nicomacheorum 8, 12 ſcribit ἄνθρωπος γὰρ τῇ φύσει συνδυαστικὸν μᾶλλον ἢ πολιτικόν, καὶ ὅσῳ πρότερον καὶ ἀναγκαιότερον οἰκία πόλεως, καὶ τεκνοποιΐα κοινότερον ζώοις. Sed ſi proponitur civitas ut totum, et partes hujus communitas ſeu ſocietas domeſtica et vicana, jam neque vicus neque domus communitas erit extra civitatem, cum ſit civilis congregatio perfectum quiddam atque totum. Ne humanitatis quidem nomen homini alieno a civili communitate conveniet, cum ad hanc κοινωνίαν natura eum procreaverit. Haec Camerarius; quae eadem copioſius exſequitur Giphanius, addens ex libro 8 φυσικῆς ἀκροάσεως et primo τῶν μετὰ τὰ φυσικά, quod ortu eſt prius, id natura ſeu perfectione eſſe poſterius. Natura eſt optima rerum affectio; et ut bonus artifex ſemper etiam ab initio totius operis finem et perfectionem animo complectitur, ita et natura non in partibus, ſed in totius perfectione conſideratur. Praeclare igitur et Hippodamus apud Stobaeum idem quod hic Ariſtoteles, civitatem priorem eſſe domo, exemplo mundi et hominis docet. Nam ſi non, inquit, mundus erit, non erit ſtella, non ſol, ut neque oculus neque pes, ſi animal interiit. Haec Giphanius. Minus bene haec interpretatus eſt *Fülleborn* ad Garvianam verſionem p. 108.

ἀναιρουμένου γὰρ τοῦ ὅλου] Intellige *σώματος* vel *ἀνθρώπου*. Lambinus etiam vertit *ſi homo, qui totum quoddam est, intereat*. Deinceps malim *εἴ τις λέγοι*. Vetus Interpres *ſi quis dicat*.

τῷ ἔργῳ καὶ τῇ δυνάμει] Comparat Giphanius locum libri 7 c. 4 *δεῖ δὲ μᾶλλον μὴ εἰς τὸ πλῆθος, εἰς δὲ δύναμιν ἀποβλέπειν· ἔστι γάρ τι καὶ πόλεως ἔργον· ὥστε τὴν δυναμένην τοῦτο μάλιστ' ἀποτελεῖν, ταύτην οἰητέον εἶναι μεγίστην*. Praeterea locum ex libro 4. Meteorologicorum: *ἅπαντα δ' ἐστὶν ὡρισμένα τῷ ἔργῳ· τὰ μὲν δυνάμενα ποιεῖν αὐτῶν ἔργον* et cetera. Alibi *δύναμιν καὶ ἐνέργειαν* jungit, veluti Nicomach. 9. c. 7 et 9.

12. *πόλις φύσει πρότερον*] Aldina et Victoriana dederunt *καὶ φύσει καὶ πρότερον*. Aretinus alterum *καὶ* tantum reddidit. Vetus Interpres utrumque omiſit. Zuingeriana, Sylburgiana et ceterae recentiores utrumque *καὶ* omiſerunt; et ſupra ſect. 11 propoſitio haec demonſtranda ita poſita erat: *καὶ πρότερον δὴ τῇ φύσει πόλις ἢ οἰκία καὶ ἕκαστος ἡμῶν ἐστι*.

εἰ γὰρ μὴ αὐτάρκης] Victorius haec ita diſtincta poſuit, quem ceteri ſequuntur; contra Camerarius inciſum poſt *εἰ γὰρ μὴ* ante *αὐτάρκης* ponit atque interpretatur ita: *id ſi aliter ſe habeat, unusquisque ſcilicet ſeparatus et ſe ipſo contentus, in ea ratione ſuturus est, qua reſpectu totius ſunt partes ceterae. Partes autem a toto ſeparatae et per ſe conſiſtentes jam proprie partes non ſunt.* Mihi vulgata interpunctio placet, in qua verba *ὁμοίως — πρὸς τὸ ὅλον* ita intelligenda ſunt, quaſi integra ſint: *ἅπερ χωρισθέντα οὐκ ἐστὶ μέρη οὔτε κοινωνεῖ τοῦ ὅλου*. Tum vero recte infertur: *ὁ δὲ μὴ δυνάμενος κοινωνεῖν* et reliqua. Senſu excidit Zuingerus conjiciens ſcribendum *εἰ δὲ μὴ δυνάμενος*. Lambinus *ſimiliter atque aliae partes a ſuo toto ſeparatae*.

ὥστε ἢ θηρίον ἢ θεός] Eſt locus apud Joannem Stobaeum Serm. 3, p. 48. Heraclito adſcriptus: Ὁκόσων λόγους ἤκουσα, οὐδεὶς ἀφικνεῖται ἐς τοῦτο, ὥστε γινώσκειν· ἢ γὰρ θεὸς ἢ θηρίον· ὅτι σοφόν ἐστι πάντων κεχωρισμένον· ubi tamen Codices a Schowio comparati reiectis in marginem verbis *ἢ γὰρ θεὸς ἢ θηρίον* orationem ita continuant: *γινώσκειν, ὅτι σοφόν ἐστι πάντων κεχωρισμένον*. Schowius autem dedit *γινώσκειν*

θεὸν, ὅτι σοφὸν etc. Verum ita oportebat ſcriptum σοφὸς — κεχωρισμένος. Verba autem ſecluſa putavit nata e varietate adſcripta in margine ita γρ. θῶ ἢ θν, quae deinde vitioſe fuerit deſcripta et textui inſerta. Contra vir doctus, qui nuper Heracliti fragmenta collecta commentatione egregia illuſtravit in Muſei ſtudiorum antiquitatis Faſciculo III. Voluminis 1, p. 347. verba ἢ γὰρ θεὸς ἢ θηρίον ſegregata a reliqua oratione alio modo interpretari conatus eſt: ceterum σοφὸν dictum putavit dictum pro σοφία, et oppoſitum πολυμαθίῃ. At ita ſcriptum oportebat addito articulo τὸ σοφόν. Equidem dubius haereo, unde invecta ſuſpicer verba a ſenſu quidem totius loci aliena, ſed ejusmodi tamen, ut ex varietate ſcripturae ad marginem vocabuli θεὸν adſcripta nata eſſe perſuadere mihi non poſſim. Malim utique coniicere plura excidiſſe verba in fragmento Heracliti, cum quibus juncta fuerant verba iſta, quae deinceps librarius alieno loco inſeruit. Fieri etiam poteſt, ut locum iſtum Heracliti integriorem in mente habuerit Ariſtoteles, cum haec ſcriberet.

μηθὲν ἐσόμενος] Uſitatior ſtructura erat μηθενός. Deinceps τελειωθὲν malebat Caſaubonus cum Camotiana, quem ſecutus vulgatum τελεωθὲν correxi. Similem locum Platonis libri 7 Legum p. 362. de pueris non recte educatis comparavit Camerarius et Victorius.

ὅπλα ἔχων — φρονήσει καὶ ἀρετῇ] Aretinus *per innatam prudentiam et virtutem.* Victorius *armis munitus naſcitur prudentia et virtute.* Lambinus *armis inſtructus — prudentia et virtute.* Ramus *homo naturali quadam ingenii facultate prudentiaque velut armatur.* Giphanius *homo cum armis naſcitur, prudentia et virtute.* Camerarius *naſcitur inſtructus armis prudentiae et virtutis.* Heinſius *arma ejus ſunt virtutis ac prudentiae initia, cum quibus omnes naſcimur.* Camerarius totum hoc referendum eſſe ait ad cauſam omnium actionum tam laudabilium quam vituperatarum, quas ſecundum Ariſtotelem conſulto ſuſcipi neceſſe eſt; et cauſa horum in homine ineſt. ὁ δὲ νοῦς ἀρχή; quod cum alibi diſputatur ab hoc auctore, tum Nicomacheorum libro 7 c. 6. ubi eſt ἀσινεστέρα

γὰρ ἡ φαυλότης ἀεὶ ἡ τῦ μὴ ἔχοντος ἀρχήν· ὁ δὲ νῦς ἀρχή· — μυριοπλάσια γὰρ ἂν κακὰ ποιήσειεν ἄνθρωπος κακὸς θηρίυ. Qnod autem ait, prudentia ac virtute poſſe abuti homines ad contraria, facile ipſa elocutionis forma indicat, eam vim animi accipiendam, qua mens et ratio continetur. Hoc Plato diſertius in 7 Legum p. 362. *ὁ δὲ παῖς πάντων θηρίων ἐστὶ δυσμεταχειριστότατον· ὅσῳ γὰρ μάλιστα ἔχει πηγὴν τῦ φρονεῖν μήπω κατηρτυμένην, ἐπίβυλον καὶ δριμὺ καὶ ὑβριστότατον θηρίων γίγνεται.* Hucusque Camerarius. Montecatinus reliquorum interpretum omnium verſione improbata aliter locum explicat. Quod ſi, inquit, Ariſtoteles prudentiam homini et virtutem tanquam arma datam fuiſſe dicere voluiſſet, quidni dixerit *ὅπλα ἔχων φύεται φρόνησιν καὶ ἀρετήν*? Ipſe igitur vertit: *homini data ſunt arma ad prudentiam et virtutem.* Quae quidem ratio non minus verbis et rationi grammaticae repugnat. Rectius vertas: *homini enim ſubminiſtrat arma natura ejus prudentia et ratione antecellens reliqua animalia.* Ἀρετὴ nempe adjecta *φρονήσει* ſignificat partem hominis eam, qua excellit, *λόγον καὶ νῦν,* in qua ipſa etiam *φρόνησις* ineſt, ut dicitur etiam *ἵππυ* et *ὅπλυ, δίφρυ ἀρετὴ* graece, *virtus* etiam latine interdum. Hinc eſt, quod Philoſophus ait, his armis abuti poſſe ad contrarium naturae uſum, *οἷς (ὅπλοις) ἐστὶ χρῆσθαι ἐπὶ τἀναντία*; minime vero, prudentia et virtute licere abuti; dicendum enim fuiſſet *αἷς ἐστὶ χρῆσθαι ἐπὶ τ.* . Mallem tamen equidem verba *καὶ ἀρετῇ* omisſa; nam ſtatim ſequitur *ἄνευ ἀρετῆς*, ubi virtus moralis intelligi debet. Conringius utrumque vocabulum deletum voluit.

ἡ γὰρ δίκη πολιτικῆς] Aretinus *jus* vertit. Sequentia vero *judicio autem juſti judicium.* Victorius *jus enim civilis ſocietatis ordo est, jus autem, juſti exiſtimatio.* Annotat locum Nicomacheorum 5, 6. ubi eſt *ἡ γὰρ δίκη κρίσις τῦ δικαίυ καὶ τῦ ἀδίκυ.* Lambinus vertit *nam judicium ſocietatis civilis ordo est; juris autem disceptatio judicium est.* Ramus *jus enim est civilis ſocietatis deſcriptio: denique jus juſti disceptatio ac dijudicatio.* Giphanius *judicium c. ſoc. deſcriptio est: judicium autem juris dijudicatio.* Camerarius ita ad h. l.

Duplex est δίκης definitio seu descriptio. Nam prior est rei, id est, τοῦ τί ἦν εἶναι demonstratio. Dicitur enim, juris executionem esse ordinem seu constitutionem legitimam civilis societatis. Hoc enim illa efficere praestareque vult. Posterior est nominis explicatio, id est λόγος ὀνόματος, interpretans vocabulum et significationem nominis exponens. Ejus enim, quod justum et injustum est, dijudicatio est δίκη, id est juris executio. Haec Camerarius. Giphanius in annotatione ita interpretatur: Judiciis institutionem et ordinem civitatum contineri ait Aristoteles; judicia igitur sunt politica, id est, ad civitatem pertinentia. Judiciis autem continetur disceptatio seu dijudicatio juris, id est, quid justum, quid injustum, ex judiciis cognoscitur; judicia juris et injuriae sunt tanquam norma et arbitrium. Addit Giphanius, male interpretes plerosque, excepto Aretino et Strebaeo, δίκην *justitiam* interpretari, cum deberent *judicium*.

Ad Caput II.

περὶ οἰκονομίας] Casaubonus et Piccartus οἰκίας scribi voluerunt, et Lambinus vertit *de domo*, item Accorambonus, qui ita scriptum esse ait in vetere Codice. Quod si mecum οἰκονομίας probaveris, deinceps etiam οἰκονομίας δὲ μέρη scribendum est cum Aldina, Camotiana, Aretino et Casaubono. Giphanius autem pariter περὶ οἰκίας probans et vertens haec annotavit: *Haec verba* οἰκίας δὲ μέρη — συνίσταται *vere dixerim spuria et inducenda. Non enim solum non sunt necessaria, sed orationis contextum et seriem perturbant inculcato articulo* δὲ, *ut* οἰκίας δὲ μέρη, *et* οἰκία δὲ τέλειος. *Elegantius oratio sibi inter se constaret et cohaereret his verbis inductis: nimirum ut haec sit periodus: — nihil tamen temere mutandum:* Vocabulum αὖθις Aretinus *rursus* versum collocavit ante μέρη, similiter Lambinus *porro* vertens. Ramus non αὖθις sed αὐτὴ *ipsa* vertit, Giphanius εὐθὺς, *statim* vertit. Heinsius περὶ οἰκίας vertens pro αὖθις *continuo* posuit. Mihi Aretini ratio placet.

Ἐπεὶ δ' ἐν τοῖς] Ita cum Aldina, Camotiana, antiqua verſione et Aretino Victoriana. Zuingeriana, Sylburgiana et recentiores inepte δὲ καὶ dederunt.

τριῶν ἂν] Ita cum Aldina et Camot. Victoriana; contra Zuingeriana, Sylburg. et recentiores σκεπτέον ἂν εἴη dederunt, quem ordinem reddidit vetus Interpres.

2. σύζευξις,] In Aldina deſunt verba haec ἀνώνυμον γὰρ — τεκνοποιητική. Aretinus brevius etiam ita: *De his utique tribus conſiderandum fuerit quid unum quodque et quale eſſe oportet, hoc est de dominica de conjugali de paterna diſciplina.* Camotiana adjecit quae et Victorius edidit; ſed Camotiana rectius habet καὶ αὕτη γὰρ, ubi Victorius καὶ γὰρ αὕτη; itaque illam ſcripturam probante etiam Sylburgio recepi. Pro σύζευξις Giphanius ait eſſe in libris ſcriptis quibusdam σύντευξις, quaſi conſuetudo et congreſſus. Unde haec Giphanius duxerit, equidem ignoro; nec vocabuli iſtius σύντευξις auctoritas adhuc ulla niſi e Suida fuit allata. Ceterum Camerarius quaerit, quid ita Philoſophus dixerit nomine carere τὴν γυναικὸς καὶ ἀνδρὸς σύζευξιν, cum ipſe tamen γαμικὴν dixerit, nec aliud vocabulum notius ſit, quo deſignetur conjugium mariti et uxoris, quam γάμος. Mihi, inquit, in mentem aliud nihil venit, quam non habere conjugium, id eſt mariti uxorisque copulationem, ut ne procreationem quidem liberorum, in uſu ſermonis ſuum et peculiare nomen, quo ſicut illa tertia herilis ratio proprie ſoleat appellari. Ut enim herile imperium, quae eſt domini in ſervum poteſtas, δεσποτικῆς nomen habet, quo indicatur domini et ſervi domeſtica conjunctio, ſic non item γαμικὴν et τεκνοποιητικὴν de domeſticae communitatis partibus quibusdam uſurpari intelligendum eſt. Atque ita hunc veluti nodum, ſi ſcriptura vera eſt, diſſolvi poſſe exiſtimo. Victorius autem eandem dubitationem ita explicare conatur: Vereor, inquit, ne dixerit hanc carere nomine, quia quod primae ſuperiori contigit, ut a meliore parte vocata ſit, ipſi non contingat; vocata namque illa eſt ab hero δεσποτική, non autem a viro haec ἀνδρική, ſed a communi vinculo ac nomine viri et uxoris. Quod idem in tertia uſu venit,

quae

quae a communi munere et ſtudio liberorum procreandorum appellata eſt. Haec mihi quidem minus probabiliater disputata eſſe videntur. Deſiderabat Philoſophus vocabulum, quo ſignificetur ratio, cauſa et finis conjunctionis inter uxorem et maritum, praecipue vero auctoritas quae ſit mariti in uxorem, quodve imperium, uti δεσποτικὴ ſignificat rationem imperii et auctoritatis herilis in ſervum. Nunc vero γαμικὴ deſignat fere tantum partem conjunctionis domeſticae inter uxorem et maritum, quae liberorum procreationem ſpectat; ceterorum officiorum mutuorum rationem non habet. Maritalem vel auctoritatem vel poteſtatem latine dicere poſſis. Quod ad tertium vocabulum attinet, multo minus id rei ſignificandae aptum cenſeri debet. A γαμικὴ nihil fere differt, niſi quod γάμος eſt legitimum matrimonium, τεκνοποιητικὴ autem etiam in ſerva et pellice locum habet. Multo vero aptius eſt vocabulum πατρικὴ, quo deinceps Philoſophus uſus eſt, quodque Aretinus hoc ipſo in loco vel ſcriptum reperit in libro ſuo vel tanquam aptius adhibuit. Denique Camotiana articulum ἡ ante τεκνοποιητικὴ omiſit.

χρηματιστικῆς] Aldina et Camotiana χρηματικῆς habent. Deinceps Vetus Interpres δεσποτικῆς pro δεσπότου reddidit. Sequentia εἴ τι πρὸς τὸ εἰδέναι Aretinus vertit: *et ſi quid de his melius comprehendere posſimus quam ea quae nunc exiſtimantur.* Victorius: *et ſi quid ad intelligendum de his capere melius valemus*, in annotatione ita: *ſi quid ſtudio ſuo ac cura posſit melius inveniri, quod faciat ad intelligentiam ipſorum, quam ea ſint, quae aliis in mentem venerant.* Lambinus: *et ſi quid ad ea cognoſcenda melius conſequi posſimus.* Ramus: *an ad horum cognitionem et ſcientiam polixius aliquid et accuratius afferre posſimus.* Giphanius: *cum ut quae ad neceſſarium uſum pertinent, videamus, tum, ad ſcientiam, ſi quid de iis melius quam nunc exiſtimatur, reperire posſimus.* Breviter partem diſputationis θεωρητικὴν et πρακτικὴν interpretatur. Heinſius: *partim ut et iis conſulamus, qui cognitionis ſtudio tenentur ac ſcientiae.* Supra dixit εἴτι τεχνικὸν λαβεῖν ἐνδέχεται περὶ ἕκαστον τῶν ῥηθέντων. Intellige λόγῳ λαβεῖν,

ratiocinando et disputando conſequi vel reperire. Plene Plato Legum I. p. 32. πάντες οἱ λόγῳ τι λαβόντες ἐπιτήδευμα, καὶ προθέμενοι ψέγειν αὐτὸ ἢ ἐπαινεῖν. Sed Plato ſimpliciter pro disputare poſuit phraſin, uti intelliges ex annotatis ab Heindorſio ad Phaedrum p. 250. Diverſum ab eo λαμβάνειν τῷ λογισμῷ, de quo idem ad Parmenidem p. 198.

3. Τοῖς μὲν γὰρ] Aretinus: *Quibusdam porro.* Deinceps ἐπιστήμη τί τις εἶναι Aldina, Camotiana et Victoriana habet, ſed τι omiſit Zuingeriana, Sylb. et recentiores. Poſtea vetus Interpres vertit ſcriptum ἀλλὰ βίαιον, *ſed violentum.* Idem paulo poſt verba καὶ εὖ ζῆν omiſit.

4. ὥσπερ δὲ ταῖς] Ita cum Aldina Baſil. et Victoriana, niſi quod Aldina et Baſil. etiam δὲ omiſit; Zuingeriana cum recentioribus dedit ὥσπερ δ' ἐ ταῖ. Victorius ait etiam in excuſis multis libris et in vetere verſione ἐν deeſſe, igitur eandem ſe deleviſſe. Aretinus: *in artibus neceſſarium est.* Omiſit igitur ὡρισμένας τέχνας, quas Victorius interpretatur artes abſolutas et perfectas, ut diſtinguantur ab inchoatis. Giphanius vero, quibus certum opus et finis certus est propoſitus, ut medicinae ſanitas; quem ſequitur Heinſius. Deinceps εἰ μέλλοι vertit antiquus Interpres *ſi debeat.*

τῷ οἰκονομικῷ] Vulgatum τῶν οἰκονομικῶν ex vetere translatione correxit Victorius, *in re familiari* vertit Aretinus, qui τῇ οἰκονομικῇ ſcriptum legiſſe videtur, quod placebat Montecatino.

κτῆμα — κτῆσις] Aretinus *acquiſitio — res poſſeſſae.* Victorius *res poſſeſſa — res familiaris.* Lambinus *res aliqua parta et quaeſita ſive etiam relicta — rerum partarum ſeu relictarum poſſesſio.* Ramus *opes — facultates.* Giphanius *rei familiaris membrum — res familiaris.* Camerarius dubitabat, an nunc mancipium interpretari liceat: κτῆμα eſſe quicquid in bonis ſit; rem atque facultates κτήσεως appellatione ſignificari; atque in re familiari id, cujus dominium penes aliquem eſt, κτῆμα illius eſſe, in illius ſcilicet bonis, et partem facultatum. Breviter κτῆμα partem facultatum, κτῆσις omnes facultates ſignificat. Praecipue tamen intelligi partem rei familiaris animatam docet ſequens κτῆμα

πρακτικόν, ubi Victorius ipſe mancipium vertit. Ubi vide dicenda.

ὄργανον πρὸ ὀργάνων] Victorius interpretatur inſtrumentum, quod praeſtat et antecellit ceteris inſtrumentis; comparat etiam pervulgatam, ut ait, vocem δȣ̃λος πρὸ δȣ́λȣ. δεσπότης πρὸ δεσπότȣ, qua noſter infra utitur. Paulo ante voculam τι poſt κτῆμα omiſit vetus Interpres.

5. τὰ Δαιδάλȣ] Cum Daedalus primus ſtatuarum oculos aperuiſſet, pedes diremiſſet greſſum imitatos, brachiaque et manus antea corpori applicitas dimoviſſet, admiratione hominum factum eſt, ut diceretur ſimulacra ſe moventia et viventia feciſſe. Praeter Diodorum libro quarto c. 76. narrat Suidas ſub hoc nomine. Sed imprimis huc pertinet locus Platonis in Menone c. 39. de Daedali ſtatuis: ὅτι καὶ ταῦτα, ἐὰν μὲν μὴ δεδεμένα ᾖ, ἀποδιδράσκει καὶ δραπετεύει, ἐὰν δὲ δεδεμένα, παραμένει. Et ejusdem Eutyphron. c. 12. et Noſtri de anima libri I, c. 3. Homericus locus eſt in Iliadis 18 verſu 376 ὄφρα οἱ αὐτόματοι θεῖον δυσαίατ' ἀγῶνα. Antiquus Interpres locum ita vertit: *ſubinduere ad cultum deorum agonem.* ſed Thom. omiſit verba *ad cultum deorum.* Deinceps idem ſcriptum ȣ̔́τω καὶ εἰ αἱ κερκίδες vertit: *ſic ſi*, vel ut Thom. habet *ſic et ſi.*

τὸ δὲ κτῆμα πρακτικὸν] Aretinus *quod ad acquirendum posſidemus, activum est.* Victorius *efficientia inſtrumenta ſunt, mancipium autem agendi.* Lambinus ineptisſime *res parta et poſſeſſa ad agendum valet.* Ramus non melius *facultates autem et poſſesſiones ad actionis uſum.* Giphanius *membrum rei familiaris est agens.* Scilicet fefellit viros doctos uſus atticus vocabuli κτῆμα varius. Praeter communem enim et vulgarem notionem ſignificabant Attici ſervum ſeu mancipium praecipue κτήματος vocabulo. Suidas κτηματίτης — καὶ κτῆμα ἐπὶ οἰκέτȣ; addit etiam exemplum hiſtorici non nominati. Hinc Attici herum τὸν κεκτημένον, heram τὴν κεκτημένην vocant. Noſter infra cap. 11. κτήματα pecora domeſtica, equos, boves et oves vocat, quae alii κτήνη dicunt.

παρὰ τὴν χρῆσιν,] *praeter uſum* Aretinus, Victorius, Lambinus, Ramus, Giphanius, Heinſius. Male! eſt enim potius *per ipſum ejus uſum*, uſu ejus. Nam organi propria ſunt ἡ χρῆσις καὶ ἡ ποίησις, uſus et effectus.

6. δέονται δ' ἀμφότεραι] In Aldina eſt καὶ δέονται ἀμφ. quam ſcripturam reddidit antiquus Interpres. Victorius dedit καὶ δέονται δ' ἀμφότεραι. Aldinae ſcripturam repetiit Zuingeriana cum recentioribus. Camotiana noſtrum habet. Deinceps antiquus Interpres vertit *ſervus et miniſtri ſunt eorum*; ubi Thom. habet *ſervus est miniſter eorum*.

Ὁμοίως δὲ καὶ τὸ κτῆμα.] Haec verba omiſit verſio Aretini, nec equidem, ſi abeſſent, deſiderarem. κτῆμα *id quod poſſidetur* vel *rem poſſeſſam* vertunt omnes, praeter unum Giphanium, qui etiam hic obtinet ſuum *membrum rei familiaris*. Qui aliter acceperunt, vim omnem argumentationis enervem reddiderunt. Praeclare enim Camerarius monuit, uti Romani *mancipii* nomine praecipuam et humanam dominii et poſſeſſionis partem, ſervum vocaverunt, ita Graecos etiam κτῆμα dixiſſe ſervum vel οἰκέτην. Quod vero Philoſophus ait ſervum ὅλως eſſe τοῦ δεσπότου, idem Romani juriſconſulti dixerunt, ſervum non eſſe ſui juris et mancipii ſed alieni, uti docet ad h. l. Giphanius. Igitur ſervus domini eſt non tantum comparatione ſeu ratione categoriae, ſed proprietate et poſſeſſione totus eſt domini. Dominus autem eſt ſervi comparatione duntaxat, nimirum is, qui ſervum habet, non vero proprietate.

7. αὐτοῦ φύσει ἀλλ' ἄλλου] Lambinus et Giphanius *qui non est ſuus natura, ſed alterius*. Ramus *qui natura ſui juris non est ſed alieni*. Giphanius in annotatione docet οὐκ αὐτοῦ εἶναι ἀλλ' ἄλλου proprium ſervi eſſe, uti liber homo dicitur ſui eſſe juris et mancipii, contra ſervus eſt alieni, ad alterius nutum et arbitrium vivit. Cicero Paradoxi 5, 1. *ſi ſervitus ſit, ſicut est, obedientia fracti animi et abjecti et arbitrio carentis ſuo*. Addit Giphanius locum ex libri 1 Metaphyſic. c. 2. ὥσπερ ἄνθρωπός φαμεν ἐλεύθερος ὁ αὐτοῦ ἕνεκα καὶ μὴ ἄλλου, οὕτω καὶ αὕτη μόνη ἐλευθέρα οὖσα τῶν ἐπιστημῶν· μόνη γὰρ αὕτη αὑτῆς ἕνεκέν ἐστι, ſed omiſit additum ibi ἕνεκα,

nti hoc in loco omittitur ab Ariſtotele. Ceterum ſententiam de ſervi natura non primus Ariſtoteles protuliſſe videtur, ſi vere Dio Chryſ. Orat. 15, p. 451. οὐκ οἶσθα τὸν Ἀθήνησι νόμον, παρὰ πολλοῖς δὲ καὶ ἄλλοις, ὅτι τὸν φύσει δοῦλον γενόμενον οὐκ ἐᾷ μετέχειν τῆς πολιτείας; quem locum inter leges Atticas Petiti omiſſum miror. Sed dubitari poteſt, an iſta lex φύσει δοῦλον potius dixerit eum, qui patre ſervo natus eſt.

κτῆμα ἤ, ἄνθρωπος ὤν] Antiquus Interpres: *alterius autem est homo aliique res posſeſſa aut ſervus est.* Thom. *qui cum res posſeſſa ſit, ſervus est.* Ergo δοῦλος ὢν ſcriptum legit.

ὄργανον — χωριστόν.] *Separabile* cum Aretino Lambinus, *ſeparatum* cum Victorio Ramus, Giphanius. χωριστὸν ὄργανον vocatur ſervus ratione habita τῶν ὀργανικῶν μορίων, veluti ſunt mänus et pedes, quae ſeparari non poſſunt a corpore, nec ſeparata facere opus et officium ſuum. Ceterum latine ὄργανον verti non poſſe et reddi *inſtrumenti* vocabulo, docuit ad h. .l Giphanius, cujus annotationem retuli in Indice Vitruviano ſub voce *Organon.*

δίκαιόν τινι δουλεύειν.] Copulandum pronomen τινὶ non cum verbo δουλεύειν eſt, ſed cum vocabulis βέλτιον καὶ δίκαιον. Vetus Interpres *juſtius* vertit.

8. διέστηκε — ἐπὶ τὸ ἄρχεσθαι] Aretinus *distincta ſunt alia quidem ad imperandum — parendum.* Victorius *discrepant haec, namque ad parendum — facta ſunt.* Lambinus *inter ſe diſtiterunt, alia ut parerent.* Ramus *protinus ut orta ſunt, alia quidem ad parendum — distinguuntur.* Giphanius *ſtatim ut orta quaedam diſtant, partim ad imperandum.* Heinſius *natura quaedam ſtatim ab initio ad imperandum, alia minora atque inferiora ad obſequium videtur deſtinaſſe.*

βελτιόνων ἀρχομένων] Camotiana et Aldina καὶ importune interſerit.

9. συνεχῶν ἢ διῃρημένων] Sunt τὰ συνεχῆ membra vel partes, quae ita coaluerunt, ut unum quiddam fiat de pluribus; quemadmodum homo eſt quiddam compoſitum ex corpore et animo; item in corpore membra conſerta et

quaſi conglutinata ſunt. In iis autem, quae concreta non ſunt, ſed dividua, quamvis *συνημμένα*, eſt praeter civitatem etiam chorus complectens multas perſonas, exercitus imperatoris, grex paſtoris. Haec Camerarius, cum quo ſentit Victorius.

ἐκ τῆς ἁπάσης — τοῖς ἐμψύχοις] Hanc omnium librorum ſcripturam ex veteris translationis auctoritate in *ἀψύχοις* mutare auſus fuerat Victorius, ſed antiquam reſtituit Sylburgius, quem recentiores ſunt ſecuti praeter Zuingerum. Conringius *μάλιστα* addi maluit; is nempe repererat in Lambini verſione: *atque hoc ex omni natura inanimatis inest maxime: nam etiam in iis etcet.* Sequens *καὶ* inſerui flagitante ſententia et exemplo Aretini et Lambini. Sed verba *ἐκ τῆς ἁπάσης φύσεως* mihi magnam videntur habere difficultatem, quam fortaſſe Lambinus explicare voluit addito *μάλιστα*, quod vertit *maxime.* Giphanius autem neſcio ob hanc an aliam dubitationem verba haec *καὶ τῦτο ἐκ — ἐμψύχοις* ſuſpecta habuit: *minime certe*, inquit, *ſunt neceſſaria. Sententia tamen eorum videtur haec eſſe: in animatis, etiamſi totam rerum naturam percurras, reperiri partim, qui imperent, partim qui pareant*; *quibus continuo adjungit de inanimis. Sed his, ut dixi, brevi omiſſis redit ad animata.* Vetus Interpres habet *ex omni natura — animatis*, ſed Thom. *ex omnium natura — inanimatis.*

οἷον ἁρμονίας] *ceu in cantu* Victorius, *inſtar harmoniae* Aretinus, *verbi gratia in concentibus* Lambinus, *veluti concentus* Ramus, *tanquam concentus* Giphanius, *ſed in iis quoque quae deſtituuntur anima, ut in ſtellis et ſimilibus, in quibus ipſis illud quod jam dico tanquam harmoniam aliquam invenies* Camerarius interpretatus, *in harmonia* fatetur ſe non ſatis intelligere, quid principatui ſimile inſit concentui; ſuſpicatur tamen reſpici ad diſcrimina tonorum in diatonico chromatico et harmonico muſices genere, cum in diatonico tonus, in chromatico dimidiatus tonus, in harmonico dieſis dominetur. *Atque ita*, inquit, *videre licet, eſſe in his ſingulis aliquid praecipuum, quod fortaſſe nobis quomodocunque intelligere ad haec, quae in manibus ſunt, ſatis*

esse poterit. Victorius nescio an idem voluerit significare hac brevi annotatione: *nam illic etiam vox existit, quae dux est, et quasi regit alias voces: ad ipsam enim reliquae referuntur.* Giphanius ita ad h. l. *Vulgo accipiunt, quasi afferatur exemplum a sonis et cantu Nam in sonis acutum velut dominari: non recte. Nam tametsi de sonis, quod ajunt, verum est: tamen Aristoteles harmoniae vocabulum posuit et accommodavit ad verbum ἄρχειν, ut indicet, rerum inanimatarum imperium seu principatum esse tanquam harmoniam, positum videlicet in partium consensu et velut concentu formae et materiae.* Vulgarem interpretationem sequitur Schlosserus et Garvius. Hic vero distinctius ita vertit: *bey der Harmonie mehrerer Sayten, wo immer ein Ton der Grundton ist.* Giphanii interpretationem enucleatius explicuit Heinsius, qui verum loci sensum optime mihi vidisse videtur. Vulgaris interpretatio aperte falsa est. Debebat enim esse οἷον ἐν τῇ ἁρμονίᾳ, ut responderet antecedentibus καὶ γὰρ καὶ ἐν τοῖς μὴ μετέχουσι τῆς ζωῆς ἐστί τις ἀρχή. Nunc vera inanimatis ἀρχὴν seu principatum similem ἀρχῇ τῶν ἐμψύχων tribuere non ausus simpliciter, additis οἷον ἁρμονίας vocabulum ἀρχὴν seu principatum mollire conatur. Ceterum Camerarius comparavit recte locum Ciceronis de natura deorum libro 2, c. 11. *Omnem enim naturam necesse est, quae non solitaria sit neque simplex, sed cum alio juncta atque connexa, habere aliquem in se principatum, ut in homine mentem, in belua quiddam simile mentis, unde oriantur rerum appetitus; in arborum autem et earum rerum, quae gignantur e terra, radicibus inesse principatus putatur. Principatum autem id dico, quod Graeci ἡγεμονικὸν vocant.*

ἐξωτερικωτέρας — σκέψεως.] Aretinus *aliena sunt ab ista consideratione.* Lambinus *minus sunt hujus quaestionis propria atque aliquanto alieniora et extra rem.* Ramus *sed aliena fortasse ea consideratio.* Giphanius *sed haec quidem alienae fortassis sunt disputationis.* Heinsius *quanquam ista forte neque loci hujus neque contemplationis sunt.*

10. καὶ μὴ ἐν τοῖς διεφθαρμένοις] Comparat Camerarius locum Ciceronis Tusculanarum Q. I. c. 14. *Quid illud? num*

dubitas, quin ſpecimen naturae capi debeat ex optima quaque natura?

ἢ μοχθηρῶς] Ita cum Aldina, Camotiana et Aretino Victorius edidit, reliqui cum Sylburgio et Zuingero καὶ μοχθηρῶς dederunt. Unus Giphanius noſtram ſcripturam vertit *in vitioſis aut vitioſe affectis.* Antiquus Interpres: *peſtilentium enim et prave ſe habentium.* Igitur καὶ φαύλως ἐχόντων ſcriptum legit: quae varietas non ſpernenda videtur.

11. ἄρχει δεσποτικὴν ἀρχὴν] Verba haec omnia ἡ μὲν γὰρ — δεσποτικὴν ἀρχὴν omiſit Aldina, σώματος ἄρχει δεσποτικὴν omiſſo ἀρχὴν Iſingr. Poſtrema τὸ δ' ἐξ ἴσου — πᾶσι Aretinus vertit *aequalitatem vero ac viciſſitudinem omnibus nocere.* Ramus *aequalitatem autem praepoſteramque imperandi rationem.* Ceterum bene Giphanius comparavit locum Ciceronis ex tertio de Republica ſervatum ab Auguſtino libro 4 contra Pelagium, qui contrariam opinionem Ariſtotelicae prodit et magis conſentaneam rationibus Stoicorum. Ita vero ille: *An non cernimus optimo cuique dominatum ab ipſa natura cum ſumma utilitate infirmorum datum? Cur igitur deus homini, animus imperat corpori, ratio libidini iracundiaeque et ceteris vitioſis ejusdem animi partibus? Sed et imperandi et ſerviendi ſunt diſſimilitudines cognoſcendae. Nam ut animus corpori dicitur imperare, dicitur etiam libidini; ſed corpori, ut rex civibus ſuis, aut parens liberis; libidini autem, ut ſervis dominus, quod eam coercet et frangit. Sic regum, ſic imperatorum, ſic magiſtratuum, ſic patrum, ſic populorum imperia civibus ſociisque praeſunt, ut corporibus animus: domini autem ſervos fatigant, ut optima pars animi, id est ſapientia, ejusdem animi vitioſas imbecillasque partes, ut libidines, ut iracundias et perturbationes ceteras.* — Initio ſectionis Vetus Interpres *Est quidem* habet; unde ſuſpiceris Ἔστι μὲν οὖν eum ſcriptum legiſſe.

12. Ἔτι δὲ τὸ ἄῤῥεν] Aretinus vertit: *Est autem maſculus et femina.* Legit igitur ſcriptum ἔστι. Sequens εἶναι idem omiſit.

13. διάκειται δὲ] Victoriana altera et Zuingeriana habet διάκειται τῦτον τ. τρόπον, ὅσων δ' ἐστίν. In Aldina δὲ utrobique deeſt, ſed Camotiana noſtram habet ſcripturam, quam cum Sylburgiana recentiores ſecutae ſunt, jam olim ſuadente Camerario. Antiqua verſio prius δὲ vertit, alterum omiſit cum Aretino.

ἐστὶν ἀπ' αὐτῶν] Ita Camotiana; reliquae omnes ἐστ' habent. Aretinus vertit *est in eis,* et ſequens εἴπερ — εἰρημένοις *quemadmodum in praemiſſis.* Legit igitur ὥσπερ ſcriptum. Sed antiquus Interpres vertit: *ſi quidem et dictis creditur.* Legit igitur additum verbum πιστεύεται.

ὅσον αἰσθάνεσθαι] Vetus Interpres *quantum ad ſenſum recipere.*

ὐ λόγῳ αἰσθανόμενα] Vetus Interpres λόγῳ reddidit. Aretinus vertit *non rationem quidem ſentiunt, ſed paſſionibus inſerviunt.* Videtur igitur αἰσθάνονται ſcriptum legiſſe, quod ſtructura verborum flagitare videtur. Ceterum haec opinio de ſervorum ratione animi imminuta ipſa ſervitute ab antiquisſimis temporibus Graecorum ingeniis inolevit, uti conſtat teſtimonio Homerico Odyſſeae 17, 322. ἥμισυ γάρ τ' ἀρετῆς ἀποαίνυται εὐρυόπα Ζεὺς ἀνέρος, εὖτ' ἄν μιν κατὰ δῦλιον ἦμαρ ἕλῃσιν· ubi Athenaeus et Plato Legum ſexto ſcriptum legerunt ἥμισυ γάρ τε νόυ ἀπαμείρεται — ἀνδρῶν ὓς ἂν δὴ κ. δ. ἠ. ἕλ. Ciceronis eſt locus in tertio Reipublicae apud Nonium in verbo Famulantur, ubi ſervitus eadem fere ratione demonſtratur. *Est enim,* inquit, *genus injuſtae ſervitutis, cum ii ſunt alterius, qui ſui poſſunt eſſe.* Ex hac vero ratione Ariſtoteli dicendum fuiſſe videtur: φύσει δῦλος ὁ μὴ δυνάμενος αὐτῦ εἶναι ἀλλ' ἄλλυ· διὸ καὶ ἄλλυ ἐστί. Ceterum qui ſervus dicatur λόγον μὴ ἔχειν, dicetur infra ad Cap. 5, S. 11.

14. σώματι βοήθεια] Aretinus male *neceſſariorum corpori auxilium ſit.* Victorius *ad ea quae neceſſaria corpori adminiculum capitur.* Rectius Lambinus *ad res neceſſarias adjumenta corpore afferuntur.* Ramus *ex amborum enim — corporibus auxilia nobis et adjumenta neceſſaria comparantur.* Giphanius *nam ad neceſſaria corpori commoditas exiſtit ab*

utrisque. Hinc Graeci fervos *σώματα* dixerunt. Ceterum eandem fere fervitutis originem habet Pofidonius Stoicus hiftoricus apud Athenaeum 6, p. 263. *πολλοὺς τινας ἑαυτῶν οὐ δυναμένους προΐστασθαι διὰ τὸ τῆς διανοίας ἀσθενὲς ἐπιδοῦναι ἑαυτοὺς εἰς τὴν τῶν συνετωτέρων ὑπηρεσίαν, ὅπως παρ' ἐκείνων τυγχάνοντες τῆς εἰς τὰ ἀναγκαῖα ἐπιμελείας αὐτοὶ πάλιν ἀποδιδῶσιν ἐκείνοις δι' αὐτῶν ἅπερ ἂν ὦσιν ὑπηρετεῖν δυνατοί.*

ἰσχυρὰ — ὀρθὰ] *robufta — recta* Aretinus, *firma validaque recta* Victorius, *valida — erecta* Lambinus, et Giphanius *nervofa et robufta — procera et decora.* Mirum eft philofophum tam diu in rerum natura perfcrutanda verfatum potuiffe hoc naturae adfcribere, ut quibusdam ipfa corporis forma fervitutem deftinaret, quod fortaffe in fervis domi natis atque educatis accidere potuit. Sed hic et alibi nationis fuae judicia prava fecutus a vero aberravit et fophismatum argutiis lectores fallere conatus eft. Memorabilem Theognidis locum e Philone appofuit Camerarius, qui Philofophi opinionem adjuvat vel potius vulgi judicium teftatur:

Οὔποτε δουλείη κεφαλὴ εὐθεῖα πέφυκε,
ἀλλ' αἰεὶ σκολιὴ, κἀυχένα λοξὸν ἔχει.

οὗτος δὲ καὶ γίνεται — εἰρηνικήν.] *diftinguitur* Victorius, *divifa est* Aretinus, Lambinus, Ramus, *tributa est* Giphanius. Mihi vero non folum copula *καὶ* abundare, et dictio *γίνεται διῃρημένος* infolens videtur, fed totum etiam hoc membrum a confilio auctoris alienum. Cui enim bono additur defcriptio civilis vitae in belli et pacis munia?

15. *δοῦλοι, οἷς — ἐστι, φανερόν.*] Vulgo *φανερὸν* poft *δοῦλοι* infertum legitur loco alieno, quod monente etiam Conringio transpofui.

16. *ἔστι γάρ τις καὶ κατὰ νόμον*] Ex Camotiana *καὶ* inferui. Locum hunc de fervis jure belli (hic enim eft *νόμος* de quo nunc dicit Philofophus) excerpfit Plutarchus de Nobilitate p. 396. Hutten.

πολλοὶ τῶν ἐν τοῖς νόμοις] *multi eorum qui circa leges verfantur* Aretinus; *multi legum periti* Victorius *vel diu verfati in legibus interpretandis,* Lambinus *qui in legibus verfantur*

Ramus *plerique legumlatores*, Giphanius *multi juris consulti*, Camerarius τῶν ἐν τοῖς νόμοις ὄντων intelligit, qui in tractatu legum versantur, id est τῶν νομικῶν, et comparat Euripideum in Hippolyti versu 452 αὐτοί τ' εἰσιν ἐν μούσαις ἀεί. Mihi locus mutilus videtur esse et excidisse vocabulum τῶν φιλοσόφων, ut intelligantur illi philosophi, qui de republica scripserunt.

ὥσπερ ῥήτορα — παρανόμων] Quicunque ad populum tulisset aliquid legibus contrarium vel in lege aliqua roganda omisisset aliquid, quod leges praescribebant, vel demagogus vel orator, eum accusare poterat Athenis quisquis vellet. Causa haec dicebatur γραφὴ παρανόμων, et accusator dicitur γράφεσθαί τινα παρανόμων. Conf. Wolfii Prolegomena ad Leptineam p. CXXXVII. seqq. Paulo insolentior est dictio Aristotelis, qui ipsum jus τὸ δίκαιον facit philosophos accusantes, cum velit intelligi vulgus, a quo opinio ista, et lex inde nata, fuit introducta. Vetus Interpres τοῦτο δὴ τὸ δίκαιον vertit: *hoc igitur justum*.

ὡς δεινὸν] Excidisse puto ὂν, quod participium et Aretinus et Victorius vertendo reddidit.

17. τοὺς λόγους ἐπαλλάττειν] Male Aretinus *variationis hujusmodi*, ut vetus Interpres, qui vertit *verba variari:* Victorius *ut rationes hae varientur*, Lambinus *quod facit rationes variare*, melius Ramus *quod tam controversas opiniones attulit*, pessime Giphanius *quod verba permutare faciat*. De dictione infra copiosius dicetur. Hoc loco est *quod facit, ut in utramque partem disputari et dici possit*.

ἀρετὴ — ἀγαθοῦ τινος] Difficile est hanc sententiam certis vocabulis et apertis definire. Sunt enim ἀρετὴ et ἀγαθὸς vocabula, quibus antiquissimorum temporum homines excellentes virtute praecipue bellica praedicare solebant. Paulatim vero animis hominum magis excultis, eadem vocabula ad alia et plura virtutum genera translata fuerunt. Vertere igitur haec ita debemus atque interpretari, uti vocabulis utamur iis, quae Graecis vi et potestate aeque magna et latius vagante respondeant, qualia sunt Latina *virtus* et *fortis*. *Bonus* enim Latinis sensu tam amplo non usur-

patus eſt quam ἀγαθὸς Graecis. Eadem omnia valent de vocabulo ἀγαθὸν et latino *bonum*. Verba τυγχάνουσα χορηγίας Vetus Interpres vertit: *ſortita ſucceſſum*.

18. ἀλλὰ — εἶναι] Haec in Victoriana puncto separata et disjuncta ab antecedentibus legebantur, quae ſequiores Editores recte conjunxerunt, ut ſenſus et ſtructura verborum conſtaret.

εὔνοια δοκεῖ τὸ δίκαιον] Lambinus quod ſcribi voluit εὐνομία vertit *bonarum legum conſtitutio*, contra nitente Zuingero et Conringio, ſed nulla edita ratione. Camerarius vertit: *quod jus volunt ſitum eſſe in benevolentia, id est in eo, ut quisque cupiat prodeſſe alteri et nolit, quamvis impune poſſit, nocere.* Giphanius *jus benevolentiae eſſe videtur.* Ramus *juſtitiam benevolentia et caritate metiuntur.* Dura eſt dictio τὸ δίκαιον εὔνοια δοκεῖ εἶναι. Sed accedit alia difficultas in verbis antecedentibus διὰ γὰρ τοῦτο, ubi dubitari poteſt, quo referendum ſit τοῦτο. Ad antecedens enim δίκαιον abſurde quis referat. Hinc Ramus *Quarii alii juſtititiam — metiuntur*; omiſſa cauſali particula γάρ. Sed Aretinus habet *propter haec etiam.* Mihi vix dubitatandum videtur, librarium verba transpoſuiſſe quaedam, quae ita ſuum in locum reſtituenda videntur, ut ſcribamus εἶναι τὴν ἀμφισβήτησιν διὰ τοῦτο· τοῖς μὲν γὰρ μετ' εὐνοίας δοκεῖ τὸ δίκαιον εἶναι. Ita plana eſt ſententia, nihil hiulci ſupereſt. Particula μὲν fuit in cauſa ut ſequens μετ' omitteretur, poſtquam interpoſitum γὰρ alium in locum immigraſſet. Audi nunc veterem verſionem: *benevolentia victorum*, ſed Thom. *victorum* omiſit. Divus Thomas interpretatur ita: *in favorem victorum, ut propter hoc homines ad fortiter pugnandum incitarentur.*

ἐπεὶ διαστάντων γε χωρὶς] Eſt haec apodoſis reſpondens initio illi Αἴτιον δὲ ταύτης τ. ἀμφ., ſed multis difficultatibus obſepta et variis interpretationibus obſcurata. Aretinus enim vertit *Discordantibus invicem hujusmodi ſermonibus, cum alteri nec validum quicquam neque perſuaſum contineant,* quod non etcet. Victorius *nam diſſentientibus inter ſe his rationibus neque firmum aliquid neque aptum ad perſuaden-*

dum habent alterae rationes. Lambinus *Nam dissidentibus et pugnantibus inter se his rationibus, neque firmum quidquam neque probabile habent alterae rationes, quin oporteat id* etcet. Ramus *Enimvero cum ita controversae rationes ejusmodi, reliquae contra neque firmum neque probabile quicquam afferunt, quin eum* etcet. Giphanius denique aliter: *quando disjunctis his rationibus nihil alterae rationes firmi habebunt neque probabile, quasi oporteat, quod virtute est melius, imperare et dominari.* Camerarius subobscure: *Quae vel si, vel cum dissideant, et utralibet sententia ab altera distrahatur, nihil potest afferri, quod argumento sit, non pertinere principatum ad eos, qui virtute aliis praestent.* Heinsius *Porro inter has opiniones, quae tantopere videntur inter se pugnare, earum sane altera nihil necessarium, imo ne quidem quicquam quod probabile aut in speciem sit verum, in medium videntur posse afferre, quo evincant, eum qui virtute superat, non debere aliis praeesse.* Is igitur non solum viam monstratam a Giphanio ad verum deseruit, sed sententiarum etiam nexum omnem dissolvit.

Victorius in annotatione verbum διαστάντων de rationibus contrariis argumentisque interpretatur, comparans Homericum locum Iliadis 1, 6. ἐξ οὗ δὴ τὰ πρῶτα διαστήτην ἐρίσαντε Ἀτρείδης τε — καὶ δῖος Ἀχιλλεύς. Ait enim Philosophum usum verbo translato a veris hominum contentionibus, quo proprie usus sit poeta. Totam sententiam ita interpretatur: *Nisi dirimatur haec lis contrariaeque ambae rationes stabunt, nihil virium neque roboris habebit et quod quicquam ad persuadendum valeat, opposita huic ratio, quod scilicet non oporteret virtute praestantes melius, id est, validius imperare et dominari inter inferiores.* His talibus rationibus vir optimus acquiescere potuit! Sed prima erroris causa est in falsa verbi διαστάντων et loci Homerici interpretatione. Nam in isto versu ut in tot aliis verbum *discessionem* et *discidium* significat, adjunctum ἐρίσαντε contentionis notionem solum continet. Sequitur ut Giphanii interpretationem, sed non integram, probemus, qui ita ad h. l. annotavit: *Obscurior sententia horum verborum est, quae*

mihi haec esse videtur. Duae sunt rationes, quibus docerent, non debere esse servos, qui bello capiuntur. Prior est, quia dominatus debeatur virtuti, non vi aut necessitati. Altera, quia sit injusta haec servitus. Quid ita? quia jus nullum esse possit, ubi non est benevolentia, sed necessitas Has igitur rationes ait Aristoteles non debere disjungi: nam alioqui absurdum sequi, nimirum, ut injustum censeatur, virtute praestantem imperare; quod constat esse absurdum. Oppugnantes igitur servitutem ex bello, si priorem rationem dimittant, fateanturque in victoribus suam quoque inesse virtutem: sed confugiant postea ad alteram, nimirum ut sit, inquiunt, in illis virtus, tamen nullum est jus: quia necessitas non benevolentia; sequitur, inquam, ut in quo sit virtus, in eo tamen non sit jus; sequitur, inquam, ut qui propter virtutem imperare debeat, tamen injuste imperet. Inde sequitur, injustum esse, ut virtute praestans imperet. Recte igitur Aristoteles ait, rationes eas non esse disjungendas, id est, eversa una non esse ad alteram confugiendum: imperite igitur faciunt, qui ad hunc modum servitutem ex bello oppugnant. Aliter Aristoteles adhibita distinctione ejus, quod ex parte, et ejus, quod universe; quod mox explicabit. Ἁπλῶς τῆς ἀληθείας ὁ μῦθος recte ait poeta; quem quis in his ambagibus anfractuosis agnoscet? Vere tamen vidit illud vir doctus, quod διαστάντων *disjunctis* interpretatus est. Victorius unde verba: *nisi dirimatur haec lis ambaeque contrariae rationes stabunt* duxerit, equidem non divino. Camerarius verum quasi per transennam vidisse videtur. Monteatinus se ignorare sensum hujus loci confessus est. Piccarto haec ratio interpretandi et expeditissima et simplicissima esse videbatur: *Dissentientium horum a prioribus et justam esse servitutem bello captorum statuentium, praeter has dictas duas rationes, etsi plures habeant alias, nihil tamen illae reliquae habent vel firmi vel solidi, quodve fidem faciat, quasi non debeat virtute melior imperare. Itaque in his verbis conclusio est quaestionis cum rationibus dubitandi contrariis.* Facilius est haec talia ridere, quam refellere. Videamus ipsa verba, de quibus fuit dubitatum. Primum διαστάντων esse *dis-*

junctis, jam monui. Deinde illa ἀμφότεροι λόγοι οὔτ' ἰσχυρὸν οὐθὲν οὔτε πιθανὸν ἔχουσι attice nihil aliud significant, quam *neutra ratio nec firmi aliquid nec probabilitatem ullam habet per se.* Vulgatiore more diceretur οὐδέτεροι λόγοι οὔτ' ἰσχυρὸν οὐθὲν ἔχουσιν οὔτε πιθανόν. Quaeritur nunc, qui sint λόγοι οὐδέτεροι illi, qui sejuncti nihil per se valent? Non possunt omnino ad proxima illa referri τοῖς μὲν — τοῖς δ' αὐτὸ τὸ δίκαιον. Quid ita? Quoniam particula ἐπεὶ, quae totam hanc ἀπόδοσιν regit, orationem et totam argumentationem refert ad πρότασιν illam αἴτιον δὲ ταύτης τ. ἀμ. καὶ ὃ ποιεῖ τοὺς λόγους ἐπαλλάττειν, i. e. *causa dubitationis et id quod facit, ut rationes implicenter et utramque in partem disputari possint, est in eo situm.* Rationes istae et λόγοι sunt primum eorum, qui τὰ κατὰ πόλεμον κρατούμενα τῶν κρατούντων εἶναί φασιν: deinde eorum, qui δεινὸν esse censebant, εἰ τοῦ βιάσασθαι δυναμένου καὶ κατὰ δύναμιν κρείττονος ἔσται δοῦλον καὶ ἀρχόμενον τὸ βιασθέν. Hae igitur rationes duae si per se ponantur atque explicentur argumentis suis, nihil habere dicuntur firmi, neque aliquid, quod persuadere valeat nobis non esse verum, quid demum? tertium illud a philosopho positum, quod ille solum firmum esse putabat nec ulla disputatione convelli posse, ὡς δεῖ τὸ βέλτιον κατ' ἀρετὴν ἄρχειν καὶ δεσπόζειν. Quomodo vero conjunctae istae duae rationes implicant disputationem et dubitationem faciunt de jure? Puto equidem cum transferuntur ad hominem in bello captum et jure belli in servitutem redactum, ita ut definitio justi adjungatur atque ex ea conditio servitutis captivorum judicetur, dum hi quidem omne jus viribus superioribus, illi vero benevolentiae et virtuti attribuunt. Videant nunc doctiores, si quid rectius exquirere possint. Unum hoc addo, mihi scribendum videri τοῖς δ' αὖ τοῦτο δίκαιον, (δοκεῖ εἶναι) τὸ τὸν κρείττονα ἄρχειν.

18. Ὅλως δ' ἀντεχόμενοι] Aretinus vertit: *Omnino retinentes quidam ut ajunt alicujus justi — et simul non aiunt.* Victorius *Omnino autem pendentes quidam ab aliquo jure — simulque non ajunt.* Lambinus *in summa autem nonnulli jure quodam nitentes — sed simpliciter et absolute justam esse*

negant. Ramus *ad ſummam nonnulli jure quodam ut ſibi videntur freti et adducti — interim tamen id re ipſa negant.* Giphanius *Prorſus autem nitentes quidam, ut arbitrantur, jure quodam, — univerſe autem non ajunt.* Tertia ponitur opinio illorum qui ſimpliciter atque in univerſum ſtatuebant ſervitutem captivorum juſtam eſſe, jure belli vel legis omnino nitentes, neque conſiſi argumento, quo alii nituntur τὰ κατὰ πόλεμον κρατούμενα τῶν κρατούντων εἶναι, aut, quod aliter dicebant alii, τὸν κρείττονα ἄρχειν. Hos ait, dum ſimpliciter ita jure belli nitantur, ſimul confiteri neceſſe habere, eſſe aliquam captivorum ſervitutem injuſtam, cum bellum ipſum fuerit ſine jure et contra jus ſuſceptum. In diverſum interpretes abierunt propter lectionis varietatem. ὅλως enim pro ἅμα eſt in vetere verſione, Camotiana, Iſingr., unde venit in Sylburgianam et recentiores; noſtrum contra ἅμα tenet Aldina, Aretinus et libri ſcripti Victorii omnes, idque unice probavit Caſaubonus. Giphanius in annotatione bene longa ita disputat, ut ſcribendum eſſe doceat ὅλως δ᾽ οὔ. Sic enim ait et habere meliores libros et poſtulare ſententiam. Utitur imprimis ea diſtinctione, qua ut omnia ita etiam virtus et jus aliud eſſe videtur ex parte quadam, aliud ſimpliciter et abſolute ſeu omnino, ὅλως, ἁπλῶς. Sed hac diſtinctione hic uti et locum expedire non licet; in utroque enim membro adeſt ὅλως; nec video cur prius ὅλως Giphanius *prorſus*, alterum *univerſe* ſit interpretatus, quamve ille differentiam eſſe voluerit inter *prorſus* et *univerſe*, quae ſit apta interpretationi illi, quam ille ſolam veram eſſe vult. Cum Giphanio Piccartus, ſed is ἁπλῶς pro altero ὅλως ſcribi voluit *cum veteribus libris*, ut ait. Denique eandem interpretationem ſequuntur Schloſſerus et Garvius. Pro οἴονται vetus Interpres οἷόν τε vertit *poſſibile est.*

αὐτοὺς οὐ βούλονται — τοὺς βαρβάρους] Hos vero et bello injuſto victos et in ſervitutem redactos, domi vero ſuae nobiles, illi qui ſimpliciter jure belli nituntur, negant dicendos eſſe ſervos, ſed omnino barbaros et eſſe et dici ſervos. Montecatinus ita dicitur a Piccarto interpretari h. l.

Ipſi

Ipsi de se quia sunt Graeci, etiam si bello capti fuerint, non loquuntur tanquam de servis, neque se servos appellant, sed barbaros solum censent veros esse servos, si belli fortunam experiantur. Sensus ergo hic est: Tertia sententia media incedit, et bello captorum servitutem justam esse putat, quia lege introducta est; jure autem naturali justam solum tum, cum barbari bello in servitutem abducuntur; cum vero Graeci, id est liberali animo homines, et injustam esse illam servitutem, et vere servos ipsos nec fieri nec esse. Haec Montecatini interpretatio Piccarto sola placuit; nec diffiteor equidem *αὐτοὺς* nisi ad Graecos commode referri non posse. Hanc interpretationem confirmat sect. 19. *αὐτοὺς μὲν γὰρ — εὐγενεῖς·* ad quem locum vide dicenda.

Ceterum Schlosserus putabat Aristotelem hic respexisse ad locum Platonicum in quinto reipublicae p. 44. *δοκεῖ δίκαιον Ἕλληνας Ἑλληνίδας πόλεις ἀνδραποδίζεσθαι, ἢ μηδ᾽ ἄλλῳ ἐπιτρέπειν κατὰ τὸ δυνατὸν, καὶ τοῦτο ἐθίζειν, τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους φείδεσθαι εὐλαβουμένους τὴν ὑπὸ τῶν βαρβάρων δουλείαν; Ὅλῳ καὶ παντὶ διαφέρει τὸ φείδεσθαι, μὴ δὲ Ἕλληνας ἄρα δοῦλον ἐκτῆσθαι μήτε αὐτοὺς, τοῖς τε ἄλλοις Ἕλλησιν οὕτω συμβουλεύειν. — μᾶλλόν γ᾽ ἂν οὖν οὕτω πρὸς τοὺς βαρβάρους τρέποιντο, ἑαυτῶν δὲ ἀπέχοιντο.* Sed ille de jure non disputat, sed sola cognatione Graecorum inter se nixus servos facere et habere Graecos bello victos vetat.

πανταχοῦ — οὐδαμοῦ] Vetus Interpres vertit: *a principio — nequaquam.* quasi *ἀπ᾽ ἀρχῆς — οὐδαμῶς* scriptum legisset.

19. *Τὸν αὐτὸν — εὐγενείας*] Victorius *φάναι* repetit; posuit enim in annotatione *eodem pacto illos sentire de nobilitate.* Lambinus et Ramus *eodem autem modo et de nobilitate sentiendum.*

αὐτοὺς μὲν γὰρ] Ex *εὐγενείας* intelligit *τοὺς εὐγενεῖς* Victorius, alioqui non potuisset interpretari *vere nobiles.* Ita etiam Ramus *Nobiles enim non solum domi sed ubique nobiles esse existimant.* Mihi Heinsius verum vidisse videtur interpretatus ita: *Idemque de nobilitate est dicendum: quosdam nempe ubique, quosdam vero nusquam esse nobiles. Ita*

vulgo Graeci ſe, non modo cum ſunt domi, ſed ubique putant eſſe nobiles: quem ſequuntur Schloſſerus et Garvius. Conringius aut τȣ̀ς aut ἑαυτȣ̀ς ſcribi voluit. Ceterum Giphanius Ciceronis loca appoſuit plura, ubi domeſticae et popularis nobilitatis fit mentio, veluti in Verrina ſeptima *homo domi ſuae clarus et nobilis: homo domi ſuae ſummo loco natus;* in quinta *homo domi nobilis*—pro Flacco *homines apud ſuos nobiles.*

ὡς ὄν τι τὸ — καὶ ἐλεύθερον] Aretinus τι et verba καὶ ἐλεύθερον omiſit. Aldina εὐγενὲς ἐλεύθερον omiſſa copula habet, quam addi voluit Camerarius.

ἡ Θεοδέκτȣ] Plutarchus de Nobilitate ex h. l. ἡ τȣ̃ Θ. habet. Deinceps θεῖον Camotiana ſola habet. Sequens ἔκγονον vulgato ἐκγόνοιν ſubſtitui ſuadente Camerario et verſione Aretini, ubi eſt *prognatam.* Vetus Interpres: *progenitoribus codicibus.* Male Thom. *ambabus divinis progenitricibus.* Camerarius vertit:

> *Divis ab ambabus ſatam radicibus*
> *Quis auſit ancillae vocare nomine?*

Heinſius. *A diis utrinque quae ſuum ducit genus*
Famulam quis illam jure dixerit bono?

Riccartus hanc poſuit verſionem:

> *Divina utrinque cui genus radix dedit,*
> *Hanc nominare jure quis ſervam putet?*

ἐκ θηρίων] Concinnitas poſtulat ut θηρίȣ ſcribamus, et Victorius in verſione *belua* poſuit, contra Aretinus *ex hominibus hominem*, et Baſil. ἀνθρώπων habet.

20. καί εἰσιν οἱ μὲν φύσει] Haec eſt Aldinae ſcriptura; Victoriana dedit ȣ̓κ εἰσὶν, quod vertit Aretinus; Camotianae ſcripturam καί εἰσι καὶ ȣ̓κ εἰσὶν οἱ μὲν φ. reſtitui voluit Muretus Var. Lect. 15, 12. Victorianae ſcripturam Sylburgiana et recentiores omnes ſecutae ſunt. Lambinus ſcripturam εἴ εἰσιν οἱ μὲν φ. δȣ̃λοι οἱ δ' ἐλεύθεροι, ἢ ȣ̓, δῆλον vertendo expreſſit.

διώρισται τὸ τοιȣ̃τον] Aretini verſio τι τοιȣ̃τον reddidit *tale aliquid, quibus.*

καὶ δίκαιον καὶ δεῖ] In Victoriana male diſtincta haec leguntur *καὶ δίκαιον. καὶ δεῖ*, ſed verſio recte junxit. Sequens *δεσπόζειν* eſt *dominari*, id eſt, tanquam dominum ſervo imperare.

ἀσύμφορον] Hoc vulgato *ἀσυμφόρως* ſubſtitui, quod Victorius reddidit *detrimentoſum*. Contra Aretinus *inutiliter fit*. Lambinus *est utrique inutiliter imperare*. Giphanius *utrique est inutile*.

21. *φιλία δούλῳ*] De ſervitute naturali loqui Philoſophum monet Camerarius; nam de violenta negat Plato libro ſexto Legum et ipſe noſter Nicomacheorum 8, c. 11. ubi eſt: *φιλία δ' οὐκ ἔστι πρὸς τὰ ἄψυχα, οὐδὲ δίκαιον· ἀλλ' οὐδὲ πρὸς ἵππον ἢ βοῦν, οὐδὲ πρὸς δοῦλον, ᾗ δοῦλος· οὐδὲν γὰρ κοινόν ἐστιν· ὁ γὰρ δοῦλος ἔμψυχον ὄργανον, τὸ δ' ὄργανον ἄψυχος δοῦλος· ᾗ μὲν οὖν δοῦλος, οὐκ ἔστι φιλία πρὸς αὐτόν, ᾗ δ' ἄνθρωπος· δοκεῖ γὰρ εἶναί τι δίκαιον παντὶ ἀνθρώπῳ πρὸς πάντα τὸν δυνάμενον κοινωνῆσαι νόμου καὶ συνθήκης· καὶ φιλίας δή, καθ' ὅσον ἄνθρωπος.* In Eudemiis 7, 9. ita traditur *ἐπεὶ δ' ὁμοίως ἔχει ψυχὴ πρὸς σῶμα καὶ τεχνίτης πρὸς ὄργανον καὶ δεσπότης πρὸς δοῦλον, τούτων μὲν οὐκ ἔστι κοινωνία· οὐ γὰρ δύ' ἐστίν, ἀλλὰ τὸ μὲν ἕν, τὸ δὲ τοῦ ἑνὸς οὐδέν, οὐδὲ διαιρετὸν τὸ ἀγαθὸν ἑκατέρῳ, ἀλλὰ τὸ ἀμφοτέρων τοῦ ἑνός, οὗ ἕνεκά ἐστι· τό τε γὰρ σῶμά ἐστιν ὄργανον σύμφυτον, καὶ τοῦ δεσπότου ὁ δοῦλος ὥσπερ μόριον καὶ ὄργανον ἀφαιρετόν, τὸ δ' ὄργανον ὥσπερ δοῦλος ἄψυχος.*

τοῖς φύσει τούτων ἠξιωμένοις] *quibus a natura ſtatus hic tributus est* Victorius, *ſecundum naturam ita diſpoſitis* Aretinus, *quibus haec contigerunt natura* Lambinus, *itaque in domino et ſervo, ea inter ſe natura comparatis et affectis, etiam amicitiae non mediocris utilitatis inest: a quibus autem haec affectio abſuerit, in quibusque lex tantum valeat et violentia, in his cernes contrarium detrimentum* Ramus. Giphanius *quare et utilitas quaedam et amicitia est ſervo dominoque inter ſe natura ad haec aptis: iis autem, qui non ad eundem modum ſunt affecti, ſed lege et vi, contra.* Heinſius *ac idcirco in utroque communis quaedam amicitia atque utilitas, ſi uterque ita ſit natura comparatus, ſicut diximus, hoc est, ſi uterque quaſi a natura factus ſit ad munus ſuum.* Equidem *τοῖς τούτων ἠξιω-*

μένοις ad ſolos ſervos natura referendum cenſeo; nam ſequens membrum τοῖς δὲ μὴ τȣτον τὸν τρόπον (intellige ἔχȣσι) ad utrumque et dominum et ſervum referre, abſurdum ſit.

Fateor tamen mihi dictionem hanc valde inſolentem videri de ſervis a natura factis ad parendum, quique adeo ſuae imbecillitatis conſcii vel eligunt ſibi dominum, vel nacti diligunt. Quid verbo τȣτων ſignificare voluerit, facile quidem eſt ad divinandum; ſed grammatica ratio non tam facilis expeditu. Deinde verbum ἔχȣσι omiſſum in illis τοῖς μὴ τȣτον τὸν τρόπον non minus eſt inſolens. Vetus Interpres τοῖς φύσει τοιȣτοις ἠξιωμένοις vertit *his qui natura tales dignificantur.*

ȣδὲ πᾶσαι ἀλλήλαις αἱ ἀρχαὶ] Aretinus vertit *nec omnia ſimul principia.* Legit igitur ἅμα pro ἀλλήλαις. Victorius *neque omnia inter ſe imperia*, in annotatione interpretatur *non eſſe idem rationem regendi ſervos et rationem adminiſtrandae reipublicae, et eodem pacto non haberi debere easdem ceteras omnes rectiones et quaſi imperia.* Lambinus: *neque omnia imperia inter ſe eſſe paria aut eadem.* Ramus *caeteraque inter ſe imperia* Giphanius *neque omnia inter ſe imperia.* Heinſius *ceteraque item, quae ſunt plurima, non eſſe eadem.* Solus igitur Lambinus vidit deeſſe vocabulum, veluti ἴσαι vel ὅμοιαι, quod interim inſerui. Vetus Interpres *nec omnes ad invicem.* Ergo πρὸς ἀλλήλας ſcriptum legiſſe videtur: in quo forte vera latet ſcriptura.

22. τῷ τοιόσδ' εἶναι] *quia est talis* Aretinus et Victorius, *quod talis ſit* Lambinus, Ramus et Giphanius, id est quod ſit a natura factus alter ad imperandum, alter ad parendum.

τὰ ἐγκύκλια διακονήματα] Haec omiſit Aretinus, et ineptisſime vertit *pueros docebat ſervitutem ceu coquinariam et alium hujus generis famulatum:* Sepulveda vertit *vulgaria miniſteria*, Victorius *circularia miniſteria*, in annotatione *propria ſervorum, quae ſolerent in perſonam eorum cadere certis temporibus:* Lambinus *uſitata et vulgaria miniſteria*, Perionius *ſordida vulgariaque munia*, Camerarius *communia et*

vulgata seu usitata ministeria. Ramus *cyclica et vulgaria ministeria,* Giphanius et Heinsius *quotidiana ministeria.* Vetus Interpres *ancillaria ministeria.* Ceterum commode annotavit Camerarius comoediam Pherecratis δουλοδιδάσκαλος inscriptam, quam memoravit Athenaeus 6, p. 262. ubi miratur Democritus conviva servorum ministrantium continentiam οὐ μόνον διὰ φόβον ἀλλὰ καὶ κατὰ διδασκαλίαν οὐ τὴν ἐν δουλοδιδασκάλῳ Φερεκράτους, ἀλλὰ ἐθισθέντες· Laudatur etiam 7, p. 305. 9, p. 396. et bis a Polluce. Pherecrates autem paulo antiquior Aristophane fuit.

εἴη δ' ἂν ἐπὶ πλεῖον] Inepte Victorius *esse autem latior perceptio harum rerum.* melius in annotatione: *perceptionem eam rationemque tradendi illam artem posse adhuc dilatari ac magis magisque fundi.* Lambinus *Possit autem etiam latius manare talium ministeriorum disciplina.* Ramus *cujus modi disciplina multiplex et varia esse possit.* Giphanius *sit autem et amplius talium disciplina.* Heinsius *qualia sane non pauca disci ac doceri possunt.*

δοῦλος πρὸ δούλου] Senarium hunc e Philemonis Παγκρατιαστῇ posuit Suidas in voce πρὸ, Camerarius vertit: *Servo potior est servus, et herus est hero.* Heinsius: *Est ante servum servus, ante herum est herus.* Supra c. 2, 4. fuit ὄργανον πρὸ ὀργάνων πᾶς ὁ ὑπηρέτης.

οὐδὲν μέγα — οὐδὲ σεμνὸν] Aretinus *non magnum aliquid neque gloriosum,* Victorius *nihil amplum plenumve honoris,* Lambinus *nihil habet magnum, nihil amplum,* Ramus *nec magnificum quicquam aut splendidum,* Giphanius *nihil habet magni aut praeclari,* Heinsius *in quo sane nihil est magnificum aut splendidum.*

ἐπίτροπος] Aretino *vicarius,* Victorio et Ramo *procurator,* Lambino et Giphanio *curator,* Heinsio *dispensator.*

ἑτέρα ἀμφοτέρων τούτων] Camerarius dubitabat, quaenam sint αἱ ἀμφότεραι, num ἡ δεσποτικὴ καὶ ἡ δουλική, an ἡ πολιτικὴ καὶ ἡ φιλοσοφία. De utrisque putat recte haec posse accipi; quod mihi non videtur. Ceterum Giphanius putabat clausulam hanc eo consilio fuisse hic interpositam ab Aristotele, ut moneret, artem rei parandae non esse scientiam

vel servorum vel dominorum propriam, sed ab utraque distinctam, et illas aliis in rebus cerni. Conringius censuit totum hoc comma περὶ κτητικῆς aliunde huc intrusum fuisse. Nec enim, inquit, videtur de servo et domino hoc loco quicquam superesse, de quo sit docendum. Illa autem περὶ κτητικῆς nihil omnino huc faciunt; eoque commentatores miras nobis interpretationes in medium attulerunt. Idem initio sequentis capitis quaedam deesse putabat, ubi est ὅλως δὲ περὶ πάσης, quorum partem fuisse suspicabatur ea, quae huc in alienum locum immigrasse censebat. Sed prima ista suspicionis causa, quod nihil haec περὶ κτητικῆς ad disputationem de servo et domino vel potius περὶ δεσποτικῆς καὶ δουλικῆς ἐπιστήμης pertinere existimabat, plane falsa est, uti demonstrabo ad sequentis capitis sectionem eam, quae accurate hanc κτητικὴν pertractat. Ipse enim Conringius ut plerique omnes interpretes vim et significationem propriam τῆς κτητικῆς ignorasse videtur; quod fiet manifestum considerantibus versiones. Aretinus ita vertit: *Acquirendi vero disciplina alia est ab utraque istarum, ceu bellica quaedam justa aut venatica.* Victorius *Ratio autem quaerendi rem diversa est ab ambabus his, ceu justa, (id est vera aequaque) quae est bellica quaedam vel venatorica.* Lambinus *Ars porro rei quaerendae ab utraque harum differt, ut quae sit veluti quaedam ars rei militaris justa aut ars venandi.* Ramus *Parandarum autem opum et facultatum ratio ab hac utraque et dominorum et servorum scientia diversa est, cujus generis sunt justae militiae ratio et venatio.* Giphanius *Caeterum ars rei parandae ab utraque hac differt, ut justa belli gerendi ratio aut venandi.* Heinsius *ab utraque autem hae sive arte sive disciplina differt illa, quae parandae rei rationem docet. De justa autem loquor. Justa vero est, cum juste exercetur.* Cetera omisit. Apparet omnes τὴν κτητικὴν confudisse cum χρηματιστικῇ, a qua tamen ipse eam Philosophus accuratissime deinceps distinguit. Κτῆσις enim, ad quam κτητικὴ pertinet quaerendam et augendam, complectitur eam possessionem, quae ipsa per se et usu suo fructum domino largitur. Alia ratio est τῶν χρημάτων.

Deinde in eo omnes praeter Victorium a vero aberraverunt, cum verba οἷον ἡ δικαία copularunt cum sequentibus πολεμική τις οὖσα, quasi de justo bello et de justa venatione Philosophus dixerit. Potius locus erat ita convertendus: *Ars autem quaerendi et augendi τὴν κτῆσιν seu possessionem ab utraque hac diversa est, quae quidem naturalis est et justa, qualis est ars belli gerendi et venatoria.* Cetera explicabuntur ad sequentis Capitis sectionem.

Ad Caput III.

κτήσεως] *Totaliter autem de omni possessione et quaestu* Aretinus, *de omni possessu bonorum et ratione pecuniaria* Victorius, *de omni rei familiaris possessione reique numariae quaerendae ratione* Lambinus, *de universa re familiari et pecuniae quaerendae ratione* Giphanius. Sed de χρηματιστικῇ accuratius postea dicetur. τρόπον ὑφηγημένον vetus Interpres *subinductum* vertit.

κερκιδοποιϊκή] Victoriana prior et Zuingeriana κερκιδοποιητική habent, quod praeferebat Casaubonus.

2. ἡ αὐτὴ τῇ οἰκονομικῇ ἡ χρ.] Vulgatam αὐτὴ οἰκονομικὴ τῇ χρηματιστικῇ monente Sylburgio correxi.

ἢ ἕτερον εἶδος] Victorius interpretatur *alia quaedam ars,* igitur εἶδος τέχνης. Comparat locum Rhetoricorum 3, c. 13, 5. δεῖ δὲ εἶδός τι λέγοντα καὶ διαφορὰν ὄνομα τίθεσθαι· εἰ δὲ μὴ, γίγνεται κενὸν καὶ ληρῶδες. Deinceps noster ponit ἕτερόν τι γένος.

ὁ πλοῦτος, ὥστε πρῶτον] Pro χρήματα dixit πλοῦτος. Sed deinceps insolens est usus vocabuli ὥστε in apodosi; solennis enim est in consecutione duorum vel plurium membrorum. Deest etiam verbum θεωρητέον vel simile. Victorii versio *quaeritur*, Lambinus *quaerendum*, Ramus *ambigetur* addidit. Giphanius pro ὥστε reddidit *certe.* Montecatinus ab initio Εἴπερ ἐστὶ scribi voluit; Conringius putat tale quid deesse: Quoniam ἡ κτῆσις variis constat speciebus, quaeri potest, utrum omnis omnino possessionis cura in quaestionem veniat, an non omnis, sed quaedam ad oeconomiam perti-

neat. Et quidem inter ſpecies τῶν κτήσεων praecipua eſt alimentum; hoc autem e terra potiſſimum paratur; itaque ante omnia quaerendum ἡ γεωργικὴ πότερον μέρος τι et cetera.

3. καὶ πρὸς τὴν αἵρεσιν τὴν τούτων] Haec Aretinus omiſit ῥαστώνας reddens *facultatem victus.* Victorius *ad facilitatem et ſumtionem.* Lambinus *ad facilitatem commoditatemque victus et harum rerum electionem*, Ramus *itaque commoditatis gratia, ut rerum delectus haberetur*, Giphanius *quare pro opportunitatibus et delectu earum*, Heinſius *natura prout commodisſime exiſtimavit ſingula iſtorum — ſeligi ab iis posſe ac comparari, ita:*

4. Ὁμοίως δὲ τὸ τῶν ἀνθρώπων] Intellige γένος, quod tamen in antecedentibus nondum fuerat poſitum. Aretinus vertit *Hoc idem est in hominibus.* Lambinus *itemque hominum.* An fuit ὁμοίως δὲ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων? Vetus Interpres vertit *Similiter autem et hmoī* (i. e. homini) ſed Thom. *hominum* habet, unde corrigo ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἀνθρώπων. Repete οἱ βίοι διεστᾶσι. Deinceps πολλοὶ Aldina, πολὺ Camotiana habet, neutrum reddidit Aretinus; poſterius praetulit Caſaubonus.

θάλατταν τοιαύτην] Lambinus *mare piscationi opportunum accolunt.* Deinceps καὶ ἡμέρων καρπῶν, omiſſo articulo τῶν, Victoriana prior et Zuingeriana.

5. αὐτόφυτον] Vetus Interpres: *ſponte natam elaborationem;* Aretinus vertit *ſecundum propriam et innatam nobis operationem non per commutationem et commercia ſibi praeparant alimentum.* Victorius *quaecunque ſuam e ſeque natam culturam habent*, in annotatione interpretatur *quae res neceſſarias victui parant ſtatim ex ipſo illo ſtudio*, ἐργασίαν *ſtudium vel artem*, αὐτόφυτον, *quae pariat ipſa vi ſua ſineque alius auxilio, quod alat.* Lambinus *quae quidem opera nativa conſtent.* Ramus *quae naturali munere atque officio ſibi alimentum comparant.* Giphanius *quarum naturalis est actio.* Heinſius *quos ſine ulla permutatione cauponatione aut ſimili ſolertia matrum prudentisſima natura alit ac ſuſtentat.* ἐργασία αὐτόφυτος eſt opera collocata et occupata in colenda et

utenda ea victus materia quam natura ipſa ſponte ſuppeditat. Sequens προσαναπληροῦντες vetus Interpres vertit *conſupplentes*, quaſi συναναπλ. ſcriptum legiſſet. Poſtea τελειωθεῖσι vertit *ſecundum perfectionem*. Male Thom. *ſecundum perfectam*.

6. σκωληκοτοκεῖ] Solet Ariſtoteles inſectorum ortum a verme repetere, quamquam in quibusdam ovum agnoverit, quod eſt tamen ita plerumque minutum aut abſconditum, ut vel agnoſci vel reperiri facile non poſſit. Peperit errorem etiam genus inſectorum varium, quod ova intus excludit et fetus vivos inſtar vermium parit.

τοῖς γινομένοις] Sylburgii correctionem γεννωμένοις probavit Caſaubonus. Quod dicit γάλακτος φύσιν, id comparat Victorius cum dictione in libris de ortu animalium σπέρματος φύσιν, et in Nicomacheis φύσιν ψυχῆς. Quod autem addit καλουμένου, ſignificare voluit, alios alio vocabulo appellaſſe id genus nutrimenti.

7. Ὥστε — ὅτι καὶ γινομένοις] Vitium in verbo γινομένοις eſt manifeſtum, idque agnovit etiam Montecatinus et Conringius et Giphanius. Victorius in verſione omiſit. Conringius ait veterem Interpretem atque Aretinum videri legiſſe ſcriptum τελειουμένοις, idque cum Montecatino unice verum putat. Sed debet eſſe τελειωθεῖσι. Aretinus habet *genitis*. Vetus Interpres habet: *quare ſimiliter palam, quoniam et genitis exiſtimandum plantas animalium gratia eſſe.* Sed Ramus ſimiliter *animantibus adultis et aetate confirmatis* habet; quem recte ſecutus eſt Heinſius, eumque Garvius; nam Schloſſerus nec γινομένοις nec τελειωθεῖσι reddidit, quemadmodum Lambinus. Giphanius ſenſum bene quidem perſpexit, ſed in verbis haeſit, quae plane tollenda cenſuit, itaque ſcribi voluit ὥστε τά τε φυτὰ τῶν ζώων etcet. Ceterum alia ratione ſed minus arguta Cicero de natura deorum 2, 62 ſeqq. docere conatur omnia, quae ſunt in hoc mundo, quibus utuntur homines, hominum cauſa facta eſſe et parata. — Deinceps Εἰ γὰρ vel Εἰ γοῦν ſcriptum maluit Conringius, ut oratio magis perſpicua fieret.

ὃ μέρος αὐτῆς] Referendum *αὐτῆς* eſſe ad *πολεμικῆς*, non ad *χρηματιστικῆς*, recte monuit Giphanius. Docet id etiam locus geminus ſupra Cap. 2, ſect. 23. *ἡ δὲ κτητικὴ ἑτέρα ἀμφοτέρων τούτων, οἷον ἡ δικαία, πολεμική τις οὖσα ἢ θηρευτική.* Ubi quae *δικαία* dicitur, hoc loco eſt *φύσει*, naturalis, igitur etiam *δικαία*. Camerarius bene comparavit locum Platonis in Sophiſta ſect. 5. ubi eſt: *κτητικῆς δὲ — δύο εἴδη, τὸ μὲν ἑκόντων πρὸς ἑκόντας μεταβλητικὸν ὂν διά τε δωρεῶν καὶ ἀγοράσεων καὶ μισθώσεων, τὸ δὲ λοιπὸν ἢ κατὰ ἔργα ἢ κατὰ λόγους χειρούμενον ξύμπαν χειρωτικὸν ἂν εἴη. — Τὴν χειρωτικὴν — διχῇ τμητέον, τὸ μὲν ἀναφανδὸν ὅλον ἀγωνιστικὸν θέντας, τὸ δὲ κρυφαῖον αὐτῆς πᾶν θηρευτικόν.* — ſect. 8. *τῆς πεζῆς θήρας γίγνεται δύο μεγίστω τινὲ μέρη — τὸ μὲν τῶν ἡμέρων, τὸ δὲ τῶν ἀγρίων· ἔστι γάρ τις θήρα τῶν ἡμέρων εἴπερ γέ ἐστιν ἄνθρωπος ἥμερον ζῶον, — Διττὴν τοίνυν τὴν ἡμεροθηρικὴν εἴπωμεν, τὴν μὲν ληστικὴν καὶ ἀνδραποδιστικὴν καὶ τυραννικὴν καὶ ξύμπασαν τὴν πολεμικήν, ἓν πάντα, βίαιον θήραν, ὁρισάμενοι.*

ὄντα τὸν πόλεμον] Vetus Interpres *ὄντα καὶ πρῶτον τὸν πόλεμον* ſcriptum legit, vertit certe; quae varietas non eſt contemnenda.

ὅπως ὑπάρχῃ] *quo ea ſubſint*, *quorum* Aretinus, *ut ſit, earum ſcilicet rerum, quae conduntur* Victorius, referens verbum *εἶδος κτητικῆς*. Lambinus *cui quidem aut ſuppetere oportet res neceſſarias aut ipſam ſuppeditare*, *ut eae pecuniae ſuppetant ac praeſto ſint*, *quae recondi ac reponi ſolent.* Is igitur ſcriptum voluiſſe videtur *ἣ δεῖ ἤτοι ὑπάρχειν*, verbum poſtremum referens, ut ſequens *ὑπάρχῃ*, ad omiſſum *ταῦτα*, cui reſpondet hoc *ὧν ἐστι θησαυρισμός.* Zuingerus malebat *ὅτι δεῖ ἤ τοι ὑπάρχειν*, ut rationem afferat, cur pars ſit oeconomicae quaeſtuaria iſta. Hanc ſcripturam reddidit Schloſſerus. Ramus vertit: *quam ipſam partem aut ſubeſſe jam et ſuppetere neceſſe est*, *aut certe praeſtare*, *ut adſint hae copiae.* Giphanius *quam vel adeſſe oportet vel efficere eam*, *ut adſit ad res vitae neceſſarias parandas et utiles ad ſocietatem civitatis vel domus.* Heinſius: *Patrem enim familias oportet aut habere in anteceſſum*, *quae jam diximus*, *aut parare ſaltem*, *ſi non habeat in anteceſſum*, *idque ea faculta-*

te, quae nonnullis quaestuaria, nonnullis rei comparandae ratio vocatur. Nihil enim recte geri aut in domo aut in civitate potest, nisi copia earum adsit rerum, quae ut sunt ad vitam necessariae, ita ad societatem civitatis et familiae omnino requiruntur. Is scilicet scribi voluit ὡς ἔσται θησαυρισμὸς, assentiente Conringio. Giphanius in annotatione interpretatur hunc locum ita: *nimirum patri familias et reipublicae gubernatori eam artem esse necessariam, ut vel ipsi eam norint aut certe alios habeant tanquam vicarios qui eam norint.* Sed haec non insunt graecis verbis. Ars, quae nunc peculiari notione dicitur κτητικὴ, est ea, quae servos et feras parat in usum hominum. Haec partem facere dicitur oeconomiae, quae copias congestas administrat et dispensat, non congerit aut parat. Hinc adesse oeconomiae debet haec κτητικῆς species, id est suppetere debent oeconomicae arti et servi et pecora domestica, quibus utatur ad usus suos. Hoc dicit ὃ δεῖ ἤτοι ὑπάρχειν ἢ πορίζειν αὐτὴν, ὅπως ὑπάρχῃ: i. e. *aut paratam adesse et suppetere oportet* hanc κτητικῆς speciem, aut, nisi parata adsit, ipsam oeconomicam (nam αὐτὴν non potest referri ad εἶδος κτητικῆς, sed refertur ad οἰκονομικῆς) oportet providere et curare, ut parata adsint et suppetant ea, *quibus congestis et paratis opus est ad vitam domesticam et civilem bene degendam.* Debere autem αὐτὴν referri ad artem oeconomicam, manifestum fit etiam inde, quod haec κτητικῆς species servos et pecora parat, non ea ὧν ἐστι θησαυρισμός. Hoc vero potius est munus oeconomici congerere, administrare et congesta dispensare ad varios hominum et pecorum usus. Haec de prima specie τῆς κτητικῆς hoc loco dici videntur. De altera vero, quam χρηματιστικὴν proprie dicit, infra est capite 7 (vulgarium editionum) ubi ait ex disputatis eo usque esse manifestum πότερον τοῦ οἰκονομικοῦ καὶ πολιτικοῦ ἐστιν ἡ χρηματιστικὴ ἢ οὔ· ἀλλὰ δεῖ τοῦτο μὲν ὑπάρχειν· ὥσπερ γὰρ καὶ ἀνθρώπους οὐ ποιεῖ ἡ πολιτικὴ, ἀλλὰ λαβοῦσα παρὰ τῆς φύσεως χρῆται αὐτοῖς· οὕτω καὶ τροφὴν τὴν φύσιν δεῖ παραδοῦναι γῆν ἢ θάλατταν ἢ ἄλλο τι· ἐκ δὲ τούτων, ὡς δεῖ, ταῦτα διαθεῖναι προσήκει τὸν οἰκονόμον. Quod si vero haec χρηματιστικὴ non pertinet ad οἰκονομικὴν, nec partem ejus

facit, non magis haec κτητικῆς ſpecies, de qua nunc agitur, οἰκονομικῆς pars eſſe vel dici poteſt. Quid igitur? Dicemusne ſcripturam vulgatam eſſe vitioſam, et deeſſe negationem? Ita videtur, et ſcribendum potius μέρος οὐκ ἔστιν· ὃ δεῖ etcet. Tum vero cogimur Heinſii emendationem recipere ὡς ἔσται, *ut adſit copia.* Video etiam Giphanium dubitaſſe de ſententia Philoſophi. Poſuit enim in annotatione: *Concludit tandem disputationem de arte rei quaerendae naturali: de qua primum hoc, eam eſſe artis domeſticae partem, ſed improprie, ut infra c. 7.* Hunc ſecutus Heinſius in paraphraſi ante ſuperiora haec poſuit: *Ita ut hinc facile quaeſtio ſolvatur, quae a nobis ſupra est poſita; utrum nempe ratio quaerendae rei pars domeſticae ſit disciplinae, ſive, ut vulgo vocant, oeconomicae. Respondemus ergo, eam rei acquirendae rationem, quae est a natura, de qua hactenus a nobis dictum est, partem ejus disciplinae dici poſſe, quanquam ſatis, ut quod res est fatear, improprie. Patrem* etcet. Forte etiam ſcribi πορίζειν αὐτῇ poterit, ut haec κτητικῆς pars, ſi non ſuppetat, certe adjungi et ſuppeditari oeconomicae ſcientiae debere dicatur. Verum aliam difficultatem objicit nobis ſectio ſequens, quae vulgatam ſcripturam tueri videtur. Ibi enim ita concludit disputationem: Ὅτι μὲν τοίνυν (Aldina τοίνυν omiſit) ἐστί τις κτητικὴ κατὰ φύσιν τοῖς οἰκονόμοις καὶ τοῖς πολιτικοῖς καὶ δι' ἣν αἰτίαν, δῆλον, quae Ramus vertit: *naturalem quandam quaerendi et parandi facultatem et in oeconomis et in rerum publicarum principibus ineſſe.* Heinſius *eſſe igitur quandam rei acquirendae rationem, quae civili partim, partim domeſticae inſervit facultati, quam dixerunt oeconomicam, ex his apparet.* Ceteri interpretes cautius verba latina totidem graecis commutarunt. Sed aperte Schloſſerus *daſs die Erwerbkunſt der Natur nach Theil der Haushaltungskunſt und der Politik ſeyn müſſe:* Garvius aliter *daſs alſo den Haus- und den Staatsverwaltern das Erwerben eines gewiſſen Eigenthums nach der Natur jener Geſellſchaften obliegt.* Verum ſi verba attendis, minime dicere Ariſtotelem animadvertes, eſſe hanc κτητικὴν naturalem partem oeconomicae et politicae ſcientiae, ſed dicere, hanc κτητικῆς ſpeciem εἶναι τοῖς

οἰκονομικοῖς καὶ τοῖς πολιτικοῖς, id est *esse in usu*, *habere eam oeconomicos et politicos.* Itaque manet superior nostra dubitatio de scriptura vulgata. Nam aperte dicitur haec prima species κτητικῆς debere ὑπάρχειν τῇ οἰκονομικῇ, ut deinde dicitur χρηματιστικὴ similiter debere ὑπάρχειν τῇ οἰκονομικῇ. Quod vero ὑπάρχειν, suppetere, debet oeconomicae, quo utatur, id partem ejus non facit, non magis quam coria, quae debent ὑπάρχειν τῇ σκυτοτομικῇ, suppetere sutorum arti, faciunt partem artis sutoriae. Fortasse igitur etiam in altero loco verba ἐστί τις κτητικὴ κατὰ φύσιν τοῖς οἰκονομικοῖς eodem pacto interpretari debemus, tanquam ἐστὶ dictum sit pro ὑπάρχει.

Sed mirum in modum eandem sententiam variavit Philosophus vel librarius. Nam sect. 20 περὶ τῆς ἀναγκαίας (χρηματιστικῆς, haec est illa κτητική, de qua hic agitur) ὅτι ἑτέρα μὲν αὐτῆς, οἰκονομικὴ δὲ κατὰ φύσιν, ἡ περὶ τὴν τροφὴν, οὐχ ὥσπερ αὐτὴ ἄπειρος, ἀλλ᾽ ἔχουσα ὅρον. Deinde sect. 21. τὸ ἀπορούμενον ἐξαρχῆς πότερον τοῦ οἰκονομικοῦ καὶ πολιτικοῦ ἐστιν ἡ χρηματιστικὴ ἢ οὔ; Vides quatuor modis variari sententiam πότερον ἡ χρηματιστικὴ τῆς οἰκονομικῆς ἐστι, πότερον ἡ χ. οἰκονομική ἐστι, πότερον ἡ χρ. (vel ἡ κτητικὴ sect. 9.) τοῖς οἰκονόμοις (κατὰ φύσιν) ἐστὶ, (ut sect. 22. κατὰ φύσιν ἐστὶν ἡ χρηματιστικὴ πᾶσιν ἡ ἀπὸ τῶν καρπῶν καὶ τῶν ζώων) πότερον ἡ χ. τοῦ οἰκονομικοῦ ἐστι. Additur aliquoties κατὰ φύσιν, veluti sect. 9. etiam sect. 17. est ἔστι γὰρ ἑτέρα ἡ χρηματιστικὴ καὶ ὁ πλοῦτος ὁ κατὰ φύσιν· (i. e. ἡ κτητικὴ ἡ κατὰ φύσιν) καὶ αὕτη μὲν οἰκονομικὴ, ἡ δὲ καπηλικὴ ποιητικὴ χρημάτων. sect. 20 περὶ τῆς ἀναγκαίας (χρηματιστικῆς) ὅτι ἑτέρα μὲν αὐτῆς, (τῆς μὴ ἀναγκαίας) οἰκονομικὴ δὲ κατὰ φύσιν, ἡ περὶ τὴν τροφήν. Aliud vero est εἶναι τῇ φύσει; veluti sect. 8. ἡ πολεμικὴ φύσει κτητική πως ἔσται. Ibidem ὡς φύσει δίκαιον τοῦτον ὄντα τὸν πόλεμον· sect. 10. ἔστι δὲ ἡ μὲν φύσει, ἡ δ᾽ οὐ φύσει αὐτῶν, ἀλλὰ δι᾽ ἐμπειρίας. sect. 12. ὅτι οὐκ ἔστι φύσει τῆς χρηματιστικῆς ἡ καπηλική. Atque hinc satis manifestum esse puto, sensum loci, de quo disputamus, constare omisso importuno vocabulo μέρος, uti verba sic procedant: Ἓν μὲν οὖν εἶδος κτητικῆς κατὰ φύσιν τῆς οἰκονομικῆς ἐστιν, ὃ δεῖ ἤτοι ὑπάρχειν ἢ πορίζειν

αὐτὴν, ὅπως ὑπάρχῃ, ὧν ἐστι θησαυρισμός. Videtur Grammaticus aliquis nomen μέρος adſcripſiſſe ad εἶδος tanquam interpretationem. Pronomen αὐτὴν licebit nunc referre ad φύσιν. De hac enim verum eſt, minime de oeconomica, ſi debet ὑπάρχειν ἡ κτητικὴ τῇ οἰκονομικῇ. Et clare noſter infra ſect. 21. de χρηματιστικῇ affirmat ἀλλὰ δεῖ τοῦτο μὲν ὑπάρχειν — καὶ τροφὴν τὴν φύσιν δεῖ παραδοῦναι (idem eſt πορίζειν) γῆν ἢ θάλατταν ἢ ἄλλο τι, ἐκ δὲ τούτων, ὡς δεῖ, ταῦτα διαθεῖναι προσήκει τὸν οἰκονόμον. Etiam hinc conſtat priorem τῆς χρηματιστικῆς partem non eſſe oeconomicae artis partem. De altera etiam manifeſtius eſt ex ſect. 22. ubi docet, ſi χρηματιστικὴ ſtatuatur eſſe μόριον τῆς οἰκονομίας, debere etiam medicinam tanquam partem ejus aſſumi.

9. ἐκ τούτων] Nempe τῶν ἀναγκαίων καὶ χρησίμων πρὸς ζωὴν εἰς κοινωνίαν πόλεως ἢ οἰκίας.

ἀνδράσι κεῖται] Apud Plutarchum de divitiarum cupiditate p. 152. ſcriptum legitur ἀνθρώποισι; Chaeronenſis addit: ἐπεὶ τοῖς γε νοῦν ἔχουσιν ὁ τῆς φύσεως πλοῦτος ὥρισται καὶ τὸ τέρμα πάρεστι τῆς χρείας καθάπερ κέντρῳ καὶ διαστήματι περιγραφόμενον. Vetus Interpres πεφασμένον vertit *praefinitus.*

10. οὕτω καλεῖν] Vulgatum αὐτὸ correxi ex Iſingr. cum Caſaubono. Alioqui debebat eſſe αὐτήν. De eadem re Plato Sophiſtae ſect. 10. τὸ κτητικῆς τέχνης διπλοῦν ἂν εἶδός που, τὸ μὲν θηρευτικὸν μέρος ἔχον, τὸ δὲ ἀλλακτικόν· τῆς τοίνυν ἀλλακτικῆς δύο εἴδη λέγωμεν, τὸ μὲν δωρητικόν, τὸ δὲ ἕτερον ἀγοραστικὸν etcet.

ἡ δ' οὐ φύσει αὐτῶν] Victorius verba ἡ μὲν φύσει refert ad ſuperiorem, de qua dictum fuit, proprie dictam κτητικήν; contra Zuingerus longa annotatione docere conatur, haec ſeparatim pertinere ad duplex χρηματιστικῆς genus, nec aliquid habere commune cum ſuperiore et naturali κτητικῇ. Lambinus ad ſuperiora retulit, et verba Ἔστι δὲ — μᾶλλον parentheſi concluſit. Idem ſenſit Giphanius et Conringius; atque hic ἔστι γὰρ vel ἔστι δὴ ſcribi voluit. Ramus etiam: *Illud ſiquidem natura, hoc vero non natura, ſed experientia quadam potius et arte comparatum eſſe.* Neque ulla ratione licet per verba ab hac ratione diſcedere, quanquam αὐτῶν

paulo insolentius positum est, cum diserte δύο vel ἀμφότεραι non praecesserit; sed ἓν μὲν εἶδος κτητικῆς et ἄλλο γένος κτ. faciunt δύο εἴδη vel γένη; atque hunc numerum δύο intelligere oportet, cum ἡ μὲν — ἡ δὲ αὐτῶν ad priora referuntur. In Zuingeri vero interpretatione tuenda hac ratione uti non licet, sed plane tollendum illud importunum αὐτῶν fuerit. Tum demum vertere licebit verba: *est autem haec χρηματιστικὴ partim naturalis, alia non naturalis.*

11. καθ' αὑτὸ] *secundum ipsam rem* Aretinus, *per se* Victorius, sed in annotatione *propter se.* Ceteri omnes interpretes *per se* vertunt. Deinceps οὐ κατὰ τὴν οἰκίαν χρῆσιν vertisse videtur vetus Interpres.

12. οὐκ ἔστι φύσει — καπηλικὴ] Male vertit Aretinus *non esse secundum naturam ejus quae pertinet ad acquirendum.* Recte contra Victorius *non constare natura pecuniariae genus cauponarium.* Male rursus Lambinus *non esse partem artis pecuniae quaerendae natura.* Ramus *cauponiam artem quaestuariae facultatis naturalem partem non esse.* Ambigue Giphanius *mercaturam non esse partem artis rei quaerendae naturalis.* Heinsius *cauponariam proprie ex natura sua ad pecuniae parandae rationem non pertinere.* Triplex est igitur hujus loci interpretatio; sed Victoriana sola vera est. Vetus Interpres καπηλικὴν ubique *campsoriam* vertit.

ἀναγκαῖον ἦν] Victorius *necesse fuisset.* Lambinus *commutationem facerent*, Giphanius *deberent permutationem facere*, Ramus *cum rerum commutationes hactenus facere cogantur.* Qui cur tempus verbi variaverint, non intelligo.

οἱ μὲν γὰρ] Intelligit τοὺς ἐν τῇ πρώτῃ κοινωνίᾳ τῆς οἰκίας, familiae ejusdem domo conjunctae membra; ab his distinguuntur οἱ κεχωρισμένοι· ubi Aretinus male *separatim* posuit. *disjuncti* Victorius, *a multis semoti ac sejuncti* Lambinus.

πάλιν καὶ ἑτέρων, ὧν] Copulam καὶ Camotiana et Aretinus omisit, habet Aldina. Ad genitivum casum verbum si repetas ἐκοινώνουν, sensus existit ineptus et contrarius. Aretinus et Victorius verba totidem reddiderunt latina de sen-

tentia ſecuri. Lambinus *rurſus etiam alia communia habebant*, Ramus *illi vero communitatis amplioris cives permulta et varia ſejuncti teneant* Giphanius *his vero ſeparatis multa rurſus et alia erant, quae pro neceſſitatibus communicari oporteat, ut etiamnum faciunt.* Heinſius *At cum ſeparari homines incipiunt, manet quidem adhuc aliqua communio, ſine qua ſocietas non eſſet, ſed quae in diverſitate rerum plurium ac disſimilium conſiſtit. Quibus alii cum egeant, alii abundent, danda est opera, ut expleatur indigentia; quae communicatio fit permutatione.* Vitium vidit et corrigere conatus eſt Perizonius De aere gravi p. 3. qui negationem inſerit μὴ, intelligitque verbum ἐκοινώνϐν, interpretatus: *at non item ceterarum, quae praeter multas ſupererant in multis.* Sed ea ratio minime procedit. Debebat enim eſſe ϐ. Deinde ferrem, ſi repeteretur τῶν αὐτῶν ϐκ ἐκοινώνϐν: ſed nunc dicitur πολλῶν καὶ ἑτέρων. Igitur verbum ἐδέοντο vel ſimile excidit. Nunc video etiam *Füllebornium* vitium vidiſſe et verbum aliquod deſideraſſe ad ἑτέρων. — Deinceps Aretinus poſuit *Inutilia enim ſibi pro utilibus tradunt.*

13. κατὰ λόγον ξενικωτέρας] *ſecundum rationem: nam cum a remotioribus quaererent auxilium* Aretinus, *ratione: cum enim longinquius commodum, quod hinc capitur, factum esſet* Victorius; *convenienter rationi. Cum enim ſubſidium illud fieret magis ac magis externum ac longinquum* Lambinus, *non ſine ratione: Nam cum ab exteris et longinquis regionibus auxilia atque adjumenta peterentur* Ramus, *recte illa exiſtit. Nam ſubſidio longinquiore facto* Giphanius: In annotatione monet quosdam male *per rationem* vertere, ipſe interpretatur *optima ratione.* Cum Thoma et Montecatino *ſecundum rationem ſive ex conſilio* malebat Piccartus. Heinſius *convenienti ratione est nata. Nam cum illi, qui jam longius abeſſent, ſibi mutuo ſuccurrere ac ſubvenire vellent.* Camerarius *adjumentum remotius et extraneum.* Vetus Interpres ξενικῶς videtur vertere *peregrino.* Idem verba καὶ ἐκπέμπειν ων ἐπλεόναζον omiſit.

14. σφᾶς αὐτϐς] Victoriana cum Aldina hic et ubique σφᾶς dedit, quod ſervavit Zuingeriana, ceterae mutarunt in morem

rem Atticum recte. Homericum est Iliad. 5, 567. μέγα δέ σφας ἀποσφήλειε πόνοιο.

ὁ τῶν χρησίμων αὐτὸ ὂν] Hoc non pertinet ad naturam numismatis; nam potest esse etiam ipsum τῶν μὴ χρησίμων, veluti gentes quaedam orientales conchyliis quibusdam utuntur. De ortu et usu nummorum noster Nicomacheorum 5, 5 διὸ πάντα συμβλητὰ δεῖ πως εἶναι, ὧν ἐστὶν ἀλλαγή· ἐφ' ὃ τὸ νόμισμα ἐλήλυθε· καὶ γίνεταί πως μέσον· πάντα γὰρ μετρεῖ. — οἷον δ' ὑπάλλαγμα τῆς χρείας τὸ νόμισμα γέγονε κατὰ συνθήκην· καὶ διὰ τοῦτο τοὔνομα ἔσχε νόμισμα, ὅτι οὐ φύσει ἀλλὰ νόμῳ ἐστὶ, καὶ ἐφ' ἡμῖν μεταβάλλειν καὶ ποιῆσαι ἄχρηστον. Ὅτι δὲ ἡ χρεία συνέχει ὥσπερ ἕν τι ὂν, δηλοῖ, ὅτι, ὅταν μὴ ἐν χρείᾳ ὦσιν ἀλλήλων ἢ ἀμφότεροι ἢ ἕτερος, οὐκ ἀλλάττονται, ὥσπερ ὅταν οὗ ἔχει αὐτὸς, δέηταί τις, οἷον οἴνου, διδόντες σίτου ἐξαγωγήν. Δεῖ ἄρα τοῦτο ἰσασθῆναι. Ὑπὲρ δὲ τῆς μελλούσης ἀλλαγῆς, εἰ νῦν μηδὲν δεῖται, ὅτι ἔσται ἐὰν δεηθῇ, τὸ νόμισμα οἷον ἐγγυητής ἐστιν ἡμῖν· δεῖ γὰρ τοῦτο φέροντι εἶναι λαβεῖν etc.

μεγέθει καὶ σταθμῷ] Hoc genus Romani *aes grau* dixerunt. Victorius cum dictione χαρακτῆρα ἐπιβάλλειν comparavit Platonicum σημεῖον ἐπιβάλλειν e libro nono Legum.

καπηλικὸν — μεταβαλλόμενον] Vetus Interpres *campsoriam* vertens ἡ καπηλικὴ scriptum legisse videtur. Idem deinceps τὸ μὲν οὖν πρῶτον vertit *primum quidem igitur.* Monuerunt interpretes, Aristotelem vocabulum prius latiore notione accepisse, quam Platonem in Sophista, qui τῆς ἀγοραστικῆς tres facit partes, τὸ αὐτοπωλικὸν, τὸ ἐμπορικὸν, τὸ καπηλικόν. Hinc recte Giphanius *mercaturam* vertit solus. Ad verbum μεταβαλλόμενον intelligunt τὸ νόμισμα; si vero articulum τὸ addideris, praeter nummos comprehendet verbum omne mercium genus.

πόθεν ἔσται πλῆθος χρημάτων] Egregia est, ut mihi quidem videtur, Giphanii ad haec observatio, monentis, rectius omitti χρημάτων, ut πλῆθος intelligatur νομίσματος.

16. Καὶ γὰρ τὸν πλοῦτον] In his videtur quidem inesse ratio, cur copulaverit mentionem πλούτου cum vocabulo χρημάτων; sed sequens membrum ὁτὲ δὲ πάλιν videtur docere, doctrinae novum membrum exordiri Philosophum; quare

cum Giphanio cauſalem *γὰρ* deletam malim. Deinceps *ποιητικὴ γὰρ τῦ πλύτυ* omiſſo verbo *εἶναι* vertit vetus Interpres. *εἶναι* pendet a verbo *δοκεῖ*, ſi bene habet ſcriptura.

ὁτὲ δὲ λῆρος — καὶ νόμος] Aldina cum Victoriana et Zuingeriana *ὅτι* habent; deinceps Aldina et Camotiana *εἰς νόμος*, quod Camerarius in *εἶναι νόμος* mutatum voluit. Aretinus vertit *Contra vero interdum futile quiddam videntur numus et lex et nequicquam ſecundum naturam.* Legit igitur ſcriptum *καὶ νόμος καὶ παντάπασι φύσει ὐθέν.* Victorius *videtur eſſe nugae et opinio penitus.* Camerarius *arbitrio hominum ubique et prorſus pecuniae ratio conſtituitur, et ſecundum id valet.* Lambinus *nugatorium quiddam — et lege prorſus conſtare.* Ramus *res levis et inanis ſolaque hominum lege, nulla naturae lege, fundata et conſtituta.* Giphanius *nugae videtur eſſe numus et lege omnino, natura minime.* Lambinus *νόμῳ* ſcriptum maluit, cui favere videtur ſequens *φύσει.* Sed argutior dictio videtur ſervato *νόμος*, ut ſimul ad originem vocis reſpiciatur. Scilicet a *νόμος* factum in uſum venit *νόμισμα*, ut in Nicomacheis monuit etiam noſter; hinc Platonis vel votius incerti auctoris Eryxias *ἐν Λακεδαίμονι σιδήρῳ σταθμῷ νομίζυσι* id eſt, utuntur ferreo numo pro ponderis ratione.

μεταθεμένων] *mutatis iis* Aretinus, *mutato animo eorum* rectius Victorius, *ubi eum immutarunt* Lambinus, *ſi legem ſuam et inſtitutionem mutaverint* Ramus, *mutata utentium voluntate* Giphanius. Deinceps malim *τὸν πλῦτον.* Sequens *αὐτῷ* omiſit Aldina et Camotiana. Vetus Interpres *γιγνομένων* omiſit vertens *omnibus ſibi exhibitis aureis.*

17. *Διὸ ζητῦσιν*] Dubium eſt, qui dicantur quaerere, et quid. Si ſunt philoſophi, qui quaerunt, profecto illi quaerunt aliud quam *πλῦτον*, aliud etiam quam *χρηματιστικήν*; quaerunt ſcilicet veram rationem, qua *χρηματιστικὴν* diſcernant a *πλύτῳ.* Igitur deeſt verbum *ἀποφαίνειν* vel ſimile, quod ſignificet *demonſtrare* vel *docere.* Accedit altera dubitatio, qui poſſit *χρηματιστικὴ* opponi *πλύτῳ*, cum potius *τὰ χρήματα* videantur opponi *πλύτῳ* debere. Sed eadem dictio ſtatim repetitur, ubi eſt *ἔστι γὰρ ἑτέρα ἡ χρημα-*

τιστικὴ καὶ ὁ πλῦτος ὁ κατὰ φύσιν· ubi dictionis insolentia ad sententiae ineptias accedit. Quo enim refertur αὕτη μὲν οἰκονομική? quo deinceps ἡ δὲ καπηλική? Ad χρηματιστικὴν referri αὕτη non potest; nam saepius negatur, χρηματιστικὴν pertinere ad oeconomicam artem; multo etiam minus καπηλική. Superest igitur ὁ πλῦτος ὁ κατὰ φύσιν. At qui potest fieri per grammaticas leges, ut αὕτη referatur ad πλῦτος? Equidem video sententiam flagitare τὴν κτητικὴν, quae veras et naturales divitias parat et pertinet ad oeconomiam, ut supra fuit demonstratum; sed verba huic sententiae accommodari qui possint nisi per durissimam metonymiam, equidem non intelligo. Interpretes omnes de hoc loco silent; in Heinsiana tamen paraphrasi vestigia veri apparent.

πάντως ἀλλ' ἢ] Aretinus *non simpliciter sed per ipsarum pecuniarum commutationem*, reddidit, quasi ἁπλῶς scriptum legisset, et deinceps ἀλλὰ διὰ χρ. μ. Similiter Victorius *non modis omnibus sed per commutationem pecuniarum*, Lambinus *non omni modo sed pecuniae permutatione*. Ramus *non omni ratione sed ipsarum pec. commutatione*. Giphanius *non omnifariam sed rebus permutandis*. Omnino si πάντως probetur, deinceps etiam ἀλλὰ διὰ scribendum videtur; contra si ἀλλ' ἢ ut vera scriptura probetur, πάντως in πᾶσα mutandum videtur.

Καὶ ἄπειρος δὴ] Novae sententiae vel potius comparationis initium hinc sumit Giphanius, scribens δὲ probabili conjectura.

τῦ ὑγιαίνειν εἰς ἄπειρον — τῦ τέλυς εἰς ἄπειρον] Aretinus et Victorius totidem verba latina reddiderunt, Lambinus *sanandi cupida in infinitum — finem suum expetit in infinitum*, Ramus *medicinae prosperae valetudinis et unaquaeque ars immensum quendam gradum et progressum finis sui sibi proponit:* Giphanius *ad sanandum infinite fertur, ut ars quaeque ad finem infinite*, Heinsius *Nam quemadmodum in aliis quoque artibus finis quem proponimus est infinitus, quamvis instrumenta, quibus tendimus ad finem, sint determinata; ita et hic agitur. Sic exempli gratia sanitas est finis medici; ad quem finem tendit omni modo me-*

dicus — Studium ergo medici in conferenda sanitate et cura non determinatur, quamvis instrumenta quibus utitur, determinata sint. Camerarius etiam τέλος *finem*, πέρας *terminum* interpretatur. — Deinceps τέλος δὴ ὁ τοιοῦτος scribi voluit Conringius, sed ita omnis argumentationis vis perit.

18. οὐ γὰρ τοῦτο — ἔργον] nempe χρήματα ποιεῖν· nisi forte ταὐτὸ scribi debeat. Sed Montecatinus scribi voluit οὐ χρημάτων κτῆσις ἐστὶ τέλος, assentiente Conringio, qui veterem interpretem atque Aretinum ita scriptum legisse videri addit. Aretinus vertit: *Sed rei familiaris non augendae rei est finis: non enim hoc est rei familiaris opus.* Hinc igitur nullum praesidium conjecturae vanae et inutili peti potest, Οἰκονομίας deinceps maluit Casaubonus. Sequens τῇ adverbii significatione poni, monuit Camerarius, *hactenus, hoc pacto, quodam modo.* χρηματιζόμενοι τὸ νόμισμα vertit vetus Interpres *pro rebus ad usum habentes numisma.*

τὸ σύνεγγυς αὐτῶν] Intelligo τῆς οἰκονομικῆς καὶ χρηματιστικῆς. Sequens τοῦ αὐτοῦ refertur, credo, ad νόμισμα. Camerarius vertit: *Causa est quaestuum istorum affinitas. Implicatur enim usus, qui est uterque in pecuniaria ratione ejusdem rei.* Aretinus *variatur enim usus ejusdem existens utriusque acquisitionis* Lambinus *alternat enim ejusdem rei usus, cum sit utriusque rationis ad pecuniam quaerendam pertinentis.* Victorius *immutatur enim usus, qui ejusdem est utriusque pecuniariae.* Ramus, *varius enim usus est ejusdem rei, cum ad utramque quaerendi speciem referri possit.* Giphanius *Mutat enim usus ejusdem rei utriusque artis rei quaerendae.* Heinsius *usus enim utriusque, partim quia utraque versatur circa idem, partim quod eodem quoque nomine utraque appellatur, inter se confunditur.* Vides igitur interpretes omnes ἑκατέρας scriptum vertisse, non quod vulgabatur, ἑκατέρα; quin id ipsum Sepulveda rescribi voluit approbante Zuingero. Victorius de hoc dissensu interpretum monuerat in priore Editione; in altera ea de re tacet et hanc interpretationem ponit: *imprudenter saepe capitur alter pro altero quia utriusque rationis ille idem est, scilicet usus ac fructus: quaestus enim patris familiae et numularii, id est pe-*

cunia, ambabus rationibus parta, iisdem rebus inservit: possuntque parari et emi ipsa eaedem. Denique Giphanius affirmat ἑκατέρας scribendum esse, atque ita habere libros emendatiores. De librorum auctoritate dubitari jure potest, de emendatione minime, ita tamen ut augmento literae non sit opus, sed puncti. Scribendum scilicet ἑκατέρᾳ casu dativo. Vetus Interpres *existens utraque*, sed Thom. *utrique* habet. Ita de ortu animalium 2, 1. τὰ δ' ἄναιμα ἐ πάντα σκωληκοτοκεῖ ἁπλῶς. ἐπαλλάττει γὰρ ἀλλήλοις τά τ' ἔντομα καὶ τὰ ἀτελῆ τίκτοντα τὰ ᾠά, quae Gaza vertit *exsanguia non omnia vermem pariunt: commutant enim inter se vices insecta et quae ovum pariunt imperfectum.* Usum et notionem verbi docent dentes ἐπαλλάττοντες. quos idem Aristoteles ἐναλλὰξ ἐμπίπτοντας interpretatur. Sed notio paulo diversa in loco de vitae brevitate c. 1. κατ' ἐνίας νόσους ἐπαλλάττει τὰ νοσώδη τὴν φύσιν σώματα τοῖς βραχυβίοις, quae Gaza vertit: *secundum quosdam quidem morbos vicissim mutantur valetudinaria secundum naturam corpora iis quae brevis vitae.* Rectius Budaeus Comment. p. 601. ἐπαλλάττειν interpretatur *alterum pro altero accipi et loco alterius esse.* Quam proposuit *Füllebornius* conjecturam. ἐπαλλάττει γὰρ ἡ χρῆσις τῦ αὐτῦ, ἅτε ἄλλη ἑκατέρας τῆς χρηματιστικῆς, equidem non intelligo. Idem verba sequentia τῆς γὰρ αὐτῆς ἐστι χρήσεως κτῆσις tanquam glossema tollenda censuit; de quo deinceps videbimus.

τῆς γὰρ αὐτῆς ἐστι χρήσεως κτῆσις]. Aretinus vertit *ejusdem enim usus est acquisitio*, Victorius *ejusdem enim usus est possessio ipsa*, in annotatione interpretatur: *quicquid partum est possideturque ambabus illis rationibus in se habet easdem utilitates, praebetque eosdem fructus.* Camerarius *Nam ad unum quidem usum et eundem facultates parantur, sed non eodem pacto.* Lambinus *ad eundem enim usum pertinet rerum partarum possessio.* Ramus *ad ipsum enim usum acquisitio refertur sed non eodem modo.* Heinsius *et eundem sane usum per se habet possessio bonorum, licet alii atque alii longe eundem efficiant diversum.* Denique Giphanius ita ad h. l. annotat: *Inducenda sunt haec verba. Nam eleganter haec velut per* ἀντίθεσιν *inter se respondent:* ἡ χρῆσις τῦ αὐτῦ

ἀλλ' οὐ κατὰ ταὐτόν. Et κτῆσις χρήσεως *abſurda eſt phraſis. Perionius et Sepulveda valde laborant. ſed fruſtra: nullum reperiunt ſenſum.* Egregie de vitio admonuit vir perſpicaciſſimus; nec ſenſum eum, quem voluerunt interpretes, verba reddent, quaecunque admoveris tormenta. Equidem leniorem medicinam reperiſſe mihi videor. Verba τῆς γὰρ αὐτῆς ἐστι χρήσεως ſuſpicor adſcripta fuiſſe à grammatico, ut interpretaretur obſcuriora illa ἐπαλλάττει γὰρ ἡ χρῆσις τοῦ αὐτοῦ οὖσα; quae deinde ſuſcepta à librariis alienum occuparunt locum. Vocabulum κτῆσις pertinet ad ſequentia, ita continuanda: ἀλλ' οὐ κατὰ ταὐτόν· ἀλλὰ τῆς μὲν ἕτερον τέλος, ἡ κτῆσις, τῆς δ' αὔξησις. Ita ſententia plane perficitur, quae vulgo manca ferebatur, cum alterius artis, τῆς χρηματιστικῆς, τέλος nominaretur ἡ αὔξησις, alterius vero, τῆς κτητικῆς, indicaretur tantum verbis ἕτερον τέλος tanquam diverſum, ſed non nominaretur. Itaque neceſſario eſſe addendum videtur ἡ κτῆσις. Nam de altera parte χρηματιστικῆς agi, quam Philoſophus κτητικὴν proprie vocat, nulla eſt dubitatio; de fine autem ejus, non magis; ipſum enim nomen indicat finem, atque ipſa hinc nomen traxit. Interim verba vitioſa ſecluſi; ſed verba ἡ κτῆσις ſuo loco etiam poſt τέλος inſerui. Poſt αὔξησις vetus Interpres τέλος repetitum vertit.

τῆς οἰκονομικῆς] Prior Victorii Editio annotavit plures libros ſcriptos οἰκονομίας habere. νομίσματος οὐσίαν idem cum vertiſſet *nummi vim*, in annotatione interpretatur *patrimonium quod eſt in nuinis pecuniaque.* Aretinus ſimpliciter *pecuniam* vertit, *rem nummariam* Lambinus, *pecunias* et *facultates* Ramus, *in nummis* Giphanius. *copiam numorum* Camerarius, qui monet Juriſconſultos poſteriores romanos *ſubſtantiam* dixiſſe, cum graecum vocabulum proprie ſignificet rem ipſam quae extet. Plato de καπηλείᾳ libro 11. Legum p. 132. πῶς γὰρ οὐκ εὐεργέτης πᾶς ὃς ἂν οὐσίαν χρημάτων ὡντινωνοῦν ἀσύμμετρον οὖσαν καὶ ἀνώμαλον ὁμαλήν τε καὶ σύμμετρον ἀπεργάζηται;

19. εἰς ἄπειρον — οὔσης] Sylburgii conjecturam ἰούσης ſcribentis neceſſariam non puto, cum ſupra ſit ἡ ἰατρικὴ τοῦ ὑγιαίνειν εἰς ἄπειρόν ἐστι.

διὰ τοῦτ' ἐλήλυθεν] Aretinus et Heinsius *hinc processit*, Victorius *propter hoc in usum venit*, Lambinus *propter hanc causam introducta est.* Ramus *ob eam rerum — genus ortum est*, Giphanius *eaque propter — genus extitit.*

δι' ἄλλης αἰτίας] *per aliam causam* Aretinus, Victorius, *alia experiuntur via* rectius Lambinus, Ramus, Giphanius, Heinsius.

20. ποιοῦσι χρηματιστικάς] Ita etiam Aldina, χρηματιστικῆς Camotiana dicitur habere. Comparavit Victorius locum Platonis in primo reipublicae, ubi haec eadem disputantur, et de medico est ibidem c. 15. ὁ ἀκριβὴς ἰατρὸς σωμάτων εἶναι ἄρχων ὡμολόγηται, ἀλλ' οὐ χρηματιστής.

ᾗ περὶ τὴν τροφήν] Vulgatum ἡ correxi, quod sensum et structuram verborum difficilem facit. ᾗ est *quatenus.*

21. ἀλλὰ δεῖ τοῦτο μὲν] Aretinus *sed oporteat prius esse acquisitum.* Victorius *sed opus est paratum esse.* Neuter igitur τοῦτο reddidit, sed in annotatione Victorius habet *totum hoc paratum esse.* Lambinus *sed hoc oporteat suppetere ac praesto esse.* Ramus *quippe hanc adesse necesse est.* Giphanius *sed oporteat hoc quidem adesse.* Heinsius *an contra satis sit suppetere ea et provisa esse in antecessum ab hac facultate.* Zuingerus adhaesit in particula μὲν, eamque in μόνον mutatam voluit, quo explicatior fieret ratiocinatio. Verum huic μὲν respondet δὲ in verbis ἐκ δὲ τούτων. Itaque μὲν mutari non debet. Miror virum doctum non haesisse in pronomine τοῦτο, quod quo referendum sit, non apparet, ut recte admonuit Conringius. Sensus quidem facilis est ad divinandum; intelligit enim philosophus eas copias, quas ἡ χρηματιστικὴ parat; sed verba huic sententiae accommodare difficile est. Quanquam enim ταῦτα scribi possit, et aliquo modo explicari de copiis istis; superest tamen de oratione reliqua dubitatio, ἀλλὰ δεῖ τ. μ. ὑπ., quare videtur non esse connexa cum isto initio πότερον — ἢ οὐ, sed disjuncta novam sententiam exordiri, ut alterum membrum ei adjunctum ἐκ τούτων δὲ praecipue demonstrare videtur. Quocirca plura verba hic excidisse cum Conringio cogor suspicari. Verum istud τοῦτο tangere vetat locus sect. 22.

μάλιστα δὲ καθάπερ εἴρηται πρότερον, δεῖ φύσει τοῦτο ὑπάρχειν· ubi ſimilem dubitationem poterat habere ſingularis numerus et genus neutrum, cum verbum tale non praeceſſerit. Ceterum de hoc loco quaedam ante dicta fuerunt ſupra ad ſect. 5. ubi plane contraria eſt huic ſententia: Ἓν μὲν οὖν εἶδος κτητικῆς κατὰ φύσιν τῆς οἰκονομικῆς μέρος ἐστίν, ὃ δεῖ ἤτοι ὑπάρχειν ἢ πορίζειν αὐτήν, ὅπως ὑπάρχῃ, ὧν ἐστι θησαυρισμὸς χρημάτων πρὸς ζωὴν ἀναγκαίων· ubi falſo oeconomices pars dicitur ἡ κτητικὴ eſſe.

οὕτω καὶ τροφὴν τὴν φύσιν δεῖ παραδοῦναι γῆν] Vereor ut haec ſana ſint; vix enim Philoſophus videtur commode dicere potuiſſe γῆν καὶ θάλατταν datam homini τροφῆς; potius dicendum fuit εἰς τροφήν. Lambinus igitur vertit *ita et victum natura ſubminiſtret oportet, nempe terra aut mare aut aliud quidpiam.* Heinſius *Natura enim victum praebeat neceſſe est; et hoc agit tellus, agit mare, hoc ſingulae propemodum naturae partes agunt.*

Ἐκ δὲ τούτων] Aretinus vertit: *Sed quemadmodum haec adminiſtranda ſint, ad gubernatorem domus pertinet.* Is igitur πῶς ſcriptum legiſſe videtur. Lambinus ſimiliter *quomodo autem haec ſint procuranda et tractanda, ad partes ejus, qui — pertinet.* Ramus *atque haec jam parta quemadmodum diſpenſanda ſint, ad oeconomi curam pertinet.* Giphanius ut Victorius, *ex his autem quemadmodum oportet diſpenſare debet pater familias.* Heinſius *caeterum his uti et quemadmodum oportet iſta diſpenſare, opus est oeconomi.* In annotatione Victorius ἐκ τούτων interpretatur ἐκ γῆς καὶ θαλάττης, Zuingerus praeterea aſſumit verbum λαβόντα. Quae ratio dura mihi videtur eſſe; igitur malim ſimpliciter *post haec* interpretari.

22. περὶ τῆς ὑγιείας] Articulum omiſit Aldina et Camotiana. Praeterea Aldina habet ὑγείας ἰδεῖν, ἔστι θ' ὡς οὔ. Pravum ὑγιείας cum Sylburgiana receperunt recentiores Editiones.

τῆς ὑπηρετικῆς] Camerarius ad h. l. ita: *Extat in vetere quodam codice talis ſcriptura* ἀλλὰ τῆς κέρδους ὑπηρετικῆς, *quae mihi ſane probatur, ut de pecuniaria hoc tantum dici in-*

telligatur, cujus opus est facere lucrum. Animadverti etiam, ista ita ex graeco in latinum convertisse Aretinum. Hujus nempe versio habet sed ut lucro instrumentis. Cum Camerario sentit Casaubonus.

δεῖ φύσει τοῦτο ὑπάρχειν] Hic locus confirmat vulgarem scripturam sect. 21. ἀλλὰ δεῖ τοῦτο μὲν ὑπάρχειν.

τροφὴ τὸ λειπόμενον] Aretinus vertit *Cuique autem ex quo generatur, alimentum est afferendum.* Victorius *omni enim ex quo nascitur, alimentum est, quod restat.* Lambinus *omni enim ejus unde oritur, reliquum victus est.* Ramus: *a quo enim procreatum est unumquodque, ab eodem educatur et alitur.* Giphanius *omni enim ex quo gignitur reliquum est victus.* Heinsius *cum quid nascitur, ex eodem, ex quo nascitur, habet, unde vivat. Nam quod superest post generationem, cibus est, quo alitur, quod generatum est. — Atque id in homine non minus locum habet, cui lac post partum superest, quo foetus sustentetur. A quo jam provectior ad fruges transit et ad animalia.* Sensum Heinsii paraphrasis optime aperuit; quam scripturam Aretinus et Ramus secuti fuerint, ignoro.

πᾶσιν ἀπὸ τῶν καρπῶν] Hinc maxime apparet quam inepte vertant χρηματιστικὴν *pecuniae quaerendae rationem* vel *rei quaerendae artem.* Ramus cautius h. l. *quaerendi facultatem.* Verum magis dignum est animadversione vitium vulgatae scripturae, quae χρηματιστικὴν in universum facit fruentem et utentem fructibus atque animalibus, cum altera ejus pars tota in comparanda pecunia occupetur. Igitur articulum ἡ addidi, quo significatur prior ejus pars, quam κτητικὴν τὴν κατὰ φύσιν noster supra dixit. Recte igitur Lambinus vertit *Quare ea — ratio naturae consentanea omnibus est, quae est a fructibus et animalibus.* Ramus item: *Quo fit, ut quaerendi facultas, quae ex fructibus et animalibus victum quaerit, omnibus sit naturalis.* Giphanius *Quare naturae consentanea est omnibus ea ars — quae est ex frugibus et animantibus.*

23. Διπλῆς δ' οὔσης αὐτῆς] Aretinus *Cum vero et haec sit duplex.* Legit igitur scriptum διπλῆς δ' οὔσης καὶ ταύτης. De

quo poſtea videbimus. Idem verba ἀπ' ἀλλήλων ἐστὶν vertit *ſed ab hominibus acquirit*. Victorius *ſed e ſemetipſis quaeſtum faciunt*. In annotatione interpretatur *res, quae ipſa parantur, ſe mutuo gignunt, ut exempli cauſa, vini magna vis copiam frumenti parat ſive olei ſive veſtimentorum; quae res poſtea, ita paratae, rurſus commutantur, novamque ubertatem aliarum rerum pariunt*. In Camerarii annotatione haec leguntur: *Praepoſtere et perverſo ordine hoc agit καπηλικὴ μεταβλητικὴ, ut mutua ſint mutationum elementa, et non petitur, quod neceſſitas exigit, ſed quod mutua cupiditas deſiderat. — Qui igitur vinum verbi cauſſa frumento permutat, ut vino abundet, in iſta commutatione non ſumit ab ipſa natura neceſſaria, ſed aliunde ſuperflua parare ſtudet*. Is igitur fere cum Victorio ſentire videtur. Lambinus *illa autem quae in permutatione numi conſiſtit merito vituperetur: non enim naturae conſentanea est, ſed in ea alter ab altero lucrum aucupatur*. Ramus *illa vero permutatrix merito reprehendenda ac vituperanda: non enim a natura ſed a mutuo hominum commercio profecta est*. Giphanius *illa vero in permutando poſita jure vituperabilis: neque enim ex natura, ſed hominibus inter ſe est*. Heinſius *altera vituperatur merito, ea ſcilicet quae exerceri absque permutatione nequit: neque enim naturalis est ut altera, ſed inventa ab hominibus, qui eam inter ſe exercent et ex ipſa rerum permutatione lucrum quaerunt*.

Deinceps καὶ οὐκ ἐφ' ὥπερ maluit ſcriptum Sylburgius. Poſtea verba τόκος αὐτὸ ποιεῖ πλέον Aretinus vertit cum vetere Interprete *ſe ipſum majus facit*. Igitur αὐτὸν ſcriptum legiſſe videtur. Deinceps vetus Interpres νόμισμα ἐκ νομίσματος ſcriptum legit et vertit bene. Nunc audiamus Zuingerum multa in hoc loco tentare auſum. Is ſcribendum cenſet Διὰ τέχνης δὲ ἡ μεταβλητική· διπλῆς δ' οὔσης αὐτῆς — τῆς δὲ καπηλικῆς ψεγομένης δικαίως· οὐ γὰρ κατὰ φύσιν ἀλλ' ἀπ' ἀλλαγῆς vel ἀπ' ἀπολαύσεως ἐστί. Rationes emendationis ita explicavit: *Hoc membrum methodi conjectura ſupplendum putavi, et ne quis audaciam noſtram accuſare poſſet, lineis incluſi. Ratio ſupplementi est, quoniam anacephalaeoſin inſtituit ſpecierum χρηματιστικῆς. Naturalis ergo quam ſect.* 8.

explicavit, non est duplex, (quod alioqui velle videretur, si haec absque supplemento legantur) sed artificialis altera, quam sect. 11. 12. duplicem facit, nempe vel naturae deficientis vicariam vel luxuriae ministram: hanc καπηλικὴν, illam nomine generis μεταβλητικὴν dictam. Porro quae adjicit, sic intelligenda: καὶ ταύτης μὲν (τῆς μεταβλητικῆς proprie dictae, nomine generis ad speciem translato) ἀναγκαίας καὶ ἐπαινουμένης, (cum εἰς ἀναπλήρωσιν τῆς κατὰ φύσιν αὐταρκείας inventa sit ab arte,) τῆς δὲ καπηλικῆς (quae altera species est μεταβλητικῆς, non ἀναπλήρωσιν ἐνδείας sed αὔξησιν tantum οὐσίας quaerens, ut sect. 18. Omnes legunt τῆς δὲ μεταβλητικῆς, sed errore manifesto. Vox fortasse μεταβλητικὴ in margine ad explicandum praecedens relativum ταύτης adjecta primum ab aliquo subinde in graecum contextum a librario importune translata fuit.) ψεγομένης δικαίως, (non absolute et per se vituperatur, uti neque commutatio absolute laudatur, sed haec quatenus naturalis indigentiae terminos non transcendit; illa vero quatenus transcendit. Alioqui potest quis in naturali χρηματιστικῇ, quae ortu suo naturalis est, peccare per avaritiam; potest etiam μεταβλητικῇ vicissim ad avaritiam abuti: potest denique καπηλικῇ per se parum laudata ad necessitatem naturalem tantum uti) οὐ γὰρ κατὰ φύσιν (καπηλικὴ ortu suo non est naturalis sed pure et mere artificialis, usu tamen recto naturae potest ministra fieri. At si usus perversus accedat, plane contra naturam evadit, et ortu scilicet et usu suo) ἀλλ' ἀπ' ἀλλήλων ἐστί. Opponit inter se τὸ κατὰ φύσιν et τὸ ἀπ' ἀλλήλων, quod διὰ τέχνης εἶναι sect. 10. dixerat. Non naturales sed arte tantum et instituto hominum introductas divitias consectatur, pecuniam scilicet, et lucrum ex alio quaerit, ἀπ' αὐτοῦ τοῦ νομίσματος. An fortasse legendum ἀλλ' ἀπ' ἀλλαγῆς ἐστι, non a naturae necessitate, sed a commutatione pendet; vel ἀπ' ἀπολαύσεως ἐστι, hoc est a cupiditate immoderata pendet, uti praecedente sect. docuit. In hac praelonga annotatione nihil est, quod laudare aut probare possim, praeter illud τῆς δὲ καπηλικῆς substitutum vulgato τῆς δὲ μεταβλητικῆς. Verum Camerarius difficultatem ita vitare voluit, ut eandem conjunctim μεταβλητικὴν καπηλικὴν et seorsim με-

ταβλητικὴν dictam fuisse putaret. Ipse tamen aliam rationem reperisse mihi videor, qua difficultas omnis plane tollitur, nulla mutatione nisi loci facta.

Scribendum enim censeo: καὶ τῆς μὲν καπηλικῆς, τῆς δὲ μεταβλητικῆς, οἰκονομικῆς· καὶ ταύτης μὲν ἀναγκαίας καὶ ἐπαινουμένης, τῆς δὲ ψεγομένης δικαίως· οὐ γὰρ κατὰ φύσιν ἀλλ' ἀπ' ἀλλήλων ἐστίν· εὐλογώτατα etcet. Ita μεταβλητικὴ, illa nempe quae est inventa εἰς ἀναπλήρωσιν τῆς ἐνδείας, dicitur esse οἰκονομικὴ, quia est ἀναγκαία; quod idem est ac sequens κατὰ φύσιν; ideoque laudabilis est; contra καπηλικὴ vituperatur merito, quia non est κατὰ φύσιν, igitur nec οἰκονομικὴ, et quod est ἀπ' ἀλλήλων. Postremum hoc aliter interpretari non licet nisi καπήλους et qui καπηλικὴν faciunt, non ex cultu terrae vel pecorum fructum percipere et vitam sustentare, sed ex permutatione naturalium fructuum, ut dum permutandorum fructuum pretia pro necessitate et indigentia hominum augent et incendunt, magis ex arte ipsa atque hominum necessitate quam ex ipsis fructibus naturae vivere, atque artem suam potius contra genus hominum et contra se invicem exercere quam in naturae copiis percipiendis et permutandis occupare dici posse videantur.

Ad Caput IV.

Πάντα δὲ τὰ τοιαῦτα] Vetus Interpres πάντα γὰρ τ. τ. vertit. Sequens εὐθηνεῖ vertit *abundant.*

Εἶτα περὶ γεωργίας] Aldina et Camotiana ἢ π. γ. habent. ψιλὴν καὶ πεφυτ. Victorius, Lambinus, Giphanius et Heinsius *nudam et arboribus consitam* vertit, *nudi soli et consiti* Aretinus, *agri vel arboribus nudi et vacui vel consiti et instructi* Ramus. Camerarius et Victorius compararunt locum Demosthenis in Leptinea c. 95. ἑκατὸν πλέθρα γῆς πεφυτευμένης — ἑκατὸν δὲ ψιλῆς· ubi egregius Wolfius comparavit Homericum Iliad. 9, 576. τέμενος, τὸ μὲν ἥμισυ οἰνοπέδοιο, ἥμισυ δὲ ψιλὴν ἄροσιν πεδίοιο. Xenophonti de Venatione ψιλὸς τόπος est locus non silvestris sed arboribus nudus, oppositus ὑλώδει.

τῶν πλωτῶν ἢ πετηνῶν] Haec Aretinus omisit. βοήθειαν *adminiculum* vertit Victorius, *utilitas* Aretinus, *opis aut adjumenti* Lambinus, *emolumenta certa* Ramus, *adjumentum* Giphanius. Victorius comparavit locum Platonis 11. Legum p. 132. ubi de generibus mercaturae: δύναται πᾶσιν ἐπικουρίαν ταῖς χρείαις ἐξευπορεῖν.

2. οἰκειοτάτης] *Propriae* Aretinus, *maxime propriae*, Victorius et Giphanius, *nobis conjunctissimae maximeque propriae* Lambinus, *quae verissima quaerendi ratio est* Ramus, *qui hac prima ratione hoc est naturali rem facturus est* Heinsius.

ἐμπορία — ναυκληρία, φορτηγία, παράστασις] Aretinus *mercatura — navigatio, devectio, negotiatio.* Victorius *mercatura — naucleria, oneraria, parastasis.* Lambinus *mercatura — quae fit navibus, altera quae plaustris aut jumentis, tertia quae sine labore aut periculo vecturae iisdem in locis ubi merx nata est, factitatur.* Ramus *mercatura — aut enim navigiis merces transferuntur aut carris comportantur, aut in taberna aliqua venduntur et emuntur.* Giphanius et Heinsius *mercatura — navigatio, vectura, institoria.*

Eandem interpretationem posuit etiam Victorius in annotatione, simul monens φορτηγὰ etiam fuisse dicta navigia oneraria. Miratur igitur, qui factum it, ut Aristoteles φορτηγίαν vecturae terrestri propriam fecisse videatur. In tertio vocabulo merito haesit vir doctus et de vulgari interpretatione dubitavit. Institor enim non est ἔμπορος sed potius κάπηλος vocandus. Comparavit idem locum nostri infra libro 5. ubi est ἀποδημητικὰς ποιεῖσθαι τὰς παραστάσεις αὐτῶν· ubi genus honestum exilii significatur. Denique posuit locum Xenophontis de republica Lacedaemoniorum 7. 1. ὁ μὲν γεωργεῖ, ὁ δὲ ναυκληρεῖ, ὁ δ᾽ ἐμπορεύεται, οἱ δὲ καὶ ἀπὸ τεχνῶν τρέφονται· ubi ναυκληρία dicitur non pars speciesve ἐμπορίας, sed ab ea diversa. Addo locum de Vectig. 3, 4. προεδρίαις τιμᾶσθαι ἐμπόρους καὶ ναυκλήρους, — οἳ ἂν δοκῶσιν ἀξιολόγοις καὶ πλοίοις καὶ ἐμπορεύμασιν ὠφελεῖν τὴν πόλιν. Ibidem sect. 12. ναυκλήροις οἰκοδομεῖν καταγώγια περὶ λιμένας — καὶ ἐμπόροις προσήκοντας τόπους ὠνῇ τε καὶ πράσει, καὶ τοῖς εἰσαφ-

ικνυμένοις δὲ δημόσια καταγώγια. Aperte igitur ἐμπόρυς facit mercatores, qui commercia faciunt terreſtria; de quibus idem ibidem 3. 1. τοῖς ἐμπόροις ἐν μὲν ταῖς πλείσταις τῶν πόλεων ἀντιφορτίζεσθαί τι ἀνάγκη.

Camerarius monet ἐμπορίαν proprie mercaturam maritimam ſignificare, ναυκληρίαν vero eſſe eorum quaeſtum, qui naves locant vendendis mercibus; dominum enim navis nauclerum dici, ναυκληρεῖν eſſe nauem posſidere: φορτηγίαν quaeſtum eſſe eum, qui ſit apportandis mercibus; παράστασιν vero quam dicat Ariſtoteles, ſe magis ſuspicando opinari, quam intelligendo ſcire fatetur. *Arbitror*, inquit, *Ariſtotelem hoc nomine indicaſſe mercium expoſitionem, qualis ſit ab inſtitoribus et iis, qui vel ſuas proponunt, vel alienas receptant atque distrahunt praeſentes ſemper in foris et inſtantes venditioni.* Budaeus ante eum παράστασιν ſtatariam mercaturam, hominum nimirum in foro deſidentium aut conſiſtentium, quos latine propalas et inſtitores vocant, interpretatus eſt. Atque haec interpretatio ita invaluit, ut hucusque nemo meliorem reperiſſe videatur. ἐπικαρπίαν vetus Interpres vertit *excreſcentiam.*

Τρίτον δὲ εἶδος] Vetus interpres et Aretinus Τέταρτον ſcriptum vertunt, quos ſecuti ſunt quidam recentiores, quos refellit Victorius. Prius enim τρίτον pertinet ad tertium εἶδος μεταβλητικῆς.

ὅσα ἀπὸ γῆς] *et est in his omnibus quae a terra et in his quae terrae ſunt* Aretinus, *nam quae e terra gignuntur, quaeque e terrae visceribus eruuntur — eorum partim ad illam naturalem — oeconomiam, partim ad hanc negotiandi et commutandi artificem cauponiam referuntur* Ramus. In ſtructura verborum eſt aliqua difficultas. Ad ὅσα intelligendum ἐστὶ δὲ τύτων, ὅσα. Sed qualis eſt iſta diſtinctio τῶν ἀπὸ γῆς et τῶν ἀπὸ γῆς γινομένων? Potius interpretandum ὅσα ἀπὸ γῆς γίνεται vel ἐστὶ, veluti lateres e creta facti, καὶ ὅσα τῶν ἀπὸ γῆς γινομένων. Sed ſequens ὑλοτομία, caeſio lignorum, referri videtur ad ea ὅσα ἀπὸ γῆς, quae terra enaſcuntur, uti μεταλλευτικὴ ad ea quae τὰ ἀπὸ γῆς γινόμενα dicuntur, id eſt ea quae intra terram atque e terra concreſcunt. Sed ſtru-

cturam verborum non possum expedire. Pro ὑλοτομία versio Thomae λατομία reddidit, quod Victorio et Casaubono propter sequens μεταλλευτικὴ placebat; sed monet Conringius λατομίαν rectius nomine μεταλλευτικῆς comprehendi.

3. φορτικὸν δὲ] Aretinus cum vetere Interprete *grave nimis*, Victorius *ostentationem prae se ferret in his diutius commorari*. Lambinus *ineptum ac putidum*. Ramus *molestum atque alienum fuerit*. Giphanius *sordidum vero immorari*. Heinsius *ne molestiam lectori pariamus aut fastidium*. Camerarius *graue molestumque*.

τῆς τύχης] Articulum omisit Aldina et Camotiana, quae deinceps ἀγεννέσταται dederunt, ubi Victoriana et ceterae ἀγεννέσταται habent. Ex Piccarti annotatione disco Montecatinum dubitasse, unde totus hic locus Εἰσὶ δὲ etcet. huc pervenerit. Piccartus ipse non dubitavit eum restituendum esse in suam sedem post verba sect. 2. τῷ σώματι μόνῳ χρησίμων. Cui judicio neminem facile assensurum esse spero. Sequens λωβῶνται vetus Interpres vertit *maculantur*.

4. Χάρητι δὴ] Importune interserta particula δὴ suspicionem facit de vitio nominis, quod alibi positum de scriptore rei rusticae nondum reperi. Apollodorum autem Lemnium nominavit etiam Varro R. R. l. 1, 8. θεωρεῖσθω scriptum legit et vertit *considerentur* vetus Interpres.

5. ἀλλ' ἐκείνῳ] In his inesse vitium suspicatus est non immerito Heinsius, qui verbis transpositis scriptum malebat: τυγχάνει δὲ καθόλου τι ὄν, ἀλλ' ἐκείνῳ διὰ — προσάπτουσι.

ἐλαιουργίαν] Scripturam ἐλαιουργιῶν Victorianae et Zuingerianae merito spreverunt recentiores. Vetus Interpres ἐλαιουργῶν vertit *olivarum cultoribus*. Verbum ἐπιβάλλοντος recte Budaeus *liceri* interpretatur, quem secuti sunt interpretes omnes; Giphanius tamen putabat rectius verti *nemine cupiente* vel *attendente animum*. Sequens συλλέξαντος vitiosum esse recte monuit Camerarius. Debebat esse καὶ συλλέξαντα. Vetus Interpres *pretium taxans cum collegisset*. Videtur igitur συλλέξαντα scriptum legisse. Ceterum historiam eandem ex Hieronymo Rhodio, Aristotelis discipulo, narrat Diogenes Laertius; paulo aliter vero Cicero de Di-

vinat. 1, 49. *Qui*, inquit, *ut objurgatores ſuos convinceret oſtenderetque etiam philoſophum, ſi ei commodum eſſet, pecuniam facere poſſe, omnem oleam, antequam florere coepiſſet, in agro Mileſio coëmiſſe dicitur. Animadverterat fortaſſe quadam ſcientia olearum ubertatem fore* Scriptum is igitur ἐλαιῶν vel ἐλαιουργιῶν legit et vertit; ſed cur aſtrologiae ſubſtituit *ſcientiam quandam?* Aſtrologia potuit Thalen juvare in eo, quod ortum ſiderum quorundam, quae tempeſtates vel noxias vel utiles florenti oleae ſignificabant, obſervatum et cognitum habuit. Tales tempeſtatum ἐπισημασίας ex ortu ſiderum ductas publice in παραπήγματι aliquo Athenis Meto aſtrologus propoſuit. Ex hac eadem ſcientia dicitur deinde Democritus olearum inopiam divinaſſe et coëmto oleo omni pecuniam feciſſe a Plinio 18, c. 28.

6. πόλεων εἶναι] Exempla poſuit noſter in Oeconomicorum libro ſecundo.

7. σιδηρείων] *ex ferrariis* Aretinus et Giphanius vertit, *ex officinis* Victorius et Heinſius, *ex ferrariis officinis* Lambinus, *a ferrariis* Ramus. Vetus Interpres *ferri mineris.* In annotatione monet Giphanius *officinas* ferrariorum fabrorum male verti, quia fabri non ferrum habent venale ſed ferramenta; itaque ipſe verti mavult ferrarias vel fodinas vel tabernas.

ὡς ἀφίκοντο] Peſſime vertit Giphanius *poſt deinde ex mercatibus ſeu emporiis domum reverſis mercatoribus* (*inanibus*), quam interpretationem in annotatione firmare conatur. Aretinus verba ἐκ τῶν ἐμπορίων omiſit. Male etiam Ramus *cum ex negotiationibus mercatores accederent.* Vetus Interpres *e nundinis* vertit.

ἐπέλαβεν ἑκατὸν] Putabat Camerarius ἀπέλαβεν ſcribi debere. Nam ἐπέλαβε ſignificare lucrum duplex ad ſortem, ut altera centum talenta recepiſſe mercatorem, praeter illa quinquaginta impenſae. Plerique etiam interpretes ita vertunt, uti Camerarius ſcriptum voluit. Aretinus enim et Ramus *ut pro quinquaginta talentis centum conficeret.* Victorius *e quinquaginta talentis recepit centum.* Lambinus tamen *quinquaginta expenſis centum lucrifecit*, et Giphanius *quinqua-*

quaginta talentis centum adjecit; quem ſequitur Heinſius. Priorem Camerarii rationem ſequuntur Schloſſerus et Garvius. Equidem exiſtimo Ariſtotelem, ſi lucrum fuiſſet quinquaginta talentorum tantum, ſcripturum fuiſſe ἐπὶ τοῖς π. τ. ἐπίλαβεν ἄλλα vel ἕτερα πεντήκοντα. Si ſcripſiſſet ἀπίλαβεν, ſignificaretur lucrum totidem talentorum, quot impenderat Siculus. Denique ſi centum talenta lucri feciſſet, dicendum fuiſſe videtur πρὸς τοῖς πεντήκοντα τ. Igitur Camerarii interpretationem ſaltem probandam cenſeo.

8. ὅραμα] Camerarius, quoniam de ſignificatione vocabuli dubitabat, εὕρημα ſcribi voluit. Aretinus vertit *iſte vidit aliquid tale quale Thales viderat.*

καὶ τȣ̃το ταὐτὸν] Cum Sylburgiana recentiores, τȣ́τῳ dederunt. Lambinus vertit *Thaleti tamen et huic — idem propoſitum ſuit, quod intuerentur ac ſpectarent.* Ramus *hoc commentum Thaletis conſilio ſimillimum germanumque est.* Giphanius *Thalis praeviſio huic est gemina.* Heinſius totum hunc locum omiſit. Vetus Interpres *quod (vero* addit Thom.) *viſum fuerit* (*ſuit* Thom.) *Thali et huic idem est utique, quia enim* (Thom. *utrique enim*) *ſibi ipſi ſtatuerunt fieri monopoliam.* Legit igitur Θάλῃ καὶ τȣ́τῳ. Deinceps idem οἰκίαις vertit.

πολιτευόντα — ταῦτα μόνον] Aretinus vertit *quamobrem in republica quidam huic ſoli parti intendunt.* Victorius *quare nonnulli eorum qui dant operam reipublicae curant tantum haec.* Lambinus *qui civitates regunt ac moderantur, haec duntaxat in republica adminiſtranda provident ac procurant.* Ramus *quare quidam civitatum principes haec omni ratione diligentiaque procurant ac perſequuntur.* Giphanius *qui in republica verſantur, quidam haec duntaxat curant.* Heinſius *qui ad clavum civitatis ſedent, in hac unica civilis curae parte occupantur.* Ceterum intelligit eos, qui Athenis dicebantur πορισταὶ, de quibus locus eſt Ariſtophanis Ranarum verſu 1505 δὸς τȣτὶ. — τοῖς ποριςαῖς, ubi Scholia docent ita: τοῖς φορολόγοις· τȣ́τȣς λέγει τȣ̀ς περὶ πόρȣ χρημάτων εἰσηγȣμένȣς. Eundem locum reſpiciens Suidas poſuit haec πορισταὶ, οἱ τȣ̀ς πόρȣς εἰσηγȣ́μενοι δημαγωγοὶ ἐπὶ τῷ ἑαυτῶν λυσιτελεῖ.

Quam interpretationem firmat locus Thucydidis 8. c. 48. τὰς τε καλὰς κἀγαθὰς ὀνομαζομένας οὐκ ἐλάττω αὐτὰς νομίσειν σφίσι πράγματα παρέξειν τῷ δήμῳ ποριστὰς ὄντας καὶ ἐσηγητὰς τῶν κακῶν τῷ δήμῳ. Xenophon de republica Athenienſium 3, 2. τὴν δὲ βουλὴν βουλεύεσθαι δεῖ πολλὰ μὲν περὶ τοῦ πολέμου, πολλὰ δὲ περὶ πόρου χρημάτων. Hinc Demoſthenes in Philippica I. τῶν μὲν χρημάτων αὐτοὶ ταμίαι καὶ πορισταὶ γιγνόμενοι. Ariſtoteles Rhetoric. 3, 2, 10. καὶ οἱ μὲν λησταὶ αὐτοὺς ποριστὰς καλοῦσι νῦν. Antiphon orat. p. 791. jungit τῶν ποριστῶν, τῶν πωλητῶν, καὶ τῶν πρακτόρων καὶ τῶν ὑπογραμματέων. Harpocratio in voce Ἀσπασία haec habet Λυσικλεῖ δὲ τῷ δημαγωγῷ συνοικήσασα ποριστὴν ἔσχεν, ὡς ὁ Σωκρατικὸς Αἰσχίνης φησίν. Schlofferus et Garvius a ſenſu vero hujus loci aberrarunt. Licebit huc trahere fortaſſe etiam rectius adminiſtrationem publicarum pecuniarum, cui parti ſe totum dicavit Lycurgus πιστευσάμενος τὴν διοίκησιν τῶν χρημάτων, ut ait Plutarchus. Idem de Eubulo in Praecept. Politic. p. 172. Hutten; πίστιν ἔχων ἐν τοῖς μάλιστα καὶ δύναμιν οὐδὲν τῶν Ἑλληνικῶν ἔπραξεν — ἀλλ' ἐπὶ τὰ χρήματα τάξας ἑαυτὸν ηὔξησε τὰς κοινὰς προσόδους, καὶ μεγάλα τὴν πόλιν ἀπὸ τούτων ὠφέλησεν.

Ad Caput V.

τρία μέρη] Aldina et Camotiana μέρη omiſit; ſequens ἄρχει pro ἄρχειν dedi, admonente etiam Giphanio; quin ipſa veteris Interpretis, Aretini et Victorii verſio habet *praeest*. Ceterum apodoſis hujus protaſeos longius hinc remota est initio ſectionis 3 in verbis Φανερὸν τοίνυν. Deinceps εἰ μή πως vertit vetus Interpres.

2. ἐξ ἴσου γὰρ εἶναι βούλεται] Aretinus *nam aequales eſſe volunt ſecundum naturam*. Videtur igitur ſcriptum legiſſe βούλονται κατὰ φύσιν. Etiam vetus Interpres *ſecundum naturam* vertit, et ſequens ζητεῖ *quaerunt*. Victorius *par enim et aequalis natura civium eſſe debet.* Lambinus *civis enim aequalis debet eſſe natura.* Ramus *aequalique jure et princeps*

et subditus esse — velit. Giphanius *par namque natura esse debet nihilque differre.*

σχήματι] Aretinus inepte *figuris* cum Victorio, qui tamen in annotatione rectius *specie* posuit, Lambinus *vestitu*, Ramus *habitu*, Giphanius *ornatu*, quem sequitur Heinsius. Recte solus Victorius *specie* interpretatur, in qua inest *habitus, vultus et gestus.*

ποδανιπτῆρες] Vulgatum in ποδονιπτῆρες mutatum voluit ad analogiam similium vocabulorum Giphanius. Legitur quidem Odysseae 19, versu 504. εἰσομένη ποδάνιπτρα· sed e versu 343. ποδόνιπτρα ποδῶν posuit Stephanus; contra Eustathius Basileensis in posteriore loco ποδόνιπτρα rectius habet. Scripturam ποδάνιπτρον idem Stephanus in χειρόνιπτρον T. IV. p. 424. posuit ex veteri Lexico suo manuscripto, ubi annotatum erat α esse pro ο. Idem voluit auctor Etymologici p. 435. l. 22. et 796, 18. ubi comparatur κυνάμυια. In Pollucis 2, 196. ποδονιπτὴρ et ποδόνιπτρον sine varietate scriptum legitur; sed libro 10, s. 78. editiones antiquae ποδανιπτὴρ et ποδόνιπτρον habebant, ubi nunc ex optimo omnium Codice Vossiano ποδανιπτὴρ et ποδάνιπτρον repositum est. Hemsterhusius ibi posuit proverbium ex Zenobii Centur. 3 δεξιὸν εἰς ὑπόδημα, ἀρίστερον εἰς ποδόνιπτρον. Denique in Herodoti libri 20, 172. ubi historia eadem de Amasi narratur, ποδανιπτὴρ sine varietate scripturae legitur. Quare nihil h. l. mutavi. Verbi ποδανωμάω, quod posuit Stephani Thesaurus, auctoritatem adhuc desidero; alioquin comparari poterat.

τὸν βασιλέα — ἁπάντων] Vetus Interpres *regem horum omnium patrem dicens.* Is igitur πατέρα φήσας vel εἰπὼν additum legit, non inepte. Aretinus *sic appellans omnium regem.* In structura verborum difficultas aliqua inesse videtur, nisi jungas ea ita: προσηγόρευσε τὸν βασιλέα τούτων ἁπάντων, εἰπὼν· sed implicavit membra, praeponens verba πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε, ad quae sequens τούτων refertur.

τῷ γένει — τὸν αὐτὸν] Nempe Homerus ita facit unum genus hominum atque deorum, ut Hesiodus, ὡς ὁμόθεν γεγάασι θεοὶ θνητοί τ' ἄνθρωποι. At Pindarus Nemeon.

6. ἐν ἀνδρῶν ἐν θεῶν γένος, ἐκ μιᾶς δὲ πνέομεν ματρὸς ἀμφότεροι.

3. Φανερὸν τοίνυν] Male Aretinus *autem* reddidit. Deinceps περὶ τὴν τῆς κτήσεως cum Sylburgio dederunt recentiores Editores, cum in Aldina, Victoriana et Zuing. articulus τὴν deeſſet, quem tamen veteris Interpretis et Aretini verſio expreſſit.

καὶ τῶν — ἕξεων] *et alii hujus modi habitus* Aretinus et Heinſius, *et quispiam aliorum hujus modi habituum* Victorius, *et alia talis affectio* Giphanius, *aliquis* inſerit etiam Lambinus et Ramus. Excidiſſe igitur τις videtur; ſed ſimilis eſt locus cum negatione infra ſect. 10. σκυτοτόμος δ' οὐθεὶς οὐδὲ τῶν ἄλλων τεχνιτῶν, ubi pariter Victorius *quispiam* ut Lambinus.

4. Σχεδὸν δὲ] Ita cum antiquo Interprete et Sylburg. recentiores; δὴ eſt in Aldina, Camot., Victor., Zuing.

καὶ παῖς ἐστι καὶ ἀκόλαστος] Cum antiquo Interprete et Sylburgiana recentiores Editiones alterum καὶ omiſerunt: de vitio orationis nemo admonuit, praeter Sepulvedam, cujus eſſe annotationem puto, quam Ramus appoſuit in margine libri. Copulam omiſit etiam verſio Aretini et Victorii *et puer itidem intemperans ſit:* Lambinus *et utrum puer ſit intemperans.* Heinſius *utrum item temperantem an intemperantem eſſe deceat puerum?* Ramus contra vertit: *atque item puerum continentem et modeſtum eſſe deceat nec ne.* atque haec annotat: *In Codicibus graecis erat* ἀκόλαστος, *id est intemperans; interpretes id ſecuti pro* ἀκόλακος, *id est frugalis, continens: quia de virtute quaeritur hic, non de vitio: et duo contraria hic conjungerentur* ἀκόλαστος καὶ σώφρων, *id est intemperans et temperans. In veteri Interprete hoc verbum nullum est.* Voluit igitur ἀκόλακος ſcribi Sepulveda, ut duae virtutes jungerentur, cum ſequens ἢ οὔ non videatur congruere priori membro, ſi vitium ibi virtuti junctum adhaereat. Praeterea vitium eſſe videtur etiam in verborum ſtructura, quae debebat eſſe talis καὶ παῖδα πότερον δεῖ σώφρονα εἶναι ἢ οὔ. Certe πότερον excidit, ſi vulgatam toleraveris.

Καὶ καθόλου δὲ] Cum nova ſententia incipiat, nec aliqua conſecutio ex antecedente oratione ſit, vulgatum δὴ mutavi, quod omiſit plane Aretinus, Ramus et Giphanius, *jam* vertit Victorius, ſolus Lambinus *igitur* reddidit.

καθάπαξ.] Omiſit Aretinus, *perpetuo* vertit Victorius, *modis omnibus et perpetuo* Lambinus, *quid erit omnino cauſſae* Ramus, *ſemper* Giphanius et Heinſius.

τῷ δὲ μᾶλλον] Vulgatum τὸ δὲ cum Sylburgio correxi. Etiam Aretinus *non ſecundum magis et minus.* Sic etiam Ramus.

5. Καὶ τοῦτο εὐθὺς ὑφήγηται περὶ τὴν ψυχήν] Aretinus *id aperte in animo inſpicitur.* Vetus Interpres ὑφήγηται vertit *exemplificatur.* Victorius *et hoc ſtatim circa animum inceptum est.* Lambinus *atque hoc ſtatim in anima promtum atque explicatum est.* Ramus *quod animi exemplo demonſtrari atque intelligi potest.* Giphanius *atque hoc ſtatim apparet in animo.* Heinſius: *atque hoc ipſum ſupra quoque in anima ejusque ratione oſtendimus.* Difficultatem vitarunt omnes praeter Victorium, qui verbum ὑφήγηται paſſivo ſignificatu accepit. Sed intelligendum ἡ φύσις, quod vocabulum ex antecedente vel ſequente φύσει facile poteſt repeti.

ὧν ἑτέραν — ἀρετὴν] Credo articulum τὴν addi debere ad ἀρετήν. Aretinus et Victorius *quorum diverſam cenſemus eſſe virtutem.* Lambinus *quorum virtutes diſpares inter ſe ac disſimiles eſſe dicimus.*

λόγον ἔχοντος] Vitium Victorianae λόγου repetit Zuingerus.

6. Δῆλον τοίνυν] Aretinus τοίνυν omiſit. Deinceps idem poſuit: *itaque pleraque ſunt natura imperantia.* Lambinus et Giphanius *quare complura imperant natura.* Ramus *multa itaque et varia genera ſunt eorum, quae natura et imperant et in imperio ſunt.*

ἀλλ' ἄκυρον] Aretinus cum vetere Interprete *invalidum,* Victorius *minime ratam,* Lambinus *irritam et imbecillam,* Ramus *imbecillam et infirmam,* Giphanius et Heinſius *infirmam,* Camerarius *irritam.*

7. ὑποληπτέον δεῖν] Vulgatam Aldinae et Victorianae interpunctionem ἔχειν καὶ περὶ τὰς ἠθικὰς ἀρετάς· ὑποληπτέον δεῖν correxerunt recentiores cum Sylburgiana, quas ſequimur. Alioquin cum Lambino et Ramo ante ὑποληπτέον copula καὶ addenda fuerit. Verum ἀναγκαῖον in hac noſtra diſtinctione habet difficultatem, quod poſitum pro ἀναγκαίως, id eſt φύσει, interpretari cogimur.

ὅσον ἑκάστῳ — ἔργον.] Aretinus *quantum cuique opus est.* Victorius *quantum cuique ſatis est.* Lambinus *quantum quisque poſtulat.* Ramus et Giphanius *quantum cuique ſatis fuerit.* Omnes igitur verbum ſuppleverunt velut ἀρκεῖ vel ἐπιβάλλει, quod ad ſententiam abſolvendam deeſſe apparet. Vetus Interpres ἕκαστον *unum quodque* vertit, ſed Thom. habet *unusquisque*, ut Aretinus. ἐπιβάλλει *immittit* vertit.

τῦ ἀρχιτέκτονος] Aretinus *praecipientis: ratio autem praecipit atque praeſidet* Lambinus ſimiliter. Heinſius *Munus enim architecti ſuſtinet ſimpliciter. Princeps enim ſicut architectus ſingulis quid ſit agendum praecipit, — Nam quod architectus est in opere, hoc in civitate est ratio. Quare ſint et ceteri, ſed quanta eis opus est, virtute praediti.* Comparatio architecti cum ratione humana ita implicata et confuſa eſt, ut facere posſit aliquam obſcuritatem. Architectus ſuscipit opus aliquod faciendum; is ſolus operas inſtruit, iisque praecipit et praeeſt; ab eo ſolo operis perfecti atque abſoluti rationem exigit locator et dominus. Hoc dicitur τῦ ἀρχιτέκτονος τὸ ἔργον ἁπλῶς ἐστι, *opus ſusceptum ſimpliciter atque abſolute est architecti*, nec fabrorum operarumve, quas architectus adhibet. Eadem eſt ratio ejus, qui hominibus imperat domi vel in civitate.

8. ὅτι τὸ εὖ ἔχειν — τοιῦτων.] Haec ſunt copulanda cum verbis iſtis οἱ λέγοντες καθόλυ. Ceterum, uti paulo antea, ubi eſt καὶ ὑχ ἡ αὐτή, reſpexit Platonis doctrinam in libro 5 de republica propoſitam de communi mulierum et virorum eruditione, ita nunc disputat contra Platonis Menonem ſect. 3. ubi tamen non Gorgias loquitur, ſed Gorgiae discipulus Meno. Praecipue autem huc pertinet illa re-

ſponſio Menonis: *καθ' ἑκάστην γὰρ τῶν πράξεων καὶ τῶν ἡλικιῶν πρὸς ἕκαστον ἔργον ἑκάστῳ ἡμῶν ἡ ἀρετή ἐστιν.* Praeterea huc pertinet locus noſtri Nicomacheorum 2, 7. *δεῖ δὲ τοῦτο μὴ μόνον καθόλου λέγεσθαι, ἀλλὰ καὶ τοῖς καθ' ἕκαστα ἐφαρμόττειν· ἐν γὰρ τοῖς περὶ τὰς πράξεις λόγοις οἱ μὲν καθόλου κοινότεροί εἰσιν, οἱ δ' ἐπὶ μέρους ἀληθινώτεροι· περὶ γὰρ τὰ καθ' ἕκαστα αἱ πράξεις· δέον δὲ ἐπὶ τούτων συμφωνεῖν.*

γυναικὶ κόσμον] Verſus Sophoclis in Ajace 293. Ceterum pro *περὶ πάντων* ſupra 6. fuit *ἐπὶ τῶν ἄλλων τὸν αὐτὸν τρόπον ἔχει.* Deinceps *οὐκ ἤδη τοῦτο* vertit vetus Interpres *non jam hoc.*

9. *πρὸς τὸν τέλειον*] Contra Aldinae, Camotianae et librorum ſcriptorum omnium ſidem *τὸ τέλος* ex vetere verſione et Thomae recepit Victorius, quod temere probavit Caſaubonus; *τὸ τέλειον* malebat Conringius. Verba *ἐλλείψῃ τ. ἐ.* vetus Interpres vertit *deficiat ab operibus.*

10. *ἢ διαφέρει τοῦτο πλεῖστον*] Cum Sylburgiana recentiores *τούτων* dederunt, quod Lambinus vertit *an plurimum inter hos intereſt?* Vetus Interpres *differt ab his.* Potius eſt vertendum *in hoc enim diſcrimen eſt maximum.*

καὶ τοσοῦτον ἐπιβάλλει] Addendum videtur *αὐτῷ.* Aretinus *αὐτῷ ſibi* reddidit, Victorius *et tantum cadit in illum virtutis, quantum ſervitutis.* Pronomen *eum* inſeruerunt, Lambinus et Giphanius.

ἀφωρισμένην] Aretinus *indeterminatam* male vertit. Sequens locus *οὐδὲ — τεχνιτῶν* convenit cum illo ſect. 3. *οἷον σωφροσύνη — καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων ἕξεων·* ubi *τις* videtur ſupplendum. Aretinus brevius *aut alius opiſex.* Ramus *aut alius quivis opiſex.* Giphanius *ſutor vero nullus, neque ex aliis opiſicibus.*

11. *ἀλλ' οὐ (τὸν) τὴν*] Articulum *τὸν* addidi, quem reddidit Aretinus, Victorius, Lambinus, Giphanius et Heinſius; alia ratione Ramus, vertens: *virtutis, quam ſervus habeat, auctorem et cauſſam eſſe dominum, at probum, inquam, et verum dominum, non eum qui tantummodo herilem ad opus imperandum ſcientiam habeat.* Praeterea Giphanii ſuſpicio eſt non inepta vocabulum *δεσποτικὴν* hic eſſe inutile et de-

lendum. Ceterum cum hoc loco comparetur disputatio Xenophontea in Oeconomici Cap. 12. ſ. 18. et ſeqq.

Διὸ λέγϑσιν ϑ καλῶς] Voluit Sepulveda vel Ramus negationem deletam. Haec enim in margine appoſuit Ramus. *Contra est in Graeco negatus hic locus, ſed mendoſe. Nam Ariſtoteles ipſe hoc antea ſecundo capite ſenſit, quod hic reprehenderetur. Servis enim id tantum reliquit, ut bene imperata facerent. Thomas ſic locum hunc interpretatur:* unde non dicunt bene qui dicunt, quod non eſt ratione utendum ad ſervos, ſed ſolo praecepto. *Quae interpretatio Ariſtotelis ſententiae congrua est.* Reſpicit locum cap. 2. ſect. 13. ubi ſervus dicitur κοινωνῶν λόγϑ τοσϑτον, ὅσον αἰσθάνεσθαι, ἀλλὰ μὴ ἔχειν. Difficultatem facit diſtinctio inter τὸν κοινωνϑντα λόγϑ ὅσον αἰσθάνεσθαι et τὸν ἔχοντα λόγον. Sed alibi ſervo τὸ βϑλευτικὸν adimit; hoc igitur est illud, quod iſto in loco dixit μὴ ἔχειν λόγον, id eſt ratiocinio carere.

ἐπιτάξει] Reſpicit locum Platonis libro 6. de Legibus p. 303. κολάζειν γε μὴν ἐν δίκῃ δϑλϑς ἀεὶ, καὶ μὴ νϑθετϑντας ὡς ἐλευθέρϑς θρύπτεσθαι ποιεῖν· τὴν δὲ οἰκέτϑ πρόσρησιν χρὴ σχεδὸν ἐπίταξιν πᾶσαν γίγνεσθαι, μὴ προσπαίζοντας μηδαμῇ μηδαμῶς μήτ' ϑν θηλείαις μήτε ἄῤῥεσιν. Deinceps τϑτον τὸν τρόπον cum Sylburgiana recentiores dederunt. Nobiscum Aldina et Victoriana. Pro τϑτων veterem Interpretem δϑλων ſcriptum vertiſſe annotat Conringius, eamque probat ſcripturam.

περὶ δ' ἀνδρὸς] Sylburgiana et recentiores περὶ δὲ γυναικὸς καὶ ἀνδρὸς dederunt, ut deinceps eſt καὶ τέκνων καὶ πατρός. Nos ſequimur Aldinam et Victorianam.

ἐν τοῖς περὶ τὰς πολιτείας] In iis libris quae de optima reipublicae forma tractabant, voluit opus propoſitum exequi; quod an fecerit, ignoramus. Certe periit haec librorum pars poſtrema, nec aliunde traditum de praeceptis Philoſophi iis in libris aliquid accepimus. In his enim, qui extant, libris, qui dici poterant rectius τὰ περὶ τὰς πολιτείας, nihil ſimile ineſt.

διελθεῖν] Victorianam hanc fcripturam praetuli Aldinae ἐπελθεῖν, quam cum Sylburgiana probarunt Editiones recentiores, quoniam illa propius abeft ab ea, quam veram puto, διελεῖν. Vetus Interpres *fupervenire*, fed Thom. *pervenire* habet. Aretinus *intueri.*

12. Ἐπεὶ γὰρ οἰκία] Caufalem particulam omifit Aldina probante Zuingero. Sed Aldina habet; forte in Camotiana deeft. Idem poft ἀναγκαῖον voluit inferi δὴ vel καὶ ante ἀναγκαῖον, inepte. Vetus Interpres δὲ ante τῦ μέρυς omifit. Deinceps βλέποντα Aldina et Camotiana habet, quod probavit Cafaubonus.

οἱ κοινωνοὶ] Vetus Interpres vertit *difpenfatores.* Videtur igitur διοικηταὶ vel ταμίαι fcriptum legiffe. Alterum enim vocabulum *focii* vetere folet. Idem fequens ἀποφηναμένων reddidit *pronunciatis.*

Ad Ariſtotelis Politicorum Librum II.

Ad Caput I.

Κἂν εἴτινες — τυγχάνουσι] Vulgatum τυγχάνωσιν correxi. Nam κἂν hic ponitur ut plurimis aliis locis horum librorum, tanquam ſit καί; itaque non habet conjunctivum neque ullum omnino tempus adjunctum. Paucis aliquot in locis Codices variant ſcripturam et καὶ pro κἂν ponunt, quod equidem praeferrem. Nihil de hac in his libris frequentisſima ratione traditum reperi, etiam in recentisſima libri Vigeriani Editione.

ἔτι δὲ (ἵνα) τὸ ζητεῖν] Ex margine Iſingr. ἵνα aſſumſi, quod dure intelligitur aut repetitur ex antecedente membro. Aretinus vertit: *nec putetur eſſe ad oſtentationem et ſuperfluitatem quaerere aliud praeter illas.*

2. Ἀρχὴν] Male *Initium* interpretantur quidam propter ſequens πρῶτον; eſt potius principium disputationis, quod congruit cum principio civitatis, quod eſt in ſocietate (κοινωνίᾳ) ſitum. Poſt πέφυκεν interſertum rectius εἶναι vertit vetus Interpres *natum est eſſe.*

εἷς ὁ τῆς μιᾶς πόλεως] Ineptam Aldinae ſcripturam ab Aretino etiam redditam ἰσότης μιᾶς propagavit Sylburgiana per recentiores omnes, quamvis cum Victoriana Iſingr. veram prodidiſſet, quam vetus Interpres expresſit, et probarunt Sepulveda, Lambinus, Muretus, Giphanius.

γεγραμμένον νόμον;] Addidi ſignum interrogationis, ne neceſſarium eſſet cum Conringio *ἐπισκεπτέον* addere.

3. Ἔχει δή] Sylburgiana prior et poſterior cum recentioribus ἔχει δὲ habent.

συμβαίνει] *conſequi ex rationibus* ſatis bene vertit Aretinus, *uſu venire* Victorius, *non efficitur nec evenit e rationibus* Lambinus, *rationibus Socratis minime concluditur* Ramus, *non videtur effici ex rationibus* Giphanius, Montecatinus.

πῶς — διελεῖν] Aretinus *tranſigere* vertit, *dividere* Victorius, *quomodo autem hoc ſit diſtinguendum quove modo intelligendum* Lambinus, *nec quod attinet ad finem, quem, ut modo dictum est, civitati propoſitum eſſe vult, fieri omnino potest, nec quicquam definitum est ab eo, qua ratione id ſtatuendum ſit, id est, quomodo civitas omnis una fieri posſit* Ramus, *ut quidem jam dictum est, fieri nequit; quemadmodum autem diſtinguere oporteat, nihil est definitum* Giphanius, *nam id quatenus et posſit fieri et debeat, diſtincte quod oportuit feciſſe, non exponit* Heinſius. Zuingerus pro *εἴρηται νῦν*, quae verba male Ramus et Giphanius ad Ariſtotelem referunt, ſcribi voluit *δίηρηται νῦν*, cauſam hanc edens vel potius interpretationem: *Si unitatem ipſam cum Platone civitatis finem eſſe ſtatuamus, ei diviſioni reipublicae in cuſtodes et opifices et numero et profesſione varios, quam Plato propoſuit, convenire neutiquam poterit; neque enim uniri poterunt. Atque num alia diviſio vel eſſe vel fieri debeat, cui unio talis convenire queat, ab illo non est explicatum.*

Λέγω δὲ — ἄριστον ὄν] Aldina δὲ habet, Camotiana omiſit; ſequens ὂν omiſit cum Aldina Victoriana, aliunde inſeruit Sylburgiana, hinc venit in recentiores. Vetus Interpres ſcriptum vertit *ἄριστον ὂν ὅτι μάλιστα πᾶσαν*. Aretinus vertit *tanquam id ſit maxime optimum.*

μίαν εἶναι] Locus Platonis eſt in libro V. de Republica p. 462. Steph. Ἔχομεν οὖν τι μεῖζον κακὸν πόλει ἢ ἐκεῖνο, ὃ ἂν αὐτὴν διασπᾷ καὶ ποιῇ πολλὰς ἀντὶ μιᾶς; ἢ μεῖζον ἀγαθὸν τοῦ, ὃ ἂν ξυνδῇ τε καὶ ποιῇ μίαν; Patet ex ipſa etiam oratione, non numeri unitatem, ſed animorum et voluntatum unionem et discordiam

intelligi, cum Plato δύο vel πολλὰς et μίαν ποιεῖν τὴν πόλιν dicit. Recte igitur Camerarius admonuit ad h. l. *De quo quidem callidior et argutior est noſtri auctoris disputatio, quae ambiguitate verbi rem involvit. Ipſe autem Ariſtoteles in quarto τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ multiplicem atque variam ſignificationem τοῦ ἑνὸς, id est unius, perſecutus est. Non autem omnia, quo conjungendo et copulando magis unum fiunt, eo quaſi in anguſtius ſpatium coguntur; ut exercitus, amicitiae et conjugii copulationes. Neque unus animus in duobus aut pluribus perimit qualemcunque copiam, ſed conſervat ac tuetur.*

ἐκ πλειόνων — ἐξ εἴδει] Utrobique praepoſitionem omiſit vetus Interpres.

4. βοηθείας — πέφυκε.] Haec olim putabam transpoſita commodius legi post illa τὸ αὐτὸ τῷ εἴδει; ſed nunc agnoſco, poſſe etiam ita locum tueri. Sequens ἑλκύσει vulgato ἑλκύσῃ ſubſtitui cum vetere Interprete, Camerario, Sylburgio et Caſaubono. Aretinus *attrahat* vertit, rectius Victorius *deprimat*. Idem Victorius monet εἴδει διαφέροντες hic dici alio ſenſu quam vulgari, ubi homines εἴδει διαφέρειν dicuntur ab animalibus, tanquam genere. Discrimen, quod facit εἶδος, hic poſitum eſt in conditione vitae, ſorte atque artibus et ſtudiis diverſis. Ceterum Giphanius ad h. l. ita: *Platoni velut occurrere videtur, qui fortaſſe diceret, ſe non de tali unione loqui, qua ad unum rédigatur civitas, ſed de ea potius, qua multi licet ita tamen ſint conjuncti, ut non tam multi quam unus eſſe videantur. Huic igitur contradictioni Ariſtoteles velut occurrens interjicit hic de civitate, eam eſſe non tantum multitudinem* etcet. Verum haec ratio Ariſtotelica ex priore conſequitur atque eſt cum ipſa connexa; nec ea valet contra Platonem, qui ipſe in libro ſecundo de re publica eandem ſententiam propoſuerat, ut monuit ad h. l. Zuingerus.

5. τῷ τοιούτῳ — ἀλλ' οἷον Ἀρκάδες] *differet autem et eo modo civitas* Aretinus, *hujusce modi enim quodam discrepabit* Victorius, qui in annotatione τῷ τοιούτῳ refert ad discrimen quo civitas a συμμαχίᾳ discrepat. Lambinus *tali au-*

tem re — sed Arcadum more dispersi. Ramus *hoc item pacto — sed Arcadum more dispersa.* Giphanius *tali autem re et agente differet civitas, cum non vicatim divisi multitudine fuerint, sed tanquam Arcades.* In annotatione ita: *Alia quoque est ratio civitatis et gentis, non quidem omnis gentis, sed ejus, quae non per vicos et oppida est distincta, sed quae sparsas per agros domos habitat, quod institutum Arcadum fuisse ait Aristoteles et indicat Strabo libro 4 in fine, ubi Arcadas tandem universos in urbem unam Megalopolin fuisse contractos et coactos ait, quasi ante sparsi habitarint; quod idem de Atheniensibus commemorant veteres, eos opera Thesei demum in unum corpus conductos esse. — Hae igitur gentes, quae non distinctos habent magistratus sed communes, differunt tantum a civitate τούτῳ, id est multitudine et perturbatione — quia in civitate est hominum descriptio, varii sunt ordines, in his gentibus non item.* Camerarius annotat, quosdam haec ita fuisse interpretatos, quasi Aristoteles voluerit, civitatem magis una gente, minus unam foedere conjunctis esse. Hos nimirum sic accipere Arcadum mentionem, ut sparsim aliquando sine oppidis sineque cultu civili vitam agentium. Ipse Camerarius ita sentit. *Quod Arcadum exemplo indicavit, de eo in animo fuisse existimo auctori, quod traditur post pugnam Leuctricam Epaminonda suadente consensisse illos magna ex parte ad unam civitatem condendam, quae ex re μεγάλη πόλις vocata fuit, inque illam deductae fuere diversorum oppidorum Arcadiae incolae. — Itaque nunc Aristotelem hoc dicere puto: oportere in civitate discrimen esse civium, atque eo ipso differre civitatem ac gentem: quod in civitate, si de pluribus pagis incolae congregentur, et ita fiat civitas una, non eadem possit esse quasi forma omnium civium, sed necesse sit, alios aliis praestare dignitate honoribusque et caeteris rebus: in una autem gente oppidis seu pagis divisa similitudinem gentis et aequalitatem quandam conservari nihil prohibere, quemadmodum et inter foedere conjunctos.*

Quod attinet ad Megalopolin, minime huic disputationi convenire videtur ejus mentio vel comparatio; quoniam non omnes Arcadum vel urbes vel pagi fuerunt collati in

unam urbem Megalopolin, ſed coloni plures Arcades cum plurima parte Meſſeniorum exulum coierunt in novam urbem ſuaſu Epaminondae conditam; ibique conſilium commune Arcadum conſtituerunt. Vide dicta ad Xenophontis Hellenica 6, 5, 3. p. 383 ſeqq. Sed aliud exemplum ſuppeditat Hiſtoria graeca Xenophontis, Mantineae urbis a Lacedaemoniis διῳκισμένης dirutis moenibus, et civibus κατὰ κώμας diſperſis ibique in agris habitare coactis, quo facilius ſtatus reipublicae oligarchicus a Lacedaemoniis inſtitutus ſervaretur. Xenophontis verba ſunt 5, 2, 7. διῳκίσθη δὲ ἡ Μαντίνεια τετραχῆ, καθάπερ τὸ ἀρχαῖον ᾤκουν. Deinde vero poſt victoriam Leuctricam οἱ Μαντινεῖς συνῆλθόν τε πάντες καὶ ἐψηφίσαντο μίαν πόλιν τὴν Μαντίνειαν ποιεῖν καὶ τειχίζειν τὴν πόλιν, ut ait Xenophon 6, 5, 3. ubi videbis annotata p. 383. Uti Xenophon Mantinenſes ait per pagos diſperſos non unam habuiſſe civitatem, ſed illo demum tempore, cum in locum unum moenibus munitum coiiſſent, ita videtur etiam Ariſtoteles ſtatuiſſe, Arcades, cum per pagos diſperſi habitarent, gentem potius quam civitatem dici potuiſſe.

Sed verba huic ſententiae contraria ſunt. Itaque vitium contraxiſſe videntur; et fortaſſe ἀλλὰ in πάλαι mutandum. Hoc fere modo etiam Conringius diſputat ad h. l. *Hiant ſane*, inquit, *et illa* διοίσει δὲ etcet. *Nec enim Ariſtotelis aetate ita habitabant Arcades, ſed olim habitaverant ante Epaminondam. Nec eo differt a gente civitas, quod civitas ſit compoſita ex multis ſpecie diverſis, non vero gens; ſed quod in gente ita ſparſim non autem per vicos habitante nulla ſit communio, in civitate autem ſit perfecta ſocietas. In verbis autem hiſce Ariſtotelicis hoc loco non exprimitur, quemadmodum civitas a gente differat: quod fieri debuiſſet, et factum eſſe veriſimile eſt.* Video Schloſſerum et Garvium omiſiſſe in verſione particulam ἀλλὰ et Arcadum exemplum ad tempora antiquiora referre. Agnoverunt igitur etiam ipſi vitium verborum, quae nationi per vicos diſperſae Arcades opponunt.

δεῖ ἓν γενέσθαι, διαφέρει] Intellige ταῦτα. Sed monet Coringius fieri etiam ἓν ex partibus ſpecie iiſdem; quod

graece dicatur ἓν ὁμοιομερὲς, velut acervum arenae: contra ex partibus ſpecie diverſis fieri ἓν ἀνομοιομερές. Tale eſſe ἓν civitatem ex ſententia Ariſtotelis. Addit: *Itaque vel hinc liquet locum hunc mutilum eſſe ac mendoſum; ne nunc urgeam nullam haberi hic cum proxime antecedentibus et conſequentibus connexionem.*

ἴσον τὸ ἀντιπεπονθὸς] Vetus Interpres *par repenſum.* Aretinus vertit *par reſponſum,* Victorius *aequale mutuum,* Lambinus et Giphanius *aequalitas mutua et reciproca,* Ramus *par et aequa compenſatio,* Heinſius *talionem conſervare civitates ac tueri.* Camerarius *aequalitatem affectionis mutuae reciprocando ſeu vicisſitudine.* Montecatinus *perpesſionem* vel *receptionem parem* et jus τῦ ἀντιπεπ. *jus paria ferendi* vel *jus par pari* interpretatur. Male Schloſſerus *das Gleichgewicht verſchiedener Kräfte,* Garvius *daſs die verſchiedenen Klaſſen der Einwohner einander gleichſam die Waage halten.* Noſter in Nicomacheis 5, 5. οἱ Πυθαγόρειοι ὡρίζοντο ἁπλῶς τὸ δίκαιον τὸ ἀντιπεπονθὸς ἄλλῳ. — ἀλλ' ἐν μὲν ταῖς κοινωνίαις ταῖς ἀλλακτικαῖς συνέχει τὸ τοιῦτον δίκαιον τὸ ἀντιπεπονθὸς κατ' ἀναλογίαν καὶ μὴ κατ' ἰσότητα· τῷ ἀντιποιεῖν γὰρ ἀνάλογον συμμένει ἡ πόλις etcet.

ἐπεὶ καὶ] Si in partibus et membris reipublicae ſpecie id eſt artibus, divitiis etcet. discrepantibus debet eſſe τὸ ἴσον τὸ ἀντιπεπονθὸς, multo magis id debet adeſſe partibus et membris civitatis paribus et ſimilibus velut libertate.

βέλτιον ὕτως ἔχειν] Aut ſupplenda eſt ſententia talis, qualem expresſit Heinſius: *Et optandum ſane eſſet, idem obtineri poſſe in republica, hoc est, ut, quemadmodum qui artem didicerunt, hanc perpetuo exercent, ita et iidem ſemper imperarent. Eſſent enim ſine dubio peritiores ſui muneris qui imperant;* aut cum Schloſſero inſerenda negatio ante ὕτως, ut ſit ὐχ ὕτως ἔχειν. Verum equidem potius exiſtimo membrum aliquod excidiſſe, quo fuerat monitum, rectius eosdem artifices ſuam ſemper exercere artem neque cum aliis invicem permutare.

6. ἐν τύτοις δεῖ μιμεῖσθαι] Vulgatum δὲ ſuadente Heinſio et Montecatino mutavi in δεῖ, ut ſtructura verborum et ſen-

ſus conſtaret. Aretinus vertit *et in eo imitari viciſſim aequales cedendo invicem alios aliis.* Victorius eodem modo; in annotatione monet veterem Interpretem ſcripturam μιμεῖται reddidiſſe, quam probandam ait eſſe, aut e ſuperioribus βέλτιον repetendum. Sed non explicuit, quid imitari jubeat Ariſtoteles; poſuit tantum *quaſi dicat inventam eſſe viam ejus boni obtinendi, ſi mutatis temporibus imperium et obſequium mutatum fuerit.* Sed in hoc nulla ineſt imitatio. Lambinus *apud eos praeſtat viciſſitudinem imitari, ut aequales viciſſim cedant novis magiſtratibus.* Ita etiam Giphanius. Verum haec non eſt imitatio viciſſitudinis, ſed ipſa viciſſitudo. Ramus: *at in civitate fieri non poteſt, propterea quod ſint omnes cives inter ſe natura pares. — In ea ſane civitate convenit, ut qui inter ſe ſunt aequales, ſibi loco viciſſim cedant, tanquam a principio ſimiles eſſent.* Igitur omiſit verba δεῖ μιμεῖσθαι. Heinſius ſcribi voluit τῷ ἐν μέρει, et totum locum ita reddidit: *Opus hic est illa, de qua diximus, viciſſitudine: qualis in ſutore ac fabro nempe eſſet, ſi hi ſibi mutuo ſuccederent. Quod hac ratione ſaltem exprimendum est, ut nimirum, qui aequales ſunt conditione, ſibi cedant mutuo, quemadmodum priores ceſſerunt.* Utramque Heinſii correctionem amplexus Conringius ſtatuit εἴκειν ſignificare h. l. non cedere ſed ſimilem eſſe. *Videtur,* inquit, *tale quid dictum: oportet imitari perpetuum regimen aliqua ex parte, et ſucceſſive nunc his nunc illis committendo imperium, eos, qui aequales ſunt, prioribus reddere ſimiles.* Quid ſit, quod imitari debeat, qui civitatem inſtituit, ſi quaerimus, proximum eſt πάντας αὐτοῦ (τοῦ ἄρχειν) μετέχειν. Remotius eſt paulo τοὺς αὐτοὺς ἀεὶ ἄρχειν. Cui tamen propoſitioni non congruit membrum illud ὥσπερ ἂν ἄλλοι γενόμενοι, quod potius Heinſio favet, referenti ad tertium illud membrum remotiſſimum ὥστε πάντας ἄρχειν, ὥσπερ ἂν εἰ μετέβαλλον — καὶ μὴ οἱ αὐτοὶ ἀεὶ σκυτοτόμοι καὶ τέκτονες ἦσαν. Verum et hac ratione efficitur, ut Philoſophus ad membrum proximum πάντας τοῦ ἄρχειν μετέχειν reſpexerit, atque hoc ſit illud, quod imitari jubeat viciſſitudine. Igitur non dubitavi leniſſimam Heinſii correctionem recipere. Ad verbum μιμεῖσθαι intel-

intellige τοῦτο, quod idem antea intelligi debet in iſtis ἐν οἷς δὲ μὴ δυνατόν. — Haec ſcripſeram antea quam ipſe verſionem antiquam inſpexeram. Ibi ſcriptum reperi ita: *hoc autem imitatur ſcilicet in parte aequales cedere, hi* (Thomae appoſita verſio habet *cedere hoc,*) *tanquam ſimiles ſint a principio.* Legit igitur ſcriptum τοῦτο δὲ μιμεῖται τὸ ἐν μέρει τοὺς ἴσους εἴκειν τούτους, (vel τοῦτο) ὥστε ὁμοίους ὄντας ἐξ ἀρχῆς. Quae ſcriptura quanquam minus vitioſa, quam vulgata, mihi tamen ſatisfacere nondum potuit.

παρὰ μέρος] Aldina Iſingr. κατὰ habent. Vetus Interpres plane haec duo verba omiſit. Sequens τῶν ante ἀρχόντων cum Lambino inſeruit Sylburgius, unde venit in recentiores Editiones.

7. Φανερὸν τοίνυν] Et hic et in ſequenti argumentatione eadem eſt ſophiſtica calliditas Ariſtotelis, ut recte animadvertit Camerarius, qui monet haec vere dici de numeri unitate et περὶ τῶν ἀριθμῶν πλειόνων, quae ut partes totum conſtituant, ſive συνημμένως ſeu ἡνωμένως, ut animantis corpus et aedificium, ſive περιληπτικῶς καὶ συστηματικῶς, ut populus et legio et grex. Sed unum illud Socraticum conſenſionis et concordiae ſignificatione uſurpari.

8. υἱὸν ἑαυτοῦ φήσει] Montecatinus veram putabat ſcripturam φιλήσει, quam D. Thomas *diliget* reddidit; non ego.

τῶν συμβαινόντων] Plato eodem libro 5. ἑνὸς δὴ πάσχοντος τῶν πολιτῶν ὁτιοῦν ἢ ἀγαθὸν ἢ κακόν, ἡ τοιαύτη πόλις μάλιστά τε φήσει ἑαυτῆς εἶναι τὸ πάσχον, καὶ ξυνησθήσεται ἅπασα ἢ ξυλλυπήσεται.

9. ὁμοίως δὲ — ἕκαστος δ' αὐτῶν.] Hoc totum membrum omiſit Sylburgiana, quam ſequuntur recentiores. Iſingr. male diſtinctum habet ita πάντες μὲν οὐχ, ὡς ἕκαστος. Quod ait Schloſſerus Platoni fieri nunc injuriam, quoniam illud ἐμὸν Platonicum ſit intelligendum ſignificatione ſubtiliore illa, qua τὸ ἐμὸν non habeat ſibi oppoſitum τὸ σόν, quemadmodum amicorum μία ψυχή, et amicorum πάντα κοινὰ eſſe dicantur, in eo vereor, ut aſſenſum lectorum impetrare poſſit. Aperte enim Plato: ἐν ᾗτινι οὖν πόλει οἱ πλεῖστοι πρὸς ταὐτὸ κατὰ ταὐτὰ τοῦτο λέγωσι τὸ ἐμὸν καὶ τὸ οὐκ ἐμόν, αὕτη

ἄριστα διοικεῖται. Quid enim differt dicere οὐκ ἐμὸν ab eo, quod est τὸ σόν?

πάντες καὶ ἀμφότερα] Giphanius ad h. l. Eodem modo et libro 1. de ortu et interitu c. 2. in fine hujus quoque verbi usu et significatione ancipite falsum esse Democritum ostendit, in hac propositione πάντη εἶναι στιγμήν. Bifariam igitur seu dupliciter verbum πάντες accipitur, ut et verbum ἀμφότερα, universe et sigillatim, hoc est, ut vulgo, collective et distributive; verbi gratia: Duodecim sunt homines, qui terni consistant; hi, ut omnes et universi, sunt pares; ut singulatim terni, sunt impares. Sic et de utroque; si sex sint homines, qui terni consistant, utrique quidem dicentur pares; ut singuli impares.

πάντας τὸ αὐτὸ λέγειν] Aretinus *quare hoc ipsum omnes dicere — nihil consentaneum habet.* Vetus Interpres similiter *consentaneum* vertit.

10. ἑκάστῳ ἐπιβάλλει] Victorius *quantum suas partes postulare putant.* Vetus Interpres *unicuique attinet.* Aretinus *quantum singulis competit;* Lambinus *quanta ad quemque attinet (cura)*; Giphanius *quantum cujusque intersit.* Possis cum Livio, apud quem Hanibal libro 10. *tantum e publicis malis sentimus, quantum ad nos pertinet*, etiam hoc reddere *quantum proprie ad quemque pertinet.*

11. χίλιοι] Eundem numerum postea iterum ponit, sed paulo post δισχιλίους ἢ μυρίους nominat. Praestabat sane eundem numerum ubique ponere ex hypothesi.

Ἔτι τὸν εὖ πράττοντα ἢ κακῶς] Novum argumentum. Nemo quemvis mille fortasse civium adolescentium suum dicet filium, sed si quem fortunatum et felicem viderit, suum, si quem infortunatum, alius esse dicet, sed dubius tamen, an vere suum agnoverit, et gaudere de ejus felicitate sibi liceat; itaque multo minus voluptatis ex felicitate filii, quem sibi quasi proprium assumserit fide male firma, percipiet, quam vulgo percipimus ex fortuna cognatorum, propinquorum et tribulium.

τυγχάνει ὤν] Camot. Isingr. ὤν omisit. Vetus Interpres *quomodocunque contingat secundum numerum existens.* Se-

quentia τὸ αὐτὸ μὲν προσαγορεύοντας Aretinus vertit: *ita vocantes unumquemque duorum millium.* Postea Camot.: δισχιλίων καὶ μυρίων habent.

13. ὑπολαμβάνειν — λαμβάνειν] Aretinus vertit *quin agnoscant — fidem recipiant simul.*

τῶν ἄνω Λιβύων] Garamantes ita facere narrat Mela 1. c. 8. De Ausibus ad lacum Tritonem habitantibus in littore Africae idem narrat Herodotus 4, 180. Apud Troglodytas littus occidentale maris Erythraei incolentes communionem mulierum et liberorum narrat Diodorus 3, p. 197. excepto rege, qui suam sibi conjugem haberet. Auctor libri: *Bemerkungen über Russland, L. B. de Campenhausen* Lipsiae 1807. editi, narrat apud Saporogos liberos cognominatos et nobiles communionem fuisse uxorum, hasque separatim in pagis habitasse p. 60 seqq.

γυναῖκες — δικαία] Rarum est vocabulum γυνὴ ad feminas animalium translatum. De equa Pharsalica idem narrat in Histor. animal. 7, 6.

14. ἄπωθεν] Aldina, Camot. Isingr. ἀπόθεν, quam scripturam multi nunc praeferunt. Sequens πλεῖον est pro frequentius, saepius dictum.

λύσεις] Aretinus *expiari debito modo possunt,* reliqua omisit τῶν δέ, μηδεμίαν, ubi μὴ addidi. Vetus Interpres vertit *aliis autem neque unam.* Ergo τῶν δ' ἄλλων μηδὲ μίαν scriptum legit. Locum Platonis e libro 2. Reipubl. posuit Giphanius, ubi est ὡς ἄρα λύσεις τε καὶ καθαρμοὶ ἀδικημάτων διὰ θυσιῶν καὶ — εἰσὶ μὲν ἔτι ζῶσιν, εἰσὶ δὲ καὶ τελευτήσασιν, ἃς δὴ τελετὰς καλοῦσιν. Victorius ex Euripidis Oreste versu 597. μίασμα λῦσαι et versu 510. φόνον φόνῳ λῦσαι comparavit. λύτρα καθαρμῶν habet auctor Orphicorum Argonaut. versu 1366.

15. ταῖς χρήσεις τὰς ἄλλας] Plato de rep. libro 3, c. 12. φιλεῖν μὲν καὶ ξυνεῖναι καὶ ἅπτεσθαι, ὥσπερ υἱέος, παιδικῶν ἐραστήν, τῶν καλῶν χάριν, ἐὰν πείθῃ· τὰ δ' ἄλλα οὕτως ὁμιλεῖν, πρὸς ὅν τις σπουδάζει, ὅπως μηδέποτε δόξῃ μακρότερα τούτων ξυγγίνεσθαι. Et libri 5, c. 14. in expeditione bellica forti licere vult φιλῆσαί τε καὶ φιληθῆναι ὑπὸ ἑκάστου — μηδενὶ ἐξεῖναι ἀπαρνη-

θῆναι, ὃν ἂν βούληται φιλεῖν, ἵνα καὶ ἐάν τις τοῦ τύχῃ ἐρῶν ἢ ἄῤῥενος ἢ θηλείας, προθυμότερος ᾖ πρὸς τὸ τἀριστεῖα φέρειν.

λίαν ἰσχυρᾶς] Plato ibidem μείζω δέ τινα καὶ ὀξυτέραν ἔχεις εἰπεῖν ἡδονὴν τῆς περὶ τὰ ἀφροδίσια; — οὐδέ γε μανικωτέραν. — οὐδὲν ἄρα προσοιστέον μανικὸν οὐδὲ ξυγγενὲς ἀκολασίας τῷ ὀρθῷ ἔρωτι.

16. φιλίαν τε γὰρ] Rectius φιλίαν μὲν γὰρ ſcriptum vertit antiquus Interpres.

στασιάζοιεν] Aldina Camot. Iſingr. στασιάζοιμεν. Ariſtophanis comici lepidam fabulam de hominum genere olim gemino ſexu membrisque praedito, deinde vero divulſo et quaſi dimidiato narrat Plato in Convivio.

17. ἢ τὸν ἕνα] Permixtionis haec eſt vis et natura, ut corpora, quae commiſcentur, vel utraque intereant, vel alterum, uti noſter de ortu et interitu l. c. 7. docet. Iterum, uti vides, cavillatur Platonicum μίαν γενέσθαι τὴν πόλιν.

διαφροντίζειν] Aretinus haec vertit: *communitatem iſtam nequaquam necesſariam in tali republica a nominibus extimantibus vel patrem ut filii, vel filium ut patris, vel fratres invicem.* Omiſit igitur verbum διαφροντίζειν, quod vitioſum et ex duobus conflatum eſſe vidit Camerarius. Igitur corrigebat διαφορηθῆναι φροντίζειν. Vetus Interpres *curare* vertit. Equidem malim διαφορηθῆναι (vel διαφθαρῆναι) διὰ τὸ φροντίζειν vel ὡς φροντίζειν ἥκιστα ἀναγκαῖον ὄν. Conringius putabat, leniore medicina ſe defungi poſſe, mutato ὂν in οὖν.

18. πάλαι λεχθέντα] Vetus interpres *antique dicta* vertit, ut annotavit Victorius, ſed altera Thomae appoſita verſio *antiqua* habet. Aretinus *ſupra*, Victorius *olim*, neſcio quid argutatus in hoc vocabulo, quod equidem non ſatis intelligo. Platonis disputatio de transferendis liberis ex ordine altero in alterum extat in libro tertio extremo et quarto primo.

μηνύειν τοὺς φύλακας — φύλαξι τοὺς εἰς ἄλλους] Verba τοὺς φύλακας hoc ordine collocata habent Aldina, Camotiana et Baſileenſis; primus ſua de ſede movit et poſt δοθέντας

collocavit Victorius, quo facto sententiam plane pervertit et structuram verborum dissolvit. Certe dubium esse potest, verba τοὺς φύλακας cum verbo προσαγορεύουσιν jungenda sint an cum illis quibus proxima haerent τοὺς ἄλλους πολίτας. Deinde vulgo legitur scriptum φύλαξιν εἰς τοὺς ἄλλους, ubi Montecatinum secutus posui τοὺς εἰς ἄλλους consentiente Conringio. Aretinus secutus Aldinam vertit: *nam non amplius appellant custodes fratres et filios et patres et matres qui aliis civibus deduntur, et rursus qui ex custodibus aliis civibus.* Victorius *non enim amplius appellant — matres custodes — et contra qui a custodibus, ad alios cives.* In annotatione posuit *non enim filii ab his ad illos translati vocabunt fratres et ceteris cognationis nominibus custodes, ad quos ab agricolis et opificibus translati fuerint, contraque filii custodum translati ad agricolas opificesve non appellabunt eodem pacto ad quos pervenerint.* Quam sententiam ut e verbis graecis elicias, non est satis scribere παρὰ τῶν φυλάκων, sed multo plura erunt mutanda. Vetus Interpres brevissime: *et rursum qui apud alios cives.* Lambinus aliter *non enim amplius fratres et matres appellant ii qui aliis civibus traditi sunt, puta custodibus, neque rursus ii, qui apud custodes nati sunt, aliis civibus traditi.* Is igitur scripturam Victorianam expressit et verba τοὺς φύλακας copulavit cum illis τοὺς ἄλλους πολίτας. Sed quid opus erat ambagibus istis εἰς τοὺς ἄλλους πολίτας τοὺς φύλακας? Brevius licebat εἰς τοὺς φύλακας. Tum verba οἱ παρὰ τοῖς φύλαξι violenta ratione atque insolenti interpretatur *apud custodes nati,* cum deberet esse οἱ ἐκ τῶν φυλάκων, *qui custodibus nati sunt.* Denique desideratur ita nomen jungendum verbo προσαγορεύουσι, et cui congruant illa cognationis vocabula ἀδελφοὺς, τέκνα, πατέρας, μητέρας. Nam προσαγορεύειν τινὰ πατέρα dicitur; igitur duplice nomine adjuncto opus est verbo προσαγορεύειν; nunc vero alterum personae desideratur, cognationis vocabula apparent. Ramus *neque vero qui apud agricolas aliis civibus adscripti, neque rursus qui apud custodes in alium numerum relati fuerint, jam fratres — matres appellabunt, ut provideant.* Giphanius verba singula scripturae Victorianae reddidit latinis

de ſenſu ſecurus. Heinſius *cum praeſertim nolit, ut qui transferuntur ad opifices, eos amplius, qui ſunt in ordine cuſtodum ac in eo manent, hoc est magiſtratum, fratres — vocent liberos, neque ut illi, qui in ordine cuſtodum manent, eos qui translati ſunt, ſic vocent.* Is igitur plane expresſit emendationem Montecatini et veterem Aldinam ſcripturam, ita ut ampliore commendatione emendationis non ſit opus, niſi forte admonendus eſt lector orationem eſſe ita ſupplendam *οἱ παρὰ τοῖς φύλαξιν ὄντες τὰς εἰς τὰς ἄλλας πολίτας δοθέντας προσαγορεύουσιν* (ita enim ſcriptum malo) *ἀδελφὰς — μητέρας.*

Ad Caput II.

οἷον τὰ μὲν γήπεδα] Exempla haec non conveniunt propoſitioni generali *τάς τε κτήσεις — καὶ τὰς χρήσεις.* Quare Dan. Heinſius interpoſito *ἢ* ſcribi voluit *ἢ οἷον.* Schloſſerus autem *ἢ* pro *καὶ* ſcribi voluit ante *τὰς χρήσεις*; quae ratio propter antecedens *τάς τε* locum non habet.

ἐθνῶν] Barbaras nationes etiam hic intelligit Victorius; alii Lacedaemonios, quidam Tarentinos, de quibus infra 6, 5.

2. *ἀλλ' ἀνίσων*] Haec Aldina Camotiana et Iſingr. vetus verſio et Aretini omiſit; igitur ſecluſi.

4. *πρὸς τὸ χρῆσθαι*] Camotiana *πρὸς* omiſit, Aldina habet. Aretinus tria haec vertendo praeteriit. Giphanius ad h. l. ita: Callide Ariſtoteles proverbium hoc (*κοινὰ τὰ φίλων*) plane invertit, aliterque accipit atque Plato. Nam eo hic velut argumento utitur ad confirmandam ſuam communitatem, utitur et Ariſtoteles ad ſuam: ſed ille ad communitatem quoque dominii, hic ad uſus duntaxat.

5. *Ὑπογεγραμμένον*] Victorius *deſcriptum et informatum* interpretatur, Giphanius *adumbratum*, Lambinus *cum — hujuscemodi conſuetudinis informata deſcriptio est.* Giphanius comparat ex Nicomacheis 1, 7. *ἀναγράψαι*, quod Andronicus Rhodius *παραφράζει, τελέως γράψαι.*

χρήσιμα ποιεῖ] *utenda permittit.* Male Lambinus *partim ea commendat amicis.* Giphanius *alia quidem facit ut amicis ſint utilia.*

ὡς κοινοῖς] Male ὡς omiſit Aldina, Iſingr. Aretinus, qui et ſequens καὶ praeteriit.

ἀλλήλων ὡς ἰδίοις] Vulgatum ὡς εἰπεῖν ἰδίοις auctore Giphanio correxi. Aretinus vertit: *viciſſim tanquam forent uniuscujusque.*

ἐφοδίων] Vetus Interpres *ſi indigeant pro viaticis in agris per regionem.* Aretinus *vehiculis* vertit, ceteris omiſſis. Victorius in Addendis comparato loco Xenophontis de Republ. Lacedaemoniorum c. 6, 4. ὅπου γὰρ ἂν ὑπὸ θήρας ὀψισθέντες δεηθῶσι τῶν ἐπιτηδείων, ἢν μὴ συνεσκευασμένοι τύχωσι, καὶ ἐνταῦθα ἔθηκε, τοὺς μὲν πεπασμένους καταλείπειν τὰ πεποιημένα, τοὺς δὲ δεομένους ἀνοίξαντα τὰ σήμαντρα, λαβόντας ὅσων ἂν δέωνται, σημηναμένους καταλείπειν.

6. αὐτὸς ἔχῃ] Vulgatum ἔχει correxi. Conf. Vigerii librum p. 455. nuperae Editionis. Vetus Interpres: *nequaquam enim frustra — habet.* Deinceps vulgatum τὸν φιλοχρήματον monitu Camerarii correxi. Recte Aretinus vertit *amatio pecuniarum.* Poſtea ἕκαστος habet Aldina. Locum Platonis de φιλαυτίᾳ libro 5. Legum p. 213. comparavit Camerarius.

τὸ βοηθῆσαι] Articulum inſerui ex Camot. Iſingr. Sequentem negationem ante συμβαίνει omiſit vetus Interpres, et abeſſe poſſe cenſebat Victorius, non ego. *Haec autem non contingunt* Aretinus. Idem Interpres ἑτέροις pro ἑταίροις reddidit, quae ſcriptura Sepulvedae placuit et Montecatino.

7. Ταῦτά τε δὴ οὐ συμβαίνει] Vetus Interpres et D. Thomas negationem omiſit, probante Victorio. Duplicem interpretationem admittit hic locus. Negatione recepta ſenſus erit *haec commoda a me commemorata non contingunt civibus in illa Platonis republica, accedit etiam illud incommodum, ut duae virtutes earumque vis et effectus plane tollatur.* Ita vero manifeſtum eſt poſtulari adverſativam particulam et ſcribendum ταῦτα δὲ οὐ συμβαίνει, quemadmodum

vertit Aretinus *Haec autem non contingunt.* Contra negatione omiſſa ſenſus erit: *Haec igitur ſunt ea, quae conſequentur, ſi quis cum Platone civitatis nimiam unitatem efficere conetur; praeterea tolluntur etiam duae virtutes.* Ita vulgata ſcriptura ταῦτά τε δὴ συμβαίνει ferri poteſt. Equidem cum Victorio ſentio, et praetereà τε tollendum cenſeo. Deinceps dubito an verum ſit τοῖς λίαν ἓν ποιοῦσι τὴν πόλιν, cum reliquis in locis ubique μίαν ſcriptum ſit, quod grammatica ratio flagitat. Poſtea Zuingerus malebat ἓν γὰρ τῇ.

9. ὀλίγους τῶν] Camot. Iſingr. τοὺς ἐκ τῶν. Sequens συμβάλλοντες Victorius vertit *cum multis conferentes*, Aretinus haec brevisſime: *cum etiam res in communi habentes multo magis inter ſe litigare videamus, quam eos, qui ſeparatim posſident.* Lambinus *ſed paucos ſpectamus ex comunicatione bonorum inter ſe disſidentes, cum multis proprie rem familiarem posſidentibus comparantes.*

παρακρούσεως] Vetus Interpres *deviationis* vertit, Victorius *lapſionis.*

ἔσται χεῖρον] Verbum ἔσται omiſit Camotiana Iſingr. Aretinus. Mox μίαν post βάσιν Camotiana omiſit. Ut oratio et poeſis dicitur βαίνειν ἐν ῥυθμῷ, ita ῥυθμὸς varia baſi cenſetur, et baſis eſt elementum rhythmi. Baſis in muſica ἄρσει et θέσει conſtat, et baſibus conſtant pedes poetici.

10. τὰ περὶ τὰς κτήσεις] Aretinus *veluti ſervorum jumentorumque in Lacedaemone et comeſſatione in Creta legislator communionem induxit.*

πολλοῖς ἔτεσι] Aretinus ἔθεσι vertit, et pro οὐ συνῆκται ſcriptum οὐκ εἰσῆκται *non inducta.* Victorius *non collecta,* Lambinus *non in unum collecta,* Ramus *nondum ſancita et confirmata ſunt.* Giphanius recte Aretini et Rami verſionem improbavit.

11. αὐτὰ καὶ χωρίζων] Haec omittit Codex Camerarii, qui ſuſpicatur ea ex gloſſa marginali irrepſiſſe; alioqui αὐτὰ interpretabatur ea, quae Socraticis rationibus contrahuntur et fiunt unum. Camerariani libri ſcriptura placuit etiam

Casaubono; igitur verba dubia seclusi. Giphanius ad h. l. *verbo αὐτὰ alii bona, alii aliud intelligunt: puto referendum ad verbum ἔργοις: latine reddi non potest commode. Nam quod Graeci ἔργῳ καὶ ἔργοις dicunt, cui contrarium est λόγῳ, id latine dicimus re et usu, non operibus, ut reddidit ad verbum Sepulveda. Sententia tamen non difficulter reddi potest: nimirum non posse quem civitatem disputatione descriptam in usum revocare, quin quae ad usum pertinent, hoc est ipsam civitatem usu constituendam partiatur, partim in tribus, partim in sodalitates.* Vetus Interpres vertit *partiens tempora*, sed Thom. *ipsam* habet *pro tempora*. Deinceps ὥστε καὶ ἤδη ἄλλο scriptum vertit, et φύλακας *municipes*, cum alibi semper *custodes* interpretari soleat.

ποιεῖν ἐπιχειροῦσιν] Novum, non vetus institutum id illius civitatis affirmare ait Victorius Aristotelem; qui *etiam nunc efficere aggrediuntur* vertit; *quod et nunc L. facere conantur* Lambinus, *quod nunc etiam Lac. facere conantur* Ramus male, Giphanius recte *quod hodieque L. facere conantur.* Male igitur quidam ex h. l. arguere voluerunt, novum id Lacedaemone fuisse institutum, aut in usum tempore Aristotelis revocatum, cum antiquitatis omnis testimoniis constet, agriculturam Spartanos Helotibus permisisse. Verum id ex h. l. colligi posse videtur, coepisse Spartanos hoc Aristotelico tempore a vetere more desciscere, cum studium divitiarum magis in ea civitate invaluisset.

τό γε πλῆθος] Victorius interpretatur *magna ex parte numerus reliquorum civium praeter custodes implet civitatem.* Lambinus *multitudo civitatis ex civium, qui inter se differunt, multitudine conflatur.* Vetus Interpres *universorum civium*, sed Thom. *diversorum civium* habet. Ramus *nam cum civitatis populus ex variis civium generibus et diversis constet.* Giphanius *atque commitatis multitudo fere constat ex aliorum multitudine civium.* Rectius in annotatione: *quod de principibus tantum seu custodibus explicarit, de reliquis civibus non item, agricolis, opificibus etcet. quorum tamen multitudo maxima sit pars civitatis.* Schlosserus a sensu plane aberravit, quem recte reddidit Garvius. — Denique ἡ καὶ καθ' ἕκαστον

cum Camot. Iſingr. Sylb. dant recentiores Editiones; ego ſequor Victorianam. πρότερον pro πότερον vertit Antiquus Interpres.

22. τί πλεῖον] Intellige ἔσται; Victorius interpretatur: *quomodo compenſabitur obſequium agricolarum erga ipſos, et quod commodum capient, ſi in officio manſerint, paruerintque ipſis.* Lambinus contra: *quid praemii conſequentur qui gerunt magiſtratum? aut qua ſpe quove pretio adducti magiſtratum gerent?* Ita etiam Ramus et Giphanius, Camerarius et Heinſius. Non mirum igitur Schloſſerum et Garvium pariter aberraſſe a vero ſenſu, quem tamen ſequens cautio a Cretenſibus translata indicat, qua agricolae et opiſices armorum uſu et exercitatione deſtituti coguntur ſustinere imperium τῶν φυλάκων. Quodſi moleſtias magiſtratus gerendi ſignificare voluiſſet Philoſophus, dicere debebat ὑπομένουσιν ἄρχειν αὐτῶν, non τὴν ἀρχὴν αὐτῶν. Deinde tota haec disputatio nunc eſt de ceteris civibus praeter φύλακας ſeu principes. Denique video ſolum Piccartum facere cum Victorio, candemque rationem attuliſſe, quam ipſe antea poſui.

τί μαθόντες ὑπομενοῦσι] Vulgatum ὑπομένουσι cum Aretino et Camerario correxi. τί παθόντες cum vetere Interprete maluerunt Sepulveda, Camerarius, Giphanius et Fülleborn. comparata annotatione Wolfiana ad Leptineam p. 348.

τἄλλα ταῦτα — ἐφέντες] Veram puto Camerarii correctionem τἄλλα πάντα. Aretinus etiam *cetera omnia ſervis permittentes.* Deinceps praetuli ſcripturam Aldinae vulgatae ἀφέντες, quam tamen ipſe etiam Camerarius praeferebat.

13. εἰλωτείας — δουλείας] Victorius εἰλωτείας dedit. Vetus Interpres *quam a quibusdam obſequia et humiliationes et ſervitutes.* Pro δουλείας Aretinus *perichias* reddidit. Igitur περιοικίας ſcriptum reperit, quod equidem vocabulum ſuscepiſſem, ſi in libro ſcripto repertum fuiſſet. Ita Mariandyni Heracleotarum περίοικοι eodem loco erant, quo πενέσται Theſſalorum et εἵλωτες Spartanorum. Quam noſter ἀποφορὰν, Plato vocat μισθόν.

14. εἴτ' ἀναγκαῖα ταῦτα] Victorius interpretatur *an necessaria sint ipsis erudiendis praecepta et documenta quaedam ut aliis similibus illa convenire certum est.* Giphanius monet in vocabulo ταῦτα alios intelligere communitatem uxorum et bonorum, alios, ut Sepulvedam, mala quaedam et incommoda. Posteriorem rationem plane falsam censet esse, itaque priorem probat. Aliter tamen, certe ambigue vertit: *Verum haecne peraeque sint necessaria an non, nunc quidem nihil est explicatum, quanquam his sunt conjuncta, quae reipublicae horum sit ratio et disciplina.*

κἂν εἰ κοιναὶ — γυναῖκες] Haec in Aldina et Victoriana postremo loco leguntur post ἄνδρες αὐτῶν. Lambinus cum vitium vidisset, in versione haec ita collocavit, uti nos fecimus; contra nescio qui factum, ut in Sylburgiana et ceteris hinc ductis haec insererentur alieno loco post οἰκονομήσει. Est autem οἰκονομεῖν h. l. res domesticas curare. Reliqua ita Aretinus; *ut agriculturae viri quamvis sint communes facultates et agricolarum mulieres.* Sed ecce vetus Interpres: *quamvis si communes possessiones et agricolarum uxores, quemadmodum quae in agris ipsarum viri:* ubi tamen Thom. habet *quamvis sint.* Is igitur scriptum legit καίτοι εἰ κοιναὶ — γυναῖκες, ὥσπερ — αὐτῶν. Sed ne haec quidem scriptura, nec ipsa transpositio, quamvis nitatur auctoritate vetustissima, mihi satisfacit. Mallem ordine vulgari servato membrum illud postremum καὶ αἱ τῶν γεωργῶν γυναῖκες abesset.

15. οἰκονομίας οὐδὲν] Cujus nempe cura propria mulierum est in genere humano. Alio modo Platonicam similitudinem exagitat Lactantius 3, 21. monente Giphanio.

ἧπερ γε δὴ παρά γε] Aldina Camotiana Isingr. ἧπερ θεν δή. Alterum certe γε abundare videtur. Vetus Interpres *si aliunde utique apud animosos.* Legit igitur scriptum εἴπερ θεν δή.

16. εἰ μὴ πάντων] Male cum Aldina Sylburgiana et recentiores ἢ μὴ πάντων habent: idem tamen vertit Aretinus cum vetere Interprete.

Ad Caput III.

1. *καὶ περὶ τοὺς νόμους*] Rectius ſcriptum *τὰ περὶ τ. ν.* vertit antiquus Interpres.

διώρικεν] Camotiana *διώρισεν* dicitur habere; noſtrum eſt in Aldina etiam. Deinceps *τέκνων καὶ κοινωνίας* Aldina, Camot. Baſil. habent; poſtea verba *πῶς ἔχειν δεῖ* cum Aretino omiſit Sepulveda. *τῆς πολιτείας τῆς τάξεως* vertit antiquus Interpres. Denique *πρὸς τὸν πόλεμον*, non *πρὸς πολεμοῦν* vertit.

πεπλήρωκε τὸν λόγον] Duo poſtrema vocabula omiſit antiquus Interpres.

2. *βουλόμενος κοινοτέραν*] *quam dum pergit communiorem facere, paulatim circumagit* Aretinus et Victorius, niſi quod hic *civitatibus* addidit. Lambinus *communiorem civibus — circumagens flectit ac detorquet.* Ramus inepte *ad regendas civitates hic communiorem quam illic efficere, propemodum in illam ſuperiorem relabitur.* Equidem addita *ταῖς πόλεσι* non deſiderarem, ſi abeſſent. Nunc vero debemus ea interpretari *civitatum uſitatis nunc formis.*

ἀποδίδωσιν] Aldina Iſingr. ſimplex *δίδωσιν* habent. Deinceps verba *δεῖν εἶναι συσσίτια καὶ γυναικῶν* interpretatur Giphanius ex libro 7. de Legibus, in prima republica virorum et mulierum ſodalitates eſſe easdem, eademque eos uti menſa; in ſecunda vero alias ſodalitates, et alia menſa uti viros, alia feminas, pueros et propinquos. Montecatinus ait Platonem in primo prohibuiſſe ſodalitates et convivia mulierum, in ſecunda vero etiam feminis permiſiſſe. Quid verum ſit, agnoſces ex his Platonicis libro 6, p. 309. *τὸ δὲ περὶ τὰς γυναῖκας οὐδαμῶς ὀρθῶς ἀνομοθέτητον μεθεῖται, καὶ οὐκ εἰς τὸ φῶς ἦκται τὸ τῆς ξυσσιτίας αὐτῶν ἐπιτήδευμα.*

ταύτην δὲ πεντακισχιλίων] *ſtatuit* vertendo addidit Ramus; alii periphraſi uſu defectum verbi celaverunt. Numerum vero Plato 6, p. 225. ſtatuit *πεντάκις χίλιοι καὶ τετταράκοντα,* rationi tribuum 12 congruentem.

3. *περιττὸν — κομψὸν*] Inepte Aretinus *ſuperfluum et comtum quiddam.* Victorius *eximium quiddam et amplum*

vel *grande.* Lambinus *eximium quiddam et gloriosum et magnificum.* Ramus *redundantem quandam et superfluentem orationis copiam et ambitiosae cujusdam contentionis ostentationem atque pompam.* Giphanius *eximium quiddam et elegans et novum.* Camerarius optime *Socraticus disputationes ut non usitatas neque communes, id est singulares et eximias vel etiam copiosas et exaggeratas, itemque bellas et comtas magisque elegantes quam graves notat Aristoteles.* Heinsius *tales sunt Socratici sermones, ut nec eruditionem neque venustatem neque inventionem cum inusitata disputandi arte ac dexteritate merito desiderare in iis quisquam possit.*

παρὰ τούτους] Aldina et Isingr. περὶ habent. Sequens κατ' εὐχὴν Aretinus vertit *pro arbitrio.* Comparat Victorius locum Platonis ex libro 5. de republica: οὐκ ἄρα ἀδύνατά γε οὐδὲ εὐχαῖς ὅμοια ἐνομοθετοῦμεν.

4. προσθεῖναι] Aldina et Isingr. προστιθῆναι probarunt Montecatinus et Casaubonus. Deinceps pro πολιτικὸν maluisse Muretum πολεμικὸν scribi, annotavit Sylburgius. Cum Mureto sentit Casaubonus. ὁπλιτικὸν maluit Montecatinus. Cum Mureto vertit locum Schlosserus, contra Garvius recte sequitur Giphanium, qui πολιτικὸν interpretatur πρακτικὸν, in rebus humanis et actionibus positam vitam, in negotiando, in bello gerendo etcet. cui contraria sit philosophorum vita, quae se intra suos fines contineat. Conf. ad sect. 9. dicenda. Vetus Interpres habet *politicum et non monasticum.* An scriptum legit καὶ μὴ μοναστικόν?

πρὸς τοὺς γειτνιῶντας] Obiter tamen meminit curae vicinarum urbium habendae libro 6, p. 263, et libro 5. p. 225. est: πλήθους δὲ ὁπόσοι τοὺς προσχώρους ἀδικοῦντάς τε αὐτοὺς ἀμύνασθαι δυνατοὶ καὶ γείτοσιν ἑαυτῶν ἀδικουμένοις βοηθῆσαι μὴ παντάπασιν ἀπόρως δύναιντ' ἄν. ταῦτα δ' ἰδόντες, τὴν χώραν καὶ τοὺς γείτονας ὁριούμεθα ἔργῳ καὶ λόγοις. Deinceps post τόπους vetus Interpres verba πρῶτον μὲν inserta legit et vertit.

μὴ τοιοῦτον] πολεμικὸν recte h. l. interpretatur Zuingerus; sed inde non consequitur, etiam supra πολιτικὸν esse mutandum in πολεμικόν. Minime enim Plato voluit in-

ſtar reipublicae Lacedaemoniorum ſuam civitatem inſtituere.

5. ζῆν σωφρόνως] Plato 5. p. 225. γῆς μὲν ὁπόση πόσους σώφρονας ὄντας ἱκανὴ τρέφειν· πλείονος δ' οὐδὲν προσδεῖ.

τὸ μὲν τῷ τρυφᾶν ἀκολουθήσει] Lambinus *utrumque enim ſeparatim poſitum alterum quidem luxuriam, alterum laborioſam vitam ſequetur.* Ramus magis diſtincte: *Utrumque enim ſi ſejunctum et ſeparatum feceris, alterum luxus et deliciae, alterum calamitates et aerumnae conſequentur.* Heinſius optime: *alterum per ſeſe ac ſeorſim luxum, alterum penuriam plerumque ſequitur atque egeſtatem.*

ἕξεις αἱρεταὶ] Camotiana et Iſingr. ἀρεταὶ habent, et Aretinus ita vertit: *cum ſolae hujusmodi virtutes habitus ſint circa uſum facultatum.* Vetus Interpres *ſoli hi habitus circa magnitudinem ſubſtantiae*, ſed Thom. habet: *ſoli ii habitus ſunt virtutis circa habitudines ſubſtantiae.* Mihi αἱρεταὶ natum ex ἀρεταὶ, hoc autem interpretamentum vocis ἕξεις eſſe videtur.

6. ὁσωνοῦν γεννωμένων,] Aretinus *ubicunque contingat.* Platonis locus eſt in libro 5. Legum p. 231. ubi variis modis praeter ἀτεκνίαν cavit abundantem civium numerum.

εἰς ὁποσονοῦν πλῆθος] Ita cum Victoriana Aldina; articulum τὸ neſcio unde inſeruit Sylburgiana, unde venit in recentiores Editiones.

παραζύγας] Vetus Interpres *dejectos.* Aretinus *dispares*, Victorius *qui reſtarent ſine fundo*, Lambinus rectius *qui praeter numerum et extra ordinem accesſiſſent:* Ramus *qui ad numerum primum et legitimum acceſſerint.* Camerarius *adjunctos et accedentes prioribus, quorum numerus est definitus.* Giphanius *qui extra numerum ſint.* Idem in annotatione monet a Platone eos, qui juſtum civium numerum, quinque millium quadraginta, ſuperant, atque extra hunc agnoſcuntur, dici περιγενομένους. Ita enim ille p. 231. libro 5. τί χρὴ χρῆσθαι τοῖς περιγενομένοις ἢ τοῖς ἐλλείπουσι; *Fortaſſe*, addit, *melius περίζυγες, a re ruſtica ſumta metaphora, ubi tauri ὁμόζυγες, qui eidem jugo ſunt ſubjuncti; cui ſi qui extrinſecus adjungantur extra conſuetum numerum, ſunt περίζυ-*

γις aut παράζυγις. Sane in Xenophontis Cyri disciplina 6, 2, 32. libri editi habent ἱμάντας περιζυγὰ vel περίζυγα, ſed ex h. l. poſui παράζυγας. Heſychii gloſſa περίζυξ interpretatur ὁμόζυγος et σύζυγος, quae notio neutri loco convenit.

7. Τϋτο δὲ τιθέναι — ἀτεκνίαν] Hoc veluti Ariſtotelis praeceptum, quod a Platone neglectum queratur Philoſophus, cum Aretino Victorius, Lambinus, Ramus et Heinſius interpretantur. At enim Plato utrumque caſum reſpexit, et ἀτεκνίας ipſe antea Ariſtoteles nominavit in exponenda Platonis ſententia. Itaque novam rationem excogitarunt Schloſſerus et Garvius, lucti illa falſa interpretatione; quorum ille ita: *Bey dieſer Beſtimmung müſste man darauf Rückſicht nehmen, wie viel Kinder gewöhnlich ſterben, wie viel Familien gewöhnlich ohne Kinder bleiben.* Unde arithmeticae politicae notionem Graecos habuiſſe aliquam arguebat idem Schloſſerus. Sane in verbis τὸ δὲ ἀφεῖσθαι, ſi cum priore membro copulari debet, non levis ineſt difficultas; nec alia ſupereſt ratio vulgatae ſcripturae, ſi bene habet nec verbum unum alterumve deeſt, defendendae, niſi ut ex nomine τεκνοποιΐαν repetamus verbum τεκνοποιεῖν; quod quidem in his libris facere lector ſaepenumero debet. Deinceps vetus Interpres *antiquorum* vertit; poſtea ordine meliore ſcriptum legit πῶς ἂν οἰόμεθα βέ ἔχειν.

Φείδων] De eo dictum infra ad 5, 8, 5.

8. Ἐλλέλειπται] Vetus Interpres vertit *derelictum.* Aretinus *omiſſum est,* Victorius pariter et Lambinus *omiſſa ſunt,* Ramus *praetermiſſum est,* Giphanius *praetermiſſa ſunt,* Camerarius breviter ſed recte: *magiſtratuum conſtitutionem ut indiſertam reprehendit.* Heinſius: *est et hac in parte mutila atque imperfecta illa altera Platonis respublica, quod de magiſtratibus confuſe multa tradit.* Minus ſcilicet diſerte docet magiſtratuum discrimen, uſus translatione a textrina ſumta.

στημόνιον ἐρίϋ — τῆς κρόκης] Aretinus inepte: *quemadmodum ex alio lanae filum ducitur quam lini:* ſecutus Interpretem antiquum, qui *filatum* dixit. Recte Victorius *ſta-*

men — trama. Lambinus, Ramus et Giphanius *ſtamen — ſubtegmen.* Platonis locus est in libro 5, p. 220. Καθάπερ ὖν δή τινα ξυμφυὴν ἢ καὶ πλέγμα ἄλλ' ὁτιῶν ὖκ ἐκ τῶν αὐτῶν οἷόν τ' ἐστὶ τήν τε ἐφυφὴν καὶ τὸν στήμονα ἀπεργάζεσθαι, διαφέρειν δὲ ἀναγκαῖον τὸ τῶν στημόνων πρὸς ἀρετὴν γένος. Ita etiam Victorius locum Platonis laudavit ad h. l.; at Bipontina editio pro ἐφυφὴν habet cum aliis ξυνυφὴν, quam ſcripturam ex Polluce 7, 30. corrigi jusſit etiam Boeckh. ad Legum librum 3, p. 103. atque ita ſcriptum habet cum libro Voſsiano Joannes Stobaeus p. 297. Sed praeterea cum eodem libro Voſsiano vulgatum ξυμφυὴν mutandum eſt in ξυνυφὴν, quod textum ſignificat i. e. telam contextam. Ceterum alterum δεῖν ut ſuperfluum deleri voluit Montecatinus. Male δεῖ dedit Victoriana ſecunda et Zuingeriana.

πενταπλασίας] Accuſant interpretes plerique omnes Philoſophi ἁμάρτημα μνημονικὸν, praeter unum Camerarium, qui recte comparavit locum 5, p. 240. μέτρον θέμενος ὁ νομοθέτης διπλάσιον ἐάσει τῦτυ κτᾶσθαι καὶ τριπλάσιον καὶ μέχρι τετραπλασίυ· πλείονα δ' ἄν τις κτᾶται τύτων εὑρὼν ἢ δοθέντων ποθὲν ἢ χρηματισάμενος ἤ τινι τύχῃ τοιαύτῃ κτησάμενος ἄλλῃ, τὰ περιγιγνόμενα τῦ μέτρυ τῇ πόλει ἂν αὐτὰ καὶ τοῖς τὴν πόλιν ἔχυσι θεοῖς ἀπονεμων εὐδόκιμός τε καὶ ἀζήμιος ἂν εἴη.

οἰκόπεδα — ἑκάστῳ] Plato libro 5, p. 242. δύο νέμεσθαι ἕκαστον οἰκήσεις, τήν τε ἐγγὺς τῦ μέσυ καὶ τὴν τῶν ἐσχάτων.

9. ἐκ γὰρ τῶν ὁπλιτευόντων] Infra enim libro 3. de πολιτείᾳ eſt: διόπερ κατὰ ταύτην τὴν πολιτείαν κυριώτατον τὸ προπολεμῦν, καὶ μετέχυσιν αὐτῆς οἱ κεκτημένοι τὰ ὅπλα. Ceterum male quidam et hoc loco ſunt abuſi, ut ſupra ſect. 4. βίον πολεμικὸν ſcribendum eſſe docerent. Deinceps τῶν ἄλλων πολιτειῶν ſcriptum vertit vetus Interpres.

10. ἐφορίαν — τυραννίδα] Iſingr. ἐφορείαν habet. Reſpici locum Platonis annotat Victorius in quarto de Legibus p. 178. ubi ſunt haec: καὶ γὰρ τυραννίδι δοκεῖ μοι προσεοικέναι· τὸ γὰρ τῶν ἐφόρων θαυμαστὸν ὡς τυραννικὸν ἐν αὐτῇ γέγονε· καί τοι ἐνίοτε μοι φαίνεται πασῶν τῶν πόλεων δημοκρατυμένῃ μάλιστ' ἐοικέναι etcet.

11. ἐκ δημοκρατίας] Locus est in quarto de Legibus p. 174. ἐκ τυραννίδος μὲν πρῶτον, δεύτερον δ' ἐκ βασιλικῆς πολιτείας, τρίτον δὲ ἔκ τινος δημοκρατίας.

φέρειν ἄρχοντας] suffragio lato creare. Ita saepius etiam Plato. Deinceps ad μεγίστας intellige ἀρχὰς ex nomine ἄρχοντας repetendum.

12. ἀλλ' ἐκ τῦ πρώτυ] Comitiorum senatui creando rationem ipse Plato satis dilucide descripsit libro 6. p. 259. βυλὴν εἶναι μὲν τριάκοντα δωδεκάδας, ἑξήκοντα δὲ καὶ τριακόσιοι γίγνοιντ' ἂν πρέποντες ταῖς διανομαῖς. μέρη δὲ διανείμαντας τέτταρα κατὰ ἐνενήκοντα τὸν ἀριθμὸν, τύτων ἐξ ἑκάστυ τῶν τιμημάτων φέρειν ἐνενήκοντα βυλευτάς· πρῶτον μὲν ἐκ τῶν μεγίστων τιμημάτων ἅπαντας φέρειν ἐξ ἀνάγκης, ἢ ζημιῦσθαι τὸν μὴ πειθόμενον τῇ δοξάσῃ ζημίᾳ· ἐπειδὰν δ' ἐνεχθῶσι, τύτυς μὲν κατασημήνασθαι· τῇ δὲ ὑστεραίᾳ φέρειν ἐκ τῶν δευτέρων τιμημάτων κατὰ ταὐτὰ, καθάπερ τῇ πρόσθεν. τρίτῃ δ' ἐκ τῶν τρίτων τιμημάτων φέρειν μὲν τὸν βυλόμενον, ἐπάναγκες δ' εἶναι τοῖς τῶν τρίτων τιμημάτων, τὸ δὲ τέταρτόν τε καὶ σμικρότατον ἐλεύθερον ἀφεῖσθαι τῆς ζημίας, ὃς ἂν αὐτῶν μὴ βύληται φέρειν. τετάρτῃ δὲ φέρειν μὲν ἐκ τῦ τετάρτυ καὶ σμικροτάτυ τιμήματος ἅπαντας, ἀζήμιον δ' εἶναι τὸν ἐκ τῦ τετάρτυ καὶ τρίτυ τιμήματος ἐὰν ἐνεγκεῖν μὴ βύληται· τὸν δ' ἐκ τῦ δευτέρυ καὶ πρώτυ μὴ φέροντα ζημιῦσθαι, τὸν μὲν ἐκ τῦ δευτέρυ τριπλασίᾳ τῆς πρώτης ζημίας, τὸν δ' ἐκ τῦ πρώτυ τετραπλασίᾳ· πέμπτῃ δ' ἡμέρᾳ τὰ κατασημανθέντα ὀνόματα ἐξενεγκεῖν μὲν τὺς ἄρχοντας — φέρειν δ' ἐκ τύτων αὖ πάντα ἄνδρα ἢ ζημιῦσθαι τῇ πρώτῃ ζημίᾳ. ὀγδοήκοντα δὲ καὶ ἑκατὸν ἐκλέξαντας ἀφ' ἑκάστυ τῶν τιμημάτων, τὺς ἡμίσεις τύτων ἀποκληρώσαντας δοκιμάσαι· τύτυς δ' εἶναι τὸν ἐνιαυτὸν βυλευτάς. In quibus tamen verba de tertia classe mihi obscura et dubia videntur, nisi Schlosserianam rationem interpretandi adhibeas, de qua postremo loco dicetur. Unde etiam loci Aristotelici manifesto vitiosi correctio mihi anceps esse videtur. Camerarius et Victorius de vitio tacent. Muretus putavit in particula ἀλλ' latere notam numeralem numeri LXXXX. id est literam λ, cui numero respondeat sequens ἴσυς. Sane incommoda hic est particula ἀλλὰ, et sen-

ſum perturbat; igitur veram puto Mureti correctionem eſſe. De reliquis deinceps dicetur.

ἐκ τῶν τρίτων] Margo Iſingr. addit εἴτ' ἐκ τῦ τετάρτυ, quod additamentum Lambinus vertendo reddidit. Quam rationem ſi ſeqnamur, tum cum eodem Iſingr. margine omittenda illa ſunt ἐκ δὲ τῦ τετάρτυ τῶν τεττάρων vulgo inſerta poſt verba ἢ τετάρτων, et pro iis ſcribendum ſimpliciter ἀλλὰ, ut ſic oratio continuetur ἀλλὰ μόνοις ἐπάναγκες etcet. Probavit etiam Sylburgius rationem iſtam, et totum membrum ἐκ δὲ — τετάρτων omitti voluit; igitur non dubitavi eandem ſequi, ita ut verba dubia ſecluderem. Ceterum Victoriana et Zuingeriana τῶν τεττάρων habent, Aldina et reliquae τῶν τετάρτων.

Superſunt duae aliae difficultates, quas nemo attigit. Primum qui ſint quibus ὐ πᾶσιν ἐπάναγκές ἦν τοῖς ἐκ τῶν τρίτων ἢ τετάρτων. In Platone enim verba ſunt tantum quaedam dubia de tertio cenſu: τρίτῃ δὲ ἐκ τῶν τρίτων τιμημάτων φέρειν μὲν τὸν βυλόμενον· ἐπάναγκες δ' εἶναι τοῖς τῶν τριῶν τιμημάτων, τὸ δὲ τέταρτόν τε καὶ σμικρότατον ἐλεύθερον ἀφεῖσθαι τῆς ζημίας, ὃς ἂν αὐτῶν μὴ βύληται φέρειν. — ἀζήμιον δ' εἶναι τὸν ἐκ τῦ τετάρτυ καὶ τρίτυ τιμήματος, ἐὰν ἐνεγκεῖν μὴ βύληται, τὸν δ' ἐκ τῦ δευτέρυ καὶ πρώτυ μὴ φέροντα ζημιῦσθαι. Quam differentiam equidem non aliter niſi interpretatione Schloſſeriana explicare poſſum, quam poſtremo loco ponam.

Altera difficultas eſt in verbo ἦν, cum expectet lector ἐστὶ, ut praeceſſit αἱρῦνται.

Lambinus poſtrema ita vertit: *ſed iis qui ſunt quarti cenſus primis tantum et ſecundis.* Ramus contra: *nec totam tertiam vel quartam claſſem comitiis intereſſe, ſed primam et ſecundam neceſſe est, ita tamen, ut ſingulae claſſes parem numerum nominent et declarent.* Giphanii annotatio haec eſt: *Totus hic locus est perturbatus, quod primus animadvertit Perionius, qui legendum putat pro* τῦ, ἐκ δὲ τῦ τετάρτυ, τῇ δὲ τετάρτῃ *ſcilicet* ἡμέρᾳ. *Sepulveda pro* τῶν τετάρτων *ait reperiri in melioribus libris* τῶν τεττάρων, *et ita vertit* ex quatuor. Lambinus *haec verba* πλὴν ὐ πᾶσιν ἐπάναγκες *transtulit post haec verba* ἐκ δὲ τῦ τετάρτυ· *omnes confuſe et male. Indu-*

cenda ſunt haec verba τοῖς ἐκ τῶν τρίτων ἢ τετάρτων, *et poſtea hoc τῶν τετάρτων, atque ita vertendum: Praeter quod non omnibus ſit neceſſe, ex quarta autem ſcilicet claſſe ſolis primis et ſecundis est neceſſe: quaſi dicas in tertia claſſe non omnibus eſſe neceſſe, ut in prima et ſecunda. Immunitas est enim quartis, id est iis, qui ſunt quartae claſſis.* In quibus equidem poſtrema non ſatis intelligo.

Omnes difficultates loci Platonici et Ariſtotelici tollere ſibi videtur Schlofferus, dum ita comitia Platonica ordinat, ut tertio die, cum ſenatores 90. ex tertio cenſu eliguntur, quarta claſſis adeſſe non cogeretur, ſed priores tres tantum; quarto vero die, cum ex quarto cenſu eliguntur ſenatores 90, priores tantum duae adeſſe cogerentur. Cum hac ratione locus Platonicus bene conciliari videtur; ſed in Ariſtotelico, quem ita, prouti nunc legitur, convertit vir doctus, iſta interpretatio non procedit plane, niſi cum Schloſſero primum ἐπάναγκες ut alienum omittas. Praeterea ἀλλὰ non minus alienum eſt, et tempus verbi ἦν. Reliqua tamen verba ex Schlofferiana ratione poſſunt ſatis commode explicari. Itaque in vulgata ſcriptura mutare aliquid non ſum auſus. Miror vero Giphanium, qui locum Platonicum eadem plane ratione, uti Schlofferus, et olim ipſe Ficinus quanquam paulo obſcurius, interpretatus erat antea, in loco Ariſtotelico ſubito adhaeſiſſe, et verba tot proſcribi voluiſſe, quae commodam habent interpretationem.

πλείους — βελτίους] Aretinus conjungit *plures et potentiores.* Deinceps verba διὰ — δημοτικῶν omiſit Aldina et Iſingr. ſed reddidit Aretinus quanquam male αἱροῦνται *ſumuntur*: vertit etiam vetus Interpres.

13. οὖν οὐκ ἐκ] Negationem omiſit Victoriana et Zuingeriana, recte habent Aldina, ceteraeque cum Aretino. Vetus tamen Interpres pariter omiſit. Deinceps verba καὶ τῶν ὕστερον omiſit Aldina. Verbum ἐπιβάλλῃ vetus Interpres *inciderit*, Aretinus vertit *cum de ea ſpecie tractabimus.* Victorius *cum tempus venerit de ea — diſceptandi.* Lambinus *ubi de — conſiderandi et diſputandi locus erit.* Ramus *cum*

ad eam speciem — nostra disputatio pervenerit. Giphanius *ubi occurrerit de tali republica tractatio.* Camerarius *ubi res tulerit ut de istiusmodi republica consideratio suscipiatur.*

τὸ ἐξ αἱρετῶν αἱρετοὺς ἐπικίνδυνον] Aretinus *ex delectis delectum periculosum.* Vetus Interpres: *ex electis eligibiles;* videtur igitur αἱρεθέντων scriptum legisse. Victorius verba ἐξ αἱρετῶν αἱρετοὺς in versione omisit, in annotatione vero ita interpretatur: *deligi suffragiis a civibus illis solis, qui et ipsi prius eodem pacto delecti forent.* Lambinus rectius *ubi electos ad aliam electionem revocat.* Partim male Ramus *atque haec ex electis eligendi magistratus institutio periculo certe non vacat.* Non enim de priore electione senatus, sed magistratuum loquitur Aristoteles. Monuit etiam Giphanius respicere auctorem ad creationem nomophylacum, quae fit libro 6, p. 253. Nam nomophylaces ex trecentis primo electis, postea ad 100 et tandem ad 37 redactis fiunt.

Ad Caput IV.

Ἰδιωτῶν] *idiotarum* Aretinus, *ineruditorum et vulgi* Camerarius, *indoctorum* Lambinus, *indoctis et privatis* Ramus *privatis* Heinsius. Contra Giphanius verba καὶ φιλοσόφων delenda censuit, quia duo tantum genera tota hac disputatione persequatur, et infra cap. 10. (vulgo) fit: τῶν δ' ἀποφηναμένων τι περὶ πολιτείας ἔνιοι μὲν οὐκ ἐκοινώνησαν πράξεων πολιτικῶν οὐδ' ὡντινωνοῦν, ἀλλὰ διετέλεσαν ἰδιωτεύοντες τὸν βίον· περὶ ὧν, εἴ τι ἀξιόλογον, εἴρηται σχεδὸν περὶ πάντων· ἔνιοι δὲ νομοθέται γεγόνασιν, οἱ μὲν ταῖς οἰκείαις πόλεσιν, οἱ δὲ καὶ τῶν ὀθνείων τισὶ πολιτευθέντες αὐτοί· nec fiat ibi philosophorum mentio. Itaque cum Perionio ἰδιωτῶν *privatorum* recte interpretatur. Equidem fateor animum meum in sententiam Giphanii propendere; nisi cum Piccarto malis ἰδιωτῶν καὶ φιλοσόφων, αἱ δὲ πολιτικῶν scribere: philosophia enim ab ejusmodi rerum publicarum descriptionibus, in libris perscriptis nec in vitam hominum introductis, (de his enim nunc loqui usque ad locum supra laudatum idem ille locus docet) multo minus potest sejungi, quam a Solonicis,

Lycurgeis aliorumque virorum in republica gerenda diu versatorum descriptionibus, institutionibus et legibus, quas diuturno usu longaque exercitatione potius didicisse quam ingenio et cogitationibus assecuti esse videri possunt.

ἄλλος κεκαινοτόμηκε] Ita cum Aldina et Victoriana et Isingr. et vetus Interpres. ἄλλως cum Sylburgiana recentiores. Aretinus, Lambinus et Victorius in versione omittunt, Aretinus tamen τοιοῦτόν τι scriptum potius vertisse videtur. Posuit enim *talem aliquam introduxit novitatem.*

Φαλέας ὁ Χαλκηδόνιος] De hoc Phalea aliunde non constat. Conringius ait veterem Interpretem Καρχηδόνιος scriptum vertisse; certe Aretinus *Carthaginensis* vertit. Deinceps πρῶτον vulgato πρῶτος substitui. Conringius πρώτως malebat, (uti ante eum Piccartus) quia Phaleae hoc non sit inventum; et ita vertisse ait cum vetere Interprete Aretinum. Aretinus ita *ante omnia de hac parte constituit.* Is igitur potius πρῶτον vertit; nam longe aliud est πρώτως. Vetus Interpres: hoc *intulit primus.* Giphanius etiam *hoc primum induxit.* Quod in annotatione ait: *Videtur etiam in republica fuisse versatus, quod capite proximo ex iis, qui privati de republica scripserint, primum nominet Hippodamum, quo antiquiorem puto fuisse Phaleam. Cur autem de Phalea hic explicetur, et non eo loco, ubi de auctoribus rerumpublicarum in republica versatis agitur, haec videtur esse ratio, quod respublica Phaleae similitudinem et affinitatem cum Platonica habeat in bonorum aequatione, quod maximum fuit reipublicae Phaleae caput:* nititur sane ratione speciosa. Capitis enim sequentis initio est; Ἱππόδαμος — πρῶτος τῶν μὴ πολιτευομένων ἐνεχείρησέ τι περὶ πολιτείας εἰπεῖν τῆς ἀρίστης. Verum cum locus alter inferior Aristotelis cum hac interpretatione pugnet, alia ratione difficultas expedienda, vel potius species a Giphanio objecta removenda, et veritas in luce collocanda. Primus scilicet Hippodamus privatorum hominum, et qui nunquam rempublicam attigerunt, scripserat non de republica in universum vel praecepta politica ad formas rerum publicarum usitatas et vulgares corrigendas, sed περὶ πολιτείας τῆς ἀρίστης, id est, novum exem-

plum reipublicae, quae illi omnium optima videbatur, ingenio ſuo inſtituit et propoſuit, quod deinde Plato pluresque alii fecerunt.

2. τὰς δὲ κατῳκημένας] Vulgatum δὴ ut corrigerem, admonebat antecedens μὲν εὐθύς. Verum eſſe in Baſil. monuit Conringius. Sed poſtquam haec ſcripſeram, comparavi veterem Interpretem, qui vertit: *quae jam habitantur*, ubi Thom. *habitabantur* habet. Unde non dubitavi δ' ἤδη reſcribere, ex quo vulgatum δὴ natum eſt. Legis Phaleanae argumentum ſuaſit etiam in libro ſexto Legum Plato, et Poeta graecus, ex quo Megadorum ſuum Plautus expreſſit.

3. χωρὶς — φαῦλον] Aretinus: *et ſine ulla abrogatione improba lex erit, quoniam ex divitibus pauperes facit.*

καὶ ὁ Σόλων] Poſt Solonis tempora igitur Phaleas vixiſſe hinc cognoſcitur. Solon quatuor claſſes civium ex cenſu deſcripſit. Male mentionem Solonicae legislationis cum lege ſequenti copulavit Schloſſerus. Sequentem legem cum Licinia romana comparavit Giphanius. Locrorum mentionem et legem ad Epizephyrios Italiae Locros retulit Heyne in Opusc. Acad. II. p. 42. Baſil. male νόμοις habet.

Λευκάδα] De forma reipublicae Leucadiorum, Corinthiorum coloniae, ex hoc loco tantum conjectura fieri poteſt.

5. Ἀλλ' ἔστι] Camot. Iſingr. ἀλλ' εἰς τό.

7. τοὐναντίον — ἑκάτερον] Aretinus *et hoc diverſum in alterutro.* Victorius *contra autem utrique.* Lambinus rectius *ſed utrumque contrario modo.* Giphanius *in altero autem contraria ratione.*

χαρίεντες] Aretinus et Giphanius *praeſtantes viri*, Victorius *politi homines*, Lambinus *politiores et venuſtiores homines*, Ramus *nobiles et ingenui.* Giphanius monet latine poſſe et *doctos* et *politos* reddi.

ἐν δ' ἰῇ] Baſil. ἐν διαίῃ habet. Homericae Editiones Il. 9, 319. ἐν δὲ ἰῇ ſcriptum praeferunt.

καὶ μὴ ἐπιθυμῶσιν] Equidem fateor mihi ſcribendnm videri κἂν μὴ ἐπιθυμῶσι, quanquam fortaſſe erunt, qui vulgatam defendant ex membro ſequenti ἵνα χαίρωσι ταῖς ἄνευ λυπῶν ἡδοναῖς, ubi volupates intelliguntur, quae rerum non neceſſariarum, quarumque indigentia dolorem affert, fructu percipiuntur. Tria autem mala, quibus medicina quaeritur, clarius ita mihi diſtingui videntur. Primum eſt ἡ ἐπιθυμία τῶν ἀναγκαίων, indigentia et cupido rerum ad victum et vitam ſuſtinendam neceſſariarum. Alterum ἐπιθυμία τῶν ἀναγκαίων μείζων, i. e. *cupiditas major quam res neceſſariae postulent*, ut vertit Lambinus, *quae extra fines necesſitatis exceſſerit*, ut Ramus, brevius *rerum non neceſſariarum cupido*, cui medicina paratur ex σωφροσύνῃ, ut priori ex οὐσίᾳ βραχείᾳ καὶ ἐργασίᾳ. Tertium eſt ἵνα χαίρωσι, *cupido voluptatum*, ſed eae ita difiniuntur in altero membro ταῖς ἄνευ λυπῶν ἡδοναῖς, quae nullum dolorem indigentiae ſcilicet expletae ſequuntur, ſed per ſe expetuntur et ex rerum varietate ſenſibus percipiuntur, etiam intelligentia. Priores igitur duae ſpecies dolorem habent rerum negatarum vel neceſſariarum vel non neceſſariarum, quas ſcilicet cupido et conſuetudo aequavit hominis. Quod ſi hanc membri poſterioris definitionem certam et veram ſequamur, videtur etiam in priore ſcribendum κἂν μὴ ἐπιθυμῶσι· ſi enim ea volueris vertere cum vulgo interpretum *ut gaudeant et non cupiditatibus flagrent* ut Victorius, *ut doloribus cupiditatum careant* ut Lambinus, *ut gaudeant et non concupiscant* ut Giphanius, vel cum Ramo *et tam multis bonis expleantur ut nil praeterea requirant et expetant:* praeter hanc poſtremam omnium minime vel verbis vel ſententiae congruentem, ceterae omnes tamen interpretationes confitentur ἐπιθυμίαν eſſe rerum neceſſariarum vel ab excedente cupidine pro neceſſariis habitarum, quibusque negatis natura doleat. Itaque verba iſta nulla ratione cum tertia ſpecie copulari poſſunt, quae voluptates puras dolore indigentiae et cupidinis habet. Atque hinc alteram derivo emendationem membri ſequentis in verbis ἀλλὰ καὶ ἂν ἐπιθυμοῖεν, quae omnes vertunt *etiamſi concupierint* vel *concupiscant ut voluptates percipiant dolorum*

expertes; hoc vero eſt cupiditatibus flagrare atque angi, ut voluptate dolorum experte fruaris. Hoc cuinam probari poterit unquam? Praeterea vitium eſt apertum in ſtructura verborum. Debebat enim eſſe ἂν ἐπιθυμῶσιν. Ambabus igitur Lambini amplector emendationem μὴ negationem inſerentis; ſed praeterea ἐπιθυμῶσιν ſcribendum cenſeo. Inſertum μὴ ſecluſi. Tria haec mala in Schloſſeri et Garvii verſione plane perturbata et confuſa ſunt, ut nec numerus nec ſenſus appareat.

διὰ ταύτην μόνον] ἐπιθυμίαν τῶν ἀναγκαίων καὶ τὴν μείζονα τῶν ἀναγκαίων intellige. Male Lambinus *propter hujus cupiditatis medicinam.*

8. ἐργασία] *induſtria et labor* Victorius vertit, *ex labore atque opera quaeſtum facere* Lambinus, recte Camerarius *in re familiari, modica atque tenui operis aliquid facere, quibus ſumtus excerceant.* Ita Xenophon Memorab. 3, 10, 1. nominat τοὺς τὰς τέχνας ἔχοντας καὶ ἐργασίας ἕνεκα χρωμένους αὐταῖς, qui ex artibus quaeſtum faciunt. Deinceps ἐπιζητεῖν Aldina habet.

αἱ γὰρ ἄλλαι] Repete ἡδοναί; ita videbis nihil deeſſe, nihil excidiſſe, quod putabat Conringius. Male *cupiditates* in annotatione intelligit Victorius; verum vidit Lambinus, qui vertit *ceterae voluptates ſine hominum opera contingere non poſſunt.* Vetus Interpres deinceps addita haec legit et vertit ἵνα χαίρωσι ταῖς ἄνευ λυπῶν ἡδοναῖς· *hominibus indigent, ut gaudeant ſine triſtitiis delectationibus.* Verſoris tamen exemplar haec verba non habet.

ἐπεὶ τὰ μέγιστά γε] i. e. *eo nimirum maximas injurias faciunt homines.* Inepte Victorius *quia maximas injurias faciunt.* Lambinus *enimvero.* Ramus *at vero*, Giphanius tolerabilius *ſiquidem*, Aretinus *cum — inferunt.*

ὑπερβολάς] Aretinus *ſuperflua*, Victorius *ut potiantur exuperantiis rerum*, Lambinus *propter cupiditates immoderatas.* Ramus *ut immenſas copias accumulent*, Giphanius *propter nimia*, Camerarius *appetitionem eorum, quae ſunt in eo, quod nimium dicitur.*

ὁ τρόπος τῆς Φαλέυ πολιτείας] Vetus Interpres ὁ τρόπος ὁ Φαλέυ tantum ſcriptum legit.

9. Ετι τὰ πολλὰ] Vetus Interpres *adhuc multa opus est conſtitui*, pravam ſcripturam ſecutus.

ὧν οἱ πλησίον] Praeceſſit κτήσεως et ſequitur mox ὀλίγην, itaque mihi ὧν ſuſpectum videtur, niſi Philoſophus χρημάτων, cujus notio in κτῆσις incluſa latet, cogitavit. Ceterum verba οἱ δὲ ἔχοντες — δυνήσονται ut minime neceſſaria et ſententiam perturbantia Giphanius putabat vix eſſe Ariſtotelis. Equidem refero ad paucitatem hominum minorem, quam quae ſufficere poſſit agris ſuis defendendis. Nec in verbis his difficultatem grammaticam aliquam video.

ὅτι συμφέρει] Aretinus *quantas facultates habere conducat*, unde Lambinus videtur conjecturam duxiſſe ὅσον συμφέρει. Conringius, Lambini et Aretini rationem ignorans τί συμφέρει conjecit.

10. ἄριστος ὅρος τὸ] Aretinus vertit: *forte recta determinatio fuerit tantas eſſe debere, ut lucrum ſuperantibus bello afferre non poſſit, ſed ita quaſi nihil ſuperadquirant.* Unde videtur ſcriptum legiſſe ἄριστος ἂν εἴη ὅρος τοσαύτην ὀσίαν εἶναι ὅσην, μὴ λυσιτελεῖν τοῖς κρείττοσι πολεμεῖν, ἀλλ' ὅτως ὡς ἂν καὶ μηδὲν πλέον ἔχωσιν. Vitium manifeſtum vidit etiam Camerarius et Caſaubonus; ille ſenſum hunc eſſe debere divinabat: *eas eſſe facultates mediocres civitatis bene conſtitutae exiſtimandas, propter quas potentiores tanquam ingentes atque nimias non putent utilitatis ſuae cauſſa bellum movendum, ſed ejusmodi, quae tantae non eſſe exiſtimentur, ut domini illarum bello ſint petendi.* Victorius in annotatione ita: *non eſſe operae pretium ut meliores validioresque ob exuperantiam illam impellantur facile ad bellum inferendum, ſed, quia bella non omnino vitari poſſunt, aliis de cauſis in diſcrimen hoc veniamus, ut hoſtes etiam bellaturi adverſus nos fuerint, quamvis tantam vim bonorum non poſſideremus.* Lambinus *non propter facultatum magnitudinem immenſam et immoderatam finitimorum potentiorum intereſſe, bellum his inferre, ſed rationes illorum poſtulare, ut his bellum inferant, etiam ſi tantas facultates et divitias non habeant.* Ramus fere ut Areti-

nus: *ne tantae ſint, ut earum affluentia potentiores capti et illecti ad inferendum bellum civitati irritentur, ſed ejusmodi ſint, ut nullam hoſtibus praedae et rapinae ſpem tribuant, ac vix potius vel ne vix quidem belli ſumtus ſuſtineant.* Giphanius interpretatur: *optimus est divitiarum modus, quem jam expoſuimus, ut ne exteri propter magnitudinem ad bellum ſuscipiendum invitentur, ſed non aliter bellum ſuscipiant, non propter divitias, ſed propter alias cauſas; etiam cum nulla tanta divitiarum eſſet magnitudo.* Heinſius plane cum Ramo facit; ſane ſequens exemplum eam interpretationem vel ſuppeditare vel firmare videtur; ſed difficile eſt verba ei accommodare.

Εὔβουλος] Victorius Athenienſem facit, nulla edita ratione; Camerarius Eubuli ſervum fuiſſe ait Hermiam illum, de quo a Mentore circumvento Ariſtoteles narrat in Oeconomicis 2, 28. Hermias iſte fuit in amicis Ariſtotelis, eique doloſe interfecto a Perſis paeana etiamnum reliquum Philoſophus ſcripſerat. In epigrammate Theocriti Chii, Ariſtoteli infeſti, eſt: Ἑρμίου εὐνούχου, ἠδ' Εὐβούλου ἅμα δούλου, σῆμα κενὸν κενόφρων τεῦξεν Ἀριστοτέλης. Hinc de tempore fere facti conſtare poteſt, factum ipſum aliunde ignoramus. Atarneum oppidum idem Hermias post mortem Eubuli poſſedit. De Autophradate Lydiae ſatrapa teſtantur Xenophontis, Diodori et Cornelii Nepotis hiſtoriae et vitae. Ceterum narrationem planam Lambinus, Giphanius, Heinſius, huncque ſecuti Schloſſerus et Garvius tamen ita plane perverterunt vertendo, ut vix oculis tuis fidas, cum legis. Fons erroris autem in eo eſt, quod Autophradatae amicum vel imperatorem faciunt falſo Eubulum, qui Atarnei dominus erat, et ab Autophradate oppugnabatur.

11. χαρίεντες] *politi homines* Victorio, *praeſtantiores* Aretino et Giphanio, *praeſtantes* Ramo, *politi atque virtute aliqua ornati homines* Lambino, *gratioſi hoc est non vulgares cives* Camerario.

διωβελία] Vulgo legitur διωβόλια. Recte monet Camerarius ſolus reſpici ad mercedem judiciorum ac concionum auctam, ut τριώβολον penderetur, Cleone auctore. Ab obo-

lo ad duos processit τὸ δικαστικὸν καὶ ἐκκλησιαστικόν; Aristophanes vero plurimis locis nominavit τριώβολον sportulam judicum, ubi Scholia graeca monent, mercedem et judicum et τὸ ἐκκλησιαστικὸν variasse pro temporibus et libidine demagogorum. Idem accidit τῷ θεωρικῷ, quod plebeculae largiebantur ad spectacula publica certaminum musicorum festis diebus, quod a duobus obolis increvit interdum ad drachmam. Haec omnia nota in vulgus sunt. Vocabulum διωβολία nusquam praeter hunc locum reperi; Victorii διωβόλια, tanquam si sit pluralis neutrius generis, antecedenti ἱκανὸν non congruit. Itaque posui, quod habet vetus Inscriptio Attica a Gallo *Barthélemy* edita, pertinens ad Olympiadis 92 annum 3, ubi rationes expensorum referuntur: εἰς τὴν διωβελίαν ἐδόθη p. 36. Publicam aliquam erogationem in pauperem plebeculam intelligi nunc docet vocabulum πάτριον, quod male Victorius *peculiare* vertit, paulo melius Giphanius *usitatum.*

12. ἀρχὴ μᾶλλον] *Horum igitur principium est* Aretinus, *hujusmodi igitur omnium initium est* Victorius, *talium igitur rerum principium ac caput est* Lambinus, *talium igitur principium* Giphanius. *Radices igitur harum cupiditatum quam fortunarum facultates aequare praestiterit, virosque omnes sic instituere* Ramus, atque ita fere Heinsius: *Longe igitur praestabit dare operam in civitate, uti qui probi sunt natura* etc. Equidem in his nihil reperio, quod probare vel sequi possim; contra ἀρχὴ vitiosum mihi videtur et in ἄκος vel ἰατρεία mutandum. Tale quid etiam in mentem venisse videtur Schlossero, qui vertit: *Will man das aber verhindern, so muss man nicht mit der Gleichstellung der Güter anfangen.*

οὐσίας εἴρηκε] Lambinus διείρηκε malebat vel διώρικε. Aretinus vertit *ab eo dispositum.*

13. ἀλλ' εἴπερ δεῖ] *sed certe publicos esse eos* Aretinus vertit. Deinceps ὡς omisit Aldina et Basil. Epidamniorum respublica iterum memoratur infra 5, 1, 6. sed nusquam reperi, quod ad hunc locum illustrandum pertineret, nisi fortasse huc referri potest locus Aeliani v. h. 3, 16. Ἐπιδάμνιοι

ἐπιδημεῖν καὶ μετοικεῖν παρεῖχον τῷ βυλομένῳ, unde licebit colligere, artifices ibi μετοικίῳ ſoluto admiſſos fuiſſe omnes peregrinos, itaque cives nullum artificium exercuiſſe ipſos, ſed opera μετοίκων artificum uſos fuiſſe. De Diophanto non magis conſtat, quid Athenis in opificum et artificum ſtatu et conditione vel novaverit vel inſtituere conatus ſit. Interpretes nihil aliud niſi Diophantum archontem Athenis Olympiade 96. In Demoſthenis Leptinea p. 135. vulgo Διοφάντυ στήλη legebatur, cui cum Valkenario Wolfius ſubſtituit Δημοφάντυ. Eſt de praemiis decernendis ei, qui tentantem tyrannida occiderit atque ipſe in certamine occubuerit, ſcriptum in lapide plebiscitum poſt exactos triginta tyrannos. Diophanti pſephisma aliud ſed ignoti argumenti eſt apud Demoſthenem de falſa legatione p. 306. E. aetate poſterius. Numerat eum Demoſthenes inter demagogos potentes, nominans Calliſtratum, Ariſtophontem, Diophantum. Is fuit Demoſtheni aequalis.

ἰατρὺς δημοσίυς] Athenis memorat Ariſtophanes Acharn. verſu 1030. et Plato Politici p. 104. ed. Fiſcheri. Hinc comice Ariſtophanes Equitum verſu 1136. demagogos ait civitatem ὥσπερ δημοσίυς τρέφειν. Scholia ad Ariſtophanis priorem locum annotant: δημοσίᾳ χειροτονύμενοι ἰατροὶ καὶ δημόσιοι προῖκα ἐθεράπευον. Xenophon Memorab. 4, 2, 5. id confirmat καὶ τοῖς βυλομένοις παρὰ τῆς πόλεως ἰατρικὸν ἔργον λαβεῖν. Facit enim eos in concione ad populum operam ſuam pollicentes. Plato Gorgiae ſect. 23. ὅταν περὶ ἰατρῶν αἱρέσεως ᾖ τῇ πόλει σύλλογος ἢ περὶ ναυπηγῶν ἢ περὶ ἄλλυ τινὸς δημιυργικῦ ἔθνυς. Verbum δημοσιεύειν praecipue de medicis publicis adhiberi videtur. Itaque Plato Gorgiae ſect. 149. εἰ ἐπιχειρήσοντες δημοσιεύειν παρεκαλῦμεν ἀλλήλυς, ὡς ἱκανοὶ ἰατροὶ ὄντες. Credo etiam fuiſſe μάντεις δημοσίυς Athenis, item ἐξηγητὰς tres, religionum publicos interpretes. Fuerunt etiam, ut ſuſpicor, architectones, ut poſtea fuerunt publici μηχανοποιοὶ in variis Graeciae civitatibus a Vitruvio memorati. Difficultatem facit vox δημόσιος, quae ſervum etiam publicum ſignificat, ut apparitores vel lictores apud Ariſtophanem Lyſiſtr. verſu 436. Lyſias in oratione contra Nico-

machum c. 2. eum qui γραμματεὺς erat, δημόσιον appellat. Servum publicum fuisse censet Petitus Legg. Attic. p. 342. et δούλους δημοσίους Atheniensium memorat praeter Ulpianum ad Olynthiacam 2, p. 15. Harpocration in voce Δημόσιος.

Ad Caput V.

Εὐρυφῶντος] Omisit Aretinus. Codex Lipsiensis, quem hic obiter inspexi, Εὐριφῶντος habet. *Euriphontis* similiter vetus Interpres. Hesychius habet hanc glossam, quam cum Photii Lexico MSto comparatam dedit Alberti: Ἱπποδάμου νέμησις· τὸν Πειραιᾶ (Photius ἐν Πειραιεῖ· ἦν δὲ) Ἱππόδαμος Εὐρυβόοντος (Ph. Εὐρυκόοντος) παῖς, ὁ καὶ μετεωρολόγος, διεῖλεν Ἀθηναίοις. Οὗτος δὲ ἦν καὶ ὁ μετοικήσας εἰς σατυρικοὺς (Θουρίους corrigunt) Μιλήσιος ὤν. Photius Μιλήσιος ἢ Θούριος, μετεωρολόγος. Οὗτος διένειμεν Ἀθηναίοις τὸν Πειραιᾶ. Periclis aequalis fuit, populoque Atheniensi domum suam in Piraeeo donavit, ubi ἀγορὰν Ἱπποδάμειον memorat Xenophon Hellenic. 2, 4, 1. ubi vide dicta et ad Vitruvii 1, 6. in Addendis. Harpocration in Ἱπποδάμεια — ἀπὸ Ἱπποδάμου Μιλησίου ἀρχιτέκτονος, τοῦ οἰκοδομησαμένου τοῖς Ἀθηναίοις τὸν Πειραιᾶ.

διαίρεσιν — κατέτεμε] Urbium descriptionem platearumque divisionem, quas rectas instituit, ut pluribus ad Vitruvium docui. Verbum κατέτεμε Aretinus *abscindit*, Victorius *discidit*, Camerarius *quasi secando divisisse*, Lambinus inepte *Piraeeum muro ab urbe sejunxit*, Ramus *qui et urbes regionibus vicisque dividere docuit, et Piraeeum secuit*, Giphanius *civitatum partitionem reperit Piraeeum descripsit*. Vetus Interpres *suburbia incidit*. Optime Heinsius: *qui primus rationem invenisse dicitur, qua commode in vias atque itinera distinguerentur communitates, quemadmodum Piraeeum quoque is ipse in certas quasi partes, cum confusus esset antea, descripsit*. Ceterum de vita Hippodami optime omnium in annotatione docuit Giphanius.

περιττότερος] Aretinus male *morosior*, Victorius *exquisitior*, Lambinus *rerum supervacanearum atque exquisitarum*

studio deditus plus quam satis esset, Ramus optime *in omni cultu tam insolenter ambitiosus*, Giphanius *reliqua quoque vita curiosior*, Heinsius *ambitiosior non nihil atque in aliis quoque aliquanto affectatior*. Sequens περιεργότερον *curiosius*, Aretinus *superfluus*, omisso ζῆν, Lambinus *curiosius ac putidius*, Ramus *nimia in vita curiositas*, Giphanius *utilius*, Heinsius *ut eum propiorem luxui existimarent nonnulli*.

τριχῶν τε πλήθει] *prolixitate* Aretinus et Giphanius, *comae copia*, Lambinus *capillo denso ac promisso*, Ramus pessime *calamistratus et cincinnatus capillus*. Heinsius *cum et comam aleret et plerumque cultu nimis indulgeret*. Postremam hanc interpretationen veram equidem puto esse: κομᾶν erat epheborum Atticorum proprium; alii equitibus peculiare κομᾶν faciunt, unde Herodoteum ἐπὶ τυραννίδι ἐκόμησε 5, 71. Unde Athenis peculiaris superbiae opulentiorum nota habebatur τὸ κομᾶν. Vellem magnopere, ut notam magis haberemus legem a Cinea et Phrino latam τοὺς νέους μηκέτι ἁβροδιαίτους εἶναι, ὃν τρόπον τοπάλαι, μηδὲ κομᾶν, quam posuerunt Scholia ad Aristophanis Equites versu 577. quam non satis accurate interpretari videtur Petitus Legum Attic. p. 661. ed. Wessel.

(ἔτι δὲ) ἐσθῆτος] Aretinus *et ornatu sumtuoso, praeterea vestitu vili quidem sed admodum fracto*. Victorius *adhuc autem vestis tenuis quidem* etc. Lambinus *deinde in vestitu cultuque corporis sumtuoso, cum uteretur veste honorifica illa quidem ac magnifica, sed calida et pellibus suffulta*. Ramus *vestis non solum sumtuosa et pretiosa sed etiam — calida*. Giphanius *sumtuosus vestis ornatu honestae quidem sed calidae*. Heinsius *sumptuosa veste ac calida*. Vides has tam varias interpretationes verbis graecis non respondere, ubi ἐσθῆτος non habet, unde pendeat. Vitium solus Giphanius vidisse videtur, qui monet κόσμῳ non pertinere ad comas, quas aliqui cicadis aureis more veterum Atticorum ornatas fuisse putant, sed ad vestem. Itaque verba ἔτι δὲ, quae sensum turbant, et auctore Sepulveda in exemplaribus quibusdam desunt, delenda censuit; equidem seclusi. Vetus Interpres verba καὶ κόσμῳ πολυτελεῖ omisit, sed Thom. habet *et comae*.

Supereſt in vocabulo εὐτελοῦς difficultas aliqua, quae quidem tanta viſa fuit Sepulvedae, ut ἐντελοῦς ſcribi mallet; quem refellit Victorius; nec vocabulum de veſtitu dici ſolet. Veſtis ipſa ſumtuoſa non fuit, ſed ornatus ejus. Ornatus qui fuerit, dicere nunc nemo poterit; ſed pellium ornatum, quem hodie novimus omnes, partim etiam uſurpamus, a temporibus et regionibus his alienum male adhibuit Lambinus. Nam veſtis ipſa dicitur fuiſſe ἀλεεινή; igitur potius lanea fuit, curioſioris fortaſſe texturae ad calefaciendum corpus accommodatae.

λόγιος δὲ] Aldina et Codex Lipſ. σπουδαῖος. Aretinus tamen *ſtudioſus*, itaque λόγιος reddidit, ut vetus Interpres qui *rationalis* dixit. Equidem iu Verſoris verſione *ratiocinativus*, in Thomae *ratiocinatus* reperi ſcriptum. Victorius id interpretatur diſertus *et qui uſum habet reipublicae.* Comparat locum Euripideum in Jone verſu 602. τῶν δ᾽ αὖ λογίων τε χρωμένων τε τῇ πόλει εἰς ἀξίωμα βὰς, πλέον φρουρήσομαι. Lambinus *eruditus*, Ramus *cum ſpectatus et probatus in omnibus rerum generibus eſſe cuperet.* Peſſime. Giphanius *cum et in omni naturae parte eruditus eſſe vellet.* Heinſius *ad eruditionem quoque et ipſas disciplinas ambitionem ſuam transtulit, cujus nullam partem ignoraſſe voluit videri.* Studium rerum phyſicarum in Hippodamo arguit etiam cognomen, quod vulgo ei datum fuiſſe narrat Heſychius cum Photio, μετεωρολόγος, quo vocabulo Anaxagorae etiam ſtudia phyſica aliorumque deſignare Periclis aetate Athenienſes ſolebant, ut alibi docui.

Ceterum non miror Füllebornium quaeſiiſſe, quid ita curioſe de vita, moribus et ſtudiis Hippodami unius Ariſtoteles narraverit, quaſi ea notitia vim aliquam haberet ad intelligentiam vel judicium de inventa ab eo republica, quod minime ita eſſe videatur. Scilicet Ariſtoteles gratificari voluit Athenienſibus, quibus memoria Hippodami, tam bene de civitate ſua imprimis de Piraeeo exſtructo atque ornato meriti, non ſolum ob multorum locorum, veluti ἀγορᾶς Ἱπποδαμείας in Piraeeo, nomina ἔναυλος quaſi et recens, ſed grata etiam eſſe debebat.

2. καὶ τὰ ὅπλα ἔχον] Ita cum Codice Lipſ. ſcripſi, cum Aldina, Victoriana et reliquae, quas vidi, τὸ habeant.

3. ὥστε γίγνεσθαι] Aldina et Codex Lipſ. verbum ὥστε omittunt. Deinceps ἀπολύσοι Codex Lipſ. Poſtea Heinſius ſcriptum malebat εἰ δὲ τὸ μὲν, καὶ τὸ δὲ πῇ, id eſt, *ſi autem partim damnaret, partim abſolveret.*

ἐν ᾧ γράφειν] *in qua ſcriberet* Victorius et Lambinus vertunt, ſed ille in tempore haeſit. Sane expectabas καὶ ἐν τούτῳ γράφειν; ſed brevius maluit Philoſophus dicere. Sequens τὴν δίκην omiſit vetus Interpres. Pro γράφειν reddidit *ſcribatur.* Camerarius annotat calculos Athenis etiam in uſu judiciorum fuiſſe; pro his legem tabellariam introduxit Hippodamus. Qua ut morem ſuae gentis corrigi ille ſtuduit, ſic apud Romanos hanc improbatam a prudentibus fuiſſe ſcimus. Extant autem disputationes et mentiones de hac re apud Ciceronem in tertio de Legibus c. 16. et Bruto et libello de amicitia c. 16. Haec Camerarius. Legum tabellariarum indicem et hiſtoriam brevem dabit Clavis Ciceroniana Erneſtiana p. 39. Giphanius monuit, Romae tres judici datas fuiſſe ſimiliter tabulas in gravioribus quidem cauſis, quarum in una C., in altera A., in tertia N. L. (non liquet) inſcriberetur.

ἀναγκάζειν γὰρ] Intellige τὸν νόμον. Aretinus *quia cogantur.* Sequens γὰρ et deinceps verba ταῦτα ἢ omiſit Codex Lipſienſis et Aldina. Itaque Camerarius ταῦτα ἢ ταῦτα ſcribendum cenſuit. Aretinus brevius *alterutrum judicantes peierare.*

4. περὶ τῶν εὑρισκόντων] Praepoſitionem Codex Lipſ. omiſit; idem deinceps cum Aldina οὕτως ὁ νόμος. Recte Aretinus *ea lex.* Sed vetus Interpres ſcriptum legit et vertit: Ἔτι δὲ νόμον ἐτίθει varietate non ſpernenda. Deinceps idem ſcriptum vertit περὶ τὴν διαίρεσιν.

5. πολιτοφύλακες] De hoc magiſtratu dicetur infra 5, c. 6. Incertum an eum Hippodamus in ſuam rempublicam introduxerit. Deinceps ἀλλὰ δεῖ καὶ κρείττους ſcriptum vertit vetus Interpres.

6. πᾶσιν

6. *πᾶσα γὰρ δεῖται*] Codex Camerarii et Lipſienſis *πᾶσαι — δεῖνται πόλεις*. Sequens *διαγίγνεσθαι* Aretinus vertit *proficere ex artibus*, Victorius *vitam tueri praeſidio artium*, Lambinus *vitam tolerare ex artificio*. Peſſime Ramus *eorumque arte et induſtria, ſicut intelligitur omnium civitatum exemplo, ſuſtentatur et adjuvatur* Is ſcilicet ſcripturam Aldidinae et Baſil. *δύναται* expreſſit. Giphanius *ex arte ſuſtentari poſſunt*.

γεωργοῦσιν] Aldinae et Victorianae ſcripturae *γεωργήσουσιν* reliquarum Edd. cum Camerario et Sylburgio praetuli. Aretinus verba *καὶ ταύτην ἰδίᾳ γ. ἔτι δὲ τὴν κοινὴν* in verſione omiſit. Vetus Interpres *ἰδίαν γεωργήσουσιν* vertit.

7. *Ἔτι δὲ — γεωργήσουσιν*] Haec omnia Codex Lipſ. omiſit. Articulum ante *τροφὴν* omiſit Aldina. Deinceps *οἱ μὲν αὐτοὶ* Aldina. Poſtea *βούλεται ὁ νομοθέτης ἕτερον εἶναι* auctius ſcriptum legit vetus Interpres.

εἰ δ᾽ ἕτεροι] Aldina *οἱ δ᾽ ἕτεροι*. Deinceps *τέταρτον αὖ μόριον* cum Iſingr. Sylburgiana et recentiores, quod vertit Lambinus. Aretinus nec *οὖν* nec *αὖ* reddidit. Verſio vetus Verſori addita *iterum* habet, ſed Thomae *igitur*. Sequens *καὶ* ante *ἀλλότριον* cum Aldina, Baſil. Aretino et Lambino omiſit Codex Lipſ. Igitur cum recentioribus Edd. ſecluſi, cum etiam Vetus Interpres ſcriptum non legerit.

ἄπορον ἔσται τῶν καρπῶν] Victorii Codex unus *ἄπειρον* habebat ſcriptum. Utramque ſcripturam difficultate ſua non carere, agnovit vir doctus. Vulgatam Aretinus vertit *fructuum multitudo non ſufficeret*. Alteram ſi quis tueri velit, *ἔσται* Victorius ait ſignificare debere, *opus erit ac requiretur, ut fructuum multitudo ſit immenſa*. Vulgatam amplexus Lambinus *fructuum copia erit anguſtior, quam ut ex iis quisque victum duabus familiis ſubminiſtrare posſit* vertit; Ramus *tum certe copia fructuum ſatis ampla eſſe non poterit, unde colendis agris agricolae ſinguli duas familias alant*. Giphanius *et fructuum erit minor copia, unde duas domos quisque ſuſtentet*. Sepulveda: *Si agricolae*, inquit, *et ſuum et militarem colant agrum, fructus ſuorum id est privatorum agrorum non erunt ſatis alendae ruſticorum bipartitae multi-*

tudini ad binos ſundos colendos neceſſariae. Nam δύο οἰκίας duas ruſticorum familias ſeu multitudinem duplicem intelligit; contra Giphanius cum aliis duas domos, unam ruſtici, alteram militis; quod et poſtulare ait verbum γεωργήσει, et quae ſequuntur αὐτοῖς δὲ καὶ τοῖς μαχίμοις.

ὑπουργήσει] Aldina, Codices Victorii et Lipſienſis γεωργήσει habent; ex vetere verſione, ubi eſt *miniſtrabit*, ſumtum ὑπουργήσει venit in Editiones, et Aretinus vertit *binis domibus habeant ministrare.* Utraque ſcriptura difficultatem grammaticam habet, quam Camerarius expediebat ſcribendo δυσὶν οἰκίαις, quam equidem conjecturam unice probo.

ἀπὸ τῆς γῆς καὶ τῶν αὐτῶν κλήρων] Aretinus brevius et rectius *non ſtatim ex eisdem agris.*

8. τὸ κρίνειν ἀξιοῦν] Aretinus *lex quae judicandum putat cum diſtinctione.* Is igitur meliorem ſcripturam ὁ κρίνειν ἀξιῶν reddidit. Aldina κινεῖν habet, κρίνειν ex libro ſuo praetulit Camerarius. Deinceps διαιροῦνται Lipſienſis. Poſtea verba τῆς κρίσεως ἁπλῶς γεγραμμένης Aretinus *litem ſimpliciter ſcriptam* vertit, Victorius *cum de quo judicium fieri debet ſimpliciter ſcriptum ſit.* Lambinus *actione ſimpliciter inſtituta atque intenta.* Camerarius etiam *ſimplicem litem vel controverſiam* nominat, Giphanius *judicio ſimpliciter dictato.* Denique Heinſius *cum cauſa ſimpliciter intenditur.* Conſentiunt igitur omnes in re, ſed verbum κρίσεως diverſum eſt, atque omnino in δίκης mutandum. Alioqui Ramus recte verterit: *ſententiae et dividendae et ſimpliciter ac bona ſide perſcribendae judici poteſtatem facit.* Infra etiam eſt εἴπερ ἁπλῶς τὸ ἔγκλημα γέγραπται. Scripturam ὁ — ἀξιῶν et τῆς δίκης plane firmat vetus Interpres, qui vertit *judicium (judicare* Thom.) *significans dividentes cauſa ſimpliciter ſcripta.*

τῇ διαίτῃ καὶ πλείοσιν] Aretinus *in compromiſſo in plures facto* vertit. Victorius *in arbitratu et pluribus exiſtimatoribus.* Lambinus *at hoc in arbitrio etiam pluribus de compromiſſo facto diſceptantibus facere licet.* Ramus *id ſi quidem in arbitrio etiam multorum et variorum ſidei committitur; colloquuntur enim.* Giphanius *hoc autem in arbitro qui-*

dem et pluribus accidit. Mihi verba καὶ πλείοσιν ſuſpecta ſunt, ſaltem, quo pertineant, non intelligo.

τὐναντίον τούτῳ] Aldina et Codex Lipſ. τούτων habent. τούτων νομοθετῶν Aldina et Baſil. Paulo antea οὐδὲ τοῖς δικαστηρίοις Aldina Baſil.

9. Ὁ μὲν γὰρ εἴκοσι] Aretinus: *quantum petitor. Nam ſi petitor viginti* vertit. Deinceps ὁ μὲν πλέους Codex Lipſ. poſtea τοῦτον δὲ τρόπον idem. διαλογῆς τῶν ψήφων Aretinus vertit *concordandarum ſententiarum.* Male. Vetus Interpres *disputationis ſententiarum.* Victorius *dirimendarum ſententiarum.* Lambinus *deligendarum et diſtinguendarum.* Ramus *discernendarum ac numerandarum.* Giphanius *dinumerationis ſententiarum.*

τὸ ἔγκλημα γέγραπται δικαίως] Aretinus *ſi ſimpliciter petatur.* Praeteriit igitur adverbium δικαίως. Contra vetus Interpres ἁπλῶς omiſit. *Si lis ſimpliciter ut debet ſuerit intenta* Lambinus, *ſi juſta petitio ſimpliciter et ſine fraude fuerit informata* inepte Ramus, *ſi quidem actio ſimpliciter intenta est injuſte* Giphanius. Mihi δικαίως non ſolum ſuperfluum ſed etiam ſententiae contrarium eſſe videtur.

10. περὶ δὲ τοῦ τοῖς] Aldina τούτοις. Deinceps Victorianae τύχῃ repetiit ſtolide Zuingeriana. *forſitan* vertit Aretinus. Dura eſt dictio εὐόφθαλμος ἀκοῦσαι.

τὸ κινεῖν] Aldina, Baſil. et Codex Lipſ. τὸ μὴ κινεῖν. Deinceps ἂν εἴ τις Aldina et Lipſ. Codex. Verum poſuit Camerarius. *ſi ſit alia melior* Aretinus. Sequens διαστείλασθαι vetus Interpres *dilatare,* Victorius *diſſeruiſſe* vertit.

11. ἐσιδηροφόρουν τότε] Vulgatum ἐσιδηροφοροῦντό τε γὰρ correxi. Thucydides quidem 1, 5. extremo τό τε σιδηροφορεῖσθαι τούτοις τοῖς ἠπειρώταις ἀπὸ τῆς παλαιᾶς λῃστείας ἐμμεμένηκε. ſed ſtatim initio cap. 6. πᾶσα γὰρ ἡ Ἑλλὰς ἐσιδηροφόρει, διὰ τὰς ἀφράκτους τε οἰκήσεις καὶ οὐκ ἀσφαλεῖς παρ᾽ ἀλλήλους ἐφόδους, καὶ ξυνήθη τὴν δίαιταν μεθ᾽ ὅπλων ἐποιήσαντο. Coemtionem etiam antiqui Romani genus matrimonii noverunt, ritumque poſtea ſervarunt.

12. ἐκ φθορᾶς τινος] Camotiana φορᾶς dicitur habere, verum eſt in Aldina. Putet aliquis Philoſophum reſpexiſſe

ad fabulam de Gigantum vel Titanum ſanguine in terram decidente, unde dicuntur non ſolum homines prognati eſſe, ſed varia etiam animalium genera. Sed Montecatinus recte monet reſpici locum Platonis Legum 3, p. 106. πολλὰς ἀνθρώπων φθορὰς γεγονέναι κατακλυσμοῖς τε καὶ νόσοις καὶ ἄλλοις πολλοῖς, ἐν οἷς βραχὺ τῶν ἀνθρώπων λείπεσθαι γένος. Ceterum deinceps Aldina habet μένειν νόμοις omiſſa praepoſitione ἐν. Quosdam legiſſe ἐμμένειν monet Montecatinus.

κινητέοι καί τινες καί ποτε] Victorius diſtinxit κινητέοι, καὶ τινὲς καὶ ποτὲ et vertit *moveri oportere leges, et quas potisſimam et quando.* Voluit igitur ſcriptum καὶ τίνες καὶ πότε: At hoc minime ex antea dictis apparet, ſed generatim quasdam et vitioſas interdum eſſe mutandas. Ceterum paulo antea καὶ περὶ τὴν πολιτικὴν rectius ſcriptum vertit vetus Interpres.

13. καὶ τῶν ἀρχόντων] Copulam omiſit Camotiana, non Aldina. Deinceps ὠφελήσει ὁ κινήσας ſcriptum vertit Aretinus *proderit qui corrigere perget, quantum nocebit aſſueſactio ſuperioribus non parendi.* Videtur igitur in altero membro ſcriptum vel legiſſe vel voluiſſe ὅσον βλαβήσεται ὁ τοῖς ἄρχουσιν — ἐθισθείς. Victorius *tantum emolumenti capiet qui moverit.* Lambinus *tanto erit ei mutaſſe leges emolumento.* Rectius Ramus *nec enim tantum legis abrogatio proderit.* Giphanius *neque enim is, qui mutavit, tantum proderit.* Ut igitur ſenſus is in verbis etiam appareret, articulum duobus in locis inſerui.

14. τὸ κινεῖν] Articulum ex Aldina Iſingr. et recentioribus addidi, quem Victor. et Zuing. omiſit.

εἰ καὶ κινητέον] Ita Aldina, Victor. Zuing. κινητέοι ex Sylb. in recentiores venit. Sequens καὶ omiſit Aldina. Deinceps ἢ τιςὶ Aldina, Victor. Zuing. ἢ τίσι dedi cum Iſingr. Sylb. et recentioribus. Denique ἄλλον καιρὸν Codex Lipſ. Ceterum poſtrema haec ſententia ordinem verborum perturbatum habet. Debebant ita ſequi: αὕτη μὲν ἡ σκέψις ἄλλων ἐστὶ καιρῶν· διὸ νῦν αὐτὴν ἀφῶμεν. Nunc vero διὸ facit in priore membro difficultatem, cum γὰρ in poſteriore ſic ordinato locum ſuum ſatis tueatur.

Supereſt, ut breviter commemorem controverſiam quae de hac Hippodami republica exorta eſt inter duumviros Italiae doctisſimos et ingenio clarisſimos Ant. Muretum et P. Victorium. Ille enim cum in Joannis Stobaei Florilegio Sermone XLI. qui eſt de republica, inſertum legiſſet fragmentum libri de republica Hippodamo inſcriptum, ubi ſimilis numero eſt civium deſcriptio triplex ſed diverſa ratione, ſtatim inſurrexit contra Ariſtotelem malamque ejus fidem accuſavit. Cui opitulatus Victorius in Variarum Lectionum libro 38, c. 2. demonſtrare conatus eſt, argumento imprimis doricae dialecti, qua perſcriptum eſt Hippodami illius fragmentum, illum a Joanne Stobaeo exſcriptum Hippodamum Pythagoreum et plane diverſum fuiſſe a Mileſio architecto et μετεωρολόγῳ, cujus rempublicam memoravit et judicavit Ariſtoteles. Alia ratione Ariſtotelem defendere conatus eſt Anton. Riccobonus in Epiſtola data ad Montecatinum et ab hoc inſerta commentariis p. 126. Cum enim Muretus negaſſet, ſatis bona fide Philoſophum verſatum eſſe in republica Hippodami reprehendenda, quod affirmarit, eam rempublicam fuiſſe distributam in tres partes, τεχνίτας, γεωργὰς τό τε προπολεμῶν καὶ τὰ ὅπλα ἔχον, et hoc modo civitatem ſine conſilio tanquam corpus ſine animo factam eſſe; cum tamen e Stobaeo pateat, aliter hanc rempublicam fuiſſe deſcriptam, tresque ejus partes fuiſſe, primam eorum, qui conſilio rempublicam gubernarent, alteram eorum, qui eandem armis defenderent, tertiam eorum, qui artes neceſſarias exercerent, in qua parte incluſi ſint artifices et agricolae; contra haec Riccobonus ita disputat:

Jam dum Muretus falſi alterum arguit, fortaſſe ipſe tam falſus est, quam qui falſisſimus: cum verum non ſit, Hippodamum Ariſtotelis illam partem praetermiſiſſe, quae conſilio gubernaret. Tametſi enim rempublicam in tres partes distribuebat, τεχνίτας, γεωργὰς, προπολεμῶντας, tamen non ſolum, ut affirmat Philoſophus, ἐνομοθέτει δικαστήριον ἓν τὸ κύριον — τῶτο δὲ κατεσκεύαζεν ἔκ τινων γερόντων αἱρετῶν, *ſed etiam volebat* τὰς ἄρχοντας αἱρετὰς ὑπὸ τῶ δήμω εἶναι· δῆμον δ' ἐποίει τὰ τρία μέρη τῆς πο-

λεως· τὺς δ' αἱρεθέντας ἐπιμελεῖσθαι κοινῶν καὶ ξενικῶν καὶ ὀρφανικῶν. *Non igitur eos, qui conſilio gubernant, praeteribat. Neque erat, mea quidem ſententia, cur inter hominum conditiones eos ſenes, qui conſtituebant ſenatum, eosque gubernatores complecteretur, propterea, quod tales non naſcebantur, ſed cum orirentur omnes aut conditione opificum aut ruſticorum aut militum, poſtea ex illis tribus conditionibus ſeniores ſeligebantur ad gubernandum. Accedit, quod repugnantia, quam confitetur Victorius, magis in verbis quam in re ipſa videtur poſita. Non enim multum intereſt, ſi dicatur, tres eſſe partes reipublicae, opifices, agricolas, homines militares, ex quibus hominum generibus ſeniores eligerentur ad publicam adminiſtrationem, ac ſi tradatur, eſſe item tres partes, unam, quae conſilio gubernet, alteram hominum militarium, tertiam eorum, qui artes neceſſarias exerceant, ut opificum et agricolarum; niſi quod prior diviſio melior cenſenda eſt, nempe tres complectens conditiones, quibus homines oriebantur, unde poſtea educebatur ſenatus; altera deterior, unam conditionem ponens, qua homines non naſcebantur, et ſub tertia parte duas, quae ſunt apud Ariſtotelem, conditiones comprehendens, τεχνίτας καὶ γεωργύς. Verum in utraque res eaedem continentur, ita ut revera idem Hippodamus intelligi queat.*

Quaedam his adjunxit reſponſio Montecatini ibidem poſita, unde referri meretur illud, quod monet recte Ariſtotelem τρία μέρη πόλεως memoraſſe, Hippodamum vero Stobaei τρεῖς μοίρας πολιτείας. quae res quam diverſae ſint, non opus eſt longa demonſtratione. Uterque vero Hippodamum Stobaei cenſet eundem eſſe poſſe, de quo tradiderit Ariſtoteles; quanquam Montecatinus ſuſpicatur, Stobaei Hippodamum alia in parte libri tradidiſſe ea, quae Philoſophus inde retulit. Scilicet ſenſiſſe videtur Montecatinus, doctrinam Fragmenti apud Stobaeum plane pugnare cum doctrina Hippodami Ariſtotelici. Tres enim illae partes reipublicae in Stobaei Fragmento poſitae ſunt perpetuae et conſtantes; τὸ βυλευτικὸν enim, quod, ut reliquae partes, iterum in tres portiones dividitur, nempe in τὸ πρόεδρον, τὸ ἀρχοντικὸν, τὸ κοινοβυλευτικὸν, ſemper manet idem; item τὸ

ἐπίκουρον et τὸ βάναυσον. At in Aristotelici Hippodami civitate leguntur senatores et magistratus e tribus partibus civitatis, quae simul efficiunt δῆμον, id est populum populari republica forma regendum. Toto igitur coelo, ut ajunt, diversa est haec civitas ab illa. Falsa igitur etiam Mureti criminatio et quidem geminam ob rationem; nam et per se falsa est, cum Aristoteles senatum et magistratus non omiserit; tum Hippodamus Stobaei nihil habet commune cum Aristotelico, nihilque omnino simile. Tria Hippodami fragmenta apud Joannem Stobaeum in Florilegio ethico excerpta leguntur. Unum, quod jam supra memoravi, Pythagorei cognomen adscriptum habens in margine; alterum in Sermone XCVI. cum cognomine Pythagorici, ex eodem de republica libro; tertium in Sermone CI. cum cognomine Thurii, ex libro de Felicitate. Haec et reliqua Pythagoricorum scripta a Joanne Stobaeo excerpta quicunque animo praejudicata aliqua opinione non occupato et attento, et in lectione Platonicorum librorum bene versatus legerit, ubique imitationis Platonicae vestigia facile agnoscet, quae quidem in quibusdam Fragmentis sunt tam manifesta, ut ipsa etiam Platonis verba, in formam doricae dialecti modo mutata, appareant. Plane igitur cum Victorio sentio Hippodamum Stobaei Joannis alium aetate multo posteriorem fuisse scriptorem, qui cum Milesio nihil nisi nomen et patriam habuit commune, εἴ ποτ' ἔην γε. Nam fieri potest, ut omnis ista farrago scriptorum Pythagoricorum ingenio vel fraudi piae hominis alicujus docti Pythagorae nomini et famae faventis debeatur. Breviter haec volui attingere, quoniam in vulgatis hujus libri Aristotelici editionibus et commentariis ad eum scriptis controversia haec Mureti et Victorii non commemorata fuit; contra vero Zuingerus apposuit in extrema sua Editione Fragmenta scriptorum Pythagoricorum de republica; unde plures Editores deinde admoniti compararunt Hippodami Aristotelici rempublicam cum Hippodami Pythagorici republica, de diversitate hominum et temporum nihil suspicati. Itaque factum, ut Philosopho injuriam facerent. Quod accidit

praeter Schloſſerum etiam Füllebornio, qui Garvii verſionem concinnavit eique annotationes quasdam adjecit.

Ad Caput VI.

πρὸς τὴν ἀρίστην τάξιν] Vetus Interpres *ad virtutis ordinem* vertens πρὸς ἀρετῆς ſcriptum legit.

τρόπον (ἢ) ὑπεναντίως] Auſus ſum inſerere ἢ, quod ſententia flagitat, et verborum vel concinnitas vel ſtructura deſiderat. Non ſolum enim quid inſtitutae reipublicae a Lycurgo formae contrarium ſit, voluit ac debuit ſpectare Philoſophus, ſed primo loco, quid illi conſentaneum ſit, docere debebat. Similiter primo loco colligit ex comparatione, ſi quid inde ad optimam reipublicae formam inveniendam exquiri poteſt, et ſi quid contra minus illi reſpondet. Deinde verba ipſa flagitant adverſantem particulam in iſtis ὑπεναντίως τῆς προκειμένης αὐτοῖς πολιτείας. Nam ἡ προκειμένη αὐτοῖς πολιτεία eſt eadem, quae antea brevisſime ὑπόθεσις dicitur, forma inſtituta; cujus deſcriptionem in partes, earumque diſtributionem et mutua officia comprehendit vocabulum τρόπος. Quodſi in vulgata ſcriptura junxeris verba ita uti fecerunt plerique omnes interpretes εἴ τι ὑπεναντίως πρὸς τὴν ὑπόθεσιν καὶ τὸν τρόπον τῆς προκειμένης αὐτοῖς πολιτείας (νενομοθέτηται,) ſtatim apparebit non ſolum tautologia in verbis τῆς προκειμένης αὐτοῖς πολιτείας, ſed ſentiet etiam graece ſciens male jungi ὑπεναντίως cum praepoſitione πρὸς, cum deberet vel genitivo vel dativo jungi. Verumtamen cum infra etiam ſit ὑπεναντίος δὲ καὶ ὁ περὶ τὴν τεκνοποιίαν νόμος πρὸς ταύτην τὴν διόρθωσιν, nimis huic argumento tribuendum non eſſe video. Ceterum pro αὐτοῖς Codex Lipſ. αὐτῆς habet.

2. τὴν τῶν ἀναγκαίων] Praepoſitionem ἀπὸ neceſſario inſerendam Camerarius cenſuit. Sed Plato Reip. 2, c. 11. ὅταν εἷς ἓν κατὰ φύσιν ἐν καιρῷ σχολὴν τῶν ἄλλων ἄγων πράττῃ iterumque c. 14. Ita τῶν καλῶν ἀσχολίαν καὶ ἀνελευθερίαν jungit Plutarchus Agidis c. 5. et Lucianus Jcarom. 4. τὴν

περὶ ταῦτα σπουδὴν ἀσχολίαν τῶν ἀληθῶς σπουδαίων ὑπολαβών. Deinceps ad ὑπάρχειν repetitum repetere item oportet δεῖ; Victorius tamen ὑπάρχει in versione reddidit.

πενεστεία — ἐπίθετο] Aretinus πενεστεῖαι ἐπέθεντο vertit, qui deinceps verba ὥσπερ γὰρ omisit. Articulum οἱ ante εἵλωτες omisit Codex Lipf. Vetus Interpres *inopes* deinde *servitutem* et *servos* posuit.

περιοίκους] Aretinus *peritos* vertit, voluit *perichos* ut alibi. Vetus Interpres *praedia circa domos* vertit. De his Cretensium servis agricolis infra dicetur, ubi de Mariandynis Heracleotarum perioecis.

ἀφίσταντο] Margo Isingr. ineptum ἐφίστατο offert. Narratio Aristotelis pertinere videtur ad antiquissima illa tempora, quibus Thessali regionem occuparunt. De his narrat Archemachus de rebus Euboicis apud Athenaeum libro 6, p. 264. Βοιωτῶν τῶν τὴν Ἀρναίαν κατοικησάντων οἱ μὴ ἀπάραντες εἰς τὴν Βοιωτίαν, ἀλλ᾽ ἐμφιλοχωρήσαντες παρέδωκαν ἑαυτοὺς τοῖς Θετταλοῖς δουλεύειν καθ᾽ ὁμολογίας, ἐφ᾽ ᾧ οὔτε ἐξάξουσιν αὐτοὺς ἐκ τῆς χώρας, οὔτε ἀποκτενοῦσιν· αὐτοὶ δὲ τὴν χώραν ἐργαζόμενοι τὰς συντάξεις ἀποδώσουσιν· οὗτοι μὲν οὖν οἱ κατὰ τὰς ὁμολογίας καταμείναντες καὶ παραδόντες ἑαυτοὺς ἐκλήθησαν τότε μενέσται, νῦν δὲ πενέσται· καὶ πολλοὶ τῶν κυρίων ἑαυτῶν εἰσιν εὐπορώτεροι. Quem locum ut intelligas, qui originem penestarum explicat, tenendum est Boeotos olim Thessaliam tenuisse, antequam a Thessalis expulsi in Boeotiam migrassent. Tum vero Aeoles audiebant, teste Thucydide libri 1, cap. 12. Strabone 9, p. 457. Sieb. Pausania Boeotic. c. 8, 3. Stephano Byz. in Ἀσπληδών. Hinc plures in Thessalia et Boeotia urbes cognomines fuerunt. Ἀχαιοὶ, quos inter προσχώρους h. l. nominavit Aristoteles, sunt qui postea Φθιῶται vocati fuerunt, teste Strabone 9, p. 602. Sed Penestarum nomine venerunt etiam deinde aliae nationes sub jugum missae. Testis Theopompus apud Athenaeum 6. p. 265. Λακεδαιμόνιοι καὶ Θετταλοὶ φανήσονται κατασκευασάμενοι τὴν δουλείαν ἐκ τῶν Ἑλλήνων τῶν οἰκούντων πρότερον τὴν χώραν, ἣν ἐκεῖνοι νῦν ἔχουσιν, οἱ μὲν Ἀχαιῶν, Θετταλοὶ δὲ Περῥαιβῶν καὶ

Μαγνήτων· καὶ προσηγόρευσαν τοὺς καταδουλωθέντας οἱ μὲν εἵλωτας οἱ δὲ πενέστας.

5. πρὸς εὐδαιμονίαν] Equidem Aldinae et Isingr. εὐνομίαν praefero, quod vertit etiam Aretinus *ad directionem civitatis.* Contra vulgatam vetus Interpres reddidit. De re plane consentit Plato de Legibus 3, p. 309. de Lacedaemoniis: τὸ δὲ περὶ τὰς γυναῖκας οὐδαμῶς ὀρθῶς ἀνομοθέτητον μεθεῖται ὑμῖν — οὐκ ὀρθῶς τοῦτο εἴξαντος τοῦ νομοθέτου δύστακτον ὂν ἀφείθη· διὰ δὲ τοῦτο μεθειμένου πολλὰ ὑμῖν παρέῤῥει, πολὺ ἄμεινον ἂν ἔχοντα εἰ νόμων ἐτύγχανεν, ἢ τανῦν· οὐ γὰρ ἥμισυ μόνον ἐστίν, ὡς δόξειεν ἄν, τὸ περὶ τὰς γυναῖκας ἀκοσμήτως περιορώμενον· ὅσῳ δὲ ἡ θήλεια ἡμῖν φύσις ἐστὶ πρὸς ἀρετὴν χείρων τῆς τῶν ἀῤῥένων, τοσούτῳ διαφέρει πρὸς τὸ πλέον ἢ διπλάσιον εἶναι. Frustra igitur Plutarchus Lycurgi c. 14. contra hunc locum disputat, ubi ita: τῆς δὲ παιδείας — οὐ γάρ, ὡς Ἀριστοτέλης φησίν, ἐπιχειρήσας σωφρονίζειν τὰς γυναῖκας, ἐπαύσατο μὴ κρατῶν τῆς πολλῆς ἀνέσεως καὶ γυναικοκρατείας, διὰ τὰς πολλὰς στρατείας τῶν ἀνδρῶν, ἐν αἷς ἠναγκάζοντο κυρίας ἀπολιπεῖν ἐκείνας, καὶ διὰ τοῦτο μᾶλλον τοῦ προσήκοντος αὐτὰς ἐθεράπευον καὶ δεσποίνας προσηγόρευον· ἀλλὰ καὶ τούτων τὴν ἐνδεχομένην ἐπιμέλειαν ἐποιήσατο. Sed quae deinceps narrat instituta circa nuptias, liberorum educationes et puellarum exercitationes, huc minime pertinent; contra quae c. 15. s. 3. de procreandis liberis ex uxore aliena quaecunque marito alicui placuerit, ille narrat, probabilem faciunt infamiam mulierum Laconicarum, quam ipse Plutarchus s. 4. τὴν ὕστερον λεγομένην γενέσθαι περὶ τὰς γυναῖκας εὐχέρειαν dicit. Nec meminerat Plutarchus tum loci Platonici, qui Aristotelis narrationem plane confirmat. Ceterum vetus Interpres πρὸς τὰς γυναῖκας, deinceps ὡς εἴς τι τὸ τῶν ἀνδρῶν scriptum vertit.

6. (ἢ) κἂν εἴ τινες] Aretinus *aut si qui.* Equidem ἢ ut superfluum delendum censeo; igitur seclusi. De Celtarum amoribus puerorum testatur etiam Athenaeus libro 13. p. 603. Ramus nomini nationis suae gratificaturus in versione *Cretas* non *Celtas* nominavit, admonito lectore de vitio scripturae vulgaris. Vetus Interpres verba ἔξω Κελτῶν omisit,

et sequens φανερῶς. Verbum γυναικοκρατούμενοι vertit *a mulieribus continentes.*

ἢ γὰρ πρὸς] Equidem malim καὶ γὰρ πρός. Aretinus *quoniam omnes hujusce modi homines proni sunt ad venerea illisque obnoxii.* Verbum κατακώχιμος nostro in Problemat. 30, 1. restituit Victorius, ubi vulgo legitur κακόχυμοι. *inhiantes* vertit vetus Interpres.

7. ἐπὶ τῆς ἀρχῆς] *dum potiebantur imperio* Victorius. Intelligit tempus, quo ἡγεμονία fuit penes Lacedaemonios.

πρὸς οὐδὲν τῶν ἐγκυκλίων] Pessime Aretinus *ad nullum obsequium.* Victorius *ad aliquid cotidianorum operum.* Lambinus *ad nullam rem quotidianam atque usitatam.* Ramus *ad nullum quotidianum usum.* Giphanius *ad usus cotidianos.* Heinsius *in quotidiano usu.* Camerarius *ad res communes, et quae in cotidiana vita civium usurpantur tam domi quam foris.*

ἀλλ' εἴπερ, πρὸς] *sed si forte ad bellum* Giphanius. Recte post εἴπερ comma posuit Victorius, quod cum omissum vidisset ἀλλ' ἤπερ scribi maluit Sylburgius. Comma etiam recentiores omiserunt. Vetus Interpres *circularium nisi ad bellum.*

χρήσιμοι μὲν γὰρ] Aretinus: *non enim magis utiles praestiterunt se quam aliarum civitatum mulieres.* Igitur scriptum legit χρησιμώτεραι μὲν γὰρ οὐδὲν ἦσαν ἢ αἱ ἐν ἑτέραις π. In quibusdam libris esse χρήσιμον ait Montecatinus.

θόρυβον — πολεμίων] Xenophon quanquam nimis ubique Lacedaemoniis favens Hellenic. 6, 5, 28. tamen haec jecit pauca τῶν δὲ ἐκ τῆς πόλεως αἱ μὲν γυναῖκες οὐδὲ τὸν καπνὸν ὁρῶσαι ἠνείχοντο, ἅτε οὐδέποτε ἰδοῦσαι πολεμίους. Plutarchus Agesilai 30. καὶ τῶν γυναικῶν οὐ δυναμένων ἡσυχάζειν, ἀλλὰ παντάπασιν ἐκφρόνων οὐσῶν πρός τε τὴν κραυγὴν καὶ τὸ πῦρ τῶν πολεμίων.

οὐ τῆς οἰκείας] Ita cum Aldina Victoriana; recentiores male οἰκίας ex Sylburgiana acceperunt; *domo* etiam Aretinus vertit, cum vetere Interprete. Ceterum opinionem Aristotelis de tempore Lycurgeae legislationis clarissime

hic locus declarat, quam Plutarchus Lycurgic. 1. ex alio ejusdem libro collegit, ubi Iphiti tempore vixiſſe dixerat, ejus nempe, qui Olympicos ludos renovavit. Cum Ariſtotele ſentit Pauſanias 5, 4, 4. Contra Apollodorus et Eratoſthenes multo antiquiorem Lycurgum fecerunt, ut ibidem tradit Plutarchus.

9. αὐτῆς καθ' αὐτὴν] Aretinus *non ſolum ipſa per ſe indecentiam quandam facere in republica.* Igitur αὐτὰ καθ' αὐτὰ ſcriptum legit. In Aldina et Iſingr. eſt αὐτήν. Aretini rationem vertendo ſecutus eſt Lambinus. Montecatinus αὐτὰ καθ' αὐτὴν dedit, idque ait a vetere Interprete redditum. Verba καὶ μὴ ὀρθῶς omiſit Ald. et Iſingr.

10. Μετὰ γὰρ] Zuingerus non inepte δὲ ſcribi maluit; niſi quis φιλοχρηματίας cauſam in hoc novo crimine quaerendam putet.

ταὐτὸ συμβαίνει] Male Aldina τοῦτο, quod tamen Caſaubonus probavit. Ceterum de re Plutarchi judicium contra Ariſtotelem annotavit Victorius in Agide c. 5. ubi haec ſunt, ἐφορεύσας δέ τις ἀνὴρ δυνατὸς, αὐθάδης δὲ καὶ χαλεπὸς τὸν τρόπον Ἐπιτάδευς ὄνομα, πρὸς τὸν υἱὸν αὐτῷ γενομένης διαφορᾶς, ῥήτραν ἔγραψεν, ἐξεῖναι τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ τὸν κλῆρον ᾧ τις ἐθέλοι, καὶ ζῶντα δοῦναι καὶ καταλιπεῖν διατιθέμενον. — ἐκτῶντο γὰρ ἀφειδῶς ἤδη παρωθοῦντες οἱ δυνατοὶ τοὺς προσήκοντας ἐκ τῶν διαδοχῶν, καὶ ταχὺ τῆς εὐπορίας εἰς ὀλίγους συῤῥυείσης, πενία τὴν πόλιν κατέσχεν. Quod de mulierum divitiis prodit Ariſtoteles, firmat narratio Plutarchi in Agide, veluti cap. 4. de juventute Agidis ἐντεθραμμένος πλούτοις καὶ τρυφαῖς γυναικῶν τῆς τε μητρὸς Ἀγησιστράτας καὶ τῆς μάμμης Ἀρχιδαμίας, αἳ πλεῖστα χρήματα Λακεδαιμονίων ἐκέκτηντο. Hae eaedem feminae dicuntur ceteras ad partes Agidis pertraxiſſe c. 7. ἅτε δὴ τοὺς Λακεδαιμονίους ἐπισταμένας κατηκόους ὄντας ἀεὶ τῶν γυναικῶν, καὶ πλεῖον ἐκείναις τῶν δημοσίων ἢ τῶν ἰδίων αὐτοῖς πολυπραγμονεῖν διδόντας· Addit ἦν δὲ τότε τῶν Λακωνικῶν πλούτων ἐν ταῖς γυναιξὶ τὸ πλεῖστον· καὶ τοῦτο τὴν πρᾶξιν τῷ Ἄγιδι δύσεργον καὶ χαλεπὸν ἐποίησε. Ἀντέστησαν γὰρ αἱ γυναῖκες, οὐ μόνον τρυφῆς ἐκπίπτουσαι δι' ἀπειροκαλίαν εὐδαιμονιζομένης, ἀλλὰ καὶ τιμὴν καὶ δύναμιν, ἣν ἐκ τοῦ πλουτεῖν ἐκαρποῦντο, περικοπτομένην

αὐτῶν ὁρῶσαι. Agidis regis occisi uxorem Leonidas Cleomeni filio uxorem conciliavit, ἦν γὰρ ὐσίας μεγάλης ἐπίκληρος ἡ Ἀγίατις Γυλίππου τοῦ πατρὸς ut ait Plutarchus Cleom. cap. 1.

11. μηδὲ μίαν] Atqui Aelianus V. H. 6, 6. nescio quo auctore inter alias leges etiam hanc posuit γαμεῖν ἄπροικους. Idem etiam libri 6, c. 4. narrat, eum cui Lysander vivus filiam desponderat, post mortem ejus matrimonium detrectasse, quia nullas pater divitias reliquerat. Tum vero ephori dicuntur hominem multasse: οὔτε γὰρ Λακωνικὸν ἐφρόνει, οὔτε ἄλλως ἑλληνικά. ubi Perizonius posuit locum Justini 3, 3. de Lycurgo: *virgines sine dote nubere jussit, ut uxores eligerentur, non pecuniae.* Idem vir doctus comparato hoc Aristotelis loco existimat, variis artibus Lacedaemonios legem Lycurgi elusisse, uti Romanos legem Voconiam, quae feminas ab hereditate paterna excludebat. At Aristoteles Lycurgum de dote statuisse aliquid negat.

κἂν ἀποθάνῃ] Quaerit ad h. l. Camerarius ita: *Qui autem est heres iste alius praeter illam* ἐπίκληρον*? An hereditas aliqua certa ad virilem sexum agnatorum pertinuit? An heres nunc dicitur genere proximus ad quam orbae deinde hereditas pertineret? An inter ea, quae strictim ab hoc auctore attinguntur, et ideo obscura sunt, reliquendum est et hoc, de quo quaeratur?* Interpretes in tres partes diversi abeunt. Victorius verba οὗτος ᾧ ἂν θέλῃ δίδωσι refert ad bona relicta ab intestato. Itaque vocabulum κλῆρον ex altero κληρονόμον repetit et cum verbo δίδωσι conjungit. Contra Lambinus, Ramus, Giphanius et Heinsius, quibuscum ipse sentio, ad heredem ab intestato et tutorem filiae ἐπικλήρου referunt, qui filiam elocet, cui velit. Omnium minime probabilis est opinio Schlosseri, qui putat bona genero relicta cum filia intelligi, ut ei similis licentia sit, bona dandi, cui velit. Eam is opinionem vertendo expressit, et Ubbonis Emmii auctoritate tueri conatus est.

12. διὰ τὴν ὀλιγανθρωπίαν] Spartiatas ubique intelligere oportet, etiam ubi Xenophon initio libri de Rep. Lacedaemoniorum miratur ὡς ἡ Σπάρτη τῶν ὀλιγανθρωποτάτων πόλεων

οὖσα δυνατωτάτη ἐφάνη· ubi vide annotationem Weiskii. Numerum Spartiatarum in praelio Leuctrico caeſorum accurate inire et definire nondum mihi licuit. Vide ad Xenoph. Hellenica 6, 4, 15. p. 371.

καὶ μυρίους] Atqui Plutarchus Lycurgi c. 8. *τὴν δ' εἰς τὸ ἄστυ τὴν Σπάρτην συντελοῦσαν ἐννακισχιλίους κλήρους διένειμε· τοσοῦτοι γὰρ ἐγένοντο κλῆροι Σπαρτιατῶν.* Exempla civium auctorum ex peregrinis aſſumtis hiſtorici ſuperſtites nulla tradiderunt antiquiora praeter parthenios, ſed post Ariſtotelem ab Agide, Cleomene et Nabide peregrinos ipſosque ſervos allectos teſtatur cum Plutarcho Livius.

13. *ἀφρουρον εἶναι*] *mitti non poſſe in praeſidium* Victorius vertit, in annotatione *vacationem militiae:* recte. *immunem a cuſtodia* Aretinus, *vacationem habere praeſidii et cuſtodiae urbis* Lambinus, *excubiarum vacationem* Ramus et Heinſius, *a cuſtodiis immunitas* Giphanius, Aelianus V. H. 6, 6. *νόμος ἐστὶ τοῖς Σπαρτιάταις, τὸν παρασχόμενον υἱοὺς τρεῖς ἀτέλειαν ἔχειν φρουρᾶς· τὸν δὲ πέντε, πασῶν τῶν λειτουργιῶν ἀφεῖσθαι·* ubi comparat Perizonius Xenophonteum de Republ. Laced. 5, 7. *οὐδὲ γὰρ ὑπὸ φανοῦ τὸν ἔτι ἔμφρουρον ἔξεστι πορεύεσθαι·* de excubiis interpretatus. Recte contra Victorius. *φρουρὰν* enim Lacones dicebant *τὴν στρατείαν*, ut in nota illa formula *οἱ ἔφοροι ἔφηναν φρουράν*, de qua dictum ad Hellenica Xenoph. 5, 4, 59. et in Indice. Antiquus Interpres prudenter vocabulum graecum poſuit.

14. *αὐτῇ — αὐτοῖς*] Vetus Interpres omiſſo *αὐτῇ* vertit *ipſius.*

ὤνιοι ἦσαν.] Aretinus *venales ſint.* Victorius *mercede emuntur.* Giphanius *ſunt venales.* Sane tempus incongruum post illud ſuperius *ἐμπίπτουσιν.* Igitur ſuſpicor Aretinum *ὤνιοι ἂν εἴησαν* ſcriptum legiſſe, et rectius.

ἐν τοῖς 'Ανδρίοις] Malui cum Victorio litera majuscula exaratum nomen ponere vel adeo vitioſum exiſtimare, quam *ἄνδρεια* interpretari phiditia, quod fecerunt aliqui interpretes. Cur enim antiquato nomine uſum Philoſophum nunc dicamus? Res ipſa, de qua agitur, Andrios tetigerit, an nomen vitioſum ſit, judicare in ſilentio hiſtoriae eſt dif-

ficile. In more certe phiditiorum immutato tota res et salus publica subito periclitata esse vix dici potuit.

δημαγωγεῖν αὐτοὺς] Vetus Interpres ἑαυτοὺς ἠνάγκαζον scriptum legit et vertit, dubium relinquens deinceps τοὺς βασιλεῖς an οἱ β. scriptum legerit.

15. διαμένειν ταὐτὰ] Postremum vocabulum mihi ab aliena manu videtur accessisse, quod fecit, ut cum Aretino Victorius a sensu aberraret. Vertit enim *opus est enim rempublicam cunctas partes civitatis velle stare et permanere easdem.* Ita etiam ceteri omnes Interpretes, excepto Heinsio. Quin opus est, ut omnes partes civitatis in eo consentiant, ut velint formam reipublicae permanere. Hanc sententiam toties in his libris repetit auctor, et tanquam notam reipublicae si non optimae, firmae tamen et diuturnae ponit, ut de ea dubitari non possit h. l. Igitur aut τὴν αὐτὴν scribendum censeo, aut vocabulum plane delendum. Nunc demum video Montecatinum quoque sensum animadvertisse loci, sed ne τὴν αὐτὴν scribi necesse esset, commentum hoc lepidum posuit p. 173. Vox ταὐτὰ indeclinabiliter aliquando usurpatur significatque idem perfecte in omni genere et casu, ut in textu 181. octavi Physici ταὐτὰ κινεῖσθαι expositum est cum Averroe et Themistio *moveri in eodem.* Ceterum Giphanius verba εἴτε διὰ τὸν νομοθέτην εἴτε διὰ τύχην, male retulit ad dubitationem aliquam auctoris de ephororum origine, cum ipse Aristoteles infra libro 5. ephororum institutionem regi Theopompo tribuat.

ἆθλον — ἀρετῆς] Giphanius ad h. l. *Valde*, inquit, *miror, haec eadem verba de eadem re, hoc est, senatu Spartano reperiri in oratione Demosthenis* πρὸς Λεπτίνην, ἐπειδάν. Locus est sect. 88. p. 95. ed. Wolf. ubi de γερουσίᾳ est: ἐκεῖ μὲν γάρ ἐστι τῆς ἀρετῆς ἆθλον, τῆς πολιτείας κυρίῳ γενέσθαι μετὰ τῶν ὁμοίων. Giphanius observationem debet Budaeo Annot. pr. ad Pandectas p. 269.

16. παιδαριώδης — λίαν] Haec omisit Aretinus. Modum nemo indicavit. Plato Legum 3, p. 137. τὴν τῶν ἐφόρων δύναμιν ἐγγὺς τῆς κληρωτῆς ἀγαγὼν δυνάμεως. Probabilis opinio videtur esse, modum fuisse eundem, quo senatores creaban-

tur, deſcriptum a Plutarcho Lycurgi c. 26. Atque omnino in concione Lacedaemonii κρίνουσι βοῇ, οὐ ψήφῳ, ut ait Thucydides 1, 87.

κατὰ τὰ γράμματα] Aretinus breviter: *itaque melius foret non ſecundum litteras et leges.* Ubi videntur quaedam verba omiſſa eſſe errore operarum. Sed κατὰ τὰ γρ. καὶ κατὰ τοὺς νόμους auctius h. l. lectum vertit etiam antiquus Interpres.

αὕτη] Vulgatum αὐτὴ cum Sylburgio correxi e verſione antiqua. Sequens ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις ad ceteros cives Lacedaemonios, non ad ceteras partes victus ephororum referendum eſſe recte admonuit Victorius. Deinceps σωματικῶν omiſit Aretinus. Exemplum luxus vel victus delicatioris ephororum hiſtoriae nunc ſuperſtites nullum commemorarunt. Ephororum συσσίτιον obiter memoravit Plutarchus Cleomenis c. 8. diſertius autem c. 9. ubi eſt διὸ καὶ παρὰ τὸ τῶν Ἐφόρων συσσίτιον ἱδρύσαντο τὸν Φόβον ἐν Λακεδαίμονι, μοναρχίας ἐγγυτάτω κατασκευασάμενοι τὸ ἀρχεῖον. Licuit igitur Ephoris ſeorſim convivantibus in ſumma poteſtate legem migrare.

17. ἀνδραγαθίαν — εἴποιέ τις] Formam εἴποιε pro vulgatiore εἴπειε memini me reperire etiam inferius in poſterioribus libris. Ipſum tamen εἴπειε cum Sylburgiana dederunt recentiores Editiones. In Rhetoric. 3, 7, 2. pro verbis καὶ εἰ εἴπειεν ἂν Codex Lipſienſis a me comparatus εἴποιεν ſcriptum habet. ἀνδραγαθίαν Victorius *perfectam virtutem* vertit, *virtutem* ſimpliciter Aretinus et Giphanius; *ad honestatem cum probitate conjunctam praeſtantemque virtutem* Lambinus, *ſi probis et honestis moribus ad virtutem inſtituti fuerint* Ramus. Cum alibi plerumque ratio fortitudinis habeatur, ubi ἀνδραγαθία nominatur vel cum ἀρετῇ permutatur, veluti a Xenophonte Cyrop. 3, 3, 55., hic tamen ſimpliciter virtus moralis vel politica dici videtur.

ἀμφισβητήσιμον] *Formidabile* vetus Interpres: Aretinus *periculoſum est* vertit et pro διανοίας *civitatis.* Victorius *anceps est et in controverſiam venit; ambigi potest utrum ſit utile nec ne* Lambinus, *lubricum et periculoſum est* Ramus, *hoc*

hoc controversum inepte Giphanius. Cum Lambino facit Heinsius, neque equidem aliam commodiorem video rationem, qua verbum possit explicari.

τὸν τρόπον δὲ — ἀπιστεῖν] Membrum hoc respondet superiori ἐπιεικῶν μὲν γὰρ ὄντων καὶ πεπαιδευμένων ἱκανῶς. Sed jure quaerit Camerarius, quomodo dicatur legum auctor non habuisse senatoribus fidem, tanquam viris non bonis? Respondet Giphanius, id ex eo perspici, quod multa quidem et magna (ut judicia capitalia et de existimatione) iis commiserit, non tamen omnia, tanquam non perfecte bonis, aut saltem de quibus diffideret.

18. φαίνονται δὲ καὶ] Vetus Interpres vertit: *Videntur autem et velle videri dativi et inutiliter largientes.* Videtur igitur scriptum legisse φαίνονται δὲ καὶ ἐθέλειν φαίνεσθαι καταδ.

ἀνυπευθύνους] Vulgatum ἀνευθύνους cum Sylburgio correxi. Quanquam enim Thucydides 3, 44. ἀνεύθυνος eodem sensu adhibuisse videatur, noster tamen infra alteram formam et vulgatiorem adhibuit. Aretinus vertit *rationi reddendae subjecti.* Victorius *liberos esse cura rationem reddendi.* Giphanius *a rationibus referendis non esse immunes.* Lambinus *non esse liberos ac solutos judicio rationum referendarum.* Ramus *ab illis de vita et factis suis rationem referri.*

Δόξειε δ᾽ ἂν] Camerarius ait, sibi non liquere, quale sit, quod dicitur; non teneri senatores ad rationes reddendas gesti magistratus, cum dicatur, Ephororum esse potestatem eam, ut omnes magistratus reddere rationes cogant. Sed huic ipsi quaestioni et dubitationi occurrit his verbis, dum docet modum eum εὐθυνῶν, quo utebantur ephori, non esse talem, qualem oportere censebat Aristoteles. Scilicet non comparabatur judicium aliquod, ubi magistratus gesti rationes referre et reddere cogerentur cives, sed ephori magistratuum factis singulis invigilabant, et pro lubitu conatus et facta magistratuum damnabant, impediebant vel rescindebant.

κατά τι τὴν κρίσιν] Aretinus male vertit *quam per ſuffragia faciunt, perlevis est.* Eſt enim judicium, quod fiebat de virtute civium et candidatorum ſenatus, quod deſcribit Plutarchus Lycurgi c. 26.

19. *ἑκουσίων*] Omiſit Aretinus, vetus Interpres et Thomas, et Montecatinus deleri juſſit; nititur loco Nicomacheorum 5, 8. ubi inter alia: *ὅταν γὰρ ἑκούσιον ᾖ, ψέγεται, ἅμα δὲ καὶ ἀδίκημα τότε ἐστίν· ὥστε ἄδικόν τι ἔσται μὲν, ἀδίκημα δ᾽ οὐδέπω, ἐὰν μὴ τὸ ἑκούσιον προσῇ.* Equidem ſecluſi; alioquin addendus fuerat articulus *τῶν*. Ceterum Romanorum inſtitutum, quo petere magiſtratus cives ſolebant, comparaverunt interpretes; ſenatum tamen nemo petebat Romae; nec ſenatus unquam rationes referre factorum cogebatur Romae; quod contra Philoſophum monuit Schloſſerus. Verum is cogitare debebat discrimen permagnum, quod erat inter ſenatum romanum, et inter *γερουσίαν* Lacedaemoniorum, quae erat *κυρία κρίσεων μεγάλων*; judicia enim capitalia exercebat.

20. *ἄλλος ἔστω*] Malim *ἔσται*, ut infra pluribus locis eſt. Aretinus ſcriptum legit *ἄλλος ἴσως*, vertit enim *alia forſan disputatio.* Deinceps vetus Interpres vertit: *ſed etſi melius, non ſicut nunc.* Ergo ſcriptum legit *ἀλλὰ καὶ εἰ βέλτιον, μὴ καθάπερ*, quam ſcripturam probo; malim tamen *μὴ μέντοι καθάπερ*. Victorius *atqui melius foret, non tamen ut nunc.*

κατὰ τὸν αὐτοῦ βίον] *pro vita cujusque regis judicare* Aretinus, *e ſua vita ſingulos reges exiſtimari* Victorius, *perſpecta et diligenter explorata ipſius vita* in annotatione. Voluit Philoſophus reſpectum familiarum excludere, et virtutis etiam rationem haberi.

τοὺς ἐχθροὺς] Ephoros duos intelligit. Xenophon Lacedaem. Resp. 13, 5. *πάρεισι δὲ καὶ τῶν ἐφόρων δύο, οἳ πολυπραγμονοῦσι μὲν οὐδὲν, ἢν μὴ ὁ βασιλεὺς προσκαλῇ, ὁρῶντες δὲ, ὅ, τι ποιεῖ ἕκαστος, πάντας σωφρονίζουσιν, ὡς τὸ εἰκός.*

στασιάζειν τοὺς βασιλεῖς] Plutarchus Cleomenis c. 12. de ephoris: *τοῦτο γὰρ τὸ ἀρχεῖον ἰσχύειν ἐκ διαφορᾶς τῶν βασιλέων, τῷ τὰ βελτίονα λέγοντι προστιθέμενον τὴν ψῆφον, ὅταν ἀτε-*

ρος ἐρίζῃ πρὸς τὸ συμφέρον· ἀμφοῖν δὲ ταὐτὰ βουλομένων, ἄλυτον εἶναι τὴν ἐξουσίαν, καὶ παρανόμως μαχεῖσθαι πρὸς τοὺς βασιλεῖς· ὧν μαχομένων, διαιτᾶν καὶ βραβεύειν αὐτοῖς εἶναι προσῆκον, οὐχὶ πολυπραγμονεῖν ὁμοφρονούντων.

21. ὥστε συμβαίνειν] Aldina συμβαίνει, non minus aptum, habet: ſed poſtea μετέχειν αὐτοῖς pejus.

22. ἀΐδιοις] Vulgatum antea ἀΐδιος correxit Victorius, qui ait veſtigium verae lectionis eſſe etiam in vetere translatione. Idem fecit Montecatinus, nulla Victorii mentione facta. Vetus Interpres: *ſub regibus enim exiſtentibus militaribus ſempiternis,* omiſſo deinceps verbo καθέστηκε. Mirum Sylburgium cum Lambino vitioſam ſcripturam amplecti potuiſſe, quaee hinc in recentiores Editiones transſiit. Giphanius Victorii annotationem inſpexiſſe non videtur, cum eandem conjecturam dubius poneret. Nauarchiam annuam fuiſſe, teſtantur plurium ſcriptorum hiſtoriae graecae loca.

Πλάτων] Legum primo p. 16. de Cretenſium et Lacedaemoniorum legislatore: οὐχ ὡς πρὸς ἀρετῆς τι μόριον καὶ ταῦτα τὸ φαυλότατον ἐτίθει βλέπων, ἀλλὰ πρὸς πᾶσαν ἀρετὴν, καὶ κατ' εἴδη ἐζήτει αὐτῶν τοὺς νόμους. Deinceps τῶν ante νόμων deeſt in Aldina, Baſil. articulum adjeciſſe ait ſe Montecatinus e vetere verſione et Aretino, ne Victorium nominare cogeretur.

μηδὲ ἠσκηκέναι] Vetus Interpres *neque ad virtutem exercitari nulla exercitatione.* Legit igitur additum πρὸς ἀρετὴν, quod probo.

23. Τοῦτο δὲ ἁμάρτημα] Ita cum Aldina Victoriana; pejorem ſcripturam τοῦτο cum Sylburgiana amplexae ſunt recentiores Edd. et Aretinus, qui περιμάχητα male vertit *quae ad bellum pertinent,* ſimiliter vetus Interpres *hoc autem peccatum non modicum, bona quae circa res bellicas.*

πολέμους τε — ἀναγκαζόμενοι — εἰσφέρουσι κακῶς.] Vulgatam vel Victorianam potius πολέμους μεγάλους ἀναγκαζομένους π. εἰσφέρουσί τι κακῶς, quae eſt etiam in Aldina, recentiores mutarunt in ἀναγκαζομένοις, quo facto vitium quidem apertum emendatum fuit; ſed aptior mihi viſa eſt ea, quam reddidit Aretinus *et magna bella gerere coacti pecunias aegre*

conferunt. Apte comparavit Victorius locum Thucydidis 1, 80. ubi Archidamum Lacedaemoniis bellum contra Athenienſes disſuadentem inducit: *καὶ τίνι πιστεύσαντας — ἀλλὰ τοῖς χρήμασιν; ἀλλὰ πολλῷ ἔτι πλέον τούτου ἐλλείπομεν, καὶ οὔτε ἐν κοινῷ ἔχομεν οὔτε ἑτοίμως ἐκ τῶν ἰδίων φέρομεν.* Ceterum *συμβέβηκε δὲ* cum vetere Interprete vertit Victorius.

Ad Caput VII.

τὸ δὲ πλεῖον.] Margo Iſingr. *πλεῖστον* offert, quod non accipio. De eadem re Ephorus Strabonis 10, p. 737. *λέγεσθαι δ' ὑπό τινων, ὡς Λακωνικὰ εἴη τὰ πολλὰ τῶν νομιζομένων Κρητικῶν· τὸ δ' ἀληθὲς, εὑρῆσθαι μὲν ὑπὸ ἐκείνων, ἠκριβωκέναι δὲ τοὺς Σπαρτιάτας.* Polybius 6, 45. miratur *πῶς οἱ λογιώτατοι τῶν ἀρχαίων συγγραφέων Ἔφορος, Ξενοφῶν, Καλλισθένης, Πλάτων, πρῶτον μὲν ὁμοίαν εἶναί φασι καὶ τὴν αὐτὴν τῇ Λακεδαιμονίων, δεύτερον δ' ἐπαινετὴν ὑπάρχουσαν ἀποφαίνουσιν· ὧν οὐδέτερον ἀληθὲς εἶναί μοι δοκεῖ.* Deinceps expedit argumenta ſingula, quorum ſi quid utile ad rem noſtram viſum fuerit, afféremus. In univerſum enim ſenex loquaculus, cum iſta ſcriberet, non bene attendiſſe videtur ad capita comparationis, quibus uſus eſt Ariſtoteles. Hunc enim nominare voluiſſe videtur, ubi Xenophontis nomen poſuit, cujus nullum extat de Cretenſium republica judicium; Ephori excerpſit Strabo libro decimo Geographiae. Vocabulum *γλαφυρῶς* vetus Interpres *plane* vertit.

Χαριλάου] Ita Victoriana et Baſil. *Χαρίλλου* cum vetere interprete, Aldina, Iſingr. Sylburg. et Aretino recentiores. Infra vero libro 5. in noſtra ſcriptura libri conſentiunt. Sequens *τότε* omiſit vetus Interpres.

ἀποικίαν ἐλθόντες] Eſt pro *σταλθέντες*, qui coloni miſſi venerant in eam regionem. Pro *Lyctiis* vetus Interpres Cretenſes nominat.

καὶ νῦν οἱ περίοικοι] Locus memorabilis, unde conſtat legum Minoicarum et inſtitutorum veſtigia in rebus publicis et civitatibus Creticis tum nulla ſuperfuiſſe, ſed mutata fuiſſe omnia; contra *περιοίκους*, qui Cretenſium agros co-

lebant eadem conditione, qua Helotes Spartanorum, instituta Minois adhuc retinuisse. De Lyctiis vero Polybius 4, 54. ubi urbem a Cnosiis deletam narrat: Λύκτος ἡ Λακεδαιμονίων μὲν ἄποικος ὖσα καὶ συγγενὴς Ἀθηναίων, ἀρχαιοτάτη δὲ τῶν κατὰ Κρήτην πόλεων, ἄνδρας δ᾽ ὁμολογυμένως ἀρίστυς ἀεὶ τρέφυσα Κρηταιέων. Cognationem Atheniensium docet Plutarchus, de Virtutibus Mulierum p. 273. Hutt., ubi coloniae duce Polli missae historiam narrat. Ephorus Strabonis 9, p. 737. memorat Lacedaemoniorum coloniam in Cretam deductam ab Althaemene Heraclide; Cissi filio, quinque aetatibus ante Lycurgum legislatorem. Denique Pausanias 3, 2, 7. memorat regnante Alcamene Telecli filio non longo post Lycurgum tempore missum Charmiden στάσεις τε καταπαύσοντα τοῖς Κρησὶ καὶ τὰ πολίσματα, ὁπόσα ἦν ἀπωτέρω θαλάσσης καὶ ἄλλως ἀσθενῆ, ταῦτα μὲν τὺς Κρῆτας πείσοντα ἐκλιπεῖν, τὰ δὲ ἐν ἐπικαίρῳ τῦ παράπλυ συνοικιῦντα ἀντ᾽ αὐτῶν. De moribus et institutis Minois paulatim mutatis et oblitteratis sua jam aetate testatur etiam Ephorus Strabonis 10, p. 737. τὺς δὲ Κρῆτας ὀλιγωρῆσαι κακωθεισῶν τῶν πόλεων καὶ μάλιστα τῶν Κνωσσίων, τῶν πολεμικῶν· μεῖναι δέ τινα τῶν νομίμων παρὰ Λυκτίοις καὶ Γορτυνίοις καὶ ἄλλοις τισὶ πολιχνίοις μᾶλλον ἢ παρ᾽ ἐκείνοις. Καὶ δὴ καὶ τὰ Λυκτίων νόμιμα ποιεῖσθαι μαρτύρια τὺς τὰ Λακωνικὰ πρεσβύτερα ἀποφαίνοντας· ἀποίκυς γὰρ ὄντας φυλάττειν τὰ τῆς μητροπόλεως ἔθη· ἐπεὶ ἄλλως γε εὔηθες εἶναι τὸ τὺς βέλτιον συνεστῶτας καὶ πολιτευομένυς τῶν χειρόνων ζηλωτὰς ἀποφαίνειν. Postrema sunt argumenta eorum, qui Lacedaemoniorum negabant instituta esse expressa ex Creticis, quos deinde refellit ibidem Ephorus, qui coloniam Lyctiorum duci Althaemeni assignare videtur. Ceterum verba postrema loci nostri ita vertit antiquus Interpres, *ut instituit Minos primus*, quasi ὡς κατεσκεύασε Μίνως πρῶτος.

2. Τριόπιον — καὶ Ῥόδον] Cum Montecatino et Lambino Casaubonus praetulit Ῥόδυ. Aretinus *circa Peritropium et Rhodum*. Vetus Interpres *supponitur* vertit pro ἐπίκειται, deinde scriptum legit ἀπὸ τῦ περὶ Τριόπιον τόπυ καὶ ἀπὸ Ῥόδυ.

Κάμικον] Vitioſam ſcripturam Κάμινον primus correxit Victorius Variar. Lection. 16, c. 18. quem ſecuti ſunt ceteri Editores. Aretini verſio *Camerinam* Rami *Camerinum* nominat. Prius nomen vidi etiam in vetere verſione appoſita Thomae commento.

3. οἱ περίοικοι] Aretini verſio *peryci* habet. Plato Legum 8, p. 436. τροφῆς δὲ καὶ διανομῆς τῶν ἐκ τῆς χώρας ἐγγὺς τῆς τοῦ Κρητικοῦ νόμου ἔοικεν ὀρθότης ἄν τις γιγνομένη. Idem 6, p. 308. de origine συσσιτίων ita: πολέμου τινὸς αὐτὸ ὥς γ' εἰκὸς, νομοθετήσαντος ἤ τινος ἑτέρου τὴν αὐτὴν δύναμιν ἔχοντος πράγματος ἐν ὀλιγανθρωπίαις ὑπὸ πολλῆς ἀπορίας ἐχομένοις. De nomine andriorum teſtatur etiam Strabonis Ephorus 10, p. 738. τὴν δὲ συσσιτίαν ἀνδρεῖα μὲν παρὰ μὲν τοῖς Κρησὶν ἔτι καὶ νῦν καλεῖσθαι, παρὰ δὲ τοῖς Σπαρτιάταις μὴ διαμεῖναι καλούμενα ὁμοίως πρότερον· παρ' Ἀλκμᾶνι γοῦν οὕτω κεῖσθαι·

> φοίναις δὲ καὶ ἐν θιάσοισιν
> ἀνδρείων παρὰ δαιτυμόνεσσι
> πρέπει παιᾶνα κατάρχειν.

4. συνεπιψηφίσαι] Eadem fuit concionis Laconicae conſtitutio teſte Plutarcho Lycurgi cap. 6.

οὖν τῶν συσσιτίων] In Victoriana et Zuingeriana omiſſus eſt τῶν articulus cum ſententiae damno. Forſitan deinceps etiam articulus ante νόμος fuerit addendus.

καὶ ἐκ τῶν δημοσίων καὶ φόρων] Aldina copulam omiſit, ſed eadem ante φόρων inſertum καὶ habet cum vetere Interprete, Victoriana et reliquis; poſteriore loco cum Lambino deletum voluit Sylburgius, quem non ſequor; contra recentiores Editiones priore loco copulam ſecludunt. Δημόσια, reditus publici, diverſa ſunt a φόροις, qui δημόσιοι dici non poſſunt. Aretinus vertit *ex publicis et iis quae afferunt periti*: Doſiades libro 4. de rebus Cretenſium apud Athenaeum 4, p. 39. (143 Caſaub.) οἱ δὲ Λύκτιοι συνάγουσι μὲν τὰ κοινὰ συσσίτια οὕτως· ἕκαστος τῶν γινομένων καρπῶν ἀναφέρει τὴν δεκάτην εἰς τὴν ἑταιρίαν καὶ τὰς τῆς πόλεως προσόδους, ἃς διανέμουσιν οἱ προεστηκότες τῆς πόλεως εἰς τοὺς ἑκάστων οἴκους· τῶν δὲ δούλων ἕκαστος Αἰγιναῖον φέρει στατῆρα κατὰ κεφαλήν. Διῄρηνται δὲ οἱ πολῖται πάντες καθ' ἑταιρίας· καλοῦσι δὲ ταύτας ἀν-

δρεῖα, τήν τε ἐπιμέλειαν ἔχει τῦ συσσιτίυ γυνὴ τρεῖς ἢ τέτταρας τῶν δημοτικῶν προσειληφυῖα πρὸς τὰς ὑπηρεσίας. Ἑκάστῳ δ' αὐτῶν ἀκολυθῦσι δύο θεράποντες ξυλοφόροι· καλῦσι δ' αὐτὺς καλοφόρυς. Εἰσὶ δὲ πανταχῦ κατὰ τὴν Κρήτην οἶκοι δύο ταῖς συσσιτίαις· ὧν τὸν μὲν καλῦσιν ἀνδρεῖον, τὸν δ' ἄλλον, ἐν ᾧ τὺς ξένυς κοιμίζυσι, κοιμητήριον προσαγορεύυσι. Κατὰ δὲ τὸν συσσιτικὸν οἶκον πρῶτον μὲν κεῖνται δύο τράπεζαι, ξενικαὶ καλύμεναι, αἷς προσκαθίζονται τῶν ξένων οἱ παρόντες· ἑξῆς δ' εἰσιν αἱ τῶν ἄλλων. Παρατίθεται δὲ τῶν παρόντων ἴσον μέρος ἑκάστῳ· τοῖς δὲ νεωτέροις ἥμισυ δίδοται κρέως, τῶν δ' ἄλλων ὐθενὸς ἅπτονται· εἶτα ποτήριον ἐν ἑκάστῃ τραπέζῃ παρατίθεται κεκραμένον ὑδαροῦς· τῦτο κοινῇ πάντες πίνυσιν οἱ κατὰ τὴν κοινὴν τράπεζαν· καὶ δειπνήσασιν ἄλλο παρατίθεται. Τοῖς δὲ παισὶ κοινὸς κέκραται κρατήρ· τοῖς δὲ πρεσβυτέροις, ἐὰν βύλωνται πλεῖον πιεῖν, ἐξυσία δίδοται. Ἀπὸ δὲ τῆς τραπέζης τὰ βέλτιστα τῶν παρακειμένων ἡ προεστηκυῖα τῆς συσσιτίας γυνὴ φανερῶς ἀφαιρῦσα παρατίθησι τοῖς κατὰ πόλεμον ἢ κατὰ σύνεσιν δεδοξασμένοις. Ἀπὸ δὲ τῦ δείπνυ πρῶτον μὲν εἰώθασι βυλεύεσθαι περὶ τῶν κοινῶν· εἶτα μετὰ ταῦτα μέμνηνται τῶν κατὰ πόλεμον πράξεων. καὶ τὺς γενομένυς ἄνδρας ἀγαθὺς ἐπαινῦσι. Quae optimae interpretationis locum habent ad Aristotelis narrationem.

5. τὴν πρὸς τὺς ἄῤῥενας ὁμιλίαν] Platonis est non improbabilis narratio, a Cretensibus ortum habere fabulam de Ganymede a Jove rapto.

ἔτι χεῖρον] Intellige ἔχει. Deinceps vulgatum ὑπάρχει καὶ τύτων correxi. *in illis* habet versio Aretini. καὶ τύτοις vertit Vetus Interpres. τύτῳ malebat Sylburgius, nisi quis ἀρχείῳ repeti malit.

ἔκ τινων γενῶν] Ita cum Victoriana etiam Aldina. Camotiana γερόντων dicitur habere, quae est inepta scriptura, cum senatores nunquam munus suum deponere soliti sint Cretenses. *Senibus* tamen habet vetus Interpres.

κεκοσμηκότων] Testatur idem Ephorus Strabonis libro 10, p. 740. ἄρχοντας δέκα αἱρῦνται· περὶ δὲ τῶν μεγίστων συμβύλοις χρῶνται τοῖς γέρυσι καλυμένοις· καθίστανται δ' εἰς τῦτο τὸ συνέδριον οἱ τῆς τῶν κόσμων ἀρχῆς ἠξιωμένοι καὶ τἄλλα δόκιμοι κρινόμενοι. Idem paulo antea p. 738. τῶν δ' ἀρχῶν τὰς

μὲν κατὰ τὰς διοικήσεις ἔχειν τὰς αὐτὰς ἐπωνυμίας, ὥσπερ καὶ τὴν τῶν γερόντων ἀρχὴν καὶ τὴν τῶν ἱππέων· πλὴν ὅτι τοὺς ἐν Κρήτῃ ἱππέας καὶ ἵππους κεκτῆσθαι συμβέβηκεν· ἐξ οὗ τεκμαίρεται πρεσβυτέραν εἶναι τῶν ἐν Κρήτῃ ἱππέων τὴν ἀρχήν· σώζειν γὰρ τὴν ἐτυμότητα τῆς προσηγορίας· τοὺς δὲ μὴ ἱπποτροφεῖν. Τοὺς Ἐφόρους δὲ τὰ αὐτὰ τοῖς ἐν Κρήτῃ κόσμοις διοικοῦντας ἑτέρως ὠνομάσθαι. De Lacedaemoniorum equitibus, *Ἱππαγρέταις*, dicetur ad Xenoph. Laced. 4, 3.

6. *ἀποικοῦσι γε — διαφθειρόντων*] Aretini verſio habet *abeuntque per inſulam longe a contendentibus.* Expresſit igitur cum vetere Interprete ſcripturam *διαφερόντων*. Paulo antea Aldina habet *οὐδὲν γὰρ λήμματος.*

δυναστευτικὴ] Solet noſter *δυναστείαν* appellare illud *ὀλιγαρχίας* genus, ubi pauci optimates pro lubitu rempublicam adminiſtrant, nec populi nec legum ulla ratione habita; et *δυναστευτικὸν*, quicquid iſto more in oligarchiis et aliis republicis geritur et fit.

7. *τὸ τῆς ἀκοσμίας*] Vulgo ſtatim ſequuntur verba *τῶν δυνατῶν*, quae tamen Iſingr. Sylb. et recentiores Edd. rejecerunt poſt *βούλωνται δοῦναι*, commate etiam poſito poſt *δοῦναι*. Quam rationem ſequuntur Lambinus et Heinſius. Aretinus vertit *potentiorum turbatio, quam tam ſaepe concitant cum poenas dare volunt.* Scilicet ille praeterea *συστᾶσι* ſcriptum legit, ut eſt in Aldina. Victorius *perturbatio reipublicae, cujus duces ſunt opulenti, cum cauſas dicere noluerint.* Lambinus *Omnium autem remediorum peſſimum est magiſtratus hujus ampliſſimi vacuitas, quam ſaepenumero potentes inducunt, cum judicium ſubire aut poenas dare nolunt.* Ramus *Ex omnibus autem peccatis nullum deterius est neque ſoedius ea reipublicae perturbatione, quae a locupletibus et potentibus, cum judicia disturbant, excitatur.* Giphanius *Omnium vero vitioſisſima est potentum petulantia, qua ſaepe utuntur, cum poenas dare nolint.* Vetus Interpres *id quod akosmeae quam conſtituunt frequenter, cum non ſententias velint dare potentum.* Cum Giphanio plane facit Heinſius, qui praeterea hanc paragraphum cum ſequente paraphraſi ſua ita comprehendit, ut de una eademque re loqui videatur Philoſo-

phus. In annotatione nempe Heinſius conjecturam hanc ſuam propoſuit, qua cenſet verba εἰώϑασι — πρὸς ἀλλήλȣς interſerenda ſtatim poſt βȣ́λωνται δȣ̃ναι; ut poſtremo demum loco ſequantur iſta ἢ καὶ δῆλον — μᾶλλον. Καίτοι τί — κοινωνίαν.

Primum omnium verum cum Thoma et Jo. Fabro Lambinus vidit, qui ἀκοσμίαν recte interpretati ſunt, *cum nullus est cosmus*, ut ἀναρχία eſt, cum nullus eſt ἄρχων. Cum iis ſentit etiam Schloſſerus, et verbum καϑιστᾶσι poterat interpretes ab errore revocare. Deinde recte quidem translocata fuerunt verba τῶν δυνατῶν, ſed nec ita ſenſus conſtat, niſi τινὲς adjunxeris vel ὑπὸ τῶν δυνατῶν ſcripſeris. Poſtea δίκας μὴ δȣ̃ναι non eſt *poenas dare*, nec *cauſas dicere nolle*, nec *cauſae dictionem ſubterfugere in foro*, ut Heinſius vertit, niſi cum additur cauſa et judex, à quo et propter quam poena ſumitur. Ita Xenophon Cyrop. 1, 6, 45. ὑπ' αὐτῶν τȣ́των δίκην ἔδοσαν. Idem 3, 1, 22. ἄνευ τȣ̃ δίκην διδόναι ὑπὸ τῶν βελτιόνων. Denique 7, 5, 40. δίκην δεδωκότες ὑπὸ πάντων τῶν ἀναγκαίων. Idem Anab. 2, 6, 21. ἵνα ἀδικῶν μὴ διδοίη δίκην. 5, 4. 20. Ἑλλήνων οἱ ἀμελήσαντες τῆς σὺν ἡμῖν τάξεως — δίκην δεδώκασιν. Plura exempla omitto. Quare etiam h. l. ſuſpicor ſcribendum eſſe δίκας δȣ̃ναι ὑπὸ τῶν δυνατῶν, *cum in judicio optimatium poenas dare noluerint.* Videntur igitur haec potius ad plebis ſeditiones pertinere; quam ſuſpicionem firmare videtur nomen πολιτείας, cujus ſimilitudinem habere ait Philoſophus rempublicam Cretenſium. At vero in ſequenti paragrapho manifeſto contentiones optimatum inter ſe ſpectantur. Quare dubito an recte conjecerit Heinſius, quanquam Conringius aſſentiatur Heinſio, atque in utraque oratione de una eademque re ſermonem eſſe putet.

8. καίτοι τί] Aldina τί omiſit. Sequentia τῶν βȣλομένων κ. τ. λ. Aretinus vertit *ſi qui velint posſintque invadere.* Victorius: *ſi extiterint, qui imponere ipſi voluerint ac posſint.* Lambinus *cum qui volunt in reipublicae ſtatum invadere, ii etiam poſſunt.* Ramus *ſi qui velint aut posſint invadere.* Giphanius *in qua qui velint, posſint quoque eam in-*

vadere. Heinsius *si praesertim sint qui male ei velint et qui multum possint.*

ξενηλασίας] Cum tantum a peregrinorum insidiis sit periculum rebus Cretensium, non opus fuit ibi, ut Lacedaemoniis, peregrinos ex civitate interdicto removere, nam loci longinquitatas facit, quod Lacedaemoniorum interdictum.

νεωστί τε — ὃς] Aretinus vertit *sed nuperrime.* Deinceps scripturam peiorem ὁ cum Isingr. et Sylburg. tenent recentiores Editiones. De Cretensibus locum Plutarchi de fraterno amore p. 910. Reisk. p. 64. Hutten. comparavit Schlosserus, ubi est: οἱ πολλάκις στασιάζοντες ἀλλήλοις καὶ πολεμοῦντες, ἔξωθεν ἐπιόντων πολεμίων, διελύοντο καὶ συνίσταντο· καὶ τοῦτο ἦν ὁ καλούμενος συγκρητισμός. Quod sit bellum peregrinum illud, ὁ ξενικὸς πόλεμος, quod rempublicam Cretensem turbavit vel subegit, difficile est definire. Fülleborn suspicatur bellum intelligi, ubi Cretes cum Macedonibus, duce Alexandro, interdum cum Lacedaemoniis, eorumque rege Agide faciebant; laudatque Curtium 4, 1. Serius accidit, ut a Philippo rege et Achaeis auxilium peterent.

Ad Caput VIII.

περιττῶς πρὸς τοὺς ἄλλους] Aretinus *multaque habere praeter alias* Victorius, *multa eximie, si cum aliis conferatur,* Lambinus *multis in rebus eximia atque egregia, si cum aliis comparetur.* Ramus *et caeteris longe praestantiorem habere rempublicam,* Giphanius *et multa praeter alios egregie,* Heinsius *plurima in ea sunt republica, quae alibi non temere invenias.* Haec postrema interpretatio sola mihi vera esse videtur, a qua tamen praeter morem suum descivit Schlosserus et Garvius.

ἡ τῶν Καρχηδονίων. Καὶ] Articulum τῶν non habet Victoriana et Zuing. Sequens membrum majore distinctione separavi; proprie enim ad Carthaginienses pertinere mihi videtur, nec tribus omnibus esse commune.

(εὖ) συντεταγμένης] Aretinus *bene institutae, quod populus in suo permaneat loco.* Victorius *belle constitutae, quod cum populus locum in ea habeat, permanet tamen in ordine reipublicae;* Lambinus *hanc rempublicam bene esse descriptam, quod cum populum habeat rerum compotem, maneat in descriptione atque ordinatione reipublicae.* Ramus *reipublicae sapienter institutae, quod tametsi democratiam quandam complexa sit, in suis tamen institutis ac legibus integra permaneat.* Giphanius *atque multa apud eos praeclare sunt instituta, cui rei argumento est, quod, licet popularis, tamen permaneat in reipublicae descriptione.* Cum Giphanio Heinsius. Camerarius *signum bene constitutae reipublicae, in qua populus etiam aliquid juris potestatisque habet, cum is in statu ordinatae reipublicae permanet.* Quem recte secutus est Garvius; nam Schlosserus etiam hic a forma dictionis et a veritate descivit. Infra 5, 10, 3. tyrannis Charilai regis Lacedaemoniorum καὶ ἡ ἐν Καρχηδόνι mutata transsiisse dicitur εἰς ἀριστοκρατίαν. Ibidem sect. 4. est: ἐν πολλαῖς τε ὀλιγαρχίαις οὐκ ἔξεστι χρηματίζεσθαι — ἐν Καρχηδόνι δὲ δημοκρατουμένῃ χρηματίζονται καὶ οὔπω μεταβεβλήκασι. quem locum interpretes habuerunt suspectum, quoniam eandem rempublicam putabant non posse simul esse ἀριστοκρατίαν et ὀλιγαρχίαν et δημοκρατίαν. Verum hoc ipsum est inter ea, quae habebat respublica Carthaginiensium περιττὰ πρὸς τοὺς ἄλλους, quod cum videretur esse olicharchia, quoniam penes paucos erant summi magistratus, alio vero respectu aristocratia, quia virtutis simul et divitiarum ratio habebatur in eligendis magistratibus, populi tamen simul auctoritas et potestas non erat parva, praecipue ubi reges inter se dissentiebant. Hinc dicitur ὀλιγαρχία δημοκρατουμένη, uti h. l. πολιτεία δῆμον ἔχουσα, politia, quae popularis potestatis aliquid admistum habet. Superest ut admoneam lectorem, adverbium εὖ fuisse a me additum, quod ad sententiam perficiendam est necessarium et ab interpretibus omnibus intelligitur. Verba ὅ τι καὶ ἄξιον εἰπεῖν male Aretinus vertit *ut ita dixerim,* rectius Lambinus et Giphanius *memoratu quidem digna.*

2. τῶν ἑταιρειῶν] *comessationes sodalitiorum* Aretinus, *cenas publicas sodalitatum* Victorius, *convivia sodalitiorum* Lambinus, *convivia sodalitatum* Ramus, *convictus collegiorum* Giphanius, *quod ibi sunt phiditia, Carthagini sodalitates amicorum sunt* Heinsius. A Spartanis et Creticis conviviis communibus quotidianis differre putat haec Carthaginiensium συσσίτια τῶν ἑταιρειῶν Schlosserus, qui vertit *Mahle der Zunftgenossenschaften*, Garvius *Mahlzeiten der Brüderschaften.* Videtur vocabulum ἑταιρειῶν advertisse viros doctos, quo quidem in rebus Creticis et Lacedaemoniis non usus est Aristoteles. Sed Dosiades, cujus locum supra ad Caput antecedens posui, ubi describit συσσίτια Cretensium, saepiuscule eodem vocabulo utitur, et manifesto de omnibus civibus ait: διῄρηνται δ' οἱ πολῖται πάντες καθ' ἑταιρείας. Itaque si qua fuit in convictu communi civium Carthaginiensium differentia, eam vocabulo ἑταιρειῶν minime voluit vel potuit significare Philosophus, sed aliunde erit demonstranda. Verum ea de re silent historiae superstites scriptorum et graecorum et romanorum.

πλὴν οὐ χεῖρον] Aretinus *potestas — praeterquam quod non deterior.* Dictio similis est initio capitis antecedentis de republica Cretensium ἔχει δὲ μικρὰ μὲν οὐ χεῖρον, τὸ δὲ πλεῖον ἧττον γλαφυρῶς. Verba sequentia αἱροῦνται ἀριστίνδην Aretinus *hanc autem potestatem suscipiunt optimates.* Victorius *magistratum deligunt more optimatum;* in annotatione rectius *ex optimis et spectatissimis.* Lambinus *ut quisque virtute et dignitate praestat.* Ramus *centumviratus optimatibus creditur ac mandatur.* Giphanius *male illum vero magistratum deligunt viritim.* Heinsius *ex optimis creare solent.* Sequens γὰρ deest in Aldina.

καὶ βέλτιον δὲ τοὺς βασιλεῖς] Vetus Interpres: *Et melius autem reges neque per se esse genus neque hoc quod contingens sed quod differens, ex iis eligibiles magis quam secundum aetatem.* Apparet eum scriptum habuisse μήτε καθ' αὑτὸ εἶναι γένος μήτε τοῦτο τὸ τυχὸν, ἀλλὰ τὸ διαφέρον. Aretinus vertit: *melius autem, quod imperatorem non secundum genus neque ex vili aut praecellenti magis eligunt quam secundum virtutem. Nam qui magnam*

habent poteſtatem, ſi ipſi nullius pretii ſint, multum nocent, nocueruntque jam Lacedaemoniorum civitati. Victorius nihil vitii ſuſpicatus verba ſingula more ſuo reddidit, ſed in illis εἴτε διάφερον ab iis receſſit. Vertit enim *ſi autem eſt aliqua praeſtans inter alias, ex his potius delectu ducere quam aetatem ſequentes.* Camerarius *Locus*, inquit, *hic obſcurus eſt, et non ſolum diſſentanea verbis oratio, ſed interpretatio etiam latina indicat depravatam ſcripturam. Ex Aretino graeca fortaſſe ſic perſcribere liceat* εἴτε διάφερον ἐκ τούτων αἱρετοὺς ἢ κατὰ συγγένειαν ἢ καθ' ἡλικίαν. Lambinus *Et vero ſatius eſt reges neque ex eodem perpetuo genere eſſe, neque ex quovis et forte fortuna oblato, ſed ex aliquo praeſtanti ſumi: neque eos eligi, qui aetate ſed qui virtute antecellant.* Ramus *ſed tamen Carthagine melius, quod reges nec ſemper ex eadem familia neque e qualibet, ac ſi forte clara fuerit ac probata, non ex ea potius aetate ſuperiores aſſumuntur, quam virtute inſigniores eliguntur.* Giphanius *Atque melius reges non eſſe ex eodem genere eoque non quolibet: etſi ex praeſtante magis ſuffragio delectos quam ex aetate.* Heinſius *niſi quod in regibus hi quoque ſapientius; quippe qui nec certo ſe adſtringunt generi, ut Lacedaemone, ubi intra Heraclidas manent, neque ex obſcuro eos petunt, verum ex illuſtri atque generoſo: et ex iſto non, ut Lacedaemone aetatis ratione habita: (Spartae enim natu maximus aut proximus ſuccedit agnatus) ſed electione, hoc eſt habita virtutis ratione. Et profecto ſaepe experti ſunt Spartani, verum eſſe, quod dicimus. Nam cum multum posſint, ſi ignavi ſint nec ulli rei, fieri non poteſt* etc. Quicquid ad vulgatum ſcripturam vel defendendam vel explicandam potuit afferri, poſitum vides in paraphraſi Heinſiana, quam ſecutus eſt Garvius. Schloſſerus vero omnia turbavit vertendo, extrema vero μεγάλων γὰρ κύριοι — Λακεδαιμονίων retulit ad ephoros, quod video feciſſe etiam Giphanium in annotatione. Sed ephororum mentio ab hoc loco plane eſt aliena. Comparantur enim inter ſe reges et ſenatores Lacedaemoniorum et Carthaginienſium. De regibus autem judicium Philoſophi eſt manifeſtum: de ſenatoribus obſcurum eſt, ſocordia ſcilicet li-

brariorum. Camerarius loci vitium vidit quidem, ſed ſolus Conringius animadvertit, reſidere vitium in altero comparationis membro, et in judicio de ſenatoribus. Ad hoc enim verba εἴτε διαφέρον cum ſequentibus pertinere egregie monuit Conringius. Miror ceteros interpretes omnes non animadvertiſſe, in reges Lacedaemoniorum minime congruere καθ' ἡλικίαν αἱρετοὺς, nec illud ἂν εὐτελεῖς ὦσι, nec denique illa καὶ ἔβλαψαν ἤδη etc. Quod enim Heinſius verba καθ' ἡλικίαν interpretatur de natu maximo filiorum regum Lacedaemoniorum, in eo falſus ipſe fallit etiam lectorem. Graece enim ita καθ' ἡλικίαν αἱρεῖσθαι non dicitur, ſed potius κατὰ πρεσβείαν, πρέσβιν, πρεσβύτητα vel πρεσβυγένειαν. Deinde εὐτελὴς de virtute ſimpliciter nusquam dicitur, ſed de ſtatu et conditione hominis vel plebeii vel pauperculi. Denique exemplum regum Lacedaemoniorum nullum extat nec prodidit ipſe Philoſophus, ubi propter εὐτέλειαν publicum commodum prodidiſſe videantur. Contra de Lacedaemoniorum ſenibus (γέρουσι) noſter cap. 6, ſ. 18. φαίνονται δὲ καὶ καταδωροδοκούμενοι καὶ καταχαριζόμενοι πολλὰ τῶν κοινῶν. In hos congruit tantum illud αἱρετοὺς καθ' ἡλικίαν; ex aetate enim nomen habebant. Quod vero ait ἆθλον τῆς ἀρετῆς ἡ ἀρχὴ αὕτη ἐστὶν ſect. 15, hoc vero non excludit εὐτέλειαν, humilem et pauperum conditionem. Contra vero haec ipſa εὐτέλεια in cauſa erat, cur καταδωροδοκούμενοι καὶ καταχαριζόμενοι πολλὰ τῶν κοινῶν rempublicam perderent. Itaque ſatis demonſtraſſe mihi videor, comparationem Ariſtotelicam in ſenatoribus claudicare, vitiumque reſidere in verbis poſterioribus, quae vulgo ad reges referuntur. Auxilium nullum ferunt Editiones antiquiores, ubi ſcriptura non variatur, niſi quod Aldina et Iſingr. poſt αἱρετοὺς omiſit μᾶλλον. Deinde Καρχηδονίων pro Λακεδαιμονίων habere Codicem aliquem ait Sylburgius, quod de vetere Interprete tradit Montecatinus. Omnes igitur medelae ſpes in ſola conjectura repoſita eſſe videtur, quae ſi minus etiam feliciter verba ipſa conſequi potuerit, a ſenſu tamen aberrare non poteſt, quem tenemus. Itaque periclitabor. Scribo autem leniſſima mutatione facta καὶ βέλτιον δὲ τοὺς βασιλεῖς, τῷ μήτε

κατὰ τὸ αὐτὸ εἶναι γένος, μήτε τῦτο τὸ τυχόν· τὺς δὲ γέροντας, τῷ αἱρετὺς μᾶλλον ἢ καθ' ἡλικίαν. Aut propius a ſcriptura quam habuit vetus Interpres: ἀλλὰ τὺς γέροντας. Vides in verbo διαφέρον ſenes abſconditos hucusque delituiſſe. Ita comparatio utriusque membri perficitur, et apparet, ſenatores Carthaginienſium fuiſſe ſuffragio electos; a quo, dubitari adhuc poteſt. Etiam de regum poteſtate dubium eſt, annua an perennis fuerit, quoque modo fuerint electi. Sed de his omnibus ſeparatim videbimus. Nunc enim de ſcriptura tantum vera vel falſa diſputo. In vulgata nihil aliud mihi licere putavi, niſi ut μηδὲ mutarem in μήτε.

3. τῶν δὲ πρὸς τὴν ὑπόθεσιν — ὀλιγαρχίαν] Aretinus totum locum ita vertit: *Plurima igitur reprehenſorum propter transgresſionem communia ſunt omnibus ante dictis; ſed quantum ad intentionem optimatum attinet et reipublicae, quaedam ad popularem ſtatim magis declinant, quaedam ad paucorum potentiam.* Victorius *Plurima igitur, quae culpantur, quia vera via migrarunt — eorum vero quae ad propoſitum ſtatus optimorum et reipublicae vocatae, partim ad populum vergunt magis, partim ad dominatum paucorum.* Lambinus *Plurima igitur eorum, quae reprehenſa ſunt propter declinationes a recta republica, communia huic fuerunt cum aliis — eorum autem, quae optimatium principatum et politiam finem ſibi propoſitum habent, haec quidem ad populi potentiam, illa vero ad paucorum dominatum magis declinant.* Ramus *pleraque vero quae pro lapſione aliqua aut egresſione reprehendi atque improbari ſolent, cum ſint iſti reipublicae cum ceteris aut memoratis communia, non perſequar; at quod hic ad hypotheſin ariſtocratiae atque reipublicae propoſitum finem pertinet, id quidem praetereundum non est, alia quidem magis ad democratiam, alia vero magis ad oligarchiam declinare.* Margo libri admonet haec: *Locus hic totus parum est (integer* vel *clarus* excidit) *in graeco textu. Pauca ad explendum ſenſum addidimus.* Giphanius: *itaque praeclare quidem, quae propter deſlexiones reprehendantur, communia ſant omnibus prioribus rebuspublicis: ex iis vero, quae ad ſcopum ariſtocratiae et reipublicae ſpectant, haec quidem magis vergunt ad popu-*

lum, illa vero ad oligarchiam. In annotatione haec subjunxit: *Peccata reipublicae Carthaginensis duo aperit et refellit, quae quidem hujus sint propria. — Prius igitur hujus reipublicae proprium peccatum est in hypothesi, scopo et consilio reipublicae seu ejus forma. Nam cum hujus reipublicae forma ex aristocratia et politia fuerit temperata, eaque propter omnia reipublicae instituta partim ad aristocratiam, partim ad politiam spectare debeant, docet Aristoteles ex institutis quaedam non ad aristocratiam, sed ad hujus deflexionem, oligarchiam; quaedam non ad politiam sed ad hujus deflexionem, democratiam fuisse accommodata, atque ita a scopo aberratum, idque culpa ipsius legum scriptoris.* Heinsius similiter *ideoque quae in reliquis delinqui annotavimus, etiam de ista dicta nobis sunto. Ad hanc autem proprie quod attinet, videtur institutum ejus, a quo primum fuit condita, fuisse, ut ex statu partim optimatum, partim e republica, quam vocant, mixta esset atque temperata. Quod non paulo aliter evenit. Nam ab optimatum statu saepe ad imperium paucorum, et a forma reipublicae, quam quaerit, saepe ad popularem abit statum.* Heinsianam paraphrasin secutus est recte Garvius, in priore tantum membro aberrans; contra Schlosserus totum locum vertendo conturbavit et obscuravit. Prius quidem membrum optime vertendo reddidit, universam vero sententiam ejusque nexum cum sequenti narratione Ramus versione, Giphanius annotatione explicuit. Omnes vero erraruut in reddendis verbis ἐπιτιμηθέντων ἄν, ubi neglexerunt additum ἄν; itaque verti debent ita: *quae poterant reprehendi propter declinationes a recta republica.*

τὸ μὲν προσάγειν] Victoriana et Zuing. τὰ μὲν habet cum Aldina; Isingr. Sylburg. et recentiores nostram scripturam. Deinceps scripturam Victor. Zuing. et Aldinae ἃ δ' ἂν εἰσφέρωσι correxi cum Sylburgiana et recentioribus.

κύριοι κρίνειν εἰσὶ] Camerarius ad h. l. ita: ἀμφίβολον, *utrum potestas et jus dijudicandi ea, de quibus retulerint, sit penes illos magistratus, an populum, ad quem retulerint. Atque posterius puto esse verius, cum non audiendo tantum cognitionem*

gnitionem cum populo communicari dixerit eorum, de quibus placuisset referri, ut hoc isti respondeat: sed esse etiam penes ipsos, nimirum populum, dijudicandi potestatem. Cum Camerario sentiunt Aretinus, qui tamen verbum διακῦσαι male *approbare* vertit, Victorius, Ramus, Giphanius, Heinsius. Nam Lambini versio haec verba praetermisit: Giphanius autem priora male vertit: *nam eorum, quae ad populum vel referuntur vel non referuntur, domini sunt reges, si omnes consentiant.* Pessime etiam senatores omisit. In annotatione haec subjecit. *Atque ita hunc obscurissimum locum τῦ μὲν γὰρ τὰ μὲν προσάγειν, accipiendum puto: ubi in verbis his ἂν ὁμογνωμονῶσι πάντες ellipsin quandam inesse putant Budaeus et Duarenus Lib. 1. Disput c. 50. et Sepulveda et Lambinus, ut intelligantur haec verba, κύριόν ἐστι, id est ratum est, nimirum quod senatores et reges communi sententia et concorde constituerint. Verum ea ellipsis mihi non videtur necessaria, quia his verbis οἱ βασιλεῖς κύριοι, id satis contineatur.* Difficultas est in verbis praescriptis huic annotationi, quam vidit etiam Camerarius et recte explicuit. Repetendum enim ex vocabulo δῆμος cognatum οἱ δημόται; vel simpliciter excusandus numerus pluralis more Graecorum, qui nomina collectiva, uti vocant, quale est δῆμος, πλῆθος et similia, verbo plurali numero jungunt. Heinsii autem conjectura corrigentis μετὰ τῶν γερόντων· ἂν δ' ὁμογνωμονῶσι πάντες· εἰ δὲ μή· nihil facit ad rem, nec difficultatem attingit, ut recte monuit Conringius. Denique pro εἰσφερομένοις dicitur habere Camotiana φερομένοις; verum est in Aldina.

4. ὑφ' αὐτῶν αἱρετὰς] Aretinus *ab illis eligi, et centumviratum hos eligere.* Victorius *a semetipsis deligi et magistratum centumvirorum hos (quinqueviratus) deligere.* Minus ambigue Lambinus. *Quod autem quinqueviri, qui sunt, — et a se ipsi leguntur et centumvirum magistratum, qui amplissimus est, eligunt.* Ramus *quod quinqueviri magna atque ampla autoritate praediti ex optimatibus duntaxat eliguntur et ab his rursus centumviri — creantur.* Giphanius *Quinqueviratus — dominos ex ipsis deligi atque hos a centumviratu, summum magistratum.* Heinsius *quod quinqueviri — ipse sese eligunt,*

ac si quando quis illorum fato cessit, collegam sibi subrogant. Sed et hi centumviratum eligunt singulosque constituunt in eo. Victorius in annotatione sentit etiam cum Lambino, et πενταρχίας ait esse quinqueviros, *a numero enim civium*, qui personas eas gerunt, πενταρχίας vocatos *esse*. Cautius Camerarius, cum τετράρχας comparasset, *an vera*, inquit, *sit interpretatio πενταρχίας* quinqueviratus, *equidem dubito, cum eos, qui Latinis viri sunt, Graeci ἄνδρας vocarint et κατ' ἔλλειψιν numeri tantummodo de illis usu reperiantur, praeposito articulo, ut οἱ ἕνδεκα, οἱ τριάκοντα, οἱ ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας. De hoc igitur quaeratur diligentius.* Giphanius in annotatione haec posuit. *Erant Carthagine duo summi magistratus, Quinqueviratus et Centumviratus, quorum haec erat ratio designandorum, ut quinqueviri non ex optimo quoque, neque ab omni civitate, sed ex ipsis centumviris et ab iisdem id est eorum arbitratu deligerentur.* Solus igitur a vero sensu aberravit Giphanius. Piccartus repetita Camerarii non nominati annotatione ulterius progreditur, quam ille ausus fuerat, et quaerit: *an fortasse Carthago in quinque quoque partes tributa fuit, singulisque unus πεντάρχης praefuit?* Primum animadvertendum, omnes eos errare, qui *quinqueviros* vertunt τὰς πενταρχίας, tamquam τοὺς πεντάρχας dixisset Philosophus; quod si fecisset, si non quinqueviros romano sensu haberemus, certe quinque magistratus vel imperia intelligere oporteret. Sed cum τὰς πενταρχίας diceret, plures quam quinque volebat intelligi, qui in imperio vel magistratu erant *quini* simul. Vitavit Philosophus usum vocabuli πεντάρχαι, uti fit manifestum ex membro altero, ubi verba ἐξεληλυθότες et μένοντες referuntur ad ἄρχοντας latentes in nomine πενταρχίαι. De significatione vocabuli si quaerimus et τετραρχίας comparamus, videndum, ne fallamur in forma vocabuli, quod accidit praeter Piccartum multis etiam aliis, qui putarunt τετράρχας fuisse eos qui terrae per quatuor partes divisae imperarent. Nam hi dicuntur τετραδάρχαι, ut πενταδάρχαι vel πεμπαδάρχαι sunt, qui praesunt πεμπάδι, quinque viris vel militibus, δεκαδάρχαι, qui praesunt δεκάδι, decuriae vel decem hominibus vel militibus, uti docet locus Xenophontis

Cyrop. 2, 1, 22. Saepissime nominarunt historici graeci δεκαρχίας, quas Lacedaemonii victis Atheniensibus in civitatibus Graecorum, quas in suam potestatem redegerant, et retinere volebant imperio oligarchico ibi introducto et democratica reipublicae forma abolita, auctore Lysandro constituerunt; veluti Xenophon Hellen. 3, 4, 2. τὰς δεκαρχίας τὰς κατασταθείσας ὑπὸ Λυσάνδρου ἐν ταῖς πόλεσι, quibus opponit τὰς πατρίους πολιτείας. Scholiastes Aristidis T. II. p. 175. δεκαδαρχίας nominat, uti Isocrates Panegyrico c. 32. οἱ τῶν δεκαδαρχιῶν κοινωνήσαντες. In oratione ad Philippum c. 40. τὰς δεκαδαρχίας τὰς ἐπὶ τῶν Λακεδαιμονίων nominat, ubi tamen Medic. liber δεκαρχίας habet. In Panathenaico c. 25. erat in editis libris ἐπὶ τῶν δεκαρχιῶν καὶ τῆς δυναστείας τῆς Λακεδαιμονίων· ubi nuperus Editor temere e libro Bavarico δεκαδαρχιῶν induxit. Clarissimus omnium locus est ibidem c. 18. de Lacedaemoniis ἀλλὰ δέκα μόνους ἄνδρας κυρίους ἑκάστης πόλεως ἐποίησαν. Nepos Lysandr. c. i. *Nam undique, qui Atheniensium rebus studuissent ejectis, decem delegerat in unaquaque civitate, quibus summum imperium potestatemque omnium rerum committeret.* Vitiosam scripturam jam olim in libris scriptis dominatam fuisse apparet ex Harpocrationis, Suidae et aliis Lexicis vetustis; sed miror viros doctos hucusque eam in scriptis Historicorum non solum tolerasse, sed passim etiam assumsisse, si qui liber scriptus obtulisset. Eadem est ratio vocabuli τετραρχία et τετραδαρχία. Demosthenes in Philippica nona, uti numeravit Harpocratio, de Thessalis in quatuor regiones Θετταλιῶτιν, Φθιῶτιν, Πελασγιῶτιν et Ἑστιαιῶτιν descriptis: καὶ τετραδαρχίας κατέστησε παρ' αὐτοῖς, ἵνα μὴ μόνον κατὰ πόλεις, ἀλλὰ καὶ κατὰ ἔθνη δουλεύωσι· unde tamen Harpocratio τετραρχίας scriptum retulit.

Apparet igitur, quantum sit discrimen inter τετράρχας et τετραδάρχας, inter πεμπαδάρχας vel πενταδάρχας et πεντάρχας, inter δεκαδάρχας et δεκάρχας; illi enim quatuor vel quinque vel decem regionibus vel hominibus imperant vel praesunt, hic vero quaterni, quini vel deni simul imperant vel praesunt hominibus vel civitatibus vel regionibus. Carthaginiensium igitur πενταρχίαι ab Aristotele numero plu-

rali commemoratae non ſunt quinqueviri, ſed quinqueviratus, magiſtratus aliqui, qui cum imperio mittebantur quini ad civitates imperio Carthaginienſium ſubjectas regendas. Verum de imperio eorum pentarcharum, quorum numerum non definit Philoſophus, ſtatim videbimus.

τῶν ἄλλων] Repete ἀρχῶν e vocabulo πενταρχίας. Sequens ἐξεληλυθότες Aretinus et Ramus vertunt *defuncti magiſtratu* ut poſtea vulgatum μέλλοντες *deſignati.* Antiquus Interpres *praeteriti — futuri.* Victorius *cum exierunt magiſtratu et cum capturi ipſum ſunt.* Lambinus *et defuncti magiſtrati et antequam ineant magiſtratum, reipublicae praeſunt.* Giphanius ineptiſſime *nam et praeteriti et futuri imperant.* In annotatione pejus etiam: *quod iidem in perpetuo fere ſunt magiſtratu, adminiſtrato ſcilicet centumviratu, quia fiant poſt quinqueviri: qua continuatione ſit, ut diutius in magiſtratu hi ſint, quam reliqui omnes.* Heinſius: *qui per ſucceſſores ſuos facile id obtinent, ut et ante et poſt geſtum magiſtratum multum posſint et imperium obtineant.* Vix credibile videbitur tot viros, quos Schloſſerus et Garvius duces ſequuntur, in uno verbo μέλλοντες interpretando omnes aberraſſe, et cum vitium in eo abſconditum ſubodorati non eſſent, ſententiam totius loci pervertiſſe. Verbum ἐξεληλυθότες vertunt *defuncti magiſtratu,* quod interim illis concedamus, quanquam male factum; ſequens igitur μέλλοντες debebant ad idem verbum ἐξεληλυθότες referre, itaque μέλλοντες ἐξέρχεσθαι vel ἐξελεύσεσθαι vertere *et qui defuncturi erant.* Quem ſenſum verborum cum illi abſurdum et a re alienum animadvertiſſent, eo devenerunt, ut verterent, quaſi μέλλοντες ἄρχειν ſcriptum eſſet. Verum nolo commemorare ineptias dictionis et ſenſus, ſi dicat Ariſtoteles ἐξεληλυθότες ἄρχουσι καὶ μέλλοντες ἄρχειν ἄρχουσι: uſum linguae conſtantem urgeo, qui poſtulat, ad verbum antecedens ut referatur ſequens μέλλω, ſive participium ſive tempus aliud uſurpetur. Iſocrates in Helenae encomio τὰς μὲν ἐπόρθουν, τὰς δ' ἔμελλον (πορθεῖν), ταῖς δ' ἠπείλουν τῶν πόλεων. Paulo aliter Demoſthenes pro Corona, τὰ μὲν ἔμελλεν ὡς ἐδόκει τῶν κοινῶν, τὰ δ' ἤδη παρῆν· ubi ex poſteriore membro παρεῖναι intelligitur in priore.

Vigeri librum dum evolvo, si forte plura ibi exempla posita commemorare possim, reperio p. 263. no. VIII. haec verba: *Apud Aristotelem potissimum οἱ μέλλοντες opponuntur τοῖς ἐξεληλυθόσι, quemadmodum apud Romanos designati magistratus opponuntur magistratu jam defunctis. Dici ergo potest οἵ τε τῆς ἀρχῆς ἐξεληλυθότες καὶ οἱ μέλλοντες, tam qui magistratu abierunt, quam qui magistratus designati sunt.* Haec cum legerem, vix oculis hisce meis credidi, miratusque sum duumviros illos, qui Vigeri librum annotationibus ornarunt et passim emendarunt, peccatum tam enorme silentio transmisisse. Sed illi locum Aristotelis ignorasse videntur; quare de sententia judicare non sustinuerunt. Vides quantum primi interpretis auctoritas apud sequentes valuerit! Vigeri librum consulere fere solent, qui linguae non satis periti scripta Graecorum interpretanda sibi sumunt, veluti Schlosserus; itaque non mirum, si is etiam cum Garvio a sensu verborum Vigerum ducem secutus aberravit.

Superest ut quaeramus, an graece ἐξέρχεσθαι τῆς ἀρχῆς dicatur de iis qui magistratu defuncti sunt? Scio apud Aristotelem aliosque dici βαδίζειν, ἔρχεσθαι εἰς vel πρὸς τὰς ἀρχὰς, accedere ad vel suscipere magistratus; sed illius dictionis exemplum allatum nondum vidi nec ipse reperi. Quod si etiam alicubi repertum fuisset, tamen id ad hunc locum et hanc sententiam non pertineret. Sequens enim μέλλοντες sententiam plane absurdam et contrariam reddit. Restat igitur, ut vitium in verbo μέλλοντες agnoscamus, quod vidit jam olim Sylburgius, qui μένοντες ejus in loco reponi voluit; quo facto sententia Philosophi manifesta fit, et significatio verbi ἐξεληλυθότες propria retinetur. Igitur non dubitavi viri docti emendationem necessariam et certissimam recipere, quam Conringius etiam probavit. Apparet ita eos magistratus, quos quinqueviratus vocat Philosophus, emitti solitos ex urbe Carthagine, qui regerent vel provincias vel singulas civitates; sed imperium etiam retinuerunt, cum non egressi in provincias vel civitates domi manerent.

ἀμίσθους καὶ μὴ κληρωτάς] Reſpicit ad democratias velut Athenienſium, ubi δικαστικὸν et ἐκκλησιαστικὸν ſolvebatur civibus, qui conciones frequentabant, et judicia exercebant ſorte ducti.

ὑπὸ τῶν ἀρχείων — πάσας] Aretinus *judicia quoque omnia a cunctis magiſtratibus judicari.* Legit igitur πάντων additum, quod habet Editio Baſileenſis, ſed recte improbavit Montecatinus, male probavit Conringius. Victorius jam ſuſpicatus erat ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἀρχείων ſcribendum eſſe; Lambinus nec πάντων nec αὐτῶν expreſſit; Ramus *quod omnia judicia a cunctis ordinibus, non alia ab aliis.* Giphanius in annotatione Victorii conjécturam ſequitur, et narrationem ipſam refert ad ariſtocratiam, uti facit etiam Lambinus. Contra cum Montecatino Piccartus et Heinſius oligarchiae notam facit, quod iidem judices cauſas omnes judicabant. Sane praecedens ἀριστοκρατικὸν debet etiam ad ſequentia de judiciis pertinere, cum aliud judicium de hac re ſuum non interpoſuerit Ariſtoteles. Conjecturam Victorii firmant non ſolum verba ſequentia καὶ μὴ ἄλλας ὑπ' ἄλλων καθάπερ ἐν Λακεδαίμονι, ſed etiam locus libri 3, c. 1, 7. καὶ τὰς δίκας δικάζουσι κατὰ μέρος, οἷον ἐν Λακεδαίμονι τὰς τῶν συμβολαίων δικάζει τῶν ἐφόρων ἄλλος ἄλλας, οἱ δὲ γέροντες τὰς φονικάς, ἑτέρα δ' ἴσως ἀρχή τις ἑτέρας. Victorius etiam annotavit intelligi ordinem judicum a Livio libro 33. memoratum. Recte igitur Heinſius: *quale est inter cetera, quod cauſae ibi ab eodem omnes magiſtratu judicantur.* Male, quem alibi nimis fideles ſequuntur ducem, hic deſeruerunt Schloſſer et Garve; ille enim vertit *von den obern Regenten,* et intelligit Suffetes vel reges cum ſenatoribus; hic vero ſimpliciter *von Magiſtratsperſonen* poſuit, ſed errorem novum addidit his verbis: *nicht, wie in Sparta, wo die Richter zum Theile Privatperſonen ſind.* Hucusque disputatio ſatis bene proceſſit; ſed ſubito turbat omnes has rationes locus alter infra 3, 1, 7. ubi poſt exemplum Lacedaemoniorum antea poſitum ſequuntur haec: Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ περὶ Καρχηδόνα· πάσας γὰρ ἀρχαί τινες κρίνουσι τὰς δίκας. Vides verba ἀρχαί τινες comparata cum exemplo Lacedaemoniorum aliud

significare non posse nisi magistratus plures et distinctos. Itaque emendatio Victorii in hoc nostro loco τῶν αὐτῶν ἀρχείων vera esse non potest. Magistratus enim si iidem judicia omnia exercent, non potest simul dici magistratus certos et diversos diversa judicia exercere. Consequitur inde, ut suspicemur aliud praeterea in hoc loco vitium latere, cum res eadem diverso modo narrata similiter exemplo Lacedaemoniorum illustretur. De Lacedaemoniorum institutis nulla superest dubitatio; in eorum igitur mentione vitium residere non potest. Quod si hanc narrationem de judiciis Carthaginiensium cum altera libri tertii conciliare volueris, nulla alia via patet, nisi ut ad alteram emendationem descendas, et scribas Καὶ τὸ τὰς δίκας μὴ ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἀρχείων δικάζεσθαι πάσας, ἀλλ' ἄλλας ὑπ' ἄλλων καθάπερ ἐν Λακεδαίμονι. Maluissem defungi transpositione negationis μὴ ex membro posteriore ad anterius, sed opposita sententia postulat ἀλλά, nec patitur copulam καὶ subdi. Verum conatibus his iterum obstat locus Livii commemoratus a Victorio 33, c. 46. *Judicum ordo Carthagine ea tempestate dominabatur, et maxime quod iidem perpetui judices erant: res fama vitaque omnium in illorum potestate erat; qui unum ejus ordinis, idem omnes adversarios habebat: nec accusator ad infestos judices deerat.* Bene vidit Victorius, pugnare haec cum posteriore Aristotelis loco; et dissidentes scriptores in concordiam reducere studuit temporum distinctione, quibus immutatum fuerit institutum ab Aristotele ibi traditum. Verum non animadvertit vir doctus Aristotelem eo ipso in loco tradere ea, quae pugnant cum hoc nostro, ubi Lacedaemoniorum exemplum in contrarium affertur. Quodsi Aristotelem in concordiam secum et cum Livio redigere volueris, tum in priore nihil, praeter additum αὐτῶν, mutabis, sed in posteriore addenda erit negatio Οὐ τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ περὶ Καρχηδόνα: tum vero ἀρχαί τινες debent esse iidem magistratus, quos priore in loco τὰ αὐτὰ ἀρχεῖα dixerat. Quam tamen interpretationem insolentem et duram esse confiteor. Debebat enim esse ἀρχεῖόν τι. Haec igitur difficultas undique circumstans cogit

nos fateri dissentire Aristotelem a Livio, et priorem locum potius esse vitiosum censendum, inprimis si respiciamus illud argumentum, quod postremo loco considerandum venit. Ἀριστοκρατικὸν enim ait esse, id est proprium aristocratiae, ab iisdem magistratibus omnes causas judicari. Quae sententia minime congruit opinioni Aristotelis toties in his libris significatae: potius contrariam pluribus in locis sibi placere significavit. Unde plures interpretes notam hanc ab Aristotele positam ex vulgata scriptura potius ad oligarchiam referendam censuerunt.

5. ἣ συνδοκεῖ τοῖς πολλοῖς] Vetus Interpres *ut videtur multis.* Aretinus vertit: *in eo quod etiam multi comprobant: non solum enim optimos, verum etiam ditissimos censent magistratibus esse ponendos.* Victorius *e quodam sensu, qui probatur multis.* quasi ἣ δοκεῖ scriptum legerit. Lambinus *ex quadam cogitatione et opinione vulgi.* Ramus *quadam ratione, quae plerisque comprobatur.* Giphanius *maxime opinione quadam, quae est in multis.* Heinsius Lambinum sequitur. Pessime Schlosserus: *ist die von so vielen so sehr gelobte Einrichtung der Carthaginienser.*

ἀδύνατον γὰρ] Aretinus *quasi impossibile sit*, Victorius *quasi fieri non possit, ut.* Rectius Lambinus *Fieri enim non posse arbitrantur.*

τὰς μεγίστας] Intelligo ἀρχὰς, repetendum ex proximo ὀλιγαρχικὸν vel ἄρχειν vel ἄρχοντας.

6. εὐπορίαν] Male Camotiana, vetus versio et Sepulveda ἀπορίαν habent, verum Aldina, et Aretinus vertit *opes.* Sed quod de vetere versione tradunt, id secus ipse esse reperi; *ad abundantiam* enim in utroque exemplo reperi.

ὠνητὰς εἶναι] Aretinus, Lambinus, Ramus et Giphanius *venales esse* vertunt, Victorius *publice vendi et pretio parari.* Heinsius *summas potestates prostitui ac venum quasi publice exponi.* Schlosserus *so gut als käuflich*, Garvius *auf gewisse Art käuflich.* Praecipue autem respicit Philosophus sumtus faciendos initio novi magistratus, ut sequens δαπανήσαντες ἄρχωσι docet, qui quales quantique fuerint, ignoratur.

7. ὅτι δ' ἂν] Aretinus et vetus Interpres γὰρ vertit. Sed de vetere interprete iterum me contrarium docuit inspectio gemini exempli. Ibi simul reperi auctorem πολιτειῶν scriptum reperisse. Giphanius censet respici ad locum Platonis libro 8. reipubl. c. 5. τιμωμένου δὲ πλούτου ἐν πόλει καὶ τῶν πλουσίων, ἀτιμοτέρα ἀρετή τε καὶ οἱ ἀγαθοί. Posuit idem similem locum Ciceronis libro 3. de Legibus: *si memoriam temporum replicare velimus, reperiemus, tales fuisse cives, quales in republica fuerint principes.*

τοὺς ὠνουμένους] Aretinus *qui per largitionem adipiscuntur dignitates.* Victorius *qui emerit.* Lambinus *qui magistratus emerunt.* Ramus *qui pretio et pecunia adepti sunt magistratus.* Giphanius *qui magistratum emerint.* Heinsius *qui dignitatem emit aliquam.* Vides interpretes omnes scripturam ὠνημένους reddidisse, quam et ipse praefero. De re testatur Polybius, quanquam aetate multo inferior, 6, 56. παρὰ μὲν Καρχηδονίοις δῶρα φανερῶς διδόντες λαμβάνουσι τὰς ἀρχάς. Deinceps vetus Interpres φαυλότερος δ' ἂν scriptum vertit.

εἰ καὶ προεῖτο] Aretinus *opulentiam abjecisset*: reddidit nempe scripturam Aldinae εὐπορίαν, quam ex vetere interpretatione correxit Victorius, vertens *si abjecisset egestatem,* in annotatione vero: *si neglecta paupertate proborum virorum nec tantopere ipsa reformidata non rejecisset illos a republica. Valet igitur* προεῖτο *abjiceret et non attenderet egestatem.* Lambinus *etsi virorum bonorum facultates et copias rei familiaris deserebat ac prodebat.* Ramus *si legislator in viris bonis hanc opulentiam non requireret.* Optime Giphanius *quando bonorum paupertatem neglexerat.* Male iterum Heinsius: *quod hic fieri non potest, quia pauperes rejecit legislator. Quorum probitatem si destituit, quod tales sunt, saltem dare operam debebat* etc. Erravit etiam Schlosser, sed recte vertit Garve. Ceterum vetus Interpres non solum *perferret penuriam* h. l. vertit, sed paulo postea ἀλλά γε male *sed et* reddidit.

8. κοινότερόν τε γὰρ] Aldina γὰρ omisit, ut Aretinus verba ὑπὸ τῶν αὐτῶν, ubi Aldina et Victoriana prior praepositionem neglexit.

Δῆλον δὲ τῦτο] *De diverfis muneribus accipiendum est,* inquit Camerarius: *nam in navi et gubernator et proreta et κελευστής nominatur: in militia autem imperator, tribunus, centurio et caeteri.* Heinfius: *Utrobique enim nemo est, qui non aut pareat aut imperet, nemo qui non munus exfequatur fuum, nemo qui non unum hoc agat. Ibi enim imperator, hic quem nauclerum vocant, folus imperat: ibi milites, hic remiges ceterique omnes parent; et hoc quisque agit, quod intelligit ac didicit.* Ramus *in quibus imperandi parendique ratio mirifice diftincta ac diftributa cernitur.* Piccartus optime: *itaque divifa officia ut imi folum pareant, fummi folum imperent, intermedii fuperioribus pareant, imperent inferioribus; fummus exercitus dux folum imperat, lixae et calones folum parent; intermedii officiales et imperant et parent.*

9. ἄριστα ἐκφεύγεσι] Aretinus *cum ad paucorum potentiam vergat — optime illud effugiunt.* Victorius *cum respublica vergat ad dominatum paucorum, optime declinant invidiam.* Lambinus *cum eorum respublicae adminiftrandae ratio ad paucorum potentatum fpectet, optime tamen hoc incommodum effugiunt.* Ramus *commodisfime tamen omnes inde profectas difficultates effugiunt.* Giphanius inepte: *republica autem oligarchica, facile effugiunt divitiis, femper partem aliquam populi emittentes ad oppida.* Heinfius *Ceterum in multis ipfos ad imperium paucorum contra inftitutum proprium quotidie delabi, ipfi quoque intelligunt; ideoque et huic rei medicinam excogitarunt ipfi.* Camerarius ait Carthaginienfes adjumentum quaefiviffe ad fulciendum principatum paucorum et effugienda hac in parte incommoda. Deeffe vocabulum aliquod jungendum verbo φεύγεσι manifeftum eft; Victorius τὸν φθόνον fupplevit vertendo, Ramus *difficultatis,* alii aliud. Idem defiderat fequens ἰῶνται.

τῷ πλετεῖν] Aretinus *ditetur,* Victorius *ditant femper — praeficientes ipfam oppidis fuae ditionis.* Lambinus *eo quod femper aliqua pars populi dives est, dum aliquos de populo in oppida minora dimittunt.* Ramus: *ut enim pars civitatis augeri ditarique posfit, colonias in alias civitates deducunt.* Giphanii locum fupra pofui. In annotatione ait: *fi inter-*

dum in colonias emittantur in urbes, inquam, occupatas, et in his bona iis attribuantur. Heinſius *Semper enim aliquos e populo in vicinas ablegare ſolent civitates, ut rem ibi faciant nimirum, atque ex praefecturis aut ex agris quos asſignant, pinguiores ſiant.* Vides igitur etiam Heinſium ſequi ſcripturam a me receptam πλουτίζειν cum Aretino et Victorio: vetus Interpres habet *indicando*, Thom. *judicando*, utrobique latère videtur *in ditando.* Verbum autem ἐκπέμποντες refert Victorius ad praefecturas, Heinſius ad praefecturas et colonias ſimul, alii ad ſolas colonias, quibus adverſatur αἰεί τι — μέρος. Hominum enim et civitatum examina non poſſunt quot anni, ſicut apum, exire et emitti in colonias. Camerarius vulgatam ſecutus addit: *Quomodo autem ablegaverint, deductisne coloniis an alia ratione, non explicatur ab auctore, neque mihi est exploratum.* Non meminerat vir egregius loci infra 6, 5, 5. ubi eſt: τοιοῦτον δέ τινα τρόπον Καρχηδόνιοι πολιτευόμενοι φίλον κέκτηνται τὸν δῆμον· αἰεὶ γάρ τινας ἐκπέμποντες πρὸς τὰς περιοικίδας ποιοῦσιν εὐπόρους.

τούτῳ γὰρ ἴσωνται] Aretinus *per hoc illi arbitrentur ac certe efficiunt.* Videtur igitur οἴονται ſcriptum legiſſe. Idem ſequens ἀρχομένων vertit *gubernatoribus* tanquam ἀρχόντων ſcriptum legiſſet, et ſequentia: *nullum enim est remedium legis ad quietem adhibitum.*

καὶ (τῆς) Κρητικῆς] Articulum cum Sylburgio inſerui.

Ad Caput IX.

ἐθνείων] Neſcio qui factum, ut Zuingeriana ἐθνέων daret, quod vertiſſe videtur Lambinus *alii externis quibusdam populis.* Deinceps Aldina οὗτοι καὶ γὰρ, Baſil. καὶ οὗτοι γὰρ habet.

2. περὶ μὲν — εἴρηται] Aretini verſio haec omiſit, uti deinceps verba τὴν πάτριον quae *veterem* vertit Victorius, *patriam atque avitam* Lambinus, *patriam* Ramus, Giphanius, *jus illi ſuum atque antiquam civitatis formam olim ibi uſurpatam reddidiſſe* Heinſius. Senſiſſe videntur hi, quorum ſententiam

Ariſtoteles refert, cum illis, qui Theſeum primum auctorem democratiae Athenienſium fuiſſe ſtatuerunt.

3. τὰ δικαστήρια — κληρωτὰ ὄντα — ταῦτ' ἴσχυι] Auſus ſum vulgatam ſcripturam κύριον — δικαστήριον — κληρωτὸν ὂν — τȣτ' ſententia flagitante mutare. Non unum Athenis judicium fuit, in quo judices ſorte electi et populus dominabatur, ſed plura, et magno judicum numero collecta quaedam. *Forum* inepte interpretantur vulgatum Victorius et Lambinus, *judicia* recte Ramus, Giphanius: *judices, qui forte e populo deligebantur* poſuit Heinſius. Similiter ſupra τὸ δὲ δικαστήριον δημοτικὸν ſcriptum vertit vetus Interpres.

βȣλὴν Ἐφιάλτης] Diodorus 11, 77 ſub Olympiade 80, 1. Ἐφιάλτης ὁ Σιμωνίδȣ δημαγωγὸς ὢν καὶ τὸ πλῆθος κατὰ τῶν Ἀρειοπαγιτῶν παροξύνας ἔπεισε τὸν δῆμον ψηφίσματι μειῶσαι τὴν ἐξ Ἀρειοπάγȣ βȣλὴν καὶ τὰ πάτρια καὶ περιβόητα νόμιμα καταλῦσαι. Cf. omnino Plutarchi Cimon. c. 15. ubi res diſtinctius narratur. De auctoritate ſenatus Areopagitici dicetur infra ad Librum quintum. Totum hunc locum de legislatione Solonica bene explicuit Perizonius ad Aeliani v. h. 8, 10. Verbum ἐκόλȣσε vetus Interpres vertit *prohibuit*.

προήγαγεν αὔξων] Aretini verſio auctior: *populi vim augere perſeverarunt donec in iſtam quae nunc eſt licentiam pervenit;* Victorius etiam *rem perduxerunt augendo*, Lambinus *populi majeſtatem augens*, Ramus *addendo atque augendo praeſentem democratiam confirmarunt.* Referenda ſunt verba duo ad τȣτον τὸν τρόπον.

4. φαύλȣς] Aretinus vertit: *acceſſerunt patroni ſeditioſi contra bonos et modeſtos cives, qui rempublicam gubernarent.* Videtur igitur ſcriptum legiſſe ἀντιπολιτευομένȣς τοῖς ἐπιεικέσι vel πολιτευομένȣς ἀντὶ τῶν ἐπιεικῶν. Lambinus etiam vertens *et blandos oratores quaſi ductores ac magiſtros cepit improbos ac turbulentos pro bonis et moderatis adminiſtratoribus.* videtur ἀντὶ πολιτευομένων ſcriptum voluiſſe, quae ratio placuit Caſaubono et Conringio, et videtur omnino praeferenda, praecipue ſi ἀντὶ τῶν πολ. ἐπ. ſcripſeris. Vetus Interpres *pro politice converſantibus epiekeis.* Ceterum Sepulvedam ναυαγίας conjicientem pro ναυαρχίας refellit Victorius.

Camerarius autem: *Sunt*, inquit, *qui veriorem scripturam esse hujus loci putent* τῆς ναυμαχίας: *nequaquam, ut videtur, inconsiderate: In priore nomine est significatio praefecturae et principatus in re navali: in posteriore praelii navalis, quod est ad Salamina sic commissum, ut virtus populi Atheniensis emineret.* Eandem causam mutatae veteris reipublicae in popularem dominatum pluribus in locis horum librorum memoravit Philosophus.

ἀποδιδόναι] Malim ἀποδῦναι. Aretinus etiam *tradidisse*, Victorius et Giphanius *tribuisse* vertunt, *tribuere* Lambinus.

τρίτυ τέλυς] Aretinus omisit, Victorius *et e tertio censu, qui ordo vocatur equestris*, Lambinus *et ex equestri ordine, qui tertii census et tertiae classis est.* Ramus *classem* recte nominavit, Giphanius *tertio censu*, Heinsius *partium* vocabulo usus est. Camerarius τιμήματα censum, τέλος classem recte interpretatur, et monet Plutarchum cum Polluce tertiam classem facere τῶν ζευγιτῶν. Sed Harpocration in voce Ἱππὰς ex nostri descriptione reipublicae Atheniensium ita refert; Σόλων εἰς τέτταρα διεῖλε τέλη τὸ πᾶν πλῆθος Ἀθηναίων, πεντακοσιομεδίμνυς καὶ Ἱππέας καὶ Ζευγίτας καὶ Θῆτας. Idem in vocabulo Θῆτες haec habet: ἔτοι δὲ ὐδεμιᾶς μετεῖχον ἀρχῆς ὡς καὶ Ἀριστοτέλης δηλοῖ ἐν Ἀθηναίων πολιτείᾳ· ὅτι δὲ ὐκ ἐστρατεύοντο, εἴρηκε καὶ Ἀριστοφάνης ἐν Δαιταλεῦσιν. Qui pertinebant cives ad classem equitum, ἱππάδα τελεῖν, qui ad capite censos Θῆτας, Θητικὸν τελεῖν. Sed dictum etiam fuit εἰς ἱππάδα τελεῖν; hinc alii εἰς ἄνδρας τελεῖν, εἰς Βοιωτὺς τελεῖν, et similia in Lexico meo apposita usurparunt.

5. πειρῶνται — συνάγειν] Aretinus vertit *inducere*, Victorius *concludere*, Lambinus optime omnium *multis argumentis collectis demonstrare*, Ramus *disputant et contendunt*, Giphanius *multis collectis ostendere*, Heinsius *contendunt.* In Aldina et Basil. est καί τινες καὶ συνάγειν.

ἀσκεπτότερον τῶν χρόνων] Vulgatum τῷ χρόνῳ correxi ex Aretini versione: *sed qui ista dicunt, tempora non supputant.* Victorius *cum tempus refragetur.* Lambinus *tempora repugnant*, Ramus *temporis ignorantia labuntur*, Giphanius *non satis tempori congruenter.* Heinsius *temporum ignari*, *quorum*

rationem nimis imperite confundunt De Onomacrito Locrenſi aliunde non conſtat; Athenienſem diverſum memoravit Herodotus 7, 6 aliique. Thaletem Cretenſem alii Θαλήταν vocant, de quo compara Plutarchi Lycurgum c. 4. et Strabonis librum 10. p. 735. De Zaleuco et Charonda eorumque legibus comparabis egregiam Heynii diſputationem in Opuſculorum Academicorum Volumine II.

6. Βακχιαδῶν] Antiquam ſcripturam Βακχιάδων primus correxit Sylburgius. Deinceps verba μυθολογοῦσι — ὅπως ἄποπτος omiſit Aretinus, qui tamen verba *ob animi inſenſionem* addidit et ſubjunxit verbis: *non ſit conſpectus in Corinthium agrum.* Vetus Interpres *Bachidorum* vertit, deinde pro διαμισήσας vertit *recordatus*, ergo διαμνήσας ſcriptum legit; denique ἀπέχθειαν *abſtinentiam* vertit.

7. τὴν ταφὴν] Aldina et Codices ſcripti Victorii omnes γραφὴν, quod Victorius vertit *ſic teſtamento caviſſe.* ταφὴν vertit vetus Interpres, Lambinus cum Sepulveda, atque ita habet Baſileenſis, et correxit Camerarius. Victorius idem poſuit, dubius tamen de ſcriptura.

μὴ ἄποπτος] Victorius et Ramus vertunt *ne aſpici poſſet.* Lambinus et Giphanius rectius *ne proſpici poſſet.* Camerarius ἄποπτος eſſe ait h. l. *regionem, quae conſpici poſſet, vel in quam pateret proſpectus, cum apud Sophoclem contra ſignificatio ſit non aſpicientis et non apparentis.* Locum Sophoclis Oedipi Regis verſu 768 poſuit etiam Victorius ἀγροὺς σφε πέμψαι κἀπὶ ποιμνίων νομὰς, ὡς πλεῖστον εἴη τοῦδ' ἄποπτος ἄστεος· ubi Scholion interpretatur ἔξω τῆς θέας τοῦδε τοῦ ἄστεος. Idem Ajacis verſu 15. ὡς εὐμαθές σου, κἂν ἄποπτος ᾖς, ὅμως φώνημ' ἀκούω. Dioclem aliunde notum non habemus. Diverſum Syracuſiorum legislatorem Dioclem ex Diodoro memoravit Camerarius; alium Megarenſem celebravit Theocritus Idyllii XII. verſu 29.

παιδοποιΐας] Aretinus male *de prole procreanda* et θετικοὺς *proletarias* vertit. Aretinum cum vetere Interprete θητικοὺς ſcriptum legiſſe monet Montecatinus. Sed vetus Interpres *de puerorum procreatione — poſitivas leges* poſuit, Thomas Aquinas autem *proletarias* poſuit in Commento,

quod ad θετικὰς retulit Montecatinus. Victorius recte *de adoptione filiorum.* Lambinus *de procreatione liberorum — leges posititias vel positivas.* Ramus *de liberorum procreatione — leges proletarias.* Giphanius et Heinsius cum Victorio faciunt; θετικὰς Heinsius *adoptivas* vertit. Conjecturam Sepulvedae τικτικοὺς legentis refellit Victorius, qui monet θετοὺς υἱοὺς Atticis esse eosdem, quos alii ποιητοὺς vocant. Conringius insulse antiquam interpretationem defendit. Haud scio an huc pertineat lex Thebanorum memorata ab Aeliano v. h. 2, 7. Νόμος — ὅτι οὐκ ἔξεστιν ἀνδρὶ Θηβαίῳ ἐκθεῖναι παιδίον, οὐδὲ εἰς ἐρημίαν αὐτὸ ῥῖψαι, θάνατον αὐτοῦ καταψηφισάμενος. Ἀλλ' ἐὰν ᾖ πένης εἰς τὰ ἔσχατα ὁ τοῦ παιδὸς πατὴρ, εἴτε ἄῤῥεν τοῦτο εἴτε θῆλύ ἐστιν, ἐπὶ τὰς ἀρχὰς κομίζειν ἐξ ὠδίνων τῶν μητρῴων σὺν τοῖς σπαργάνοις αὐτό· αἱ δὲ παραλαβοῦσαι ἀποδίδονται τὸ βρέφος τῷ τιμὴν ἐλαχίστην δόντι· ῥήτρα τε πρὸς αὐτὸν καὶ ὁμολογία γίνεται, ἦ μὴν τρέφειν τὸ βρέφος καὶ αὐξηθὲν ἔχειν δοῦλον ἢ δούλην θρεπτήρια αὐτοῦ τὴν ὑπηρεσίαν λαμβάνοντα. Fortasse fuit haec lex pars generalis illius legis de liberorum numero exaequando per adoptionem.

8. δίκαι τῶν ψευδομαρτυριῶν] Vulgatum ψευδομαρτύρων ex usu scriptorum Atticorum correxi. Recte Lambinus *falsorum testimoniorum actiones et judicia*, et Giphanius *judicia de falsis testimoniis.* Altera scriptura si servari deberet, tum scribendum fuisset κατὰ τῶν ψευδομαρτύρων.

τὴν ἐπίσκηψιν] Vulgatum ἐπίσκεψιν Aretinus vertit, *de his legem posuit*; alii aliter; correxit Bentleius Dissert. ad Phalarid. p. 369. probante Wesselingio ad Diodorum 12, 11. p. 485. Similiter in Polluce 8, 36 ἐπισκέψασθαι posuerunt librarii pro ἐπισκήψασθαί τινι ψευδομαρτυριῶν. Sequens γλαφυρώτερος vetus Interpres *placentior* hic vertit.

Φιλολάου — ἀνομάλωσις] Aretinus vertit *disparitas*, Victorius *aequalitas* rectius in annotatione *adaequatio*, Lambinus et Giphanius *inaequalitas*, Ramus *inaequalitatem patrimoniorum et hereditatum*, Heinsius cum Victorio sentiens recte hoc membrum translocasse et cum mentione legum Philolai conjunxisse videtur. Victorius comparavit locum ex Rhetoric. 3, 11, 5, ubi verbum ἀνωμαλεῖσθαι est in Victoriana

Aldina et Baſil. aliae vero rectius ἀνωμαλίσθαι habent. De ſenſu tamen iſtius loci magna eſt dubitatio nondum explicata cura interpretum. Hoc vero in loco nulla videtur eſſe dubitatio de ſenſu eo, quem explicuit Victorius. Similiter variata fuit ſignificatio verbi ἀνομολογέω, de quo dictum in Lexico Graeco. Denique Stephanus ἀνωμάλωσις ſcribi voluit, uti ἀνώμαλος et cognata vocabula vulgo ſcripta reperiuntur; ſed nolui communem omnium Edd. ſcripturam mutare. Nomen Philolai Conringius alienum locum occupaſſe cenſebat; ſcilicet offenſus, ut ante eum Giphanius, mentione legis unius ſeparata a reliquarum commemoratione.

Πλάτωνος] Platonicarum legum mentio unde hunc in locum venerit plane alienum inter veros legumlatores, mihi plane incompertum eſt; nec video cur hoc in loco repetantur, quae ſupra copioſius fuerunt explicata, praeter duas res, συμποσιαρχίαν et alteram, quae ſane ad legumlatoris curam non magis pertinent quam ad imperatorum bellicorum.

συμποσιαρχεῖν] Locus Platonis eſt libro 2 de Legibus p. 98. alter libro 7. p. 333.

γίνωνται — ταῖν] Iſingr. Sylburg. Ramus γίνονται habent. Deinceps Aldina et Baſil. τοῖν χεροῖν dedit. Structurae verborum duritiam recte animadvertit Victorius, quam equidem librarii errori tribuendam et ſcribendum cenſeo καὶ ἡ ἐν τοῖς πολεμικοῖς ἄσκησις.

9. Δράκοντος — χαλεπότης] Plutarchus Solonis c. VI. Πρῶτον μὲν οὖν τοὺς Δράκοντος νόμους ἀνεῖλε πλὴν τῶν φονικῶν ἅπαντας, διὰ τὴν χαλεπότητα καὶ τὸ μέγεθος τῶν ἐπιτιμίων· μία γὰρ ὀλίγου δεῖν ἅπασιν ὥριστο τοῖς ἁμαρτάνουσι ζημία θάνατος. etcet. unde Aelianus v. h. 8, 10, καὶ τότε ἐπαύσαντο Ἀθηναῖοι χρώμενοι τοῖς Δράκοντος· ἐκαλοῦντο δ' ἐκεῖνοι Θεσμοί· μόνους δ' ἐφύλαξαν τοὺς φονικοὺς αὐτοῦ. Cf. etiam Gellii 11, 18. Hinc θεσμοθέται Attici dicti fuerunt.

ἄν τι πταίωσι] Vulgatum ἂν τυπτήσωσι ex Codice ſuo, Plutarcho in Convivio Sapient. et Ariſtotelis Rhetor. 2, 25. correxit Camerarius, poſt eum Muretus Var. Lect. 14, 12.

ȣ περί τι — ἐστὶν] Victorius vertit *cujus leges ſunt de caede*, Lambinus et Ramus *cujus extant leges*, Giphanius *cujus ſunt leges*. Pro Ἀνδροδάμας cum Aretino et Sepulveda Giphanius Ἀνδρόδαμος malebat ſcriptum. Sequens κυρίας Camerarius recte interpretatur eas, quarum ſtatus revera fuerint in medio et gubernatio uſitata. Aretinus male *principales*, Victorius *quae in uſum venerunt*, Lambinus *quae hodie ſervantur rectae*, Ramus *quae fama et auctoritate celebres habeantur*, Giphanius *veras*.

Ad Ariſtotelis Politicorum Librum III.

Ad Caput I.

5. *ποιητὰς πολίτας*] Zuingeri *ποιητὰς πολίτας* per ſe et propter ineptam conjecturae rationem nemo facile probabit. Forte is e vetere interprete inductus fuit in errorem, qui *poetales* dixit. Ita vero Graeci civitate donatos vocabant, etiam *τῇ ποιήσει πολίτας* et *δημοποιήτους*, ut Victorius et Giphanius monuerunt.

ἀπὸ συμβόλων κοινωνοῦσι] Vetus Interpres *qui a contractibus communicant.* Victorius inepte *qui communicant ut teſſerarum.* In annotatione tamen rectius interpretatur *qui communicant iisdem commodis, exempli cauſa portubus et facultate mercium importandarum aut exportandarum, qui acceperunt notas quasdam ac teſſeras, indicio quarum id tuto praeſtant.* Aretinus ita: *qui ſil'* (ſimul) *contrahunt, cum per contractum forum ſortiantur.* Ramus: *negotiatoribus qui teſſeris utuntur inter ſe communibus.* Camerarius *res contractas* interpretatus malebat tamen *συμβολαίων* ſcribi, uſus etiam Demoſthenico exemplo contra Lacritum: *ὅσα γὰρ ἀμφισβητήσιμά ἐστι τῶν συμβολαίων, κρίσεως δεῖται.* Lambinus: *qui teſſeris publice acceptis et ex publica conventione inter ſe jura habent communia et res contrahunt.* Giphanius *iis quos inter eſt commercium,* interpretatus *quos inter eſt jus commercii aut foedus aliquod.* Idem monet *σύμβολα* haec eſſe pacta ut Suidas

interpretatur et ipſe Ariſtoteles infra c. 6. ubi eſt: *μήτε διὰ τὰς ἀλλαγὰς καὶ τὴν χρῆσιν τὴν πρὸς ἀλλήλους· καὶ γὰρ ἂν Τυῤῥηνοὶ καὶ Καρχηδόνιοι καὶ πάντες, οἷς ἐστι σύμβολα πρὸς ἀλλήλους, ὡς μιᾶς ἂν πολῖται πόλεως ἦσαν. Εἰσὶ γοῦν αὐτοῖς συνθῆκαι περὶ τῶν εἰσαγωγίμων, καὶ σύμβολα περὶ τοῦ μὴ ἀδικεῖν καὶ γραφαὶ περὶ συμμαχίας·* ubi Aretinus *quibus eſt commercium invicem*, deinde *σύμβολα pacta* vertit. Judicia ejusmodi *συμβολικὰ* vocata fuiſſe ait Giphanius. Accurate Harpocration *σύμβολα* ait eſſe *συνθήκας ἃς ἂν πρὸς ἀλλήλας αἱ πόλεις θέμεναι τάττωσι τοῖς πολίταις, ὥστε διδόναι καὶ λαμβάνειν τὰ δίκαια*. Livius 41. *commercium juris praebendi repetendique* interpretatus eſt. Hinc *δικάζειν ἀπὸ συμβόλων*. Cf. Demoſthenes p. 79. Feſtus. *Reciperatio eſt, ut ait Gallus Aelius, cum inter populum et reges nationesque et civitates peregrinas lex convenit, quomodo per reciperatores reddantur res, reciperenturque, resque privatas inter ſe perſequantur.* Omnium accuratiſſime de his *συμβόλοις* expoſuit Valeſius ad Harpocrat. p. 133. Sepulvedam hic ſolum verum vidiſſe ait Giphanius.

κοινωνοῦσι] Vulgo ſequebatur: *καὶ γὰρ ταῦτα τούτοις ὑπάρχει*, quae damnavit merito Conringius, et recte omiſit Aretinus cum vetere Interprete, quem ante omnes nominare oportebat.

ἀλλ' ἀνάγκη — πῶς μετέχουσι] Haec omiſit Camotiana; librarius enim in ſimilitudine verbi *μετέχουσι* aberraverat. Victorius ait ſe locum hunc mancum olim ope veteris translationis reſtituiſſe; quod fecit in Variar. Lect. VII. c. 22. Vetus Interpres ita: *in multis quidem ergo locis neque his perfecte adventicii participant ſed neceſſe tribuere aſtitorem.* Camerarius ex conjectura ſupplere conatus eſt, quae in verſione Aretini legerat ſcripta ita: *quamquam multis in locis peregrini ne id quidem perfecte habeant, ſed neceſſe eſt, ut patronum accipiant. Ex quo fit ut imperfecte quodammodo ſint fori judiciorum participes.* Sed felicius conjiciendo evenit Victorius. Uterque tamen in dictione *προστάτην νέμειν* Attico juri propria conſentit, quam Harpocratio expoſuit, et ad eum Valeſius. Comparavit Victorius etiam vocem Tireſiae ad Creontem apud Sophoclem in Oedipo rege: *Ὥστ' οὐ Κρέοντος προστάτου γε-*

γράψομαι. Editio Baſil. habet h. l. ἀλλὰ χρὴ πωρέχειν παραστάτην· διὸ ἀτελῶς πως μετέχουσι etcet. cujus ſcripturae auctor uſum fori Attici ignoravit. Ceterum Giphanius eleganter vertit; *ſed coguntur auctorem ſumere vel capere.* Docet enim latine *auctorem* vocari προστάτην. Juriſconſulti Foemina, inquiunt, non poteſt quicquam agere publice ſine auctore. Poſuit etiam Cornelii Nepotis locum in Attico 3, 2. de Phidia: *Hunc enim in omni procuratione reipublicae auctorem habebant.* Sermo eſt de Athenienſibus Attico et ejus προστάτῃ ſtatuas ponentibus; ubi ſuſpicor *habebat* ſcribendum. Interpretes Nepotis in interpretando vocabulo aberrarunt a vero Giphanianae admonitionis immemores, ſed recte additum in libris *actoremque* damnarunt.

4. Ἀλλὰ καθάπερ] Nihil deeſt, quod ſuſpicabatur Conringius; redit enim oratio ad initium illud ὁ δὲ πολίτης οὐ τῷ οἰκεῖν ὁρίζεται.

ἐγγεγραμμένους] intellige εἰς τὸ ληξιαρχικὸν, in tabulas civium. Victorius: *nondum notatos in albo civium* interpretatur; Aretinus *nondum aetate perfectos* vertens aliam ſcripturam ſecutus eſſe videtur. Ramus *qui nondum per aetatem cenſi ſunt.*

ἀφειμένους] qui propter aetatem immunitatem et vacationem a muneribus publicis impetrarunt, ut recte Camerarius et Giphanius interpretantur. Aretinus verba illa λίαν, ἀλλὰ — τὸ λεγόμενον plane omiſit, et deinceps poſuit: *At nos quaerimus.* Conringius ζητοῦμεν δὲ malebat ſcriptum.

ἔγκλημα] Victorius *mendum, vitium, culpam* interpretatur, Aretinus *adjunctionem quae reſtringat et corrigat:* vetus Interpres *adjectionem* ſimpliciter vertit, ut diverſum vocabulum legiſſe videatur. Ramus ſatis eleganter: *quique nulla ejusmodi exceptione excludatur.* Giphanius *reprehenſionem*, Lambinus *reprehenſionem et criminationem*, Camerarius *crimen, id eſt quod objici poſſit aut inferri ad explicandum.*

περὶ ἀτίμων] De ἀτίμοις jure Attico Valeſium vide ad Harpocrationem.

κρίσεως καὶ ἀρχῆς] Joannes Stobaeus Eclog. Ethic. p. 328. male ex h. l. retulit *ὅτι πολίτης ἐστιν, ᾧ μέτεστι πολιτικῆς ἀρχῆς.*

διά τινων — χρόνων] Victorius *poſt aliqua definita tempora.* Aretinus: *ut non liceat interdum nec ſemel eundem habere aut poſt alia temporum ſpatia.* Ramus *aut certe nonniſi intra praeſcriptum quoddam ac definitum tempus.* Lambinus *aut certis ac praefinitis temporibus licet:* Giphanius recte: *aut certis quibusdam temporibus interjectis.*

ὁ δ' ἀόριστος] Iſingr. Sylburgiana *ἡ δ' ἀόριστος*, quod probabat Conringius. At ita debebat eſſe *ἡ δ' ἀόριστος οἷον ἡ τοῦ δικαστοῦ καὶ ἐκκλησιαστοῦ*: quomodo vertit Aretinus: *aliae ſunt indeterminatae, ceu illius qui in concione deliberat et decernit.* Variavit orationem Philoſophus.

5. *οὐδὲ μετέχειν — ἀρχῆς*] Haec omiſit Aretinus. Vetus Interpres verba *καίτοι — ἀρχῆς* omiſit. *κυριωτάτους* vocat judices et *ἐκκλησιαστάς*, quod locum habet in republica Athenienſium. Contra Romae in ſenatu potius et curia de ſumma republica deliberabatur, cum Graeci id facerent in concione. Praeterea magiſtratus a judicibus diligenter diſtinguit Plato Libro 5 de Legibus et Cicero multis in locis et Jurisconſulti, quoniam judices ſint privati omnes, magiſtratus vero perſonae publicae. Cui objectioni ut occurreret Ariſtoteles, diſtinctionem magiſtratus in *ὡρισμένην* et *ἀόριστον ἀρχὴν* induxit. Eam enim poteſtatem, quam judex et concionator communem habent, peculiare nomen nactam non eſſe; igitur communi magiſtratus (*ἀρχῆς*) utendum eſſe cum aliquā tamen diſtinctione. Bene de hac re monuit Giphanius.

ἀνώνυμον γὰρ — τί δεῖ καλεῖν] Victorius *caret enim nomine — quo decet utrumque appellare.* Ita fere etiam Ramus et Giphanius. Brevius etiam Aretinus: *eſt enim absque nomine publica poteſtas judicantis decernentisque in concione.* Lambinus *nomine vacat, nec ſatis eſt in promtu, quo nomine communi — ſint appellanda.* Equidem *ὅ,τι δεῖ καλεῖν* ſcribendum puto, niſi majus vitium ſubeſt.

ἐπὶ πάντας τοὺς λεγομένους] Victorius *congruit ad omnes vocatos cives.* Aretinus *super omnes alios vocatos cives.* Ramus *ac civis definitio quae in omnes qui dicuntur cives maxime conveniat ejusmodi fere est.* Lambinus *civis definitio quae ad eos omnes — maxime quadrare possit.* Minus perspicue Giphanius *civis igitur, qui maxime ad omnes jam allatos cives quadret, talis fere est.* At unde is *allatos* arripuit? An τοὺς εἰρημένους alicubi scriptum legerat? Equidem perspicuitatis gratia πολίτου λόγος in locum vocabuli πολίτης reponere malim, quod ecce suggerit versio vetus: *maxime congruit utique ratio civis ad hos.* Sed exemplum Thomae vocabulum *ratio* omisit.

6. ᾗ τοιαῦτα] intellige ἐστίν. Conringius haec verba abundare et nihil ad rem facere putabat, a quo non dissentit Schlosser, qui cum Heinsio pro vocabulo πραγμάτων ponere ὀνομάτων malebat. De homonymis sermonem esse, quae dialecticum quidem genus unum habent, sed non physicum, monuerunt Victorius et Giphanius. ᾗ τοιαῦτα ἐστὶ est igitur, quatenus eae res sunt tales, quae communi nomine tanquam generico comprehensae specie ita differunt, uti dictum est, praeter nomen genericum parum aut nihil habent commune. Recte Garve vertit; *bey Materien, wo die unter einem gemeinschaftlichen Namen zusammengefaſsten Sachen doch der Art nach unterschieden sind, so daſs eine derselben als die erste und das Muster der übrigen, die andre nur als die zweite und so die folgenden als noch weiter von jenem Modell entfernt angesehen werden müssen: sich oft entweder gar keine oder sehr schwer die gemeinsamen Merkmale finden lassen, in welchen alle diese Sachen übereinkommen.* Vocabulum γλίσχρως vetus Interpres *vix* vertit.

ὕστερον ἔσται φανερόν] Conringius in hoc loco plane caecutiit, et in argumentatione partim reprehendit multa, alia desiderat, ubi omnia recte se habent. Non opus erit longiore disputatione, si correctionem ab eo propositam, ut εἴρηται pro ἔσται legamus, consideraveris.

7. ἐκκλησίαν νομίζουσι] Victorius: *neque concionem recipiunt sed paucos ad deliberandum vocatos.* In annotatione

monuit δῆμον hic esse statum popularem seu δημοκρατίαν. Contra Aretinus *neque concionis usus sed senatum habent:* quem secutus est Schlosser. *nec democratia est nec solennis et legitima populi concio, sed pro re nata consilium indicitur et cogitur* Ramus. *neque concio legitima sed extraordinaria* Giphanius, qui in annotatione Victorii errorem castigavit. Lambinus: *neque concionem usu receperunt sed conventum civium convocatorum.* Romanas res qui scribunt Graeci, senatum vocare solent τὴν σύγκλητον, scilicet βουλήν, ut monuit Victorius. Hinc natus error interpretum, qui συγκλήτους hic similiter senatum interpretati sunt. Lacedaemonii γερουσίαν et γέροντας id est senatum habebant, et praeterea συγκλήτους, vel, ut Xenophon in Hellenicis vocare solet, ἐκκλήτους, qui de iisdem usurpat vocem ἐκκλησίαν, quam distinguit etiam μικρᾶς vocabuli, cum scilicet soli Spartani ad concionem vocantur, nec adsunt σύμμαχοι, ut demonstravit Morus in Indice Hellenicorum. Quae fuerit ecclesiae Spartanae potestas, docet Plutarchi Lycurgus c. 6, 3. Cogebatur a senatoribus et regibus populus, qui propositam ab iis rem vel firmabat vel improbabat. Itaque νομίμους vel κυρίας ἐκκλησίας ut Athenienses non habebant; Atheniensium conciones summam sibi reipublicae arrogabant.

γέροντες τὰς φονικὰς] Cicero de Senectute c. 14, 12. *Apud Lacedaemonios quidem ii, qui amplissimum magistratum gerunt, ut sunt, sic etiam nominantur senes.* Idem de Divinatione 1, 43. *Lacedaemonii regibus suis augurem assessorem dederunt, itemque senibus (sic enim consilium publicum appellant) augurem interesse voluerunt.* De potestate senum Plutarchus Lycurgi c. 26. ait senatum habere τὸ σύμπαν κράτος ἐν τῇ πολιτείᾳ, κύριον ὄντα καὶ θανάτου καὶ ἀτιμίας καὶ ὅλως τῶν μεγίστων. De Carthaginiensibus alibi videbimus.

8. Ἀλλ' ἔχει γὰρ] *Verum tamen* Victorius, *At enim* Ramus, *Sed enim* Giphanius et Lambinus; Conringius in hac formula haesit, et vitium loci suspicatus est. Deinceps τούτων refertur ad ὁ κατὰ τὴν ἀρχὴν ὡρισμένος, quod in se continet plures personas, quas respicit sequens τούτων. Sequens

βουλεύεσθαι Camotianae βούλεσθαι ſubſtitui voluit Camerarius. Verum reddidit Aretinus.

ταύτης τῆς πόλεως] Hujus tantum civitatis, in qua licet civibus omnibus κοινωνεῖν ἀρχῆς βουλευτικῆς ἢ κριτικῆς; reliquas enim civitatum formas excludit, et earum cives negat eſſe veros cives ex poſita definitione. Deinceps πόλις eſt in Camot. Iſingr. Montecatino: ſed vetus Interpres πόλιν vertit. Ceterum Joannes Stobaeus l. c. p. 328. hunc locum ita excerpſit: Πόλις δὲ τὸ ἐκ τῶν τοιούτων πλῆθος ἱκανὸν πρὸς αὐτάρκειαν ζωῆς.

ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν] Victorius *ut ſimpliciter loquar*, Lambinus cum Aretino *ut ſimpliciter dicam*, Ramus et Giphanius *ut ſummatim dicam*. Male Schloſſer *im abſoluten Verſtande.*

9. ὁρίζονται δὲ] Vulgatum δὴ merito damnavit Conringius; nulla enim eſt conſecutio ex ſuperioribus. Ipſe etiam Victorius, Aretinus, Lambinus et Giphanius *autem* vertit: et vetus Interpres habet *determinant etiam.*

πρὸς τὴν χρῆσιν] *ad uſum* Victorius vertit: Aretinus *Conſueverunt autem eum etiam dicere civem:* Ramus: *Atque etiam more quodam et uſu nonnulli civem definiunt:* Lambinus *definiunt autem civem ex uſu.* Recte Zuingerus comparavit locum 1, 7 (11 Zuingeri) ἐπεὶ δὲ πρὸς τὴν γνῶσιν διωρίκαμεν ἱκανῶς, τὰ πρὸς τὴν χρῆσιν δεῖ διελθεῖν. Πάντα δὲ τὰ τοιαῦτα τὴν μὲν θεωρίαν ἐλεύθερον ἔχει, τὴν δ' ἐμπειρίαν ἀναγκαίαν. De eadem re variavit orationem 3, 5 (8 Zuingeri) τῷ δὲ περὶ ἑκάστην μέθοδον φιλοσοφοῦντι καὶ μὴ μόνον ἀποβλέποντι πρὸς τὸ πράττειν, οἰκεῖόν ἐστι τὸ μὴ παρορᾶν μηδέ τι καταλείπειν, ἀλλὰ δηλοῦν τὴν περὶ ἕκαστον ἀλήθειαν, ubi Zuingerus recte τὸ πράττειν comparat cum χρήσει, deinde τὴν μέθοδον cum γνώσει, quam theoriam et praxin vulgo dicimus. Interpretum omnium ſolus Schloſſerus admonitus a Zuingero verum vidit et partim reddidit: *in Rückſicht auf die Anwendung dieſes Begriffs.* Poſtea dicitur idem πολιτικῶς.

ἔτι πάππους] Vulgatam ἐπὶ πάππους monente Camerario correxi. Victorius vertit ut vetus Interpres *ceu ad avos duos:* Ramus *ad avos et proavos et his antiquiores et longius referunt.* Aretinus *ceu avos et proavos vel plures.* Vulga-

tum ἐπὶ Giphanius tueri voluit vertendo *ut ad avos usque duos vel tres vel plures*, interpretatus avos, proavos, atavos, tritavos. Nec licet conjunctim ſcribere ἐπιπάππους. Antea enim nominandi erant πάπποι, quos ſequebantur ἐπίπαπποι, hos πρόπαπποι, hos τριτοπάτορες; quanquam Pollux 3, 18. in explicandis his vocabulis ab Heſychio et Euſtathio discrepet.

Οὕτω δὴ] Male Conringius δὲ ſcribendum cenſuit: quanquam *ſic autem* vetus Interpres habet. Sequens παχέως vulgato ταχέως cum Camerario ſubſtitui et *pingui Minerva* vertit Lambinus, *leviter* Ramus, *ſuccincte* Aretinus. ἢ καὶ τέταρτον ſcriptum legit et vertit vetus Interpres.

Λαρισσαιοποιοὺς] Vulgatum Λαρισσοποιοὺς monente Camerario correxi. Verſio Victorii et Aretini *Lariſſaeorum opifices* vel *factores* habet, ſed aliter latine reddere graecum vocabulum non potuerunt. De re dubitatur. Videtur tamen certum eſſe, quod poſuit Victorius, Gorgiam, cum in urbe Theſſaliae Lariſſa verſaretur, interrogatum, quis civis Lariſſaeus dicendus eſſet, ambiguo reſponſo difficultatem vitaſſe et eluſiſſe. Ambiguitas eſt duplex, altera in vocabulo δημιουργός, quod in Doricis civitatibus magiſtratum, vulgari vero et Attico ſermone opifices et artifices quoscunque ſignificabat. Deinde Λαρισσαῖος etiam vasculi genus coquinarium dictum fuiſſe patet ex epigrammate Leonidae Tarentini XIV. Analectorum 1. p. 224. ubi eſt: τὰς Λαρισσαίας κυογάστορας ἰψητῆρας.

Ἔστι δὲ ἁπλοῦν] Victorius et Aretinus: *Eſt autem ſimplex.* Ille quidem monuit recte, hoc non eſſe dictum contra Gorgiae vocem, quam ſatis antea deſcripſerat verbis ἀπορῶν τὰ δ' εἰρωνευόμενος; ſed referri ad definitionem civis ſupra poſitam dum ait, ipſe errat, ideo ἁπλῶς *ſine acumine ullo* interpretatus. Nam definitionem iſtam jam antea πολιτικῶς καὶ παχέως poni dixit. Male igitur etiam Ramus *ſed hoc definitionis genus ſimplex eſt et imperitum;* Lambinus *Sed hoc eſt pingue et ſimplex:* Giphanius *Eſt autem rude.* Vocabulum ἁπλοῦς iſto ſenſu nusquam in his libris uſurpavit Ariſtoteles. Igitur verior eſt interpretatio haec. οὐδὲν ποικίλον ἐστὶν, ἀλλ'

ἁπλῶν id eſt, nihil habet quaeſtio difficultatis, ſed ex noſtra definitione facilis et ſimplex eſt reſponſio, ſi quaeritur, quis ſit civis appellandus.

10. ὅσοι μετέσχον] Aretinus vertit; *Sed forſan de eo magis dubitari poteſt, cum facta mutatione recipiuntur quidam ad communionem reipublicae.* Camotiana et Iſingr. ἐκείνων ἔχει dedit; Aretinus ἐκεῖνο ἔχει videtur ſcriptum legiſſe; idem pro Cliſthene nominavit *Laſchenem.*

δούλους καὶ μετοίκους] Praeter Victorium et veterem Interpretem interpretes omnes veluti Aretinus, Ramus, Giphanius, Montecatinus et Lambinus copulam καὶ a nobis additam reddiderunt, quam addi voluit etiam egregius Wolfius Prolegom. ad Leptineam p. LXIX. δούλους καὶ ξένους μετοίκους maluit Valckenaer ad Herodotum p. 404. De re et Cliſthenis inſtitutis compara Perizonium ad Aeliani V. H. 5, 13.

καὶ τοῦτό τις] Ita Camot. Iſingr. Sylb. quod reddidit Aretinus et Lambinus; contra τούτῳ Victorius edidit et vertit. Vetus Interpres *et cum hoc — dubitabit.*

συνάπτει πρὸς] Praepoſitionem Camot. Iſingr. Montecatinus omittunt. *Pertinet ad primam illam quaeſtionem* Aretinus vertit; *copulatur ad* vetus Interpres.

πόθ' ἡ πόλις] Aretinus *numquid.* Sequens πολλὰ Camotiana omiſit. Victorius *neque alia multa hujuscemodi ſervare.* Igitur verbum σώζειν inſertum videtur legiſſe. Lambinus etiam: *neque ea quae convenerunt quaeque in obligationem deducta ſunt, diſſolvere volunt — neque multa alia hujusmodi pacta conventa ſervare.* συμβόλαια διαλύειν is *contractus diſſolvere,* vetus Interpres *communicationes:* Aretinus *pecuniam mutuatam ſolvere,* Ramus *nec aes alienum contractum diſſolvere volunt,* Giphanius *neque pacta quidam ſervare volunt — neque alia multa ejus generis.* Sequens ἐνίας omiſit Aretinus vertens *quaſi reſpublica vi ac victoria conſtet.*

11. Εἴπερ οὖν καὶ δημοκρατοῦνταί τινες] Victorius verba ſequentia κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον junxit cum his, interpretatus: *ſi inveniuntur, qui eodem pacto tueantur ſtatum multitudinis, freti, inquam, viribus propoſitumque cunctis in rebus habeant proprium bonum, non commune totius civitatis.* Similiter Are-

tinus: *Si igitur per hunc modum quaedam in populari ſtatu ſiunt:* Vetus Interpres: *Siquidem ergo in democratiam verſae* (Thom. *verſi*) *ſuerint, quidam* (*ſecundum* inſerit Th.) *hunc habent modum. Similiter dicendum civitatis hujus eſſe eas, quae hujus politiae, actiones, et eas quae ex oligarchia et tyrannide.* Ramus: *Quare quemadmodum, cum in democratiam respublica adducta ſit, ejus acta dicenda ſunt acta democraticae civitatis, ſic etiam prius cum oligarchia vel tyrannis eſſet.* Lambinus: *quod ſi etiam nonnulli homines ſub imperio et poteſtate populi hoc modo civiliter vivant, hujusque civitatis et reipublicae eae ſunt actiones, quas populus obiit. Ergo et hujus civitatis ac reipublicae, quae ex paucorum imperio* etcet. Giphanius: *Quodſi igitur quaedam hoc modo democratia utuntur, perinde dicenda erunt hujus eſſe civitatis et quae ex oligarchia et ex tyrannide.* Horum interpretum nemo a vero propius abfuit quam Ramus; ſed is κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον plane omiſit, quae equidem cum ſequentibus copulavi, quoniam alias ſenſum pervertunt. Philoſophus tertium exemplum democratiae ſubjungit oligarchiae et tyrannidi. *Si qui etiam*, inquit, *in populari ſtatu vivunt*, (*ſubito vero deinde mutatio reipublicae ſacta eſt*, hoc ex antecedente oratione repetendum eſt) *propter eandem rationem ſimiliter dicendum eſt hujus respublicae acta eſſe, uti oligarchiae et tyrannidis.* Fefellit partim viros doctos formula dicendi ὅμοιος καὶ, cum ex latino more uſitatius ſit ὅμοιος ὥσπερ. Sed ὅμοιος καὶ ſolent dicere Plato, Xenophon, Ariſtoteles atque omnino Attici ſcriptores. Cf. Valcken. ad Herodotum 7, 50. Duker ad Thucyd. 7, 71. Heindorf. ad Platonis Theaet. p. 321. Giphanius tamen in annotatione ſenſum loci vidit et his verbis explicavit; *Verba illa, ut obſcura, alii aliter reddunt: eorum tamen haec mihi videtur eſſe ſententia: Quemadmodum acta in republica democratica habenda ſunt acta civitatis democratia utentis, ita et acta reipublicae oligarchicae habenda eſſe civitatis oligarchia utentis, eademque eſt et tyrannidis et aliarum civitatum ratio, nimirum ut ex reipublicae forma civitatis acta aeſtimentur. Verum his nondum ſatis quaeſtio diſſolvitur, quae ſint acta civitatis, republica*

mutata. Videtur igitur Ariſtoteles ſubindicare, etiam republica mutata, civitatis nihilominus acta dici poſſe. Nam et prior et quae ſucceſſit, eſt civitas. Itaque acta civitatis dici poſſunt etiam poſt mutatam rempublicam. Sed enim hoc diligentius quaeri ſolet, an ejusdem civitatis acta eſſe videantur, mutata republica. Atque ita princeps illa quaeſtio de actis civitatis non ſatis explicari poteſt, niſi cognita et hac quaeſtione, quando eadem civitas vel alia dicenda ſit; de qua capite proximo. Haec copioſius exponenda putavi, quod Conringius in hoc loco haeſit, et finem capitis lacunoſum eſſe cenſuit.

οἰκεῖος ὁ λόγος] Aretinus *locus* vertit. Ramus *videtur propria illius quaeſtionis hic eſſe disputatio.* Lambinus: *videtur autem ſermo, in quem nunc incidimus, ad hanc dubitationem accommodatus eſſe:* Rectius Giphanius: *Haec autem disputatio ad hanc quaeſtionem pertinere videtur.*

ἐπιπολαιοτάτη] *leviſſima inveſtigatio dubitationis* Victorius, *potiſſime* Aretinus, *cujus rei perceptio facillima erit* Ramus: *hujus dubitationis ea quae maxime in promtu poſita eſt quaeſtio* Lambinus. Rectius Giphanius: *cujus quaeſtionis explicatio ea quidem, quae maxime ſit in promtu, de loco et hominibus. Fit enim ut dividantur locus et homines.* Deinceps πραοτέρα ἀπορία veteri Interpreti *minor*, Aretino *levis dubitatio*, Ramo *facilior et expeditior*, Lambino dubitatio *lenior et mitior*, Giphanio *quaeſtio facilior* eſt, et εὐμάρεια τ. ζητήσεως *facilis explicatio*, Ramo *promtior explicatio*, Lambino *facilis ad explicandum quaeſtio:* Vetus Interpres *alleviatio*. Inepte Victorius *copia hujusce quaeſtionis.*

12. τὸν αὐτὸν τόπον] Camot. αὐτὸν omiſit. Poſt τείχεσιν Aretinus verbum inſertum vertit: *definitur hoc.* Ita fere etiam Lambinus; et Ramus *aeſtimari poteſt.* Atque omnino verbum aliquod deeſſe puto; nam vix licet μίαν adjungere vocabulo τείχεσιν, quae ſola supereſt ratio defectus ſupplendi.

καὶ πᾶσα — ἢ πόλεως] Haec Aretinus ſeparavit commodius, et poſt verba τι μέρος τῆς πόλεως appoſuit, vertens *Similiter et quaecunque* etcet. Eundem ordinem tenuit Ramus. Narratio de Babylone capta a Cyro eadem extat apud Herodotum 1, 191. ſed verba τρίτην ἡμέραν ibi non comparent. In-

epte Ramus ad h. l. annotavit: *Hic locus indicat post Alexandri victorias hos libros scriptos esse; et tamen permirum sit in his Alexandri nullam mentionem fieri.*

ποσὸν — ἔθνος] Isingr. Sylburg. πόσον. Sequens ἔθνος omisit Camotiana et Aretinus.

13. πολιτῶν πολιτείας, γιγνομένης] Distinctionem vulgarem ubi post πολιτῶν inciditur, mutavi. Ita tollitur facile suspicionis causa Conringii, qui verba καὶ διαφερούσης τῆς πολιτείας tanquam superflua delenda censuit. Haesisse etiam videtur in hoc loco Lambinus, qui scripturam διαφερούσης πολίταις reddidit *et differt civibus.* Sed jungenda sunt et forte transponenda verba ἑτέρας καὶ τῷ εἴδει διαφερούσης. Distinctio vero mutanda erat ideo, quia non apparet cujus rei communio sit inter cives, nisi jungatur πολιτείας.

14. τῶν αὐτῶν φθόγγων, ἑτέραν] Comma post φθόγγων posui; intelligitur enim ὄντων; et recte Victorius vertit: *iisdem sonis existentibus.* Ita paulo postea est: καὶ πάμπαν ἑτέρων ἀνθρώπων.

λέγοιμεν ἄν, ὅτε — ὅτε] Victorius dedit λέγοιμεν ἄν, ὁτὲ — ὁτὲ. Aretinus vertit: *et modo doricam modo frigiam vocitamus:* quasi λέγομεν ὁτὲ μὲν — ὁτὲ scriptum legerit. Sane in editione Rami Hanoviae 1611. et D. Heinsii Lugd. Bat. 1621 et quae Heinsianam sequitur, Conringiana, atque inde derivatis ceteris Germanicis editionibus legitur scriptum λέγομεν, ἂν ὁτὲ μὲν ᾖ — ὁτὲ δέ. quae scriptura cui debeatur, ignoro. Sed eandem aperte expressit vetus Interpres. Nostrum vertisse videtur Giphanius: *alium esse dicamus, ubi sit partim dorius partim phrygius.* Ceterum cum toto hoc loco Giphanius comparavit disputationem Jurisconsulti Alpheni, *quando idem judicium sit dicendum, an mutatis judicibus nihilominus eadem res et judicium sit habendum in l. proponebatur, ff. de judic.* Eandem monet esse quaestionem de grege, mutatis capitibus *l. grege ff. de leg.* 1.

διαλύειν] Intellige e superiore oratione τὰ συμβόλαια. Ramus *pactis stare,* Giphanius *pacta servari,* Lambinus recte *id quod ex conventione debetur dissolvere* vertit. Dicitur διαλύειν τὰ χρήματα, χρέα a Demosthene διαλύειν οἷς ὤφειλεν ab

eodem, v. διαβολὴν χρήμασι a Thucydide, v. τὴν δαπάνην ab Herodoto. Ex nostri Ethicis 8, 13. laudavit Budaeus οὐχ ὁμοίως δὲ καὶ συναλλάξας καὶ διαλυόμενος ἐγκαλέσει. Ibidem duobus aliis locis eadem significatio verbi est.

Ad Caput II.

ληπτέον] Camot. σκεπτέον. Victorius *consideranda est crasso modo,* Aretinus *sub compendio videre,* Ramus et Giphanius *adumbranda,* Lambinus virtus *rudi quadam imagine informata cognoscenda est*, Camerarius *designanda.* Ceterum Giphanius monet apud scriptores veteres etiam romanos, veluti Ciceronem libro 10. Epistolarum ad Atticum, civem bonum a viro bono separari solere.

ἀκριβέστατος ἑκάστου λόγος] *exquisita singulorum ratio* Victorio, *sermo proprius illius virtutis* Aretino, *propria oratio de unoquoque fit mentione virtutis ipsius* Camerario, *subtilissima ac perfectissima definitio, virtutis cujusque propria* Lambino, *subtilissima quidem singulorum ratio propria est virtutis* Giphanio: *ut nautae munere atque officio non parum inter se differunt, — sic ut omnes tamen nomine peculiari et a suo quisque opere dicantur, — et ut singuli eorum — virtutem quandam suam ac peculiarem habent, quae in hoc consistit, ut illorum quisque suo optime fungatur munere; — sicut aliqua communis omnium nautarum est virtus, quae ad unum atque eundem tendit finem* Heinsius vertit. Ramus a sensu loci plane aberravit. Victorius similem locum ex VII. c. 4. Nicomacheorum de victore Olympico, qui ἄνθρωπος nominabatur, posuit: ἐκείνῳ γὰρ ὁ κοινὸς λόγος τοῦ ἰδίου μικρῷ διέφερεν, ἀλλ' ὅμως ἕτερος ἦν; ubi Lambinus similiter vertit: *hujusce enim hominis definitio a definitione communis hominis perparum quidem discrepat, et est tamen ab illa diversa.* Plato Phaedri c. 52. p. 247. Heind. ἀθανάτου δὲ πεφασμένου τοῦ ὑφ' ἑαυτοῦ κινουμένου, ψυχῆς οὐσίαν τε καὶ λόγον τοῦτο αὐτό τις λέγων οὐκ αἰσχυνεῖται. quae Cicero Tusc. 1, 23. ita vertit: *quum pateat igitur, aeternum id esse, quod se ipsum moveat, quis est, qui hanc na-*

turam animis esse tributam neget? Λόγον igitur omisit. Plato Legum 10. p. 89. ᾧ δὴ ψυχὴ ὄνομα, τίς τούτου λόγος; ἔχομεν ἄλλον πλὴν τὸν νῦν δὴ ῥηθέντα, τὴν δυναμένην αὐτὴν αὑτὴν κινεῖν κίνησιν; ubi Ficinus *rationem* reddidit. Scilicet ut ibidem est p. 88. περὶ ἕκαστον τρία νοεῖν δεῖ, ἓν μὲν τὴν οὐσίαν, ἓν δὲ τῆς οὐσίας τὸν λόγον, ἓν δὲ τὸ ὄνομα. Similiter hic Aristoteles, sed pro οὐσίᾳ nominavit δύναμιν, pro ὀνόματι dixit ἐπωνυμίαν.

ὅμως δὲ] Vulgatum antea ὁμοίως, quod Aretinus cum vetere Interprete vertit, correxit Victorius Var. Lect. 36, 15. approbante Giphanio.

2. καὶ τῶν πολιτῶν] Aretinus πολιτειῶν vertit scriptum; Exemplo nautarum utitur noster Nicomach. 8, 9. αἱ μὲν οὖν ἄλλαι κοινωνίαι κατὰ μέρη τοῦ συμφέροντος ἐφίενται, οἷον πλωτῆρες μὲν τοῦ κατὰ τὸν πλοῦν, ἢ πρὸς ἐργασίαν χρημάτων ἤ τι τοιοῦτον. Hic vero scopum nautarum proximum et anteriorem illo vero et longinquiore respicit. Verba εἶναι πρὸς τὴν πολιτείαν Ramus eleganter vertit, *ut civis virtus referatur ad rempublicam.* Sic etiam Lambinus.

3. ἐπελθεῖν τὸν αὐτὸν] Aretinus *devenire licet ad eandem rationem.* Vetus Interpres *venire ad eandem rationem: licet dubitandi more eandem rationem percurrere* Victorius: *licet eandem quaestionem reipublicae optimae argumento tractare et concludere* Ramus: *eandem rationem pertractare et persequi licet de — dubitantibus* Lambinus: *alio quoque modo licet quaerere et eadem disputatione uti in optima republica* Giphanius. Omnium optime Ramus vertit. ἐπιχειρεῖσθαι λόγον enim περί τινος non solum est disserere de aliqua re, sed dicitur etiam ut ἐπιχειρεῖν, rationem vel argumentum concludere.

ἐπειδὴ ἀδύνατον] Vulgatum ἐπεὶ δ' correxit Sylburg. Vetus Interpres: *quia impossibile:* Victorius *quia fieri non potest.* Aretinus *sit vero impossibile.* Formulam hanc latine sic posuit Giphanius: *In optima republica omnes cives esse possunt et debent (nam alioqui non esset optima respublica) cives boni. At in eadem republica ut omnes quoque sint viri boni, fieri non potest: ergo viri boni et boni civis virtus non est eadem.* Ipsa ratio nititur partim ambiguitate graeci vocabuli ἀρετὴ, uti apparet vel ex isto loco τὸ καθ' αὑτὸν ἔργον τοῦ ποι-

εῖν — ἀπ' ἀρετῆς. Similiter in hoc argumento variatur notio vocabuli σπουδαῖος; dicitur enim modo de bono ἀρετῇ τελείᾳ, interdum de bono ἀρετῇ πολιτικῇ.

4. κτῆσις] *patrimonium* Victorio, *acquiſitio* Aretino, *poſſeſſio* Ramo, *res familiaris* Giphanio, *rei familiaris poſſeſſio* Lambino. Sequens δὲ ex Iſingr. et Sylb. aſſumſi, quod cum Camotiana omiſit Aretinus, Victorius, Montecatinus et improbavit Conringius. Poſtea κορυφαῖον *praecentorem et praeſultorem* Camerarius, παραστάτην *ſecundarium et adjunctum* interpretabatur, *ſupremum et aſſiſtentem* Aretinus, *coriphaei et coriphaeo proximi* Ramus, *praeſultoris et ei proximi* Lambinus, *praeſultoris et proximi vel adjutoris* Giphanius. Sequens ἁπλῶς omiſit vetus Interpres.

5. Ἀλλ' ἄρα ἐστιν] Vetus Interpres vertit: *Sed fortaſſe eſt.*

καὶ πολεμικὴν] Camot. Iſingr. Caſaub. πολιτικήν. Verum eſt in antiqua verſione et in Aretini, et probarunt Victorius, Montecatinus, Lambinus, Giphanius, Sepulveda aliique.

μή μοι] Fragmentum Euripideum ex Aeolo integrius extat in Stobaei Florilegio, Titulo 45. monente Giphanio: μή μοι τὰ κομψὰ ποικίλοι γενοίατο, ἀλλ' ὧν πόλει δεῖ. Similis eſt ſententia fragmenti 33. ex Antiopa: ἄλλοις τὰ κομψὰ ταῦτ' ἀφεὶς σοφίσματα, ἐξ ὧν κενοῖσιν ἐγκατοικήσεις δόμοις. Vetus Interpres vertit *quae vana altera ſed:* Legit ergo ſcriptum τὰ κομψὰ ἄλλα, ἀλλ'. Idem deinceps ſcriptum εἰ δὴ ἡ αὐτὴ vertit *ſi itaque eadem.*

τινὸς μέντοι πολίτου] Vetus Interpres deinceps addit, *ſed potentis principari ſolius civis.* Legit igitur additum membrum ἀλλὰ τοῦ δυναμένου ἄρχειν μόνου πολίτου, quod mihi argumentationi bene convenire videtur.

6. Ἰάσων — πεινῆν] Tragicum Iaſonem alicubi hoc dixiſſe ſuſpicabatur Victorius, eumque verſum reſpexiſſe Tiberium increpantem Agrippinam apud Suetonium c. 53. et Tacitum Annal. 4, 52. Victorium ſecutus Giphanius cenſebat narrationi Taciti melius congruere Iaſonis verba ſi ποινεῖν, ὅτε ſcripſeris, verbum prius *puniri* interpretatus. Sed Victorii altera ratio cum Camerario praeferenda eſt et Iaſon Theſſalus, de quo multa Xenophon, intelligendus eſt. Ceterum

terum Aretinus *graviter ferre* vertens ποιεῖν scriptum legisse videtur.

7. ἐπαινεῖταί γε] Aretinus *laudandum est*. Sequentia mendosa uti sunt verbotenus vertit Victorius; at Aretinus *ac praeclari civis virtus est posse praeesse et subesse:* etiam Lambinus *probi et spectati civis est posse*, et cum eo Sylburgius et Casaubonus εἶναι mutant in ἐστὶ, *ea virtus esse existimatur* Ramus, *virtus esse videtur* Giphanius. Igitur Zuingerus corrigebat πολίτου δοκεῖ μὲν ἡ ἀρετὴ εἶναι. Sed particula μὲν uti articulus ἡ abesse debet. Vetus Interpres *probati civis virtus est*, sed Thom. *esse* habet.

ἀμφότερα, καὶ οὐ ταὐτὰ δεῖν] Vulgo distinguebatur ἀμφότερα, καὶ οὐ ταὐτά, δεῖν. Victorius vertit *aliquando videtur ambo et non eadem oportere, qui habet imperium, discere, et qui imperio paret:* Aretinus: *cum ergo aliquando videantur utramque, sed non eandem eum qui imperat et eum qui paret addiscere debere.* Ramus: *Quod autem videtur hoc utrumque, tum eadem principi et subdito tenenda non esse.* Lambinus *quoniam igitur interdum utrumque horum videtur, nempe et non eadem eum, qui praeest eumque qui paret imperio, discere oportere.* Giphanius de loci obscuritate questus et mendosa verba esse suspicatus interpretes a loci sensu aberrasse ait. Ipse igitur ita vertit: *Quia igitur videtur is qui praeest, utraque debere scire, et non eadem quae is, qui paret, civis autem utraque scire et utraque participare; hinc id quis intelligat.* Sed haec in graecis verbis non sunt ita, ut ea posuit Giphanius, qui non plus vidit, quam ceteri, quos reprehendit. Equidem Montecatinum verum vidisse suspicor. Nempe post δοκεῖ ἀμφότερα repetendum ex antecedente oratione ἐπαινετά: quoniam vero utrumque laudatur et laude dignum censetur, (τὸ ἄρχειν καὶ τὸ ἄρχεσθαι ἐπίστασθαι), deinde καὶ (repete ἐπεὶ δοκεῖ) οὐ ταὐτὰ δεῖν, et quoniam videtur non necesse esse, ut eadem discat is qui imperat et is qui paret. Cetera statim expediam.

ἀμφοτερ' ἐπίστασθαι καὶ μετέχειν ἀμφοῖν] Codd. Victorii cum antiqua versione ἀμφότερον habent. Sed equidem *ambo*

scire reperi in utroque exemplo versionis antiquae; *utraque* Aretinus. Ad sensum repete δεῖν.

τοὐντεῦθεν — τις] Victorius vertit *hinc utique videre poterit aliquis.* Ramus *deinceps facile cognoscetur.* Lambinus *haec ex iis, quae jam dicentur, intelligere licet.* Giphanii versionem antea posui. Vetus Interpres: *et hinc utique considerabit aliquis.* Omnes igitur a sensu loci aberrarunt. Hinc factum, ut Giphanius de obscuritate quereretur, Conringius autem argumentationem mancam esse affirmaret. Solus recte Aretinus postrema reddidit: *quid sequatur, deprehendere quis potest.* Sequitur statim causa Ἔστι γὰρ etcet. Itaque voluit significare Aristoteles quaestionem solvi posse demum ex iis, quae statim subjungit. Similis est locus et dictio Cap. 3, 3. in quo pariter aberrarunt interpretes.

8. λέγομεν, ἃ] Dedi scripturam, quae in Zuingeri editione extat, et quam cum Lambino probavit et vertit Heinsius. λεγόμενα vulgo legitur, in Isingr. et Sylburg. λεγόμενα, ἃ. Vetus Interpres: *hunc autem* (principatum) *quae circa necessaria scire facere principem non necessarium.* Sed Thom. addidit *necessaria dicta.* Utraque legit ταύτην δὲ τὰ περὶ τὰ ἀναγκαῖα. Aretinus *hanc vero in iis, quae necessaria.*

ἐργασίαι] Recte Victorius *opera* vertit. Jam supra enim ἔργα et ἐργασίαι synonymice adfuerunt. *ministeria* Aretinus, *functiones* Ramus, *operae* Lambinus et Giphanius. Deinceps αὐτοὺς omisit Aretinus, αὐτὸ scribi voluit cum Montecatino Casaubonus.

δῆμον τὸν ἔσχατον] Recte Ramus et Lambinus *antequam democratia extrema extitisset.*

9. οὐ γὰρ ἔτι συμβαίνει] Aretinus *non enim amplius contingeret, esse alterum dominum.* Victorius *ita enim non amplius contingit fieri ut:* Ramus *nec enim jam illud retineretur, ut alius esset dominus:* Lambinus *non enim jam inter dominum et servum interesset:* Giphanius: *nam sic fiet amplius ut hic quidem sit dominus.* Hic igitur, uti Ramus et Lambinus, cum Aretino scripturam οὐ γὰρ ἂν ἔτι συμβαίνοι γίνεσθαι expresserunt, quae haud scio, an uspiam extet, certe falsa est et sententiae repugnat; quod sequens ἀλλ' ἐστί τις ἀρχὴ de-

monſtrat; a quo membro vulgo novam periodum exordiuntur. Opifices illiberales ſi non ſolum cives fiunt, ſed ad magiſtratus etiam ſive ἀρχὴν admittuntur, et viciſſim ἄρχοντες et ἀρχόμενοι fiunt, quamdiu quidem ἀρχόμενοι ſunt, faciunt opera ſua, tanquam ſervi, illiberalia et artem ſuam exercent. Hos vero imitari et eorum opera non neceſſe eſt reliquos cives tanquam ἀρχομένους pariter; quemadmodum dicitur bonum civem oportere ſcire et imperare et parere (ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι). Nam parere dicitur, facere opera parentium. Sed opera civium eorum, qui opificia faciunt alienos in uſus et quaeſtus ſui cauſa, nemo tenetur ſcire facere aut imitari vir bonus nec civis bonus. Communio enim iſta civium opificum cum ceteris civibus alia et diverſa eſt, quam ea, quae eſt inter dominum et ſervos opifices vel artifices; et genus imperii, cui parent cives inter ſe genere et libertate ſimiles et pares, diſcrepat ab imperio domini in ſervos.

καὶ ταξιαρχήσαντα καὶ λοχαγήσαντα] Malui haec ſecludere ab Aretino omiſſa, quam cum Lambino ſcribere καὶ ταξιαρχεῖν ταξιαρχηθέντα καὶ λοχαγεῖν λοχαγηθέντα, quod orationis concinnitas omnino poſtulabat. Sed haec puto a Grammatico in margine addita fuiſſe, qui ordines et gradus militares enumerare et annotare volebat. Niſi ea ita tueri velis, ut interpreteris: Etiam is, qui λοχαγὸς jam fuit et ταξίαρχος, antea tamen ſub imperio hipparchi et imperatoris diſcere debet imperare, quam hipparchus ipſe et imperator fieri poſſit.

διὸ καὶ] Camot. διὸ λέγεται καὶ. Giphanus haec: διὸ — ἀρχθέντα omiſit. Deinceps τούτων δὲ ἀρετὴ μὲν ἑτέρα referuntur ad praecedens ἄρξαι et ἀρχθέντα, unde repetendum ad pronomen τούτων erit τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν ἀρχομένων.

10. τὸ τὴν — ἀμφότερα] Pro his Aretinus vertit: *ſcire recte ſe habere in utraque parte.* Ad ſequens breve membrum καὶ ἀνδρὸς δὴ ἄμφω nihil deeſt, ut putabat Conringius. Conſecutio enim eſt manifeſta ex anterioribus.

καὶ εἰ ἕτερον] Victorii Codices εἰς ἕτερον dabant; vulgatum eſt pro εἰ καὶ, et Aretinus vertit *quanquam.*

τȣ̃ ἀγαθȣ̃] Sepulveda in quibusdam exemplaribus deeſſe haec annotavit, et omiſit, probante Giphanio et Conringio. Sententiae officiunt; ideo ſecluſi. Sed praeterea prior cum ſequente ſententia non bene copulata haeret; itaque mendum aliquod latere ſuſpicor. Haec poſtquam ſcripſeram, inſpexi veterem verſionem, ubi eſt: *etenim ſubjecti quidem liberi aut boni palam quod non una utique erit virtus.* Thom. tamen habet *liberi autem boni.* Ergo legit ſcriptum ἐλευθέρȣ δὲ τȣ̃ ἀγαθȣ̃ δῆλον. Quare non dubitavi copulare cum verbis ἐλευθέρȣ δὲ, quae vulgo poſt εἴη collocata leguntur. Deinceps ὥσπερ γὰρ ἀνδρὸς vertit idem vetus Interpres.

λάλος] Vulgatum ἄλλως (in aliis libris ἄλλος reperit) ex Codd. correxit Sepulveda aſſentiente Victorio et Lambino. ἄλλος defendit Giphanius interpretatus: *ſi admodum viri mulier ſit modeſta, alia videtur eſſe, id eſt immodeſta potius quam modeſta.* Doleo viro tam docto excidiſſe vocem hanc. Saltem ἄλλη eſſet. Aretinus *inhoneſta* vertit. ἄκοσμος vel ἀκόλαστος antitheſi magis convenire putabat Sylburgius. Rectius comparavit Zuingerus noſtri locum 1. 8. γυναικὶ κόσμον ἡ σιγὴ φέρει, ἀλλ' ἀνδρὶ ὐκ ἔτι τȣ̃το. Mulier igitur, etiamſi pauca loquatur coram viris, ἄκοσμος et λάλος videbatur. λάλος *loquax* vertit vetus Interpres.

οἰκονομία] *rei familiaris cura* Victorio, *adminiſtratio rei ſ.* Lambino. Deinceps δόξα ἀληθὴς *opinio vera* Victorio, Ramo, Aretino et Lambino, *bona opinio* Giphanio. φρόνησις eſt τῶν βȣλευομένων et ἐπιτακτική, ut ait noſter Nicomach. 6, 1. contra ἡ δόξα ὐ ζήτησις ἀλλὰ φάσις τις ἤδη· ὁ δὲ βȣλευόμενος ζητεῖ τι καὶ λογίζεται. Hinc imperanti φρόνησις congruit, parenti δόξα ἀληθὴς, vera opinio et perſuaſio. Recte comparavit Victorius locum Platonis Legum 2, p. 59. φρόνησιν δὲ καὶ ἀληθεῖς δόξας βεβαίȣς, εὐτυχὲς ὅτῳ καὶ πρὸς τὸ γῆρας παρεγένετο cum Ciceronis verſione libro 5. de Finibus bonorum 21. *Praeclare enim Plato beatum, cui etiam in ſenectute contigerit, ut ſapientiam veraſque opiniones aſſequi poſſit.*

Ad Caput III.

πότερον ὡς ἀληθῶς] Vulgatum ὡς ἀληθῶς γὰρ, πότερον verterunt Victorius et Giphanius, ſenſu perplexo et obſcuro. Contra Ramus *ſupereſt adhuc quaeſtio an revera civis habendus ſit.* Aretinus etiam *utrum revera civis ſit is ſolum.* Ita Lambinus quoque. Non dubitavi igitur vitium apertum corrigere deleto γὰρ, quod ſi ſervare malueris, tum ita verba ſtruenda erunt: ἀπορεῖσι γὰρ, πότερον ὡς ἀληθῶς. Etiam ipſe Victorius interpretatur vulgatam ita, quaſi noſtram ſcripturam ſequeretur.

τὴν αὐτὴν ἀρετὴν] Vulgatum τὴν τοιαύτην ita interpretatur Victorius ut addat, *qualem modo docuimus.* Sed hucusque Ariſtoteles non docuit quales virtutes ſint civis, ſed disputavit, num eadem ſit civis boni et viri boni virtus an diverſa; et docuit poſtremo loco, quomodo et eadem et diverſa virtus civis et boni viri virtus dici poſſit. Igitur τοιαύτη ἀρετὴ hic locum non habet. Quare levem medelam adhibui. Sententiam eandem ſtatim ſect. 2. repetens magis explicabit, ubi eſt: εἰ δὲ καὶ οὗτος πολίτης, ἀλλὰ πολίτου ἀρετὴν ἣν εἴπομεν, λεκτέον οὐ παντὸς etcet.

οὗτος γὰρ πολίτης] Omiſit haec Aretinus. Sane dura eſt oratio, cum τούτους — οἷς anteceſſerit. Ramus vertit *quoniam ex opificibus quoque cives efficiantur.*

2. ἐξ ὑποθέσεως] Aretinus et Victorius *ex ſuppoſitione* vertunt, Ramus vitavit, Lambinus *ex conditione et cum adjectione.* Giphanius *cum adjunctione.* Camerarius idem eſſe monet, quod ſupra πως; Iſingr. ἐκ προθέσεως habet, et Caſaubonus ἐκ προσθέσεως praeferebat, nullo modo ferendum.

ἀλλὰ πολίτου ἀρετὴν] Aretinus *quodſi hi cives, civis autem virtus eſt, quam diximus, dicendum;* Victorius et Ramus *profecto civis virtutem quam tradidimus:* Lambinus ἀλλὰ *attamen* vertit, *certe* Giphanius. Non ſolet ita particulam ἀλλὰ adhibere Ariſtoteles.

3. οἱ δὲ κοινῇ] Camotiana κοινοί. Deinceps ἔτι σκεψαμένοις ſcriptum vertit Aretinus *paulum adhuc conſiderantibus.*

αὐτὰ γὰρ φανὲν] Margo Iſingr. *ὁ φανερὸν φαμὲν*, quod Montecatinus rejecit. Aretinus *hoc enim quod diximus id oſtendit:* Omiſit igitur verbum *φανὲν*, quod Victorius *cum apparuit* vertit, in annotatione vero interpretatur: *ſi id quod nunc non omnino clarum eſt, illuſtratum fuerit.* Ramus: *id enim quod ſequitur expoſitum, declarabit quod dictum eſt.* Lambinus: *hoc ipſum enim in promtu poſitum id, quod a nobis dictum eſt, declarat.* Giphanius omnium peſſime: *De his autem, quemadmodum ſe habeant, paulo amplius conſiderantibus, hinc erit perſpicuum. Quod enim eſt expoſitum, ſi explicetur, erit planum.* Miror ad verba haec neminem adhaeſiſſe interpretum, cum vitium eorum mihi manifeſtum eſſe videatur. Res enim et quaeſtio, de qua agitur, non apparet in verbis *πῶς ἔχει*; perſonae, de quibus, ſunt in verbis *περὶ τούτων*, *de opificibus*. Interpretes plurimi *πῶς ἔχει* vertunt *quomodo ea ſe habeant*, uti Ramus, Lambinus, *quemadmodum in his res ſe habeat* Aretinus. Vocem *ἐντεῦθεν* hic omiſit. *ex eo quod dicemus* vertit Lambinus. Mihi nulla ſupereſt dubitatio quin leviſſima mutatione *τοὐντεῦθεν* ſcribendum ſit, ut Cap. 2. ſect. 7. *ἐπεὶ οὖν — τοὐντεῦθεν ἂν κατίδοι τις. Ἔστι γὰρ* etcet. in quo loco pariter aberrarunt interpretes. Sequens *φανὲν*. ab Aretino etiam omiſſum, omnino ſuperfluum eſt; igitur incluſi. Sententia loci haec eſt. *Id vero, quod ex dictis hucusque conſequitur, ſi paulum conſideraveris, ſtatim manifeſtum ſit, quomodo de hoc genere civium ſtatuendum ſit. Res enim ipſa, tantummodo verbis prolata, per ſe apparet et quaeſtionem explicat.*

4. *καὶ οἱ πολλοὶ*] *plerumque* Aretinus, *multi* Victorius et Giphanius, *permulti* Ramus, *plerique* Lambinus. Si *multi*, articulus *οἱ* delendus eſt; ſi *plerique*, adverſatur experientia.

τῆς ἀγορᾶς — ἀρετῆς:] *mercatura* Aretinus, Ramus et Lambinus vertunt, Giphanius *a foro id eſt taberna.* Pro *ἀρχῆς* male vetus verſio *ἀρετῆς* reddidit. Infra libri 6, 7. *τὴν μετάδοσιν τοῦ πολιτεύματος τῷ πλήθει γίγνεσθαι — ἢ καθάπερ Θηβαῖοι, ἀποσχομένοις χρόνον τινὰ τῶν βαναύσων ἔργων.*

προσεφέλκεται] Aretinus: *adtrahuntur ad civitatem etiam peregrini. Eſt etiam lex in quibusdam civitatibus, ut ſatis ſit*

ex cive matre esse genitum. Victorius ad ξένων intelligit τινὰς, quod facit etiam Heinsius. Ramus: *peregrinorum lex et barbarorum probatur: natus nempe ex matre cive etcet.* Lambinus *peregrinos ad civitatem allicit atque invitat.* Giphanius *peregrini lege asciscuntur.* Mihi quidem genitivus ξένων displicet: Vetus Interpres *contrahitur* vertit.

5. ἀλλ' ἐπεὶ] Aretinus ἐπεὶ omisit, et verba εὐποροῦντες ὄχλου reddidit: *quodsi habundant.* ubi vulgo intersertum δὲ cum Camotiana et Isingr. omisi, nec id versio Victorii reddidit. Hoc non observatum Conringio lacunae suspicionem movit. Vetus Interpres *defectum habentes turbae* ἀποροῦντες ὄχλου omisso δὲ vertit.

ἀπὸ γυναικῶν] Camotianae γυναικὸς probarunt Montecatinus et Casaubonus, et sane melius congruit antecedentibus δούλου ἢ δούλης, et Aretinus singularem reddidit.

ἀμφοῖν ἀστῶν] Vulgatum αὐτῶν correxit Perizonius ad Aeliani v. h. 6, 10. Verum vertit etiam Aretinus: *ex matre solummodo cives, nec nisi ex utroque parente natos cives pro civibus habent.* Quin etiam Ramus *ex utroque parente cive procreatos.* Item Lambinus et Giphanius; sententiarum enim series ipsa lectorem cogit ad eam scripturam devenire. Victorius enim, quanquam vitiosum αὐτῶν, qua religione fuit, *ipsis* reddidit, in annotatione tamen verum posuit.

6. ἐποίησεν, ὡσεί τιν'] Victoriana verba ὡσεὶ — μὴ μετέχων post illa ἀλλ' ὅπως — ἐστὶν posita habet, eodemque ordine interpretatus est Aretinus, qui Homericum locum ex Iliade 9, 644. ita vertit: *tanquam inhonoratum quendam repticium repellunt.* Verbum igitur aliquod additum legit. Victorius autem monet veterem versionem ordinem veriorem secutam esse; hinc eum restituit Ramus, Lambinus, Heinsius et Conringius, quorum exemplum sequi debui. Giphanius solus deteriorem optavit! Verba veteris Interpretis sunt: *poetizavit ac si quendam inhonoratum post exurgentem.*

Πότερον μὲν οὖν] Quae hinc usque ad finem sequuntur, mire sunt vel disjecta vel vitiosa, quanquam Conringius, homo perquam suspiciosus, nihil admonuerit de vitio. At-

tamen is verba ἀλλ' ὅπȣ τὸ τοιȣ̃τον — ἐστὶν vitii vel lacunae ſuſpecta habuit; eademque Ramus longe aliter vertit, qui in margine libri haec annotavit: *Epilogus univerſae disputationis, ubi graecum exemplar corruptum eſt, veteris interpretis ſententiam qualemcunque ſecuti ſumus.* Is igitur eum locum reddidit ita; *Sed iſta civis ratio plerumque ignoratur; unde fit ut qui civitatem eandem habitent, cives exiſtimentur. Quod tamen abſurdum eſt, quia in civitate, qui honoris expers eſt, is velut inquilinus et profugus habetur. Quamobrem an diverſa virtus vel eadem ſit exiſtimanda, qua vir bonus civisque bonus appellatur, ex his eſt manifeſtum, quod alicujus civitatis bonus civis, non ſit idem bonus vir, alicujus ſit idem, isque non quivis, ſed is demum qui rempublicam vel ſolus vel cum aliis adminiſtrat.* Vides Ramum verba ὥσπερ γὰρ μέτοικος — μετέχων poſuiſſe poſt illud membrum ἀλλ' ὅπȣ — συνοικȣ̃ντων ἐστί. Ex libris ſcriptis nulla varietas annotata eſt, niſi quod verba ἢ δυνάμενος εἶναι κύριος Aldina et Baſileenſis editio, item Aretini verſio et Ramus, antiquam verſionem, ut videtur, ſecutus, omittunt. Itaque ut ſuperflua ſecluſi. Praeterea ſtatim ab initio ſententiae deeſt verbum ἀρετὴν, quod ex antecedente oratione repeti non poteſt; ibi enim non eſt; interpretes tamen omnes adjecerunt, veluti neceſſarium. Omnia ita bene procedunt usque ad verba ὅτι τινός; abhinc enim oratio pendet et ſtructura verborum laborat. Poſſis quidem conjicere, καὶ τίνος μὲν πόλεως ὁ αὐτὸς (ſcilicet ὁ ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ πολίτης σπȣδαῖος) πολίτης, τίνος δὲ ἕτερος, ut membrum hoc congruat cum initio πότερον — δῆλον ἐκ τ. εἰρ. ſed ſuperſunt iſta κἀκεῖνος ȣ̓ πᾶς — ἐπιμελείας, iſta ratione non facile ad ordinem et conſenſum cum reliquis redigenda; potius ὅτι cum iſtis verbis copulandum eſſe videtur. Perſona etiam, quam deſignat pronomen κἀκεῖνος, etſi per ſe non obſcura eſt et facile conjectura elicitur, per verborum tamen conſtructionem abſtruſa latet. Intelligitur nempe is, qui vir bonus et civis bonus ſimul eſt et dici poteſt; eum vero ait in civitate aliter locum non habere, niſi magiſtratum gerat et imperium ſummum reipublicae vel ſolus vel cum aliis habeat. Vetus Interpres verba ἐκ τῶν εἰρημένων

omisit, deinde κἀκεῖνος δ' οὐ πᾶς scriptum legit, et vertit *et ille autem, non omnis.*

Ad Caput IV.

κύριον μὲν γὰρ πανταχοῦ] Ineptissime Conringius κυρία scribendum censuit, cum vocem πολίτευμα prave intelligeret. Aretinus vertit *id quod ubique gubernat.* Victorius *pars quae regit ipsam.* Ramus *maximus ubique magistratus aestimatur civitatis administratione.* Lambinus male: *Administratio enim et gubernatio civitatis ubique potestatem atque auctoritatem obtinet.* Giphanius non melius: *Nam ordo civitatis est ubique ejus princeps: ordo autem est respublica.* Recte Heinsius: *Potestas autem summa penes eam partem semper est in civitate, quae potissimam in civitate auctoritatem habet, quaeque plurimum in ea potest. Atque hinc ipsa quoque reipublicae est forma.* Quem secutus est Garvius noster.

πολίτευμα δ' ἐστὶν ἡ πολιτεία] Haec omisit Aretinus. Ceteri interpretes quomodo sint interpretati, jam vidimus. Infra initio Capitis 5. est: ἐπεὶ δὲ πολιτεία μὲν καὶ πολίτευμα σημαίνει ταὐτὸν, πολίτευμα δ' ἐστὶ τὸ κύριον τῶν πόλεων, ἀνάγκη δ' εἶναι κύριον ἢ ἕνα ἢ ὀλίγους ἢ τοὺς πολλοὺς etcet. ubi ineptissime Lambinus: *quoniam autem civitatis administrandae forma et civitatis administrandae ratio idem significant, civitatis autem administrandae ratio est id quod in civitatibus dominatur summamque auctoritatem obtinet.* Paulo melius Ramus *quoniam respublica quidem et civitatis gubernatio idem significant, gubernatioque ipsa summus civitatum potentatus habetur.* Ita fere etiam Giphanius. Victorius *respublica et arbitrium urbis* vertens in annotatione monet, non idem significare utrumque vocabulum, sed notionem alterius ex altero esse aptam et eodem referri. Supra πολίτευμα dixisse id quod in sua manu ac potestate rempublicam habet ipsamque regit; πολιτείαν contra videri potius ordinem significare, quo illa regitur. Giphanius etiam ad istum locum annotavit, utrumque vocabulum non idem valere, sed differre. Nam πολίτευμα esse *summum imperium* vel *summam imperii,* uti Cicero et Juris-

conſulti vocant; πολιτείαν vero ipſam civitatis formam et deſcriptionem. Igitur quia πολίτευμα tanquam anima πολιτείαν conſtituit, et ex ſummo imperio πολιτεῖαι pendent et conſtituuntur, hinc verba Philoſophi interpretanda cenſet. Eſt igitur, uti puto, ταὐτὸν σημαίνει, quaerenti de numero, natura et diſcrimine civitatum, appellationes ipſae et nomina πολιτεία et πολίτευμα, quae ad unam eandem rem referuntur, indicabunt id quod quaerit. Diverſitatem notionis arguit etiam illud, quod pluribus deinceps locis dicuntur οἱ ἐν τῷ πολιτεύματι qui ſummum imperium habent.

δημοκρατίαις] Vulgatum δημοκρατικαῖς ex Aretini verſione cum Sylburgio et Caſaubono correxi. Deinceps τὸν αὐτὸν δὴ malebat Caſaubonus.

2. Ὑποθετέον δὲ] Camot. δὴ habet: *itaque* vertit vetus Interpres. Articulum τῆς ante ζωῆς abundare putabat Conringius, qui tamen abeſſe non debebat. Deinceps εἴρηται δὲ κατὰ τοὺς π. λ. ſcriptum vertit vetus Interpres.

δεσποτείας] Aretinus *de domino et ſervo*, Victorius *de herili imperio*. Deinceps καὶ ὅτι Camot. Iſingr. Poſtea περὶ ἀλλήλων Camot. Iſingr.

3. ἐπιβάλλει — ἑκάστῳ] Aretinus *confert ſingulis*, Victorius *quanta pars cadit in unumquemque*. Ramus *pro ſua cujusque parte ad bene beateque vivendum*. Lambinus peſſime *quantum pro ſua quisque parte ad honeſte vivendi facultatem conferre poteſt*. Giphanius *quatenus ad quemque pertinet pars bene vivendi*. Contra vetus Interpres vertit: *in quantum adjacet unicuique pars ut vivatur bene*. Igitur aut ὥστε ζῆν καλῶς ſcriptum legit, aut ἕνεκα τοῦ ζῆν καλῶς.

καλοῦ μόριον] *pars honeſti* Victorius, cum Aretino, Lambino et Giphanio; an recte, docebit ipſe Philoſophus Nicomach. 9, 9. εἰ δ' αὐτὸ τὸ ζῆν ἀγαθὸν, καὶ ἡδὺ, ἔοικε δὲ καὶ ἐκ τοῦ πάντας ὀρέγεσθαι αὐτοῦ.

καὶ συνέχουσι] Aretinus *et continet*, Victorius *et tuentur*: Ramus: *atque fortaſſe praeter id quod civilis ſocietas hac ratione conſervatur, ineſt pulchrum aliquod*: Lambinus: *et civilem ſocietatem continent atque conſervant etiam in vivendo tantum*: Giphanius: *ſocietatemque civilem retinent etiam in*

vivendo tantum. Intelligere debemus οἱ ἄνθρωποι ad συνέχουσιν, nisi cum Zuingero συνέχον τι scribere velis, qua correctione parum proficitur. Aretinus *et vivendi gratia solum* vertit. Ipse medelam vitii aperti nondum reperi, nisi συνέχει τὴν π. κοινωνίαν καὶ τὸ ζῆν καθ' αὐτὸ μόνον scribere malis. Postquam haec scripseram, inspexi veterem Interpretem, qui ita vertit, ut appareat eum scriptum h. l. ita in suo libro reperisse: ἕνεκεν αὐτοῦ, καὶ συνέχουσι — κοινωνίαν· ἴσως γὰρ — μόριον καὶ κατὰ τὸ ζῆν αὐτὸ μόνον etcet. Quam scripturam non dubitavi statim amplecti; igitur verba ἴσως — μόριον vulgo inepte post ἕνεκεν αὐτοῦ interserta, suum in locum restitui.

4. διελεῖν] Margo Isingr. διελθεῖν habet; deinceps post ἀρχῆς Camot. Isingr. Sylburg. γε inserunt; postea vulgatum διωριζόμεθα correxi e Camot. cum Casaubono. *cum sit determinatum* Aretinus vertit, *differuimus* Victorius. De exotericis libris dicetur ad libri 7, c. 1.

5. καθ' αὐτὸ μὲν τῶν ἀρχομένων, ὥσπερ]. Huic membro respondet alterum illud κατὰ συμβεβηκὸς δέ.

κἂν αὐτῶν εἶεν] Aretinus: *contingenter tamen et eorum qui praecipiunt esse possunt.* Ramus *fortuito autem etiam ipsorum:* Lambinus: *ex eventu vero etiam eorum, qui imperant, fuerit:* Giphanius *ex eventu vero et ipsorum sint gratia.* Victorius *ex accidente autem ipsorum quoque essent.* Ad comparationem si repetamus χάριν ἐστὶν, apparet orationem ita procedere: ὥσπερ — καὶ γυμναστικὴν καθ' αὐτὸ μὲν χάριν τῶν ἀρχομένων εἶναι; debebat igitur sequi κατὰ συμβεβηκὸς δὲ καὶ αὐτῶν χάριν εἶναι. Sed Philosophus variavit orationem, et dixit κ. σ. δὲ κἂν αὐτῶν (χάριν) εἶεν (ἡ ἰατρικὴ καὶ γυμναστική.) Comma igitur post δὲ sustuli, ne falsa distinctio sensum impediret.

6. ὅταν ᾖ — καθεστηκυῖα] Aretinus quem sequitur Ramus *civilia imperia, cum sint — constituta:* igitur ὅταν ὦσι — καθεστηκυῖαι scriptum legit. Sed Victorius *quando respublica per aequalitatem — constituta fuerit;* ita etiam Lambinus; contra Giphanius *cum aequalitas et similitudo est inter cives.* Apparet plerosque omnes intellexisse πολιτεία ad verbum συνεστηκυῖα, quod vocabulum addi jussit Conringius. Loquitur autem Ar. de democratica republica.

πρότερον μὲν, ᾗ πέφυκεν,] Nexum horum verborum non vidit Conringius. Tu repete ἠξίουν vel ἐποίουν; huic membro reſpondet alterum νῦν δὲ διὰ etcet. Reſpicit hic ut ſaepius poſtremam Athenienſium democratiam, τὸν ἔσχατον δῆμον. Giphanius ᾗ πέφυκε recte vertit *pro rei natura.* Sed λειτουργεῖν minus bene *deſervire,* Victorius *munus id obire,* Aretinus *munera ſubire,* Lambinus *munus publicum obire et ſuſtinere,* Ramus *alterum alteri mutuo miniſtrare.* Omnes infra notionem vocabuli ſubſtiterunt, quod magiſtratum ſignificat, qui munus publicum dum gerit, commodo publico et civium ſuorum inſervit cum damno etiam rei familiaris. Aretinus verba πρότερον μὲν omiſit.

τὸ ἐκείνου συμφέρον] Conjecturam Sylburgii τὸ κοινῇ recte Montecatinus et Conringius repudiarunt. Poterat etiam ἐκείνῳ ſcribi. Utrumque legitur Nicomach. 8, 10.

7. ἔσται κατὰ τὸ ἁπλῶς] Lambini verſio poſt ἔσται copulam καὶ interſertam reddidit, qua non eſt opus.

Ad Caput V.

ὀλίγους ἢ πολλοὺς] Vulgatum ἢ τοὺς πολλοὺς correxi deleto articulo, qui recte demum additur in altero membro ὁ εἷς ἢ οἱ ὀλίγοι ἢ οἱ πολλοί. Deinceps τὸ κοινὸν συμφέρον alibi dicitur τὸ κοινῇ σ. Joannes Stobaeus Eclog. ethic. p. 328. haec ita excerpſit: Ἄρχειν δ' ἀναγκαῖον τῶν πόλεων ἢ ἕνα ἢ ὀλίγους ἢ πάντας· τούτων δὲ ἕκαστον ὀρθῶς ἢ φαύλως ἔχειν· ὀρθῶς μὲν, ὅταν οἱ ἄρχοντες τοῦ κοινῇ συμφέροντος στοχάζωνται, φαύλως δὲ, ὅταν τοῦ ἰδίου. Τὸ δὲ φαῦλον παράβασιν εἶναι τοῦ ὀρθοῦ. Quae poterant hic dici de vocabulo πολίτευμα, jam ſuperius dicta fuerunt ad antecedens caput.

2. τὸ κοινὸν — πολιτεία] In Nicomach. 8, 10. τρίτη δὲ ἡ ἀπὸ τιμημάτων, ἣν τιμοκρατικὴν λέγειν οἰκεῖον φαίνεται, πολιτείαν δ' αὐτὴν εἰώθασιν οἱ πλεῖστοι καλεῖν. — ἐκ δὲ δὴ τιμοκρατίας εἰς δημοκρατίαν (μεταβαίνει)· σύνοροι γάρ εἰσιν αὗται· πλῆθος γὰρ βούλεται καὶ ἡ τιμοκρατία εἶναι, καὶ ἴσοι πάντες οἱ ἐν τῷ τιμήματι· ἥκιστα δὲ μοχθηρόν ἐστιν ἡ δημοκρατία.

3. συμβαίνει δ' εὐλόγως] Ramus ex interpretatione Victorii vertit: *eaque nuncupatio merito accidit:* Giphanius *bona autem ratione id accidit:* Lambinus *probabili ratione hoc evenit.*

ἀλλὰ μάλιστα τὴν πολεμικὴν] Repete verbum ἠκριβῶσθαι ἐνδέχεται: praeterea praepositio πρὸς repetenda erit. Aretinus *sed maxime ad bellicam* (excellunt) vertit; legit igitur πρὸς τὴν πολεμικήν; *bellica tamen virtute multos excellere non difficile* vertit Ramus. Vetus Interpres ita: *ad summum omnis virtutis pervenisse difficile et maxime ad bellicam.* Is igitur pariter scriptum ἀλλὰ μάλιστα πρὸς πολεμικὴν legit. Igitur non dubitaveram praepositionem inserere: sed errore meo excidit.

καὶ μετέχουσιν αὐτῆς] Deesse aliquid ad sensum verum perficiendum, patet. Lambinus igitur μάλιστα inseri voluit, idque vertendo expressit. Ramus similiter *dominentur in ea:* Aretinus contra; *et in his ipsi illi qui sunt in possessione armorum.*

Ἡ μὲν γὰρ τυραννὶς] Vetus Interpres ἡ μὲν οὖν scriptum legit non inepte.

4. Δεῖ δὲ μικρῷ] Camot. Isingr. vetus versio μικρὸν habent, probante Montecatino et Casaubono. Sed ego in vetere Interprete scriptum reperi *paulo per longiora.*

ἑκάστην μέθοδον] Aretinus *circa singulorum disciplinam:* Giphanius *in quaque scientia:* Lambinus *institutione* posuit, *de quavis arte ac disciplina* Ramus.

μὴ παρορᾶν] Aretinus *nihil negligere*, Ramus *nil contemnere;* Lambinus *acriter et non negligenter rem de qua agitur, intueri.* Equidem μηδὲν π. malim.

5. δεσποτικὴ] Sylburg. ubique δεσποστικὴ malebat, cum quo non sentio.

πλείους, ὄντες εὔποροι] Cum Sylburgio Conringius malebat οἱ εὔποροι. At ita debebat esse πλείους ὄντες, οἱ εὔποροι mutata distinctione. Sed vulgata lectio et distinctio bene habet. In democratiae enim definitione princeps notio est τὸ πλῆθος; huic subjecta τὸ ἄπορον; igitur in exemplo contrario posito princeps notio est οἱ πλείους, cui adjicitur εὔποροι ὄντες.

εἴπου συμβαίνοι] Vulgatum συμβαίνῃ Sylburg. in συμβαίνει mutatum voluit; equidem mutavi ad rationem antece-

dentis εἰ γὰρ εἶεν. Praeterea poſtremum illud οὐκ ἂν καλῶς — πολιτειῶν reſpondet duobus illis membris εἰ γὰρ εἶεν — κἂν εἴπου. Ceterum in his duobus exemplis dominari notionem τοῦ πλήθους, docet ſequens ſectio, ubi contra notio opum dominatur in exemplis, et cum opibus componitur numerus iisque adjicitur. Ibi reſpicitur exemplum contrarium hic poſitum duplex his verbis τὴν ἐν ᾗ πλείους εὔποροι καὶ ἐν ᾗ ἐλάττους οἱ ἄποροι, κύριοι, ubi ex ratione antea allata ſcribendum eſſe patet ἐν ᾗ πλείους οἱ εὔποροι — ἐν ᾗ ἐλάττους οἱ ἄποροι, niſi propter hiatum Philoſophus articulum οἱ a voce ᾗ remotum trajecit. Certe in priore membro etiam articulus poni debebat.

6. ἐν ᾗ πλείους οἱ εὔποροι] Articulum οἱ adjeci. Rationem ejus reddidi ad ſectionem priorem.

7. ἑτέρας αἰτίας] *cauſas eſſe cur differant* Victorius vertit, Aretinus *ut hujusmodi cauſae non faciant differentiam*, Ramus: *quare paucitatis et multitudinis dictae cauſae non ſunt rerum publicarum differentiae, ſed differentia tota* etcet. Ramus tamen in textu poſuit διαφορᾶς, quod imitati ſunt Heinſius et Conringius. Contra Zuingerus Victorii διαφορὰς repetiit: Lambinus autem *ut ſint illae, quae dictae ſunt, diverſitatis cauſae.* Giphanius cum Ramo: *priores quoque cauſas non eſſe differentias.* Equidem cum Aretino, Victorio et Lambino ſentio; ideoque τῆς διαφορᾶς addito articulo ſcribendum fuit. Poteſt tamen fieri, ut philoſophus dixerit cauſas, quae faciunt differentias, improprie eſſe ipſas differentias rerumpublicarum, uti ſupra dixit πολίτευμα eſſe πολιτείαν, cum tamen proprie efficiat id discrimen πολιτειῶν.

8. τί τὸ δίκαιον τό τε ὀλιγαρχικὸν] Vetus Interpres additum ὂν vertit.

ἅπτονται — προσέχονται] Aretinus προσέχονται omiſit. Deinceps inepte πάντες pro πᾶν ſcribi voluit Zuinger. τὸ κυρίως δίκ. Victorius *quod proprie juſtum eſt* vertit, *omne juſtum proprie* Aretinus, *totum jus abſolute et perfecte* Ramus, *omne quod proprie jus eſt* Lambinus, *omne quod vere eſt jus* Giphanius.

τὸ ἴσον δίκαιον] Camotiana et Baſ. ἴσον τὸ δίκαιον, quod cum Caſaubono probavit Lambinus.

καὶ [γὰρ] ἐστιν] Iſingr. et Lambinus recte omittunt γὰρ, quod ſecluſi, uti fecit Ramus, ut membrum hoc priori ſit aequale. Sequens τὸ οἷς Aretinus reddidit *auferunt perſonis.* Victorius *quibus inquam,* Lambinus *nempe quibus:* Ramus *perſonarum rationem nullam habent:* Giphanius *hoc quibus detrahunt.* Membrum καὶ τὸ ἄνισον — τοῖς ἀνίσοις omiſit vetus Interpres.

9. τὸ δίκαιον τισὶ] Intellige ἐστίν; Ramus *cum juris quaedam ratio in perſonis ſita ſit, eodemque modo aequalitas et in rebus et in perſonis dividatur.* Aretinus: *itaque cum juſtum aliquibus et diviſum ſit, eodem modo in rebus et perſonis, ut diximus:* Lambinus: *quare quoniam juſtum aliquibus eſt juſtum, eademque diſtinctio adhibenda eſt in rebus atque in perſonis.* Giphanius: *quare cum jus eſt quibusdam, et eodem modo dividitur, et in rebus et quibus:* cum quo fere facit Victorius. Equidem comparato loco ſimili infra c. 7, 1. ubi eundem quaeſtionem tractat, et Nicomacheorum 5, 4 et 5. ubi copioſe τοῦ δικαίου notio explicatur, hoc loco ſcribendum cenſeo: ἐπεὶ τὸ δίκαιον τί τισι, καὶ διῄρηται τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπὶ τῶν πραγμάτων ἃ καὶ οἷς. Ita enim τὸ δίκαιον in perſonis et in rebus geminam habebit partitionem, et inutilis copula τε, cui nihil reſpondet, tolletur. Videant doctiores!

ὅλως ἴσοι·] Intellige οἴονται εἶναι. Paulo antea ἐλευθέριοι dedit Camotiana et Iſingr. quod ferri non poteſt.

10. εἰ μὲν — συνῆλθον — μετέχουσι] Victorius *ſi namque — communicarunt — contulerunt, tantum participant.* Ita etiam Lambinus. Contra Aretinus, Ramus, Giphanius *ſi enim poſſeſſionum gratia ſocietatem iniiſſent, tantum caperent civitatis:* quos ſecuti ſunt Schloſſer et Garve. Ita vero μετέχουσι vitioſum eſt; debebat enim eſſe μετεῖχον ἄν. Vulgatum ſi teneas, δικαίως vel ſimile vocabulum tamen addendum eſſe videtur.

τῶν ἐπιγινομένων] Recte Lambinus *quae poſtea acceſſerunt et lucri facta ſunt.* Paulo antea μνᾶν ἵνα τὸν ſcriptum legit et vertit antiquus Interpres.

εἰ δὲ μήτε — εὖ ζῆν] Intellige ex ſuperioribus εἰ δὲ μήτε τοῦ ζῆν μόνον ἕνεκεν συνῆλθον. Ceterum de nexu et conſecutione ſententiarum laborarunt Monteeatinus et Conringius, eique ut ſuccurrerent, εἰ δὲ mutatum voluerunt in οἱ δὲ, quod nullo modo ferri poteſt. Manifeſtum eſt enim hoc εἰ δὲ reſpondere priori εἰ μὲν, deinde huic primo μήτε reſpondet illud μήτε συμμαχίας ἕνεκεν. Singulis his duobus membris interponuntur ſententiae, alteri quidem plures; quae fecerunt, ut Philoſophus tandem coepta verborum ſtructura excideret. Nam redit ad inſtitutam rationem demum in illis verbis ſect. 11. Ἧι καὶ φανερὸν, ὅτι δεῖ etcet. Quodſi tamen longiores illas parentheſes et diſſolutam membrorum ſtructuram omnino ferendam non exiſtimes, alia emendandi ratio eſſe non videtur, niſi ut εἰ δὲ plane tollas. Aretinus verba καὶ γὰρ ἂν δούλων — προαίρεσιν omiſit.

μήτε συμμαχίας ἕνεκεν] Repete συνῆλθον. Sequens σύμβολα Aretinus *commercium* vertit, *teſſerae* Victorius. Mox vero Aretinus *pacta* vertit. Vetus Interpres hic *contractus.*

11. εἰσὶ γοῦν] *nempe* Aretinus, *igitur* Victorius et Giphanius, *enim* Lambinus, *nam* Ramus, vertit. Conringius γὰρ malebat, non ego. περὶ συμμαχίας Aretinus vertit *circa mutuam ſocietatem.*

πᾶσιν ἐπὶ] Aretinus haec omiſit, deinceps κοινῇ ſcriptum *communiter*, poſtea ἕτεραι παρ' ἑτέροις reddidit *alii apud alios.* Omnino ſi verum eſt prius πᾶσιν, nec fortaſſe ſcribendum fuerit ἐπὶ πᾶσι τούτοις, tum profecto etiam duce Aretino cum Sylburgio et Caſaubono ἑτέροις ſcribendum.

μηδὲ μοχθηρίαν ἔξει μηδεμίαν] Verba ἔξει μηδεμίαν omiſit Victoriana et Zuingeriana, vertit tamen Victorius cum Aretino et vetere Interprete: et ſunt in Aldina et Baſileenſi. Deinceps Victorianum ἀδικήσωσιν propter antecedens ἔσται correxi. Sed video Ramum, Heinſium et Conringium verum dediſſe: Zuingeriana ſequitur Victorianam. Vetus Interpres omiſſo πολιτικῆς vitioſum διακονοῦσι vertit *miniſtrant.*

γίνεται γὰρ — τῶν ἄλλων] Vetus Interpres *de aliis* vertit. Victorius: *aliter enim haec communio fit bellica ſocietas ceterorum omnium:* in annotatione poſuit: *fit enim*

con-

conjunctio haec ſocietasque praeter id quod dictum eſt, ceterarum rerum omnium. Ramus: *'bellica ſiquidem ſocietas communitas eſt quaedam belli foedere conjunctorum aliorum cum aliis, loco tantum differentium.* Lambinus: *Alioqui civium ſocietas ſit belli gerendi ſocietas, ab aliis ſociis longe diſtantibus loco tantum differens.* Giphanius: *Nam ſocietas eſſet bellica quaedam aliorum ſocietas, loco tantum disjuncta eorum, qui longe inter ſe abſint, ſociorum.* Loci difficultatem ſenſit Zuingerus, qui *συμμαχία ἀλλήλων* ſcribi voluit. Sed dubito, an graece ita dici poſſit; deinde nihil hac emendatione proficimus ad difficultatem omnem explicandam. Probavit tamen eam Conringius, qui deinceps *συμμαχιῶν* malebat. Equidem poſt exemplum ſocietatis et communionis propter commercia contractae commemorari nunc puto exemplum alius ſocietatis belli cauſſa contractae. Itaque ſuſpicor ſcriptum fuiſſe: *γίνεται γὰρ καὶ ἡ συμμαχία κοινωνία τῶν ἄπωθεν συμμάχων, τόπῳ διαφέρουσα μόνον τῶν ἄλλων·* (nempe *κοινωνιῶν.*) Quodſi Victorianam rationem cum Giphanio et Schloſſero ſequaris, tum ſcriptum oportuit: *γίγνοιτο γὰρ ἂν ἡ κοινωνία συμμαχία, τῶν ἄλλων* (nempe *συμμαχιῶν*) *τόπῳ διαφέρουσα μόνον τῶν ἄπωθεν συμμάχων.* Poſſis etiam ex interpretatione Victorii aliam rationem inire: *ἄλλως γὰρ γίνεται ἡ κοινωνία συμμαχία, τόπῳ διαφέρουσα μόνον τῶν ἄπωθεν συμμάχων.* *Alioquin ſit haec civium communio bellica ſocietas, quae loco tantum discrepat ab ejusmodi communione ſociorum longe disjunctorum.* Cum hac quidem ratione ſequens etiam ſententia optime mihi congruere videtur.

συνθήκη, [*καὶ*] *καθάπερ*] Interpoſitam importune copulam Camot. et Aretinus omittunt; igitur ſecluſi. Vetus verſio habet, ſed Th. omiſit. Sententia ipſa connexa haeret cum priore, ita ut antea eam emendandam et explicandam dixi.

12. *τοσοῦτον ἄπωθεν*] Camot. Iſingr. Caſaub. *εἶεν* addunt. Sed fortaſſe id pertinet ad ſequens membrum, tanquam ſcripturae varietas.

ἀλλ' εἴησαν] Vulgatum *εἰ ἦσαν* ex veteris Interpretis verbis *ſed ſi eſſent* (ubi Verſoris textus habet *ſed etiam eſ-*

ſent) et Aretino correxi poſtulante ſententia, uti fieri voluerunt Sylburgius et Caſaubonus. Deinceps οἷον ὁ μὲν omiſſo εἰ Camot.

ἄλλο τι τοιοῦτον] Aretinus *alter aliquis hujusmodi:* finem ſententiae ita reddidit: *nec ſic quidem civitas adhuc foret.* Itaque ſcriptum legiſſe videtur: οὐδ' οὕτω πω πόλις ἂν ἤδη εἴη.

13. ἢ ἐπιμαχίας] Sylburgius Caſaubonus et Conringius συμμαχίας praeferunt. Sed ἐπιμαχία differt a συμμαχία, uti docet Schol. Thucydidis ad 1, 44. Cf. dicta ad Xenophontis Cyrop. 3, 2, 23.

οὐ μὴν, — ἤδη πόλις] Vetus Interpres ἐστὶν ἤδη πόλις ſcriptum vertit.

ταῖς οἰκίαις καὶ τοῖς γένεσι] Victorius et Giphanius, *et domibus et familiis:* Aretinus *et domibus et generibus:* Ramus cum Lambino *familiis et gentibus.* Recte hoc poſtremum.

14. διαγωγαὶ τοῦ συζῆν] Aretinus *converſationes familiarum:* Victorius *oblectationes ſimul vivendi cauſa:* Ramus: *familiaritates convictus gratia:* Giphanius: *congreſſus una vivendi cauſa:* Lambinus *una vivendi conſuetudines et congreſſiones:* φρατρίαι Aretino *ſodalitia,* Ramo *ſodalitates,* Lambino *curialium ſodalitates* Giphanio *curiae.* Ita φρατρίαν interpretatus eſt Dionyſius Halicarnaſſeus in Antiq. Romanis, monente Camerario. Tribus, φυλαὶ, habuerunt ſuas φρατρίας; haec vero diviſae erant in γένη et habebant adſcriptos γεννητάς. Ajunt γένη vel gentes fuiſſe triginta in unaquaque φρατρία Athenis, ubi Ζεὺς φράτριος et Ἀθηνᾶ φρατρία culta fuit, teſte Platone in Euthydemo.

γενῶν καὶ κωμῶν] *familiarum et vicorum* Victorius cum Giphanio, *generum pagorumque* Aretinus, *ex gentibus et vicis* Ramus, *generum et vicorum* Lambinus: *familias et vicos* interpretatur Camerarius, κώμας vero in urbe quae graece etiam ἄμφοδα dicantur. Sed Victorius rectius videtur κώμας rurales intelligere, quibus relictis οἰκίαι et γένη, familiae et gentes, coeunt ad ſocietatem in urbem.

15. πλεῖον ἢ] Victorianum πλεῖστον repetiit Zuinger, quanquam verſio Victorii πλεῖον reddidit, quod eſt in Camot. Iſingr. Sylb. et verſione veteris Interpretis et Aretini.

κατὰ πλῆτον μὲν] Propter ſequens κατ' ἀρετὴν δὲ inſerui μέν.

Ad Caput VI.

ἔδοξε γὰρ, νὴ Δία] Iſingr. Sylb. et aliae Edd. cum vetere Interprete ἔδοξε γὰρ ἄν, νὴ Δία. Ramus ἂν ſecluſit, Conringius damnavit. Recte. Sequens δικαίως omiſit Aretinus.

πάντων ληφθέντων] ſi ex omni populo Ramus, ſi ex omnibus civibus Lambinus vertit. Ut exemplum hoc differat a priore, intelligendus eſt numerus civium ſimpliciter; in priore enim divites et pauperes comparabantur.

2. ἀδίκως] Ita Iſingr. Sylb. Lambinus, Ramus, Heinſius, Conringius. Victorius δικαίως habet, quod ſequitur Zuingerus, Montecatinus, Caſaubonus, Giphanius et Conringius. Vetus verſio *injuſtas* habet, ſed exemplar Thomae appoſitum *juſtas*.

'Αλλ' ἄρα — πάντα] Editiones quaedam veluti Victorii et Rami ἄρα — ταῦτα habent. *ergone* vetus Interpres.

καὶ θάτερον ἄρα] Peſſime Aretinus vertit: *et cetera ergo*. Deinceps πάντα φαῦλα καὶ ὀ σπουδαῖα ſcriptum vertit vetus Interpres *non ſtudioſa*.

3. 'Αλλ' ἵνα] Aretinus: *Sed numquid unus debet?* Legit igitur 'Αλλ' ἄρα. ſequens ὀλιγαρχικώτερον vertit *gravius*.

ἄνθρωπον εἶναι] Victorius cum Montecatino dedit: ἄνθρωπον εἶναι, ἀλλὰ μὴ νόμον, φαῦλον, ἔχοντά γε — ψυχήν. Ἂν οὖν ᾖ. Aretinus vertit: *Dicet aliquis legem dominari debere, non autem hominem, in quem cadant animi perturbationes.* Scriptum is legit in ſuo Codice: φαίη τις ἂν κύριον εἶναι δεῖν τὸν νόμον, ἀλλὰ μὴ ἄνθρωπον, ἔχοντά γε etcet. Non male! Camotiana cum Victoriana faciens κύριον, ὅλως νόμον φαῦλον habet, et ſequens τὰ cum Iſingr. omiſit. Ordinem noſtrum dedit Iſingr. Sylb. Lambinus, Ramus, Heinſius, Conringius. Vetus Interpres plane hanc ſcripturam confirmat.

4. ἔσται τὶς ἕτερος λόγος] Vulgatum ἔστω correxi. Infra pluries eadem dictione utitur.

δόξειεν ἂν λύεσθαι] *videtur ſolvi poſſe* Aretinus, *et tractari et in quadam quaeſtione verſari — videatur* Ramus: *videatur eſſe expeditum ac ſolutum* Lambinus: *diſſolvi poſſe videatur* Giphanius. Camerarius mendum ſubeſſe ſuſpicatur, ſenſum autem hunc eſſe cenſet: incidere quaedam, de quibus quaeri poſſet, quae et explicanda ſint, et quorum explicatio a veritate non abhorreat. Conringius hoc unum bene vidit, poſt ἔχειν excidiſſe μὲν, quod inſerui. Ego ſi vulgatam tueri oportet, nihil aliud deſidero niſi δεῖν inſerendum poſt λύεσθαι; quod feci, ut locus inclareſceret.

οἷον τὰ συμφορητὰ] Comparationem eandem cum ſententia repetiit in libro hoc extremo, ubi quaedam annotabimus.

ἔχειν] Aretinus ἔχει *habet* vertit, deinceps γίνονται *fiunt*. Sed infinitus modus pendet ab antecedente ἐνδέχεται. Quanquam video Victorium in verſione poſuiſſe *uſu venit habere*. Sequens καὶ ante πολλὰς omiſit Camotiana et Iſingr.

ἕνα ἄνθρωπον τὸ πλῆθος] Victorius *unum hominem numero*. Aretinus vocem πλῆθος omiſit. Ramus: *multitudo ipſa fiet velut homo, quemadmodum multis pedibus, multis manibus, multis ſenſibus, ſic variis moribus variisque ingeniis praeditus*. Lambinus: *eosque congregatos et multitudinem illam fieri tanquam unum hominem — itemque multis moribus et cogitationibus praeditum* Cum Ramo et Lambino ſentit Camerarius jungens τὸ πλῆθος συνελθόντας non inſolenti figura. Ordo igitur et ſtructura verborum haec erit: καὶ γίνεσθαι τὸ πλῆθος συνελθόντας ὥσπερ ἕνα ἄνθρωπον πολύποδα κ. πολ. κ. π. ἔχοντα αἰσθήσεις, οὕτω καὶ περὶ τὰ ἤθη καὶ τὴν διάνοιαν. Sed ſtatim apparet, deeſſe in membro extremo articulum οὕτω καὶ τὰ περὶ τὰ ἤθη etcet. Giphanii verſionem nemo intelligat. Denique repertum in vetere Interprete συνελθόντων reſtituere in locum vulgati συνελθόντας non dubitavi. Indidem articulum τὰ inſerui.

5. κάλλιον ἔχειν] Pendet a ſuperiore φασί. Aretinus tamen *habet* vertit. κεχωρισμένον veteris Interpretis ſcriptura mihi etiam placet.

περὶ ἐνίων] Sylburgii ἐπὶ placet, nisi ἔνια malis. Formulam ὡς ἔπος εἰπεῖν vertit Victorius *ut ita loquar.* Lambinus *paene dicam*, Giphanius *ut ita dicam.* Camerarius cum aliis posuit locum Platonis Legum 2, p. 66. εὑρήσεις αὐτόθι τὰ μυριοστὸν ἔτος γεγραμμένα ἢ τετυπωμένα (οὐχ ὡς ἔπος εἰπεῖν μυριοστὸν ἀλλ᾽ ὄντως) τῶν νῦν δεδημιουργημένων οὔτε τι καλλίονα οὔτ᾽ αἰσχίω.

6. πλούσιοι μήτε] Haec verba exciderunt in Victoriana altera et Zuingeri Editione, reddidit tamen versio Victorii et Aretini. Ex Camot. Isingr. Sylburgiana inseruit Ramus sed uncis inclusa quasi spuria, quod imitati sunt Heinsius Conringius et qui eos sequuntur.

ἀδικοῖεν ἂν — ἁμαρτάνοιεν] Vulgatum ἀδικεῖν ἂν — ἁμαρτάνειν ἂν αὐτοὺς mutavi. Infinitus enim modus non habet, unde pendeat. Ferrem, si esset ἀσφαλὲς εἶναί φασιν. Victorius *injuste se gererent — ipsi laberentur.* Similiter Aretinus *injuriarentur — errarent.* Aliter tamen vulgarem lectionem latina oratione consequi non potuerunt. Sed αὐτοὺς Aretinus non reddidit, nec Lambinus, nec Giphanius: *modo decepti gravius offendant* Ramus. Pro πολεμίων vetus Interpres στάσεων scriptum vertit *seditionibus.*

τῆς ὀλίγης] Intellige τῆς μὴ καθαρᾶς καὶ φαύλης.

8. Ὁμοίως δὲ τοῦτο] Repete δόξειεν ἂν εἶναι. Deinceps ὥσπερ γὰρ scriptum vertit vetus Interpres. Postea τοιοῦτοι καὶ περὶ πάσας Camotiana. ἀρχιτεκτονικὸς medicus Victorio est is, qui artem quidem ipse tenet, nec tamen curat aegrotos lectosve eorum frequentat, ut δημιουργός, sed admonet minores medicos, qui ipsum consulunt, qua ratione in hoc aut in illo morbo curando uti debeant. ὁ πεπαιδευμένος illi est, qui nec artis praecepta accurate cognovit rationemque totam, sed tantum quasi tinctus est illa scientia et usu quodam ipsius crebrisque animadversionibus morborum aliquam speciem retinet medici. Ad confirmandam priorem utramque interpretationem adhibet locum Ciceronis in Epistola ad Varronem 9, 2. *Non deesse si quis adhibere volet, non modo ut architectos, verum etiam ut fabros, ad aedificandam rempublicam, et potius libenter occurrere.* In explicandis vero τοῖς πεπαιδευ-

μένοις Victorius a vero aberravit. Comparavit ipſe locum noſtri in primo Nicomacheorum et in Prooemio librorum de Partibus animalium, ſed non appoſuit. Camerarius cum aliis medicum *δημιουργὸν* interpretatur empiricum, qui ſatis experientia exercitatus ipſa tamen artis ſcientia deſtituatur. Quam interpretationem improbat Victorius; ipſe contra eum eſſe vult, quem nos medicum practicum appellare ſolemus. *Τὸν πεπαιδευμένον* Camerarius ait eſſe ſolertem atque eruditum, quod ad artem medicam attinet, quamvis illam nequaquam profiteatur; eumque ab *εἰδότι* differre, quem ipſum etiam *ἀρχιτεκτονικὸν* dici putat. Poſuit deinde locum ex Prooemio de Partibus hunc: *περὶ πᾶσαν θεωρίαν καὶ μέθοδον — δύο φαίνονται τρόποι τῆς ἕξεως εἶναι· ὧν τὴν μὲν ἐπιστήμην τοῦ πράγματος καλῶς ἔχει προσαγορεύειν, τὴν δὲ οἷον παιδείαν τινά· πεπαιδευμένου γάρ ἐστι κατὰ τρόπον τὸ δύνασθαι κρίνειν εὐστόχως τί καλῶς ἢ μὴ καλῶς ἀποδίδωσιν ὁ λέγων· τοιοῦτον γὰρ δή τινα καὶ τὸν ὅλως πεπαιδευμένον οἰόμεθα εἶναι, καὶ πεπαιδεῦσθαι τὸ δύνασθαι ποιεῖν τὸ εἰρημένον· πλὴν τοῦτον μὲν περὶ πάντων ὡς εἰπεῖν τινὰ κριτικὸν νομίζομεν ἕνα τὸν ἀριθμὸν ὄντα, τὸν δὲ περί τινος φύσεως ἀφωρισμένης· εἴη γὰρ ἄν τις ἕτερος τὸν αὐτὸν τρόπον διακείμενος τῷ εἰρημένῳ περὶ ἓν μόριον.* Poſuit etiam locum e Nicomacheis hunc: *ἕκαστος δὲ κρίνει καλῶς ἃ γιγνώσκει, καὶ τούτων ἐστὶν ἀγαθὸς κριτής· καὶ ἕκαστος ἄρα ὁ πεπαιδευμένος, ἁπλῶς δὲ ὁ περὶ πᾶν πεπαιδευμένος.* Denique *τοὺς εἰδότας* a *πεπαιδευμένοις* diſtinctos, eosdem eſſe cenſet, quos *ἀρχιτεκτονικοὺς* dicit Ariſtoteles, quanquam Plato in Alcibiade *τοὺς εἰδότας καὶ πεπαιδευμένους* junxerit. Giphanius *ἀρχιτεκτονικὸν* medicum principem vocat, et interpretatur phyſicum quem vulgo vocent; *δημιουργοὺς* dici ait velut opiſices illos, quibus ille tanquam miniſtris praeſcribat; ut chirurgos et vulgo dictos apothecarios; tertium eſſe, qui habeat medicinae quandam cognitionem, ſed ex uſu tantum. De *ἀρχιτεκτονικῷ* dicetur infra ad librum ſeptimum. Nunc pono locum noſtri Nicomacheorum initio. *πολλῶν δὲ πράξεων οὐσῶν καὶ τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν πολλὰ γίνεται καὶ τὰ τέλη — ὅσαι δ' εἰσὶ τῶν τοιούτων ὑπὸ μίαν τινὰ δύναμιν, καθάπερ ὑπὸ τὴν ἱππικὴν χαλινοποιητικὴ καὶ ὅσαι ἄλλαι τῶν ἱππικῶν ὀργάνων εἰσίν· αὕτη δὲ καὶ πᾶσα*

πολεμικὴ πρᾶξις ὑπὸ τὴν στρατηγικήν· τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἄλλαι ὑφ' ἑτέρας· ἐν ἁπάσαις δὲ τὰ τῶν ἀρχιτεκτονικῶν τέλη πάντων ἐστὶν αἱρετώτερα τῶν ὑφ' αὐτά· τούτων γὰρ χάριν κἀκεῖνα διώκεται. — πειρατέον τύπῳ γε περιλαβεῖν αὐτὸ (τὸ τέλος τῶν πρακτῶν, ὃ δι' αὐτὸ βουλόμεθα) τί ποτ' ἐστὶ, καὶ τίνος τῶν ἐπιστημῶν ἢ δυνάμεων. Δόξειε δ' ἂν τῆς κυριωτάτης καὶ μάλιστα ἀρχιτεκτονικῆς. Τοιαύτη δὴ καὶ ἡ πολιτικὴ φαίνεται. Hic locus apertissime docet, quem ἀρχιτεκτονικὸν intelligere debeamus; δημιουργὸς igitur non solum cum fabro comparabitur, sed cum reliquis etiam opificibus et artificibus, quorum opera utitur architectus in domo aedificanda. οἱ πεπαιδευμένοι videntur mihi esse, quos Cicero *intelligentes* dicit Verrinae 4, 14. ubi est de scypho: *et me hercule ego antea, tametsi hoc nescio quid nugatorium sciebam esse, ista intelligere, tamen mirari solebam, istum in his ipsis rebus aliquem sensum habere. — At ita studiosus est hujus praeclarae existimationis, ut putetur in hisce rebus intelligens esse.* Ibidem c. 21. *ut intelligatis in homine intelligentiam esse non avaritiam; artificii cupidum non argenti fuisse.*

9. τὴν αἵρεσιν] Intellige τ. α. τῶν ἀρχῶν. Sequens μετέχουσι περὶ ἐνίων elliptice dici videtur, et intelligendum τῆς ἐπιστήμης. Ramus: *tametsi de nonnullis — imperiti quidam judicant:* Lambinus *etsi enim de quibusdam — judicandi facultatem habeant nonnulli etiam idiotae et imperiti:* Giphanius rectius: *nam etsi de quibusdam quoque operibus et artibus intelligunt et idiotae quidam.* ἰδιῶται dicuntur non imperiti, sed qui artem ipsi nec profitentur nec faciunt, quanquam eam didicerint. Ita ἀσκητῇ seu athleticam colenti et exercenti opponitur ἰδιώτης in Xenophontis Memor. 3, 12, 1 et 3, 7, 7.

συνελθόντες ἢ βελτίους] Vetus Interpres ἢ omisit.

10. οὔτε μόνον ὁ ποιήσας] Aretinus brevius: *non solum is qui fecerit recte judicat et qui habet artem.*

αὐτῇ κρινεῖ] Camotiana αὐτῷ, quod habet etiam Basil. et Casaub.

11. ἀρχὰς ἄρχουσιν] Camotiana et Casauboniana ἔχουσι habent. Paulo antea ταμιεύουσι vetus Interpres vertit *prae-*

ſunt operibus, et hic ſtatim ἀπὸ μειζόνων ſcriptum vertit *a majoribus*.

12. καὶ ὁ δῆμος] Expectabas ἡ ἐκκλησία. Sed iterum paulo poſt eſt: ἐκ γὰρ πολλῶν ὁ δῆμος καὶ ἡ βουλὴ καὶ τὸ δικαστήριον.

ἀρχὰς ἀρχόντων] Victoriana et Zuingeriana ἐχόντων, noſtrum eſt in Iſingr. Sylburg. et vetere verſione, unde duxerunt Ramus, Heinſius et Conringius.

13. οὐδὲν οὕτως] Haec vertit Aretinus *nihil adeo ut leges recte poſitas debere dominari.* Unde apparet eum ſcriptum ita legiſſe h. l. uti Lambinus correxit: ὅτι δεῖ οὐδὲν ἕτερον οὕτως ὡς τοὺς νόμους εἶναι κυρίους. De lege ſententiam eandem dixit Plato in Politico ſect. 33. p. 172. ed. Fiſcheri.

πλὴν τοῦτο γε] Haec usque ad verba ſecluſa vulgo trajecta et poſteriore loco legebantur, contra ſecluſa ante haec collocata erant. Ego vero ordinem ſententiarum et nexum inquirens reperi ſic eſſe ordinanda verba uti feci. Contra ſecluſa illa non ſolum ſupervacanea ſunt, ſed male etiam cum reliquis nexa haerent. Aretinus h. l. ita vertit: *supereſt anterior dubitatio: atque tales eſſe leges quales ſunt respublicae neceſſarium eſt, pravas vel ſtudioſas, juſtas vel injuſtas: et hoc unum manifeſtum oportere ad ſpeciem reipublicae leges eſſe accommodatas. Quod ſi ita ſit, patet, quod leges illas quae ad rectas gubernationes accommodatae ſunt, neceſſe eſt eſſe juſtas, illas vero, quae ad earum labes, eſſe non juſtas.* Vetus Interpres in ordine nihil mutavit, ſed verba ἀλλὰ γὰρ καὶ ὁμοίως vertit: *ſed ſi ſimiliter*.

Ad Caput VII.

1. ἐν τῇ κυριωτάτῃ πασῶν] Vetus Interpres paulo antea μέγιστον δὴ ſcriptum reperit. Nicomacheorum l. 1. ἐν ἁπάσαις δὲ (τέχναις καὶ ἐπιστήμαις) τὰ τῶν ἀρχιτεκτονικῶν τέλη πάντων ἐστὶν αἱρετώτερα τῶν ὑφ' αὐτά· τούτων γὰρ χάριν κἀκεῖνα διώκεται. — Εἰ δή τι τέλος ἐστὶ τῶν πρακτῶν, ὃ δι' αὐτὸ βουλόμεθα, τὰ δ' ἄλλα διὰ τοῦτο, καὶ μὴ πάντα δι' ἕτερον αἱρούμεθα· — δῆλον ὡς τοῦτ' ἂν εἴη τἀγαθὸν καὶ τὸ ἄριστον. — πειρατέον τύπῳ

γε περιλαβεῖν, αὐτό τί ποτ' ἐστὶ, καὶ τίνος τῶν ἐπιστημῶν ἢ δυνάμεων; δόξειε δ' ἂν τῆς κυριωτάτης καὶ μάλιστα ἀρχιτεκτονικῆς· τοιαύτη δὲ καὶ ἡ πολιτικὴ φαίνεται. De notione vocabuli ἀρχιτεκτονικὴ ſupra dixi, cujus vim declarat omnium optime locus Platonis in Politico ſ. 31. p. 169. Fiſch. ubi politicam vocat τὴν βασιλικὴν ἀρχὴν τῶν ἐπιστημῶν εἶναί τινα ἔφαμεν — ἀλλὰ κριτικὴν δήπου τινὰ καὶ ἐπιστατικὴν ἐκ τῶν ἄλλων προειλόμεθα. Ceterum huic loco apodoſin deeſſe ſtatuit Giphanius, ſed eſt ea in verbis ποίων δ' ἰσότης et ſequentibus, parumper ea ſtructura verborum obſcurata, ita tamen ut eam agnoſcere liceat. Nec poſſum aſſentiri Camerario, Lambino et Sylburgio, qui ſublata particula δὲ, quae in Camerarii Codice deerat, conſecutionem ſententiae manifeſtiorem fieri cenſebant. Ita enim oratio ipſa fiet hiulca et ſententiarum ſingularum nexus laborabit. Aretinus *certe* vertit.

τί γὰρ καὶ τίσι — φασὶ] Haec in unam ſententiam conjunxit Victorius et cum verbo φασὶ copulavit. Lambinus aliter: *nam et quid jus et quibus ſit jus, et aequalibus aequale eſſe oportere oſtendunt.* Ramus: *quae in Ethicis quid et quibus juſtum ſit et aequalibus aequalia diſtribuenda eſſe demonſtrant, quadamtenus aſſentiantur; idcirco ſane conſiderandum eſt, qualium rerum probanda ſit aequalitas, qualium item inaequalitas.* Giphanius: *aliquid namque et aliquibus eſt jus atque aequalibus aequale eſſe ajunt. Quarum autem rerum* etcet. Apparet eum ſcriptum legiſſe τὶ — τισί. Sed ita ſententiarum nexus et verborum ſtructura magis etiam fit perplexa et obſcura. Ramus importunum illud γὰρ omiſit, et ſententiam τί καὶ τίσι τὸ δίκαιον copulavit cum illis verbis ἐν οἷς διώρισται. Quae ratio mihi omnium facillima videtur vitii manifeſti emendandi. Sed praeterea verba περὶ τῶν ἠθικῶν ſuſpecta mihi ſunt, et ex margine irrepſiſſe in locum alienum videntur. Obiter eandem quaeſtionem attigit ſupra cap. 5, 9. ubi ſimilis difficultas verborum occurrit. Giphanius omnia haec τί γὰρ καὶ τίσι τὸ δίκαιον· ſpuria cenſebat.

2. καὶ τὸ κατ' ἀξίαν]. Copulam tollendam cenſeo. Ita etiam cenſuit Ramus vertens: *diſparibus enim diſparia jura et quidem pro dignitate tribui.*

καθ' ὁτιοῦν τῶν ἀγαθῶν] Sunt enim perſonae et res, quae coloris bonitate et praeſtantia, alia figura et magnitudine, bona aeſtimantur.

Ἠ τοῦτο] Ita cum Victorio Lambinus: ceterae Edd. ἦ ſine interrogatione habent; Conringius tamen ἦ cum interrogatione. Vide ad ſect. 10.

3. *ὑπερέχουσι πλέον*] Pluralem numerum refer ad illa duo *ἀγαθὰ, τήν τ' εὐγένειαν καὶ τὸ κάλλος.* quamvis ſingularis antea adfuerit *ἕκαστον ἐκείνων ἀγαθόν ἐστι.*

4. *εἰ γὰρ μᾶλλον τό τι μέγεθος*] Victorius *ſi namque magis quaedam magnitudo:* Aretinus *nam ſi magis aliqua magnitudo.* Lambinus: *nam ſi magis eſt tale quod aliqua magnitudine tale eſt, quam illud quod aliis rebus praeſtat;* Ramus: *nam ſi qua magnitudo magis fuerit, eſſe poterit omnibus etiam comparabilis.* Giphanius, *ſi magis eſt, quod aliquam magnitudinem habet.* Videntur igitur omnes maluiſſe verba ita collocata eſſe *εἰ γὰρ μᾶλλόν τι τὸ μέγεθος*, quam ſcripturam et ipſe praefero. Pro *διαφέρει* vetus Interpres *differat* vertit.

τοσόνδε γὰρ μέγεθος — ἴσον] Vetus Interpres: *ſi melior valentior tanta, palam quod aequalis.* Deinde idem ſcriptum *κατὰ πᾶσαν ἰσότητα* vertit. Totum hunc locum perobſcurum ait eſſe Giphanius, et Ramus in margine annotavit: *Ratio magis eſt mathematica, quam perſpicua!* Sequuntur tamen omnes interpretationem a Camerario poſitam et lineari etiam figura illuſtratam. Ex hac ratione poſtrema illa *τοσόνδε δῆλον ὡς ἴσον* ſignificant: *apparet eſſe etiam aliquod tertium μέγεθος, in quo res ceterum diſpares ſibi ſint pares.* Garvius noſter haec ita vernacule vertit: *Wenn von einer gewiſſen Sache dieſe Quantität für mehr werth angeſehen wird, als eine beſtimmte Quantität einer andern; ſo muſs es auch gewiſſe Quantitäten von beiden geben, wo ſie einander als gleich angeſehen werden.*

6. *πλὴν*] *niſi quod* Victorius, *hoc tamen intereſt, quod* Aretinus et Ramus: *verumtamen* Lambinus, *praeter quod* Giphanius. Ad verba *εἰκεῖσθαι καλῶς* repete *ἀδύνατον.*

μάλιστα δικαίως] Camerarius alibi legi ait *μάλιστ' ἀναγκαίως*. Sequens *ἀμφισβητοίησαν* Isingr. Sylburgius, Ramus, Heinsius et Conringius mutarunt in *ἀμφισβητήσειαν*.

7. *πάντων ἴσον ἔχειν*] Camotiana *ἴσων* habet, Aretinus *ἴσων ἴσον* *parium par habere* vertit. Conringius malebat *πᾶν τὸ ἴσον* sensu plane contrario, et deinceps *καθ' ἕν τι μόνον ὄντας*.

ὡς ἐγγὺς ἀλλήλων] Intellige *ὄντες*, nisi excidit. Victorius explicat sententiam ita: *arbitrantur enim ingenui omnes se non valde inferiores esse nobilibus, quamvis non tantam generis claritatem habeant, putantque cunctos, qui liberi sunt, posse non sine causa haberi nobiles.* Contra Zuingero videtur Aristoteles ad exercitia illiberalia atque sordida respexisse. Liberos scilicet et nobiles simili fere ratione ad se trahere imperii jus, quoniam nullam servilem artem exercent. Cum Victorio facit Giphanius et comparat locum supra 1, 4. *αὐτοὺς μὲν γὰρ οὐ μόνον παρ' αὐτοῖς* (i. e. *οἴκοι*) *εὐγενεῖς ἀλλὰ πανταχοῦ νομίζουσι, τοὺς δὲ βαρβάρους οἴκοι μόνον· ὡς ὄν τι τὸ μὲν ἁπλῶς εὐγενὲς καὶ ἐλεύθερον, τὸ δ' οὐχ ἁπλῶς.* Mihi vero neutra ratio satisfacit; nec video cur liberorum mentio sit facta; nec affinitatis rationem positam intelligo magis quam Conringius, qui *ἐγγὺς τῶν πόλεων* scribendum suspicabatur. Video tamen simile quid inesse loco infra sect. 10. *ὁμοίως δὲ καὶ τὸν εὐγενείᾳ διαφέροντα τῶν ἀμφισβητούντων δι' ἐλευθερίαν*, ubi iterum liberi cum nobilibus de imperio certare dicuntur propter libertatem tanquam *ἐγγὺς ἀλλήλων ὄντες*.

ἡ δ' εὐγένεια] Zuingerus *ἥ τ' εὐγ.* malebat. Sequens *οἴκοι* omisit Aretinus, et vetus Interpres vertit: *apud quoscunque habetur honorabilis.*

8. *Ὁμοίως δὲ*] Vulgatum *δὴ* mutavi auctore Plutarcho de nobilitate p. 399. ed. Wolfii. Aretinus *similiter quoque dicimus.*

καὶ γὰρ κρείττους] Male apud Plutarchum *πλείους* legitur. Male etiam Victoriana et Zuingeriana *πλουσιότεροι* dant.

9. *λέγω δὲ*] Camot. Isingr. *δὲ* omittunt. Deinceps *οἱ εὐγενεῖς* addito articulo scribendum censeo propter aequalitatem.

ἢ μὲν διὰ πλουσίων] Vitium Victorianae ὁ μὲν non repetiit Zuingeriana. Statim vero διὰ τῶν πλουσίων ſcribendum videtur, uti ſequitur διὰ τῶν σπουδαίων.

ἀλλ᾽ ὅμως σκεπτέομεν] Vulgatum σκοποῦμεν correxi cum Sylburgio. Camot. Iſingr. σκοποῦσι μὲν habent. σκοπῶμεν reddiderunt vetus Interpres, Aretinus et Lambinus. Aretinus ὅμως omiſit.

10. τὸν ἀριθμὸν εἶεν] Camotiana εἶεν omiſit, uti articulum τὸν ante τρόπον.

ἢ τὸ ὀλίγοι — ἢ τοσοῦτοι] Victorius *an qui dicti ſunt pauci — vel tot numero ſunt:* Aretinus *an conſiderare oportet, — aut tot eſſe oporteat.* Lambinus *an paucitas — an tot eſſe debent.* Ita etiam Ramus et Giphanius. Similis dubitatio fuit ſupra ſect. 2. ἢ τοῦτο ἐπιπόλαιον, quae tamen hoc loco minor eſt, propter repetitionem ejusdem particulae. In Platonis Dialogis haec ratio dicendi frequens eſt, ubi ſemper ἦ ſcribendum eſſe diſputavit Heindorf ad Parmenidem p. 221. Sed de ipſa ſententia membri alterius gravior eſt dubitatio, quomodo ſit interpretandum. Deeſſe verbum aliquod agnoverunt interpretes omnes et vertendo ſupplerunt. Equidem non dubito ſublato altero ἢ ſcribendum eſſe: εἰ δυνατοὶ διοικεῖν τὴν πόλιν τοσοῦτοι τὸ πλῆθος, ὥστ᾽ εἶναι πόλιν ἐξ αὐτῶν. De eadem re Cap. 8. initio eſt: πλείους μὲν ἑνὸς μὴ μέντοι δυνατοὶ πλήρωμα παρασχέσθαι πόλεως. Vetus Interpres: *vel hoc quod pauci ad opus oportet conſiderare, ſi poſſit habitari civitas, vel quod tanti.*

Ἔστι δ᾽ ἀπορία τις] Ramus vertit: *eſt enim controverſia inter hos competitores, qui de civilibus honoribus inter ſe diſſident.* Peſſime! Deinceps verba ita ordinavit vetus Interpres: δῆλον γὰρ πάλιν, ὡς εἴ τις εἷς. Poſtea vulgo poſt ἀπάντων ἐστὶ ſequebatur δῆλον ὅτι, quae verba recte delenda cenſuit Camerarius, nec vertit Aretinus; igitur delevi.

11. Ταὐτὸ δὲ τοῦτ᾽ ἴσως] Vetus Interpres ſcriptum ταὐτὸ δὲ τούτοις vertit *idem autem his accidet.*

τοῖς ἐν τῷ πολιτεύματι] Male Victorius *qui ſunt in ea republica.* Similiter Aretinus. Rectius ſolus Lambinus *qui*

in administratione reipublicae boni sunt. Quid differat πολίτευμα a πολιτεία, supra fuit explicatum.

Οὐκοῦν εἰ καὶ] Exemplum hic poni democratiae, recte vidit Victorius et ceteri interpretes; sed verba ipsa ab initio sana equidem non praesto. Quo pertinet enim insertum γε?

12. ὀρθός ἐστι] Male Camot. Isingr. ὀρθῶς habent. Deinceps ὁμοίως δὲ καὶ πρὸς τοὺς κατὰ πλοῦτον dedi cum Isingr. Sylburgio, Ramo, Heinsio et Conringio. πρὸς omisit Victorius et Zuingerus: κυρίους τοῦ πολιτεύματος iterum male interpretes plerique omnes reddiderunt.

13. βουλομένῳ] Equidem γε addendum fuisse puto. Sequens ὅταν — τὸ λεχθὲν Conringio lacunam arguere visum est, quoniam nihil tale praecesserit. Victorius autem his verbis significari ait, *multitudinem illam non esse omnino agrestem et imperitam* Quod mihi a sententia philosophî videtur alienum plane esse. Potius dicere videtur, quando accidit id quod modo dictum est, ut et οἱ βελτίους et τὸ πλῆθος de jure summae imperii inter se certant. Schlosser putat significari eam conditionem, quam posuit supra sect. 8. εἰ πάντες εἶεν ἐν μιᾷ πόλει, οἵ τ' ἀγαθοὶ καὶ οἱ πλούσιοι καὶ οἱ εὐγενεῖς ἔτι δὲ πλῆθος ἄλλοτι πολιτικόν.

ἴσως, τὸ δ' ἴσως ὀρθὸν] Victorius *aequaliter rectum,* Aretinus *aeque rectum,* Lambinus cum Giphanio ineptissime *fortasse* bis vertit. Bene Ramus: *Rectum autem ipsum aequalitatis mensura metiendum est.*

κατὰ δὲ τὴν ἀρίστην] Vulgatum πρὸς correxi. Aretinus *secundum* vertit, Victorius vulgatum quidem vertit, sed in annotatione nostrum interpretatur, et sic ceteri interpretes.

Ad Caput VIII.

1. τίς ἐστιν εἷς] Vetus Interpres omisit εἷς. Idem postea ταύτης μέρος πόλεως scriptum vertit.

πλήρωμα πόλεως] De eadem re dictum Cap. 7. sect. 10. ἀδικήσονται est pro ἀδικηθήσονται positum.

2. Ἀντισθένης] Antiſthenis Socratici libros morales enumeravit Diogenes, fabulam inde excerptam de concione a leporibus convocata nemo alius attigit.

ὀστρακισμὸν] Vim rei optime explicat narratio Ciceronis Tuſculan. 5, 36. *Eſt apud Heraclitum phyſicum de principe Epheſiorum Hermodoro, univerſos ait Epheſios eſſe morte multandos, quod, quum civitate expellerent Hermodorum, ita locuti ſint: Nemo de nobis unus excellat, ſin quis exſtiterit, alio in loco et apud alios ſit. An hoc non ita ſit in omni populo? nonne omnem exſuperantiam virtutis oderunt?*

3. οὐ γὰρ ἐθέλειν] Apollodorus Bibliothecae 1, 9, 19. Φερεκύδης δὲ αὐτὸν ἐν Ἀφέταις τῆς Θεσσαλίας ἀπολειφθῆναι λέγει, τῆς Ἀργοῦς φθεγξαμένης, μὴ δύνασθαι φέρειν τὸ τούτου βάρος.

τὴν Περιάνδρου Θρασυβούλῳ] Deſiderabis δοθεῖσαν, quod vertendo Aretinus ſupplevit. Memoria lapſum Ariſtotelem reſponſum Periandro tribuiſſe, quod Herodotus 5, 92. adſcribit Thraſybulo, recte monuit Victorius.

4. κολούειν] Vulgatum κωλύειν *prohibere* vertit vetus Interpres, ſed emendavit Victorius Var. Lect. 4, 5. Aretinus id ipſum κολούειν videtur *tollendo* vertiſſe.

παρὰ τὰς συνθήκας] Male Camot. περὶ. De Samiis, Chiis et Lesbiis quae narrantur, confirmat hiſtoria Thucydidis. ἐπικόπτειν, quod ſequitur, idem ſignificat quod κολούειν, accidere, frangere, labefactare.

5. πρὸς τὸ ἴδιον] Ex poſteriore membro aſſumendum ἀγαθόν. Victorius tamen vertit: *ad proprias utilitates*, Aretinus *ad propriam utilitatem* quaſi συμφέρον additum legiſſent.

ἐπισκοποῦσαι] Malit forſitan aliquis ἀποσκοποῦσαι. Similis dubitatio infra libro, qui ſeptimus numeratur c. 5, 6. περὶ δὲ πλήθους — πρὸς τὸν βίον ἐπισκεπτέον τῆς πόλεως. ubi Camotiana ſimplex σκεπτέον, Iſingr. Sylburgius ἀποσκεπτέον habent. Aretinus h. l. *reſpiciunt act.* vetus Interpres *intendentes*.

οὔτε δὴ] Vulgatum οὐδὲ δὴ correxi propter antecedens geminum οὔτε.

6. οἰκείας ἕνεκεν ἀρχῆς] Inſerui ἕνεκεν, quod interpretes omnes reddiderunt, nec deeſſe tamen debet.

δεύτερος δὲ πλοῦς] Camerarii Codex dabat δεύτερος δ' ἂν πλοῦς συμβῇ, τοιοῦτῳ etcet. Proverbialem locutionem usurpavit etiam infra libro 5. et Nicomacheorum 2, 9. ἐπεὶ οὖν τοῦ μέσου τυχεῖν ἄκρως χαλεπόν, κατὰ τὸν δεύτερόν φασι πλοῦν τὰ ἐλάχιστα ληπτέον τῶν κακῶν.

7. ὅπερ ἔοικε πεφυκέναι, πείθεσθαι] Vulgatam distinctionem ὅπερ ἔοικε, πεφυκέναι correxi cum Lambino, Ramo, Heinsio, Conringio. Victorius vertit: *quod videtur, natos esse omnes ad parendum.* Ita etiam Aretinus. Recte Lambinus: *quod videtur ita comparatum esse natura.* Saepiuscule in his libris occurrit ᾗ πέφυκε.

Ad Caput IX.

1. Δεῖ δὲ] Vetus Interpres δὴ vertit *itaque*, et deinceps ἔν τι γένος scriptum legit.

2. οὐκ ἔστι δὲ κυρία πάντων] Camerarius scribendum censuit ἔστι δὲ ἡ κυρία πάντων. Sed non necesse esse puto. Potestatem regum Laconicorum eodem modo enarravit Xenophon in libello de Laconica republica.

αὐτοκράτωρ] Vulgatum αὐτοκρατόρων, quanquam ad duos reges Lacedaemoniorum possit referri, tamen propter sequens ἀΐδιος ex conjectura Victorii correxi. Vetus Interpres etiam *imperialis* vertit.

εἰ μὴ ἐν ταῖς] Vulgabatur εἰ μὴ ἔν τινι βασιλείᾳ, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἀρχαίων ἐν ταῖς πολεμικαῖς ἐξόδοις ἐν χ. ν. Victorius verbotenus, uti solet, haec vertit, et ἐν χειρὸς νόμῳ *resque gerebatur.* Aretinus contra: *vitae enim necisque alicujus non habet potestatem, nec dum bellum gerit ut etiam apud antiquos fuisse videtur: quod ostendit Homerus.* Hic me in vestigium verae lectionis perduxit. Aliena enim verba ista ἔν τινι βασιλείᾳ in Codice suo scripta non reperit, reliqua etiam meliore ordine posita vertit. Sed jam olim Victorius haec verba suspecta habuit mendi. *Non enim*, inquit, *significat certum quoddam regni genus, sed potius definitum tempus aut locum, id est cum in castris versatur.* Giphanius ea plane omisit, ita vertens h. l. *Neque enim vitae necisque jus nisi,*

ut antiquis temporibus, in bellicis expeditionibus manu habent.

ἐν χειρὸς νόμῳ] Interpretem veterem secutus Sepulveda ἐγχειρος νόμῳ junctim scribi voluit, quem multis exemplis collatis refutavit Victorius Var. Lect. 36, 12. Male tamen interpretatus est formulam ipse et Giphanius, qui recte in annotatione posuit: *licuisse iis regibus sua manu tempore belli vel quoslibet interficere.* Structura verborum haec est: κτεῖναι γὰρ ὁ κύριος, εἰ μὴ — ἐν χειρὸς νόμῳ (κτεῖναι κύριός ἐστι). Camerarius ἐν χειρῶν νόμῳ scriptum malebat. Ineptissime dictionem hanc Sepulvedam secutus vertit Lambinus et Ramus. Vetus Interpres habet *promtus potens lege.*

ἀπάνευθε μάχης] Vetus Interpres ἠνείχετο vertit *deprimebatur*, deinde: *quem ego videro fugientem e prelio.* Aretinus additum habet *fugientem conspexero non sibi sat erit fugere canes.* Igitur cum Camotiana in suo libro addita reperit verba quae inserui φεύγοντα κιχείω. Vulgo nunc in loco Homerico Iliadis 2, 391. legitur: ἐθέλοντα νοήσω μιμνάζειν παρὰ νηυσὶ κορωνίσιν, οὔ οἱ ἔπειτα ἄρκιον etcet. unde ad sensum et versum perficiendum ἔπειτα inserui. Eundem locum noster posuit in Nicomacheis 3, 11. (aliis 8.) de fugientibus e praelio timidis: ἀναγκάζουσι γὰρ οἱ κύριοι, ὥσπερ ὁ Ἕκτωρ ὃν δέ κ' ἐγὼν ἀπάνευθε μάχης πτώσσοντα νοήσω οὔ οἱ ἄρκιον ἐσσεῖται φυγέειν κύνας· καὶ οἱ προτάττοντες, κἂν ἀναχωρῶσι, τύπτοντες, τὸ αὐτὸ δρῶσι, καὶ οἱ πρὸ τῶν τάφρων καὶ τῶν τοιούτων παρατάττοντες· πάντες γὰρ ἀναγκάζουσι. Hectori igitur ibi tribuit eadem fere verba. Sed in Iliadis 15, 348. haec sunt Hectoris verba: ὃν δ' ἂν ἐγὼν ἀπάνευθε νεῶν ἑτέρωθι νοήσω, αὐτοῦ οἱ θάνατον μητίσομαι, — ἀλλὰ κύνες ἐρύουσι πρὸ ἄστεος ἡμετέροιο. Neutro in loco apparent verba Πὰρ γὰρ ἐμοὶ θάνατος, argumento, nos multis verbis minorem etiam hunc locum Homericum a Grammaticis accepisse. Posterioris quidem loci verba uti nunc scripta leguntur, prosaicam orationem magis sapiunt, quam poetam illum, a quo prior est locus profectus, in quo illustrando egregius Heynius variam lectionem e Camotiana editione annotatam non est recordatus.

3. δου-

3. δουλικώτερα εἶναι τὰ ἤθη φύσει] Ita cum Victorio Zuingerus et Giphanius et Montecatinus. Contra δουλικώτεροι εἶναι τὰ ἤθη Isingr. Sylburgius, Lambinus, Ramus, Heinsius et Conringius, structura verborum faciliore et rectiore, uti postremum δυσχεραίνοντες docet. Igitur eam suscepi, utpote confirmatam a vetere Interprete. Aretinus vertit: *Ob id enim, quia magis aptae sunt ad serviendum nationes barbarorum quam Graecorum et eorum qui incolunt Asiam, quam eorum qui Europam, perferunt servile jugum aequo animo.* Denique οὐδὲ δυσχεραίνοντες Camotiana habet.

πατρικαὶ] Vulgatum πάτριαι correxi e superioribus. πάτριοι malebat Sylburgius. Deinceps διὰ τοιαύτην αἰτίαν scriptum vertit vetus Interpres.

4. [τὸ] ξενικὸν] Cum Sylburgio articulum inserui.

5. αἰσυμνήτας] Aretinus *esinetas.* De his eadem paene verba Theophrasti, discipuli Aristotelis, posuit Dionysius Halic. 5, 73. Apud Plutarchum Solonis c. 14. amici legumlatori suadentes, ut summum imperium assumeret, ostendunt βασιλείαν γεγενημένην πρότερον μὲν Εὐβοεῦσι Τυννώνδαν νῦν δὲ Μιτυληναίοις Πιττακὸν ᾑρημένοις τύραννον.

6. μελῶν] Camotiana omisit, idem fecit Montecatinus; igitur seclusi. Aretinus *in quodam loco suorum carminum* vertit.

κακοπατρίδα] Aretinus *obscuri generis*, Victorius *exitiosum patriae*, Lambinus *in humili et misera patria natum*, Ramus *perniciosum patriae*, Giphanius *perniciem civitatis.*

ἀσχόλω] Vulgatum ἀχόλω Victorius *ira percitae et quae gravi daemone agebatur*: Aretinus breviter *laboranti civitati praefecerint tyrannum.* Lambinus cum Giphanio: *lentae et infelicis civitatis*, Ramus *afflictae et infelici civitati.* Camerarius vulgatum *placidae et mitis* interpretatur addens *aliqui legisse videntur* ἀσχόλω *id est negotiosae vel etiam curiosae.* Quam equidem scripturam praetuli propter sequens βαρυδαίμονος. Vetus Interpres κακοπάτριδα vertit *malum patriae.*

μέγ' — ἀολλέες] Vetus Interpres μὲν pro μέγ' scriptum vertit. Haec omisit Aretinus, qui sequentia ita vertit: *hujusmodi igitur species quia tyrannicae sunt, dominationem ha-*

bent. Videtur is τοιαῦται scriptum legisse. Praeterea vulgatum τυραννικαὶ εἶναι, δεσποτικαὶ transpositis vocabulis corrigendum esse recte vidit et admonuit Genesius Sepulveda, quam emendationem tacito auctoris nomine arripuit Giphanius, reddidit etiam vertendo Ramus et probavit Conringius. Alcaei verba quaedam ex h. l. laudavit Plutarchus in Amatorio p. 45. Hutten. monente Victorio.

7. καὶ πάτριοι] Vulgatum πάτριαι cum Casaubono correxi.

βασιλεῖς ἑκόντων] Aretinus βασιλεῖαι scriptum legisse videtur. Vertit enim: *delatum eis fuit regnum de populorum voluntate, et successoribus id erat secundum morem.* Victorius etiam *creabantur reges a volentibus quae regna fiebant patria apud eos qui acciperent ipsa a parentibus.* Ita etiam Lambinus. Contra Giphanius: *reges erant volentium et accipientium patriti:* ineptissime. Sequens πάτριοι scripturam βασιλεῖαι firmare videtur. Reges enim ipsi dubito an graece aut latine πάτριοι aut *patriti* dici possint. Video nunc Casaubonum mecum sentire.

ἱερατικαὶ] Sunt sacrificia perpetua et tempore definita; quae vero ex voto vel republica bene gesta diis offeruntur, rex vel summus magistratus procurabat. Atheniensibus sui temporis Isocrates in Areopagitico c. 11. p. 224. Lang. crimini dat, τὰς μὲν ἐπιθέτους ἑορτὰς, αἷς ἑστίασίς τις προσείη, μεγαλοπρεπῶς ἄγουσι, ἐν δὲ τοῖς ἁγιωτάτοις τῶν ἱερῶν ἀπὸ μισθωμάτων θύουσι. ubi ἐπιθέτους Harpocration interpretatur τὰς μὴ πατρίας, ἄλλως δὲ ἐπιψηφισθείσας ἐκάλουν. Confer dicenda ad 6, 5, 11. Deinceps μισθώματα explicat per προσόδους τιμενικάς. Vetus Interpres ὁσιῶν pro θυσιῶν scriptum vertit.

ἐπανάτασις] Ita interpretatur locum Iliadis 10, 321. ἀλλ' ἄγε μοι τὸ σκῆπτρον ἀνάσχεο, ἠδὲ ὄμοσσον. *Sceptri elevationem* Aretinus, *sublationem* Victorius vertit.

8. τὰ κατὰ πόλιν] Aretinus *et civitates et gentes et nationes externas continuo gubernabant:* inepte! Victorius *et in urbe et in agro et extra fines continenter regnabant.*

πόλισι θυσίαι] Vetus Interpres πόλισι πάτριαι οὐσίαι scriptum legit et vertit *patriae substantiae.* Eandem varietatem

paulo antea ex eodem annotavi. Hoc loco additum πάτριαι non displicet.

ὅπου — βασιλείαν] Haec omisit Aretinus. *ubi autem maneret, quod regni nomine vocari posset* Victorius vertit; Giphanius: *ubi operae pretium sit vocare regnum.*

Ad Caput X.

ἀφῃρημένοις] Camot. ἀφῃρημένων. Deinceps *esinetium* vertit Aretinus.

2. Πέμπτον] Ramus in margine haec annotavit. *Graece est πέμπτον id est quintum, sed mendose: nullum enim hic quintum genus memoratur. πρῶτον legendum est.* Sequuntur in altera pagina 213. haec: *Revocat quatuor genera regnorum ad duo. Barbaricum enim, et electum et heroicum, παμβασιλείαν id est absolutum regnum nominat. Ita duo genera regnorum sunt Laconicum et absolutum. Et Laconicum ipsum ne regnum quidem esse vult. Itaque de absoluto regno disputatio sequens tota est, primum comparata, deinde simplex. Comparata, quod imperium et legale et aristocraticum et politicum praestet regno.* Quae vereor, ut ab homine satis experrectae mentis scripta sint. Παμβασιλεία enim haec quid cum generibus quatuor antea memoratis commune habeat, et quibus rebus discrepet, coecus sit, qui non videat. Similis ei quodammodo ἡ βαρβαρικὴ differt tamen eo, quod est κατὰ νόμον et πατρικὴ. In παμβασιλείᾳ nulla est ejusmodi exceptio vel definitio. Videtur vocem παμβασιλεία Philosophus finxisse ex ipso consilio, ut discrimen hoc signaret; alibi enim nondum reperta fuit. Ceterum lectores ipsi perlegentes hoc caput cum sequenti facile sentient id, de quo admonuerunt et questi sunt interpretes plerique omnes, easdem fere quaestiones utrobique tractari ratione parum diversa, sed ea tam levi, desultoria et confusa, uti vix dubitari posset, in hoc libro librariorum vel eorum qui Philosophi scripta primum e tenebris prolata emendare et concinnare conati sunt, libidinem et ignorantiam grassatam esse. Giphanius etiam ad

Caput XI. haec annotavit p. 390. *De hoc igitur quaestiones tres potissimum sunt, sed unam praeter ceteras explicat Aristoteles valde obscure et implicate; credo ne Alexandrum offenderet fortasse.* Postrema hac ratione video etiam Schlosserum uti; verum ea minime omnium ad ordinem disputationis confusum, abruptum et mancum excusandum valere potest.

τῶν κοινῶν τεταγμένη] Aretinus *publice ordinata ad exemplar gubernationis domus:* Victorius in annotatione ita interpretatur: *quemadmodum videmus singulas gentes et singulas civitates communium suarumque rerum dominas esse, posseque de illis, ut ipsis visum fuerit, consilium capere.* Lambinus *quemadmodum unaquaeque gens et unaquaeque civitas reipublicae compos et domina est.* Ramus *velut gens quaevis ac unaquaeque civitas sic ad imaginem oeconomiae quandam et similitudinem instituitur et ordinatur.* Giphanius verbotenus igitur obscure vertit. Montecatinus verba ὥσπερ πόλις parenthesi inclusit, et τεταγμένων scribi voluit; contra Conringius de loci obscuritate questus τεταγμένη ad βασιλείαν referri posse censuit. Quod quo sensu fieri possit, equidem non intelligo. Quare Montecatini emendationem unice probandam censeo, nisi mutata distinctione mecum ex anterioribus repetere κυρία malis. Vulgabatur enim ἑκάστη, τῶν κοινῶν, τεταγμένη κ. τ. οἰκ. Aretinus κοινῇ scriptum legisse videtur.

πλειόνων] Vulgatum πλείονος correxi, quod interpretes omnes plurali numero reddiderunt. Vetus Interpres *plurimi* sed exemplum Thomae *plurium* habet, ut Victoriana versio. Deinceps οἰκονομίας Camotiana.

Σχεδὸν δὴ] Aretinus *autem* vertit, igitur δὲ scriptum legit. Deinceps κύριοι τῆς παμβασιλείας dictum pro κύριαι genere femineo.

ἢ κατὰ μέρος] *vel e qualibet parte* Victorius, *an ex omnibus pro sua cujusque dignitate ac virtute* Lambinus, *per electionem* Aretinus, *an electione* Ramus, *vel vicissim* Giphanius. Vides Aretinum cum Ramo ἢ αἱρετὸν scriptum vertisse; Isingr. margo κατ' ἀρετὴν habet, quod cum Casaubono pro-

bat Conringius. Alterutra omnino videtur probanda esse scriptura prae vulgata.

3. περὶ τῆς τοιαύτης] Aretinus *de duce belli considerare ad leges potius pertinet.* Ramus *majorem legum quam reipublicae speciem prae se fert:* Ita etiam Giphanius. Contra Lambinus *ad legum potius rationem quam ad aliquam reipublicae administrandae formam pertinet.*

ἀφείσθω τὴν πρώτην] Sylburgio corrigenti ἡ πρώτη assentitur Conringius. Aretinus *quare dimittamus hanc.* Victorius *omittatur primum.* Ramus manifesto Sylburgii emendationem reddidit vertendo. Sed vulgata bene habet. ἀφείσθω intellige ἡ τοιαύτη στρατηγία. Formula τὴν πρώτην est etiam in Xenophontis Memor. 3, 6, 10. οὐκοῦν καὶ περὶ πολέμου συμβουλεύειν τήν γε πρώτην ἐπισχήσομεν. ubi reddit Ernesti vernaculo sermone *vor das Erste.* Possis etiam *vor der Hand*, id est *in praesentiarum, in praesens.* Cum vero quaestionem de perpetuo bellico imperio omittendam nunc censuit, una etiam regni Laconici considerationem differendam esse ad alium locum intelligi voluit.

πολιτείας εἶδος] Vocem πολιτείας editio Victorii altera et Zuingeriana omisit, sed versio Victorii et vetus Interpres reddidit. Aretinus *de rege autem quoniam haec est gubernandi legitima species.* Additum igitur aliquod vocabulum legisse videtur. Ceterum hunc ipsum locum et verba respicit auctor capitis 11, 1.

4. Δοκοῦσι δὴ] Victoriana et Zuingeriana cum Camotiana δοκεῖ dant, quod correxit Isingr. Sylburgiana et reliquae, cum quibus facit vetus Interpres.

τετρήμερον] Vetus interpres τριήμερον reddidit et *in Aegypto quidem:* Aretinus etiam *post tertiam diem movere.* κινεῖν Victorius interpretatur *mutare et quasi corrigere aliquid atque emendare*, Ramus *aegrotos movere ac curare.* Giphanius κινεῖν interpretatur noxios humores detrahere vel expellere. Diodori locum 1, 82. de medicis Aegyptiis comparavit jam olim Camerarius et Giphanius, ubi haec sunt: τὰς δὲ θεραπείας προσάγουσι κατὰ νόμον ἔγγραφον ἀπὸ πολλῶν καὶ δεδοξασμένων ἰατρῶν ἀρχαίων συγγεγραμμένον· — ἐὰν δὲ παρὰ τὰ γε-

γεγραμμένα ποιήσωσι, θανάτῳ κρίσιν ὑπομένωσι. ad quem locum Weſſelingius poſuit alium Platonis de Legibus 2. p. 66. unde conſtat eandem legem in exercendis artibus picturae, ſtatuariae et in muſica dominatam eſſe. Ceterum quo manifeſtius eſſet judicium Philoſophi hanc legem improbantis, Conringius ὥσπερ καὶ ἐν Αἰ. ſcribendum cenſuit; idem annotavit H. Mercurialem Var. Lect. 2, 18. ſcripturam τριήμερον unice probaſſe.

τῷ αὐτῶν κινδύνῳ] Vulgatum αὐτῷ correxi. Victorii etiam verſio habet *ipſorum periculo*, vetus Interpres *in ſuo periculo*.

τὸν λόγον τὸν καθόλου] Peſſime Victorius *univerſalem rationem ineſſe*, Aretinus *univerſalem rationem adeſſe:* Rectius Ramus *generalis ea legum inſtitutio:* Peſſime omnium Giphanius cum Lambino *univerſam rationem* reddidit.

5. νομοθέτην αὐτὸν] Redit ad ψυχὴν ἀνθρωπίνην, in quo ineſt ὁ ἄνθρωπος, quem h. l. reſpicit pronomen αὐτόν. Male Victorius regem interpretatur. Lambinus virum bonum ſubſtituit. Ramus ad antecedens βουλεύσεται hominem addidit, ſed h. l. αὐτὸν omiſit.

Ὅσα δὲ] Mſſ. Sylburgiana δὲ omittunt et alieno loco poſt πότερον inſerunt, quorum exemplum ſecuti ſunt Ramus, Lambinus, Heinſius, Conringius. Pro πάντας Camotiana cum vetere verſione et Aretino πολλοὺς habet. *utrum in his qui viro optimo danda ſit poteſtas vel multis.* Victorius ἄρχειν ſatis bene *imperio ſuo definire* vertit; *adminiſtrare* Giphanius.

μιᾶς καὶ ἁπλῆς] Aretinus *quam una et ſimplex menſa.* Supra fuit οἷον τὰ συμφορητὰ δεῖπνα τῶν ἐκ μιᾶς δαπάνης χορηγηθέντων βελτίω ἐστίν. Deinceps Camot. κρίνειν ἀμείνων. Diſſenſum Socratis apud Xenophontem Memorab. 3, 7. et Ciceronis Tuſcul. 5, 36. annotavit Victorius.

ἀδιάφθορον] Vetus Interpres bis in hoc verbo variavit. Scriptum enim ἀδιάφορον et ἀδιαφορώτερον reperit. Deinceps pro ὀργισθῆναι ſcriptum ὁρμηθῆναι videtur reperiſſe, quod vertit: *impetu ferri.*

6. περὶ ὧν] Male Camot. περὶ ὅν. Idem supra dixit ἢν περιεκβαίνουσιν. Deinceps στασιάσουσι Camot. Montecat. Casaubonus. Postea σπουδαῖοι τὴν ψυχὴν πάντες scriptum reperit et vertit Aretinus; quomodo statim eadem sententia redibit.

πλείους ὁμοίους] Isingr. Sylburgiana, vetus Interpres, Aretinus, Lambinus, Casaubonus ὁμοίως habent. Antecedens μετὰ et χωρὶς δυνάμεως Victorius *cum* et *sine potestate* vertit, sed in annotatione *cum armis praesidioque* interpretatur, Giphanius *cum* et *sine custodia*, Ramus *coercendi et exequendi viribus adjutus sive destitutus.*

7. πολλοὺς διαφέροντας] Vulgatum πολὺ cum Sylburgio correxi. Aretini versio *plures* habet. Deinceps πολλοὺς ὁμοίως Camotiana cum antiqua versione habet. Pro οἰκοῦντας vetus versio *habitabant* reddidit.

8. ἐλάττους ἄγοντες] Aretinus *redientes.*

9. Εἰ δὲ δή τις] Aretinus *Sin autem quis.* Vetus Interpres δὴ omisit. Deinceps παρὰ τῶν τέκνων — ὁποῖοι ex h. l. posuit Julianus Orat. p. 260. ὁποῖοι etiam Isingr. quod Aretinus vertit: *At si qualescunque, perniciosum est.*

ἀλλ' οὐ παραδώσει] Camerarius ait in libro vetere esse: ἀλλ' οὐ καταλείψει τοὺς υἱοὺς διαδόχους ὁ βασιλεὺς ἐπ' ἐξουσίας ἔχων τοῦτο ποιῆσαι; Ἀλλ' οὐκέτι τοῦτο ῥᾴδιον πιστεῦσαι. Ita scilicet est in Isingr. Sylburg. eamque scripturam sequitur Lambinus. Cum Victorio facit Camotiana et Montecatinus et Casaubonus. Paulo aliter Aretinus: *sed non relinquet regnum hujusmodi natis rex, cum id in sua potestate sit.* Idem in extremo capite *ysinetem* nominat.

Ad Caput XI.

εἶδος πολιτείας] Ita cum Victorio Montecatinus et Zuingerus: atque ita scribi voluit Camerarius, probante vetere Interprete. βασιλείας Camot. Isingr. Sepulveda, Lambinus et Aretinus. Respicit auctor verba Cap. 10, 3. ἐν ἁπάσαις γὰρ ἐνδέχεται γίγνεσθαι τοῦτο ταῖς πολιτείαις. — ὁ δὲ λοιπὸς τρόπος τῆς βασιλείας πολιτείας εἶδός ἐστι.

ἐν πᾶσαις] Aretinus vertit: *quia in cunctis rebus publicis eadem poteſt ut ſit quidam ducendo exercitui, quoties civitas bellum gerit perpetuo praefectus, puta in populari ſtatu.*

τῆς διοικήσεως] Aretinus *belli gerendi: talis enim deputatio — Sipontinus — paulo conſtrictior.* Deinceps vulgatum ἔλαττον correxi. Victorius ipſe *minor* vertit, et ſic reliqui Interpretes. Vetus Interpres: *Opunta: Opunta autem circa aliquam partem minor eſt.* Sed Verſoris exemplum habet: *oppoſita aut — partem minorem.*

2. βασιλεὺς) δοκεῖ [δέ] τισι.] Ita cum Victorio Camotiana, Zuingeriana, Montecatinus. Contra βασιλεὺς, λεκτέον. δοκεῖ δέ τισιν Iſingr. Sylburgiana, vetus Interpres, Ramus, Heinſius, Conringius. Equidem δὲ ſecluſi, quod omiſit Julianus Orat. p. 261. Vetus Interpres παμβασιλείας vertit *omnimode regno,* male Thom. *omnimode rege* habet.

οὐ κατὰ φύσιν] Vulgatum οὐ δὲ κ. φ. cum Iſingr. Sylburgio, Ramo, Heinſio, Conringio correxi. οὐδὲ τὸ κατὰ φ. legitur apud Julianum, ubi verba ὅπου — ἡ πόλις omiſſa ſunt, poſt ἀναγκαῖον vero inſeritur εἶναι.

ὥστ' εἴπερ] Aretinus: *Quare ut parem habere impares alimoniam aut veſtem nocivum eſt corporibus, ita et in honoribus res ſe habet: ſimiliter ergo et in aequalibus.* Ramus: *Itaque quemadmodum disparibus parem victum cultumque praebere, corporibus eſt grave et periculoſum: ſic ſane de honoribus aeſtimandum eſt: nempe etiam iniquum et pernicioſum fore, ſi paribus impares deferantur.* Lambinus: *Quare ſi, quemadmodum victum — tribui, laedit corpora, ita et de honoribus exiſtimandum eſt, ſimiliter igitur et aequalibus inaequales tribui, pernicioſum eſt.* Peſſime Giphanius: *Quare quemadmodum ſi impares parem habeant victum — ſic et in honoribus ſe res habet. Eodem igitur modo et ſi pares habeant impar.* De difficultate verborum nemo admonuit, ſed eam verſio Lambini optime explicuit; cujus ductu licebit conjicere ſcribendum: ὥστ' εἰ, ὥσπερ καὶ — σώμασιν, οὕτως ἔχει καὶ τὰ περὶ τὰς τιμὰς, ὁμοίως τοίνυν (intellige βλαβερὸν vel οὐ κατὰ φύσιν ἐστὶν, ἐν ταύταις ſcilicet τιμαῖς) καὶ τὸ ἄνισον (ἔχειν) τοὺς ἴσους. Sed ita importunum eſt in extrema oratione τοίνυν, cujus notio jam

inest vocabulo ὥστ' ab initio posito. Quid igitur, si scribamus ὥσπερ γὰρ καὶ — οὕτως ἔχειν καὶ τὰ περὶ τὰς τιμάς· ὁμοίως τοίνυν (βλαβερὸν εἶναι) καὶ τὸ ἄνισον (ἔχειν) τοὺς ἴσους? Ceterum vulgatum τὸ περὶ τὰς τιμὰς ex Camotiana et Ilingr. et vetero Interprete cum Montecatino et Casaubono correxi. Sequens τοίνυν omisit Vetus Interpres. Denique Zuingerus posuit locum Xenophontis Cyrop. 1, 3, 17. ubi Cyrus puer judex inter aequales electus puero magno tunicam adjudicaverat magnam, quam is minori detractam induerat, suamque minorem illi contra dederat induendam.

3. τοῦτο δ' ἤδη] Aretinus: *et haec jam lex.* Sequens γὰρ post ἀναγκαῖον omisit Aretinus. ὑπηρέτας τοῖς νόμοις dixit Plato τοὺς ἄρχοντας de Legibus 4. p. 184.

4. οὐδ' ἄνθρωπος] Aretinus vertit: *Quaecunque tamen videntur per legem quidem terminari non posse, per hominem vero cognosci posse, prudenter cavens lex adjungit. Cetera justissima intentione judicari debere per eos, qui judiciis praesunt.* Victorius in Var. Lect. 23, 16. scribendum censuerat ὁ δ' ἄνθρωπος ἂν δύναιτο et cum eo sentit Conringius. Sed cum ejus emendationis mentionem non fecerit in annotatione ad alteram editionem, credere par est, sententiam mutasse virum doctum. Neque omnino vulgata scriptura tentari debet.

ἀλλ' ἐπίτηδες] *lex quae sedulo erudiit, mandat reliqua — existimare et administrare magistratus* Victorius; unde suspicetur aliquis eum ἐφίησι scriptum legisse, quod cum Montecatino Casaubonus conjecit. Conringius de loci obscuritate questus deesse aliquid censet. Zuingerus ad h. l. ita annotavit: *Videntur haec transposita esse, uti ex numerorum serie colligi potest.* Quae equidem non intelligo, nec quos numeros dicat, divinare possum. Camerarius etiam in annotatione apposita ad verba ἀλλὰ μὴν ὅσα locum minus integrum sibi videri monuit; sed causam non attulit. Aretinus quidem omisso ἀλλὰ continue scriptum locum γνωρίζειν, ἐπίτηδες π. vertit. ἐφίστησι tentandum non esse satis docebit locus Isocratis Areopag. c. 14. p. 227. Lang: τὴν ἐξ Ἀρείου πάγου βουλὴν ἐπέστησαν ἐπιμελεῖσθαι τῆς εὐκοσμίας. Vetus In-

terpres: *ſed univerſale lex inſtituit, reliqua*, omiſſo verbo παιδεύσας. An fortaſſe is ſcriptum reperit ἀλλὰ καθόλου παιδεύσας ὁ νόμος ἐφίστησι τὰ λοιπὰ etcet.? Idem ſtatim plenius ſcriptum locum, Ἔτι δὲ πάντα ἐπανορθοῦσθαι, vertit: *adhuc autem omnia dirigere.*

τὸν νόμον κελεύων] Vetus verſio, cum uno Victorii Codice νοῦν habet, reliqui Codices Victorii νόμον. Illud praetulit Victorius, quem ſecuti ſunt Ramus, Lambinus, Heinſius et Conringius. Contra noſtrum cum Aretino et Giphanio probavit Caſaubonus, Julianus ubi h. l. excerpſit: ibi Codex Voſſianus etiam νόμον habet, et deinceps: κελεύειν ἄρχειν τὸν θεὸν καὶ τὸν νοῦν μόνους, quam ſcripturam non dubitavi vulgatae θεὸν καὶ τοὺς νόμους, ὁ δ' praeferre. Ceterum θηρίον Aretinus vertit *beſtiam ſacram*; Victorius autem monet non opus eſſe additamento iſto, ſed belluam ſufficere.

καὶ ὁ θυμὸς ἄρχοντας διαστρέφει] Aretinus ὁ θυμὸς omiſit, Julianus ἄρχοντας; quam poſteriorem rationem ipſe etiam probo, praeſertim, ſi cum libro Voſſiano deinceps νοῦς μόνος ἐστὶ ſcripſeris. Vetus Interpres ita: *quando enim concupiſcentia tale, et furor principatum habuit,* (*habuerit* Thom.) *tandem et optimos viros interimit: propter quod quidem ſine appetitu intellectus lex eſt.*

5. φαῦλον [ἀλλὰ] καὶ] Secluſum ἀλλὰ omiſit Aretinus, et ſeriem argumentationis adverſariorum importune interpellat. Deinceps ὁ μὲν γὰρ Victorianae vitium repetiit Zuingeriana.

ἄρνυνται] Vetus interpres et Aretinus ἀρνοῦνται reddidit *recuſant.* Verum vidit Sepulveda, quem ſequitur Victorius et ceteri Editores. Equidem in utroque verſionis veteris exemplo reperi *accipiunt mercedem.* ἐπήρειαν vetus Interpres *affectum*, Aretinus *affectionem*, Victorius et Ramus *odium*, Lambinus *per contumeliam*, Giphanius *ex contumelia* vertunt.

Ἐπεὶ καὶ] Aretinus: *cum, ſi de fide medici timeretur ac ſuſpicio foret, ne ſuſcepto ab inimico pretio necare velit, tunc — magis optaremus.* Deinceps πιστευθέντας vulgatum Victorius non legit; vertit enim *perſuaſos*, Lambinus *inductos ab*

inimicis, Ramus *pecunia seductos*, Giphanius *lucro corruptos*. Igitur πεισθέντας scripsi. Vetus Interpres *persuasos* habet.

6. γυμναζόμενοι] Omisit Aretini et Victorii versio; male!

τὸ μέσον ζητοῦσι] Giphanius ad h. l. ita: Haec clausula quemadmodum ex prioribus sit apta, obscurius est explicatu, quam quae ejus est sententia, quae et ipsa est obscura. Res esset facilior, si sic legeretur: ὅτι τὸν νόμον ζητοῦντες. Nam qui legem quaerit, quaerit medium: quia lex est medium. Nam lex, quia justitiae est velut mensura, justitia autem sit mediocritas quaedam damni et lucri; lex quoque ut sit medium quiddam, necesse est. Sed tamen quo et hoc pertineat, non video. Quare haud scio, an haec clausula non sit potius inducenda. Haesit etiam Conringius in hoc loco, et quaedam deesse suspicatus est. Sed, ut antea dictum est, argumentorum ratio et conclusio in his duobus capitibus omnium maxime desultoria, varia et librariorum forte errore turbata esse videtur.

ὥστε [εἰ καὶ] τῶν κατὰ] Vulgo omissa verba addidi ex versione Aretini sensu postulante. Ita vero ille: *quare si minus fallitur homo, quam hi qui secundum litteras, non tamen quam hi, qui secundum consuetudinem.* Sensum bene vidit Victorius, sed verba non emendavit. Ramus vero ipsum illud εἰ καὶ expressit: *tametsi melius ac tutius sit hominis imperium quam scriptarum legum, certe neque melius est neque tutius — quam legum patriae moribus ac consuetudine probatarum.* Schlosserus κἂν vel similem particulam deesse monuit. Nunc video veterem Interpretem similiter habere: *quare si his qui.*

7. πολλὰ τὸν ἕνα] Camotiana, Isingr. et Aretinus πολλὰ omittunt. Verba ἢ τὸν ἕνα — τὸν τρόπον Aretinus vertit: *vel expectare ut ipse unus aliis ista committat.*

Ἔτι ὃ καὶ] Verba ὃ καὶ omisit Camot. Basileensis. Deinceps τοῦ δὴ ἑνὸς scribi voluit Camerarius, quia nulla alioqui consecutio esset; et sic plane vertit Ramus. Cur monenti non paruerim, deinceps dicam. Locus Homeri prior est Iliad. 10, 224. in quo vetus Interpres *venientibus* vertit. Videtur igitur ἐρχομένων scriptum legisse. Alter est Iliad. 2, 371.

ubi vetus Interpres: *tales mihi sodales opto*. sed Thom. verbum *opto* omisit. Is statim deinceps haec addit: *ut non principari justum*. Thom. habet *ut non jam principari justum*. Igitur in suo libro additum legit ὡς οὐκ ἤδη ἄρχειν δίκαιον. Atque in his verbis, nondum tamen perfectis, apodosin esse mihi persuasi; quare vulgatum τοῦ δὲ ἑνὸς non mutavi cum Camerario et Ramo. Potius inserui, quae liber antiquissimus supplevit. Deesse praeterea suspicor τὸν ἕνα, δῆλον.

ὡς οὐκ — κρίνειν] Haec omisit Aretinus et sequentia ita vertit: *de quibus lex determinare potest - dubitaret*. Mihi vero commodius abesse videntur ea, quae Aretinus omisit cum suo libro. Vitium etiam suboluit Camerario. Sed nunc demum video veterem Interpretem rectius post verba περὶ τούτου posita in suo libro reperisse et vertisse; itaque non dubitavi eum sequi.

8. ταῦτ' ἐστιν] Aretini versio καὶ ταῦτ' ἐστιν reddidit; et sequens τοῦτόγ' ἀντιλέγουσιν *hoc ajunt*. Pro νομοθετῆσαι vetus Interpres νομοθετεῖσθαι scriptum legit et vertit *lege statuta* (Thom. *constituta*) *esse*. Post ἀναγκαῖον idem additum ὂν expressit ita; *quod necessarium sit hominem in hujusmodi rebus judicare*.

9. δυοῖν ὄμμασιν] Vulgatum δυεῖν, quod habet ex h. l. etiam Scholiastes Aristophanis ad Acharn. vers. 92. correxit Sylburgius. Deinceps πράττοι malebat Conringius.

καὶ αὐτοῖς φίλους] Vulgatum αὐτοῦ ex Scholiis Aristophaneis l. c. correxi, uti fieri jusserat etiam Petavius ad Themistium p. 513. et ante cum Victorius et Sylburgius. τῆς ἀρχῆς malebat Casaubonus, quae forma statim sequitur. Postrema ita vertit Aretinus *proficiendo amicos et curationem rerum eis committendo*. Locum Xenophontis Cyrop. 8, 2, 10. seqq. de oculis et auribus regis Persarum vocatis annotarunt Interpretes.

Μὴ φίλοι] Camerarius ait male in vulgatis libris negationem deesse. Aretinus vertit: *qui nisi sint amici:* Idem deinceps κρίνειν reddidit.

ὁ δὲ φίλος] Vulgatum ὅ τι φίλος corrigi voluit Conringius, qui versionem Victorii *amicus autem aequalis est et similis*, et Aretini emendationis auctorem perhibere poterat. Sequens ὁμοίως Aretinus omisit.

10. δεσποστὸν] Vulgatum δεσποτὸν cum Sylburgio et Zuingero correxi. Sed verba sequentia habent aliquam difficultatem, quam ita vertendo vitavit Victorius: *est enim quoddam genus hominum natura factum ad herum recipiendum, aliud ad regem: aliud autem civile ac justum et utile.* Itaque ad verba τι φύσει — βασιλευτὸν intellexit γένος ἀνθρώπων; cum reliquis καὶ ἄλλο πολιτικὸν junxisse videtur illa καὶ δίκαιον καὶ συμφέρον. At sequens τυραννικὸν non potest commode referri nec ad γένος ἀνθρώπων nec ad δίκαιον καὶ συμφέρον; copulatur enim cum sequentibus ὅδε τῶν πολιτειῶν ὅσαι παρεκβάσεις εἰσι. Potius igitur τυραννικὸν δὲ (γένος πολιτείας) ὐκ ἔστι videtur intelligi debere. Victorium sequitur Ramus et pro τυραννικὸν nominavit *tyrannidem.*

ἀλλ' αὐτὸν ὡς νόμον ὄντα, ὐτε νόμων ὄντων] Haec omisit Aretinus, et desunt in Camot. Isingr. quinque priora verba. Deinceps vulgatum ὐδ' ἂν κατ' ἀρετὴν correxi.

11. βασιλευτὸν] Victorius eandem sententiam retulit ex oratione Isocratis ad Philippum ubi p. 152. ed. Langii haec sunt. ἠπίστατο γὰρ τὐς μὲν Ἕλληνας ὐκ εἰθισμένυς ὑπομένειν τὰς μοναρχίας, τὐς δ' ἄλλυς ὐ δυναμένυς ἄνευ τῆς τοιαύτης δυναστείας διοικεῖν τὸν βίον τὸν σφέτερον αὐτῶν.

ὃ πέφυκε φέρειν πλῆθος] Haec quatuor verba tanquam spuria et sententiae contraria delenda censuit Victorius; cui obsecutus fuissem, nisi viderem Aretinum aliam scripturam reddidisse ita: *Optimatibus vero congruens est multitudo, quae nata sit ad ferendam gubernationem eorum qui sunt secundum virtutem primarii.* De posteriore vocabulo πλῆθος consentit Conringius; Victorianam rationem ideo totam approbare non possum, quod necesse erit tum inserere articulum τὸ ante δυνάμενον. Refragatur etiam Casaubonus. Igitur Aretinum secutus potius tria posteriora verba seclusi.

πέφυκεν ἐγγίνεσθαι] Ex Camot. et Isingr. male Sepulveda, Sylburgius, Lambinus, Ramus, Heinsius et Conrin-

gius interseruerunt καὶ ἐν, quod damnavit ipse Conringius. Pro πολεμικὸν vetus Interpres πολιτικὸν habuit scriptum.

τοῖς ἀπόροις] Ita cum Victorio et Aretino Zuingerus; contra cum Camotiana et vetere versione Sepulveda, Sylburgius, Lambinus, Ramus, Heinsius et Conringius εὐπόροις dederunt, damnatum tamen ab ipso Conringio; admonuit etiam Victorius de Sepulvedae errore.

12. οὐ μόνον οὕτως] Huic formulae nihil est quod respondeat in altero membro, ubi vulgo legitur: ἀλλὰ κατὰ τὸ πρότερον λεχθέν. quod vertit Victorius *sed custodito illo* scilicet jure. Ita etiam Lambinus et Giphanius. Solus Ramus proxime a vero abfuit vertens: *at sicuti dictum prius est, sed etiam quia minime deceat talem tantumque virum vel occidere vel relegare.* Igitur non dubitavi copulam καὶ inserere. Sententia igitur haec est: *non solum eo jure — sed etiam propter rationem antea positam.*

ἀξιοῦσιν — οὐ τὴν αὐτὴν] Ad verbum prius deest ἄρχειν, ad alterum λέγουσιν. Non eandem omnes exsuperantiam dicunt et intelligunt, sed alii virtutis, alii nobilitatis, quidam divitiarum. Aretinus vertit *omnes enim excellentiam tribuunt.* Victorius *exsuperantiam attendendam censent; pro excellentia judicant, sed excellentiam non faciunt eandem* Giphanius inepte: *omnes enim praestantia quadam principatum metiuntur* Ramus. Vetus Interpres πάντες vertit *penitus.*

τῷ δὲ τηλικαύτην] Camot. τῷ δὲ τὴν τηλικαύτην habet. Deinceps Aldina cum Isingr. καὶ πείθεσθαι habet, quod praeferebat Conringius propter sequens καί.

Ad Caput XII.

ἀνδρὸς [ἀγαθοῦ] ἀρετὴν] Vocabulum seclusum addidi ex versione Aretini, quod fieri jusserat cum Sylburgio Conringius. Victorius plane eodem modo locum interpretatur in annotatione.

πολιτικὸν καὶ βασιλικὸν] Cum antea nominetur aristocratia et regia potestas, merito Conringius censuit scribendum hic ἀριστοκρατικόν, certe addendum.

2. *Διωρισμένων δὲ τούτων*] Conringius δὴ vel ἂν malebat. Deinceps *συνίστασθαι πῶς* ſcribi voluit Sylburgius; Aretinus vertit *quomodo conſtituatur.* Poſſis igitur transponere *καὶ πῶς καθίστασθαι.* Sed vetus verſio: *et inſtitui quomodo.*

Ἀνάγκη δὴ τὸν μέλλοντα περὶ αὐτῆς] Camotiana cum Iſingr. Sylburgio, Aretino, Lambino, Ramo, Heinſio, Conringio *ἀνάγκη γὰρ περὶ αὐτῆς.* Ita fere concidit ſuſpicio Victorii de fine libri truncato. Ait vero Victorius ſe librum manu exaratum vidiſſe, in quo inane ſatis magnum ſpatium relictum erat. Sed monuit Conringius, nihil deeſſe videri, ſi ſcripturam Camotianae ſequamur, et finem hujus libri aptum dicamus et connexum cum libro ſeptimo, qui temere fuerit hinc divulſus et alienum in locum transpoſitus. Qua de re ante Conringium monuerat Antonius Scainius in Quaeſtionibus Politicis, cujus annotationem hanc ab Andrea Schotto ſecum communicatam poſuit Dan. Heinſius p. 1042. *Poſt tertium ſtatim ſequatur ſeptimus et octavus — deinde quartus, qui ſic erit ſextus, ac deinceps quintus, ſextus eſt poſtremus, et octavo ideo ponetur loco.* Haec tamen ſuſpicio Heinſii aſſenſum impetrare non potuit. Ita enim ille: *De quo, ut et capitum quorundam transpoſitione, quid exiſtimem, non dico. Nondum enim prorſus mihi ſatisfeci.* Anno 1577 Romae Scainii liber proditus fuit, ſed eadem fuit Angeli Segnii opinio apud Victorium in Editione ſecunda anni 1576. Ego vero in annotatione ad Caput 2. ſequentis libri docere conabor, argumenta ſuſpicionis iſtius a viris doctis allata minime valere ad aſſenſum lectorum extorquendum de ordine librorum mutando; contra vero pluribus rationibus ibi vincam in hoc ipſo loco excidiſſe et deeſſe tractationem optimae reipublicae, qua ſimul ariſtocratiam comprehenſam fuiſſe a ſe ait Philoſophus 4, c. 2. et partium neceſſariarum ad rempublicam conſtituendam, quam cum optimae reipublicae et ariſtocratiae tractatione fuiſſe conjunctam ait libri 4. capite 3. Igitur ſcripturam hujus loci Victorianam retinui.

Ad Aristotelis Politicorum Librum IV.

Ad Caput I.

κατὰ μόριον γινομέναις] Lambinus *quae non in particula versantur, sed in uno aliquo genere sunt perfectae atque absolutae.* Ramus *quae non una parte aliqua duntaxat occupantur, sed in uno genere aliquo omnino penitusque versantur.* Giphanius *quae non partem persequantur, sed de genere quodam uno sint perfectae.* Camerarius summatim haec complexus est. Heinsius *omnium qui artes profitentur ac scientias, quae non in parte tantum haerent, deque ea docent ac praecipiunt, sed universo aliquo in genere versantur.*

τῆς ἱκνουμένης ἐπιθυμῇ] Aretinus *si quis non exactam illam cupiat habitudinem — nihilominus magistri gymnasiorum est hanc potentiam praeparare.* Victorius: *si aliquis optimae cupidus non est — magistri ejus ludi et exercitatoris officium est facere illos compotes hujus quoque facultatis.* Lambinus *si quis neque habitum justum atque in summo perfectionis gradu positum concupiscat, neque perfectam scientiam eorum, quae ad certandi laborem pertinent, expetat, nihilominus tamen ejus, qui pueris exercendis praeest, ejusque qui corporum exercendorum artem profitetur, munus est etiam hanc facultatem posse tradere.* Ramus: *tametsi quispiam non absolutam illam et perfectam neque corporis habitudinem neque rerum ad certamen spectantium artem requirat, est nihilominus gymnasiarchi etiam hanc facultatem instruere ac parare.* Giphanius *si qui non justum cupiat habitum aut scientiam eorum, quae ad certandum*

tandum pertineant, erit nihilominus palaestrae magistri et exercitationum periti, hanc quoque facultatem praestare. Heinsius: *quamvis enim exquisitam aut scientiam aut habitum non omnes petant, quidam quoque consequi non possint, tamen est illius, qui in ea arte ceteros exercet, et gymnasticam profitetur, eam sibi comparare facultatem.* Hic omnium longissime a loci sensu aberravit. Camerarius: *Si quis non expetat debitum et justum corporis habitum, (quae erit scilicet εὐεξία) vel scientiam quoque convenientem iis; quae decertandi industria requirit, tamen est paedotribae et exercitationum periti istius quoque facultatis apparatus proprius.* Est quod jure reprehendas in unaquaque harum versionum. Verum id non miror. Graeca enim vitiosa sunt. Clamant inprimis illa τῆς ἱκνουμένης ἐπιθυμῇ. Recte enim Camerarius prius vocabulum usitatiore καθηκούσης id est *debiti et justi habitus* explicat. Ceteri, qui *optimum, exactum, absolutum et perfectum* interpretantur, manifesto in errore versantur. Debitum vero et justum corporis habitum quis hominum non cupiat? Apertum igitur est vitium in alterutro vocabulo: nam notio verbi μὴ ἐπιθυμεῖν non congruit cum ea re, quae vocabulo ἱκνουμένης significatur. Haesit etiam in hoc loco Casaubonus, et vitium verbo ἐπιθυμῇ inesse censuit. Recte! Sed rationem suspicionis is non edidit; nostrum igitur, conquirere eam. Qui igitur apud Graecos palaestrae operam dabant, dabant vero omnes a pueris inde, corpus variis exercitiorum generibus subigebant et tractabant magistro paedotriba, quo melius corpore valerent, quoque rectius et commodius corpore uti in bello ad se patriamque defendendam possent. Pauci enim eousque exercitiis his studebant, ut aut artem ipsi profiteri aliosque docere, aut athleticam profiteri et ad publica certamina gymnica accedere praemiumque victoriae expetere sibi possent. Hi vero unam victoriae gloriam, illi contra solam corporis εὐεξίαν spectabant. Qui corporis exercitationem in palaestra (τὴν ἄσκησιν) negligebant, ἰδιωτικῶς sese habere dicuntur a Xenophonte Memorab. 3, 12. ubi Socrates conspecto Epigene discipulo, qui corpore erat infirmo et male habente se, (καὶ τὸ σῶμα κακῶς

ἔχοντα) ita ad eum ὡς ἰδιωτικῶς, inquit, τὸ σῶμα ἔχεις. Sequitur ibi praeclara diſputatio de commodis iſtius εὐεξίας exercitatione corporis quaeſitae ad uſum vitae civilem et bellicum. Illam igitur nemo facile eſt homo, qui non expetat. Nec aliam tamen intelligere licet, quam dicit Ariſtoteles τὴν ἱκνουμένην ἕξιν. Igitur in iſto loco vitium haeſit; haerere autem in verbo ἐπιθυμῇ cum Caſaubono antea poſuimus, et nunc ratio ſuſpicionis apparet. Altera ſubnaſcitur dubitatio, anteaquam quaeramus verbum, quod illi, quod vitioſum eſſe videtur, ſubſtituatur, an ἡ ἱκνουμένη ἕξις eadem ſit, quam diximus εὐεξίαν, et quae τῇ ἀσκήσει id eſt corporis exercitatione quaeritur. Quod ut certo ſciamus, examinandum eſt conſilium Philoſophi in comparanda gymnaſtica arte cum politica. Id quidem ex ſequenti oratione fiet manifeſtum, ſed facile etiam ex ipſa deſcriptione gymnaſticae artis ab Ariſtotele poſita exquiri poteſt. Gymnaſtica igitur in univerſum docet ποία ἄσκησις ποίῳ σώματι συμφέρει, τίς ἀρίστη ἄσκησις, τίς τοῖς πλείστοις μία πᾶσιν: his tribus membris deſcriptionis adjicitur quartum his verbis ἔτι δ' ἐάν τις — ἀγωνίαν. quod ut reliquis ſimile fiat, ita verbis conformari poteſt: ἔτι δὲ ποία τῷ μὴ — ἐπιθυμοῦντι, μήτ' ἐπιστήμης — ἀγωνίαν· καὶ γὰρ καὶ τούτῳ μηδὲν ἧττον — δύναμιν. Ita ſtatim apparet tres gradus poni habitus corporis, ratione virium et ſanitatis habita. Primus eſt gradus τοῦ κάλλιστα πεφυκότος καὶ κεχορηγημένου; atque huic ἄσκησις ἡ ἀρίστη, ſumma et perfecta, convenit. Alter eſt mediocris ille plurimorum hominum habitus, inter optimum et malum medius, τῶν πλείστων; his vero alia ἄσκησις, ſed una eademque omnibus (μία πᾶσι) convenit. Ad tertium antequam deſcendamus, primum illum accuratius inſpiciamus. Aretinus vertit: *optimae naturae diſpoſitioni et optime affluenti.* Victorius *qui eſt pulcherrime natura formatus et inſtructus;* in annotatione: *optime a primo ſtatim ortu conformato et poſtea inſtructo refertoque omnibus rebus ad eam accommodatis.* Lambinus: *qui optime ſit natura informatus et maximis adjumentis inſtructus:* Ramus: *optime ſecundum naturam affecto et comparato corpori:* Giphanius *optime nato et inſtructo.* Camerarius locum

praeterit. Optime Lambinus sensum latine reddidit; etenim τὸ εὖ vel κάλλιστα πεφυκέναι pertinet ad habitum et formam primum nati hominis; τὸ κεχορηγημένον autem ad eas res quae alimoniis, educatione, disciplina atque institutione accedunt ad habitum corporis naturalem, et naturam adjuvant, accedente inprimis gymnastica arte, ad consequendam illam εὐεξίαν omnibus hominibus exoptatam. Illi igitur membro, quod habet τὸ κάλλιστα πεφυκέναι, nunc opponi videtur ἐὰν τις μὴ τῆς ἱκνουμένης ἐπιθυμῇ ἕξεως μήτ' ἐπιστήμης — ἀγωνίαν. ubi si verbum mutaveris ἐπιθυμῇ alienum a re in aptius ἐπιτύχῃ, statim congruunt omnia, et sententia erit haec: *quodsi vero cui natura non contigerit corporis habitus justus et conveniens*, neque is vel educatione, vel disciplina atque institutione consecutus fuerit ea, quae adesse debent, quibusque praeparatum esse oportet eum, qui gymnasticis artibus corpus formandum firmandumque tradit, nihilo tamen minus vel paedotriba puerum vel gymnastes adolescentem eo poterit perducere, ut, quanquam non optimum, (εὐεξίαν) meliorem tamen habitum corporis consequatur, scilicet eum, quem forma et habitus primis naturae staminibus velut exorsus fert. Igitur παιδοτρίβης illi corpori μὴ τῆς ἱκνουμένης ἐπιτυχόντι ἕξεως adhibebit non illam ἀρίστην ἄσκησιν, sed aliam, congruentem tamen et utilem.

παρασκευάσαι τι καὶ ταύτην ἔτι τὴν δύναμιν] Camotiana et Victorius ἐστὶ habent, quanquam Victorius ἔτι *quoque* reddidisse videatur: *etiam* Aretinus. Reliquae omnes cum vetere Interprete, Isingr. et Sylburgiana ἔτι dederunt. Major est difficultas in verbis ταύτην τὴν δύναμιν. Quaenam est illa facultas, quam paedotriba parat et institutione sua tribuit τῷ μὴ τῆς ἱκνουμένης ἐπιτυχόντι ἕξεως? Debet ea esse talis, ut proficiscatur necessario ab arte gymnastica, cujus usum antea vidimus omnem apud Graecos versatum esse in eo, ut corporibus εὐεξίαν pararet. Haec δύναμις aliqua est et recte dicitur. Sed eam perfectam parare et tribuere corpori a natura non optime formato nec ceteris adjumentis instructo non potest paedotriba, talem tamen, qua naturalis habitus emendetur, et quae tali corpori conveniat. Adversatur ta-

men illud, quod de effectu artis gymnasticae nihil antea dictum est, quo possimus ταύτην τὴν δύναμιν referre. Sermo fuit de ἀσκήσει, quae qualisque cuique corpori sit conveniens. Hanc vero δύναμιν nullo modo licet appellare. An igitur τὴν ἱκνουμένην ἕξιν intelligemus? qnam licebit interpretari in altero hoc membro convenientem corporis habitui et formae naturali statum valetudinis. Dixi equidem, quid mihi in hoc loco dubium et anceps videatur; alii difficultatem expediant. Etiam illud τι post verbum παρασκευάσαι plane supervacaneum est; fortasse et hic vitium latet.

2. καὶ ἐσθῆτα] *et illa quae vestimenta conficit* Victorius, *in fabricatione navium et vestium* Aretinus, *in ea quae ad rem vestiariam pertinet* Lambinus, *in vestes farciendi arte* Ramus inepte, *in vestibus* Giphanius, *qui vestem texunt* Heinsius. De vitio manifesto nemo Interpretum admonuit. Equidem ἱστουργίαν scriptum fuisse suspicor. καὶ περὶ ἐσθῆτα *et circa vestitum* vertit vetus Interpres.

ἐκ τῶν ὑποκειμένων — τὴν ἐξ ὑποθέσεως] *e rebus positis — e suppositione* Victorius, in annotatione de posteriore addens: *quae fingitur latis conditionibus quibusdam, et quae possit implere desiderium eorum, qui operam philosophi requirunt.* Aretinus vertit: *et ea quae quantum fieri potest optima — quae sit ex suppositione.* Lambinus: *quae pro rebus subjectis est optima — quae sit ex conditione atque ut ita dicam suppositione:* Ramus *quae pro statu rerum praesentium maxime laudanda, tum denique pro conditione aliqua non sit improbanda.* Giphanius: *quae optima pro rebus subjectis — quae ex suppositione.* Heinsius: *quae praeferenda sit ex copiis praesentibus, hoc est quae pro loco, tempore, personis atque rebus singulis potissimum conveniat. Postremo datam quoque examinare.* Camerarius: *qualem omnino tempora atque res perfici ac consistere patiantur: quin etiam tueri praesentem civitatis statum scire:* In annotatione Camerarius interpretatur priorem: *optimae e re nata et iis quae sunt in medio atque praesentia:* posteriorem: *quae sumatur re ita postulante et veluti conditione lata.* Sequens ἐκ τῶν ὑπαρχόντων *pro statu fortunae* Ramus vertit, *ex copiis praesentibus* Giphanius, *ita ferente statu*

rerum praesentium Camerarius, *pro commoditate rerum* Heinsius. τὰ ὑποκείμενα Camerarius monet esse *quae de re subjecta dici et in ea inesse solent.*

3. καὶ εἰ τἄλλα] Lambinus ait in quibusdam Edd. vitiose καὶ οἱ esse. Sequens ἁπάσαις quo referam, non habeo; πολιτείαις enim intelligere non licet; igitur nihil praeter πόλεσι convenit, quod paulo longiusculum hinc abest.

καινήν τινα] Vulgatum κοινὰν ex conjectura Casauboni correxi. χορηγίας *copiis* vertit vetus Interpres.

4. ἣν ῥαδίως — κοινωνεῖν] Aretinus *ut velint et possint homines ex his quae sibi assunt, faciliter eum recipere.* Victorius *quem facile ex iis quae sunt et probare et usu tueri valeant:* Lambinus *quam facile possint praesentibus institutis spretis et rejectis et approbare et ad usum communem transferre, civilisque vitae cultu usurpare.* Ramus: *ad quam facile prae caeteris rebus publicis, quae nunc sunt, cives adduci et velint et possint.* Giphanius: *ad quam facile ex copiis praesentibus et adducantur et possint esse participes.* Heinsius *ut quae maxime e re nata et facillime haberi ac communiter admitti possit atque recipi, commendetur civibus atque approbetur.* Plura sunt, quae jure quis reprehendat in his interpretationibus; sed nolo operam his insumere. Difficultatem habet structura κοινωνεῖν τάξιν ἐκ τῶν ὑπαρχουσῶν πολιτειῶν, quod esse debet communi assensu approbare atque accipere. Vetus Interpres pro κοινωνεῖν reddidit *prosequi.* Idem statim sequentia ὡς ἐστὶν οὖν ἔλαττον vertit: *tanquam sit non minus opus.* Legit igitur scriptum ὡς ὂν οὐκ ἔλαττον.

5. κεχωρισμένοι] Aretinus: *leges autem earum variae sunt, per quas modus reipublicae gubernandas significatur, secundum quas debeant illi, qui sunt in potestate* etcet. Victorius: *separatae sunt ab iis, quae declarant rempublicam* Lambinus *separatae sunt ab iis, quae reipublicae administrandae formam declarant.* Ramus: *at leges ab his rerumpublicarum descriptionibus diversae sunt, quarum consiliis magistratus rempublicam gerant.* Giphanius *leges vero ab iis rebus quae rempublicam indicant, sunt sejunctae:* Heinsius: *ex quibus sane apparet, inter ea, quae constituunt rempublicam, non numerari le-*

ges. *Non enim cognoscuntur legibus respublicae aut distinguuntur, verum fine et principatu, sive suprema potestate.* Camerarius: *ea quibus formae rerum publicarum demonstrantur, separata sunt ab edictis legum.* Vides duplicem esse loci interpretationem. Alteram solus Aretinus secutus est, qui τὰ δηλοῦντα τὴν πολιτείαν ad ipsas leges retulit; itaque graeca ita intellexit κεχωρισμένοι εἰσὶ καὶ τῶν δηλούντων. Alteram ceteri interpretes omnes amplectuntur, dum τὰ δηλοῦντα τ. π. ipsam illam τάξιν περὶ τὰς ἀρχὰς etcet. id est constitutionem et formam reipublicae administrandae interpretantur. Hanc quanquam tueri videatur ipsa verborum structura, uti nunc habent, mihi tamen naturae contraria ea videtur esse. Quomodo enim τάξις illa, quae facit constitutionem et formam reipublicae, simul *significare* (δηλοῦν) eam dici recte potest? cum illa τάξις prior, lex posterior sit et accommodetur illi priori. Itaque Aretini rationem amplector. Forte in verbis vitii aliquid haesit: ut paulo antea vulgatum ἑκάστης τῆς κοινωνίας ex vetere Interprete correxi, qui *singulis* vertit.

6. καὶ τὸν ἀριθμὸν ἔχειν] *tenere* interpretatur cum Aretino Victorius. Ad ἀριθμὸν intellige τῶν διαφορῶν. Sequentia πρὸς τὰς — θέσεις recte Giphanius interpretatur *propter legum scriptionem.*

πλείους] Vulgatum πλείω cum Camerario correxi, qui mox etiam μόνη scribi maluit. Vetus Interpres: *si quidem plures et non una.* Verba μηδὲ ὀλιγαρχία μόνον ἐστὶν omisit Aretinus.

Ad Caput II.

περὶ τῶν πολιτειῶν] Zuingeriana omisit, hinc recentiores male secluserunt praepositionem. Omisit tamen etiam vetus Interpres.

ἐστιν εἰπεῖν ὀνομάτων· βούλεται] Verba τῶν ὀνομάτων Aretinus omisit tanquam inutilia. Sed ad rem pertinent. Significare enim voluit Philosophus, de aristocratia et regno dictum

fuisse a se tum eoque in loco, cum de optima reipublicae forma in universum disputaret in priore doctrina, quanquam nominibus iisdem *βασιλείας* et *ἀριστοκρατίας* tum eoque in loco non fuerit usus. Haud scio, an ad hanc sententiam verborum animum adverterit Giphanius, cum ad hunc locum ita annotaret: *De Aristocratia tamen non ita separatim ut de regno explicavit, cum tamen videatur et de Aristocratia separatim explicasse, maxime ex his verbis cap. 3. sequentis: κἂν εἴ τι δὴ τοιοῦτον ἕτερον εἴρηται πόλεως εἶναι μέρος ἐν τοῖς περὶ τὴν ἀριστοκρατίαν· ἐκεῖ γὰρ διειλόμεθα ἐκ πόσων μερῶν ἀναγκαῖόν ἐστι πᾶσα πόλις. ubi de partibus civitatis disputasse se ait eo loco, quo de aristocratia explicavit. Sed hic locus in prioribus nusquam extat. Nam de partibus quidem civitatis supra 3. c. 8 quaedam affert, nihil tamen de aristocratia. Quare disputatio de aristocratia fortasse intercidit. Borrhaeus existimat, Aristotelem singulari libro de aristocratia disputasse eumque intercidisse.* Quae fuit etiam suspicio satis inepta Divi, ut ait Victorius, Thomae in annotatione ad h. l. *De ea seu ejus generibus infra etiam quaedam differuntur cap. 7. Reliqua sunt quatuor rerumpublicarum genera, respublica, tyrannis, oligarchia et democratia, de quibus hoc libro explicatur.* Quodsi magis animum intendisset, in his vestigiis facile indicium lacunae et defectus indagasset.

Aliam viam ingressus est Zuingerus, cum haec ad Caput ultimum libri praecedentis annotaret initio: *Syncephalaeosis haec est eorum, quae dicta sunt de rerumpublicarum speciebus tribus universim. Itaque rectius inter caput decimum tertium et decimum quartum* (nobis nonum) *interjici debuisse videatur. Decimo quarto enim* (nobis nono) *capite ab universali consideratione rerumpublicarum ad species descendit, et primam speciem regiam exequitur, simul etiam tacite Aristocratiam: sequentis vero libri capite 2. de politia agit. Forte cum caput praesens ultima sui parte mutilum sit et mancum, eademque habeat quae initium libri septimi: insuper vero libri sequentis initium nimis generale videatur esse, et phrases quaedam parum Aristoteléae occurrant, suspicioni locus esse possit, haec omnia usque ad caput secundum sequentis libri temere

interjecta ab aliquibus fuiſſe vel certe diverſis temporibus ab Ariſtotele ſcripta extremam illius manum deſideraſſe.

In his ſuſpicionibus Zuingeri quaedam veri veſtigia ineſſe mihi quidem videntur: veluti illa opinio de capite ultimo libri praecedentis, quanquam mutili, transferendo et collocando ante initium noni, ita ut disputatio de regno procedat; quam deinde ſecuta fuerit altera de ariſtocratia. Verum huic opinioni ſtatim hoc adverſari videtur, quod Ariſtoteles hoc noſtro in loco ait, ſe de regno et ariſtocratia ſimul, quanquam non poſitis nominibus βασιλείας et ἀριστοκρατίας, eo in loco diſputaſſe, ubi de optima republica univerſim dixerit. Jam vero non nominatur ſolum βασιλεία capite nono, ſed diverſa etiam ejus genera capite decimo pertractantur. Quid quod capite undecimo plane eadem verbis paulum variatis repetuntur, quae caput nonum et decimum tradiderat: unde merito alterutri capiti ſuſpicio adulterini foetus adhaeret; quae poſſet etiam eo progredi, uti conjiciat alterum caput ſucceſſiſſe ſubjectum in locum ejus, quod de ariſtocratia docebat. Poteſt tamen locus hic noſter etiam interpretatione non incommoda ad ſolam ariſtocratiam referri, quam, etiamſi non nominatam, generali diſputatione de optima republica comprehenſam fuiſſe a ſe Philoſophus nunc dicit. Verum quaeſtionem hanc difficillimam de defectu in fine libri praecedentis ad liquidum perducere vix unquam licebit. Satis tamen ex hoc loco et capite 3. eſt manifeſtum caput ultimum praecedentis libri, quo reſpicitur his duobus in locis, eſſe mutilum et truncatum. Quod enim Schloſſerus ad h. l. putavit, reſpici nunc caput 10 et 11 libri praecedentis, ubi ariſtocratia regno opponatur et cum eo comparetur, quamvis de ea ſeparatim non tractetur: id verum lectori attento ut videri poſſit vereor. Nominatur quidem obiter ariſtocratia in diſputatione de regno c. 10, ſ. 7. et capitis 11 (quod merito ſuſpectum habetur propter ejusdem argumenti repetitionem) ſect. 11. verum non pertractatur ejus doctrina. Supereſt igitur, ut putemus in extremo capite praecedentis libri doctrinam de ariſtocratia cum univerſa diſputatione de optima republica intercidiſſe. Idem

vero Schlosserus in annotatione ad capitis sequentis locum supra positum posuit, μέρη ibi dici non partes reipublicae, (de quibus demum libro septimo dicatur) sed genera vel species. Itaque censet Aristotelem ibi respicere ad libri 3, capitis 5 sect. 8 et sequentes, ubi varietas τοῦ δικαίου, quod varia civitatum genera quaerunt, tractatur. Verum hanc vocabuli interpretationem probare equidem non possum, et cum Giphanio potius statuo vel suspicor, cum tractatione de optima republica doctrinam de partibus necessariis reipublicae etiam intercidisse in extremo libro tertio.

Denique adhuc dicendum est de illa virorum quorundam doctorum opinione, qui libro tertio septimum statim subjungendum esse censuerunt, quoniam ibi de optima republica tractetur, atque ipsum initium libri septimi ex fine tertii aptum esse videatur; a qua quidem opinione nec Sepulveda nec Victorius alienus fuisse videtur. Verum hi non cogitarunt, alio sensu ibi optimam rempublicam dici atque explicari, quam factum a se hic ait Aristoteles, ubi aristocratiae tractationem post regium imperium disputatione de optima republica et de partibus necessariis reipublicae comprehenderat. Scilicet libro tertio, uti sequentibus etiam, Aristoteles tractat τὴν ἀρίστην τῶν ὑπαρχουσῶν; contra in libro septimo octavo et nono, qui intercidit, instituit ipse novam, quae illi videbatur esse optima, nec eam τὴν ἀρίστην τῶν ὑπαρχουσῶν sed τὴν ἀρίστην τῶν δυνατῶν. Quae duae species quantopere inter se discrepent, non est opus lectorem docere. Igitur illam virorum doctorum opinionem vel suspicionem nulla ratione possum approbare, sed potius ordinem vulgarem librorum Politicorum retinendum et servandum censeo.

συνιστάναι] Camotiana συνιστάναι dedit pejus. κεχορηγημένην vetus Interpres vertit *diffusam*.

2. δεύτερον δε] Equidem δευτέραν scribendum censeo, cum antecesserit χειρίστη καὶ δευτέρα, et sequatur μετριωτάτην.

3. τις — τῶν πρότερον] Platonis locum in Politico respici monuit cum Victorio Giphanius, ubi est πασῶν μὲν νομίμων τῶν πολιτειῶν οὐσῶν τούτων χειρίστη, παρανόμων δ᾽ οὐσῶν ξυμπασῶν βελτίστη.

ἀλλὰ ταῖς πλείσταις — τίς ἐστίν] In hoc membro orationis vehementer vereor, ne vitium inſit. Neque enim ἀλλὰ cum antecedentibus bene coit, nec illa poſtrema τίς ἐστιν, cum prioribus κἂν εἴ τις ἄλλη recte jungi poſſe videntur. Aretinus pro particula contraria ἀλλὰ poſuit copulam *et*; uti Lambinus et Ramus.

χωρὶς ἑκάστης] Camerarius reperit alicubi ſcriptum ἑκάστου, et intelligi monet εἴδους. Ceterum his verbis profitetur Philoſophus argumentum librorum trium hujus, quinti et ſexti. Paulo antea τέλος δὲ πάντων τούτων vetus Interpres vertit: *tandem et poſt haec omnia*, Thom.: *tandem autem p. h. o.*

Ad Caput III.

ὁπλιτικὸν — ἄοπλον] Camotiana ἄνοπλον habet. Triplex eſt horum verborum interpretatio. Aretinus et Ramus *bellicoſum et imbellem* vertunt, Victorius, Lambinus et Heinſius *armatum* et *inermem*, Giphanius *milites* et *paganos*. Equidem ὁπλιτικὸν interpretor eos, qui gravis armaturae milites eſſe poſſunt, ἄοπλον vero, qui leviter armati ſolent in bello rem gerere. Quae vero ſit utriusque generis abundantis vis ad formam reipublicae conſtituendam vel mutandam, inferius docebit Philoſophus.

2. πρὸς τοὺς πολεμίους] Vetus verſio et Aretini πολέμους reddidit. Equidem ἐν τοῖς πολέμοις malim.

Ἐρετριεῦσι καὶ Χαλκιδεῦσι] Plutarchi locum annotavit Victorius in Ἐρωτικῷ p. 49. Reiskii, p. 36. Hutten, ubi narratur pugna Chalcidenſium, peditatu valentium, contra Eretrienſes equitatu ſuperiores, advocato equitatu Theſſalorum. Addit Plutarchus Ariſtotelem ducem equitatus Cleomachum quidem ſimiliter nominaſſe, uti ceteros, ſed Chalcidenſem ex Thracia feciſſe. De Magnetibus ad Maeandrum (*ſub Maeandro* vertit vetus Interpres) nota eſt narratio ὕβρις καὶ Μάγνητας ἀπώλεσεν apud Theognin, Callinum, Archilochum, de quo comparabis Athenaeum 12, p. 525. Luxu

enim emolliti tandem ab Ephesiis victi traduntur; quod tempus an Philosophus respexerit, dubito.

διειλόμεθα] Camotiana Isingr. et Casaubon. διείλομεν habeut. Locus, quem respicit Philosophus, hodie non extat in libro tertio, sed ejus initium superest in libro septimo extremo, uti ad Caput 2. demonstravi.

3. ἢ κοινήν τιν' ἀμφοῖν] Vereor, ne haec verba a suo loco distracta et hic temere repetita sint, vel aliud vitium conceperint. Suspicor enim fuisse olim scriptum ἢ κατὰ τὴν δύναμιν τῶν μετεχόντων· λέγω δ' οἷον τῶν ἀπόρων ἢ τῶν εὐπόρων· ἢ κατά τινα αὐτῶν ἰσότητα κοινὴν ἀμφοῖν. Ἀναγκαῖον ἄρα etcet. Norma reipublicae instituendae et describendae prima petitur a δυνάμει civium; ad genus δυνάμεως refertur hic πλοῦτος seu divitiae, quibus altera pars magis valet et superat alteram; atque hoc est discrimen pauperum et ditium, τῶν ἀπόρων καὶ εὐπόρων. In aristocratia altera est δύναμις, qua pars civium superat alteram, nempe ἡ ἀρετή; quam nominare hic omisit. Altera norma in democratia adhibetur, quam praebet aequalitas quaedam utrique civium generi, pauperum nempe et ditium, communis; haec est libertas, ἐλευθερία. In vulgata vero scriptura fieri non potest, quin inepte τῶν ἀπόρων ἢ τῶν εὐπόρων esse dicatur per se κοινή τις ἰσότης; hi enim divitiis plane impares sunt, ut εὔποροι et ἄποροι; sed uti cives sunt, ita sibi libertate plane pares sunt. Ramus cum verba ἢ κοινήν τιν' ἀμφοῖν sensu cassa esse sensisset, (deest enim nomen; nec ἰσότης repeti potest, nisi cum crimine tautologiae ineptae) caute praeteriit vertendo ita: *aut secundum facultates et census civium pauperum et locupletum, aut secundum aequalitatem ipsis inter se et egentibus et abundantibus communem.* Heinsius qui vulgarem scripturam declarare voluit, magis eam obscuravit. Ita vero ille: *Nam aut pro potentia eorum, penes quos potestas, aut aequalitate quadam partes utriusque eas dividunt. Per utramque autem partem, divites intellige ac locupletes, qui aut inter se seorsim, aut communiter et ambae, esse aequales possunt.* Superest etiam alia ratio vulgatae scripturae ita emendandae, ut alterum illud membrum servetur. Potest enim priore loco scribi κατά τινα αὐτῶν ἀνισότητα, λέ-

γω δ' οἷον τῶν ἀπόρων ἢ τῶν εὐπόρων, ἢ [κατά] κοινήν τιν' ἀμφοῖν ἰσότητα. Verum tum δύναμιν de opibus et divitiis solis interpretari non licet, sed de potestate vel de virtute.

4. δημοκρατίας, ὥσπερ] Vulgatum δημοκρατίαν praeeunte Lambino cum Casaubono correxi.

5. συντονωτέρας — ἀνειμένας] Manet in comparatione et utitur vocabulis harmoniarum generibus peculiaribus; phrygia enim συντονωτέρα est, alibi etiam ἐνθουσιαστικὴ dicitur; dorica contra est ἀνειμένη seu remissior et gravior.

6. οὐδ' ὀλιγαρχίαν — ὀλίγοι] Hoc membrum Camotiana collocavit post verba δημοκρατεῖσθαι τούτους, ubi verborum structuram impedit; quare transponenda censuit Camerarius, idque auctoritate Codicum suorum fecit Victorius. Aretinus utrobique omisit. Ceterum in antecedente membro τὸ πλέον μέρος de numero capere non licet, si vere voluit loqui Philosophus, uti recte admonuit Schlosserus, qui *praevalens* interpretari malebat. Verum cum omnis disputationis cardo in numero versetur, (ὀλίγοι et πλῆθος) vix licet numeri notionem ab hoc loco excludere; itaque, ne sententia ipsa plane falsa fiat, ambiguitatem vocabuli et duplicem sensum assumere oportebit. Fortasse totum hoc membrum aliunde irrepsit, et poterat commode abesse.

πένησιν, ἐλευθέροις οὖσι] Malim ἐλευθέροις μέντοι οὖσι scriptum.

7. Αἰθιοπίᾳ] Narrat Herodotus 3, 20. De pulcritudine regum Medorum Strabo 16. p. 798. Omnino compara Lucretium 5, 1110.

8. καὶ μὴ ἐλευθέρων ἄρχωσι] Aretinus vertit: *ut neque ingenui pauci existentes pluribus neque multitudo ingenuis dominetur, ut in Apollonia;* quasi scriptum legisset: πλειόνων, οὔτ' ἂν τὸ πλῆθος ἐλευθέρων ἄρχωσιν, οἷον. Camerarius ad h. l. ita: *Quomodo sunt μὴ ἐλεύθεροι cives? aut cur δῆμος, ubi praesunt ὀλίγοι? Si igitur ista mendo carent, quomodo explicari possint, nondum video.* Eadem monuit Victorius, qui difficultatem tolli posse censebat, si liceret ἐλευθέρους hic interpretari eo sensu, quo latine dicuntur *ingenui* non solum liberis parentibus sed etiam honesto genere nati. Ante eum Sepulveda etiam scopulum vidit, et varia tentavit, ut eum vitaret. Sed

nullum adhuc remedium fuit excogitatum, quo liceret tuto uti. Itaque quaedam verba et membrum aliquod excidisse videtur. Exemplum enim Apolloniensis reipublicae minime sententiae propositae congruit. De Apollonia hac, Corcyraeorum et Corinthiorum colonia, refert Aelianus v. h. 13, 16. Ἀπολλωνιᾶται ξενηλασίας ἐποίουν κατὰ τὸν Λακεδαιμονίων νόμον. Herodotus libri 9, c. 93. obiter narrat de Eveno patre Deiphoni, vatis Corinthiorum, et de sacris soli pecudibus in Apollonia, ibique haec posuit: τὰς δὲ νύκτας ἀραιρημένοι ἄνδρες οἱ πλούτῳ τε καὶ γένεϊ δοκιμώτατοι τῶν ἀστῶν οὗτοι φυλάσσουσι ἐνιαυτὸν ἕκαστος. Unde licet etiam conjicere oligarchiam ibi fuisse. De Theraeorum republica minus etiam constat.

οὔτε ἂν οἱ πλούσιοι] Intellige τῶν πενήτων ἄρχωσι. De Colophoniis a Gyge rege Lydorum victis narrat Herodotus libro 1.

οἱ πλείους] De hoc loco vide Addenda.

Ὀλιγαρχίαι δὲ] Rectius ὀλιγαρχία vertit vetus Interpres.

9. προηρούμεθα — ἀποδιωρίζομεν] Ita cum Victorio Isingr. ἀποδιορίζομεν reliquae, unde ἀποδιορίζοιμεν effici voluit Sylburgius.

11. Τὸν αὐτὸν — πολιτειῶν] Aretinus *eodem modo de rebuspublicis*, quasi περὶ τῶν εἰρημένων πολ. scriptum legisset. Vitium in verbis aliquod inesse, apparet.

εἰς τρυφὴν] Camotiana τροφήν, sed Aretinus *delicias* vertit: Deinceps vulgabatur τρίτον δ' ἀγοραῖον. Articulum inserui e vetere Interprete, qui vertit *Tertia quae circa forum.*

12. καὶ ταῦτα πάντα] Camotiana καὶ πάντα ταῦτα. Platonis locus est in libro secundo. Dicitur autem πρώτη πόλις, quam in libris πολιτειῶν Plato instituit; alteram enim in libris de Legibus tradidit.

ἀναγκαίων γε χάριν] Mihi in hac sententia γε abesse debere videtur. Deinceps ἴσων reddidit vetus versio. Sequens τε Camotiana omisit. Ad verba ἀλλ' οὐ τοῦ καλοῦ μᾶλλον recte monuit Camerarius haec: *Hoc apud Platonem Socrates non dicit, neque finem facit congregationum civilium indigentiam aut causam, sed initia ait ista esse in congressionibus homi-*

num uſus atque commerciorum, de quibus coetus illi augeri deinde ſoleant. Et concipitur magis animo tale quiddam, ut ad juſtitiam, quae veſtigabatur, hac via perveniretur, quam quod re ipſa civitatis velut opus quoddam extrahatur. Saepiuſcule Ariſtoteles Platoni facit eandem injuriam oblitus conſilii ejus, quod ſecutus erat Plato in fingenda politia ſua, ut poſt Camerarium demonſtravit Morgenſtern de eo Platonis opere edito libello. Praeterea monet Conringius hanc omnem Platonicae politiae criſin Philoſophum commodius poſt factam jam partium recenſionem ſubjicere debuiſſe.

13. *ἁπτομένης*] Camotiana *ἁπτομένων. vicinis contactis* Aretinus vertit. Deinceps *οὐδὲν γὰρ διαφέρει* vertit vetus Interpres. idem pro *ὁπλιτεύειν* vertit *ditari,* igitur *πλουτεύειν.*

14. Ἕβδομον — *οὐσίαις λειτουργοῦντες*] *quae fortunis ſuis navat operam reipublicae* Victorius; *qui magna patrimonia habentes onera reipublicae ſuſtinent* Aretinus; *quae facultatibus et copiis rei familiaris munera et onera publica ſubit* Lambinus; *qui ſuis facultatibus et ſumtibus publicam unera ſuſtinent* Ramus, *quae copiis deſervit* Giphanius omnium peſſime; *qui divitiis ac facultatibus, quas in uſum reipublicae impendunt, praediti ſunt* Heinſius; *qui opulenti atque divites ſumtus in publica munera poſſent impendere* Camerarius, qui in annotatione primum illud bene admonuit, ſextam partem poni *τὸ μετέχον δικαιοσύνης δικαστικῆς* et *τὸ βουλευόμενον,* ſenatum et judicia; deinde verbum *λειτουργεῖν* docet ſignificare adminiſtrationes publicorum quorundam munerum, quae impenſas requirerent, ut inſtruere armareque triremem, quae erat *τριηραρχία*, chorum ad ludos ſcenicos, cujus muneris nomen *χορηγία*, alere et ornatum praebere, etiam tribulibus epulas dare: *γυμνασιαρχία* autem palaeſtram curabat et oleum ad certamina proponebat. Sed *εἰσφορὰ*, id eſt tributum, imperabatur neceſſitate cogente, quod ſcilicet pendere cogebantur quique pro facultatibus ſuis. Haec Camerarius, qui de eodem verbo docuit ad Nicomacheorum 9, 14. p. 406. ubi *λειτουργίας* ait Juriſconſultos *munera* interpretari, *Quae,* pergit, *cum et neceſſitate ingrata, et oneribus gravia eſſent, petebatur et dabatur meritis vacatio horum, quae erat ἀτέλεια, nomen ge-*

nerale. Nam ἀλειτεργησίαν notat Pollux 8, 156, *ut nomen* εὐτιλὲς, *id est futile.* ἀλειτέργητον *autem* ἐσίαν *dixisse ait Dinarchum et Isaeum* (3, 67.) *id est bona, quae non haberent munerum publicorum functionem.* Addit etiam descriptionem civium ex censu ad has λειτεργίας accommodatam, quam pro temporibus diversam accurate enarravit egregius Wolfius in Prolegomenis ad Leptineam, ubi etiam λειτεργίας significatio et vis copiose explicatur p. LXXXVI. seqq. Ceterum Giphanius admonuit, uti partes reipublicae ponuntur hic necessariae octo, ita infra libri 7, c. 8. poni sex tantum, has nempe, τροφὴν, τέχνας, ὅπλα, χρημάτων εὐπορίαν, ἱερατείαν, κρίσιν περὶ τῶν συμφερόντων καὶ τῶν δικαίων. Vides omissam hic esse ἱερατείαν, contra ibi vocabulo τροφὰς comprehendit τὲς γεωργὲς, τὸ θητικὸν et τὲς ἐμπόρες. Conringius putabat sextam partem hic excidisse, eamque fuisse τὴν ἱερατείαν. Quanquam enim antea obiter Aristoteles commemoraverit τὸ βελευόμενον καὶ τὸ κρῖνον τὸ δίκαιον; ejus tamen partis veluti sextae rationem non habuisse videri Philosophum, quoniam deinceps subjicit: λοιπὰ δὲ περὶ ὧν τυγχάνομεν διωρικότες ἀρτίως, τὸ βελευόμενον καὶ κρῖνον περὶ τῶν δικαίων τοῖς ἀμφισβητῦσιν. Hactenus recte monuit vir doctus; quod vero addit: *Non possunt etiam unam partem constituere, utpote quum plane diversae sint naturae; eoque Aristoteles ipse eorum mentionem facturus ait* λοιπὰ δὲ, *numero plurali: id magis dubitari potest;* infra enim libro septimo similiter jungit κρίσιν περὶ τῶν συμφερόντων καὶ τῶν δικαίων τῶν πρὸς ἀλλήλες.

ὃ καλῦμεν εὐπόρες] Casauboni conjecturam ὃς recipere non sum ausus, quanquam in Platonico vel Xenophonteo aliquo scripto facere id non dubitassem.

δημιεργικὸν — λειτεργῦν] Aretinus vertit: *qui publicam operam exhibent et qui in magistratibus gerendis occupati existunt.* Victorius: *quae obit munera publica et magistratus gerit:* Lambinus *quae rempublicam administrat quaeque in gerendis magistratibus reipublicae dat operam: — quique in gerendis magistratibus civitati serviant.* Ramus: *quae rempublicam regit et magistratus gerit — qui possint imperare et publica munera subire.* Giphanius: *quae reipublicae inservit et*

in magiſtratibus verſatur — qui praeeſſe poſſint et qui munera obeant. Heinſius *qui muneribus funguntur publicis*, *hoc eſt magiſtratus gerunt in republica — qui ex dignitate reipublicae praeeſſe illi, quique officium hoc civitati — praeſtare poſſint.* Camerarius : *octava operam in civitate navantium capeſſendis honoribus et gerendis magiſtratibus.* In annotatione ita docet: *Octavum genus facit in civitate eorum, qui publicas operas darent et vacarent magiſtratibus gerendis et ſuscipiendis curationibus. Quod eſt omnino multiplex, et magnam habet varietatem majorum et minorum munerum, et operarum his inſervientium. Nam τὸ δημιουργικὸν id nunc puto ſignificare, quod operarum publicarum nomine latine. Odyſſeae autem* 17, 383. δημιουργοὶ *nominantur vates, medici, architecti, cantores, qui et aliunde accerſiti ibi perhibentur.* In his inſunt veſtigia veri, ut apparebit comparato loco ſimili infra libri 5, cap. 8. ſect. 3. ubi eſt de origine tyrannidis: αἱ δ' ἐκ τῶν αἱρετῶν ἐπὶ τὰς κυρίας ἀρχάς· τὸ γὰρ ἀρχαῖον οἱ δῆμοι καθίστασαν πολυχρονίους τὰς δημιουργίας καὶ τὰς θεωρίας. Sunt igitur δημιουργίαι proprie αἱ κύριαι ἀρχαὶ, ſummi magiſtratus, ut recte ibi Giphanius interpretatur. Platonis locum ibi appoſui, qui δημιουργίας, στρατηγίας καὶ τὰς ἄλλας ἀρχὰς junxit. Hoc vero in loco generatim majores magiſtratus intelligit, qui ipſi etiam λειτουργίαν habent, quoniam muneribus ita funguntur, uti nullam mercedem ex aerario accipiant, ſed ſi quas impenſas functio flagitat, de ſuis eas faciant. Contra ſunt quidam minores magiſtratus, qui titulum ἀρχῶν magis honoris cauſa acceperant, cum rectius et proprie et eſſent et dicerentur λειτουργίαι. Ita τριηραρχία et γυμνασιαρχία multo plus ſumtuum quam honoris aut imperii adjunctum habebant. Suſpicor etiam vocabulum λειτουργίαν Philoſophum induxiſſe, ut δημιουργίαν et τὸ δημιουργικὸν adhiberet de majoribus magiſtratibus, id eſt περὶ τῶν κυρίων ἀρχῶν, quoniam λειτουργία et δημιουργία proprie eandem rem ſignificant, uti docuit Wolfius Prolegom. ad Leptineam p. LXXXVI. ubi pagina ſequenti quod ait vir egregius: *Minime vero* λειτουργίαι *miſcendae ſunt cum* ἀρχαῖς *h. e. magiſtratibus. quod a nonnullis factum vidi. Temere id collegerunt ex Demoſthenica pro Corona*

rona p. 515. *E.* quomodo ſit interpretandum, hic locus Ariſtotelis praeclare docet.

ἀρετῆς τῶν πολιτικῶν] Aretinus *qui virtutem habeant rerum civilium:* Victorius *eſſe aliquos incumbentium reipublicae, qui participes ſint virtutis.* Lambinus *qui ea virtute quae ad res civiles pertinet, quaeque politicorum propria eſt, ſint inſtructi atque ornati.* Ramus *ut quidam civilis virtutis ſint participes.* Giphanius: *qui virtutem rerum civilium habeant.* Heinſius *qui civili ſint virtute praediti ad haec commode gerenda.* Camerarius haec praeterit. Triplex igitur eſt interpretum ratio. Victorius enim τινὰς τῶν πολιτικῶν junxit, quaſi πολιτικῶν eſſet dictum pro πολιτευομένων; cum Ramo Heinſius ἀρετῆς τῆς πολιτικῆς, virtutis civilis; ſed ea noſtro longe diverſa eſt, et dicitur ea, quae eſt civis cujusque, eaque accommodata ad πολιτείαν illam, in qua quisque vivit. Supereſt igitur tertia Aretini, Lambini et Giphanii ratio, quae ſcientiam civilium rerum ſeu prudentiam civilem interpretatur, quae ſane requiritur ad id efficiendum, quod ait Philoſophus καλῶς γενέσθαι καὶ δικαίως.

5. τῆς ἀρετῆς πάντες] Haec nulla alia eſſe et intelligi hic poteſt, niſi quam modo explicavimus, ἡ ἀρετὴ τῶν πολιτικῶν. Contra Conringius ſcribendum cenſebat ἀρχῆς, *quoniam de virtute nullus hic poſſit eſſe ſermo.* Verum non de virtute in univerſum loquitur, ſed de ea, quae eſt in ſcientia rerum civilium.

καὶ τὰς πλείστας ἄρχειν] Intellige ἀρχὰς ex verbo ἄρχειν. Simile exemplum ſupra vidimus. Aretinus vertit: *multifariam ſe idoneos exiſtimant ad gubernandum.* Camerarius putabat τὰς πλείστας ἀρχὰς ἄρχειν non quadrare ad hunc locum, igitur ἔχειν cenſebat ſcribendum, ἀρετὰς intelligens. Sed Ariſtoteles unius ἀρετῆς τῶν πολιτικῶν antea meminit, quam dividere in plures nunc non licebat. Contra ἀρχὰς cum Lambino addi maluit Sylburgius, quod deinceps receperunt recentiores Editiones: eamque ſcripturam vertit vetus Interpres.

Ad Caput IV.

τὸ περὶ τὴν θάλατταν] Articulum τὴν ex Camotiana et Isingr. inserui. Sequens πορθμευτικὸν (pro quo deinceps Camotiana πορθμικὸν habet) Aretinus hic *nautae* paulo post *portitores* vertit; Victorius cum Lambino et Ramo utrobique *portitores*, cum Aretino Giphanius *nauticum* male! *Navicularios* latine dici monuit Camerarius.

πορθμευτικὸν δ᾽ ἐν Τενέδῳ] Particulam δὲ cum Sylburgio e vetere Interprete inserui, et deinceps eodem auctore vulgatum ἑτέρου πλήθους correxi.

2. τούτοις [ὅμοια] λεγόμενα] Ex antiqua versione et Aretino cum Isingr. et Sylburgio inserui ὅμοια, quod improbabat Victorius vertens: *et quae dicuntur eadem differentia, qua haec*, in annotatione interpretatur, *quaecunque conjungis nominasque simul, cum unam eandemque partem conficis divisionis.* Lambinus *et similibus, quae ex eadem differentia dicuntur.* Ramus *et similibus differentiis distinguuntur* Giphanius *et his similia, quae eadem differentia dicuntur.* In vulgata explicanda laboravit Camerarius, ita scribens: *Quae ad differentiam in his commemorari solent aut possunt, ut sunt tenues, ignobiles atque humiles, futiles, male instituti atque indocti: vel ea significantur, quae alia ad differentiam diversi generis commemorarentur, fortunati, potentes, honorati et factiosi, ut in Aulularia.* Equidem malim *et his similia, quibus eadem ratione differre dicuntur* (οἱ γνώριμοι) *optimates a plebe.*

μᾶλλον ἄρχειν] Vulgatum ὑπάρχειν cum Victorio in Addendis correxi, alioquin τοῖς ἀπόροις ἢ τοῖς εὐπόροις scribendum fuisse idem admonuit. Aretinus vertit: *esse pares divites et pauperes, nec alteros plus posse, alteros minus, sed utroque esse aequales.* Camerarius vulgatum ὑπάρχειν interpretabatur *extare, eminere, in pretio esse, elucere, conspici.* Ramus: *ne plus inopes in civitate possint quam divites.* Giphanius *ne majore sint in pretio divites quam pauperes:* Lambinus autem ordinabat verba ita τοὺς εὐπόρους ἢ τοὺς ἀπό-

ρους. sed eundem plane ordinem verborum in eadem sententia alibi etiam in his libris reperire memini.

ὁμοίως ἀμφοτέρους] Vulgatum ὁμοίους cum Camerario correxi. *Pares* cum Ramo Giphanius, *aequales* Aretinus vertit; sed hi graece dicuntur ἴσοι.

3. κτωμένῳ] In Codicibus quibusdam κταμένῳ scriptum testatur prior Victorii Editio. Deinceps Camotianae scripturam ἀν ὑπεύθυνοι probare videtur Camerarius, sed definit ejus annotatio tamen ita: *significantur igitur nuncii, quos nemo postulare possit, administrationis ullius aut auctionis nomine,* Victorius aptius *quicunque maculae alicui obnoxii non fuerint:* Aretinus: *modo non sint aliqua de causa obnoxii.* Lambinus *qui modo ab omni obligatione liberi ac soluti sunt:* Ramus: *civibus idoneis et omni generis exceptione et reprehensione majoribus:* Giphanius *qui exceptione non excluduntur.* Heinsius *qui exceptione repelluntur, hoc est qui vel generis sunt libertini vel qui non utroque nati sunt cive.* Recte monet Schlosser infra cap. 6. esse de hoc genere: ἔστι γὰρ πᾶσιν ἐξεῖναι τοῖς ἀνυπευθύνοις κατὰ τὸ γένος, μετέχειν μέντοι δυναμένοις σχολάζειν. Vetus Interpres *quicunque utique dirigibiles.*

ἕτερον — καὶ μὴ τὸν νόμον] Hoc genus a primo qua nota differat, quaesiverunt Interpretes. Giphanius ait in prima democratia aditum ad magistratus patere omnibus, non tantum civibus, sed etiam inquilinis, nullo nec censu nec civitatis discrimine. Hanc autem democratiam infra cap. 6. praetermissam esse, quia inusitata aut certe rara esset. Verum inquilinos excludunt verba τὸ μὴ ἐξ ἀμφοτέρων πολιτῶν ἐλεύθερον. Itaque cogimur cum Schlossero statuere, in prima democratia legum nec mentionem fieri nec vim ullam esse. Ideo Philosophus videtur eam in repetita descriptione omisisse.

4. ταῖς κατὰ νόμον] Camotiana νόμους habet; eadem πολιτειῶν pro πολιτῶν, quod vitium correxit Camerarius.

5. οὐκ ἀγαθὸν] Codices quidam Victorii ἀγαθὴν praeferebant. Locus est in Iliade 2, 204. Deinceps δεσποτικὸς malebat Sylburgius, non ego.

παρ' ἑκατέροις] Haec omisit Camotiana et Isingr.

6. πρόκλησιν] Margo Iſingr. πρόσκλησιν ex inutili conjectura habet, aut ex interprete antiquo, qui *advocationem* poſuit. Deinceps Conringius malebat τοιαύτην δημοκρατίαν οὐκ εἶναι πολιτείαν vel potius τοιαύτην οὐκ εἶναι δημοκρατίαν οὐδὲ πολιτείαν. Poſterior ratio non procedit. Non longe hinc vetus Interpres περὶ τῶν δὲ καθέκαστα ſcriptum vertit *de ſingularibus*, quam ſcripturam probo propter ſequens κρίνειν. Poſtea cum Lambino ψηφίσματι malebat Caſaubonus. Cauſam non probo.

Ad Caput V.

μακρῶν ὄντων] Aldina, Iſingr. μικρῶν, quod cum Aretino probavit Lambinus et Conringius. Giphanius μὴ μακρῶν ſcribi voluit. *Nam in ſecundo genere,* inquit, *cenſus eſt ille quidem priore genere major, non tamen magnus.* Atqui hoc partim manifeſto falſum eſt, partim dubitatur. Conringius aliam cauſam edidit. *Nec enim,* inquit, *oligarchiae haec ſpecies poteſt fieri ἀριστοκρατική, ſi ſoli illi, qui in cenſu magno ſunt, admittantur; ſed tum demum, ſi etiam, qui cenſu ſunt minore, locum in magiſtratu inveniant.* At enim nota oligarchiae Ariſtotelica ineſt cenſui, contra ariſtocratiae, ubi praeter cenſum virtus etiam ſpectatur. Hoc contra Conringium monuit etiam Schloſſerus.

ἕτερον δ' εἶδος] Particulam δὲ ex Iſingr. et Sylb. inſeruerunt Edd. recentiores. Vetus Interpres εἷς ᾖ pro εἴσιη ſcriptum vertit: *unus ſit.*

ἀντίστροφος — ἐν ταῖς ὀλιγαρχίαις] Praepoſitionem omitti non poſſe, contra Sylburgium recte monuit Conringius. Fefellit Sylburgium rarus uſus vocabuli ἀντίστροφος, quod plerumque dativo jungi ſolet, ut eſt infra ἥπερ μάλιστα εἶναι δοκεῖ τυραννίς, ἀντίστροφος οὖσα τῇ βασιλείᾳ. Aretinus non vertit: Victorius *eodem modo ſe habet ut:* Lambinus *altera ex parte veluti tyrannidi reſpondet in monarchia*, ineptiſſime! Ramus et cum eo Heinſius *talis eſt — qualis.* Giphanius *haec in oligarchiis tyrannidi in monarchiis reſpondet.* Camera-

rius longa annotatione verbi vim et notionem explicare conatus est, ita tamen, ut magis pugnet contra nescio quem, qui Ciceronem reprehendit in Oratore cap. 32. ubi *rhetoricen respondere* ait *ex altera parte dialecticae*, cum reddere vellet haec Aristotelea in Rhetoric. 1, 1. ἡ ῥητορική ἐστιν ἀντίστροφος τῇ διαλεκτικῇ. Posuit etiam locum Platonis in Gorgia c. 44, p. 58. Heindorfii, qui praecipue vim vocabuli demonstrat: δυοῖν ὄντοιν πραγμάτοιν δύο λέγω τέχνας, καὶ τὴν μὲν ἐπὶ τῇ ψυχῇ πολιτικὴν καλῶ, τὴν δ' ἐπὶ τῷ σώματι μίαν μὲν οὕτως ὀνομάσαι οὐκ ἔχω σοι· μιᾶς δ' οὔσης τῆς τοῦ σώματος θεραπείας δύο μόρια λέγω, τὴν μὲν γυμναστικὴν, τὴν δ' ἰατρικὴν, τῆς δὲ πολιτικῆς ἀντίστροφον μὲν τῇ γυμναστικῇ τὴν νομοθετικὴν, ἀντίστροφον δὲ τῇ ἰατρικῇ τὴν δικαιοσύνην. Ἐπικοινωνοῦσι μὲν δὴ ἀλλήλαις, ἅτε περὶ τὸ αὐτὸ οὖσαι, ἑκάτεραι τούτων, ἥτε ἰατρικὴ τῇ γυμναστικῇ, καὶ ἡ δικαιοσύνη τῇ νομοθετικῇ, ὅμως δὲ διαφέρουσί τι ἀλλήλων. Significatio vocabuli anceps et alternans pendet ex notione chori, qui cum carmina ad aras deorum caneret a dextra ad sinistram conversus, στροφὴ dicebatur; cum vero in contrariam partem, id est a sinistra ad dextram, ἀντιστροφὴ erat et vocabatur. Idem igitur chorus erat, sed contrariam in partem conversus, ut recte monuit Krebs ad Plutarchum de poetarum libris legendis p. 137. ubi ἡ ποίησις ἀντίστροφος τῇ ζωγραφίᾳ dicitur. Ita apparet, quam recte Cicero vocabulum sit interpretatus, *quod ex altera parte respondet alicui rei.* Dicuntur nempe ἀντίστροφα res, quae genere vel alia nota vel eadem vel similia alii, simul tamen vel specie vel alia nota dissimilia vel opposita et contraria sunt. Unde multis in locis dubitarunt interpretes *similia* an *contraria* interpretarentur, velut in loco Isocratis ad Philippum p. 136 Lang. ubi reditus in patriam Cononis et Alcibiadis comparatur: Κόνων δ' ἀντίστροφα τούτων ἔπραξεν. Ipse etiam Hesychius ἀντίστροφα interpretatur ἴσα, ὅμοια. In loco vero hoc Aristotelis utraque notio est in illis ἀντίστροφος αὕτη ἐν ταῖς ὀλιγαρχίαις. Nam voluit Philosophus dicere hanc oligarchiae speciem primae esse quidem similem, sed simul contrariam et dissimilem ita, uti tyrannis est similis simulque dissimilis monarchiae, et postrema democratia primae. Genitivo jun-

ctum vocabulum habet etiam Plato Politiae 7. c. 6. ubi μουσικὴ ἀντίστροφος τῆς γυμναστικῆς dicitur, et c. 11. ἀντίστροφον αὐτῷ sed c. 17. est ἀλλ' ἀντιστρόφως γυμναζομένῳ τοῖς περὶ τὸ σῶμα γυμνασίοις.

διὰ δὲ τὸ ἦθος] Vetus Interpres ἔθος *assuetudinem* vertit.

3. ἐργαζόμενοι ζῇν] Margo Isingr. γῆν propinat, quod equidem non accipio. Sequens ἐπιστήσαντες vetus Interpres vertit *scientes*.

διὰ — μετέχειν] Verba haec omisit Aldina, Isingr. Aretinus et damnavit jure Conringius; quare seclusi. Ceterum hoc est genus alterum democratiae, de quo supra c. 4. 3. Primum enim genus hic plane praeteritur, nulla tamen edita ratione, cur id fiat. Quare Conringius lacunam in hoc loco factam esse suspicabatur.

τὸ δὲ δὴ ἐξεῖναι] Vetus Interpres δὴ omisit.

4. διὰ τὴν ἐχομένην αἵρεσιν] Haec omisit Aretinus, ut etiam sequentia γὰρ καί. Locum enim ita vertit: *Altera vero species est omnibus licere, qui prohibiti non sunt per genus, potentibus tamen in otio esse.* Victorius vertit *propter rationem quae sequitur creandi magistratus: fieri enim potest, ut omnibus liceat.* In annotatione interpretatur *modum ordinemque, qui sequitur superiorem: αἵρεσιν enim hic vocat, quod sumeret aliquis ad hanc quasi fabricam accommodatum.* Lambinus: *propter eam quae deinceps sequitur eligendorum magistratuum rationem. fit enim ut liceat:* Ramus: *alterum genus est, ubi magistratus deliguntur hi, quibus nota generis objici nulla potest.* Giphanius *propter proximam magistratuum cooptationem: nam fieri potest, ut omnibus pateat, qui non propter genus repellantur* Heinsius *secunda, in qua eliguntur magistratus, ita tamen ut praetereatur nemo, cui nulla generis adhaeret macula, aut qui liber atque ingenuus conditione sit.* Camerarius ita ad h. l. *Fecit supra hanc formam tertiam, quae nunc ponitur secundo loco, comprehensis duobus prioribus una quadam mentione. Est autem et in his aliquid obscuritatis. Atque videtur hoc dicere, quod generi eorum, qui non tenerentur ulla postulatione rationum referendarum honoris aut muneris gesti administratique, pateret aditus ad magistratus, si*

quidem is esset eorum census, ut in otio degere possint. — Vocat autem istam ἐχομένην αἵρεσιν, *nisi fallor, conditionem eam, quae adhaereat, seu quae adjuncta sit, qua conditione haec forma a superiore distinguatur: nimirum, quamvis magistratuum adipiscendorum copia fiat compluribus, tamen fieri hanc ex conditione, ut non consequi omnes temere possint, et ideo administrationem esse legitimam.* Equidem in his interpretum conatibus nihil video quod difficultatem sensus verborumque structurae expediat; nec causam intelligo, cur Lambinus post ἐξεῖναι verbum μετέχειν inseri voluerit. Adest enim verbum, quod is desiderabat, sed impeditum ita, ut agnosci vix possit, quo sit referendum. Vulgo enim legitur deinceps μετέχειν μέντοι δυναμένοις σχολάζειν, ubi duo verba participio δυναμένοις prave adjunguntur. Non dubitavi vero transposita cum Aretino particula μέντοι sensum cum ordine verborum restituere et explicare. Conringius μὲν τοῖ. δυναμένοις malebat. Superest gravior difficultas in verbis διὰ τὴν — αἵρεσιν, quam sine melioribus libris tollere nequeo. Interim verba molesta et ab Aretino omissa seclusi, ut sensum expedirem. Vetus Interpres nihil hic nos adjuvat: is τοῖς ἀνυπευθύνοις vertit *non refutatis.* De hoc genere supra est c. 4, 3. ἕτερον εἶδος δημοκρατίας, τὸ μετέχειν ἅπαντας τοὺς πολίτας, ὅσοι ἀνυπεύθυνοι, ἄρχειν δὲ τὸν νόμον. Vides nec de electione nec de cooptatione magistratuum ibi loqui Philosophum, quam interpretes hoc in loco commenti sunt.

5. Τὰ δὲ τῆς ὀλιγαρχίας] Aretinus in versione haec omisit, et incipit a verbis τὸ τῆς πρώτης, quae primo loco collocat. Victorius vocabulum εἴδη in versione supplevit. Lambinus: *Quod autem ad oligarchiae genera attinet.* Ramus cum Aretino facit; Giphanius *Oligarchiae vero genera, primae quidem* etcet.

7. ἢ οἱ τὸ πρότερον] Aldina εἰ μὲν τὸ πρότερον. Aretinus *Quodsi pauciores sint, qui possident patrimonia, siquidem prius, plures autem.* Legit igitur etiam πλείους deinceps scriptum. Victorianam scripturam reddidit vetus versio. Victorius aliam scripturam εἰ οἱ τὸ πρότερον tanquam vulgatam antea memoravit. Deinceps πλείω δ' ἔχωσι dedit Isingr. sed

potius eſt repetere ex antecedente verbum. Camerarius ſcripturam Aldinam ita corrigi voluit: εἰη μὲν τὸ πρότερον, πλείους δὲ, τὸ τῆς.

τοὺς — βαδίζοντας] Aretinus *qui ad rempublicam ſe conferant.* Victorius *qui in ordinem ſuum perveniant.* Lambinus *qui eandem reipublicae adminiſtrandae viam ſequantur.* Ramus *reliquos etiam reipublicae rectores ſibi aſſumunt et diligunt.* Giphanius *qui rempublicam ſint geſturi.* Recte. Infra eſt: εἰς δὲ τὰς ἀρχὰς βαδίζουσι πάντες. Poſtea εἰς τὰ ἀρχεῖα βαδίζειν. Latine ita dicitur *accedere ad rempublicam.*

διὰ δὲ — ἰσχυροὶ] Aldina δὲ omiſit, ἰσχυρὸν dedit Camotiana. Paulo antea ἐκ τῶν πολλῶν *e multis* vertit vetus Interpres.

8. ἐπιτείνωσι] Aretinus *quodſi eo deveniant ut ipſi pauciores.* ἐπίδοσις veteri Interpreti eſt *gradus.* Idem poſtea pro πολὺ ὑπερτείνωσι vertit *plus invaluerint*, et ἀντίστροφον *conveniens.*

10. Ἀριστοκρατίαν μὲν οὖν] Conringius ad h. l. ita: Niſi vehementer fallor, hiat hic oratio, dixitque Ariſtoteles: *praeter quintam eſſe ſextam, quae ariſtocratia vulgo audit.* Illa certe μὲν οὖν indicant, praeceſſiſſe aliquid de ariſtocratia. Sed et ſtatim initio capitis dixerat, praeter quatuor eſſe adhuc duas, nec nominaverat jam tunc quintam; itaque et ſextae facienda fuit mentio. Haec ille. Equidem ſextae mentionem minime deſidero, nec video, quid ex particulis μὲν οὖν de ſexta aliqua ſpecie poſſit argui. Sed in initio ſectionis oratio mihi non ſolum intricata et perplexa ſed etiam turbata videtur. Cum enim dixiſſet, eſſe praeter duas explicatas formas reipublicae duas adhuc alias; expectabam, ut ſubderet ſtatim: vulgo enim omnes quatuor eſſe omnino formas ſtatuere; quarum una ariſtocratia, altera μοναρχία vocetur. Nunc vero tertiae fit quidem mentio, ſed non nominatur; quarta vero plane omittitur; quanquam deinceps, ubi vulgaris deſcriptio formarum memoratur, in ea obiter nominetur utraque. Statim deinde quinta aliqua forma memoratur, quae fuerit a Platone et aliis omiſſa, quoniam ſit rarior; poſteaque infit de ariſtocratia; quae eſt ipſa ea for-

ma, quam dicere voluit, ſed non nominavit, cum ſcriberet ὧν τὴν μὲν ἑτέραν λέγουσί τε πάντες — εἶδος ἕν. Aretinus etiam quaedam brevius et rectius ita: *quarum alteram ajunt omnes ſpeciem eſſe unam ex quatuor. dicunt autem eas quatuor monarchiam — et optimatem.*

ἐν τοῖς πρώτοις λόγοις] In fine tertii libri coepta eſt illa disputatio, ſed tractatio ipſa cum parte bona libri intercidit, ut ibi dictum eſt. πλουτίνδην et ἀριστίνδην vetus Interpres vertit *reſpectu divitiarum — virtutis.*

11. Καρχηδόνι] Camot. Iſingr. Χαλκηδόνι habent. *Carthaginenſes* tamen Aretinus nominavit. Vetus Interpres *Calcedonia*, ſed Thom. *Carchedonia* habet.

Ad Caput VI.

ὀνομαζομένης] Camotianae et Iſingr. ſcripturam νομιζομένης ſuſceperat Sylburgiana, atque hinc in recentiores Editiones venit. Veram vertit Aretinus et Lambinus.

οὐκ οὔσαν] Contrarium dicit vulgata ei ſententiae, quam adſtruere hoc ipſo in loco conatur Philoſophus. Quare non poſſum Lambini conjecturam οὐ δοκοῦσαν non probare. Vitium ſenſit etiam Aretinus, itaque vertit *cum prius non eſſent.* Ceterum Philoſophus de ſolius tyrannidis ordine rationem edere videtur; de politia tacet hic quidem, ſed poſt tyrannidem tamen edit cauſam, cur hoc ordine poſt democratiam et oligarchiam collocata fuerit, quoniam nempe πολιτεία eſt quaedam utriusque veluti permixtio et temperatio.

μετὰ τούτων εἰσί τ' αὐτῶν αὗται] Prius τούτων refertur ad antecedens ἀριστοκρατίας; politia nempe tyrannis et democratia enumerantur vulgo cum ariſtocratia ejusque diverſis ſpeciebus inter formas reipublicae. Sed ſequens αὐτῶν quo referri debet? Minime quidem poteſt ad ἀριστοκρατίας, quia hae ipſae (αἱ ῥηθεῖσαι ἄρτι ἀριστοκρατίαι) vitioſae pronunciantur. Igitur tyrannis et πολιτεία non poſſunt dici παρεκβάσεις harum vitioſarum, ſed ſunt παρεκβάσεις τῆς ἀρίστης πολιτείας. Quare αὐτῶν aut vitioſum eſt, fortaſſe in πᾶσαι mu-

tandum, aut ſupervacaneum. Equidem ſecluſi, ne mutando crimen temeritatis incurrerem. At ſupereſt etiamnum vitium in copula τε poſt εἶσι, cum ſequens oratio potius disjunctivam et contrariam particulam δὲ flagitet. Vulgo enim ait numerari haec genera inter formas reipublicae, eſſe tamen proprie vitia earum et παρεκβάσεις. Deinceps vetus Interpres ubi eſt ἡμῖν δὲ τὴν μέθοδον εἶναι reddidit *nobis autem eſt methodus*.

δοκοῦσιν ἔχειν — ἂν] Intelligit honores, potentiam et opes, quibus magis invidet vulgus, quam παιδεία καὶ εὐγένεια; quare etiam ob hanc cauſam vulgo haec forma reipublicae ariſtocratia vocatur, in qua γνώριμοι dicuntur reſpectu honoris et potentiae, καλοὶ καὶ ἀγαθοὶ propter virtutem. Aldina ἔχειν omiſit.

μᾶλλον. Δοκεῖ] Aretinus haec ita vertendo copulavit, *et paucorum gubernationes eſſe dicant ex bonis et honeſtis, magis videtur impoſſibile, quae civitas non ab improbis ſed ab optimis gubernetur, eam non bene gubernari: eodemque modo, quae leges*, etcet. Vides Aretinum aperte reddidiſſe ſcripturam ἀλλὰ μὴ πονηροκρατουμένην. Difficultatem Lambinus vitare ſtuduit vertendo *quaſi ab improbis regatur*. Reliqui interpretes aut verba ſine ſenſu reddiderunt, aut ſententias plane aliter converterunt, veluti Ramus et Camerarius, de verbis nimis ſecuri. Equidem totum hoc membrum ἀλλὰ πονηροκρατουμένην abeſſe malim; nec ſi abſit, quisquam deſideret. Conringium non miror hic ſuo more lacunas loqui et disputationem diſſolutam et mutilam; veram tamen vitiorum ſedem non vidit. Equidem verba vel vitioſa vel ſupervacanea ſecluſi, ne ſententiam interpellent, cum addere negationem non auderem.

κειμένοις νόμοις — κακῶς κειμένοις] Aldina νόμοις omiſit; deinceps καλῶς dicitur eſſe in Camotiana, ſed in Aldina κακῶς ſcriptum reperi. *bene poſitis* vertit vetus Interpres.

Τοῦτο δ' ἐνδέχεται] Intellige τὸ πείθεσθαι τοῖς νόμοις, et quae hinc efficitur, τὴν εὐνομίαν, ut recte admonuit Camerarius.

4. τὸ τῆς πολιτείας εἶδος καλεῖται] Aretinus: *haec ſpecies gubernandi reſpublica vocatur. Sola enim mixtio conjecturam facit opulentorum.* Victorius *ſolum enim mixtio attenditur divitum et pauperum.* Lambinus *in plurimis igitur civitatibus nec adminiſtrandae forma politia generis nomine appellatur. Confuſio enim et permiſtio ex locupletibus et pauperibus, divitias et libertatem, tanquam ſignum propoſitum, intuetur tantum.* Ramus *in plerisque itaque civitatibus politiae genus appellatur.* Giphanius *in plerisque igitur civitatibus reipublicae genus uſurpatur. Nam divitum et pauperum permixtio ſola ad divitias et libertatem ſpectat.* Heinſius *Quanquam in plerisque ſane civitatibus ejus formae, quae peculiari nomine reſpublica vocatur, aliqua videtur eſſe ſpecies, idque quia aliquae, ex quibus haec conſiſtit, in plerisque rebuspublicis cernuntur notae, pauperes et divites nimirum. Atque in ea, in qua haec miſcentur, duo haec ſpectari ſolent, opes dico et libertas, quae ſunt duae rerumpublicarum notae.* Camerarius haec annotavit: *conſtitutiones plerarumque civitatum ait respublicas appellari, nomine ſcilicet communi proprie.* Solus Heinſius verum loci ſenſum vidit, ſed is verbis graecis non ineſt, uti nunc ſcripta leguntur. Cum Heinſio ſentit etiam Schloſſerus, qui verbo καλεῖται ſubſtitui voluit κεῖται. Equidem plura excidiſſe ſuſpicor. Certe admiſſo κεῖται ſententia non redintegrari videtur et vitium ſanari. Ferrem, ſi eſſet τοῦτο τὸ τῆς πολιτείας εἶδος ὑπόκειται. Deinceps verba ita ſunt ſtruenda et jungenda: ἡ γὰρ μίξις τῶν εὐπόρων καὶ τῶν ἀπόρων μόνον στοχάζεται πλούτου καὶ ἐλευθερίας. Denique in poſtremis verbis ἀλλήλων deleri voluit Conringius; quod mihi non videtur fieri poſſe; alioquin ſcribendum deinceps fuerit non ἀριστοκρατίας ſed potius τῆς ἀρίστης πολιτείας. Camerarius vulgatum ἀριστοκρατίας hoc ipſo ſenſu hic interpretatur.

Ad Caput VII.

πῶς αὐτὴν δεῖ καθιστάναι] Aretinus *quo in ordine reponenda ſit*, quaſi ποῦ ſcriptum vel ποῖ legiſſet.

σύμβολον] Aretinus *regulam* vertit, Victorius *notam* male interpretatur, *insigne* Lambinus, *velut symbola sumta* Giphanius, qui *συμβολὴν* scribendum censuit, comparans loca Plauti Terentii et Gellii, ubi symbola nominatur. Incidit etiam Camerarius in hanc conjecturam; uterque vero monuit dici ita, id quod ad convivia conferebatur, quae sumtibus communibus parabantur. Verum de conviviis ἀπὸ συμβολῆς non magis hic cogitandum est, quam de δείπνοις συμφορητοῖς, quae noster aliquoties in his libris nominavit. Σύμβολα praecipue triplice notione usurpabant Graeci, nempe in tesseris hospitum, in commerciis gentium inter se ἀπὸ συμβόλων et in largitionibus, ubi latine tesserae nummariae et frumentariae vocabantur. De συμβόλοις commercii gentium egregie disputavit Valesius ad Maussaci notas p. 333. 334.

De tesseris hospitalibus multa viri docti contulerunt ad Plauti Cistellariam 2, 1, 27 et Poenulum 5, 1, 25. Helladius in Scholiis Euripideis ad Medeam versu 6, 13. Οἱ ἐπιξενούμενοί τισιν ἀστράγαλον κατατεμόντες θάτερον μὲν αὐτοὶ κατεῖχον μέρος, θάτερον δὲ κατελίμπανον τοῖς ὑποδεξαμένοις, ἵνα, εἰ δέοι πάλιν αὐτοὺς ἢ τοὺς ἐκείνων ἐπιξενοῦσθαι πρὸς ἀλλήλους, ἐπαγόμενοι τὸ ἥμισυ ἀστραγάλιον ἀνανεῶνται τὴν ξενίαν. Εὔβουλος Βούθῳ· τί ποτ' ἐστὶν ἅπαντα διαπεπρισμένα ἡμισίως; ἀκριβῶς ὥσπερ εἰς τὰ σύμβολα. Atque hinc apparet, quae sint λίσπαι Platonis in Symposio, quae Suidas interpretatur οἱ μέσοι διαπεπρισμένοι ἀστράγαλοι. Male tamen Ruhnkenius ad Timaeum p. 175. *talos in medio incisos* interpretatur, cum deberet *medios dissectos* dicere, Scholii Euripidei immemor, quod lucem desideratam poterat affundere. Hanc vero tesserarum hospitalium rationem Scholii auctor haud satis certa et firma interpretatione accommodat ad locum Euripidis, ubi Medeae abiturienti subsidia itineris praeter viaticum offert ξένοις τε πέμπειν σύμβολ', οἳ δράσουσί σ' εὖ. Nam fuit etiam genus aliud συμβόλου, quo instructus in regione peregrina recipiebatur benigne et subsidiis necessariis instruebatur. Locum Lysiae posuit Stephanus, ubi est λέγων ὅτι ἔλαβε σύμβολον παρὰ τοῦ βασιλέως τοῦ μεγάλου, et paulo post: πολλῶν γὰρ ἀγαθῶν καὶ ἄλλων χρημάτων εὐπορήσειν διὰ τὸ σύμβολον ἐν πάσῃ τῇ ἠπείρῳ. Hoc genus

Budaeus comparabat cum litteris collybiſticis, quas Galli *lettres de change* vocant.

Praeterea quicquid in emtionibus arrhabonis loco dabatur, *σύμβολον* vocabatur, quo nomine praecipue Graeci annulum ſignificarunt, quem digito detractum ſaepiſſime pro arrhabone dabant. Haec bene docuit Caſaubonus ad Athenaei 3, c. 32. Lyſiae tamen loco male abuſus. Etiam nummi genus aliquod dimidiatum in emtionibus pro arrhabone dari ſolitum memorat Pollux 9, ſ. 71. *εἴη δ' ἂν καὶ σύμβολον βραχὺ νομισμάτιον ἡμίτομόν τι νομίσματος, — ὥστε ἢ ἐκ θατέρου μόνου τετυπῶσθαι, τοῦτο δεῖ τὸ νομισμάτιον νοεῖσθαι, ἢ διαιρεῖσθαι, ὡς ἔχειν τὸ μέρος ἑκάτερον, τόν τε πιπράσκοντα καὶ τὸν ὠνούμενον, ἐπὶ συμβόλῳ τούτῳ μέν τι προειληφέναι, τὸ δὲ ἐνοφείλεσθαι.* ad quem locum Ariſtotelis noſtrum comparavit in annotatione Kuhnius. Verum dubitari poteſt, an de teſſera hoſpitali potius tranſtulerit dictionem Philoſophus, cujus alium locum ſimillimum ſed non integrum annotavit Stephani Theſaurus. Is eſt in libro 2. de generatione et corruptione c. 4. ubi de mutatione corporum disputat, quae fit elementorum transmutatione. De his elementis igitur ait: *ὅσα μὲν ἔχει σύμβολον πρὸς ἄλληλα, ταχεῖα τούτων ἡ μεταβολὴ, ὅσα δὲ μὴ ἔχει, βραδεῖα, διὰ τὸ ῥᾶον εἶναι τὸ ἓν ἢ τὰ πολλὰ μεταβάλλειν· οἷον ἐκ πυρὸς μὲν ἔσται ἀὴρ θατέρου μεταβάλλοντος· τοῦτο μὲν γὰρ ἦν θερμὸν καὶ ξηρὸν, τὸ δὲ θερμὸν καὶ ὑγρόν· ὥστε ἂν κρατηθῇ τὸ ξηρὸν ὑπὸ τοῦ ὑγροῦ, ἀὴρ ἔσται· πάλιν δ' ἐξ ἀέρος ὕδωρ, ἐὰν κρατηθῇ τὸ θερμὸν ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ· τὸ μὲν γὰρ ἦν ὑγρὸν καὶ θερμὸν, τὸ δὲ ψυχρὸν καὶ ὑγρόν· ὥστε μεταβάλλοντος τοῦ θερμοῦ, ὕδωρ ἔσται. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐξ ὕδατος γῆ, καὶ ἐκ γῆς πῦρ· ἔχει γὰρ ἄμφω πρὸς ἄμφω σύμβολα· τὸ μὲν γὰρ ὕδωρ ὑγρὸν καὶ ψυχρὸν, ἡ δὲ γῆ ψυχρὸν καὶ ξηρόν· ὥστε κρατηθέντος τοῦ ὑγροῦ, γῆ ἔσται — διὰ τὸ σύμβολον ἐνυπάρχειν τοῖς ἐφεξῆς.* Unde ſatis manifeſtum eſſe puto, ſymbolum hic dici illam dimidiam partem teſſerae vel nummi, quam invicem vel hoſpites coeuntes vel emtor et venditor in emtione aliqua permutabant.

2. *οἱ ὅροι — ὧν ἑκάτερα*] Aldina *οἱ* omiſit. Ante *ὧν* excidiſſe videtur praepoſitio *περί*.

μέσον τούτων, ἀμφότερα ταῦτα] Victorius interpretatur *si sumta fuerint ambo haec:* Lambinus *hoc utrumque junctum.* Ramus *ex his utrisque est.* Jungi nempe voluit ζημίαν τῶν εὐπόρων et μισθὸν τῶν ἀπόρων in judiciis ordinandis; ita σύμβολον, dimidium, ex democratia et oligarchia assumitur, et nova componitur forma πολιτείας.

Εἷς μὲν οὖν οὗτος] Aldina et Victoriana οὖν omisit. Aretinus tamen *unus igitur modus* vertit, et vetus Interpres *unus quidem ergo.*

3. ἑκάτεροι] Antea dixerat ἑκάτεραι, intellecto πολιτεῖαι. Variat nunc orationem, et intelligendi οἱ ὀλίγοι et ὁ δῆμος.

τὸ μὴ ἀπὸ τιμήματος] Hic et in sequenti membro intellige ἄρχειν, vel εἶναι τὰς ἀρχάς.

4. οἱ λέγοντες, διὰ τὸ] Aretinus vertit: *hoc accidere dicentibus eas bene esse commixtas.* Omisit igitur verba διὰ τό.

5. εὔδηλος] Vulgatum ἄδηλος corrigi jussit Lambinus, et ante eum Camerarius; nemo tamen interpretum paruit, quanquam verum Aretinus reddiderit *conspicuus* et vetus Interpres *distinctus.* Sic etiam Victorius et Giphanius. δῆλος malebat Boeckhius ad Platonis Leges p. 184.

Ἔτι τὸ δύο] Aldina et Zuingeriana τῶν δύο, Victorius et ceteri Editores τῷ habent; vetus Interpres *adhuc eo quod:* equidem τὸ dedi; intelligitur enim ἔχει. Sequens εἶναι omisit Aldina.

δεῖ καθιστάναι] Vetus Interpres δοκεῖ καθίστασθαι ἡ πολιτεία ὁμοίως — αἱ ὀνομαζόμεναι ἀριστοκρατίαι scriptum legit et vertit.

Ad Caput VIII.

μεθόδου τὸ μέρος] Aretinus *ut habeat in hoc tractatu locum suum:* Victorius *ut adipiscatur hujus scriptionis partem* vel *partem suam obtineat hujus disciplinae.* Lambinus *ut suam hujus institutionis partem consequatur:* Ramus *ut in quadam doctrinae hujus parte mentionem ejus aliquam faciamus.* Giphanius et Heinsius optime: *ut in hujus disputationis partem veniat.* Ceterum ἀπολάβῃ scribendum censeo.

καὶ τίνα] Intellige *βασιλέα*, ex nomine *βασιλείαν* repetendum, ut recte Lambinus.

2. *ἐπαλλάττειν*] De verbo dixi satis ad librum sextum: *quia vis potestasque ipsius aliquomodo inter se commutatur* vertit Victorius, *quod eadem potentia quemadmodum alteratur ad regiam gubernationem* Aretinus, *quod utriusque harum vis ac potestas similitudinem quandam habet cum regno* Lambinus, *quia regni tyrannidisque vis ac facultas finitima esset, alteraque in alteram facile commigraret* Ramus, *quod vis ejus quodammodo cum regno commutetur* Giphanius. Camerarius interpretatur *quasdam tyrannidis species non esse plane remotas a regio genere, sed in hoc vicissim implicari, ut notiones quodammodo permisceantur atque commutentur; propterea, quod illae ambae potestates legitimae sint: verum tyrannidem quasi meram prorsus e contrario opponi laudato regno, et ex altera parte respondere in forma principatus unius, quae est μοναρχία, idque significare vocabulum ἀντιστρέφει.* Vides Aretinum τὴν αὐτὴν δύναμιν omissa copula καὶ, Victorium δύναμιν αὐτῆς reddidisse. Lambinus similiter copulam omisit, Giphanius αὐτῆς omisso καὶ vertit. αὐτῶν, si verum est, ad δύο εἴδη refertur; καὶ deleri voluit Conringius, aut scribendum censuit καὶ ἑαυτῶν καὶ πρὸς τ. β. Sed ἑαυτῶν ferri non potest. Copula καὶ possit forsitan ita defendi, ut dicamus tyrannidem non solum cum regia potestate sed etiam cum democratiae postremo et pessimo genere similitudinem aliquam habere atque ei altera ex parte respondere. Vetus Interpres ἐπαλλάττειν *vergere* vertit.

ταύτας τὰς ἀρχὰς] Aldina τὰς omisit. De vocabulo αἰσυμνήτης plura infra dicentur, ubi de Pittaco. Ceterum κατὰ νόμον εἶναι *legitimam esse* recte Giphanius interpretatur, *e lege* Victorius, *legi est consentaneum* Lambinus minus bene, et *lege constent* Ramus. Aliud est κατὰ νόμους.

καὶ κατὰ τὴν] Aldina et Lambinus copulam omittunt. Deinceps ἀντίστροφος οὖσα τῇ παμβασιλείᾳ scripsi pro βασιλείᾳ e vetere Interprete: *ei quae omnimode regnum.*

Ad Caput IX.

ἡ φύσεως δεῖται] Vulgatum ἃ correxi e libro Camerarii, qui χορηγίας τυχηρᾶς interpretatur *prosperae fortunae copia*. Vetus Interpres *quae indiget* (*qua indigent* Thom.) *ſucceſſu fortunati.* Victorius *copia bonorum illorum, quae fortuna largitur.* Lambinus *fortunae adjumentum*, Ramus *fortunae facultatibus*, Giphanius *fortunae copiis.* Camerarius comparavit Ariſtophaneum ex Acharn: verſu 250. ἀγαγεῖν τυχηρᾶς τὰ κατ' ἀγρὸν Διονύσια. Addo e Theſmoph. verſu 305. πολυαφιλῶς μὲν πόλει τῇ 'Αθηναίων, τυχηρῶς δ' ἡμῖν αὐτοῖς. Deinceps ἀλλὰ πρὸς βίον dedi inſerta praepoſitione e vetere Interprete.

2. ἐξωτέρω πίπτουσι] *cadunt extra plurimas civitates* Victorius, *a plerisque civitatibus ſunt remotiores* Lambinus, *partim quidem rarae ſunt nec multis civitatibus conſonae ac congruae* Ramus, *a plerisque civitatibus longius ſunt remotae* Giphanius. Conringius ita de hoc loco: *Quaedam excidiſſe facile patet; nec vero prior propoſitio apte eſt concluſa.* Giphanius ante eum ita: *Hic totus locus valde mihi perobſcurus videtur. De iis, inquam, rebuspublicis, quae non cadunt in plerasque civitates, ſunt optimae illae quidem ἁπλῶς, ſed non civitatibus plerisque.* Equidem cum Schloſſero hic nihil deſidero, neque ullam video difficultatem pro reliqua libri hujus conditione, ubi diſputatio non eſt ubique continens, ſed saepiuscule Philoſophus vellicatim et ſaltuatim, ut ait Siſenna, ſcribendo lectorum animos magis impedire quam erudire videtur.

'Η δὲ δὴ κρίσις] Vetus Interpres ἡ γὰρ κρίσις ſcriptum vertit. Deinceps τῆς δὲ ἑκάστοις ſcripſi eodem auctore, inſerta particula δὲ. *medietatis autem contingentis ſortiri a ſingulis* vertit ille.

ἐνδεχομένης] Vitium Victorianae ἐνδεχομένοις repetiit Zuingeriana.

3. τὰς αὐτὰς] Aldinae τοῖς αὐτοῖς ex libro ſuo correxit Camerarius, ut ex ſuis Victorius, conſentiente vetere Interprete.

prete. Deinceps Conringius malebat concinnius ſcribi: ἀρετῆς καὶ κακίας καὶ πόλεως καὶ πολιτείας.

μέτρον ἄριστον] Vulgatum μέτριον ex conjectura Victorii correxi approbante Conringio. Vulgo nota ſententia, quam Chiloni tribuit antiquitas graeca.

4. κακοῦργοι — κακουργίαν] Veteri Interpreti *aſtuti* — *aſtutiam*. Aretinus *occulti pravi* — *per dolum*. Victorius *fraudulenti* — *a malitia*. Lambinus πανοῦργοι — πανουργίαν ſcribi voluit, idque vertit *malitioſi ac fraudulenti* — *calliditate ac malitia* Ramus *fraudulenti* — *fraude et malitia*. Giphanius *malitioſi* — *malitia*. Equidem cum Conringio Lambini correctionem probandam cenſeo.

φυλαρχοῦσι] Victorius in Codicibus aliquot ſcriptum φιλαρχοῦσι reperit, quod reddidit vetus verſio, Aretinus et Sepulveda, probat Giphanius et Caſaubonus. φυλάρχου in republica Attica notos habemus; βουλάρχας nemo nominavit. Camerarius πρυτάνεις προέδρους et ἐπιστάτας qui in Attica βουλῆ praeſidebant, intelligi cenſebat. Equidem, ſi βουλαρχεῖν eſt pro uſitatiore σπουδαρχεῖν, non dubitarim φιλαρχεῖν praeferre multas ob rationes; ſed haereo in poſteriore verbo, quoniam alia mihi nota non ſunt verba a βούλομαι derivata. Vetus Interpres *minime amant principes et volunt eſſe principes*. Giphanius totum hoc membrum damnavit.

5. τροφὴν] Aldina τροφὴν habet; deinceps in pluribus Codd. διδασκάλοις ſcriptum reperit Victorius, quam lectionem reddidit vetus verſio. Sed ea οὐδὲ τοῖς διδασκάλοις ſcriptum vertit: *neque doctoribus*. Neſcio quo caſu factum ſit, ut prava lectio a Sylburgio reciperetur, atque inde in recentiores Editiores tranſiret.

6. ἐν δούλων] Camotiana καὶ interſerit ineptum.

ἐστιν, ἐξ ὧν] Lambinus *quae ex iis partibus conſtet, ex quibus:* Ramus *per eos optime gubernari, ex quibus*. Giphanius *quae ex iis conflatur, ex quibus natura civitatem conſtare diximus*. Vides Ramum πολιτεύεσθαι ἐκ τούτων intelligi voluiſſe, quod graece dici non poteſt. Igitur cum Lambino et Giphanio ἣ συνέστηκε ſcribendum cenſeo pro vulgato ἐστίν. Vetus Interpres verbum ἐστὶν omiſit.

7. τῆς τέτων] Lambinus recte monuit ἐσίας excidiſſe, quod inſerui, confirmante vetere Interprete.

8. δῆμος ἔσχατος] id eſt δημοκρατία ἐσχάτη, ut monuit Camerarius. Deinceps ſcripturam ἀκρατὴς memorat Lambinus, quam Ramus reddidit *effrenata*. Vetus Interpres *intemperata*. Idem νεανικωτάτης vertit *maxime juvenili*.

στάσεις καὶ διαστάσεις] Vetus Interpres *conturbationes et diſſenſiones*. An fuit olim συστάσεις καὶ διαστάσεις?

ὑπερτείνωσιν οἱ ἄποροι] Vetus Interpres ἄνθρωποι ſcriptum legit et vertit.

10. δηλοῖ δ' ἐκ τῆς ποιήσεως] Imperſonaliter dictum accipio. Ita Xenophon Cyrop. 7, 1, 30. καὶ ἐν τέτῳ ἐδήλωσεν. Idem Memor. 1, 2, 32. ubi vide annotata. De mediocritate opum Solonis teſtimonia ex poeſi poſuit Plutarchus in vita Solonis c. 2.

ἐ γὰρ ἦν βασιλεὺς] Plutarchus tamen c. 3. ἐβασίλευε δὲ μῆνας ὀκτὼ τὸ σύμπαν. De Charondae conditione hunc ſolum locum poſuit egregius Heyne in Opusc. Academ. II. p. 260.

εἴθ' οἱ τὰς ἐσίας] Scripturam Aldinae εἴθ' αὐ τὰς ἐσίας correxit Camerarius et Victorius. *Sive qui ſubſtantias habent* vetus Interpres.

11. τῶν ἐν ἡγεμονίᾳ — Ἑλλάδος] Athenienſes et Lacedaemonios intelligi, manifeſtum eſt.

12. γινομένων] Aldinae γεννωμένων correxit etiam Camerarius, qui Gelonem intelligi ſuſpicabatur ex Aeliani v. h. 6, 11. ſed idem aliter narrat eandem rem 13, 37. Theopompum Lacedaemonium intelligebat Lambinus, Ramus et Giphanius, qui inſtituit ephoros; Cliſthenem Victorius. Equidem quem intelligi ſuſpicer, dicam in Addendis.

Ad Caput X.

1. ποιὸν μὲν ἐλευθερίαν] Giphanius ad h. l. *Ex his quatuor quid libertas hic valeat, obſcurum, an quae ſervituti eſt contraria, an, ut putat Sepulveda, honeſtam civis conditionem, opificiis contrariam. Nam et Ariſtoteles libro 1. Rhetoricorum inter res libero homine dignas commemorat et τὸ μηδεμίαν ἐργά-*

ζεσθαι τέχνην. *Puto haec duo*, ἐλευθερίαν *et* εὐγένειαν, *eodem pertinere, idemque etsi hoc loco disjuncta valere, cui repugnat* ἀγένεια, *id est non ars sordida, sed genus. Nam et libro* 6 *infra cap.* 2. *his tribus, divitiis*, παιδείᾳ *et generi haec tria opponit contraria, paupertatem*, βαναυσίαν *et ignobilitatem*, ἀγένειαν. *Monuimus autem supra libri* 3. *cap.* 8. *de affinitate* ἐλευθερίας *et* εὐγενείας. *Eodem, id est ad qualitatem, pertinet et virtus.* Miror equidem, quid sit, cur libertatis mentio viris doctis aliena ab hoc loco visa sit, cum omitti nullo modo potuisse mihi videatur. Quid enim est illud, quo in democratia praecipue censetur civis? Scilicet ἡ ἐλευθερία, unde ἰσότης derivari solet. In oligarchia cives censentur πλούτῳ καὶ εὐγενείᾳ, in aristocratia παιδείᾳ (et ἀρετῇ); igitur cum generatim cives describendi essent ex qualitate et quantitate, necessario trium formarum notae conjungendae erant, nec democratiae propria libertas omitti debebat.

2. συγκριτέον] *ad invicem conferenda sunt* Aretinus, *inter se sunt conferenda* Victorius, *haec sunt inter se comparanda* Lambinus, Ramus et Giphanius: *comparatione inter se dijudicanda* Camerarius, qui comparabat locum cap. 9, 1. μήτε πρὸς ἀρετὴν συγκρίνουσι τὴν ὑπὲρ τοὺς ἰδιώτας. Mihi tamen verbum hoc in loco, ut saepissime in libris physicis, non tam *comparare* quam *conjungere* significare videtur, ut contra διακρίνειν *disjungere.*

εἶναι δημοκρατίαν καὶ ἕκαστον εἶδος] Vulgo hic post alterum vocabulum inepte inseruntur haec: εἴπερ γὰρ γεωργοὶ ὑπερέχουσι, γίνεται γεωργῶν δημοκρατία. quae deinceps rectius suo loco, mutatis tamen verbis, subjiciuntur. Camotiana igitur et Aretinus recte ea omisit; et miror Conringium haec in Camotiana desiderasse, cum aliis multis in locis de lacunis et de disputationis confusione conqueratur. Hic enim profecto ordo disputationis, verbis iisdem alieno loco insertis et deinceps suo repetitis, turbatus est!

3. μᾶλλον ὑπερτείνει] Omissum in Aldina μᾶλλον addi jussit etiam Camerarius ante Victorium, et reddidit Aretinus. Sequentia προσάγεσθαι — τούτους brevius Aretinus vertit *hos respicere debet.*

εἶναι μόνιμον] Vetus Interpres νόμιμον ſcriptum vertit *legalem*.

Ὅσῳ δ' ἂν ἄμεινον] Vetus Interpres ſcriptum ὅσῳ γὰρ ἂν ἀμ. vertit.

5. παρακρούεσθαι τὸν δῆμον] Aretinus *in excludendo plebem*, Victorius *quia decipiunt plebem*. Lambinus *quod fallaciter populi vires frangant atque enervent*. Ramus *quia populum in fraudem inducunt*. Giphanius optime *quod populum circumveniant*. Camerarius etiam *fallere populum* vertit, ſed recte admonet proprie dici verbum de fraude in ponderando. Zuingerus ait quosdam legi voluiſſe παρακολούεσθαι, eamque ſcripturam expreſſit Lambinus. Vetus Interpres παράκεισθαι ſcriptum reperit et vertit *praeteraudiendo*. Denique ψευδῶς ἀγαθῶν Aldina habet.

6. σοφίζονται] Huc reſpiciens infra libri 5 capite 7, 2. πολιτειῶν σοφίσματα vocat. Vetus Interpres ἔτι pro ἔστι vertit *adhuc*.

δικαστήρια, τοῖς] Deſidero equidem articulum τὸ ante τοῖς interponendum. De Charondae lege hac aliunde non conſtat. Cf. Heynii Opuſc. Academ. II. p. 115.

7. ἀπογράφεσθαι] Male cum Aretino Victorius *deſcribi* et *deſcriptionem* vertunt, rectius cum Lambino et Ramo Giphanius *nomen profiteri* et *profeſſionem*, Camerarius *nomina dare, quae perſcriberentur*.

γυμνάζωνται] De campeſtri vel militari exercitatione ſolus Schloſſerus interpretatur, ceteri rectius de palaeſtrica hoc γυμνάζεσθαι et ſuperius τὴν γυμνασίαν. Scilicet in vetere et Solonica republica Athenienſium erant leges de gymnaſtica a civibus colenda νόμοι οἱ ἐπὶ τούτῳ τεταγμένοι, παραγγέλλοντες τῷ πατρὶ τῷ σῷ σὲ ἐν μουσικῇ καὶ γυμναστικῇ παιδεύειν ut ait Socrates ad Critonem apud Platonem c. 12. Contra ubi democratia invaluit, paulatim gymnaſticae exercitationes plebs omiſit et abrogavit. Ita Xenophon de Republica Athenienſium I, 13. τοὺς δὲ γυμναζομένους αὐτόθι καὶ τὴν μουσικὴν ἐπιτηδεύοντας καταλέλυκεν ὁ δῆμος, νομίζων τοῦτο οὐ καλὸν εἶναι, γνοὺς, ὅτι οὐ δυνατὰ ταῦτά ἐστιν ἐπιτηδεύειν. Hinc idem de Vectigalibus 4, 52. οἵ τε γὰρ ταχθέντες γυμνάζεσθαι πολὺ ἂν

ἐπιμελέστερον πράττουσι τὰ ἐν τοῖς γυμνασίοις τὴν τροφὴν ἀπολαμβάνοντες πλείω ἢ ἐν τοῖς λαμπάδι γυμνασιαρχοῦμενοι. Conqueritur etiam Aristophanes Ranarum versu 1069 gymnastica exercitia neglecta et palaestras vacuas. Vide dicta ad Xenophontis locum priorem.

8. τοῖς δὲ ζημίαν· οὕτω] Repete πορίζειν, quod tamen male congruit vocabulo ζημίαν; igitur verbum τάττειν excidisse puto. Sed vide dicenda ad Cap. 11, 8.

τοσοῦτον ὑπάρχειν] Intellige δεῖν, et recte Lambinus *tantum suppetere debere.* Aretinus brevius: *census autem magnitudo definiri simpliciter non potest.*

τὸ ποῖον ἐπιβάλλει] Aretinus *sed considerata qualitate adjungatur largissimus:* Legit igitur ἐπιβάλλειν. Victorius *qualis eo venit maximus,* vel *qualis maximus census contingit illis.* Lambinus *qualis et quantus amplissimus quadret ad id, ut:* Ramus *quantus* (census) *omnino esse possit, ut:* Giphanius *quantus maximus esse possit, ut:* Camerarius *quae summa census ad maximam longitudinem pertineat.* Idem ad librum 1, p. 70. haec annotavit: *Verbum* ἐπιβάλλειν *praeter alias significationem habet ejus, quod attribuitur id est pertinet ad aliquem; et in iis, quos vocant Logistici* ἐπιμερισμοὺς, *quod ad quamque portionem pertinere reperitur, id habet τοῦ* ἐπιβάλλοντος *nomen. Ita Ptolemaeus unum diem anticipantis conversionis annuae in annos dispertiens 300, reperit pertinentia ad annos singulos scrupula secundaria 12; et hoc est ὃ ἐπιβάλλει ἑκάστῳ ἔτει.*

9. Ἐθέλουσι — καὶ εἰώθασι] In his duobus locis lacunam reperisse sibi visus est Conringius. Giphanius ante eum ita ad h. l. *Obscuriora haec sunt verba de tenuioribus — quae quidem ad prius illud de census magnitudine pertinere mihi videntur hunc in modum. Nam cum prius dixerat, census finem et ὅρον in hac republica eum esse optimum, quo semper plures numero reipublicae sint participes, rationem hanc ejus ὅρου adjungit a tenuioribus sumtam. Nam si magnus sit census, multi ut sint honorum et reipublicae expertes necesse est, pauci reipublicae participes; et proinde pauci quoque qui rem militarem tueantur, cujus in hac republica maxime habetur ratio. Te-*

nuiores namque infra cenſum poſiti, et proinde reipublicae et honorum expertes, rem quoque militarem non adjuvabunt; quos quia respublica non attingit, ut incenſos, jure a bello gerendo abſtinere poterunt. Neque unquam, ut nomina dent, compelli poterunt, propter paupertatem, niſi ſi a republica et aliis alantur, et commeatus iis ſuppeditetur publice. — Quare hoc, id eſt cibaria militibus de publico praebere, quia civitatibus eſt grave, melius erit, non ita magnum definire cenſum, quo plurimi tenuiores excludantur: cum propter hanc de re militari cauſam, tum propter odium ex eo ortum, quod a potentioribus vel contumelia vel damno afficiantur. Nam tenuiores non ita magni faciunt, ſi non honorum ſunt participes — gaudent ſuam rem familiarem curare et amplificare, de publica non admodum ſoliciti. Verum quia raro fit, ut potentiores ita ſibi moderentur, ut non ſint inſolentes — praeſtat, inquam, hac quoque de cauſa cenſus horum non ita eſſe magnos, quo multi tenuiores a republica excludantur. His igitur verbis duas has cauſas, cur cenſus ὅρος in hac republica non maximus eſſe debeat, contineri puto. Ceterum pro ὀκνεῖν vetus Interpres κινεῖν ſcriptum vertit *movere*.

10. οὐ μόνον — ἀλλὰ καὶ] Aretinus μόνον et καὶ vertere omiſit. Malienſium rempublicam aliunde ignoramus. Ἐστι γὰρ ἡ ſcriptum vertit vetus Interpres.

11. αἱ ἀρχαῖαι πολιτεῖαι] Aldina male αἱ ἀρχαὶ habet: verum vertit Aretinus, ſed is pro δὲ *enim* reddidit. Vetus Interpres ſcriptum ἦσαν δὲ καὶ ἀρχαῖαι reddidit *erant autem et antiquae.*

καὶ κατὰ τὴν σύνταξιν] *et inſtitutione magis* Aretinus, *et ii inordinati, magis tolerabant imperia* Victorius, in annotatione vero, *parere aſſueta erat ex militari diſciplina,* addens κατὰ σύνταξιν *valet eos delectos milites fuiſſe et illi muneri aſſignatos.* Lambinus *et ordinis deſcriptione,* Ramus *pauci qui tum et numero et moderationis ordine fuerunt:* Giphanius *et propter ordinem.* Heinſius *cum pauci eſſent numero et ordine deficerentur.* Camerarius h. l. praeteriit. Schlofferus *propter ordinum civilium deſcriptionem* interpretatur: *wegen der Ordnung der Stände.* Longius cum Heinſio aberrat Garvius: *denn*

da überhaupt das, was wir Volk nennen, nicht zahlreich, und nicht in ein Corpus vereinigt, regelmäſsig abgetheilt und in Waffen geübt war: Negationem, unde arripuerint, non reperio; ſed de loci ſenſu ipſe etiam dubius haereo, nec decernere auſim, quam σύνταξιν velit intelligere nos Philoſophus. Militaris enim illa σύνταξις, de qua paulo ſuperius eſt, huc pertinere non videtur. Infra libro 7. eſt ἧς τῆς πολιτείας ἡ σύνταξις οὐ πρὸς πόλεμον, οὐδὲ πρὸς τὸ κρατεῖν ἐστὶ τῶν πολεμίων. Suſpicor vocabulum aliquod veluti ἀσθενεῖς excidiſſe, quod illi membro ὀλίγοι ὄντες τὸ πλῆθος reſpondeat.

(δημοκρατία τε — καὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως)] Parentheſi haec cum Conringio incluſi, ne lectorem turbarent ſenſumve impedirent. Sed verba καὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως vitioſa videntur eſſe. Aretinus vertit *nam aliarum ſimiliter*, Victorius *et aliae eodem modo.* Lambinus *et de aliis item ſentiendum*, Ramus *nec alia quaevis respublica eſt una numero*, Giphanius *itemque aliae*, Heinſius *cum nec ſtatus popularis neque ceterarum ſpecies ſit una ſed diverſae.* Suſpicor poſt ἄλλων excidiſſe ἑκάστη. Denique ποῖα ποίοις cum Victorio Zuingerus edidit, ποία, uti Lambinus correxit, vertit Aretinus, et recte Lambinum ſecuti ſunt recentiores Editores.

Ad Caput XI.

περὶ τῶν ἐφεξῆς] Aretinus *dicemus, eorum quae poſt haec ſequuntur, convenienti ſumto principio.* Victorius *dicamus, ut deinceps illae ſe habent:* Lambinus *et de iis quae deinceps ſequuntur, dicamus.* Cum Aretino Ramus *eorumque de quibus deinceps dicendum eſt, idoneum principium ſtatuamus.* Giphanius *de iis quae ſequuntur, conveniente iis ſumto exordio.* Heinſius verba haec praeteriit. Sylburgius ἐπὶ τῶν ἐφεξῆς malebat, aſſentiente Conringio. Sed is cum pleriſque interpretibus a ſenſu verborum aberravit, deceptus vulgari diſtinctione. Comma enim poſt λέγωμεν ponendum, et verba περὶ τῶν ἐφεξῆς copulanda cum ſequentibus λαβόντες κ. τ. λ. atque ita locum diſtinctum habet Aldina. Recte igitur cum

Aretino Ramus locum eſt interpretatus. Haec ſcripſeram, antequam inſpexiſſem veterem Interpretem. Ecce autem hic ita: *Rurſus autem cum ixerimus et communiter et — dicamus de iis* Apparet igitur verbum excidiſſe in libris noſtris, et locum ita reſtituendum eſſe, uti feci, inſerto participio λέξαντες.

τῦτο δ' ἐστὶν] Camotiana δὲ omiſit.

2. πάσας ταύτα.] Cum Lambino male Sylburgius eumque ſecuti recentiores Editores πάσας omiſerunt. Aretinus ſequens πάσας tantum omiſit. Deinceps οἷον ἡ ἀρχῇ Codex Camerarii habebat ſcriptum, ex quo vulgatum ἑτέραις correxi. Aldina dedit πλείοσιν ἑ.έραις ἢ ἑ ἑρας. Conringii annotatio lectorem fallit. Vulgatum ἑτέραις non poteſt referri ad intellectum ἀρχαῖ; antecedens enim ἀρχῇ ponitur tantum obiter in exemplo.

πάντας καὶ περὶ ἁπάντων] Intellige κρίνειν ex praecedente κρίσεις.

3. Τηλεκλέυς] Ex verbis apparet Teleclem ſcripſiſſe de republica; ne quem fallat Lambini verſio *quemadmodum fit in reipublicae adminiſtrandae forma a Telecle Mileſio inſtituta.*

Συνιέναι δὲ] Pendet hoc tempus ex antecedente εἰς μὲν, τὸ κατὰ μέρος, ἀλλὰ μὴ παντας ἀθρόυς. intellige περι ἁπάντων κρίνειν. Ita ſtatim ſequitur ſect. 4. ἄλλος δὲ τρόπος τὸ πάντας ἀθρόυς (nempe κρίνειν) συνιέναι δὲ μόνον etcet. Deinceps poſt μόνον verſio Aretini *populares* inſerit. Poſtea vulgatam καὶ τῶν περὶ τῆς πολιτείας cum Sylburgio et verſione veteris Interpretis et Aretini correxi.

4. ὅσας ἐνδέχεται] Non inepta eſt Schloſſeri ſuſpicio ad concinnitatem et ſententiae veritatem deeſſe alterum membrum orationi. Itaque malebat κληρωτὰς ὅσας ἐνδέχεται, αἱρετὰς δὲ ὅσας ὐκ ἐνδέχεται. Brevius tamen ita poſſis ſcribere αἱρετὰς ὅσας, ὅσας ὐκ ἐνδέχεται κληρωτάς. Plebs enim dominans omnia munera publica et magiſtratuum genera arripit ſibi, nec delectu niſi in paucis licet uti, ubi ſcientiae alicujus neceſſitas ambientibus damnum minatur inſcientibus, et timore eos repellit.

6. ὀλιγαρχικὴν ἀνάγκη] Equidem memor eorum, quae supra capite 5. ab initio dicta fuerant, expectabam δυναστείαν vel δυναστευτικὴν τάξιν.

7. τινῶν [τινὲς] — ὑπὲρ εἰρήνης] Cum Camerario Sylburgio et Conringio seclusi τινὲς, quod alienum in locum nescio quo casu immigravit. Camerarius nescio quam versionem latinam emendationis hujus cognitorem laudet; Aretinus quidem τινὲς reddidit: sed vetus Interpres omisit. Ramus difficultatem ita vitavit: *Sed ubi genera caussarum, aliis alia tribuuntur, ut cum de bello et pace, de repetundis rationibus universi decernunt.* Sequens ὑπὲρ ex Aldina adscivi. Intellige verbum κρίνουσι.

ἔστιν ἡ πολιτεία] Camerarii scripturam ἡ πολιτεία cum Lambino probavit Schlosserus, Victorianam cum Giphanio et Ramo Conringius.

προκρίτων] Comparat Victorius hos, quos *prius probatos* vertit, cum iis quos in Florentina republica tum scrutinium dictum probabat, antequam nomina probatorum forte ducerentur, cum novi magistratus erant creandi. *Praecipuos et delectos* vertit Camerarius, *qui ante meliores judicati sunt* Lambinus, *ex designatis* Ramus, *ex praelatis* cum Aretino Giphanius, *ex iis qui suffragio dilecti prius erant* Heinsius.

αὐτῆς] Aldinae αὐτοῖς ante Victorium correxerat Camerarius, in cujus Codice omissum erat vocabulum, interpretatus *ejus ipsius, quae respublica proprie vocatur.* Aretinus *ipsius* vertit, ut vetus Interpres.

διοικεῖται] Aldinum et Victorianum διοικεῖ cum Isingr. Sylburgiana mutavit in διοικεῖται, hinc venit in recentiores Editiones. Idem hoc praeferebat Camerarius; vetus Interpres *disponitur* habet. *administratur* vertit Aretinus, qui verba πρὸς τὰς πολιτείας reddidit *pro natura rerumpublicarum.*

8. δημοκρατίᾳ τε] Supervacaneum τε vertit Aretinus, deinceps vulgatum δημοκρατίᾳ νῦν, inserto articulo τῇ e vetere Interprete, correxi. Aretinus sequentia ita reddidit *in deliberando, ac melius disponendo hoc idem facere in concionibus, quod fit circa judicia in paucorum potentia. Imponunt — populares vero mercedem statuunt pauperibus. Melius enim* etcet.

Unde apparet eum in Codice ſuo rectius haec ita ſcripta legiſſe: πρὸς τὸ βουλεύεσθαι βέλτιόν τι, τὸ αὐτὸ ποιεῖν καὶ περὶ τὰς ἐκκλησίας, ὅπερ ἐπὶ τῶν δικαστηρίων ἐν ταῖς ὀλιγαρχίαις — οἱ δὲ δημοτικοὶ μισθὸν τοῖς ἀπόροις πορίζουσι. Scilicet in Aldina eſt οἱ δημοτικοὶ ſcriptum, ubi reliquae dant ἡ δὲ δημοκρατία. Ita melius variatur oratio. Transpoſitio vero membri poſtremi τοῦτο δὲ — ἐκκλησίας ποιεῖν neceſſaria eſt, ne diverſa a priore ſententia proponi videatur. In ea enim democratia, de qua nunc agitur, populus omnia ad conciones ſuas pertrahit, ut dominetur etiam in ipſas leges. Igitur ut concionibus omnes intereſſe poſſint, utile eſſe ait Philoſophus democratiae huic, ſi oligarchiae exemplum in judiciis ordinandis ſequatur, et plebeculae pauperi mercedem ἐκκλησιαστικὸν dictum largiatur. Equidem ductu Aretini ſcripſerim πρὸς τὸ βουλεύεσθαι βέλτιον τὸ αὐτὸ ποιεῖν καὶ περὶ τὰς ἐκκλησίας, ὅπερ ἐπὶ — οἱ δὲ δημοτικοὶ μισθὸν τοῖς ἀπόροις. Verbum πορίζουσι quominus neceſſario addendum ſtatuam, impedit ſimilis brevitas Cap. 10. ſ. 8. Aldinum οἱ δὲ δημοτικοὶ probavit etiam Conringius, aut ſcribendum cenſebat ἐν δὲ δημοκρατίᾳ. Idem cum Sylburgio deinceps ταὐτὸ δὲ καὶ περὶ τὰς ἐκ. ποιεῖν malebat; quod in noſtra emendatione fit aliter.

καὶ τὸ — ἴσους] Aldina omittit τὸ; eadem cum Iſingr. Sylburgiana et recentiores Editiones habent ἴσως, quod vertit Aretinus: equidem Victorium ſequor.

τῶν πολιτικῶν] medios illos, quos idoneos reipublicae vocatae eſſe ſupra demonſtraverat, interpretatur Victorius, medios etiam, ſed ſimpliciter Giphanius, *civilium et prudentium civium* Ramus. *honeſtiores aut qui reipublicae gerendae magis ſunt idonei* Heinſius. *reipublicae et praeſentis ſtatus amantes et civilis ſcientiae peritos* Camerarius. Forte τῶν πολιτῶν ſcribendum eſt. πολιτικῶν enim habet ambiguitatem in hac de democratia diſputatione.

ἀποκληροῦν] Aretinus vertit *ſortiri*, Victorius *ſorte ejicere*, Lambinus *ſortiendi jure poteſtateque privare*, Heinſius *ſortiendi jure excludere*, Ramus *ſortibus excludere*, Giphanius *a ſortibus excludere*, Camerarius *beneficio ſortis removere*. Thucydides verbo ἀποκληροῦν utitur pro ſorte eligere ex aliquo nu-

mero aliquos. Ita Lyſias, Aeſchines et ceteri, quos laudavit Budaeus et Stephanus; nec reperio idonei ſcriptoris locum, ubi ἀποκληρῦν ſit ſorte excludere, quanquam ἀπόκληρος dici poſſit ſortis expers. Quare etiam hoc in loco malim interpretari: *ex multitudine plebis plures ſorte eligere, qui admittantur ad conciones ea cum conditione, ut mercedem accipiant.*

9. ὀλιγαρχίαις ἢ προαιρεῖσθαι] Repete συμφέρει. Sequens κατασκευάσαι vulgato κατασκευάσαντας praetuli cum Lambino et Conringio. Quin ipſe Victorius vertit *vel ſabricare curiam.* Giphanius *vel magiſtratum inſtituere.* Aretinus *aut tale aliquid conſtituere quale.* Is igitur κατασκευάσαι τοιῦτόν τι ſcriptum legiſſe videtur.

ἐν ἐνίαις] Aldina ἐν omiſit. De ſententia ita Giphanius. *Quod ad populum in ſenatu oligarchico deliberata hic referri dicuntur, id non ita eſt intelligendum, quaſi populo poteſtas ea re fiat, ea deliberata reſcindendi vel improbandi. Nam hoc plane eſſet democraticum, ut Romae; ſed ea de cauſa hoc fit, ut hac velut ſpecie populus quaſi conſilii particeps et reipublicae nihil moliatur adverſus ſtatum civitatis. Jam enim ſaepius dictum, inimico fere adverſus civitatis ſtatum eſſe animo. Et haec eſt hujus cautionis utilitas, quam Ariſtoteles his verbis οὕτω γὰρ μεθέξει ὁ δῆμος τῦ etcet. usque ad illa ἢ τῆς συμβουλῆς expreſſiſſe mihi videtur, ut eorum haec ſit ſententia: ſic enim, inquit, fiet, ut populus conſilii tanquam particeps res novas non moliatur, ſed vel eadem ſciſcat, quae ſenatus deliberavit, vel ſaltem non impediat. Etſi verba ipſa propter illud ἔτι non ſatis video, quomodo inter ſe cohaereant, et ad eandem illam rem, id eſt cautionis utilitatem, quo tamen pertinent, commode accommodari poſſint.*

ἔτι ἢ ταὐτὰ ψηφίζεσθαι] Aretinus *inſuper aut illa decernere poterit populus.* Lambinus cum Victorio verba reddidit, de ſententia ſecurus. *Tum vero id etiam utile fuerit, ut populus vel eadem decernat* etcet. Solus Giphanius difficultatem vidit eamque explicare conatus eſt, quem ſecutus eſt Heinſius. Camerarius et Conringius tacent. Schloſſerus aliam rationem excogit, quae verbis quidem non ineſt, ſed probari per ſe poteſt. Scilicet populo poteſtatem fieri vult,

ea quae ad concionem referuntur a ſenatu, ſuffragiis comprobandi, minime vero contraria ſtatuendi. Quod factum in republica Lacedaemoniorum teſtatur Plutarchus c. 6. ſect. 3. Quae ſententia ut e verbis elici poſſit, non ſimpliciter συμφέρει repetendum eſt, ſed addendum aliud verbum veluti τάττεσθαι vel ſimile.

ἢ τῆς συμβουλῆς] Aretinus *vel conſultandi quidem omnes participes facere, deliberandi vero magiſtratibus poteſtatem relinquere.* Victorius *deliberare omnibus — ſtatueres autem magiſtratus.* Lambinus cum Sepulveda *cum omnibus quidem conſilium communicare ſed ſolis magiſtratibus conſultandi poteſtatem facere.* Ramus *populum quidem totum conſilii participem facere, ut velit et jubeat, magiſtratus tamen ſint auctores.* Giphanius *conſultandi quidem poteſtatem facere debet omnibus, ſtatuendi vero magiſtratibus.* In annotatione addit: *Altera cautio quae mihi his verbis ἢ τῆς συμβουλῆς adferri videtur, male vulgo acceptis et latine redditis, uno Budaeo excepto, qua nimirum omnibus quidem ad rempublicam aditum habentibus deliberandi et cenſendi poteſtas permittatur, ſed non ſtatuendi, verum magiſtratibus tantum — Cujus cautionis utilitas eadem fere, quae primae, ut hac ſpecie conſilii participes et tamen ſine effectu nihil mutent adverſus rempublicam.* Sed ante Budaeum ejusdem ſententiae auctor fuit Victorius, quae tamen verborum proprietati adverſatur, ex qua ſolus Ramus verum ſenſum agnovit. βουλεύεσθαι enim eſt proprium τῆς βουλῆς, concionis vero συμβουλεύειν; igitur vult concionem nulla de re conſultare aut ſtatuere, cujus ſenatus auctor non fuerit. Ita video etiam Camerarium ſenſiſſe.

10. τοῦ ἐν ταῖς πολιτείαις] Male Aretinus *in populari ſtatu.* Deinceps verba ἀποψηφιζόμενον — δεῖ ποιεῖν omiſit Aldina. Aretinus ita: *Populi enim decretum in comdemnando ratum non ſit, ſed ad magiſtratus rurſus referatur: quod contra ſit in popularibus — ſed ad populum habetur recurſus.* Camerarius defectum ex Editione Argentoratenſi ſupplevit. Victorianam enim non vidiſſe videtur.

ἐπανάγεσθαι] Vulgatum ἐπαναγέσθω cum Sylburgio correxi. Deinceps ἀνεστραμμένως habet Aldina. Poſtea εἰς τοὺς

πλείστους Aretinus *ad populum* vertit, vetus Interpres *ad plures.*

Ad Caput XII.

κυρίου δὴ — διωρίσθω] Aldinae et Isingr. δεῖ ante Victorium ex Codice suo correxit Camerarius. Deinceps eadem Aldina διωρίσθαι habet, quod vitium idem Camerarius ante Victorium correxit. Verum vertit Aretinus *determinatum sit.*

ἐλάττονος] Intellige χρόνου.

2. *ποῖαι πολιτείαις*] Aldinum πολιτεῖαι, quod vertit antiquus Interpres, ex Sylburgiana in recentiores Editiones receptum Sylburgius mutari voluit in ποῖαι ποίαις πολιτείαις. Verum vertit Aretinus.

πάντας οὔτε] Aretinus et Victorius ita vertunt quasi οὔτε πάντας τοὺς scriptum legissent. Deinceps ante χορηγοὶ copulam omisit Aldina. Vetus Interpres χορηγοὺς vertit *distributores.*

3. *Εἰσὶ δὲ αἱ μὲν*] Aretinus *Hujusmodi enim curae civiles.* Deinceps καὶ πρὸς ἃς habet Aldina et vetus Interpres. Exemplum e Polluce 8, 112. memoravit Camerarius, ubi vulgo legebatur ἣν μέντοι καὶ χρηνοφυλάκιον ἀρχὴ δοῦλους εἰς τὸ ἔργον αὐτῆς τῆς ἐπικλήσεως ἔχουσα. ubi nunc legitur δηλούσης τὸ ἔργον αὐτῆς τῆς ἐπικλήσεως. Poterunt satis commode nunc substitui, quae Pollux 8, f. 114. habet ὑπηρεσιῶν ὀνόματα vel δημοσίας διακονίας, nempe βοώνας, ἀποδέκτας, σιτώνας, ζητητάς, ad quae operas servorum locupletium adhibere potuerint. Idem σιτομέτρας ex oratoribus Atticis nominavit, σιτοφύλακας ex Aristotelis republica Atheniensium interpretatur Harpocration.

διανοητικὴν πραγματείαν] Victorius *animadversionem aliam quandam rei atque sententiae:* in annotatione *animadversionem propriam rationis: alitur enim animus hominis cognitione sola: nec studet semper res eas effici, quas cogitat:* Lambinus *aliam aliquam occupationem mentis et cogitationis propriam.* Ramus *sed habet considerationem animadversione digniorem, quales magistratus et quot etcet.* Giphanius *habet aliud quod-*

dam negotium mentis proprium, recte vero in annotatione: *etſi de magiſtratus vocabulo et definitione disputatio ad uſum vitae humanae parum pertinet, liberalem tamen et honeſtam atque adeo ſcientiae ipſi neceſſariam habet cognitionem.* Aretinus etiam ſatis bene: *habet autem aliam quandam intellectivam conſiderationem.* Peſſime Schloſſerus *Hier bekümmern wir uns mehr um den praktiſchen Begriff der Namen.*

4. ἀναγκαῖαι μὲν ὄ, χρήσιμοι δὲ] Cum in Aldina diſtincta haec ita legerentur, ἀναγκαῖαι μὲν, ὄ χρήσιμοι δὲ, quae diſtinctio repetita eſt in Heinſiana et Rami Editione, non mirum eſt Aretinum et Ramum male haec vertiſſe. Illud vero miror, Camerarium in hoc luto haeſiſſe nec ſe explicare inde potuiſſe. Victorius diſtinctionem non ſolum mutavit, ſed de forma etiam dicendi admonuit comparato loco Xenophontis in Anabaſi 4, 4, 3. nihilo tamen minus Zuingerus pravam diſtinctionem dedit; contra Conringius, qui Heinſianam expreſſit, vitium ejus hoc in loco correxit. Deinceps καὶ δὴ καὶ πρὸς τὰς μικρὰς πόλεις plenius et rectius ſcriptum vertit antiquus Interpres.

ὥστε τὰς μὲν — τὰς δὲ] Aldinae τὰς μὲν — τὰς δὲ caſu in Sylburgianam translatum corrigi quidem juſſerat Editor, ſed non paruerunt ſequiores Editores. Hinc de oratione hiulca queſtus eſt Conringius, qui Sylburgii admonitionem non legerat. Deinceps Aldina πολυπραγμονούσης habet. Κακοπραγμονεῖν habet Polybius et Plutarchus; ſed formae μονοπραγματεῖν et πολυπραγματεῖν unicum ex h. l. exemplum poſuit Stephanus: quare haud ſcio an utraque forma admonitu Aldini Codicis corrigenda ſit. Vetus Interpres: *cura circa unum intenta quam circa multa.*

5. ἐμποδίζουσιν ἀλλήλαις] Camerarius ἀλλήλας corrigebat uſus auctoritate Platonis; verum ex noſtro tria exempla poſuit Stephanus, primum hunc ipſum locum, alterum ex Ethicorum 7. οὐκ ἐμποδίζει φρονήσει. Equidem in Nicomacheis 1, 10. reperio καὶ ἐμποδίζει πολλαῖς ἐνεργείαις. Tertium ex libro 3. de generat. animal. c. 5. ὅσοις ἐμποδίζει τὸ ὠραῖον.

ὀβελισκολύχνια] Victorius annotavit idem nomen ex noſtro de Partibus animal. 4, 6. et e Polluce 10, 118. cujus

haec sunt verba τὸ δὲ ὀβελισκολύχνιον, στρατιωτικὸν μέντοι τὸ χρῆμα, εἴρηται δὲ ὑπὸ Θεοπόμπου τοῦ κωμικοῦ ἐν Εἰρήνῃ

Ἡμᾶς δ' ἀπαλλαχθέντας ἐν ἀγαθαῖς τύχαις
Ὀβελισκολυχνίου καὶ ξιφομαχαίρας πικρᾶς.

Ad quem locum Comici respiciens Athenaeus 15, p. 701. (567 nuperae Editionis) καὶ τάχα τούτῳ (ξυλολυχνούχῳ) ὅμοιόν ἐστι τὸ παρὰ Θεοπόμπῳ ὀβελισκολύχνιον, ubi antea ὀβελισκόλυχνος edebatur, in Codice vero est τὸ ὀβελισκόλυχνον. Similis est μάχαιρα Δελφικὴ ad plures usus facta, quam libro 1. supra noster memoravit, quae haud scio an eadem sit, quam Theopompus Comicus ξιφομάχαιραν vocavit.

6. οὐκ ἀναγκαῖον μὲν, δεῖ δ' ὑπάρχειν] Aldina μὲν omisit, sed Aretinus reddidit, et Isingr. cum Sylburgiana adjecit, uti Victoriana. In illo δεῖ δὲ ὑπάρχειν merito haesit Camerarius, cum expectet lector χρήσιμον δὲ ὑπάρχειν, ut fuit antea f. 4. ποῖαι ἀναγκαῖαι μὲν οὔ, χρήσιμοι δὲ πρὸς σπουδαίαν πόλιν. Itaque recte Aretinus *non necessarii quidem sed oportuni* vertit.

Δεῖ δὲ] Vulgatam scripturam ἀρχήν. Ἁρμόττει δὲ καὶ τοῦτο ex Camerarii egregia conjectura correxissem, nisi faciliorem et commodiorem Aretini versio suppeditasset, ubi est: *Debet etiam hoc non latuisse, quales conveniant secundum locum magistratus plurium curam habere.*

κατὰ τὸ πρᾶγμα] Lambinus τὰ πράγματα malebat, et Aretinus *negotia* vertit, ut Victorius *rerum sive hominum proposita sibi varietate.*

7. ἴσων δὲ] Aldina et vetus Interpres δὲ omisit. Deinceps ἐκ τῶν πλουσίων malebat Sylburgius, prout sequitur ἐκ τῶν ἐλευθέρων; ut antecedit ἐκ πεπαιδευμένων. Verum cum articulus adsit in Aldina, eum cum Sylburgio recepi, a Victorio et ceteris omissum.

διαφοραὶ τῶν ἀρχῶν] Ita vulgatam αὐτὰς τὰς διαφορὰς e conjectura correxit Victorius: scripturam vitiosam repetierunt Sylburgiana et recentiores. Camerarius vitium bene animadvertit, sed medelam non reperit. Giphanius correctionem Victorii non magis vel agnovit vel reddidit vertendo, quam ceteri interpretes omnes. Itaque cum vertisset: *An sunt quidem aliquae (respublicae) ipsis magistratuum dif-*

ferentiis accommodatae? Et quidem eſt ubi conveniant, et ubi differant: addidit annotationem hanc: *Haec verba usque ad* ἔστι δ' ὅπου συμφέρουσι *de mendo valde mihi ſunt ſuſpecta, ne dicam omnia videri mihi ſpuria et inducenda.* Poſt διαφέρουσιν vetus Interpres interſerit *propter hoc.*

8. δεῖ μὲν γὰρ — ἀσχολῶν ἔσται] Aretinus omiſſis verbis μὲν γὰρ vertit *ne otioſus ſit.* Victorius *ut ſolutus ſit illa cura.* Vetus Interpres *quatenus non vacans erit.* Προβούλων nomen ex Ariſtotelis Rhetor. 3, 18. appoſuit Victorius, ubi eſt: οἷον Σοφοκλῆς ὑπὸ Πεισάνδρου ἐρωτώμενος, εἰ ἔδοξεν αὐτῷ ὥσπερ καὶ τοῖς ἄλλοις προβούλοις καταστῆσαι τοὺς τετρακοσίους. Vides etiam hic προβούλων nomen et officium fuiſſe in oligarchia Athenienſium quadringentorum virorum inſtitutum. Sophoclem iſtum etiam inter triginta tyrannos cum aliis in Hellenicis nominavit Xenophon. Cf. Valeſium ad Harpocrat. p. 181. ed. Gronovii. Vetus Interpres *proconſules* hic vertit.

καθιστᾶσιν ἐπὶ] Aretinus *illi qui ante deliberant, conſiliariis conſtituunt,* Victorius *conſtituti ſunt poſt conſultores.* rectius in annotatione *qui aliquo modo praeſint illis et quaſi moderentur.* Lambinus *conſultatoribus opponuntur atque adeo imponuntur.* Ramus *Probulorum major eſt auctoritas.* Giphanius *ſenatoribus ſunt velut impoſiti.*

9. εὐπορία] Pejus ἀπορία reddidit vetus interpres, monente Victorio. Sed in exemplo Verſoris *pecunia,* in Thomae *penuria* reperi.

κωλύειν ἐξιέναι] *prodire domo* interpretatur Victorius, *fieri enim non poteſt, ut prohibere pauperum mulieres alterius ſit quam paucorum potentiae, cum mulieres ipſorum in deliciis vivant* Aretinus plane diverſam ſcripturam ſecutus. Ramus *quid enim pauperum uxores vagari prohibeat?* Giphanius *Nam qui tenuiorum mulieres, ne procedant, coerceri poſſunt?* Idem comparavit locum Cornelii in Praefatione de vita mulierum graecarum οἰκουργῶν domeſtica, et Xenophonteum illud in Oeconomico 7, 30. τῇ μὲν γὰρ γυναικὶ κάλλιον ἔνδον μένειν ἢ θυραυλεῖν. Equidem ἐξιέναι malim interpretari *in publicum prodire.* Γυναικονόμους fuiſſe in republica vetere Athenienſium

nienſium conſtat teſtimonio Philochori apud Athenaeum libro 6, et Pollucis 5, ſ. 112. ſed eorum auctoritas et nomen nova democratia exorta fuit abolita. Lacedaemonii ἀρμοσύνους vocarunt hunc magiſtratum, teſte Heſychio.

10. διαφοραὶ τρεῖς] Camerarius ad h. l. ita. *Haec ſcriptura quomodo cum iis, quae ſubjiciuntur, congruat, non poſſum decernere; mihique omnino in illo τρεῖς eſſe mendum videtur. Hoc quidem mihi dici videtur: tres quaſi terminos totius conſiderationis conſtitutos trifariam rurſus diſtingui, ita ut ſinguli illorum bifariam conſiderentur. Hanc autem in tria diviſionem diſtribui ſingulatim in quatuor, non magis jam adhibita illa duplicatione in prima differentia triplici. Sic enim duodecim exibunt, ductis tribus in quatuor.* Giphanius etiam ita: *Eſt autem hic locus de magiſtratuum creatione bimembris, ut dixi: qui et quot ſint modi creandorum magiſtratuum, et qui quibus rebuspublicis conveniant, id eſt qui democratici, qui ariſtocratici etcet. adeo obſcurus et difficilis, ut ingenue fateri cogar, me eum quantumvis perpenſum, non potuiſſe aſſequi totum. Nam partim facile eſt noſſe et menda quaedam nonnulla deprehendi, ſed quia totum locum perpurgare non potui, latine eum reddidi vulgata exemplaria ſecutus; explanationem doctioribus aut alii tempori reſervandam putavi.* Heinſius breviſſime ad h. l. τρεῖς mutari juſſit in τινές. Vitium in numero manifeſtum eſt; nam ſubjiciuntur ſingulae partium harum trium (τίνες, ἐκ τίνων, τίνα τρόπον) modi conjungendarum tantum duo. Eſt igitur hic συνδυασμός; quem mox ſequitur alter; atque infra ſ. 11. δύο συνδυασμοὶ memorantur. Aut igitur τινὲς aut δύο ſcribendum. Accuratius hac de re docebo ad ſect. 11.

Μεγάροις — συμμαχεσαμένων] De Megarenſium democratia laudat Victorius locum noſtri Poetic. 5, 5. ὡς ἐπὶ τῆς παρ' αὐτοῖς δημοκρατίας γινομένης. De hoc ſtatu mutato dicetur infra ad 5, 5. Aretinus haec aliter ſcripta legit aut erravit vertens: *qui una cum populo conjuncti redierunt.*

11. Πάλιν ταῦτα συνδυαζόμενα — τὰς δὲ κλήρῳ] Haec tota periodus tota abrupta haeret, nec aptam habet verborum ſtructuram, nec ſententiam abſolvit. Infra tamen huc reſpi-

ciens Philofophus ait χωρὶς τῶν δύο συνδυασμῶν. Duos igitur συνδυασμὺς praemiffos ait effe, cum vulgo unus tantum appareat hoc quidem in loco: quanquam hinc poffit aliquis arguere non inepte alterum anteceffiffe. Πάλιν enim ad anteriorem συνδυασμὸν referri videtur; cum tamen antea vulgo legatur ἑκάστυ δὲ τῶν τριῶν τύτων διαφοραὶ τρεῖς εἰσιν. Vitium illius loci agnovit Camerarius et Giphanius, fed medelam, quam hic locus et tertius inferior fuppeditat, non repererunt. Scilicet ubi tres διαφοραὶ memorantur verbo, fequuntur tamen combinationes tantum trium illarum partium (τίνες, ἐκ τίνων, τίνα τρόπον). Itaque manifeftum eft, hunc effe priorem συνδυασμὸν ipfo Philofophi indicio: unde confequens eft, ut aut cum Heinfio τινὲς, numero non definito, fcribamus, aut τρεῖς in δύο mutemus, quo numero apertius συνδυασμὸς indicetur. Sententia ipfa igitur plana eft; in verborum modo ftructura laboramus, quae concinnari ita poteft, ut συνδυάζονται fcribamus, dum Codex integrior aliam medelam fuppeditaverit. Retinet tamen conatum mutandi fimilis locus infra de judiciis, ubi eft: Ἔτι τὰ αὐτὰ συνδυαζόμενα, λέγω δὲ etcet.

καὶ ἢ ἐξ ἁπάντων ἢ ὡς ἀνὰ μέρος] In his geminum eft vitium. Primum ineft in verbis, alterum in fententia. Quinquemembris enim oratio vel divifio videtur effe, cum fenfus flagitet quadrimembrem. Verum haec ipfa quatuor membra nec in vulgari fcriptura apparent, fi rationes veras ineas. Copulari enim debent tres partes (τίνες, ἐκ τίνων, τίνα τρόπον) ex ratione Philofophi non per paria, qui συνδυασμὸς dicitur, fed triplici ratione, ut tribus fuperioribus partibus refpondeant membra συζυγίας. Verum hic duo tantum τρόποι copulationis memorantur; duo alii videntur excidiffe. Sunt vero duo modi hic commemorati hi. 3 πάντες ἐκ πάντων ἀνὰ μέρος κλήρῳ 4 πάντες ἐκ πάντων ἀεὶ αἱρέσει. Duos reliquos modos licebit ita fupplere ἢ τὰς μὲν (ἀρχὰς) ἐκ τινῶν αἱρέσει τὰς δ' ἐκ πάντων κλήρῳ. Vitium in numero vidit etiam Schlofferus. Nunc de vitio verborum videamus. Apparet diftinguere voluiffe philofophum notionem, quae vocabulo πάντες ineft; dicuntur enim ita ἀνὰ μέρος vel ὡς ἕκαστος, dicuntur

etiam ἀεὶ ἅπαντες vel ἅμα ἅπαντες vel ἀθρόοι. Similiter supra Cap. 11. ſ. 3. εἰσὶ δὲ οἱ τρόποι τῦ πάντες πλείες· εἰς μὲν τὸ κατὰ μέρος, ἀλλὰ μὴ πάντας ἀθρόυς. — εἰς δὲ τὰς ἀρχὰς βαδίζυσι πάντες κατὰ μέρος ἐκ τῶν φυλῶν καὶ τῶν μορίων τῶν ἐλαχίστων παντελῶς, ἕως ἂν διέλθῃ διὰ πάντων. Dubitari igitur poſſe non videtur prius ἢ ſupervacaneum et delendum eſſe, quod vidit etiam Schloſſerus; igitur ſecluſi. Deinde vulgatum πολιτικῶν, quod eſt in Aldina et Victoriana, cum Camotiana, Iſingr. Sylburgio et Lambino mutavi in πολιτῶν, quod dederunt Heinſiana et Conringiana. Vetus Interpres *civiles* vertit.

Πάλιν εἰ τινες] *Rurſus verò ſi pauci* Aretinus; additum igitur δὲ legiſſe videtur.

12. δύο — γίνεσθαι] Locum hunc mendoſum Conringius pronunciavit, quoniam verbum γίνεσθαι non habeat, quo poſſit referri; certe ad πάντας non poſſe referri. Deinde alteram κατάστασιν non ſatis perſpicue proponi; praeterea etiam tertiam commemorari. Cui Schloſſerus reſpondit, ad γίνεσθαι repeti debere vocabulum καταστάσεις; in numerando vero verba αἱρέσει ἢ κλήρῳ ad unam eandemque rationem pertinere; discrimen omne eſſe in πάντας ἐκ πάντων et in illis τὰς μὲν — τὰς δὲ τῶν ἀρχῶν. Quod ad prius attinet, ratio Schloſſeriana plane eſt contraria grammaticis regulis. Conringius vero falſo negavit γίνεσθαι pertinere ad πάντας. Id enim verbum poſitum eſt pro καθίστασθαι, unde κατάστασις ducta eſt. Cur verbo utroque hic uſus ſit Philoſophus, facile apparet ex adjectis αἱρέσει ἢ κλήρῳ, quae eum impediebant, quominus αἱρεῖσθαι vel κληρῦν uſurparet.

αἱρέσει, [ἢ ἀμφοῖν] ἢ τὰς] Haec duo verba ἢ ἀμφοῖν hoc quidem in loco recte mihi damnaſſe, ut ſuperflua, videtur Conringius; igitur ſecluſi.

Καὶ τὸ τινας ἐκ πάντων] Hanc periodum vitioſam pronunciavit etiam Camerarius, ſed emendare non potuit. Aretinus verba aperte ſupervacanea ἢ ἀμφοῖν, τὰς — τὰς δ' αἱρέσει omiſit. Schloſſerus vertit: *Oligarchiſch iſt es, wenn nur einige das Recht der Wahl haben, ſey es aus allen oder aus Einigen, es ſey nun durch Wahl oder Loos oder beydes; und*

zwar iſt letzteres, die Beſtellung durch Loos und Wahl, ſtrenger oligarchiſch. In annotatione rationem verſionis reddere non eſt dignatus. Veri tamen veſtigium aliquod ſubodoratus eſſe mihi videtur. Nempe ſuſpicor ſcribendum eſſe ἢ ἐξ ἀμφοῖν, τὰς μὲν κλήρῳ τὰς δ' αἱρέσει, ὀλιγαρχικόν· ὀλιγαρχικώτερον δὲ καὶ τὸ ἐξ ἀμφοῖν. Difficile iſtud ἐξ ἀμφοῖν refero ad τινὰς et πάντας cum Sohloſſero, qui in oligarchia ita differunt, ut πάντες ſint illi omnes, quorum in poteſtate eſt oligarchia, id eſt πάντες οἱ κύριοι τῆς ὀλιγαρχίας. Sed in iſto numero ſunt etiam, qui ad munera quaedam non admittuntur, quae familiis quibusdam vel cenſui cuidam quaſi peculiaria et propria habentur. Hae paucae familiae poſſunt τινὲς dici, cum ceteris opponuntur; omnes vero ſimul ſumtae πάντες. Videant acutiores!

13. Τὸ δὲ τὰς μὲν] Conringius monet aut excidiſſe aut intelligi debere τινάς.

Καὶ τό τινας ἔκ τινων κλήρῳ] Codex Camerarii hunc totum locum ita ſcriptum habebat: τὸ δέ τινας ἔκ τινων ὀλιγαρχικόν, καὶ τό τινας ἔκ τινων ἀμφοῖν· τὸ δέ τινας ἐξ ἁπάντων, τότε δὲ ἔκ τινων αἱρέσει πάντας, ἀριστοκρατικόν. Aldina κλήρῳ omiſit. Aretinus vertit: *Etiam ſi per ſortem fiat vel non fiat et quosdam ex quibusdam utroque modo.* Hinc nata eſſe videtur Camerario ſuſpicio, (nominat autem ſimpliciter latinas quasdam interpretationes) ſcriptum fuiſſe in libro ejus: ὀλιγαρχικόν, ἤτοι κλήρῳ γινόμενον ἢ μὴ γινόμενον· ὁμοίως δὲ καὶ τὸ τινὰς ἔκ τινων ἀμφοῖν· τὸ δέ τινας ἐξ ἁπάντων, καὶ ἔκ τινων αἱρέσει πάντας, ἀριστοκρατικόν. Ipſe vero ſuſpicatur, verba illa μὴ γινόμενον δ' ὁμοίως ex adſcripta alicujus annotatione irrepſiſſe; quae ſuſpicio nititur etiam libri ſcripti auctoritate; igitur Lambinus eadem verba in verſione omiſit. Vocabulum κλήρῳ cum Aldina omiſit etiam Codex Camerarii; ſed ex ſuis libris addidit Victorius; habet idem margo Iſingr.

οὐκ ὀλιγαρχικὸν] Haec verba in Aldina, Codice Camerarii, et ab Aretino omiſſa ex verſione antiqua inſeruit Victorius, a quo acceperunt ſequiores Editiones; margo Iſingr. negationem tollit. Conringius totum locum ita refingit τὸ δέ τινας ἔκ τινων αἱρέσει, ὀλιγαρχικόν, καὶ τό τινας ἔκ τινων κλή-

ρῶ, ὁμοίως καὶ τινὰς ἔκ τινων ἀμφοῖν. Τὸ δὲ τινὰς ἐξ ἁπάντων, οὐχ ὀλιγαρχικόν. Lambinum ait ad eundem fere modum legisse videri; ita enim vertere: *at quosdam ex quibusdam electione oligarchiae convenit, et quosdam ex quibusdam sorte: et item quosdam ex quibusdam utroque.* Equidem in hac tanta difficultate, ubi exitum reperire est difficile, verba tantum ea seclusi, quae cum ceteris ratione grammatica nulla jungi possunt.

τὸ δ' ἔκ τινων] Aldina τό τι ἔκ τινων, quod vertit Aretinus. τότε δὲ ἔκ τινων Codex Camerarii. Conringius scribi debere censuit τὸ ἐξ ἁπάντων αἱρεῖσθαι τινάς. Deinceps verba τὴν κυρίαν Aretinus vertit *auctoritatem habere*, quasi τὸ κύριον εἶναι scriptum legisset.

Ad Caput XIII.

καὶ τούτων] quasi antea δικαστήρια non δικαστικὸν dixisset. Sylburgius tamen τοῦτο malebat scriptum. Sed ecce vetus Interpres *quod judicativum de praetoriis.* Igitur is scriptum legit τὸ δικαστικὸν περὶ τῶν δικαστηρίων εἰπεῖν. Unde non dubitavi tria vocabula περὶ τῶν δικαστηρίων inserere. Sequens ὑπόθεσιν Aretinus *viam*, Victorius *fundamentum* vertit, *pro ea institutione quae nobis proposita est* Lambinus, *cujus genera ex eodem principio nobis deducenda sunt* Ramus, *instituta ratione* Giphanius, *ratione eadem qua jam de superioribus duobus actum* Heinsius.

ἔστι δὲ] Pro δὲ Aretinus *enim* reddidit; equidem δὴ scriptum fuisse puto.

εὐθυντικὸν] Aretinus *rationes reposcere*, Victorius *quod corrigit*, in annotatione ait praepositum id rationibus accipiendis eorum, qui munus aliquod publicum obierint, ac si quid illi ulla in re peccarint, corrigere id atque emendare. Lambinus *quod ad repetendas rationes a magistratibus pertinet.* Ramus *in reposcendis gestae provinciae rationibus*, Giphanius *Primum repetundarum*, Heinsius *Primum quod adversum magistratus de iis, quae in munere ipso, dum in eo versa-*

rentur, deliquerunt, inſtituitur, Camerarius *ad referendas et accipiendas rationes munerum mandatorum et geſtarum curationum adminiſtratarumque provinciarum.* Giphanius annotat Romae hoc inſtitutum non fuiſſe, ut magiſtratus ipſi muneris geſti rationes coram judicibus exponerent, ſed judicium repetundarum adverſus magiſtratus dari ſolitum, quod reſpondeat εὐθύνη Graecorum, quodque Cicero libro 3. extremo de Legibus rationum referendarum vocare videatur. Quidni igitur ipſe εὐθυντικὸν vertit *rationum referendarum* potius quam *repetundarum?* cum de repetundis pecuniis judicium romanum eſſet.

τῶν κοινῶν ἀδικεῖ] Aretinus *ſi publice quis cui injuriatus ſit,* Victorius *ſi aliquis injuſte ſe gerit in quapiam republica,* in annotatione *ſi quis laedit violatque aliquod publicum bonum.* Lambinus *quod ad delicta publica, eaque, quae in perſonas publicas injuſte commiſſa ſunt;* Ramus *ſecunda in publicis injuriis,* Giphanius *aliud peculatus.* Heinſius *quod adverſus eos inſtituitur, qui in rempublicam delinquunt.* Camerarius *ſecundum publicarum injuriarum,* vel *publicorum judiciorum,* vel *ſignificatur potius delictum, quo damnum injuria datum ſit publicae utilitati, ut ad popularem actionem haec referri forte poſſint.* Giphanio videtur eſſe *adverſus eos, qui rempublicam compilarint aut ſint depeculati, quod Graeci φάσιν vocent, latini peculatum, quaſi dicas furtum publicum.* Philoſophus dicere videtur δημόσια ἀδικήματα, quorum Athenis dabatur et γραφὴ et δίκη. δημοσίων ἀδικημάτων δίκην nominat Pollux 6, 154. Idem 8, 51. ἡ δ' εἰσαγγελία τέτακται ἐπὶ τῶν ἀγράφων δημοσίων ἀδικημάτων κατὰ τὸν νόμον τὸν εἰσαγγελτικόν. — ἀδικῶν δέ τις ἁλίσκεται ἢ ἄρχων ἢ ῥήτωρ εἰς τὴν βουλὴν εἰσαγγελία δίδοται κατ' αὐτοῦ. De eodem Harpocratio ἡ μὲν γὰρ ἐπὶ δημοσίοις ἀδικήμασι μεγίστοις καὶ ἀναβολὴν μὴ ἐπιδεχομένοις. De φάσει accurate Pollux 8, ſ. 47. tradit.

ὅσα εἰς τὴν πολιτείαν φέρει] *quaecunque ad ſtatum civitatis referuntur* Victorius cum Aretino, *quod ad peccata in reipublicae ſtatum* Lambinus, *tertia in negotiis reipublicae* Ramus, *tertium de ſtatu reipublicae* Giphanius, *de iis quae ad*

praesentem statum reipublicae pertinent, ut hac in parte crimen id videri possit, quod latini vocarunt majestatis Camerarius. Giphanii annotatio *si quis in rempublicam quid committat: quod Graeci non uno sed multis nominibus* προδοσίας, παρανόμου, ἀστρατείας, *romani uno nomine majestatis aut perduellionis vocant, quod judicium satis est notum.* Pertinent ad hunc censum inprimis δήμου καταλύσεως δίκη apud Pollucem 6, s. 154. et qui ibidem sect. 152. recensentur βουλεύων τυραννίδα, καταλύων τὴν πολιτείαν, ἐπὶ καταλύσει τοῦ δήμου συνιών. Idem 8, s. 52. ἐγίγνοντο δὲ καὶ εἰσαγγελίαι κατὰ τῶν καταλυόντων τὸν δῆμον ῥητόρων, ἢ μὴ τὰ ἄριστα τῷ δήμῳ λεγόντων. Potest etiam ἡ παρανόμων γραφὴ huc referri, quam egregie enarravit Wolfius in Prolegomenis ad Leptineam p. CXXXVII. seqq.

ἄρχουσι καὶ ἰδιώταις] Victorius in annotatione *commune magistratuum et privatorum.* Voluisse igitur videtur additum κοινὸν, quod deesse apparet. Lambinus *quartum de controversiis et magistratuum et privatorum, cum ambigunt de multorum irrogationibus.* Ramus *quarta, ubi et qui sunt in magistratu et qui privati, de multis impositis litigant.* Giphanius *quartum tam de magistratibus quam de privatis, quae de multis ambigunt.* Heinsius *quartum de multis, ut si magistratus aliquis, dum suo fungitur officio, mulctam irrogavit civi, qua de re a cive conveniri potest.* Camerarius *quartum judicium proponit* ζημιώσεων *id est poenarum sive magistratus sive privati disceptent. Vocarunt autem Graeci* ζημίωσιν καὶ ζημίαν *non solum pecuniariam poenam, quae est latinis multa, sed quamlibet aliam,* καὶ τὴν εἰς τὸ σῶμα, *inquit Pollux.* Giphanius *Quartum est de multis et poenis, verbi gratia, si magistratus civem multa aequo graviore affecerit. Nam de multarum irrogatione saepe inter se magistratus et privati ambigere solent. De Romanorum more videatur Gellius* 11, c. 1. *et Lex Aliud est, et Lex. Si qua ff. de Verbor. Signif.* Pollux 8, s. 97. κωλακρέται εἶχον ἐξουσίαν καὶ ζημίαν ἀφελεῖν, εἰ ἀδίκως ὑπὸ τῶν ἀρχόντων ἐπιβληθείη. De quibus docet Valesius ad Maussaci notas p. 234. seqq. Proprie Athenis ἐπιβολὴ vocatur ἡ ὁριζομένη ζημία τοῖς ἀλοῦσιν ὑπὸ τῶν ἀρχόντων. Cf. Valesius ad Harpocr. p. 67.

καὶ τὸ ξενικὸν] Aretinus et Ramus *de peregrinis*, Victorius *lites peregrinorum*, Lambinus *de caedibus et de criminibus inter ſicarios et de rebus peregrinis:* Giphanius *de caede et de peregrinatione*, Camerarius *cognitionum externarum rerum et negotiorum pertinentium ad peregrinos.* Heinſius *de peregrinis, hoc eſt, de eorum, qui in civitate peregrini ſunt, negotiis.* Giphanii annotatio: *Septimum genus Graeci vocant* ξενικὸν, *Cicero libro 2. de Legibus de peregrinis, quod facit bipartitum Ariſtoteles, vel ubi peregrinus cum peregrino, vel ubi peregrinus cum cive controverſiam habet. His controverſiis Athenis praeerat* πολέμαρχος, *Romae praetor peregrinus.* Pollux 8, 91. de polemarcho: δίκαι πρὸς αὐτὸν λαγχάνονται μετοίκων, ἰσοτελῶν, προξένων. Idem Ariſtoteles apud Harpocrationem καὶ τἄλλα ὅσα τοῖς πολίταις ὁ ἄρχων, ταῦτα τοῖς μετοίκοις ὁ πολέμαρχος.

2. Φονικȣ̃ μὲν ȣ̃ν] Aldina ȣ̃ν omiſit, *rurſus* vertit Aretinus. Caedem factam ἐκ προνοίας Victorius com Giphanio et Heinſio interpretatur *conſulto factam*, Aretinus *ex providentia*, Lambinus *ſponte et conſulto*, Ramus *conſulto et de induſtria*, Camerarius *conſulto atque propoſito.* Giphanius annotat de caede conſulto facta Athenis judicium fieri ſolitum in Areopago; de caede invito facta in Palladio, de caede jure an injuria facta in Delphinio; de caede repetita in Phreattio.

περὶ τȣ̃ δικαίȣ]. Tale fuit Romae judicium, ubi Cicero pro Milone dixit, et caedem Clodii jure factam defendit.

Τέταρτον δὲ ὅσα] Aretinus *Et quot pro homicidio exulantibus circa reditum ſtatuuntur ut Athenis dicitur et in pheatri judicium.* Victorius *quaecunque reis caedis, ut redeant, intenduntur, veluti Athenis dicitur et curia vocata in Phreatte.* Lambinus *quartum maleficium eſt, cujus crimen iis infertur, qui ob caedem non voluntariam exulabant, ab exilio revocatis, ut capitis cauſam dicerent, quale dicitur Athenis eſſe etiam id judicium, quod exercetur in Phreattone.* Ramus *tum quae reis factae caedis in reditu ab exilio objiciuntur, quale eſt Athenis illud judicium, quod ἐν Φρεαττοῖ dicitur.* Camerarius *ſi ei qui caede facta ſolum verterit exilii cauſa, interea dum abeſt, aliquid, quod reditum impedire poſſit, objiciatur, ut ſi, quemad-*

modum dicitur in oratione Demosthenis contra Aristocratem, ob fortuitam caedem exulanti objiciatur caedes facta consulto. Giphanius annotat. *Quarta de caede controversia est, adversus eum, qui semel de caede accusatus, et quia de invito facta exilio multatus, alteram postea caedem fecerit; qui si revertatur, eo nomine accusetur. Haec igitur est repetita velut accusatio, propter alteram caedem adversus ab exilio redeuntem instituenda.* Camerarius formam Φρεαττοῖ comparat cum aliis veluti Μεγαροῖ et Πυθοῖ. Pausanias 1, 28, 12. Ἔστι δὲ τοῦ Πειραιῶς πρὸς θαλάσσῃ Φρεαττύς· ἐνταῦθα οἱ πεφευγότες, ἢν ἀπελθόντας ἕτερον ἐπιλάβῃ σφᾶς ἔγκλημα, πρὸς ἀκροωμένους ἐκ τῆς γῆς ἀπὸ νεὼς ἀπολογοῦνται. Cf. Pollux 8, f. 120. Harpocration h. v. Scriptum reperitur nomen etiam Φρεάττοι, Φρεάτοι et Φρεατοῖ. Vetus Interpres habet *velut Athenis dicitur et quod in puteum compulit judex.*

ἐν τῷ παντὶ χρόνῳ] Aretinus *et in omni tempore.* Vetus interpres παρόντι reddidit, *in praesenti tempore.* Idem deinceps pro ἀστοὺς scriptum αὐτοὺς reperit et vertit *ipsos.*

πεντάδραχμα] Giphanius annotat Athenis fuisse quadraginta viros, qui cognitionem haberent decem tantum drachmarum. Laudat auctorem Pollucem 8, 100. ubi haec traduntur: Οἱ δὲ τεσσαράκοντα πρότερον μὲν ἦσαν τριάκοντα, οἳ περιϊόντες κατὰ δήμους τὰ μέχρι δραχμῶν δέκα ἐδίκαζον, τὰ δ' ὑπὲρ ταῦτα διαιτηταῖς παρεδίδοσαν. μετὰ δὲ τὴν τῶν τριάκοντα ὀλιγαρχίαν, μίσει τοῦ ἀριθμοῦ τῶν τριάκοντα, τεσσαράκοντα ἐγίνοντο. De iisdem 40 viris repetit libro 9, f. 101. Eosdem κατὰ δήμους δικαστὰς dicit et ex Aristotelis republica Atheniensium describit Harpocration.

Ceterum idem Giphanius de partitione hac judiciorum ita judicat: *Quae partitio qua ratione nitatur, non possum satis intelligere. Cur, inquam, non vel plura vel pauciora fora Aristoteles faciat. Athenis quidem de rebus capitalibus quinque celeberrima erant fora, Areopagus, Delphinium, Palladium, Phreattium et Prytaneum; rerum civilium Heliaea, Parabystum, Trigonum et Metychium. Judicium quoque arbitrorum, quos Diaetetas vocant. — Rectior igitur et melior tribunalium partitio haec fuerit, ut quemadmodum caussae et res aliae sunt ca-*

pitales, aliae vero civiles, fora quoque ſint alia rerum capitalium, alia civilium: quae ſumma tribunalium ſeu judiciorum ſit diviſio, cauſis ſeu rebus, de quibus fiunt judicia, accommodata, quomodo et Plato in libris de Legibus, et Juris conſulti noſtri partiuntur etcet. Accuratam judiciorum enumerationem et numeri neceſſariorum definitionem dare Philoſophus noluiſſe videtur, contra exempla ad deſcriptionem generalem accommodata ſumſit ex republica Athenienſium, ubi et plurima et accurate deſcripta illi judicia eſſe videbantur.

3. *τοὺς μὲν κλήρῳ, τοὺς δ' αἱρέσει*] Lambini conjecturam *κληρωτοὺς, τοὺς δ' αἱρετοὺς* non improbabilem recepit Sylburgiana atque hinc recentiores.

οἱ τρόποι τοῖς εἰρημένοις] Aretinus *in praedictis*, Victorius *iidem ſunt atque illi qui dicti:* ſcilicet is inſeri voluit *οἱ αὐτοί εἰσι.* Lambinus *iis quos ſupra diximus conſimiles ſunt:* Ramus *quapropter hi modi antea deſcriptis — reſpondent.* Giphanius *modi ſupra explicatis ſimiles.* Vitium vulgatae bene vidit Camerarius, qui vulgatam ita accipi debere ait: *οἱ τρόποι οὗτοι τοῖς εἰρημένοις εἰσὶν οὗτοι, ὥσπερ ἐλέχθησαν*, id eſt *τῶν εἰρημένων.* Hinc patet, unde ducta ſit Conringii conjectura inepta, qua *τῶν εἰρημένων* ſcribendum eſſe cenſuit. Non magis ferri poteſt Victorii ratio; non ſunt enim hi *τρόποι* iidem, ſed numero pares, ergo *ἴσοι.*

4. *εἶναι τὰ δικαστήρια*] Conringius *τῶν δικαστηρίων* malebat; Aretinus etiam *Quot igitur modi judiciorum eſſe poſſint.* Ramus *Quot igitur modis fieri potuit, judicia diviſa ſunt.* Giphanius *quot igitur modi judiciorum eſſe poſſint.* Apparet ita, unde conjecturam duxerit Conringius. *εἶναι* dictum videtur pro *καθίστασθαι*, et nihil mutandum.

Ad Aristotelis Politicorum Librum V.

Ad Caput I.

ἔτι δὲ διὰ τίνων — ἑκάστη] Haec inepte repetunt brevius dicta verbis istis σωτηρίαι τίνες καὶ κοινῇ καὶ χωρὶς ἑκάστης εἰσίν; unde suspicor esse interpretationem Grammatici. Video nunc Giphanium ita ad h. l. annotare: *Miror hanc παλιλογίαν in Aristotele. Nam haec duo idem valent, eodemque pertinent, de caussis conservandarum rerumpublicarum. Quare haud scio, an non rectius alterum tolli possit.* Equidem seclusi, dum libri scripti plures damnent. Idem Giphanius monuit his verbis ὧν προειλόμεθα respici ad locum libri 4, c. 2.

2. ὑπολαβεῖν] Victorius *animo comprehendere principium.* Aretinus *Oportet autem prius illud principium assumere.* Lambinus *Primum autem existimare oportet:* Ramus *Atque illud est inprimis fundamentum constituendum:* quasi ὑποβαλεῖν scriptum legisset. Giphanius *Primum autem caput existimare oportet.* Camerarius *reprehendere principium, id est repetere ea, quae initio dicta sunt* vel *ante omnia autem principio est hic quasi insistendum.* Vetus Interpres deinceps ἔτι δ' ἁμαρτανόντων scriptum reperit et vertit *adhuc autem peccantibus.*

γεγένηνται — πάντων] Aretinus *sunt — et in his confitentur quidem omnes.* Idem sequens ἐγένετο vertit *constat;* et verba ὅτι γὰρ ἐλεύθεροι — νομίζουσιν omisit.

εἶναι νομίζουσι] Verbum posterius tolli jussit Camerarius, quod sententiam conturbet et in vetere libro suo non extet. Ego vero nihil abjiciendum, contra aliquid deesse

cenſeo, quod ſenſum abſolvat, videlicet vocem ἴσοι, quam in annotatione expreſſit Victorius *arbitrantur ſe ſimpliciter omninoque eſſe aequales.* Camerarius etiam ἁπλῶς interpretatur *ſimpliciter plane, prorſus, non diſtincte.* Reliqui etiam Interpretes omnes *pares* addiderunt; quare non dubitavi ἴσοι inſerere. Caſaubonus ὁμοίως ὁμοίους maluit.

3. ἣν ἑκάτεροι τυγχάνουσι] Camotiana ἣν omiſit et poſt ἔχοντες inſeruit καί. Eadem cum Victoriana, Zuingeriana τυγχάνωσιν, quod ex Iſingr. Sylburgiana correxi. Ecce vetus Interpres: *quam forte habent utrique.* Igitur ſcriptum legit ἣν ἴσως ἑκάτεροι τυγχάνουσιν. Non inepte!

ἀνίσους ἁπλῶς] Aretinus *ſimpliciter praeferantur* vertit.

4. τῶν στάσεων εἰσίν·] Vulgo ſequitur ὅθεν στασιάζουσι ineptiſſime, cum tamen ſit manifeſtum, ad ſequentia membra, ὁτὲ μὲν γὰρ πρὸς τὴν πολιτείαν — ὁτὲ δὲ, οὐ πρὸς τὴν καθεστηκυῖαν, deeſſe verbum, ſine quo ſenſus manet imperfectus et obſcurus. Hinc factum eſſe puto, ut ſcriptura διχῶς, quam in uno tantum Codice et in vetere verſione reperit Victorius et vulgato antea δικαίως ſubſtituit, mutaretur; poſteaquam vero prava lectio invaluerat, (ea eſt in Camotiana aliisque, probata ab Aretino, Lambino et Giphanio, recte tamen repudiata a Sylburgio, Ramo, Heinſio, Conringio) non mirum plura etiam a librariis mutata fuiſſe verba, et interpretes pleroſque omnes a ſenſu loci aberraſſe. Scilicet καταστήσωσι dedit Iſingr. Sylburgius, Ramus, Heinſius, Conringius; noſtrum cum Victorio et Camotiana, Victoriana et Zuingeriana tuetur Caſaubonus. Aretinus diverſam lectionem Codicis ſui ſecutus verba ὅθεν στασιάζουσιν omiſit, deinceps iterum iſta πρὸς τὴν πολιτείαν, ὅπως, poſtea verbum μεταστήσωσι, denique vertit locum ita, quaſi εἰς additum legiſſet ante ὀλιγαρχίαν et δημοκρατίαν et πολιτείαν et ταύτας. Equidem verba ὅθεν στασιάζουσι ſuſtuli ex ſede antiqua, et poſterius verbum inſerui et ſuam in ſedem reſtitui poſt ὁτὲ μὲν γάρ. Ita fit ſententia perfecta et perſpicua, et verbum μεταστήσωσι ſuam obtinet poteſtatem. Denique ita demum apparet, ſcripturam δικαίως eſſe falſam, διχῶς autem veram.

Duo enim genera mutationum in univerſum ponit, quorum ſpecies plures commemorantur.

ἢ πρὸς — πολιτείαν,] Repete στασιάζουσιν: quod faciendum iterum poſt ſequentia Ἔτι περὶ — ἧττον.

5. Λύσανδρον — Παυσανίαν] Lyſander Ageſilai contumeliis inductus fuit in id conſilium, varie memoratum a Plutarcho et Cornelio Nepote in vita Lyſandri. De Pauſania rege ſatis conſtat; quod vero is tentaverat, poſtea Cleomenes perfecit.

6. εἰς δὲ τὴν ἡλιαίαν] Vetus verſio Verſoris: *in praetorio autem eorum neceſſe eſt*, ſed Thomae exemplum: *Apud Aelienſes autem in praetorio eorum neceſſe eſt.* Aretinus: *apud Elienſes vero neceſſarium eſt illorum etiam qui verſantur in republica dignitates vadere, cum creatur magiſtratus.* Victorius: *In Heliaeam autem neceſſe eſt accedere magiſtratus, qui ſunt in republica, cum plebiſcito creetur magiſtratus aliquis.* Lambinus: *Jam vero in maximum illum et frequentiſſimum judicum conſeſſum, quem Heliaeam Athenienſes nominant, neceſſe eſt, etiam nunc magiſtratus ex iis, qui in reipublicae adminiſtratione verſantur, pervenire, cum aliquis judex in demortui locum ſuffragio ſufficiendus eſt:* Ramus: *in Heliaeam vero ſi quis magiſtratus faciendus ſit, neceſſe eſt, eos magiſtratus aſſumi, qui adhuc in republica verſentur. Atque etiam archon, qui unus eſt in hac Athenienſi republica, ad Oligarchiam pertinet.* Giphanius in verſione omiſit, ſed in annotatione, uti interpretes plerique omnes, de Athenienſi judicio, quod Ἡλιαίας nomine appellatum fuit, haec accepit; ſed poſteaquam praefatus erat haec: *Quae hic de Heliaea et archonte adſeruntur, ſunt obſcura maxime, quo ea pertineant ſeu ſpectent:* — definit tandem in his: *Quare de toto hoc loco mea quidem ſententia valde mendoſo in his verbis εἰς δὲ τὴν ἡλιαίαν usque ad haec ἔστι δὲ διττὸν amplius quaerendum.* In Heinſiana Editione haec tanquam Giphanii verſio ponitur: *Ad Heliaeam autem magiſtratus cum ſuffragio creantur, ex his etiam nunc creari neceſſe eſt, qui rempublicam adminiſtrat.* Solus Camerarius vidit et admonuit haec de Epidamniorum republica adhuc intelligi debere. Is corrigi voluit ἔτι ὄντων ἐν

τῷ πολιτεύματι, interpretatus: *in praecipuum vero ac maximum conventum accedendi neceſſitas imponitur magiſtratibus, qui adhuc rempublicam gerunt, cum magiſtratus aliquis ſuffragiis creatur.* Victorius ſcilicet et cum eo Camotiana, Zuingeriana ἔτι τῶν ἐν τῷ πολιτεύματι dedit; Iſingr. Sylburgiana et quae has ſequuntur; Lambinus, Ramus, Heinſius, Conringius, ἔτι ἐν τῷ αὐτῷ. Scripturae tres omnes habent difficultatem grammaticam, quamvis ſenſus ſatis elucefcat. Equidem ὄντας ἐν τῷ πολιτεύματι — τὰς ἀρχὰς malim. Interim Victorii et Camotianae ſcripturam exhibui tanquam verae propiorem. Schloſſerus aliam tentavit interpretationem inductus in errorem ab Heinſiana paraphraſi hac: *Quemadmodum in curia ſuprema (Heliaea ei nomen eſt) id quod olim, cum adhuc in ea imperarent pauci, ibi obtinebat, etiam nunc obſervatur: hoc eſt ut ſuffragiis creentur, qui in ea judicant, ita quidem, ut in ea parte, a priori conſtitutione ne hoc quidem tempore recedant. Ut praetorem nunc omittam: nam is quoque magiſtratus in eadem civitate ex populari manſit ſtatu, quemadmodum et huic formae convenit potiſſimum.* Voluit igitur Schloſſerus ſcripturam Baſileenſem ἔτι τῷ αὐτῷ πολιτεύματι ita verti: *In Heliaeam autem oportet adhuc ſecundum priſtinum morem omnes magiſtratus adeſſe, quando novus cooptandus eſt.* Verum πολίτευμα aliud ſignificat, quam πολιτεία; et qui ſunt ἐν τῷ πολιτεύματι, habent ſummam imperii poteſtatem; contra cives omnes ſunt ἐν τῇ πολιτείᾳ vel μετέχουσι τῆς πολιτείας. Igitur lectio Baſileenſis nullo modo poteſt ferri. Supereſt, ut de Heliaea videamus. De Atticae civibus adſcriptis vel potius judicibus eorumque officiis conſtat imprimis ex juramento ſervato apud Demoſthenem contra Timocratem p. 747. unde patet, eos etiam magiſtratibus ex ordine et legibus creandis invigilaſſe. Idem igitur nomen vel officium fuiſſe neceſſe eſt conventui vel judicio alicui apud Epidamnios, aut vocabulum eſt vitioſum et mutandum in ἁλίαν, quo nomine inprimis doricae originis civitates conciones ſignabant. Verum ſuſpicor Philoſophum voluiſſe hoc vel ſimili nomine ſignificare ipſam illam βουλὴν, ad quam tranſtulerunt Epidamnii poteſtatem ademtam

φυλάρχοις; apud quos fuisse videtur solos jus approbandorum magistratuum. De Epidamniorum republica noster libro 2. cap. 7. haec tradit obiter: ἀλλ' εἴπερ δεῖ δημοσίους εἶναι τοὺς τὰ κοινὰ ἐργαζομένους (id est τοὺς τεχνίτας) δεῖ καθάπερ ἐν Ἐπιδάμνῳ τε καὶ ὡς Διόφαντός ποτε κατεσκεύαζεν Ἀθήνησι, τοῦτον ἔχειν τὸν τρόπον. Sed rem ipsam ignoramus, quam in exemplo positam tangit Philosophus. Nam vix huc pertinet, quod habet Aelianus v. h. 3, 16. Ἐπιδάμνιοι ἐπιδημεῖν καὶ μετοικεῖν παρεῖχον τῷ βουλομένῳ. Deinde libri 3. cap. 11. sect. 1. obiter memorat apud Epidamnios et Opuntios unum esse magistratum, cui belli gerendi et rei bellicae cura demendata sit, quasi στρατηγία ἀΐδιος. Infra hoc ipso in libro est cap. 4. μετέβαλε δὲ καὶ ἐν Ἐπιδάμνῳ ἡ πολιτεία ἐκ γαμικῶν· ὑπομνηστευσάμενος γάρ τις θυγατέρα, ὡς ἐζημίωσεν αὐτὸν ὁ τοῦ ὑπομνηστευθέντος πατὴρ, ἄτερος συμπαρέλαβε τοὺς ἐκτὸς τῆς πολιτείας, ὡς ἐπηρεασθείς. unde patet id, quod etiam ex hoc loco poterat colligi, formam reipublicae Epidamniorum fuisse oligarchicam. Sunt enim οἱ ἐκτὸς τῆς πολιτείας ii, qui saepius dicuntur οἱ ἐκτὸς τοῦ πολιτεύματος, qui ad magistratus non admittuntur gerendos; verum eam ipsam ob causam ex definitione sua Philosophus eos negat esse veros cives, et μετέχειν τῆς πολιτείας. Ideo nominavit τοὺς ἐκτὸς τῆς πολιτείας. Corinthiorum colonia fuit Epidamnus; non mirum igitur oligarchiam ibi fuisse, ut apud Corinthios. Thucydides 1, 24. de Epidamniis haec: στασιάσαντες δὲ ἐν ἀλλήλοις ἔτη πολλὰ, ὡς λέγεται — τὰ δὲ τελευταῖα πρὸ τοῦδε τοῦ πολέμου, ὁ δῆμος αὐτῶν ἐξεδίωξε τοὺς δυνατούς. Hinc ortum bellum Peloponnesiacum. Apparet etiam ex hoc Thucydidis loco oligarchiam fuisse Epidamni.

ὁ εἷς ἦν] Aretinus: *quod unus solus ad magistratum sumebatur.* Victorio ἄρχων est *praetor.* An hic sit is, quem rei bellicae curam gessisse antea monui ex nostro, an diversus, incertum videtur mihi. Potius tamen diversum censuerim, quia ἄρχων vocatur; στρατηγῷ enim perpetuo id nomen convenire non videtur.

πανταχοῦ] Camotiana πάντων, unde Sylburgius πάντως efficiebat. Sequentia ita vertit Victorius ita vulgo scripta ὡ

μὴν τοῖς ἀνίσοις non tamen inaequalibus adeſt quod proportione ſit. Aretinus: *disparibus tamen non exiſtit proportio.* Lambinus *eſt autem inaequalitas et cum inaequales quidem ſunt cives, non tamen inaequalibus tribuitur id, quod proportione ſit aequale, et cum aequalibus tribuuntur inaequalia. Regnum enim* etcet. Ramus *Omnes itaque ſeditiones oriuntur ob inaequalitatem, niſi disparibus pro merito ſuum cuique ac debitum tribuatur.* Is igitur ſcriptum videtur legiſſe aut voluiſſe *εἰ μὴ τοῖς ἀνίσοις.* Giphanius haec omiſit, quanquam in Heinſiana haec ſub Giphanii nomine legantur: *cum imparibus non tribuitur, quod proportione debetur.* Idem Heinſius in paraphraſi poſuit. Sed iſta ſententia non ineſt verbis, niſi ſcribatur *ὃ μὴ τοῖς ἀνίσοις ὑπάρχει ἀνάλογον.* Quam equidem emendandi rationem ut facillimam et commodiſſimam unice probo, donec aliunde lectio melior allata fuerit. Itaque non dubitavi eam vulgatae ſubſtituere.

ἀΐδιος γὰρ βασιλεία] Haec cum Camerario refero ad *ἄρχοντα τὸν ἕνα* Epidamniorum, qui cum rege perpetuo comparatur.

7. *ὑπερέχει*] Camerarius ait in libro quodam vetere legi haec ita: *ὑπερέχειν — τῶν δυοῖν — ἑνός· κατ' ἀξίαν δὲ λέγω ἴσον, ὑπερέχειν τὰ τέτταρα τῶν δυοῖν καὶ ταῦτα τοῦ ἑνός,* nulla quidem ſententiae diſſimilitudine. Deinde pro vulgato ante Victorium *ἡ μέση* reponit ex ſuo libro *ἡμίση.* Aretinus vertit: *numero quidem ceu multitudine ac magnitudine idem et aequum, dignitate autem dico id quod eſt ſecundum rationem, ceu tria excedunt duo ſecundum aequalem numerum et hoc in uno. Dico autem quatuor excedere duo et hoc in uno. Aequa enim pars duo ex quatuor, et unum duorum. Ambo enim medietates.* Facile apparet, quam is ſcripturam ſui Codicis ſit ſecutus. Camotiana poſtremum *τοῖν δυοῖν* mutavit in *τῶν δυῶν.* Ceterum geminam *ἰσότητα,* quam in republica Solon a ſe inſtituta legibus bene miſcuerat, ipſo nomine blandientem et fallentem introduxiſſe dicitur apud cives ſuos ita, ut pauperes arithmeticam, optimates alteram omnibus in rebus expectarent. Narrat Plutarchus Sol. c. 14. *λέγεται δὲ καὶ φωνή τις αὐτοῦ περιφερομένη πρότερον, εἰπόντος, ὡς τὸ ἴσον πόλεμον οὐ ποιεῖ. καὶ*

τοῖς

τοῖς μὲν κτηματικοῖς ἀρέσκει καὶ τοῖς ἀκτήμοσι, τῶν μὲν ἀξίᾳ καὶ ἀρετῇ, τῶν δὲ μέτρῳ καὶ ἀριθμῷ τὸ ἴσον ἔχειν προσδοκώντων. De eadem Isocrates in Areopag. c. 8. p. 222. Lang. Μέγιστον δ' αὐτοῖς συνεβάλλετο πρὸς τὸ καλῶς οἰκεῖν τὴν πόλιν, ὅτι δυοῖν ἰσοτήτοιν νομιζομέναιν εἶναι, καὶ τῆς μὲν ταὐτὸν ἅπασιν ἀπονεμούσης τῆς δὲ πρὸς τὸ προσῆκον ἑκάστοις, οὐκ ἠγνόουν τούτων τὴν χρησιμωτέραν· ἀλλὰ τὴν μὲν τῶν αὐτῶν ἀξιοῦσαν τοὺς χρηστοὺς καὶ πονηροὺς ἀπεδοκίμαζον, ὡς οὐ δικαίαν οὖσαν, τὴν δὲ κατ' ἀξίαν ἑκάστους τιμῶσαν καὶ κολάζουσαν προῃροῦντο, καὶ διὰ ταύτης ᾤκουν τὴν πόλιν, οὐκ ἐξ ἁπάντων τὰς ἀρχὰς κληροῦντες, ἀλλὰ τοὺς βελτίστους καὶ τοὺς ἱκανωτάτους ἐφ' ἕκαστον τῶν ἔργων προκρίνοντες.

Ὁμολογοῦντες δὲ] Deinceps vulgo legitur ἁπλῶς εἶναι δίκαιον τὸ κατ' ἀξίαν, διαφέρονται. Ex Camotiana, Isingr. Sylburgiana adsciverunt τὸ Lambinus, Ramus et Conringius, omissum a Victorio et Zuingero, et comma sublatum post ἀξίαν inseruerunt post δίκαιον. Praeterea Heinsius τὸ μὲν scribi jussit: ipse in paraphrasi posuit: *Jam cum omnes fateantur arithmeticum jus sive aequalitatem esse justam, non de ista, sed de geometrica, quod ante dictum est, contendunt.* Lambinus *cum inter eos autem conveniat de eo, quod justum est simpliciter, de eo quod justum est proportione, dissident.* Ramus praeeunte Aretino: *tametsi enim confitentur et existimant id quod secundum dignitatem est omnino justum esse, dissentiunt tamen, quemadmodum dictum prius est.* Hic quidem aperte falsus lectorem etiam fallit. Ita tamen etiam Giphanius. Victorius obscure tantum vertit. Camerarius tacet. Conringius cum Lambino et Heinsio sentit, uti par erat, sed emendatio ab eo proposita non satisfacit. Deleri enim jussit verbum εἶναι. Equidem scribendum censeo ὁμολογοῦντες δὲ ἁπλῶς τὸ ἴσον εἶναι δίκαιον, ἐν τῷ κατ' ἀξίαν διαφέρονται.

8. εὐγένεια γὰρ] Aretinus: *nobilitatem enim ac virtutem in verbis quidem omnes fere usurpant, at enim qui revera nobiles ac boni sunt, nusquam centum reperiuntur: divites autem multis in locis.* Scilicet in extremo Camotiana etiam εὔποροι habet pro ἄποροι. Reliquam varietatem miror, unde oriri potuerit. Pro vitioso ταῦτα δ' ἐν πλείοσιν videtur scri-

ptum legiſſe λόγῳ μὲν ἐν πλείοσιν, ἔργῳ δὲ (vel τῷ ὄντι δὲ) εὐγενεῖς καὶ ἀγαθοὶ οὐδαμοῦ ἑκατὸν, εὔποροι δὲ πολλαχοῦ. Lambinus vulgatum ταῦτα δ' ἐν πλείοσιν recte correxit τἀναντία ſcribens, quem ſecutus Ramus *inopia* poſuit. Deinceps Lambinus ἀπόροις in verſione addidit *improbos.* Giphanius ταῦτα interpretatus paupertatem et divitias, verba εὐγενεῖς γὰρ — πολλαχοῦ non neceſſaria eſſe cenſuit, ut quibus explicetur tantum ratio his verbis εὐγένεια γὰρ comprehenſa, neque tamen ſatis plene.

9. ἡ ἐκ τῶν μέσων πολιτεία] Giphanius monet eſſe eam, quam deinceps dicet proprie πολιτείαν.

Ad Caput II.

εἰσὶ δὲ — τρεῖς — ἃς] Giphanius ad h. l. ita: Locus hic de mendo valde mihi eſt ſuſpectus, propterea quod principia ſeu cauſae motuum tres numero hic ſtatuuntur, quas conſtat multo eſſe plures. Quare malim haec in neutro genere ſcribi τρία — ἃ — αὐτά. Nam tria quaedam eſſe ait Aretinus quae in hac disputatione de rerum publicarum motibus diligenter ſint conſideranda. Primum, quemadmodum ſint affecti hi, qui ſeditiones et motus in republica movent et tumultuantur: alterum, quarum rerum cauſa ſeditiones moveant vel conſequendarum vel evitandarum: tertium, quae cauſae et principia ſint motuum ſeu ſeditionum. Vulgata ſcriptura ultimum tantum caput ex his tribus complectitur, de cauſis, inquam, et principiis motuum. Nam his verbis τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς αἰτίας αὐτῶν tertium illud indicari et intelligi, perſpicue intelligitur, cum ex his verbis καὶ τρίτον τίνες ἀρχαί, tum ex iis, quae paulo inferius: αἱ δ' αἰτίαι καὶ ἀρχαί. Haec igitur Ariſtotelis videtur eſſe ſententia, quia de rerumpublicarum mutationibus jam quaeritur, primum de cauſis et principiis eorum eſſe videndum. Verum ante omnia tria quaedam capita ſunt conſtituenda: quae profecto tria capita maximi ſunt momenti, et in quibus omnis haec de motibus poſita eſt quaeſtio. Quare et ipſa

omnia, non tertium tantum, communiter et univerſe cauſae quoque et initia motuum ſeu mutationum dici poſſunt, ut ne quid temere mutemus."

3. περὶ τῶν λεχθέντων] Aretinus *et pro his de quibus diximus — ſunt ut ſeptem, ſunt etiam ut plura.* Formulam ἔστιν ὡς Victorius vertit: *contingit ut ſint.*

δι' ἐριθείαν] Aretinus et Sepulveda *verecundiam*, Victorius *coitionem humilium*, Lambinus *mercenarium vitae tolerandae genus:* Ramus *contentionem*, Giphanius *vile vitae genus:* Idem monet verba ἄλλον τρόπον ſignificare, *absque tumultu et ſeditione.* Vocabulum ἐριθεία in annotatione ait ſignare proprie munus textoris, ſed latius patere et accommodari ad omnes ſordidas opificum artes. ὀλιγωρία *valet*, inquit, *idem ut ita dicam, quod parvi factio.* Camerarius ἐριθείαν interpretatur altercationem, rixas, certamina, ὀλιγωρίαν neglectum. De ἐριθεία dixi copioſe in Lexico.

3. ἢ εἷς ἢ πλείους ἢ κατὰ τὴν πόλιν] Solus Giphanius aberravit vertens: *ubi quis opibus praeſtet amplius quam unus aut plures, aut quam reipublica ſive civitas et opes reipublicae ferant.*

5. ὅπως μὴ ἰνίσοντα] *Quae ſcriptura vera eſt.* Ita ad h. l. Camerarius; unde ſuſpicor alibi aliter ſcriptum legi.

Ῥόδῳ] Res eadem videtur narrari infra cap. 4, 2. unde lux aliqua huic loco affulget. Vide dicenda ad eum locum et ad ſect. 7. hujus capitis.

6. Θήβαις — Οἰνοφύτοις] Pugna haec duce Myronide Athenienſium accidit Olympiadis 80 anno 4. Cf. Diodori 11, c. 83. Locum eundem nominavit Thucydides 1, 108.

ἡττηθέντων] Aretinus *cum per — ſeparati ſunt.* De Megarenſibus eorumque tyranno Theagene infra fiet mentio. Poſt Theagenem ejectum Megarenſes paulum temporis σωφρονήσαντες coeperunt ὑβρίζειν teſte Plutarcho Quaeſt. Gr. p. 183, ed. Reiskii. De Boeotis et Megarenſibus Thucydides 6, 31. ſub Olympiade 89, 3. haec tradit: Βοιωτοὶ δὲ καὶ Μεγαρεῖς ἡσύχαζον περιορώμενοι ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων καὶ νομίζοντες σφίσι τὴν Ἀργείων δημοκρατίαν αὐτοῖς ὀλιγαρχουμένοις ἧσσον ξύμφορον εἶναι τῆς Λακεδαιμονίων πολιτείας.

Γέλωνος] Cum Geomori a plebe ejecti Gelonis opem implorassent. Compara Herodoti 8, 155.

ὥσπερ ἐν Ῥόδῳ συνέστησαν — δίκας] Sine dubio rem eandem narrat infra c. 4. ſ. 2. additis quibusdam, unde cauſam diſcidii clarius agnoſcere licet. Verum dubitari poteſt, an de eadem mutatione ſit accipiendus locus alter in hoc ipſo capite ſect. 5. ubi eſt: καὶ ἐν Ῥόδῳ ὁ δῆμος πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως. quae Victorius vertit: *et in Rhodo populus, antequam ſedibus pelleretur.* Giphanius *ante conjurationem aut defectionem.* Heinſius *et in Rhodo ſtatus popularis, antequam ex Alcibiadis conſilio, qui exul bellum inferebat patriae, a foedere Attico deficerent, interiit.* Quod attinet ad verba, rectius ſane Giphanius *conjurationem aut defectionem* quam Victorius interpretatus eſt. Hic enim ἀνάστασιν et ἀναστάτους ποιῆσαι cogitaverat; quae diverſae ſunt ſignificationis. Conjurationem ſeu defectionem ipſam Heinſius cum Sepulveda retulit ad annum 1. Olympiadis 92. quo anno factam narrat Thucydides 8, c. 40. Verum Rhodii a Lacedaemoniis oppreſſi deſciverunt tum a partibus Athenienſium, nec id factum δι' ἀταξίαν καὶ ἀναρχίαν, quam memoravit Ariſtoteles. Defecit iterum Rhodus cum reliquis inſulis praeter Samum Olympiade 93. cum Athenienſes a Lacedaemoniis victi fuiſſent ad Aegospotamos. Certamen optimatium, qui Lacedaemoniis favebant, cum plebejis, qui Athenienſibus, renovatum anno 1. Olympiadis 96. et anno 2. Olympiadis 97. Diodorus 14, c. 79 et 97. cum quo facit Xenophon Hellenicor. 4, 8, 20. Quartam defectionem memorant hiſtorici, quam bellum ſociale ſecutum eſt, finitum anno 1. Olympiadis 106. Rhodios non ſolum injuria a Charete Athenienſium duce facta irritaverat, ſed Mauſolus etiam rex Cariae contra Athenienſes incitaverat. Eosdem poſtea bello accenſo auxiliis juverat una cum Chiis, Cois, et Byzantiis. Poſt bellum compoſitum ſociale optimates Rhodiorum, ab Artemiſia, Mauſoli regis, tum mortui, ſorore et uxore, incitati atque adjuti plebem adorti rerumque ſumma potiti praeſidium Artemiſiae arci Rhodiorum receptum impoſuerunt, narrante Demoſthene de Rhodiorum libertate p. 194. ed. Reiskii. Plebs autem Rhodiorum ab

optimatibus oppressa auxilium Atheniensium imploravit, idque ut petentibus darent oratione antea memorata Demosthenes Atheniensibus persuadere conatus est.

Hanc postremam defectionem arripuit Gallicus interpres et verba graeca cum vertisset ita: *A Rhodes, elle (la démocratie) n'exista plus à l'époque de la rupture de l'alliance:* hanc annotationem adjicit: *Tant que la démocratie y subsista, la conformité des gouvernemens unit étroitement Rhodes et Athènes. Mais les démagogues se livrèrent aux plus violens excès contre les riches. Il y avoit une contribution établie pour payer les matelots. Les démagogues mirent la main sur le produit de l'impôt, et en firent des largesses au peuple. Les capitaines des galères demandèrent avec instance le prêt qui étoit dû aux équipages. Comme l'argent étoit dépensé, les meneurs prirent le parti d'invectiver contre les commandans de marine. Ils leurs demandèrent des comptes, et les traitèrent devant les tribunaux. Ceux-ci au désespoir, se firent soutenir par la célèbre Artémise, reine de Carie, qui avoit épousé Mausole son frère. Ils se rendirent les maîtres, et détruisirent le gouvernement populaire. Mais, dit Théopompe, cité par Athénée, les nouveaux gouvernans ne se conduisirent pas mieux. Hégésiloque, le chef du parti oligarchique et ses amis, poussèrent l'impudence, jusqu'à jouer au dés les plus belles femmes de la ville. — Le nouveau gouvernement commença par rompre les traités avec les Athéniens, et leur fit même la guerre. A la fin, le peuple indigné, secoua ses chaines avec le secours des Athéniens. Demosthène parla en leur faveur, et pria le peuple d'oublier les torts des Rhodiens, qui étoient ceux de leurs oppresseurs.* Verum haec praeter fidem historiae narrantur. Rhodii enim antea defecerant, et pace, quae bellum sociale secuta est, Rhodiorum libertas firmata fuit. Postea demum optimates ab Artemisia adjuti, imperium populare sustulerunt; plebs autem Atheniensium auxilium imploravit. Haec igitur non potest esse atque intelligi *ἐπανάστασις*, quae sublatum imperium populare secuta esse dicitur. Atque omnino *ἐπαναστάσει* male *defectionem* hic intelligi et verti puto, cum foederis aut societatis cum Atheniensibus mentio nulla

praeceſſerit. Igitur malim vocabulum graecum interpretari conjurationem plebis contra optimates factam. Praeſtat tamen fateri, rem ipſam nos plane ignorare, et dubium eſſe, tribus his in locis eandem an aliam mutationem reipublicae Rhodiorum intelligi Philoſophus voluerit. Dubitari poteſt etiam an hanc poſtremam mutationem reſpexerit Theopompus libro decimo et ſexto hiſtoriarum apud Athenaeum libri 10, p. 444. (129 Schw.) ubi Hegeſilochus dicitur τὴν ὀλιγαρχίαν καταστήσασθαι μετὰ τῶν φίλων, et paulo poſt ὁ προστατεῖν τῆς πόλεως ἀξιῶν. Nulla enim temporis nota addita legitur. Obiter hic memorandum puto bellum inter Rhodios et Artemiſiam geſtum, quod Vitruvius 2, 8, 14. narrat, *cum Rhodii indignantes mulierem imperare civitatibus Cariae totius, armata claſſe profecti ſunt, ut id regnum occuparent.* Quae narratio pertinet ad annum 4 Olympiadis 96 vel 1 et 2 Olympiadis 97. Hoc enim poſtremo mortua eſt Artemiſia; regnavit autem omnino per annos duos. Oratio Demoſthenis de Rhodiorum libertate vindicanda dicta fuit anno 2 Olympiadis 97 quo plebs oppreſſa Athenienſium auxilium imploraverat. Artemiſia autem optimates contra plebem adjuvaſſe dicitur ab Ulpiano ad Demoſthenem; dubitat vero Demoſthenes, an ſi plebem Athenienſes tueri ſuſcepiſſent, Artemiſia optimatibus ſuccurrere dignatura ſit. Haec omnia quomodo cum narratione Vitruviana conciliem, equidem non reperio, niſi dicamus, plebem ab Athenienſibus adjutam ſuperaſſe optimates, et deinceps ipſam Artemiſiam fuiſſe aggreſſam.

8. Τάραντι — Ἰαπύγων — Μηδικῶν] Caedes haec et pugna accidit Olympiadis 76, 4. teſte Diodoro 11, 52. et Herodoto 7, 170. Pugna vero Salaminia Olympiadis 75. anno 1.

ἐν τῇ Ἑβδόμῃ) De pugna ipſa tradit Herodotus 6, 80. Pauſanias 2, 20. et Plutarchus de virtutibus Mulierum p. 270. ed. Hutten. Plutarchus rationem τῆς Ἑβδόμης his verbis aperit τὴν δὲ μάχην οἱ μὲν ἑβδόμῃ λέγουσιν ἱσταμένου μηνὸς οἱ δὲ νεομηνίᾳ γενέσθαι τοῦ νῦν μὲν τετάρτου πάλαι δὲ Ἑρμαίου παρ᾽ Ἀργείοις, καθ᾽ ἣν μέχρι νῦν τὰ ὑβριστικὰ τελοῦσι.

τῶν περιοίκων] Plutarchus l. c. ἐπανορθούμενοι δὲ τὴν ὀλιγανδρίαν οὐχ, ὡς Ἡρόδοτος ἱστορεῖ, τοῖς δούλοις, ἀλλὰ τῶν περιοίκων ποιησάμενοι πολίτας τοὺς ἀρίστους, συνῴκισαν τὰς γυναῖκας. Reprehenſio Herodoti non ſatis juſta videtur in Plutarcho eſſe. Vidimus enim ſupra περιοίκους fere ſervorum in loco fuiſſe apud multos Graecorum. Vetus interpres *vernaculorum aliquos* vertit.

ἐκ καταλόγου] Apud Xenophontem Memorab. 3, 4, 1. queritur Nicomachides hoc ipſo tempore, de quo loquitur Philoſophus: ἐμὲ μὲν οὐχ εἵλοντο στρατηγὸν, ὃς ἐκ καταλόγου στρατευσάμενος κατατέτριμμαι καὶ λοχαγῶν καὶ ταξιαρχῶν καὶ τραύματα ὑπὸ τῶν πολεμίων τοσαῦτα ἔχων. Thucydidis 6, 31. τὸ δὲ πεζὸν καταλόγοις χρηστοῖς ἐκκριθέν. Scholia interpretantur ἀκριβέσιν ἀληθέσι, βεβασανισμένοις δοκιμασθὲν καὶ προκριθέν. Idem 8, 24. εἶχον δὲ ἐπιβάτας τῶν ὁπλιτῶν ἐκ καταλόγου ἀναγκαστούς. Hic κατάλογος ſeu delectus pertinebat proprie ad pedites vel ὁπλίτας, non ad equites; et qui ad militiam vocabantur ex catalogo, opponuntur voluntariis militibus. Fraudes in delectu factas obiter memorat Ariſtophanes Equitum verſu 1369. Vetus Interpres vertit ἐκ κατ. *ſupputati*, vel ut Verſor habet *ſuſpicati*.

τῶν ἀπόρων γινομένων] Camot. et reliquae Edd. εὐπόρων, quod vertit Aretinus, Lambinus, Giphanius. ἀπόρων ex vetere verſione propter ſequens ἢ praetulit Victorius. Hoc probavit etiam Conringius, ita tamen, ut οὐσιῶν mutetur in ὀλίγων; alioquin rationem non apparere, qui fieri poſſit, ut ex democratia exiſtat oligarchia. Sed ita ſcriptum oportuit καὶ τῶν ὀλίγων vel potius ſine articulo καὶ ὀλίγων αὐξανομένων. Equidem vulgatum εὐπόρων praeferrem cum Schloſſero, modo καὶ τῶν οὐσιῶν ſcribatur.

9. ἐριθείας — ἐριθευομένους] Aretinus cum vetere Interprete *verecundiam — quod electiones eorum in homines turpes et pudendos cadebant.* Victorius *coitiones tenuium civium — deligebant enim humiles.* Camerarius *rixarum et contentionum certamina — verbis et altercando dimicantes de honoribus.* Lambinus: *mercenarias operas — homines operis mercenariis vitam tolerantes.* Ramus *contentionem — ambitioſos et con-*

tentiosos. Giphanius *vile vitae genus — viles homines.* H. Stephanus in Thesauro Gr. L. annotato interpretum veterum errore malebat Gallorum *brigues* ἐριθείας, et *briguer* ἐριθεύεσθαι interpretari. Postremum vetus Interpres *verecundiam pati* vertit. — Heraea fuit Arcadiae civitas.

ὠρεῷ] Victorius ὠρεῷ dedit. Civitas fuit Euboeae. Deinceps verba πολιτείαν καὶ omisit Aretinus, haud scio an rectius. Historiam ignoramus aliunde.

διὰ τὸ παρὰ μικρὸν] Ridicule Aretinus *propter pusillanimitatem*, deinceps τῶν νομίμων *reipublicae* vertit. Vetus Interpres *propter illud quod penes parvum.* Formulam eandem Victorius comparavit ex libro 2. physicae ἀκροάσεως. Plutarchus Cleomenis c. 27. τῷ παρὰ μικρὸν ἢ τὰ μεγάλα τῶν πραγμάτων κρίνουσα τύχη.

οὐθενὸς ἦρχον] Victorius *imperium habebant homines nullius census:* Ita etiam ceteri interpretes, nisi quod Camerarius in annotatione posuit: *ut tandem ex nullo censu ad honores perveniretur.* Aretinus ita: *Apud Ambraciotas a parvo censu prius erant magistratus, tandem vero a nullo, quasi nihil aut prope foret inter parum et nihil.* Unde fit manifestum vel Aretinum ἀπ' οὐθενὸς scriptum legisse, vel ita certe scribendum esse, ut sensus et structura verborum constet. Sequens ἔγγυον dedit cum Victorio Zuingerus, ceteri ἔγγιον. Dicitur etiam ἔγγιστα forma contracta, contra ἐγγυτέρω, ἐγγυτάτω protracta. Alteram Stephanus non annotavit. Sed ecce vetus Interpres *tanquam propinquum sit aut nihil differens.* Igitur is scriptum non ἔγγυον ἢ sed rectius ἐγγὺς ὂν ἢ reperit, quod statim recepi.

10. Στασιωτικὸν] Victorio *pronum ad seditiones:* Ita etiam ceteri interpretes. Proprie est *factiones parit.*

συνοίκους — ἢ ἐποίκους] Hi ἔποικοι dicuntur etiam ἐπήλυδες, unde discrimen est satis manifestum. Deinceps συνῴκισαν Camot. dat, quod expressit versio Victorii, et praetulit Casaubonus. De re compara Wesselingium ad Diodori 12, 9 et 11, p. 483. et Heynii Opuscula II, p. 27. ἄγος vetus Interpres *odium* vertit.

τοῖς συνοικήσασι] Repete *ἐστασίασαν*. De Byzantiis et Antiſſaeis Lesbi inſulae aliunde nihil conſtat. De Zanclaeis et Samiis narrat Herodotus 6, 23. ſeqq. Verbum *φωραθέντες* vetus Interpres *depraedati* vertit.

11. *Ἀπολλωνιᾶται*] Horum hiſtoriam ignoramus. De *μισθοφόροις* Syracuſiorum narrat Diodorus 11, 73. ſub Olympiadis 78. anno 2. De Amphipolitis Thucydides 4, 102. narrat ſimilem quidem proditionem, ubi Chalcidenſium item fit mentio, ſed diverſam Ariſtoteles memorare videtur ſeditionem, uti cenſuit etiam Camerarius. Infra c. 5, ſ. 6. memoratur Cleotimus dux Chalcidenſium *ἐποίκων* auctor ſeditionis inter optimates Amphipolitas et colonos. Oligarchicum civitatis ſtatum inde etiam diſcimus.

12. *ἔχῃ ἡ χώρα*] Sylburgio vulgatum *ἔχει* corrigenti nemo paruit hucusque.

οἱ ἐπὶ Χύτρῳ] Strabo *χύτριον* vocat, Ephorus apud Stephanum Byz. *οἱ δ' ἐκ Κλαζομενῶν κατῴκησαν τῆς ἠπείρου τὸ χυτὸν καλούμενον* De Clazomenis ex continente in inſulam translatis dixi ad Xenophontis Hellenica 5, 1, 31. et in Addendis p. 106. ubi tamen hujus loci tum non recordabar.

Νοτιεῖς] Notium ad mare magis ſitum Colophoniorum imperio paruit. Cf. Thucydides 3, 34. Poſt *δημοτικοὶ* vetus Interpres *εἰσὶ* repetit, et *Πειραιᾶ* more ſuo *ſuburbium* vertit.

καὶ οὕτω — εἰρημένη] Verba *οὕτω δὴ* omiſit Aretinus.

Ad Caput III.

περὶ ἐρωτικὴν αἰτίαν] Rem eandem narrat copioſius Plutarchus in Praeceptis reipublicae gerendae p. 281. ed. Reiskii, p. 201. Hutten. Verba *ἑταῖρος ὤν τις* vetus Interpres vertit *leno quidam exiſtens*, et verbum *ὑπεποιήσατο* *finxit*. Deinceps *διόπερ ἀρχομένους* vertit idem.

2. *τὰ ἐν τοῖς ἄλλοις*] Vulgatum *τὰς* cum Camerario correxi, ut *ἁμαρτήματα* intelligantur, niſi *ἁμαρτίας* malis ad *τὰς* intelligere. Aretinus vertit *correſpondens eſt ad alias partes*. Vetus Interpres *ad ea quae*. De ſenſu vide Addend[illegible]

συναπολαύειν] Vetus Interpres συναπολαβεῖν ſcriptum vertit *coaſſumere*. Deinceps Camotiana μετὰ τὰ δημοτικὰ habet, quod Aretinus vertit *poſt popularem ſtatum*. Quod vitium praeter Victorium Camerarius ex ſuo libro correxit. *Poſt medica* habet vetus Interpres. Intelligitur bellum cum Perſis et Xerxe geſtum.

τῆς τῶν πατρῴων] Camot. τῶν omiſit. Sequens ἀποφαίνοντος Aretinus cum vetere Interprete vertit *proferente*. Malim *edente*.

τὸν θησαυρὸν, ὃν εὗρε] Theſaurum vel a Perſis fugientibus defoſſum et reconditum, qualem Callias ὁ λακκόπλουτος inde dictus in puteo vel ciſterna defoſſum reperiſſe narratur a Plutarcho in Ariſtide, Suida, Heſychio et Photio, vel ab Athenienſibus in Euboeam, cujus oppidum erat Hiſtiaea, deponentibus conjuges cum liberis et opibus, cum de patria timerent.

5. ἐκ κηδίας] Aretinus *ex favore partium*. Vetus Interpres *e cura:* Victorius *e nuptiis:* Lambinus cum Giphanio *ex affinitate*, Ramus *propinquitatis cauſſa*. Deinceps Camot. θύοντες, quod ex ſuo libro correxit Camerarius, uti fecit Victorius.

οἱ δὲ ὡς ὑβρισθέντες] Intellige parentes ſponſae, quos brevitatis nimis ſtudioſus non nominavit Ariſtoteles. Rem ipſam copioſius narrat Plutarchus in Praeceptis politicis p. 288. ed Reiskii, p. 200. Hutten. unde verba οἰωνισάμενός τι σύμπτωμα interpretaberis: Ibi enim eſt: τοῦ κρατῆρος αὐτομάτως ἐπὶ ταῖς σπονδαῖς μέσου ῥαγέντος, οἰωνισάμενος καὶ καταλιπὼν τὴν νύμφην ἀπῆλθε μετὰ τοῦ πατρός. ὁ δὲ Κράτης ὀλίγον ὕστερον θύουσιν αὐτοῖς ὑποβαλὼν χρυσίον τι τῶν ἱερῶν κατεκρήμνισε τὸν Ὀργίλαον καὶ τὸν ἀδελφὸν ἀκρίτους.

ἐνέβαλον] Victorius vertit *ipſi in loculos pecuniam ſacram injecerunt*. Ita etiam Ramus. Aretinus *ſacrorum quiddam eo ſacrificante injecerunt*. Lambinus *res quasdam ſacras in eum locum, ubi ſacrificabat, occulte conjecerunt*. Giphanius demum annotato Plutarchi loco recte vertit: *rem divinam eo faciente occulte ſubjecerunt de rebus ſacris aliquam:* Intellige εἰς τὰ κανᾶ. Aelianus v. h. 11, 5. ex alio fonte excer-

ptam historiam breviter ita narravit: Ἔθυόν τινες ἐν Δελφοῖς· τούτοις ἐπιβουλεύοντες Δελφοὶ εἰς τὰ κανᾶ, ἔνθα ἦν αὐτοῖς ὅτι λιβανωτὸς καὶ τὰ πόπανα, ἐνέβαλον τῶν ἱερῶν χρημάτων λάθρα· λαβόντες οὖν αὐτοὺς ὡς θεοσύλους ἀπήγαγον ἐπὶ τὴν πέτραν καὶ κατεκρήμνισαν κατὰ τὸν Δελφικὸν νόμον. Eadem fraude Aesopum a Delphiis interfectum narrant.

ἐξ ἐπικλήρων] Inepte Aretinus: *ex hereditate coorta seditio.* Victorius recte: *e virginibus paternorum bonorum heredibus.* Thucydides 3, 2. ubi narrat bellum a Pachete gestum et Mitylenen captam, originem referens obiter haec posuit: καὶ αὐτῶν Μιτυληναίων ἰδίᾳ ἄνδρες κατὰ στάσιν πρόξενοι Ἀθηναίων μηνυταὶ γίγνονται τοῖς Ἀθηναίοις. In Agathiae Epigrammate Analectorum III. p. 64. narratur Pachetem in amorem incidisse duarum Mitylenaearum mulierum, Lamaxidis et Hellanidis, quarum maritos cum occidisset, eas secum abduxit, deinde ipse ab iis occisus. Forte hae sunt illae ipsae duae ἐπίκληροι virgines, de quibus noster narrat. Pro εὐπόρων vetus Interpres *egenorum* vertit.

περιωσθεὶς] Victorius περιωρισθεὶς edidit *rejectus* vertens, Camotiana περιορισθεὶς, Isingr. Sylb. et quae hinc fluxerunt Editiones nostrum habent. Vetus Interpres *coartatus.* Infra etiam est γίνονται δὲ στάσεις καὶ ἐκ τοῦ περιωθεῖσθαι ἑτέρους ὑφ' ἑτέρων τῶν ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ αὐτῶν καὶ καταστασιάζεσθαι κατὰ γάμους ἢ δίκας. ubi *excludere* Aretinus, *extrudere* vertit Victorius. Fuisse qui h. l. περιορισθεὶς interpretarentur *in exilium ejectus* video ex H. Stephani Thesauro in h. v. Aretinus bene *quod cum assequi non potuisset.* Περιωθεῖσθαι ex Thucydide 3, 67. annotavit idem Stephanus eodem fere sensu poni, pro repulsam ferre, non impetrare rem petitam: καὶ μὴ τοῖς τῶνδε λόγοις περιωσθῶμεν ἐν ὑμῖν. Scholion interpretatur ἀπωσθῶμεν. Ceterum Doxandri Mitylenaei nomen restituendum puto Plutarcho in Amator. Narrat. p. 71. ubi Corinthius Δέξανδρος nominatur.

4. ἐν Φωκεῦσιν] Aretinus *apud Ferentes* vertit. Mire! ἐπικλήρου Victorius *ex orba virgine.* Mnaseam Mnesonis patrem, curatorem impuberis Phalaeci, filii Onomarchi relictum a Phayllo nominat Diodorus 16, 38. Sed iidem vix

eſſe poſſunt, quos Ariſtoteles nominat. Initia belli aliter narrat Diodorus 16, 23.

ὑπομνηστευσάμενος] *deſpondere* Aretinus, Victorius et reliqui vertunt. Sequens ἐπηρεασθεὶς cum Aretino Victorius *deſpectus*, Lambinus *injuria et contumelia affectus*, Ramus *violatus*, Giphanius *injuria affectus*. Vetus Interpres *deluſus*.

τοὺς ἐκτὸς τῆς πολιτείας], *expertes reipublicae* Victorius, rectius Lambinus *qui reipublicae adminiſtratione excluſi erant*. Aretinus *omnes qui praeſenti civitatis ſtatu infenſi erant*.

5. συντονωτέραν] *contentiorem* Victorius, *ſeveriorem reipublicae gubernandae formam* Aretinus: *acriorem et contentiorem*, Ramus *ad majorem ſeveritatem traducere*, Giphanius *intendiſſe rempublicam* inepte! Auctoritatem Areopagi facto iſto auctam in ſtatu fere ariſtocratico civitatis Pericles deinde omni modo minuere conatus eſt, opera Ephialtis demagogi uſus, ut rempublicam ad democratiae formam redigeret. De quo dictum ſupra ad Librum 2. Areopagi factum narrat Plutarchus Solonis c. 19. οὐκ ὄντων δὲ δημοσίων χρημάτων τοῖς Ἀθηναίοις Ἀριστοτέλης φησὶ τὴν ἐξ Ἀρειοπάγου βουλὴν πορίσασαν ἑκάστῳ τῶν στρατευομένων ὀκτὼ δραχμὰς, αἰτιωτάτην γενέσθαι τοῦ πληρωθῆναι τὰς τριήρεις. Areopagum ipſum Solon feciſſe ἐπίσκοπον πάντων καὶ φύλακα τῶν νόμων dicitur a Plutarcho Solonis c. 19. Iſocrates in Areopagitico c. 14, p. 227. Lang: ἐπέστησαν ἐπιμελεῖσθαι τῆς εὐκοσμίας.

ναυτικὸς ὄχλος] Eadem obſervatio eſt ſupra Libro 2. ubi de Areopagi auctoritate a Pericle imminutae.

καταλύειν τὸν δῆμον] Idem narrat Thucydides 5, 76. Plutarchus Alcibiadis c. 15. Diodorus 12, 80. Pauſanias 2, 20.

6. Συρακούσαις] Diodorus 13, p. 568. ed. Weſſel. Dioclem nominat auctorem mutatae reipublicae. De Phoxo aliunde non conſtat.

Περίανδρον — τύραννον] Cauſam infra narrabit: διὰ τὸ συμπίνοντα μετὰ τῶν παιδικῶν ἐρωτῆσαι αὐτὸν, εἰ ἤδη ἐξ αὐτοῦ κύει. Plutarchus in Amatorio p. 60. Hutten. p. 79. Reiskii, Περίανδρος δὲ ὁ Ἀμβρακιωτῶν τύραννος ἠρώτα τὸν ἐρώμενον, εἰ μήπω κύει, κἀκεῖνος παροξυνθεὶς ἀπέκτεινεν αὐτόν. Ceterum huc pertinet locus Diogenis Laertii I, 98. Σωτίων δὲ καὶ Ἡρα-

κλείδης καὶ Παμφίλη ἐν τῷ πέμπτῳ — δύο φασὶ Περιάνδρους γεγονέναι, τὸν μὲν τύραννον, τὸν δὲ σοφὸν καὶ Ἀμπρακιώτην. τοῦτο καὶ Νεάνθης φησὶν ὁ Κυζικηνὸς ἀνεψιούς τε εἶναι ἀλλήλους· καὶ Ἀριστοτέλης μὲν τὸν Κορίνθιόν φησιν εἶναι τὸν σοφόν. Quod ex Neanthe narrat ἀνεψιοὺς fuiſſe utrumque Periandrum, id eſt fratrum vel ſororum filios, poteſt confirmari ex Strabone 7, p. 459. Sieb: qui narrat a Tolgo Cypſeli filio coloniam in Ambraciam deductam fuiſſe. Clarius Antoninus Liberalis ex Athanadae Ἀμβρακικοῖς narrat c. 4. Τόργον τὸν ἀδελφὸν Κυψέλου κατὰ τοὺς αὐτοῦ χρησμοὺς λαὸν ἔποικον ἀγαγεῖν εἰς Ἀμβρακίαν ἐκ Κορίνθου. Strabo 10, p. 452. Κορίνθιοι πεμφθέντες ὑπὸ Κυψέλου καὶ Γοργάσου μέχρι τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου προῆλθον καὶ ἥτε Ἀμβρακία συνῳκίσθη· ubi Gargaſum vides nominari. Eundem Plutarchus Γοργίαν, Periandri Corinthiorum tyranni fratrem, appellare videtur in Convivio Sap: p. 42. ed. Hutten. uti cenſuit etiam Gallicus interpres ejus libri, *Dutheil*, in annotatione p. 502. laudans Scymni Chii verſum 452.

7. μένειν ἐπὶ τῶν ἴσων] Aretinus: *par habere cum ceteris non acquieſcunt.* Videtur igitur μετέχειν ἔτι τῶν ἴσων ſcriptum legiſſe.

πρὸς τὸ φανερῶς κρεῖττον] Aretinus: *ut ad illam quae praedominabatur proxime accedat.* Comma colloca poſt μερῶν, poſt κρεῖττον tolle.

πρὸς πολλοὺς] Aretinus *alii vero permulti* vertens diverſam Codicis ſcripturam ſecutus videtur.

8. τετρακοσίων] Compara Thucydidem 8, 47 et 48. Verſio vetus Thomae *in trecentis,* Verſoris *in Cretenſibus* habet.

Ad Caput IV.

ἀσέλγειαν] Aretinus vertit *perfidiam,* Victorius cum Ramo *improbitatem,* cum Giphanio Lambinus *petulantiam, impudentiam* vetus Interpres. Sequens συστρέφουσι Aretinus et Giphanius: *conſpirare ſimul compellunt:* Victorius *coire ſocietatem cogunt ad ſe defendendos:* Lambinus *coire et conſpirare cogunt:* Ramus *ad coitionem inter ſe et conjurationem faciendam impellunt:* Victorius comparavit locum Nymphe-

dori ex libro 13. *βαρβαρικῶν νομίμων* apud Schol. Sophoclis ad Oedip. Colon. verſum 337. ubi eſt de Seſoſtride Aegyptios omni modo effeminante: *ὅπως μὴ συστραφέντες ἐπ' ἐπανάστασιν ὁρμήσωσι.* — Ceterum poſtremum *ἔτι* omiſit vetus Interpres.

2. Κῷ] Poſtremum ante bellum Perſicum Coorum tyrannum, qui ſponte imperium populo tradidit, nominavit Herodotus 7, 164.

μισθοφορὰν γὰρ] Vetus Interpres *Et in Rhodo demagogi tractantes ſtipendia acquiſiverunt*, ſed exemplum Verſoris habet: *et in rodo et demagogi tractare ſtipendia acq.* Sequens *δίκας injurias* vertit. Aretinus: *impoſitis enim pecuniis quae conductis militibus ſolveretur, potentes qui clam in populo per ſe eas retinebant, praefecti autem claſſis cum pecunias non haberent, ac nihilominus navigare ex lege cogerentur, veriti poenam judicii* etcet. Victorius *mercedem inſtituerunt:* In annotatione cenſet pecuniam publicam populo diviſam, nec trierarchis, quae debebatur, ſolutam fuiſſe: hos vero, propter pericula litium, quae ipſis a creditoribus intendebantur, conſpiraſſe contra plebem. Lambinus: *ſtipendium enim militibus praebebant,* et *triremium praefectis juſta perſolvere vetabant. Illi autem propter judiciorum gravium, quae ex lege, niſi navigarent, erant ſubituri metum:* Ramus: *cum ſtipendia averterent atque inter ſe dividerent, ob eam cauſam debita trierarchis praemia perſolvi prohibebant — cum lege nihilominus navigare cogerentur, veriti judiciorum poenas.* Giphanius hanc putat obſcuri loci eſſe ſententiam. Demagogos ſtipendiorum militarium ſolvendorum praefectura ſibi ſumta et vindicata, caligatis quidem et gregariis militibus aes ſuum perſolvere ſolitos, praefectos autem, qui fere ex honeſtiore eſſent loco, aere militari ſuo fraudare. Equidem in obſcuritate tanta loci et hiſtoriae, quam ſupra 2, 5. obiter tetigit, cum Victorio ſentio. Stipendium ſi dicere voluiſſet Philoſophus, *τοῖς ἐπιβάταις* (de peditibus enim ſermo eſſe vix poteſt) ſine dubio addidiſſet. Sed ſolent Attici ſcriptores in Attica democratia *μισθοφορὰν* vocare, cum demagogi plebeculae pecunias publicas dividunt nomine *ἐκκλησιαστικοῦ, δικαστικοῦ, θεωρικοῦ,* et quae ſimilia nomina largitionibus hu-

jusmodi demagogi praetexebant. Deinde trierarchi fraudati debita pecunia non judicia populi timuisse videntur ex le[illegible] sed potius lites a debitoribus intendendas. δίκας enim, no[illegible]ραφὰς dixit Aristoteles. Vide etiam dicta ad cap. 2, 7.

μετὰ τὸν ἀποικισμὸν εὐθύς] Haec omisit Aretinus, uti copulam καὶ ante κατελθόντες Camotiana et Isingr. Pro ἐκπίπτοντες malim ἐκπεσόντες. Vetus Interpres *qui secesserant.* Heraclea quae sit intelligenda, dubitari potest. Omnium celeberrima et divitiis commerciisque florentissima fuit Pontica, ut recte Camerarius. Contra Heracleam in Phthiotide sitam intelligit Schlosser, quae fuit fere perpetuo seditionibus intestinis et bellis Lacedaemoniorum et Atheniensium vexata, de qua plurima possem narrare ex Thucydide, Xenophonte, Diodoro aliisque. Nisi additum esset εὐθὺς μετὰ τὸν ἀποικισμὸν, non dubitarem huc referre locum Justini 16, 4. ubi post traditas Heracleae Ponticae origines haec refert: *Passi sunt inter plurima mala etiam tyrannidem: siquidem cum plebs et novas tabulas et divisionem agrorum divitum impotenter flagitaret, diu re in senatu tractata, cum exitus rei non inveniretur, postremum adversus plebem nimio otio lascivientem auxilia a Timotheo Atheniensium duce, mox ab Epaminonda Thebanorum, petivere. Utrisque negantibus, ad Clearchum, quem ipsi in exilium egerant, decurrunt.*

3. Μεγάροις] Schlosserus existimat historiam respici eandem, quam paulo aliter narrat Thucydides 1, 103. 114. et libri 4, 66, seqq. Sed obstant verba ἐνίκησαν μαχόμενοι τὸν δῆμον. Verbum δημεύειν *depopulari* vertit vetus Interpres.

Θρασύμαχος] Idem Schlosser Cumam intelligi Italicam putans Ἀριστόδημος scribendum censuit, temeraria conjectura, cum dubitari possit de ipsa Cuma, quae debeat intelligi.

ἀναδάστους — λειτουργίαις] Vetus Interpres *aeque partiales facientes — sacrificiis.* Aretinus *vel patrimonia dividentes vel reditus muneribus publicis subjicientes.* Victorius: *vel patrimonia dividentes vel vestigalia publica muneribus et ministrationibus assignantes:* Lambinus: *dum aut eorum bona legibus agrariis populo dividunt, bonorumque aequationem inducunt, aut vectigalia functionibus munerum publicorum ex-*

hauriunt: Ramus: *alias enim eorum possessiones per aequationem bonorum populo dividunt, vel ad reipublicae subsidia vectigales faciunt:* Camerarius dubitat, num dicat Philosophus demagogos fructus publicos seu vectigalia in munerum publicorum sumtus impendere, an privatorum bonorum fructus ad illa attribuere? Giphanius de loci questus obscuritate tamen hanc ejus putat esse sententiam: Demagogos aut privatorum bona aut publica vectigalia dividere in plebem, privatorum quidem ex aequatione bonorum et condonandis debitis, publica vero vectigalia muneribus publicis. Cum Victorii interpretatione consentit Lambinus, eamque ipse etiam amplector; quanquam desidero verbum aliquod, quod respondeat illis *ἀναδάστους ποιοῦντες*, quae commode repeti non possunt ad sequens membrum *ἢ τὰς προσόδους ταῖς λειτουργίαις*, nisi *προσόδους* privatorum reditus intelligere malis, quos quasi communes faciunt et populo dividunt demagogi, dum ditioribus munera publica imponunt vel assignant, quorum administratio magnos sumtus exigit, quos de suo facere coguntur, et quorum pars maxima et fructus redit ad plebem, veluti *γυμνασιαρχία* et similes *λειτουργίαι*.

4. *στρατηγὸς*] Hanc Aristotelis observationem egregiam per omne democratiae Atticae postremae tempus non solum Cleonis, ab Aristophane exagitati, multorumque aliorum antiquiorum demagogorum, sed ipsius etiam Demosthenis exemplo confirmatam reperimus.

ηὐξημένης] Aretinus *superveniente* vertens aliud quid scriptum in suo libro legit. *propagata* Lambinus, *tantis eloquentiae studiis excitatis* Ramus. Sequens *ἐπιτίθενται* Victorius vertit *imponunt libertati,* Aretinus rectius: *tyrannidem invadere non audent.* Vetus Interpres *superponuntur,* quasi *ὑπερτίθενται* scriptum legisset.

5. *ἐκ τῆς πρυτανείας*] Repete *ἐγίνετο τυραννίς.* Aretino *πρύτανις* est *consul.* Summam imperii fuisse olim penes eum, qui *πρύτανις* vocabatur, patet cum ex hoc loco, tum ex loco Pindari Pythio. 2, 106. ubi Hieronem *πρύτανιν* alloquitur. Plutarchus in Politicis Praeceptis p. 113. *Βοιωταρχίαν* et *στρατηγίαν* Atticam cum Rhodiorum *πρυτανείᾳ* comparat.

πρὸς

πρὸς τοὺς πεδιακοὺς] Herodotus I, 59. de Pisistrato: ὃς στασιαζόντων τῶν παράλων καὶ τῶν ἐκ τοῦ πεδίου Ἀθηναίων, καὶ τῶν μὲν προεστῶτος Μεγακλέους τοῦ Ἀλκμαίωνος, τῶν δὲ ἐκ τοῦ πεδίου Λυκούργου Ἀριστολαΐδεω, καταφρονήσας τὴν τυραννίδα ἤγειρε τρίτην στάσιν· συλλέξας δὲ στασιώτας, καὶ τῷ λόγῳ τῶν ὑπεραχρίων προστὰς μηχανᾶται τάδε. Rem eandem narrat Plutarchus Solonis cap. 13. Erant autem οἱ πεδιακοὶ fere optimates et ditiores, ὑπεράκριοι vero vel διάκριοι pauperiores cives.

Θεαγένης] De eodem narrat Rhetoricorum I, 2, 19. Hujus filiam duxit Cylon Atheniensis ob tyrannidem occupatam occisus, teste Thucydide I, 126. et Pausania I, 28, 1.

Δαφναίου] Rem accurate narrat Diodorus 12, 91. ubi compara annotationem Wesselingii.

6. Μεταβάλλουσι δὲ καὶ — νεωτάτην] Copulam καὶ in Heinsiana omissam, deinde etiam in iis, quae hinc fluxerunt, addi jussit Conringius. Deinceps νεανικωτάτην scribi voluit Camerarius, comparans ex libro 4. καὶ γὰρ ἐκ δημοκρατίας τῆς νεανικωτάτης καὶ ἐξ ὀλιγαρχίας γίνεται τυραννίς. Sane eandem saepius noster τὴν ἐσχάτην postremam et pessimam omnium dicere solet.

σπουδαρχιῶντες — καθιστᾶσι] *qui student principari* vetus Interpres: *qui ambiunt magistratus* Victorius, *ambientes populum magistratuum gratia* Aretinus, *ambitiosi homines* Lambinus, *honoris ambitione et cupiditate incensi* Ramus, *demagogi summo studio eo rem deducunt* Giphanius inepte! Dicitur σπουδαρχίω, derivatum a σπουδάρχης, quo utitur Xenophon in Convivio, eaque forma Dio Cassius et Synesius usus est; a σπουδαρχία vero est σπουδαρχιάω, quam formam Dio Cassius cum altera simul usurpavit. Camerarius interpretatur ambitiosos et summo studio appetentes magistratuum honores, comparans Aristophaneum in Acharn. versu 595. πολίτης χρηστὸς, οὐ σπουδαρχίδης. Supra noster φιλαρχεῖν et βουλαρχεῖν junxit, ubi nollem cum vulgo φυλαρχεῖν scriptum.

τὰς φυλὰς φέρειν] Victorius recte *tribus creare*. Dicitur ut ψῆφον φέρειν, eaque formula de comitiis creandis magistratibus Platonem in sexto Legum usum annotat Camerarius.

Ad Caput V.

ἵνα μὲν] Reſpondet non ἵνα δὲ ſed μάλιστα δέ. De Naxiis Ariſtoteles in republica eorum apud Athenaeum 8, p. 348. refert initium ſeditionis haec addens: καὶ μεγίστη τότε στάσις ἐγένετο προστατοῦντος τῶν Ναξίων Λυγδάμιδος, ὃς ἀπὸ ταύτης τῆς στρατηγίας τύραννος ἀνεφάνη τῆς πατρίδος.

2. ἔχει δὲ καὶ ἡ ἐξ αὐτῶν] Vulgatum ἄλλων correxit neſcio quis in margine Iſingr. eamque ſcripturam probatam etiam a Conringio recepi. Deinceps vulgatum ἐ τῶν ὄντων mutavi in ἐκ ὄντων. Vetus Interpres *non exiſtentibus* vertit.

ἐκίνεν — νεώτεροι πάλιν] Aretinus: *res novas moliri non ceſſant, quoad ipſi quoque honorentur* reliquis omiſſis.

καὶ ἔνθα μὲν — πολιτικωτέρα] Vetus Interpres *Et in Tho quidem*, ſed Thom. *ſed in eo quidem* vertit: ſequens ἀπετελεύτησεν reddidit *remiſſa fuit.* De Maſſilia haec dici recte monuit Giphanius. πολιτικωτέραν Victorius et Lambinus *civiliorem* vertit, Aretinus hunc totum locum usque ad μετέβαλε omiſit. Ramus: *atque hic quidem propius ad timocraticum genus acceſſit oligarchia:* Giphanius: *et alibi quidem oligarchia facta eſt politiae affinior.* Ita etiam Camerarius. Tenemus igitur paulo plus notitiae de republica Maſſilienſium, quam antea, ubi vulgo obſcurata pars hujus orationis alio trahebatur. Ariſtoteles in republica Maſſilienſium apud Athenaeum 13, p. 576. ubi narraverat Euxeno Phocaeenſi regis Nani filiam Pettam nuptum datam eſſe, addit: καὶ ἔστι γένος ἐν Μασσαλίᾳ ἀπὸ τῦ ἀνθρώπυ μέχρι νῦν Πρωτιάδαι καλύμενον. Πρῶτις γὰρ ἐγένετο υἱὸς Εὐξένυ καὶ Ἀριστοξένυ. Contra Plutarchus Solonis c. 2. ὡς καὶ ὁ Μασσαλίας κτίστης Πρῶτος ὑπὸ Κελτῶν τῶν περὶ τὸν Ῥοδανὸν ἀγαπηθείς. De republica ita Strabo 4, p. 11. Sieb: διοικῦνται ἀριστοκρατικῶς πάντων εὐνομώτατα, ἀνδρῶν ἑξακοσίων καταστήσαντες συνέδριον διὰ βίυ ταύτην ἐχόντων τὴν τιμὴν ὓς τιμύχυς καλῦσι· πεντεκαίδεκα δέ εἰσι τῦ συνεδρίυ προεστῶτες· τύτοις δὲ τὰ πρόχειρα διοικεῖν δέδοται· πάλιν δὲ τῶν πεντεκαίδεκα προκάθηνται τρεῖς οἱ πλεῖστον ἰσχύοντες· τύτων δὲ εἷς τιμῦχος ὃ γίνεται μὴ τέκνα ἔχων μηδὲ διὰ τριγονίας ἐκ πολιτῶν γεγονώς. Οἱ δὲ νόμοι Ἰωνικοί· πρόκεινται δὲ δημοσίᾳ.

Postremam partem de triumviris male ad omnes senatores retulit Heeren in Histor. veterum rerumpublicarum p. 214. De aristocratia Massiliensium testatur etiam Cicero pro Flacco c. 26. *cujus ego civitatis disciplinam atque gravitatem non solum Graeciae sed haud scio an cunctis gentibus anteponendam dicam: quae tam procul a Graecorum omnium regionibus disciplinis linguaque divisa — sic optimatium consilio gubernatur, ut omnes ejus instituta laudare facilius possint quam aemulari.* Noster infra 6, c. 7. τὴν δὲ μετάδοσιν γίνεσθαι τῷ πλήθει τȣ̃ πολιτεύματος — ἢ καθάπερ ἐν Μασσαλίᾳ, κρίσιν ποιȣμένȣς τῶν ἀξίων τῶν ἐν τῷ πολιτεύματι καὶ τῶν ἔξωθεν. Aristotelis narrationem de prima Massiliae origine transtulit Justini Trogus 43, 3. De Istro et Heraclea nihil aliunde innotuit nobis; nec Heraclea ex tam multis cognominibus urbibus quae sit intelligenda, constat.

3. Μετέβαλε] totum hunc locum diversum legit et vertit Aretinus: *et ubi paucorum potentia seditione inter nobilitatem ipsam coorta, ex eo, quod pars eorum ab honoribus excludebatur, si quidem pater filium impediebat, et frater fratrem, nec nisi qui senior foret, honorabatur. Insurgens enim populus per illorum discordiam, ac ducem nactus ex ipsa nobilitate pervicit. Imbecillis enim adversa pars erat.* Vetus Interpres pro ἐπιλαβόμενος reddidit *insurgens*, pro ἐπιθέμενος ἐκράτησεν *invalescens obtinuit.* De Cnidiorum oligarchia δεσποτικῇ infra mentio redit. De Cnido tacet historia, nisi quod Eudoxus Platonis discipulus patriam legibus ordinasse dicitur a Diogene 8, 86. Plutarcho et Theodoreto.

4. ἐν Ἐρυθραῖς — τῶν Βασιλιδῶν] Aretinus *apud Erithrienses — regiarum urbium.* Accentus vulgo prave positus βασιλίδων Aretinum decepit, uti monuit Camerarius. Vetus Interpres *reginarum* vertit. Sepulveda locum Strabonis 14, p. 939. laudavit, ubi narrat Codri regis Athenarum filium Androclum condidisse Ephesum et in pluribus Asiae urbibus regnasse, ejusque posteros βασιλεῖς vocatos fuisse. Qui an iidem sint, qui βασιλίδαι hic dicuntur, ipse dubitavit Sepulveda. Lambinus tamen vertit: *Et Erythris regis Androcli posteris oligarchiam obtinentibus.* Sed ecce Baton apud Sui-

dam in voce Πυθαγόρας Ἐφέσιος καταλύσας δι' ἐπιβουλῆς τὴν τῶν Βασιλιδῶν καλουμένων (male editur καλουμένην) ἀρχὴν ἀνεφάνη τε τύραννος πικρότατος. Sequuntur multa de ejus crudelitate in optimates; in extremo additur ἦν δὲ πρὸ Κύρου τοῦ Πέρσου, ὥς φησι Βάτων. De Androclo hoc et Epheſiorum ſeditione contra ejus liberos narrat Ephorus apud Stephanum Byzantium in voce Βέννα. Anonymus Suidae in voce Ἀρίσταρχος refert Ariſtarchum Athenienſem, a cognatis evocatum Epheſum, μόναρχον ἐξουσίαν Epheſi exercuiſſe eo tempore, quo Harpagus Cyrum Cambyſis filium ad ſeditionem cum Perſis concitaſſet. Apud Herodotum 8, 132. memoratur Ἡρόδοτος ὁ Βασιληΐδεω Chius, qui cum ſodalibus Strattidi Chiorum tyranno inſidiabatur. Res agitur tempore Xerxis. Videtur is Herodotus ex gente Βασιλιδῶν Chiorum fuiſſe. Certe Caſaubonus ad Athenaeum p. 454. male hunc Ariſtotelis locum refert ad Cnopi tyrannidem, de qua Strabo l. c. et Hippias Erythraeus apud Athenaeum 6, p. 259. narrat.

καὶ ἐξ αὐτῶν] Vulgatum ἐξ αὐτῶν καὶ διὰ correxi. Sylburgius καὶ ἐξ αὐτῶν καὶ διὰ ſcribi voluit, quod Conringius improbavit, ſed veram rationem non vidit. Victorius vertit *et ſuo vitio et propter concertationem aſſentantiam ipſis.* Aretinus etiam longius aberravit: *mutantur etiam paucorum gubernationes ex ſe ipſis propter factiones ipſorum qui plus poſſe volunt : hoc autem dupliciter fit. Quandoque enim ſibi aſciſcunt et conjungunt alios ex ipſo numero paucorum — in quadringentis Phrinicus* Lambinus aperte noſtram ſcripturam expreſſit vertens: *etiam ipſorum paucorum petentium culpa, cum propter contentionis ſtudium populo blandiuntur atque aſſentantur.* Sed ſenſum obſcuravit prava verbi δημαγωγούντων interpretatione. Ramus eandem ſententiam reddere voluit, ſed male poſuit *popularium principum contentionibus*, et δημαγωγίαν vertit *popularitatem.*

Χαρικλέα — Φρύνιχον] Improbos homines memorant oratores et hiſtorici iſtius aevi plerique omnes. De Phrynicho compara Thucydidem, de Charicle Xenophontem Hellenicorum 2, 3. et ſcriptores in annotatione laudatos. Vetus Interpres *qui circa Chariclea habitabant*, ubi Thom. *habuerunt.*

5. πολιτοφύλακες] Supra 2, 6. ἀνάγκη γὰρ ἐκ τῶν τὰ ὅπλα ἐχόντων καθίστασθαι καὶ στρατηγὲς καὶ πολιτοφύλακας καὶ τὰς κυριωτάτας ἀρχὰς ὡς εἰπεῖν. Videntur igitur πολιτοφύλακες summam potestatem domi, ut στρατηγοὶ belli, habuisse.

οἱ ὁπλῖται] Aretinus *per cives.* igitur πολῖται scriptum legit: contra *milites* simpliciter Ramus et Giphanius, *milites levioris armaturae* Lambinus, Victorius recte *gravis armaturae milites.* Paulo inferius repetitur mentio oligarchiae Abydi, et ἑταιρίαι ejus memorantur, in iisque ἡ Ἰφιάδε ἑταιρία, cum adjunctione notitiae magistratus alicujus μεσιδίε, cui cum militibus summa imperii per pacem tradebatur. Abydus colonia Milesiorum fuit.

μὴ ἐκ τἕ πολιτεύματος] *ubi judicia non sunt ex his qui rempublicam gubernant* Aretinus. Sic et Victorius et ceteri interpretes. Sequentia πρὸς τὰς κρίσεις male Aretinus vertit *quo eorum suffragia promereantur,* recte solus Giphanius *rempublicam ad judicia transferunt.*

6. ἀσελγῶς] *prodigaliter* Aretinus, *immoderate* Victorius, *intemperanter* Lambinus et Giphanius, *patrimonia sua in libidines et voluptates effundunt* Ramus, *luxuriose ac petulanter* Camerarius. De Hipparino, cujus filiam Aristomachen, sororem Dionis, in matrimonio duxerat Dionysius, tradit Plutarchus in Dione, de luxuria tamen hominis non memorans.

Ἀμφιπόλει] Ad hanc eandem narrationem pertinere videtur locus supra cap. 2, §. 11. ubi tamen ἄποικοι memorantur Χαλκιδίων.

τὴν πρᾶξιν — πράξας] Casaubonus ad Polybium p. 185. ed. Gronovii refert ad Nicodromum, et recte monet πρᾶξιν h. l. esse proditionem, uti apud Xenophontem et alibi. Interpretes omnes Aristotelis hic errarunt. De historia comparabis etiam Wesselingium ad Herodotum p. 479.

7. Ὅτε μὲν ἕν] Aretinus: *Hi homines consumtis patrimoniis aut res novas commovent — itaque seditiones concitantur aut ab ipsis aut ab illis qui eorum facta non tolerant.* Vetus Interpres scriptum Ὅτε μὲν ἕν εὐθὺς ἐπιχειρἕσι κινεῖν reperit et vertit *mox conantur movere aliquid.*

ἢ ὗτοι] Si ſequens κλέπτοντας bene habet, (deleri enim voluit Lambinus aſſentiente Conringio,) ὗτοι ſunt ipſi fures, et praecedens αὐτὺς refertur ad τὺς ὀλιγαρχῦντας ſeu participes oligarchiae. Victorius tamen in annotatione poſuit: *aut hi ipſi fures inter ſe concertant.* Ita vertit Lambinus etiam et Ramus.

ὄντες πολλῶν] Lambinus τῶν πολλῶν conjecit, i. e. *in multitudinem dominatum obtinent.* Ramus: *per multos jam annos dominantur.* Neutram rationem probo, poſteriorem omnium minime. Laudes Pharſalorum oligarchiae tributas confirmare videtur etiam id quod narrat Xenophon Hellenicorum 6, 1. Iaſonem Pherarum tyrannum reliquas Theſſaliae civitates partim vi alias dolo facile in poteſtatem ſuam redegiſſe praeter Pharſalum, cujus de legato Polydamante ad Lacedaemonios miſſo ita narrat Xenophon l. c. ὗτος δὲ καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ Θετταλίᾳ ηὐδοκίμει καὶ ἐν αὐτῇ δὲ τῇ πόλει ὕτως ἐδόκει καλός τε κἀγαθὸς εἶναι, ὥστε καὶ στασιάσαντες οἱ Φαρσάλιοι παρακατέθεντο αὐτῷ τὴν ἀκρόπολιν καὶ τὰς προσόδυς ἐπέτρεψαν λαμβάνειν, ὅσα ἐγέγραπτο ἐν τοῖς νόμοις, εἴς τε τὰ ἱερὰ ἀναλίσκειν καὶ εἰς τὴν ἄλλην διοίκησιν. Κἀκεῖνος μέντοι ἀπὸ τύτων τῶν χρημάτων τήν τε ἄκραν φυλάττων διέσωζεν αὐτοῖς καὶ τἄλλα διοικῶν ἀπελογίζετο κατ' ἐνιαυτόν. Hunc Polydamantem Pharſalorum πολιτοφύλακα fuiſſe cenſebat Schloſſer; ſed dubitari poteſt, an πολιτοφυλάκων dignitas fuerit inſtituta apud Pharſalios. Certe munus Polydamantis non perpetuum fuiſſe videtur, ſed ab oligarchis inter ſe diſſidentibus viro bono demandatum. Igitur malim equidem Polydamantem comparare cum ἄρχοντι μεσιδίῳ illo, quem memorat ſectio 9.

8. ὅσης, τῶν γερόντων ὀλίγοι] Ex Heinſiana (cui anteivit Ramus) repetiit pravam diſtinctionem Conringiana et reliquae: ὅσης τῶν γερόντων, ὀλίγοι. quam tamen in annotatione Heinſius corrigi juſſerat. Deinceps verba ἐνενήκοντα ὄντας omiſit Aretinus.

τὴν δὲ αἵρεσιν δυναστευτικὴν] Aretinus *ob id quod erat potentium hic ordo:* Victorius; *delectu autem ipſorum, quo utuntur reguli:* Lambinus *et quia electio erat dynaſtiae propria:* Ramus: *quia dynaſtica erat ejusmodi creatio:* Giphanius *quia*

creatio dynastiae propria, in annotatione turbulentam et factiosam sive dynastiae accommodatam interpretatus. Victorius in annotatione posuit *accommodatam potentiae paucorum.* Camerarius de loci obscuritate questus putat hanc ejus esse sententiam: *cum praesertim legerentur senatores potentum arbitrio, similiter ut apud Lacedaemonios.* Schlosserus *weil sie selbst die Wahl hatten:* et in annotatione monet, verba καὶ ὁμοίαν — γερόντων non ad modum creandorum senatorum Lacedaemoniorum referri, qui diversus fuerit, sed ad numerum exiguum et perpertuitatem dignitatis. Quod falsum esse, apparet. Modum creandorum senatorum Lacedaemoniorum, apud quos summa potestas erat, supra Aristoteles παιδαριώδη vocavit, id est puerilem, eumque descripsit Plutarchus in Lycurgo. Legebantur illi a concione populi acclamando productis civibus. Praeterea nisi senes et virtute probatissimi cives non eligebantur. Electio igitur senatorum erat veluti summum de virtute civium judicium. Quid igitur si δικαστευτικὴν vel δικαστικὴν scribamus, ut electio Eliensium senatorum cum summo illo de virtute civium judicio, quo Lacedaemonii senatores eligebantur, comparetur? Certe modum et rationem creandi spectari a philosopho tenendum puto. In modo vero δυναστευτικὸν nihil aliud fere esse et dici potest, nisi quod ex arbitrio et pro lubitu domini et dynastae fit, aut quod ad tuendam dominationem pertinet. Posterior interpretatio ducit nos ad electionem ab ipsis senatoribus factam; verum ita comparatio senatorum Lacedaemoniorum non est apta. Itaque priorem amplecti oportet, et statuere electionem a populo fuisse factam. De Eleorum vero statu reipublicae parum aut nihil scripta veterum tradunt, praeter unum Thucydidem 5, 47. ubi obiter memorantur in Eleorum δημοκρατίᾳ οἱ δημιουργοί, καὶ οἱ τὰ τέλη ἔχοντες καὶ οἱ ἑξακόσιοι. Sed ad ipsum illud factum, quod Aristoteles commememorat, spectare videtur id, quod narrat obiter Plutarchus in Praeceptis Politicis p. 255. Hutten. καὶ βουλήν τινες ἐπαχθῆ καὶ ὀλιγαρχικὴν κολούσαντες, ὥσπερ Ἐφιάλτης Ἀθήνησι καὶ Φορμίων παρ' Ἠλείοις, δύναμιν ἅμα καὶ δόξαν ἔσχον.

9. στρατιώταις] Recte Aretinus et Victorius *milite conducto* vertunt. Timophanes Timoleontis frater fuit, de quo Diodorus 16, 65. Plutarchi Timoleon c. 4. De oligarchica forma reipublicae Corinthiae teſtatur Plutarchus Dionis c. 53. — Deinceps οἱ δὲ ταῦτα δεδιότες ſcriptum vertit vetus Interpres.

ἄρχοντι μεσιδίῳ] Noſter Nicomach. 5, 5. καὶ ζητοῦσι δικαστὴν μέσον, καὶ καλοῦσιν ἔνιοι μεσιδίους, ὡς, ἐὰν τοῦ μέσου τύχωσι, τοῦ δικαίου τευξόμενοι ubi libri quidam μεσοδίκους habent.

τῶν περὶ Σάμον] Male Victorius *Alevadae cum Sami regnarunt.* Aretinus haec omiſit. Lambinus *Alevadis Samiis principatum obtinentibus.* Ramus *in Alevadarum qui Samiis imperant principatu:* Giphanius in nomine Sami haeſit, Camerarius autem plane ſcripturam vitioſam pronunciavit. Nec usquam Sami imperium Alevadae habuiſſe memorantur. Sed videtur Aretinus nomen poſuiſſe in exemplo viri, qui Lariſſae imperium occupavit. Igitur Schloſſerus περὶ Ἰάσωνα conjicit, vel περὶ Σῖμον. Simus hic Lariſſaeus Philippo Theſſalos prodidiſſe dicitur a Demoſthene pro Corona p. 241. Alevadarum imperium, cum haec ſcriberet Philoſophus, non amplius valuiſſe, arguit ipſa oratio. Plato autem initio Menonis eosdem Socratis aevo valentes adhuc memorat. Quid? quod Xenophon Hellenic. 6, 2, 7. de Iaſone: προεῖπε δὲ καὶ τοῖς περιοίκοις πᾶσι τὸν φόρον ὥσπερ ἐπὶ Σκόπα τεταγμένος ἦν φέρειν. Ubi περίοικοι videntur eſſe Peneſtae. Iaſon tum Theſſalorum dux fuerat electus, qui ταγὸς dicebatur. Scopas ex alia quam Alevadarum familia Simonidis carminibus fuit celebratus. Is igitur primum tributa περιοίκων ordinaſſe videtur, quae deſcriptio etiamnum Iaſonis aetate id eſt Olympiade 101. valuiſſe videtur. Equidem quaedam excidiſſe ſuſpicor, et exemplum oligarchiae Samiorum fuiſſe ab Ariſtotele commemoratum. Καὶ addi voluit Weſſeling. ad Herodot. p. 691. Sed vide Addenda.

Ἰφιάδου] Demoſthenes contra Ariſtocrat. p. 679. nominat Ἰφιάδου υἱὸν Seſtium, obſidem apud Charidemum. Sed proprie huc pertinet locus Aeneae Tactici c. 25. Ἰφιάδης τε Ἀβυδηνὸς κατὰ Ἑλλήσποντον καταλαμβάνων Πάριον ἄλλα τε περὶ

τὴν ἀνάβασιν νυκτὸς ἐπὶ τῷ τείχους λάθρα παρεσκευάσατο καὶ ἁμάξας πληρώσας φρυγάνων καὶ βάτων παρέπεμψε πρὸς τὸ τεῖχος, ἤδη τῶν πυλῶν κεκλεισμένων, ὡς τῶν Παριανῶν ἄγοντας τὰς ἁμάξας etcet. ubi h. l. comparavit Casaubonus.

10. περιωθεῖσθαι] De verbo dictum supra ad Cap. 3, 4. *circumvenire* hic vertit vetus Interpres.

ὀλιγαρχία αὐτῶν] Margo Isingr. ὄντων substituit, non inepte. Post nomen Διαγόρας Victoriana, Zuinger. cum Camotiana δὲ insertum habent, quod omisit versio veteris Interpretis, Aretini et Victorii, Isingr., damnavit Sylburgius, seclusit Ramus, Lambinus, Heinsius, Conringius. ἱππέας vocari, qui ἱπποβόται Euboeae dicuntur supra 4, 3. et apud Herodotum 5, 77. putat Schlosserus. De Diagora et tempore mutatae reipublicae Eretriensium aliunde non constat.

στασιωτικῶς] Margo Isingr. στασιαστικῶς, quod ipse etiam praefero. Sequens nomen Εὐτίωνος scribit Camotiana et Isingr. Verum Sepulveda et Victorius cum Codice Camerarii nostrum dedit. *Enectionem* nominat Aretinus.

Ἀρχίου] Aretinus *Archini* habet. Camerarius eumque secutus Schlosserus putabat eundem esse, de quo multa Xenophon Hellenic. 5, 4. ad quem aliorum scriptorum loca collecta posui. Sed de adulterio et poena Archiae nil ibi traditum reperitur. Contra Perizonius huc retulit narrationem Aeliani v. h. 11, 6. Συνέβη τινὰ μοιχὸν ἁλῶναι ἐν Θεσπιαῖς, εἶτα ἤγετο διὰ τῆς ἀγορᾶς δεδεμένος· ἀφείλοντο οὖν αὐτὸν οἱ ἑταῖροι· ἐξήφθη οὖν στάσις καὶ συνέπεσε γενέσθαι φόνους πολλούς. Is praeterea nomen urbis in alterutro scriptore vitiosum esse suspicatur. Potest tamen fieri, ut Archias fuerit Thebanus, Thespiis autem in adulterio deprehensus et punitus fuerit. Equidem cum Perizonio quam Camerario sentire malim.

αὐτοὺς — ἐν τῷ κύφωνι] Comma post ἐχθροὶ sustuli, verbum enim φιλονεικεῖν casum accusativum non assumit. Verba vertit Aretinus: *cervicem ejus anulo ferreo includi fecerunt*: Victorius *ut vincti fuerint in foro ad cyphonem*; in annotatione tormenti genus interpretatus ex Aristophanis Pluto versu 476. ὦ τύμπανα καὶ κύφωνες, οὐκ ἀρήξετε; Sed ibidem versu 606. abire aliquis jubetur ἐς τὸν κύφωνα· ubi Scholia

et Suidas interpretantur ξύλον ἐπιτιθέμενον εἰς τοὺς τένοντας τῶν καταδίκων, ἵνα μὴ εὔρωσιν ἀνακύψαι, *lignum cervicibus damnatorum impoſitum.* Suidas Aeliani locum poſuit, ubi eſt: δεδέσθω ἐν κύφωνι πρὸς τῷ ἀρχείῳ ἡμερῶν εἴκοσι. Lambinus vertit: *vinctus numellae aſtringeretur:* Ramus *ut deligarentur ad palum*, Giphanius cum Sepulveda *ut ad palum fuerint vincti.*

11 ἐν τῇ πολιτείᾳ — δυσχεραναντων] Camotiana cum Aretino δυσχεραινόντων dedit. οἱ ἐν τῇ πολιτείᾳ ſunt, ut recte annotat Victorius, principes et oligarchi ipſi, non iſti, qui reguntur ab illis: eum ſecuti ſunt interpretes omnes, ex quibus tamen ineptiſſime vertit Giphanius. πολιτεία hic dicitur, quod eſt ſaepius πολίτευμα.

καὶ λανθανόντες] Camotiana ἢ λανθανόντες. De cenſu aucto per annonae ubertatem compara locum infra c. 7, 6.

12. ἐννόμων δημοκρατιῶν] Aretinus *ex inſtitutis popularibus in ipſa propria.* quaſi ἐννόμων δημοκρατικῶν ſcriptum legiſſet. Victorius *in proprios et ſolutos.* Lambinus *fiunt reipublicae adminiſtrationes dominantes, hoc eſt, quae in arbitrio nutuque paucorum et populi vertuntur:* Ramus: *quae dominorum libidinibus opprimuntur.* Giphanius: *quae ſuo arbitratu omnia adminiſtrant.*

Ad Caput VI.

ἐπεὶ δοκεῖ — ὀλιγαρχία εἶναι] Vocabulum ὀλιγαρχία omittit Camotiana Iſingr. Aretinus copulam καὶ omiſit. Verum de toto hoc membro Camerarius merito dubitavit, cujus ſententiam, ſi vera ſit ſcriptura, hanc eſſe ſuſpicatur: cum eadem propoſita eſſe videantur oligarchiae et ariſtarchiae, quod uterque ſtatus ſit paucorum, nullo tamen modo eundem ſpectare finem utrosque, neque eſſe eorum conſilia eadem, quod hi pauci ad ſua commoda, illi optimates ad publicum bonum dirigant univerſa. Giphanius ita: Quod hic dicitur Ariſtocratiam videri eſſe Oligarchiam, quia modo fuerat loco commodiore expoſitum, ea re haec clauſula mihi ſupervacanea videtur, etſi in omnibus editionibus, et-

iam in veteri translatione reperitur. Equidem cum utroque viro docto sentio; igitur seclusi verba suspecta; vulgatum tamen ταῦτα in ταὐτὰ mutavi. Ramus Camerarii rationem secutus vertit: *in utraque enim rempublicam pauci gubernant, tametsi non ejusdem rei causa, qui quia in utraque reipublica pauci sunt, ideo videtur aristocratia oligarchia esse.*

πεφρονηματισμένων] Aretinus *aliter sentientium*, vetus Interpres *astutorum*, Victorius et Lambinus *magnos spiritus gerentium*, Ramus *cum ampla de se et magnifica judicia spiritus altiores attulerint:* Giphanius *animo elatorum.* Camerarius optime *efferri animo in virtutis singulari opinione.* Deinceps ὁμοίων cum Casaubono malebat Conringius. De Partheniis Tarenti conditoribus ex Antiocho eadem tradit Strabo 6, p. 289. Sieb: aliunde et paulum diversa Justinus 3, 4. Pro verbis Τάραντος οἰκιστὰς vetus Interpres reddidit *Tarentum inhabitare.*

2. τῶν βασιλέων] Praecipue tamen ab Agesilao, narrante cum Xenophonte in Hellenicis Plutarcho in Lysandro.

Κινάδων — Ἀγησιλάου] De Cinadone narrat Xenophon Hellen. 3, 3. Deinceps vulgatum Ἀγησιλάῳ correxi, quod tamen Aretinus *per Agesilai tempora*, Victorius *regnante Agesilao* item ceteri interpretes vertunt. Vetus Interpres *sub Agesilao.* Vocem ἀνδρώδης Victorius *magno animo praeditus*, Lambinus *animo virili ac robusto*, Ramus *forti et excelso animo*, Giphanius *magni et alti animi.*

Εὐνομίας] Rem narrat copiose Pausanias 4, 18, 2. ubi de Tyrtaeo: καὶ τούτοις διέλυε Τυρταῖος μὲν τὰ διάφορα. Ex Εὐνομία poemate fragmentum apud Plutarchum Lycurgi c. 6. decerptum putat Schlosser.

Παυσανίας — Ἄννων] De Pausania historia nota; de Hannone compara Justinum 21, 4. et Plutarchum in Praecept. polit. p. 141. Hutt.

3. ἀρχὴ γὰρ] Aretinus cum Victorio *autem* vertit, et Victorius monet esse pro δὲ positum γάρ. Ceterum in hoc loco duo vitia reperisse sibi videbatur Conringius; primum quidem in verbis ἐν αὐτῇ τῇ πολιτείᾳ, ubi ἐν αὐταῖς scribendum censet. Sed apparebit statim vulgatam bene habere, si

cum Lambino interpreteris: *cum politiae tum ariftocratiae propterea, quod in ipfa reipublicae adminiftratione jus negligatur ac migretur.* Alterum vitium putat effe in verbis τῷ δικαίῳ παρέκβασιν: nihil enim fequi nifi de vitio commiffo in miftione. At fi pro δικαίῳ pofueris ἴσῳ, ftatim videbis locum medela non indigere. Nam τὸ δίκαιον effe ἴσόν τι, et praecipue aequalitate fpectari, centies in his libris repetiit Philofophus; igitur hoc loco δίκαιον pofuit pro ἴσον.

4. Διαφέρουσι γὰρ — τούτῳ] Giphanius ad h. l. ita: *Verficulus hic, propter verbum τούτῳ, quo quid fignificetur, non fatis liquet, fatis eft obfcurus. Praeterea vetus interpres nifi codices funt mendofi, legit ταῦτα. Ea quoque quae fequuntur, διὰ ταῦτ' εἰσὶν item non fatis inter fe connecti videntur, et item mox iterari διόπερ ἀσφαλέστεραι. Etfi igitur in verbis propter has caufas obfcuritas eft, tamen fententia totius loci haec effe videtur, quae in his duobus capitibus fit pofita* etcet. Equidem nihil vitiofum effe cenfeo; fed τούτῳ intellige τῷ μεμῖχθαι πως τὰ δύο, de quibus antea; item illa διὰ τοῦτο interpretor διὰ τὸ μεμῖχθαι ἢ καλῶς ἢ κακῶς; deinde διόπερ fignificat διὰ τὸ ἀποκλίνειν μᾶλλον πρὸς τὸ πλῆθος; tum αἱ τοιαῦται eft pro αἱ οὕτω μεμιγμέναι καὶ πρὸς τὸ πλῆθος μᾶλλον ἀποκλίνουσαι πολιτεῖαι, (quae et communi et proprio nomine πολιτεῖαι vocantur) ἀσφαλέστεραι εἰσι. Denique illa κρεῖττον τὸ πλεῖον Giphanius interpretatur *major eft tenuiorum multitudo in politiis quam in Ariftocratiis. Tenuiores vocat τὸ πλεῖον, eo quod eorum femper maximus eft numerus.* Recte! Conringius haefit in particula γὰρ poft διαφέρουσι pofita; jam antea enim praeceffiffe γάρ; nec quae fequuntur, priora illuftrare. Verum in hoc nullum effe fufpicioni locum bene monuit Schloffer, qui καὶ τούτῳ fcribendum effe fufpicatus eft, propterea quia in ἀριστοκρατίᾳ praecipue ratio habeatur τῆς ἀρετῆς, quod contra fiat in oligarchia et democratia, ubi magis ad divitias aut ad libertatem omnia referantur. Hanc equidem opinionem approbare non dubito.

5. ἔχειν τὰ αὑτῶν] Victorius *habere fingulos quae fua funt* vertit, in annotatione interpretatus: patrimonium tueri contra impetus improborum: *per quod fua cuique obtinere*

licet Lambinus: *cum enim ſuum cuique pro dignitate tribuitur et conſervatur*, *id demum conſtans eſt* Ramus, *ſua quemque retinere* Giphanius. Equidem cum Ramo ſentio, nec de ſecuritate poſſeſſionis reique familiaris ſermonem eſſe puto.

6. *εἰς ἀρχεῖα πλείω*.] Victorius vertit: *in minorem migravit et in plures curias*: Aretinus: *in minorem facta eſt mutatio et in plures gubernatores:* Lambinus: *res ad anguſtiorem et minorem redacta eſt, et ita ad plures magiſtratus:* Ramus: *cum majore cenſu antea magiſtratus crearentur, respublica poſtea ad minorem cenſum et plures magiſtratus eſt traducta.* Giphanius: *cum a multo quidem cenſu crearentur magiſtratus, respublica ad minorem cenſum et plures magiſtratus eſt traducta.* In annotatione Giphanius exemplum hoc ita retulit: cum principes omnia ad ſe bona pertraxiſſent, plebs autem bellis praeterea exhauſta eſſet, praeſidio — oppreſſo, exaequatis ita bonis et communicatis cum plebe, factum eſt, ut cum antea pauci ex maximis cenſibus ad magiſtratus admitterentur principes et divites, poſtea cum pluribus et plebe magiſtratus communicarentur. De quo exemplo amplius quaerendum. Haec Giphanius diverſo plane ordine quam in Graecis ſunt. Nemo praeterea de loci difficultate admonuit praeter Schloſſerum, de quo poſtea. Sed poſtremam etiam partem hujus ſectionis vitioſam et lacunoſam arguit illud membrum *ἕως ἀφεῖσαν* etcet. Nam particula *ἕως* cum antecedentibus non coit. *donec agri parte ceſſerunt, qui plus aequo ejus habebant* vertit Victorius. *At populus bello exercitatus ac potentior effectus quam illorum cuſtodes nobilitatem compulit agros qui contra legem tenebantur dimittere* Aretinus, qui vitium loci incruſtavit mutata ſtructura, ita ut ſuſpectum illud *ἕως* non appareat. Lambinus: *populus — potentior ac ſuperior evaſit, donec ii omnes qui plura poſſidebant, agris ceſſerunt:* Ramus multo plura mutavit: *At cum populus — potentior factus eſſet, tota regione qui majores opes haberent, expulit.* Giphanius *donec hi agris diſcederent, qui majorem partem tenerent.* Video egregium Heynium in Opuſculis Acad. Vol. II. p. 148. totum hunc locum latinum poſuiſſe tanquam exemplum politiae in oligarchiam

mutatae: *Nam quia magistratus deferebantur ex ampliore et majore censu, ad pauciores res deducta est et per plura magistratuum genera. Quia vero porro nobiles totius soli Thurini agros praeter legem occupaverant (facta enim ut diximus republica oligarchica facile iis erat opes majores consequi) populus in bello exercitatus praesidiis seu locis munitioribus est potitus, donec ii omnes, qui plura possidebant, agris cesserant.* Ex his manifestum esse putabat Thuriorum rempublicam tantum vitio factam esse oligarchiam, cum ab initio politia fuisset instituta. Quo vero modo paulatim in oligarchiam transierit, narrari ait paulo post ab Aristotele. Qua de re postea videbimus. In hujus loci versione ab Heynio proposita multa discrepant a verbis graecis, ut facile agnoscas conatum ingenii satagentis obscuritatem loci dilucidare, sed nulla annotatio adjecta est, quae doceat rationem interpretationis. Denique Schlosserus locum ita vertit: *so fiel diese (Regierung) bloss wenigen in die Hände, und die Gewalt der Beamten wurde grösser, — da wurde es dem Volke, das sich in dem Krieg geübt hatte, möglich, die Wachen zu überwältigen, und die übermächtigen Oligarchen musten endlich das Land verlassen.* Intelligit is ad verbum μετέβη antecedens εἶναι vel πολίτευμα, uti plerique etiam reliqui interpretes πολιτείαν intelligunt; quod tamen fieri posse mihi non videtur; deinde ἀρχεῖα πλείω ampliores, potentiores et diuturniores magistratus interpretatur; quod multo minus facere licet. Accedit etiam alia difficultas, quam miror a nemine annotatam. Scilicet non modo plura orationis membra apta inter se et connexa non sunt, lacunaeque vestigia manifesta habent, sed deest etiam priori membro et propositioni consecutio et apodosis. Medicinam vitii demonstrati certam nondum reperi. Suspicionibus igitur erit periclitandum! Primum illud molestum est in toto loco, quod obscurum est consilium scriptoris in exemplo apposito Thuriorum. Posuerat enim antea politiam et oligarchiam solere mutari ἐφ' ὁπότερον ἂν ἐγκλίνῃ ἡ πολιτεία, adjecta ratione, quod pars utraque civitatis, id est plebs et nobiles satagunt rempublicam pertrahere ad se; alterum membrum distinctionis est de

rebuspublicis in ſtatum contrarium mutatis, veluti cum oligarchia in popularem, politia in oligarchicum ſtatum transit; utrique ſpeciei hic ratio ſua apponitur. Statim ſubjicitur exemplum Thuriorum his verbis συνέβη δὲ τὸ εἰρημένον ἐν Θ. quae poſſunt referri ad quatuor membra προτάσεως illius; nec video, cur interpretes plerique ad poſtremum tantum membrum, in quo eſt politia, retulerint. Ex ipſo igitur ſubjecto exemplo quaerere genus et formam reipublicae oportet, ad quam Thuriorum civitas fuerat inſtituta. Videamus nunc ipſa verba, ubi primum haeremus in his εἰς ἔλαττον μετέβη — πλείω. Nam cum ἀρχαὶ ἀπὸ πλείονος τιμήματος aperte oligarchiam indicent, contrarium eſt in illis εἰς ἔλαττον — πλείω, quae cenſum minorem et magiſtratus plures ſine dubio ſignificant. Unde conjectura eſt facilis, pertinere hoc exemplum ad illuſtranda duo poſteriora membra προτάσεως de forma rerumpublicarum in contrariam mutata. Verba igitur διὰ μὲν γὰρ τὸ — εἶναι τὰς ἀρχὰς cauſam habent non ſtatus ipſius illius, ubi τὸ τίμημα ἔλαττον, igitur τὰ ἀρχεῖα πλείω erant, ſed mutationis factae in contrariam formam. Cum vero de oligarchia ſint verba διὰ μὲν γὰρ τὸ ἀπὸ π. τ. εἶναι τὰς ἀρχὰς, ut etiam illa in altero membro διὰ δὲ τὸ τὴν χώραν ὅλην τοὺς γνωρίμους συγκτήσασθαι, cauſam mutationis in contrarium factae repetere oportet ex protaſeos membro tertio: ὡς ἀδικούμενοι γὰρ περισπῶσιν εἰς τοὐναντίον οἱ ἀπορώτεροι. Huc dialectica ratio nos recta ſatis via deduxit; ſupereſt in verborum ſtructura difficultas, quocum ſit copulandum verbum μετέβη. Quodſi ſcripſiſſet Philoſophus, ut initio poſterioris exempli de iisdem Thuriis eſt, συνέβη δὲ τοῦτο καὶ ἐπὶ τῆς Θουρίων πολιτείας, eodem fere modo hic συνέβη δὲ τὸ εἰρημένον ἐπὶ τῆς Θουρίων πολιτείας, ſtructura erat expedita et facilis. Repetere enim licebat vocem πολιτεία et conjungere cum verbo μετέβη, hoc ſenſu: *reſpublica tranſiit ad minorem cenſum et ad plures magiſtratus, id eſt, reſpublica et magiſtratus cum pluribus, etiam qui minore eſſent cenſu, fuit communicata.*

Nunc alterius membri διὰ δὲ τὸ τὴν χώραν ὅλην — παρὰ τὸν νόμον ſi partem contrariam, ut in priore factum eſt, quaerimus, ſtatim apparet reliquam partem loci a verbis inde

ὁ δὲ δῆμος esse vel lacunosam vel vitiosam. Res ipsa quidem, contraria et opposita membro illi orationis διὰ δὲ τὸ τὴν χώραν haud dubie indicatur verbis ἕως ἀφεῖσαν — ἔχοντες, quae significant optimates vi coactos cessisse agrorum parte illa, quam praeter jus et legem occupaverant. Verba tamen ipsa luxata sunt nec cum reliquis bene apta et connexa. Praeterea modus et via verbis obscurata vitiosis vel lacunosis latet, qua plebs id fuerit consecuta, ut optimates decedere agris cogerentur. Rationis partes duas quasi per transennam video, usum et exercitationem bellicam, quae plebis vires auxerit; hoc enim significant ista ὁ δῆμος γυμνασθεὶς ἐν τῷ πολέμῳ; altera rationis pars inesse videtur in illis: τῶν φρουρῶν ἐγένετο κρείττων, quae significare videntur *plebem validiorem vel superiorem factam praesidio militari*, quod optimatium imperium tuebatur, et oligarchiae argumentum manifestum habet. Sed dubitari potest de modo, quo vel *validior* vel *superior facta fuerit plebs praesidio militari*? Si posteriorem versionem optaveris, (dicitur enim saepissime de victoribus) cogimur existimare, contentionem inter plebem et optimates tandem ad arma et pugnam devenisse, ex qua cum plebs superior discessisset, non destitit a consilio antea quam optimates agrorum parte praeter legem occupata cessissent. Nisi contentio armis decreta fuit, multo difficilius est excogitare modum et rationem, quo, invito etiam praesidio militari, partes optimatium tuente, plebs optimatibus agrorum restitutionem extorserit. Verumtamen vim potius armorum adhibitam arguere videntur verba graeca omnia. Quo enim commemoratum dicemus usum bellicum plebis? Quo pertinent ista τῶν φρουρῶν ἐγένετο κρείττων ἕως et reliqua? Sententiam igitur loci non adeo difficile est ex verborum reliquiis consequi et divinare, sed vitiosa emendare, vel lacunam interpolare equidem non possum. Acquiesco igitur in eo, quod demonstrasse mihi videor, statum Thuriorum reipublicae fuisse eo quidem tempore, de quo nunc loquitur Philosophus, aristocraticum, magis tamen vergentem ad oligarchiam, quod significant verba ἡ γὰρ πολιτεία ὀλιγαρχικωτέρα ἦν; eamque deinde vi et viribus plebis bellico usu

auctis

auctis in statum popularem seu democratiam fuisse mutatam.

7. τοῖς γνωρίμοις] Camerarius eosdem putabat esse, qui et ὅμοιοι id est pares vocati fuerint et eximio nomine Spartiatae; quod equidem verum esse non puto. ὅμοιοι erant et dicebantur Spartiatae omnes, qui a prima inde educatione leges observaverant, patriaeque inservierant, ut ad Xenophontis Hellenica demonstratum est: γνώριμοι vel optimates divitiarum ratione plerumque dicuntur, praesertim in statu oligarchico.

κηδεύειν ὅτῳ θέλουσι] Vulgatum θέλωσι correxi, quod nisi repetito ἂν excusari non potest. Aretinus vertit: *et cui velit gratificandi.* Rectius Victorius *filias in matrimonium dare cuicunque visum fuerit ipsis:* optime Lambinus Ramus et Giphanius *affinitatem contrahere cum quocunque libuit:* Vetus Interpres *curare de quocunque volunt.*

κηδείας] Male Aretinus *clientelas.* Dorida Locrensem in matrimonio duxerat Dionysius. Cf. Diodori 14, 44. ibique Wesselingii annotationem.

ὅτι αἴτιον] Aretinus: *idque inter causas mutationis minuta parvitas appellatur:* Deinceps Lambinus τὸ παρὰ μικρὸν malebat, uti supra dixerat Philosophus. Sequens πρόωνται Victorius *contempserint* vel *neglexerint,* Aretinus et Ramus *omittunt,* Lambinus *projiciunt ac deserunt,* Giphanius *neglexerint,* Plutarchus Praecept. politic. p. 184. τὰ μικρὰ τοῖς πολλοῖς προΐεσθαι χαριζόμενον ἐπὶ τῷ τοῖς μείζοσιν ἐνίστασθαι. Denique κόσμον Aretinus *formam,* Lambinus *ordinem atque ornatum,* Giphanius *ordinem,* Ramus *statum* vertit.

8. ἐτῶν στρατηγεῖν] Victorius in Codice uno μὴ στρατηγεῖν scriptum reperit; quod probari non potest. *ne quis imperium militare, ni interfuerint quinque anni, gereret neque ad eum magistratum eligeretur.*

τῶν φρουρῶν] Omisit Aretinus, nec video equidem, in reliqua historiae obscuritate, quo valuerit praesidii gratia, cum statim sequatur, potestatem eligendi στρατηγοῦ fuisse penes populum. Sed potuerunt tamen respicere ad eorum operam

utilem futuram in conſiliis ſuis exequendis et in poteſtate oligarchorum frangenda.

τοὺς ἐν τοῖς πράγμασιν] *qui regebant rempublicam* interpretatur Victorius, *qui rebus gerendis erant praepoſiti* Lambinus, *qui domi rem gererent* Ramus, *qui rempublicam adminiſtrarent* Giphanius. Xenophonti Hellenic. I, 6, 13. ſunt οἱ τὰ πράγματα ἔχοντες. Sed plane ita Thucydides de Mitylenaeis 3, 28. οἱ ἐν τοῖς πράγμασι, ubi bene reddunt *qui reipublicae praeerant.*

σύμβουλοι] *magiſtratus qui praeerat ſuffragiis* Aretinus, *comitiis magiſtratus praefecti* Ramus. νομοφύλακας apud Ciceronem de Legibus 3, 20. comparabat Heyne Opuſcul. II, p. 151.

δυναστείαν] dominatum paucorum ſeu oligarchiam interpretatur Giphanius cum Victorio; reliqui interpretes repetierunt vocabulum graecum. Heyne (Opuſcul. II, p. 148.) putabat, narrari nunc modum, quo Thuriorum respublica mutata fuerit in oligarchiam iſtam, de qua narrationem ſuperiorem ſect. 6. interpretatur. Qua de re ibi fuit disputatum. Equidem hoc in loco nec politiam nec democratiam agnoſcere poſſum, quanquam videam, virum egregium, mihique ob innumera in me beneficia venerandum, haec poſuiſſe p. 149. *Ceterum in Thuriorum republica populi jus et partes fuiſſe ex eo ipſo Ariſtotelis loco* (hoc noſtro) *intelligitur; nam ſuffragiis ille ſuis magiſtratus creaſſe, militares etiam leges vel magiſtratu renitente abrogaſſe narratur.* Ariſtoteles exemplum Thuriorum appoſuit propoſitioni de mutato ſtatu ariſtocratico; quem fuiſſe reipublicae Thuriorum, ſed vergentem ad oligarchiam, ſupra vidimus. Ibidem mentio fit praeſidii militaris, quo ſuperato plebs bello exercitata optimates coegit agros praeter legem occupatos reſtituere; quo factum eſt, ut plures cives rempublicam etiam minore cenſu capeſſere poſſent. Incertum tamen eſt, an plane respublica democratica tunc facta fuerit, quanquam id ex propoſitione Ariſtotelis conſequi debere videatur. Tum vero narratio Diodori 12, 11. de populari ſtatu Thuriorum referenda eſt ad illud tempus, de quo loquitur ibi Ariſtoteles.

De statu Thuriorum aristocratico iterum nunc commemorat Philosophus, ejusdem praesidii militaris facit mentionem, cujus duces fuisse a populo electos nunc demum addit. Adolescentes, qui consilium audax ceperant, dicuntur πολεμικοὶ et confisi plebis suffragio; quare suspicari licet, fuisse eos plebejos, et narrationem pertinere ad idem tempus, quo supra plebs usu bellico exercitata dicitur superior facta esse praesidio bellico, et optimates ad restituendos agros injuste occupatos redegisse. Quae conjectura nisi fallit, δυναστείαν oportet h. l. de statu populari interpretari, in quo primas partes egerunt auctores mutationis, id est illi adolescentes audaces et bellicosi. Verum, si consideres ea, quae tradit Aristoteles capitis sequentis sect. 4. et quae ibi annotantur de voce δυνάστης, potior videbitur sententia, aristocratiam vel politiam mutatam fuisse in oligarchiam adstrictiorem, et in dominatum paucorum illorum adolescentium transiisse. Ultra progredi conjecturis non lubet, nec tutum est. Schlosseri vero argutationes ad h. l. excutere non vacat; pleraeque omnes falsa nituntur interpretatione.

9. ὁτὲ δὲ ἔξωθεν] Lambinus brevitatem Aristotelis ita supplevit ἔξωθεν. ἐξ αὐτῶν μὲν διὰ στάσιν, ἔξωθεν δὲ, ὅταν. quam rationem in versione secutus est. Verba ἐπὶ Ἀθηναίων κ. Λ male vertit Aretinus *contigit Atheniensibus et Lacedaemoniis.*

Ad Caput VII.

ὅτι εἴπερ] Haec omisit Camotiana, ὡς Isingr. *si sciamus — scimus* vertit Aretinus, quasi εἴπερ ἔχοιμεν scriptum legisset.

ὥσπερ ἄλλοτι] Dicitur apud Atticos saepius εἴπερ ἄλλοτι. Deinceps verba λανθάνει γὰρ — γινόμεναι omisit Aretinus, qui μετάβασις vertit *corruptio;* unde Camerarius suspicabatur in ejus libro fuisse scriptum ἡ ἐξαπάτη vel ἤδε πλάνη. Camotiana habet λανθάνει γὰρ ἡ δαπάνη. et Victorius in versione habet *fallit enim sumtus*, in annotatione vero posuit ***migratio a legibus.*** Vetus Interpres *praevaricatio* (Versoris

exemplum *principio*) dedit et pro μετάβασις *ſeditio*. Equidem orationem concinniorem fore puto, ſi ſcribamus ὥσπερ γὰρ τὰς ἐσίας, — ἔτω λανθάνει ἡ μετάβασις διὰ τ. etcet. Poteſt tamen etiam vulgata ferri. Quid μετάβασις diſcrepet a παρεκβάσει, facile apparet; haec enim eſt partium ſingularum innovatio, illa totius mutatio. Giphanius inepte utrumque vocabulum *detrimentum* interpretatur.

2. ὥσπερ ὁ] Lambinus οἷόσπερ malebat, quod ipſe etiam praefero vulgatae ſcripturae.

καὶ πάντα] Camotiana πάντων, quod ferri non poteſt; quanquam Camerarius, ſi ſcribatur εἰ ἑκάστῳ μικρὸν καὶ πάντων, fieri orationem concinniorem, putaverit. Is nimirum Camotianae lectionem tantum norat, rectam ſcripturam Victorianae et Iſingr. ignorabat. Exemplum pertinet ad acervum vel ſoritem dictum, ſophiſticum interrogationis genus.

πρὸς τὸ πλῆθος συγκειμένοις] Aretinus: *quae ſinguntur quodammodo et adumbrantur ad populum:* Victorius: *quae tegendi pravum ſuum conſilium gratia adverſus populum ab inimicis excogitata ſunt.* Ramus *ſophiſmatis ad circumveniendum populum confictis et excogitatis;* Lambinus *quae captioſe et callide ad multitudinem fallendam comparantur;* Giphanius *quae capiendi cauſa adverſus plebem ſunt inſtituta.* Quae ratio mihi unice vera videtur; quoniam deinceps πολιτειῶν σοφίσματα dicuntur; igitur non ſunt proprie demagogorum fraudes, uti putabat Camerarius, quas ait ſupra eſſe demonſtratas, nimirum in cauſis mutationum et converſionum publicae rei. Victorius improbata hac ipſa interpretatione cenſebat intelligi eum locum, qui eſt in libro quarto, ubi demonſtratur, quibus potiſſimum in rebus hi exerceant ſuam malitiam, ſignificaturque ipſas numero quinque eſſe. Recte etiam Giphanius monuit reſpicere Ariſtotelem ad locum libri 4, 13. ubi eſt: ἔτι ὅσα προφάσεως χάριν ἐν ταῖς πολιτείαις σοφίζονται πρὸς τὸν δῆμον πέντε τὸν ἀριθμόν.

3. Ἔστι δὲ ὁρᾷν] Lambinus cum Iſingr. Sylburgiana, vetere Interprete et Giphanio Ἔτι praeferunt; ille vertit: *Praeterea intelligendum eſt:* hic *praeterea videndum.*

τὰς μὲν μὴ μετέχοντας τῶ] Expectabat lector *τοῖς μὲν μὴ μετέχουσι* referenda ad antecedens *διὰ τὸ εὖ χρῆσθαι.* Sed copulavit accusativum cum sequentibus *τῶ μὴ ἀδικεῖν.* Igitur comma post *μετέχοντας* vulgo positum sustuli.

ἡγεμονικὰς] *qui ceterorum duces esse possent in discordiis* Victorius, *praestantiores ipsorum* Aretinus, *qui sunt ad principatum apti* Lambinus, *qui principatu digni sunt* Ramus, *principes eorum* Giphanius.

πρὸς αὐτὰς δὲ — ὁμοίων] Hoc est alterum membrum orationis respondens illi priori, quod incipit *τὰς μὲν μὴ μετέχοντας.* Deinceps *ὁμοίας* Camerarius interpretatur *pares dignitate, id est in sua civitate nobiles et principes viros.*

4. *δυναστείας — δυνάσται*] Victorius *dynastias — potentes* vertit, Aretinus *potentias — potentes.* Lambinus, Ramus et Giphanius vocabulum graecum tenuerunt. Sunt quos Xenophon Hellenic. 4, 4, 5. vocat *τὰς ἐν δυνάμει ὄντας.* Idem Cyrop. 3, 1, 16. jungit *ἀνδρείᾳ, ἱππικῷ πλουσίῳ, δυνάστῃ ἐν πόλει* de privatis loquens. Iterum Hellenic. 7, 1, 42. *ἐνδυναστεύει ὁ Ἐπαμινώνδας, ὥστε μὴ φυγαδεῦσαι τὰς κρατίστας μήτε πολιτείαν μεταστῆσαι·* i. e. auctoritate sua perficit Epaminondas. Cf. Wesseling. ad Diodorum p. 599. Denique ex illo postremo membro *ἢ οἱ τὰς μεγίστας ἔχοντες — ἄρχωσι* apparet, ut puto, *δυναστείαν* supra sect. 8. Capitis 6. non esse de democratia interpretandam, sed potius de oligarchia adstrictiore.

5. *διὰ χειρῶν ἔχουσι μᾶλλον*] *magis reipublicae prospiciunt* Victorius vertit, *vigilantius intendunt ad reipublicae custodiam* Aretinus, *accuratius ambabus ut ita dicam manibus atque adeo mordicus retinent statum reipublicae* Lambinus, *diligentius vigilantiusque custodiunt* Ramus, *magis tractant* Giphanius omnium pessime, *majore cum diligentia administrando omnia, rempublicam gerunt accuratius* Camerarius. Comparat H. Stephanus in Thes. Gr. L. locum Thucydidis 2, c. 13. *τά τε τῶν ξυμμάχων διὰ χειρὸς ἔχειν.* quod Scholia interpretantur recte *δι' ἐπιμελείας ἔχειν.* Plutarchi Praec. Polit. p. 173. H. *καὶ τοῦτο χρὴ διανοούμενον ἔχειν τὰ δημόσια διὰ χειρός.* Hinc verbum *διαχειρίζειν* ductum est. Simile illud Cicero-

nis ad Diverſ. I, 10. *inimicum meum ſic amplexabantur, ſic in manibus habebant, ſic ſovebant, ſic me praeſente oſculabantur.*

καταλύωσιν] *remittant* Victorius, *diſſolvant* cum Aretino Lambinus, *non deſerant cuſtodiam* Giphanius. Dicitur ut καταλύειν ἄσκησιν, τέχνην, latine *deſinere artem.* Ariſtophanes καταχαιμίζειν τὴν φυλακὴν dixit.

παρειληφέναι] Victorius *antequam corripiat etiam hos (contentio);* Aretinus *et qui extra contentiones ſunt, eos antecapere:* Lambinus *priusquam in contentionem incidunt.* Ramus *cavendum eſt ne reliqui cives ſeſe ad eorum contentiones aggregent.* Giphanius recte: *antequam et ipſos implicent.*

6. πρὸς τὸ παρελθὸν κατὰ τοῦτον χρόνον] Aretinus *ac praeſens tempus ad praeteritum conferre. Nam in quibusdam civitatibus cenſus agitur annuatim.* Vetus verſio teſtante Victorio omiſit verba κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον. Lambinus ſimiliter omiſit cum Giphanio. Ramus *communis ac praeſentis cenſus amplitudinem cum praeterito cenſu comparare,* fere ut Aretinus, quaſi ſcriptum legiſſet τὸ πλῆθος κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον πρὸς τὸν παρελθόντα. Equidem verba ſupervacanea ſecludere cum Ramo, Heinſio, Conringio et aliis malueram, et deinceps auctore Lambino et aſſentiente Ramo et Conringio verba κατ' ἐνιαυτὸν bis ponere, antequam inſpexiſſem ipſe veterem Interpretem, ubi laetabundus vidi, verba κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον hic omiſſa, ſtatim deinde poſt κατ' ἐνιαυτὸν inſerta recte legi, ut in Sepulvedae verſione. Quare non dubitavi verba tria transponere. Ceterum Giphanius comparavit locum Xenophontis de Republica Athenienſium 3. ſect. 5. ubi αἱ τάξεις τοῦ φόρου, tributi deſcriptio et ordinatio quinto quoque anno facta dicitur ab Athenienſibus. Pertinebat illa deſcriptio ad ſocios inſulares imperio Athenienſium vi ſubjectos.

πολλαπλασιῶσιν] Debet eſſe a verbo πολλαπλασιόω, quod in Platonis Republ. 7. c. 8. extat. Solenniores ſunt formae πολλαπλασιάζω, et πολλαπλασιασμὸς vel πολλαπλασίασις. In Platonis quidem Reip. libro 9. p. 272. pro πολλαπλασιώσει liber Pariſ. dat. πολλαπλασιάσει.

6. εὐπορίας δὲ νομίσματος] Vetus interpres τιμήματος ſcriptum reperit et *honorabilitatis* vertit. Sepulveda νομίσματος ut ſuperfluum damnavit; verum abeſſe non poſſe, niſi εὐπορίας in εὐετηρίας mutare malueris, facile judicabit lector comparato loco ſupra 5. ſ. 11. πολλάκις τὸ ταχθὲν πρῶτον τίμημα πρὸς τοὺς παρόντας καιροὺς ὥστε μετέχειν — εὐετηρίας γιγνομένης δι' εἰρήνην ἢ δι' ἄλλην τινὰ εὐτυχίαν, συμβαίνει πολλαπλασίου γίγνεσθαι τιμήματος ἀξίας τὰς αὐτὰς κτήσεις. Parit enim ubertas annonae pecuniae et divitiarum copiam εὐπορίαν νομίσματος, itaque pretia poſſeſſionum et agrorum, quibus cenſus aeſtimatur, augentur.

7. ἐκείνως] Si facultates privatorum valde creverint, cenſusque primam deſcriptionem exceſſerint. Ita recte Victorius.

καὶ μοναρχίᾳ] Omiſit cum Camotiana Aretinus vetus Interpres et Sepulveda. Deinceps μακρὰς καὶ πολυχρ. eadem Camot. habet.

βραχυχρονίους καὶ] Sic vulgatum, ταχὺ cum Lambino et Ramo correxi. Jam ante Sepulveda vertit: *quam ad breve tempus magnos.* Veſtigium veri latet in verſione vetere, ubi eſt *quam breviter magnos.*

8. καὶ μάλιστα μὲν] Aretinus *maxime vero.* Camotiana nempe καὶ omittit. Sequens παραστάσεις vetus Interpres vertit: *ſequeſtres facere ſtationes ipſorum* ubi Thom. *ſequeſtratas* habet: Aretinus *clientelas* vertit, quaſi προστάσεις ſcriptum legiſſet; Victorius *amandationes longiores extra fines,* Lambinus *eos peregrinari juſſos e civitate ſummovere:* Ramus *procul ab urbe ſummovendus et relegandus erit:* Giphanius *facere ut ipſi urbe diſcedant.* Heinſius ſimiliter *exilium aut relegationem* poſuit. Camerarius ait παράστασιν hoc loco praeſentis animi vehementiam ſignificare, ejusque metu cenſere Ariſtotelem liberandam civitatem ablegando nimium potentes et opulentos: ita Polybio dici παραστατικὴν διάθεσιν ferociam libro 2. Vel παραστάσεις nunc quoque praeſentium obverſationes velle removeri, ſicut uſurpari hoc nomen ſupra libro 1. dixerat. Ad librum 1. Camerarius p. 65. de hoc loco ita cenſuit: *in quinto autem libro potentiores ablegandos, ut honeſto nomine abſint, et illam obverſationem prae-*

ſentium in peregrinationem convertendam eſſe cenſet. Budaeum is ibi ſequi dubitavit, qui exilium interpretatus erat ex Heſychio, qui Παράστασις, φυγὴ, καὶ τὸ φυγαδεῦσαι παραστήσασθαι. ad quem locum laudant interpretes Spanhemium ad Juliani p. 139. Equidem cum Camerario ſentio et ablegationem aliquam honeſto nomine factam vel ad exercitum et bellum gerendum vel ad legationem obeundam intelligi cenſeo. Παραστήσασθαι enim eſt aliquem ſemovere vel amandare vel ad munus aliquod obeundum vel in exilium mittendo. Additum enim vocabulum ἀποδημητικὰς relegationis ſuſpicionem omnem excludit.

ἐποψομένην] Aretinus elegantius: *qui ſit quaſi in ſpecula velut ad mores civium intuendos.* Talem inſtituit Solon Areopagiticum ſenatum Athenis.

τὸ εὐημεροῦν] Aretinus *et ſi quid excellat elatumque ſit in civitate, per partes obſervare.* Victorius *cujus res valde ſecundae ſunt partem.* Lambinus *partem civitatis proſperitate vitae et fortuna ſecunda exſultantem et ferocientem viciſſim cavere:* Ramus *ſi qua pars in civitate ſecundis rebus inſoleſcat, ſtudioſe conſideranda et obſervanda eſt.* Giphanius *parti, quae praeter caeteras floreat, adhibenda eſt cautio.* Vide Addenda.

τούτου δ' ἄκος] Aretinus *cujus remedium eſt.* Victorius item et Ramus addito *mali*, et Lambinus addito *primum*, Giphanius *cujus rei medicina.* Supra fuit ἄκος τοῦ μὴ γίγνεσθαι ſimiliter. Euripides Helenae 1061. σωτηρίας δὲ τοῦτ' ἔχει τί νῶν ἄκος; Eſt igitur ἄκος etiam remedium, quod adhibetur ad imminens malum et periculum cavendum vel avertendum.

ὥς, ἐὰν οἴωνται] Vetus Interpres ὥστε ſcriptum vertit *quare ſi putant.*

10. ἐνδέχοιτο γὰρ ἄν·] Haec ſigno parentheſeos addito ſecluſi Lambino praeeunte; ceteri haec verba cum ſequentibus male copularunt. Sequens ἀμφοτέρους erunt fortaſſe qui in ἀμφότεροι mutatum velint. Interim poſt βούλονται appoſui comma. Poſtea ἔσται Aretinus vertit *accidit.*

11. Τοῦ μὲν οὖν — παράδοσις] Intellige ἕνεκα τοῦ. Aretinus vertit: *editio fiat a civibus omnibus pecuniarum ſuarum.* Igitur ſcriptum παρὰ πάντων τῶν πολιτῶν legit.

ἀντίγραφα] Fuit is, qui ἀντίγραφα perſcribebat, ἀντιγραφεὺς dictus, teſte Polluce. Victorius appoſuit locum Ciceronis pro Flacco c. 19. de Temno Aſiae: *Cum civitate mihi res est acerrima et conſicientiſſima litterarum, in qua numus commoveri nullus poteſt ſine quinque praetoribus, tribus quaeſtoribus, quatuor menſariis, qui apud illos a populo creantur.*

καὶ λόχου] Tribus deſcripta erat in λόχους et φρατρίας; ſaepius tamen in ſcriptoribus Atticis λόχου fit mentio, ubi de militia et delectu militari ſermo eſt. φύλαρχος enim nomina civium, qui militarem aetatem habebant, in tabulis perſcripta habebat et deſcripta per λόχους et φρατρίας. Hinc in hiſtoricis graecis ſit mentio φυλῶν vel λόχων et λοχαγῶν, ubi pugna aliqua deſcribitnr.

καὶ μὴ μόνον] Vulgo deerat καὶ, quod ex verſione Aretini et Victorii inſerui. Lambinus malebat μὴ μόνον τῷ.

λανθάνει γιγνόμενον·] Haec ita explicat Giphanius: *Quod Athenis uſitatum fuit, ubi ad ſuſtinenda munera publica cives bona ſua inter ſe permutare cogebantur etiam inviti.* (Haec ἀντίδοσις dicebatur.) *Atque ita ſaepe accidebat, ut ditiſſimus a tenuiore ad permutationem provocatus cogeretur vel munus tenuiori impoſitum ſuſcipere, vel ſua illi bona tradere. Et haec eſt occulta bonorum dividendorum et aequandorum ratio, de qua hic Ariſtoteles.*

κωλύειν λειτουργεῖν] Camot. Iſingr. addunt λανθάνειν, quod nec vetus Interpres, nec Aretinus nec Victorius agnoſcit. Lambinus e vetere libro ἀναγκάζειν inſeri et κολούειν ſcribi voluit, itaque vertit: *iis, qui locupletium copias et opes imminuere ac decurtare volunt, eos cogere, ut muneribus publicis fungantur.* Sententia plane contraria! Damnavit verbum λανθάνειν etiam Camerarius et Sepulveda. Λαμπαδαρχία eſt, ſi quis ſumtus facit in ludum vel de curſionem cum lampadibus, quam ipſam Attici λαμπάδα dicere ſolent. Judicium Ariſtotelis de ſumtibus in ejusmodi munera publica factis extat apud Ciceronem de Officiis 2, 16, 6. ubi miror fuiſſe, qui Ariſtonis nomen ſubſtituere vellent.

12. ἢ σφῶν αὐτῶν] *ſi quis divitum eos contumelia affecerit, major poena eſt conſtituenda, quam ſi ipſi inter ſe idem*

fecissent Aretinus. Victorius *si quis — hujuscemodi tenues homines contumelia vexarit, in hos majores poenas statutas esse, quam si quempiam ordinis ipsorum.* Is ſcilicet ſecutus eſt diſtinctionem vulgarem ſed pravam τῶν εὐπόρων, εἰς τούτους μείζω quam latine ſcribentes non ſenſerunt viri docti; graece enim non dicitur ἐπιτίμια εἰς τούτους ἐστὶ, ſed τούτοις. Igitur comma poſt τούτους poſui; dicitur enim ὑβρίζειν εἴς τινα. Lambinus *si quis e numero locupletium eos contumeliose laedat, graviores in illos poenae debent esse constitutae, quam si quis ex egentibus alterum egentem contumelia afficiat.* Poſtremo in membro is plane a vero aberravit! Nec melius Giphanius *si quis contumeliose insolescat, in hos majores poenae esse debent, quam si illorum ipsorum.* Ad poſtrema verba σφῶν αὐτῶν ſupplendum cenſeo εἴς τινα ὑβρίζῃ.

δόσιν, — γένος]. Prius vocabulum ad alienos, alterum ad cognatos et agnatos pertinet. Supra 2, c. 7. reprehendit Ariſtoteles Lycurgum, quoniam teſtamento alienis donare patrimonium non vetuerat.

13. προεδρίαν] *vel pares vel majores etiam partes* recte Ramus vertit, *aut pares aut potiores partes tribuere* Giphanius. οἱ ἐκ τῆς πολιτείας ſunt, qui alibi οἱ ἐν τῷ πολιτεύματι dicuntur et οἱ κύριοι τῆς πολιτείας, ut hic ἀρχαὶ dicuntur κύριαι τῆς πολιτείας, *in quibus jus auctoritusque reipublicae consistit* Aretino.

14. χρὴ ποιεῖσθαι τὴν αἵρεσιν] Hanc ſcripturam Camotianae cum Aretino et Caſaubono vulgatae διαίρεσιν praetuli, quoniam ſtatim eadem dictio redit, ubi tamen Aretinus aliter ſcriptum legiſſe videtur; vertit enim *cujus facienda sit electio.*

ἀστρατήγητος δὲ] Haec vulgo deſunt, ſed in Camotiana eſt ἀστρατηγίτας δὲ. in Iſingr. μὴ στρατιγικὸς δὲ, unde Sylburgius efficiebat noſtram ſcripturam; alteram probavit Camerarius. Omiſit etiam Sepulveda.

15. μετέχουσι, τῆς δ᾽ ἐπιεικίας] Ad verbum μετέχουσι intellige πάντες. Deinceps τἀναντία habet Camotiana.

ἡ δ᾽ ἐπιστήμη κοινὴ πᾶσιν] *scientia hujus* Aretino. Haec ſcientia eſt illa δύναμις τῶν ἔργων τῆς ἀρχῆς, annotante Camerario.

καὶ φιλία] Ita et Camotiana; deterius φιλίας ex Mingr. Sylburgiana susceperunt Ramus, Heinsius et Conringius. Deinceps συμφέροντα κατὰ δύο vulgatum ex Camotiana correxi probante Conringio.

ὑπηρετοῦσιν] *suis utilitatibus non serviunt* Victorius, *sibi ipsis non obtemperant* Aretinus, *suae rationi suoque judicio non obtemperant* Ramus, *ne sibi ipsi quidem serviunt* Giphanius. Sequens ἐνίους posui pro vulgato ἐνίοις, quod ferri non poterat.

16. μέγιστον στοιχεῖον] Camerarius cum Victorio ex Isocrate ad Nicoclem comparavit locum: ταῦτα γὰρ στοιχεῖα πρῶτα καὶ μέγιστα χρηστῆς πολιτείας ἐστίν. Deinceps ὃ δὴ λανθάνει scriptum vetus Interpres reddidit *quod utique latet.*

17. ἀποβαλεῖ] Camotiana ἀποβάλλει. Deinceps verbum ποιῆσαι vulgo alieno loco intrusum post ῥῖνα retraxi, admonente etiam versione Victorii, Lambini, Giphanii. Eadem comparatione utitur Rhetoric. I. 4. ὥσπερ καὶ ἡ γρυπότης καὶ ἡ σιμότης οὐ μόνον ἀνιέμενα ἔρχεται εἰς τὸ μέσον, ἀλλὰ καὶ σφόδρα γρυπὰ γιγνόμενα ἢ σιμὰ οὕτω διατίθεται τὴν ῥῖνα, ὥστε μηδὲ μυκτῆρα δοκεῖν εἶναι.

συμβαίνει δὴ] Post longiorem parenthesin recte δὴ ponitur, quanquam Aretinus δὲ reddiderit. Sequens ἄλλας seclusi, admonente Victorio, et omisit Giphanius. Conringii περὶ ταύτας πολιτείας multo minus ferri potest.

18. ἐστὶν ὡς ἔχειν ἱκανῶς] Vulgatum ἐστιν, ὥστ' ἔχειν cum Sylburgio correxi: et vetus Interpres *est ut habere sufficienter.* Victorius vertit *fieri potest ut belle se habeat.* Aretinus *sufficienter sese habere contingit.*

τῶν δημοτικῶν] Ita recte Victorius cum Aretino; quaedam Edd. antiquae habent τὸν δημοτικόν, quod Camerarius in τὸ δημοτικὸν mutatum voluit.

φθείροντες τοῖς — νόμοις] Ante Victorium erat τοὺς — νόμους, quod ille ex Codd. et vetere versione correxit. Aretinus *dissolventes leges* vertit, Camerarius *nimis intendendo legum constitutionem corrumpunt illas et simul ipsam reipublicae formam pervertunt.* Lambinus χαίροντες τοῖς νόμοις maluit et vertit *legibus ad praestantiam et exsuperantiam accommodatis delectantur.* Ramus *qui de excellentia leges evertunt.*

Giphanius Victorium sequitur. Equidem ἐπιτείνουσι vel simile verbum malim.

19. ὅπου τὸ πλῆθος] Aretinus: *ut multitudinem dominam legum efficiant: ob id enim faciunt semper civitatem opulentis repugnantem.* Scriptum igitur legit: ὅπως τὸ πλῆθος κύριον τῶν νόμων ποιῶσι· διὸ γὰρ ποιοῦσιν ἀεὶ τὴν πόλιν μαχομένην τοῖς εὐπόροις. Ceterum brevitatis causa Aristoteles omisit alterius membri enarrationem, quoniam facile ex contrario democratiae exemplo intelligetur, quomodo peccetur in oligarchiis. Itaque non opus est Lambini supplemento: ἐν δὲ ταῖς ὀλιγαρχίαις, οἱ ὀλιγαρχικοί. Recte etiam monuit Conringius, haec ad integrandam sententiam totam non sufficere, sed pluribus verbis opus fuisse. Quae quidem omnia cum ex contrario democratiae exemplo facile a lectore attento intelligantur et assumantur, Aristoteles iis omissis praeceptum tamen ad utrumque exemplum accommodavit. Quare nec Conringii supplemento opus est in his δοκεῖν λέγειν ὑπὲρ (τῶν addidi de meo) εὐπόρων, ubi adjungi voluit τοὺς δημοτικοὺς, ut respondeat sequenti τοὺς ὀλιγαρχικοὺς. Equidem hoc ipsum ὀλιγαρχικοὺς referendum censeo ad membri prioris vocabulum οἱ δημαγωγοὶ, uti verba ἐν δὲ ταῖς ὀλιγαρχίαις respondent illis ἐν μὲν ταῖς δημοκρατίαις.

ὅτι ἂν ἔχω κακὸν] Aretinus *et consilio annitar ut male habeat:* quasi scriptum legisset ὅπως ἔχῃ κακῶς. Sequens ὑποκρίνεσθαι Victorius, Aretinus et ceteri omnes interpretes *simulare et fingere* interpretantur. Haud scio an rectius interpretemur *verbis et factis prae se ferre et ostendere.* Quanquam etiam infra est de regio imperio: τὰ δ' ἄλλα τὰ μὲν ποιεῖν τὰ δὲ δοκεῖν, ὑποκρινόμενον τὸ βασιλικὸν καλῶς.

21. γεγυμνασμένοι καὶ πεπονηκότες] *exercitati et laboribus firmati* Victorio, *gymnasiis laboribusque exercentur* Aretino, *exercitati laboribusque assuefacti* Lambino, *gravibus et duris laboribus exercentur* Ramo: Giphanius *exercentur et excoluntur,* et in annotatione male ponit haec duo verba idem valere et posita esse ἐκ παραλλήλου; quod minime est verum. Verum sensum reddidit Aretini versio.

22. καὶ εἰς ὃ χρήζων] *et ad quod glifcit* Aretinus, *et ad quod libido fert* Victorius, *et quo libido trahit* Lambinus, *ad quod vult, fertur* Ramus, *fuo commodo et libidini convenienter* Giphanius: Locum Euripidis in fabulis editis reperiri negabat Victorius; contra Camerarius ad h. l. ita: *vel εἰς ὃ χρήζει, fecundum veteris exempli quamvis inemendatam fcripturam. Vel intelligendum eft ἐστὶν, ut fit, εἰς ὃ χρήζων ἐστὶ, vel fortaffe verum eft καὶ ὡς ὁ χρήζων. Locus apud Euripidem hic extat in fabula cujus titulus* Ἱκέτιδες, *ubi Thefeus commendans laudando genus populare inter alia haec ait verfu* 438. *feqq.*

Τ'ἀλεύθερον δ' ἐκεῖνο· τίς θέλει πόλει
Χρηστόν τι βούλευμ' εἰς μέσον φέρειν ἔχων;
Καὶ ταῦθ' ὁ χρήζων λαμπρὸς ἐσθ', ὁ μὴ θέλων σιγᾷ.

Sed recte jam olim admonuit Victorius, verbum quidem illi loco fed fententiam minime eandem ineffe. Idem vir doctus demum eo delapfus eft, ut putaret Ariftotelem, cum auctoritatem Euripidis afferret, loquendi modum potius fpectaffe, faepius ufurpatum ab Euripide, velut in Iphigenia Taurica verfu 605. Oreftes ait ἡμᾶς δ' ὁ χρήζων κτεινέτω. Musgravius inter Fragmenta Euripidea ex hoc loco retulit locum ita fcriptum εὖς ὁ χρήζων. i. e. *bonus is qui vult!* (Editionis Lipf. T. II. p. 486.) Vetus Interpres vertit: *et ad quod abundat,* plane diverfam fcripturam fecutus.

δουλείαν] Locum Ciceronis pro Cluentio c. 53. pofuit Giphanius: *Legum miniftri magiftratus: legum interpretes judices: legum denique idcirco omnes fervi fumus, ut liberi effe poffimus.*

Ad Caput VIII.

3. δημιουργίας καὶ τὰς θεωρίας] *adminiftrationes et procurationes* Aretinus, *publica munera et facra miniftcria* Victorius, *munera publica et reipublicae procurationes* Lambinus: *reipublicae curationem et cognitionem magiftratibus mandabant* Ramus, *imperia et magiftratus* Giphanius, qui in annotatione monet, alibi quidem certa magiftratuum genera his ver-

bis ſignificari, hoc tamen loco univerſe ſummos quosque magiſtratus indicari videri. Camerarius etiam δημιουργοὺς publica munera interpretatur, monet tamen Dorienſes hoc vocabulo proprie de magiſtratibus ſummis uſos eſſe. Θεωροὶ qui fuerint, optime docet locus Plutarchi in Demetrio: οἱ Πυθῶδε καὶ Ὀλυμπίαζε τὰς πατρίους θυσίας ὑπὲρ τῶν πόλεων ἀπάγοντας ἐν ταῖς Ἑλληνικαῖς ἑορταῖς. Praeterea dicuntur ita, qui ad conſulendum oraculum dei mittuntur, ut Theognis: τόρνου καὶ στάθμης καὶ γνώμονος ἄνδρα θεωρὸν εὐθύτερον χρὴ μιν, Κύρνε, φυλασσόμεναι etcet. De δημιουργίαις mirum videri poteſt, Ariſtotelem dorico vocabulo uti de ſummo aliquo magiſtratu, non nominata republica aliqua Dorica. Sed στρατηγιῶν καὶ δημιουργιῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀρχῶν ἀμελήσας dicitur etiam Socrates in Apologia Socratis ſect. 26. Apud Athenienſes δημιουργοὺς Heſychius interpretatur δημάρχους, quos in locum Ναυκράρων Solonis Cliſthenes induxerat, quorum munus deſcribunt Harpocratio et Scholia ad Ariſtophanis Nubes verſu 37. deſcripta a Suida et Eudocia. Quorum demarchorum auctoritas major eſſe debuit illis temporibus, quibus diſperſi cives Attici per demos adhuc habitabant; nec memini apud hiſtoricos graecos in narrandis ſeditionibus et turbis popularibus demarchorum fieri mentionem, niſi forte apud Xenophontem Hellenicorum I, 7, 2. Tamen cum a Platone poſt στρατηγίαν commemoretur δημιουργία, debet non inter minimos magiſtratus fuiſſe δημιουργός. Sed vide dicta ad libri 4, c. 4, ſect. 14.

4. τοῖς δὲ τὴν τῆς τιμῆς] Repete δύναμιν ad articulum τήν. At ita debebat etiam antea eſſe τοῖς μὲν τὴν τῆς βασιλικῆς ἀρχῆς.

ἐκ τῶν τιμῶν] Neſcio vulgari ſenſu an politico honores id eſt magiſtratus dicat. De Phidone Argivorum tyranno praeter Herodotum 6, 27. et Pauſaniam 6, 22. qui Olympiadi quartae aſſignat, vide Strabonem 8, p. 151. Sieb: cum interpretibus. Phidonem Corinthium, legislatorem antiquiſſimum ſupra 2, 6. commemoravit Ariſtoteles, quem puto eſſe, de quo Scholia Pindari ad Olymp. 13, 17. ἐπειδὴ Φείδων τις, Κορίνθιος ἀνήρ, εὗρε μέτρα καὶ σταθμία. ſed eadem ad verſum 27.

ex Didymo, uti videtur, aliter docent ὅτι Φείδων ὁ πρῶτος κόψας Κορινθίοις τὸ μέτρον Ἀργεῖος ἦν. Quin ipse Herodotus l. c. inventorem mensurae Phidonem eundem putavit cum tyranno Argivorum esse. Insidias quas fecerit Corinthiis narrat Plutarchus in Narrat. Amator. p. 71. Hutt.

De Phalaridis initiis parum hodie constat. Himeraeos ut ab eo sibi caverent admonuit Stesichorus apud Nostrum Rhetor. 2, 20. De Panaetio, quem Aristoteles infra iterum nominat, tacet historia graeca. De reliquis nota omnia.

5. ἢ κατὰ γένους] Repete ἀρετήν. Atque hinc defenditur vulgata lectio loci supra sect. 2. καθ' ὑπεροχὴν τοιούτου γένους, ubi Giphanius dubitabat, an τοιούτου deleri debeat. Ex Heinsiana in Conringianam fluxit κατὰ γένος.

κτίσαντες ἢ κτησάμενοι] Zuingeriana et Conringiana editio κτήσαντες habent, nescio quo auctore. κτησάντες dedit Ramus.

6. Βούλεται δὲ ὁ βασιλεὺς] *Requiritur autem a rege* Victorius, *videtur rex custos esse natura* Lambinus, et in annotatione ait verborum sensum esse *debet rex custos esse.* Ramus *rex natura sua custos est:* Giphanius *solet autem rex vigilare:* Supra 2, 1. est: βούλεται ἤδη τότε πόλις εἶναι ὅταν αὐτάρκη συμβαίνῃ τὴν κοινωνίαν εἶναι τοῦ πλήθους. ubi vide.

εἰ μὴ τῆς ἰδίας ὠφελείας χάριν] Camotiana εἰ μή τις habet: unde Camerarius ita ad verba ὠφ. χάριν annotavit: *Quae scriptura si vera est, figuravit autor orationem ἐναλλαγῇ καὶ ἐλλείψει, hac sententia tyrannidi non sunt curae communia bona, seu nihil curat quicquam tyrannus, quod publicum est, nisi faciat hoc aliquis suae utilitatis causa.* Sepulveda τις deletum voluit.

πλεονεκτημάτων τὸ μὲν χρήματα] Gemina dicit πλεονεκτήματα, alterum χρήματα, alterum εἰς τιμήν; illud tyrannicum, hoc regium est. Statim apparet verba esse vitiosa, et χρημάτων scribendum esse; de quo me admonuit vetus Interpres *pecuniarum* vertens. Cf. dicenda ad Cap. 9, 17. infra.

7. τὸ τὸ τέλος] Victoriana et Zuingeriana τῷ τὸ τ. et deinceps καὶ τῷ τῷ πλήθει habent. Pro τρυφὴν Camotiana τροφήν. quod veterem interpretem Giphanius putat reddidis-

ſe: *ut ſumtus faciat in educando.* Equidem nihil ſimile reperi in verſione antiqua ſaepius memorata. Vitium correxit Sepulveda.

ἐκ τȣ̃ ἄστεος — διοικίζειν] Aretinus *vacuam habitatoribus civitatem facere.* Victorius *ſedibus ſuis exturbare.* Lambinus *alio ubi habitet relegare,* Ramus *e civitatis excellentiore parte propellere variisque locis diſſipare.* Giphanius *ex urbe pellenda et releganda.* Vetus Interpres verba κακȣ̃ν τὸν ὄχλον vertit *ſuſpectam habere turbam,* ἐκ τȣ̃ ἄστεος *a munitione,* denique διοικίζειν *demorari in domo.* Diogenes Laertius in Periandro I, 98. ȣ̃τος πρῶτος δορυφόρȣς ἔσχε καὶ τὴν ἀρχὴν εἰς τυραννίδα μετέστησε, καὶ ȣ̓κ εἴα ἐν ἄστει ζῆν τȣ̀ς βȣλομένȣς, καθά φησιν Ἔφορος καὶ Ἀριστοτέλης. Concinit narratio Nicolai Damaſceni in Excerptis Valeſii p. 450. δορυφόρȣς εἶχε τριακοσίȣς, ἐκώλυέ τε τȣ̀ς πολίτας δȣ́λȣς κτᾶσθαι, καὶ σχολὴν ἄγειν, ἀεί τινα αὐτοῖς ἔργα ἐξευρίσκων· εἰ δέ τις ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς καθέζοιτο, ἐζημίȣ, δεδιὼς μήτι βȣλεύοιντο κατ᾽ αὐτȣ̃. Pleraque haec inventa tyrannica tribuit Ariſtoteles Periandro hoc ipſo in libro extremo. Alia vide in Addendis.

Nunc de verbo διοικίζειν videamus, quod ſignificat unam illarum tyrannicarum artium, quibus diſſociare domoque et habitatione dirimere ſolent cives. Eandem in Mantineae urbis civibus, cum ex oligarchia ad democratiam ſtatum reipublicae redegiſſent, itaque Athenienſium partibus magis faverent quam Lacedaemoniorum, victores Lacedaemonii adhibuerunt, eosque ut antea non una in urbe habitare ſed per pagos disperſos colere voluerunt. Quam rem cum narraret Xenophon Hellenic. 5, 2, 7. uſus eſt hoc eodem verſu καθῃρέθη μὲν τὸ τεῖχος, διῳκίσθη δὲ ἡ Μαντίνεια τετραχῆ, καθάπερ τὸ ἀρχαῖον ᾤκȣν. Quod factum reſpicit etiam Plato in Convivio Cap. 16, 10. ubi Ariſtophanem inducit narrantem corpora humana olim fuiſſe integra et ſexu utroque membrisque ſexualibus praedita, deinde vero ob peccatum diviſa et ſexu diremta: νυνὶ δὲ διὰ τὴν ἀδικίαν διῳκίσθημεν ὑπὸ τȣ̃ θεȣ̃, καθάπερ Ἀρκάδες ὑπὸ Λακεδαιμονίων. Sed dicitur etiam διοικίζεσθαι ἐκ Κολυττȣ̃ εἰς τὴν Φαιδρȣ̃ οἰκίαν apud Lyſiam oratorem p. 902. de voluntaria mutatione habitationis.

9. πο-

9. πολυμερῆς, ἕκαστον αὐτῶν] Intellige tanquam sit scriptum πολλὰ μέρη ἐχούσης, ἕκαστον αὐτῶν, ut recte vertit Victorius.

διὰ τὸ προπηλακίσαι] Aretinus post διὰ interfertum γὰρ vertit, idemque post ὁ μὲν omisit, sequens vero ἐπηρεάσαι *compellatum*, Victorius *contemnere*, Lambinus *Harmodio stuprum inferre conati erant:* Ramus *Harmodiumque ipsum necavissent:* Giphanius *Harmodium damno affecissent.* Vetus Interpres προπηλακίσαι *propulsasse* et ἐπηρεάσαι *illusisse* vertit. Rem narrat Thucydides 6, 54. ex hoc vero Aristotelis loco Scholion Aristophaneum ad Acharn. versum 977.

ὁ μὲν γὰρ] Scholion Aristophaneum μὲν omittit. Aretinus vertit haec: *impetus in eos factus est ab Harmodio quidem.*

Ἐπιβούλευσαν] Plures insidiarum harum participes fuisse significare voluit plurali numero; Aretinus *insidiae factae sunt.* Rem brevius narravit supra c. 3, 6. ubi vide annotata.

10. Ἡ δὲ Φιλίππου] Victorius vertit *Philippi nex.* Proprie repetendum ex superioribus ἐπίθεσις. Deinceps vetus Interpres brevius vertit *sub Attalo* Rem narrat Diodorus 16, 93. Plutarchus Alexandri c. 10. accuratissime Trogus Pompejus Justini 9, 6. his verbis: *Hic Pausanias primis pubertatis annis stuprum per injuriam passus ab Attalo fuerat: cujus indignitati haec etiam foeditas accesserat. Nam perductum in convivium solutumque mero Attalus non suae tantum verum et convivarum libidini velut scortum vile subjecerat, ludibriumque omnium inter aequales reddiderat. Hanc rem aegre ferens Pausanias querelam Philippo saepe detulerat. Cum variis frustrationibus non sine risu differretur, et honoratum insuper ducatu adversarium cerneret, iram in ipsum* Philippum *vertit ultionemque, quam ab adversario non poterat, ab iniquo judice exegit.*

Ἀμύντου — Δέρδα] Plures quidem utroque nomine viros historia graeca nominat, sed rem ipsam ignoramus, de qua loquitur Philosophus. Derdam aliquem nominat Thucydides I, 57. Xenophon Hellenic. 5, 2, 38. ubi vide annotata p. 287. καύχησ. εἰς τ. ἡλ. vertit vetus Interpres *insultavit ad staturam.*

Εὐνούχου — παρεῖλῆσθαι] Aretinus: *Eunuchus ab Evagora Cyprio, quod — elegerat.* Rem narrat Diodorus 15, 47. quem vide cum annotatione Weſſelingii. παρεῖλῆσθαι *recuſavit* vertit vetus Interpres.

[ὑπὸ] τῶν μοναρχῶν τινὰς] Praepoſitionem deeſſe monuerat Victorius; igitur inſerui. Sed Aretinus haec quatuor verba omnia omiſit.

11. Κραταίου] Nomen variatur ſcriptura inter Κρατίας, Κραταίας et Κρατινάς. Rem aliter narrat Plato Alcib. alterius ſect. 7: ὅτι Ἀρχέλαον τὸν Μακεδόνων τύραννον τὰ παιδικά, ἐρασθέντα τῆς τυραννίδος οὐδὲν ἧττον ἤπερ ἐκεῖνος τῶν παιδικῶν, ἀπέκτεινε τὸν ἐραστήν, ὡς τύραννός τε καὶ εὐδαίμων ἀνὴρ ἐσόμενος. κατασχὼν δὲ τρεῖς ἢ τέτταρας ἡμέρας τὴν τυραννίδα, πάλιν αὐτὸς ἐπιβουλευθεὶς ὑφ᾽ ἑτέρων τινῶν ἐτελεύτησεν. Quomodo regnum injuria occupaverit narrat idem in Gorgia p. 82. ed. Heindorfii. Cf. Aeliani v. h. 2, 21 et 8, 9. Weſſelingii Diodorum 14, p. 671.

πρόφασις, διότι] Camotiana et Aretinus interſerunt ἢ. Ceterum non audiendus eſt Giphanius, qui καίπερ ἐλάττων ſcribendum aut καὶ pro καίπερ poſitum eſſe cenſuit.

Σίρραν καὶ Ἀρράβαιον] Camerarii annotationi Ἀρριβαῖον praeſcriptum reperio; et Giphanius ita ſcribendum cenſuit, addens Suidam in vita Euripidis inter conjuratos Archelai etiam Arribaeum Macedonem commemorare. Quod quid ſit, videbimus mox ad ſect. 13. de Euripide. Schloſſer recte comparavit locum Strabonis 7, p. 465. ed. Siebenk: Λυγκησταὶ ὑπ᾽ Ἀρραβαίῳ ἐγίνοντο τῶν Βακχιαδῶν γένους ὄντι· τούτου δ᾽ ἦν θυγατριδῆ ἡ Φιλίππου μήτηρ τοῦ Ἀμύντου Εὐρυδίκη, Ἴρρα δὲ θυγάτηρ. Alterutro loco nomen vitium contraxit. Regem Epiri Ἀρρύμβα, Ἀρρύβαν memorant Diodorus, Plutarchus et Juſtinus, quod nomen idem cum Ἀρραβαίῳ eſſe videtur. Vide Addenda.

Ἐλιμείας] Camotiana Ἐλιβείας. Cf. dicta ad Xenophontis Hellenica 5, 2, 38. ubi Δέρδας Ἐλιμίας ἄρχων dicitur, et Amyntas Macedoniae rex memoratur.

τῷ υἱεῖ Ἀμύντα] ſuone an regis Elimeae filio? Schloſſerum video aperte falſum verſione latina, dum filiam Archelai minorem natu collocat filio ejus Amyntae, de quo

fuerit antea ſermo. Interpretatio pendet a verbis ſequentibus *οἰόμενος καὶ τὸν ἐκ Κλεοπάτρας.* Aretinus enim ita vertit: *exiſtimans per hunc modum minime ſibi fore adverſaturum ex Cleopatra genitum.* Omiſit igitur copulam *καὶ*, ut ipſe Amyntas ex Cleopatra natus dicatur. Ita etiam Lambinus: *fore hoc pacto ut ille praeſertim ex Cleopatra natus minime a ſe diſſideret.* Giphanius: *ratus illum et Cleopatrae filium ſic minime ſibi adverſaturum.* Victorius: *putans ſic illum minime ſibi adverſaturum et natum e Cleopatra.* Recte Ramus: *ſperans illum cum Cleopatrae filio hac de re nullam contentionem facturum:* niſi quod inepte verba *ea de re* interſeruit. Itaque ſuſpicari licet Amyntam fratrem fuiſſe filii Archelai ex uxore Cleopatra nati; fratrum igitur contentionem et rixas cavere voluiſſe Archelaum collocata filia minore natu in matrimonio Amyntae filio. Quodſi Amyntas intelligatur filius regis Elimiae, tum aliam ejus cognationem et aemulationis cauſam cum filio Cleopatrae comminiſci oportet. Juſtinus 7, 4. ponit inter Macedoniae reges Amyntam Bubaris Perſae affinem, hujus filium Alexandrum Xerxis liberalitate amplum, deinde Amyntam, filium Menelai, fratris Alexandri. Hic ex Eurydice tres filios ſuſtulit Alexandrum, Perdiccam et Philippum Alexandri magni patrem, et filiam Eurynoen; ex Gygaea autem Archelaum, Aridaeum, Menelaum. Succeſſit Amyntae filius natu maximus Alexander, qui fratrem Philippum obſidem Illyriis, deinde vero Thebanis dedit. Alexandro ejusque fratre dolis matris Eurydicae interfectis, ſucceſſit Philippus ab initio tutorem magis pupilli Perdiccae filii agens quam regem. Is Olympiadem Neoptolemi regis Moloſſorum filiam uxorem duxit, conciliante nuptias Arrymba rege Moloſſorum, fratre patruele Neoptolemi, altore virginis, qui ſororem ejus Olympiadis Troada in matrimonio habuit, quique deinde, ab affini Philippo hoc ipſo regno ſpoliatus, in exilio conſenuit. Regnum Arrymbae ereptum privigno ejus, Alexandro, Olympiadis fratri tradidit, quem antea ad ſtupri conſuetudinem pellexerat. Repudiata tandem Olympiade, Attali, de quo ſupra Ariſtoteles, ſororem in matrimonium recepit, et Cleopatram ex

Olympiade natam nuptui dat Alexandro, quem Epiri regem fecerat, cujusque iram occupare voluit data filia. Quas ipsas nuptias cum ludis celebraret, a Pausania Philippus est occisus. Ex Cleopatra susceptum filium, memorat Justinus 9, 7. ubi filiam in sinu matris interfectam ab Olympiade narrat, matremque ipsam ad suspendium compulsam. Fratres ex noverca genitos Archelaum, Aridaeum et Menelaum a Philippo occisos narrat Justinus 8, 3. Verum Cleopatra haec huc non pertinet; et in regibus Macedoniae enumerandis Justinus lacunam fecit. Contra veram nominat Plato in Gorgia l. c. ubi natales Archelai enarrat. Fuit enim Archelaus nothus filius Perdiccae ex serva Alcetae, fratris Perdiccae, natus, qui non solum hunc ipsum Alcetam cum filio Alexandro dolo occidit, sed fratrem etiam, Perdiccae et Cleopatrae germanum filium septem annos natum, cujus tutelam gerebat, puteo injectum interfecit. De hac igitur Cleopatra loqui Aristoteles videtur. Sed quis sit ὁ ἐκ τῆς Κλεοπάτρας, filius Cleopatrae natus, scilicet post illum, quem tutor Archelaus septennem interfecerat, nondum constat.

ἀφροδισιαστικὴν χάριν] Monuit Victorius de usu verbi χάρις et χαρίζεσθαι a poetis et prosaicis scriptoribus adhibiti de consuetudine venerea cum maribus et feminis.

12. οὐ κατῆγεν] *pulsum patria non reduxit* recte Victorius, male Aretinus *deducebat*. Historiam ignoramus. Vide Addenda ad 5, 5, 9.

Πάρων — καὶ Ἡρακλείδης] Invitis libris omnibus Victorius admonente Fabio Benevolentio posuit Πύθων, quod nomen alterius fratris habet Demosthenes contra Aristocratem p. 659. Diogenes 3, 46. Plutarchus c. Colot. p. 629. ed. Reiskii. Addo Plutarchi Praec. Politic. p. 181. Hutten. καὶ Πύθων ἐπὶ τῷ Κότυν ἀποκτεῖναι θαυμαζόμενος καὶ τιμώμενος ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων. Vetus Interpres *Pireon* habet in exemplo Versoris, *Paron* Thomae. Causam caedis nemo edidit. Cotyos regnum occupavit Philippus rex, arbiter inter filios dissidentes advocatus, teste Justino 8, 3. Victorii exemplum deserui cum Sylburgio, Ramo, Heinsio et Conringio. De Adamante nihil aliunde cognitum habemus.

13. ἐνεχείρησαν] Camotianae ἐνεχείρισαν correxit etiam Camerarius. Verum dedit Victoriana. Aretinus vertit *impetum fecerunt*.

Πενθιλίδας] Vulgatum Πενθαλίδας (*magistratus* vertit Aretinus) in vitiosius Πενταλίδας mutarunt Ramus, Heinsius, Giphanius et Conringius, cum Isingr. dedit Sylburgius. De Penthilidis, Orestae posteris, qui Peloponneso ejecti ab Heraclidis, Lesbo imperarant, egregie docuit Gallus *Meziriac* in Commentario ad Ovidii Heroid. T. II. p. 373. ubi veram nominis scripturam docuit a Penthilo ducti. Πενθίδαι in Plutarcho de Solertia animal. p. 205. vitiose nominantur. Idem septem ἀρχηγέτας coloniae Lesbum deductae cum octavo duce Echelao nominat in Conviv. Sap. p. 49. Πενθίλου filiam, sororem Draconis, in matrimonio habuit Pittacus Mitylenaeus tyrannus teste Diogene I, 81. qui superbiam ejus notat. Penthilum stirpis auctorem Orestae nothum filium dicit Pausanias 2, 18. eundem facit Lesbiae coloniae auctorem 3, 2, 1. Grain vero filium Echelati, filii Penthili, auctorem coloniae in Aeolidem Asiae deductae. Strabo 13, p. 872. Γρᾶιν et Ἀρχέλαον vocat. Pausanias praeterea 5, 4, 2. Penthili filium Damasiam, hujus vero Agorium commemorat, iterumque 7, 6, 2.

Σμέρδις] Victoriana et Zuingeriana Σμέρδης. Nostrum cum Camotiana praetulit Sylburgius, Lambinus, Heinsius, Ramus, Conringius. De hoc non magis constat quam de Megacle. Verbum ἐξελκυσθεὶς pedibus tractum interpretatur Victorius, qui comparavit locum Nicomacheorum 7, 6. καὶ ὁ ἑλκόμενος ὑπὸ τοῦ υἱοῦ, παύεσθαι ἐκέλευε πρὸς ταῖς θύραις· καὶ γὰρ αὐτὸς ἑλκύσαι τὸν πατέρα μέχρις ἐνταῦθα. Rem ipsam ignoramus.

Δεκάμνιχος] Suidas sub nomine Euripidis haec habet: ἐτελεύτησε δὲ ὑπὸ ἐπιβουλῆς Ἀῤῥιδαίου τοῦ Μακεδόνος καὶ Κρατεύα τοῦ Θεσσαλοῦ ποιητῶν ὄντων καὶ φθονησάντων αὐτῷ, πεισάντων τε τὸν βασιλέως οἰκέτην κύνας ἐπαφεῖναι αὐτῷ. ubi Codex a Kustero comparatus scriptum habebat: οἰκέτην Λυσίμαχον, δέκα μνῶν ἀγορασθέντα, τοὺς βασιλέως, οὓς αὐτὸς ἔτρεφε, κύνας ἐπαφεῖναι. Alibi Suidas servum regis qui canes poetae immiserit, Pro-

merum nominat. Sed miror Kuſtorum, qui non inſpexerit et comparaverit vitam Euripidis a Michaele Moſchopulo concinnatam, ubi haec eadem ita traduntur: ἐτελεύτησε δ' ἐξ ἐπιβουλῆς Ἀῤῥιδαίου τοῦ Μακεδόνος καὶ Κρατεύα τοῦ Θετταλοῦ ποιητῶν ὄντων καὶ φθονησάντων αὐτῷ, καὶ πεισάντων τὸν βασιλέως οἰκέτην ὄνομα Λυσίμαχον, δέκα μνῶν ἀγορασθέντα, τοὺς βασιλικοὺς, οὓς αὐτὸς ἔτρεφε, κύνας ἐπαφεῖναι τῷ Εὐριπίδῃ. Hic eſt Aridaeus vel Ἀῤῥιδαῖος, quem in Ariſtotelis loco ſect. 11. vulgato nomini Ἀῤῥάβαιος ſubſtitui voluit Giphanius falſo nominans inter conjuratos contra Archelaum. Auctor enim is, quem Suidas exſcripſit et Moſchopulus (ſive hic Suidam potius excerpſit) Arrhidaeum et Crateuam Euripidis occiſores facit, praeterea poetas, Euripideae gloriae aemulos et invidos, Macedonem alterum, alterum Theſſalum. Quas ineptias quis ferat? Sed nondum ſatis metamorphoſeon. Decamnichus Ariſtotelis mutatus eſt in Lyſimachum, pretio minarum decem emtum. Statim apparet etymologiam nominis Δεκάμνιχος (a δέκα, μναῖ) ſecutum eſſe auctorem fictionis. Ita graece δεκαμναῖος et δεκάμνους dicitur, a quo formam diminutivam Δεκάμνιχος ductam voluit homo ineptus. Crateuam autem ridicule in poetam vertit, qui fuiſſe videtur homo ſummo genere natus, qui quidem filiam Archelai in matrimonio petere ſit auſus. Aridaeus ſi eſt idem, quem Arrhabaeum dicit Ariſtoteles, ex hominis inepti fabula conjicere licet, eundem ſocium fuiſſe caedis Archelai; praeterea narratio Philoſophi ſatis docet, hominem fuiſſe nobilem vel adeo regio genere natum vel regem. Decamnichum quidem ſervum regis fuiſſe, probabile ſit ex genere poenae, quod dediſſe dicitur.

ἐχαλέπαινεν — τοῦ στόματος] Narrationem attigit Stobaeus Serm. 39, p. 237. Εὐριπίδης ὀνειδίζοντος αὐτῷ τινος, ὅτι τὸ στόμα δυσῶδες ἦν, πολλὰ γὰρ, εἶπεν αὐτῷ, ἀπόῤῥητα ἐγκατεσάπη. Barneſius in vita Euripidis, ut poetae ſui famam tueretur, narrationi Ariſtotelicae fidem abrogare voluit, nugatores vocans auctores et qui eos temere ſequantur. Contra nugas illas narrationis de auctoribus caedis Euripideae tam manifeſtas, quas antea monſtravi, ne verbo quidem tetigit; quin

ipſe falſo poſuit Euripidem una cum Archelao vel eodem tempore fuiſſe occiſum.

14. *τῶν αἰτίων*] Ineptam ſcripturam *αἰτιῶν* contra monitum Camerarii et Sylburgii repetierunt tamen Ramus, Heinſius, Conringius.

ἐκρίμασιν ὐ κελεύσαντος] Cteſias Perſic. c. 29. Diodorus 11, 69. Juſtinus 3, 1. narrant Xerxem ab Artapano cupido imperii interfectum; quo facto Artaxerxi, ad quem imperium pervenerat, perſuadere conatur patrem fuiſſe a fratre Dario occiſum. Igitur Darius etiam occiditur. Deinde ipſi Artaxerxi facit inſidias in ſocietatem aſſumto Megabyzo, qui conſilium regi prodit, ſimulque auctorem necis patris et fratris indicat. Hinc ipſe Artapanus cum filiis occiditur. Si Philoſophus ad hanc hiſtoriam reſpicit, difficilis eſt loci interpretatio, nec egregius Weſſelingius ad Diodorum divinabat, quo haec brevius dicta ſpectarent. Lambinus emendationem propoſuit hanc *ὐκ ἐκρίμασι κελεύσαντος Ξέρξυ — ἀμνημονῦντι*, eamque verſione expreſſit: *quod eum in crucem agere a Xerxe juſſus ei non paruiſſet, exiſtimans fore, ut ille ſibi ignoſceret tanquam oblito propterea quod coenabat.* Lambinum ſecutus eſt Giphanius in verſione, probante Conringio, et Schloſſerus. Ramus aliter: *qualis fuit Artapanis in Xerxem conjuratio, ne ob Darii, quem Xerxis injuſſu cruci ſuffixerat, necem, poenas dare cogeretur, quamvis ſperaret regem ipſum ſibi veniam daturum velut ejus facinoris immemorem, quia convivam illum coenis acciperet, ſupplicii tamen metu commotus interemit.* Heinſius diverſe: *Nam injuſſu Xerxis id feciſſe dicebatur, timebatque ne delicto ejus rei ignoſceret, offenſamque ex animo deleret vel propterea, quod epulo exceptus poſtea ab eo eſſet.* Sed omnes hae rationes pugnant cum verbis graecis, pugnant cum hiſtoria, qualis extat apud ſcriptores nominatos. Recte vero Victorius interpretatur: *quod Darium laqueo intereniſſet non mandante id Xerxe ipſo, ſperaſſetque eum ſibi veniam daturum, oblitum, mandaſſetne id annon, quia ea de re ſermo fuerat inter pocula.* In verbis graecis omnis difficultas et obſcuritas eſt in eo, quod verbum adjunctum nullum legitur nomini *Ξέρξην*, nec in proximo ad-

eſt, quod repeti poſſit, niſi poſtrema illa periodi antecedentis: ἀνῃρέθησαν, οἱ δὲ ἐπεβουλεύθησαν. quorum neutrum commode repeti poteſt, vel propterea, quia lectori optio in hiſtoria tam breviter narrata dari nec poterat nec debebat. Igitur verbum excidiſſe puto. Quod ſi fuerit Ξέρξῃ ἐπεβούλευσεν, omnia ſtatim clara et lucida fiunt. Artapanus enim dicitur iram et vindictam Xerxis timuiſſe, ſi reſciviſſet Darium non ſolum injuſſu ſuo, ſed innocentem etiam ob calumnias Artapani fuiſſe ab hoc interemtum. Xerxen igitur nominavit, quem alii Artaxerxen; quod fieri multoties a ſcriptoribus graecis notum eſt. Vulgo tamen interpretes omnes intelligunt verbum aliquod, quod necandi ſignificationem habet. Cauſam eandem obſcuritatis habet ſequens etiam locus, ubi αἱ δὲ διὰ καταφρόνησιν poſtulant adjiciendum ἐπιθέσεις vel ἐπιβουλαί; ſequitur tamen ὥσπερ Σαρδανάπαλον, ubi intelligere oportet ἐκτεινε vel ſimile verbum.

ἰδών τι] Arbacem Medum nominari ab hiſtoricis monuit Camerarius. Sequentia ita ſcripta vel quaſi ita ſcripta vertit Aretinus ὁρῶν καὶ αὐτὸν ἀεὶ μεθύοντα τοὺς τε πολίτας οὕτως ἔχοντας. Sane verba οὕτως ἔχοντας videntur reſpicere ad μεθύοντα antecedens; ſed ſtructura τοὺς τε — καὶ uſitata ſuadet, ut vulgatum ordinem tueamur.

15. Σεύθης] Xenophon Anab. 7, 2, 32. Μήδοκον vocat regem, in Hellenic. 4, 8, 26. eſt Ἀμάδοκος, ubi videbis adſcripta.

Ἀριοβαρζάνῃ] Xenophon Cyrop. 8, 8, 4. ὥσπερ Μιθριδάτης τὸν πατέρα Ἀριοβαρζάνη προδούς. quod exemplum ſi reſpexit Ariſtoteles, miror patris mentionem omiſſam.

θράσος ἐστὶ] i. e. parit audaciam, ut Camerarius. Contra Giphanius θάρσος malebat animos et ſpiritus majores interpretatus.

16. Τῶν δὲ] Vulgatum τε corrigenti Sylburgio non paruerunt Editores, quanquam vetus Interpres Aretinus et Victorius *vero* verterint.

ὥσπερ κἂν — περιττῆς] Aretinus: *ut ex re geſta memorabili atque egregie famam ac celebritaem nominis conſequantur* Aretinus in brevius omnia contrahens. Victorius *quemad-*

modum aliud quodpiam eximium factum — susciperent. Ramus *hi vero veluti munere quodam majore et excellentiore moti.*

17. οἷς ἀκολουθεῖν] *adesse* vertit Aretinus recte, ceteri *comitari.* Deinceps Aretinus *non facile quidem fieri in multis.* Ceterum μέλλῃ durum est inter duos plurales positum medium.

ὡς ὅπου περ ἂν] Aretinus *quantumcunque progredi posset.* Victorius *quocunque progredi potuerit.* Lambinus *quoquo progredi posset :* Ramus *quocunque progredi posset :* Giphanius *quo vel cunque posset progredi vel pervenire.* Ad antecedens ὡς intelligendum ὂν, quod potuit excidere post ἱκανόν.

18. Συρακούσιοι] Post ejectum Thrasybulum per annos ferme LX. libertatem consecuti servarunt usque ad Dionysii tyrannidem ἄλλας πολιτείας τυραννουμένας ἢ φρουρὰς ἐχούσας ἐλευθερώσαντες ut ait Diodorus libro XI. monente Camerario.

19. Ἕνα δ' ἐξ αὐτῆς] Repete τρόπον φθείρεται ἡ τυραννίς. Male Camotiana ἐξ αὐτοῦ dedit. Vetus Interpres *Aliquando autem ex se ipsa — qui circa Gelonem* vertit.

οἰκείων συστησάντων] *domestici vero ac necessarii per factionem repugnabant* Aretinus : *cum autem necessarii coiissent* Victorius, *conspirassent* Lambinus et Giphanius, *domestici autem quamvis conjurabant non quidem ut tyrannis funditus evelleretur, sed ut Thrasybulus tolleretur, attamen turbatis cum rebus velut idoneum tempus nacti una omnes expulerunt* Ramus. Verum συστήσαντες οἱ οἰκεῖοι non sunt conspirantes; hi enim sunt συστάντες, ut paulo postea recte cives Syracusani οἱ συστάντες dicuntur. Est igitur συστῆσαι h. l. res ita ordinare et componere, uti consiliis Thrasybuli obviam iretur.

οἱ δὲ συστάντες αὐτῶν] Recte Camerarius cives Syracusanos intelligit, et κατ' αὐτῶν scribi jubet. Altera enim ejus conjectura ἄλλοι δὲ συστάντες αὐτῶν minus bene difficultatem expedit. Aretinus tamen vertit *alii inter haec conspirantes eam occasionem nacti.* Victorius *hi facto agmine suorum.* Ceterum de Gelonis filio aliunde non constat, nec de ratione conjurationis contra Thrasybulum factae.

21. τοῖς θυμοῖς] *excandeſcentiae parere* Victorius, *ut ira deferantur* Aretinus. *irae pareant atque obſequantur* Lambinus. *ira autem inprimis inflammantur homines, ſi contumeliam acceperint* Ramus. *ut iram ſequantur ſive ei indulgeant* Giphanius. Equidem putabam ad verbum ἀκολουθεῖν intelligi vocabulum τὴν ὀργήν. Si philoſophus enim voluiſſet nos intelligere τοῖς θυμοῖς dictum pro ira, ſtatim ſubjeciſſet τοὺς ὑβρισθέντας; nunc vero ſequitur διὰ τὴν ὕβριν. Animus vel θυμὸς eſt ſedes irae et quaecunque ſunt cupiditates violentiores. Pro συμβαίνει vetus Interpres σημαίνει ſcriptum reperit et vertit *ſignificat*.

ἀλλὰ μᾶλλον τὸ μῖσος] Ingenioſa eſt Schloſſeri conjectura, haec ita interpretanda eſſe, ut repetas χρῆται λογισμοῖς. Itaque media ſunt veluti per parentheſin dicta accipienda.

τῆς τε ὀλιγαρχίας] Intellige αἰτίας τῆς φθάρσεως vel καταλύσεως; *evertendae* recte addidit verſio Lambini et Rami. Sequens διαιρεταὶ non expreſſit Aretinus *tyrannides quaedam* ponens. *dijunctae et dividuae* Lambinus, *exiguo intervallo diſtinctae* Ramus. *dijunctae* Giphanius.

22. ἀπαρτίζειν] Vetus Interpres *ut correſpondeat:* Aretinus *ut ſe poſſint attollere:* Victorius *ut adaequetur ad:* Lambinus *ut imperii — dignitati ſit par et aequalis:* Ramus *ut amplitudinem — virtute pari ac dignitate tueatur.* Giphanius *ut imperii magnitudinem et dignitatem exaequet.*

23. ἐγίνετο] Aretinus *eſt* vertit, item Victorius, Lambinus, Ramus, Giphanius, Heinſius. Videntur igitur omnes γίγνεται probaſſe. Deinceps βασιλεία eſt in Camotiana, ſed βασιλεὺς vertit etiam Aretinus.

Ad Caput IX.

[δῆλον] ὡς] Omiſſum ab Aretino vocabulum ſecluſi, quod Ariſtoteles ſic inſerere non ſolet. ὡς pertinet ad ſequens εἰπεῖν. Vitium vidit etiam Conringius, qui καθόλου non inepte cenſuit ſcribendum.

κύριοι — αὐτοί τε] Ex nomine βασιλείας intelligendi οἱ βασιλεῖς.

ἡ περὶ Μολοττὲς] Justinus 17, 3. *Molossorum primum in ea regione* (Epiro) *regnum fuit. Post Pyrrhus Achillis filius, amisso per absentiam Trojanis temporibus paterno regno, in his locis consedit, qui Pyrrhidae primo postea Epirotae dicti sunt. — Primus* (Arrybas Athenas antea erudiendi gratia missus) *itaque et leges et senatum annuosque magistratus et reipublicae formam composuit, et ut a Pyrrho sedes, sic vita cultior populo ab Arryba statuta* De hoc regno et serie regum docet etiam Plutarchus in vita Pyrrhi et Pausanias I, 11. seqq.

εἰποῦσαν] Plutarchus Lycurgi c. 7. de Theopompo hoc: ὃν καί φασιν ὑπὸ τῆς ἑαυτῦ γυναικὸς ὀνειδιζόμενον, ὡς ἐλάττω παραδώσοντα τοῖς παισὶ τὴν βασιλείαν ἢ παρέλαβε, Μείζω μὲν ὖν, εἰπεῖν, ὅσῳ χρονιωτέραν. Idem ad principem indoctum p. 118. Reiskii, p. 90. Hutten: ὀνειδιζόμενος ὑπὸ τῆς γυναικὸς, εἰ τοῖς παισὶν ἐλάττονα παραδώσει τὴν ἀρχὴν ἧς παρέλαβε, Μείζω μὲν ὖν εἶπεν, ὅσῳ καὶ βεβαιοτέραν. Giphanius comparavit locum Lampridii de Alexandro Severo: *Cum ei objicerent nimiam civilitatem et Mammaea mater et uxor Memmia ei saepe dicerent, molliorem tibi potestatem et contemtibiliorem imperii fecisti, ille respondit, sed securiorem et diuturniorem.*

2. Ἔστι δὲ ταῦτα πάλαι] Aretinus: *Sunt autem haec illa perniciosa, quae supra retulimus omni conatu a tirannis fieri:*

πάντα φυλάττειν] Camotiana πάντα omisit. Verbum sequens *cavere* vertunt Aretinus, Victorius et reliqui interpretes; quod est φυλάττεσθαι. At hic forma est activa, itaque *diligenter observare* interpretor.

Φρόνημα] Aretinus *intelligentia*, Ramus *prudentia*, Victorius recte *spiritus magni*, Giphanius *animi magni*, Lambinus minus bene *spiritus feroces*. Sequentia Aretinus vertit *neque scholas neque conventus aliquos scholasticos:* Victorius *neque ludos litterarum neque alios conventus otiosorum hominum coli.* Lambinus *neque coetus eruditos neque alios conventus otiosos:* Ramus cum Giphanio *neque scholas neque alios oblectandi otii causa liberos conventus.* Equidem σχολὰς de conventibus in λέσχαις et similibus in locis agitatis intelligo.

3. τοὺς ἐπιδημοῦντας] Vetus Interpres *praefectos populi*, Aretinus *ſatellites*, Ramus *ſatellites et tyrannidis miniſtri in publicum prodeuntes ante oculos omnium perpetuo verſentur et pro foribus obambulent:* Aretinum reprehendit Victorius, ipſe vertens: *et peregrinos ſemper in aperto eſſe.* Sequentia tamen καὶ διατρίβειν περὶ θύρας ad cives refert; eumque tranſitum et ſubitum et durum ait eſſe. περὶ θύρας eſſe dictionem a Graecis, veluti Xenophonte in Cyri diſciplina et alibi, de Perſarum inſtitutis regiis uſurpatam, idem recte admonuit. Lambinus rectius *cives qui non abſunt peregre.* Giphanius *qui domi remaneant.* Sed ita difficile eſt ad intelligendum, quomodo cives omnes, qui peregre non abierint, poſſint ſemper in foribus palatii verſari. De principibus Perſarum hoc traditur a Xenophonte et aliis, non de omni civium genere.

οἱ ποταγωγίδαι καλούμενοι] Vulgatum αἱ ποταγωγίδες καλούμεναι cum Sepulveda et Budaeo correxi. Victorius locos duos Plutarchi in Dionis vita c. 28, et de Curioſitate p. 522. Reisk. p. 147. Hutt. ipſe comparavit quidem, ubi genere maſculo dicuntur hi delatores (προσαγωγεῖς vel προσαγωγίδαι) nihilo tamen magis Budaeo aſſentitur, ſed utitur exemplo Catilinae, qui teſte Salluſtio mulieres ſibi adſciverat, quarum opera uteretur non ſolum in conſiliis virorum ſibi prodendis, verum etiam in virilis audaciae facinoribus exequendis. Deinde ipſum Ariſtotelem inferius inter tyrannorum inſtituta et inſtrumenta nominare mulieres, quarum opera domeſtica facta et conſilia prodantur. Victorio aſſentiri videtur Weſſeling ad Diodorum 11, p. 455. Verum Aretinus vertit: *hi qui deductores nuncupantur.* Et mulierum opera verſatur tantum in principum virorum conſiliis et factis exquirendis; ad populares conatus indagandos opus eſt virorum curioſitate. Heſychius denique genus maſculum probat, ubi ait: ποδαγκανίδας, συκοφάντας, ἢ τοὺς κατὰ τῆς ἀρχῆς τι λέγοντας ἢ πράττοντας. quanquam gloſſa ſit manca, res tamen ipſa intelligi poteſt. At ecce vetus Interpres non ſolum vulgatum αἱ ποτ. καλούμεναι, in ſuo libro ſcriptum habuit, ſed orationem etiam ita continuatam καὶ οἱ ὠτακουσταί,

ὗς ἐξέπεμπεν Ἱέρων. Quae ſcriptura diligenter conſideranda. Dicitur ita Hiero Syracuſis opera ποταγωγιδῶν et ὠτακουστῶν ſimul uſus eſſe.

ὠτακουστὰς] Eodem nomine uſus Plutarchus de Curioſitate Darium ait primum habuiſſe ejusmodi delatores per imperium Perſarum diſpoſitos.

4. διαβάλλειν ἀλλήλοις] Camerarius malebat ἀλλήλους et comparabat e Platonis republica: μὴ διάβαλλε ἐμὲ καὶ Θρασύμαχον, ne committas me cum Thraſymacho. Aretinus alterum καὶ poſt συγκρούειν omiſit.

ὅπως ἤτε φυλακὴ] Vulgatum μήτε cum Victorio correxi, probante Giphanio. Vulgatum interpretantur quidam cum Sepulveda: *ne cives ſi conſilium in tyrannum inierint, militem conducere poſſint, qui contra tyrannum praeſidio ipſis ſit.* Alii vero: *paupertate civium id effici, ut tyranno non ſit neceſſe alere praeſidium, ſed absque eo poſſit ſecure inter cives verſari, ut pauperes et infirmos.* Utraque vero ratio plane abhorret a conſuetudine tyrannidis et viribus civium a tyrannis oppreſſorum.

πρὸς τῷ καθημέραν ὄντες] Vulgatum τὸ ex Camotiana correxi, *et illi quotidianis moleſtiis occupati* Aretinus vertit, Victorius *in cotidiano victu parando occupati.* Giphanius recte comparavit locum Platonis de Republ. 8. p. 230. οὐκοῦν καὶ ἵνα χρήματα εἰσφέροντες πένητες γενόμενοι πρὸς τὸ καθ' ἡμέραν ἀναγκάζωνται εἶναι καὶ ἧττον αὐτῷ ἐπιβουλεύωσιν. ubi ſimiliter ſcribendum πρὸς τῷ.

Κυψελιδῶν] Suidas ſub hac voce poſuit locum Theophraſti e libro περὶ καιρῶν hunc: ἐοίκασι δὲ καὶ αἱ πυραμίδες ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ὁ τῶν Κυψελιδῶν Κολοσσὸς καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα τὴν αὐτὴν καὶ παραπλησίαν ἔχειν διάνοιαν (πρὸς τὸ μὴ ὑπάρχειν ἐφόδιον τοῖς ἐπιβουλεύουσιν.) De pyramidibus ſentit cum Ariſtotele Herodotus libro ſecundo. Κυψελιδῶν ἀνάθημα memoravit etiam Plato Phaedri p. 215. ad quem locum vide Scholion Ruhnkenianum et annotationem Heindorfii.

Ὀλυμπίου] Non neceſſe eſt Ὀλυμπιείου ſcribere cum viro docto in Miſcell. Obſerv. Belg. VII, p. 74. De Olympio

hoc a Piſiſtratidis coepto Vitruvius in Praefatione libri VII. ad quem plura dixi.

τῶν περὶ Σάμον — Πολυκράτεια] *Polycratis opera quae Sami ſunt* Victorius, *et Policratis opera circa Samum* Aretinus, *et opera Samia a Polycrate facta* Lambinus, *et Samia Polycratis opera* Ramus, *et opera ſeu monimenta in Samo Polycratia* Giphanius. Hae verſiones omnes graeca accurate non reddiderunt, quae ſi non ſunt vitioſa, pluribus tyrannis tribuit Ariſtoteles monumenta illa Samia, quae vulgo Polycratis nomen gerebant. Herodotus 3, 60. tria Samiorum opera maxime miranda enarrat, ſed Polycrati non attribuit. Plinius praeterea 34, c. 8. labyrinthum Sami a Theodoro Samio factum obiter memorat, nulla Polycratis mentione facta.

5. καὶ ἡ εἰςφορὰ τῶν τελῶν] Valde vereor, ut hic locus ſit ſanus. τέλη enim ab εἰςφοραῖς diverſa ſunt; nec exemplum appoſitum inter ea eſt, quae in Oeconomicis de Dionyſio commemorantur. Aretinus vertit: *Haec enim omnia fuerunt inſtituta ad otium et quietem populorum tollendam et ad inducendam paupertatem per tributorum penſionem, ut etiam Siracuſis factum eſt: Dionyſio enim eam civitatem tenente contigit Siracuſanos — cunctas facultates ſuas in ſolvendis tributis conſumſiſſe.* Victorius: *Et collatio pecuniae.* Lambinus: *Ejusdem generis eſt et tributorum collatio vectigaliumque penſitatio.* Ramus: *Exactio etiam tributorum eodem referenda eſt;* Giphanius *vectigalium quaque collatio — ut Dionyſio omne patrimonium contribuerint.* Camerarius *impendium tributorum.* Giphanius memorat exemplum ſimile Cypſeli ex Suida in loco ſupra laudato, ubi ex Agaclyto ſcriptore haec narrantur: φασὶ γὰρ τὸν Κύψελον εὐξάμενον, εἰ Κορινθίων τυραννήσειε, τὰς οὐσίας πάντων εἰς δέκατον ἔτος ἀνιερώσειν, τὰς δεκάτας τῶν τιμημάτων εἰςπραξάμενον κατασκευάσαι τὸν σφυρήλατον κολοσσόν. Idem noſter narrat in libro ſecundo Oeconomicorum: Κύψελος ὁ Κορίνθιος εὐξάμενος τῷ Διῒ, ἂν κύριος γίνηται τῆς πόλεως, τὰ ὄντα Κορινθίων πάντα ἀναθήσειν, ἐκέλευσεν αὐτοὺς ἀπογράψασθαι· ἀπογραψαμένων δὲ τούτων τὸ δέκατον μέρος παρ᾽ ἑκάστου ἔλαβε, τοῖς δὲ λοιποῖς ἐκέλευσεν ἐργάζεσθαι. Περιελθόντος δὲ τοῦ ἐνιαυτοῦ, τὸ αὐτὸ ἐποίη-

σεν· ὥστε συνέβαινεν ἐν δέκα ἔτεσιν ἐκεῖνόν τε ἅπαντα ἔχειν, ἅπερ ἀνιέρωσε, τοὺς τε Κορινθίους ἕτερα κεκτῆσθαι. Hic idem modus eſt, quo Dionyſius hic in Siculos uſus eſſe dicitur, ſed multo acerbior, quoniam is quintam opum partem in tributo exegiſſe traditur. Verum uti ſupra dixi locum hunc mihi lacunoſum videri, ita exemplum Dionyſio tributum ad Cypſelum pertinere ſuſpicor, numero annorum vitiato, cum librarius notam ε alteri ι ſubſtituiſſet. Cauſam ſuſpicionis jam ſupra edidi; cui non adverſatur comparatio loci Theophraſtei quem Suidas ſuperioribus ſubdidit his verbis: Ἕτεροι δ' εἰς ἀνδρωδίστερα καταδαπανῶντες οἷον στρατοὺς ἐξάγοντες καὶ πολέμους ἐπαναιρούμενοι· καθάπερ καὶ Διονύσιος ὁ τύραννος· ἐκεῖνος γὰρ οὐ μόνον ᾤετο δεῖν τὰ τῶν ἄλλων καταναλίσκειν, ἀλλὰ καὶ τὰ αὐτοῦ, πρὸς τὸ μὴ ὑπάρχειν ἐφόδιον τοῖς ἐπιβουλεύουσιν. Tum ſequitur exemplum pyramidum Aegyptiarum et Cypſelidarum coloſſus. Sed omiſſa eſt narratio de Dionyſii exactionibus pecuniariis tributorum, quae non videntur diſcrepaſſe ab iis, quas Ariſtotelis Oeconomica narrant. Ceterum ridicule Schloſſerus hunc locum ita vertit, quaſi Dionyſius opes ſuas quinque annorum ſpatio omnes ex civium Syracuſanorum tributis confeciſſet.

πολεμοποιός] Plato Politiae 8. πολέμους τινὰς ἀεὶ κινεῖ, ἵν' ἐν χρείᾳ ἡγεμόνος ὁ δῆμος ᾖ.

αὐτὸν καθελεῖν] Haec omiſit Camotiana, Iſingr. et vetus verſio. *eum ſubvertere* Aretinus vertit, *ipſum delendi* Victorius, *tyrannidem evertere* Lambinus, *tyrannum tollere* Ramus, *nocere tyranno* Giphanius.

τοῖς φίλοις] Hos Plato l. c. vocat τοὺς ξυγκαταστήσαντας καὶ ἐν δυνάμει ὄντας.

6. γυναικοκρατία] *nimia poteſtas feminarum* Victorius, *potentia mulierum domi* Aretinus, *mulierum potentatus in domibus* Lambinus, *mulierum in ſua cujusque familia poteſtas viros accuſandi et criminandi* Ramus, *domeſtica mulierum imperia* Giphanius. De eadem re eſt infra 6, 4. extremo: ἔτι δὲ καὶ τὰ τυραννικὰ κατασκευάσματα δημοκρατικὰ δοκεῖ πάντα· λέγω δὲ οἷον ἀναρχία τε δούλων, (αὕτη δ' ἂν εἴη μέχρι του συμφέρουσα) καὶ γυναικῶν καὶ παιδῶν, καὶ τὸ ζῆν ὅπως τις βούλεται παρ-

ορᾶν. Scilicet democratia ipſa eſt cauſa licentiae feminarum atque omnino diſciplinae domeſticae et publicae diſſolutae. Mutata vero democratia in tyrannidem, abutitur tyrannus feminarum licentia et libidine ad exploranda virorum ſecreta conſilia; atque hinc emergit *γυναικοκρατία*, quam inter tyrannidis notas Plato omiſit.

δούλων ἄνεσις] Aretinus *manumiſſio*, Victorius et Giphanius *ſervorum indulgentia*, Lambinus *remiſſius vitae genus*, Ramus *ſervorum libertas et licentia*. Licentia ſervorum (*ἄνεσις*) democratiae et tyrannidi communis eſt, manumiſſio vero et armatio tyrannidi peculiaris. De hac Plato l. c. *τοὺς δούλους ἀφελόμενος τοὺς πολίτας ἐλευθερώσας τῶν τε περὶ ἑαυτὸν δορυφόρων ποιήσασθαι.* De licentia vero ſervorum in democratia Athenienſi queritur Xenophon de Rep. Athenienſium I, 10. teſtatur etiam locus Demoſthenis Philipp. 3, p. 111.

βούλεται εἶναι] *ſtudet eſſe* Victorius, *monarchi ſimilitudinem quandam gerit* Lambinus, *ſolet eſſe* Giphanius. Camerarius comparat locum Ariſtophanis Equitum verſu 1111; *ὦ Δῆμε, καλήν γ' ἔχεις ἀρχήν, ὅτε πάντες ἄνθρωποι δεδίασί σ', ὥσπερ ἄνδρα τύραννον.*

ἢ οὐ κολακεύουσιν] Haud ſcio an *ἢ* rectius abſit. Vetus Interpres *ſi non adulentur.* Scriptum igitur legit *εἰ οὐ κολ.* Sequens proverbium Suidas ita poſuit *ἥλῳ τὸν ἧλον ἐκκρούεις,* — *ἀντὶ τοῦ, ἁμαρτήματι τὸ ἁμάρτημα σπεύδεις ἐξελάσαι.*

7. *ὡς τοὺς μὲν πολεμίους*] Intellige *ὄντας*, ut recte monuit Camerarius. Verba *οὐθὲν ἐλλείπει μ.* Aretinus vertit *nec quicquam omittunt pravitatis*, quaſi *ἐλλείπουσι* ſcriptum legerit. *nihil autem inde pravitatis abeſt* Victorius, *ſed nullum eis improbitatis genus abeſt* Lambinus, *non bona quidem per ſe vel honeſta, imo vero potius cum omni probitate et ſcelere conjuncta* Ramus. *Nihil autem abeſt improbitatis* Giphanius. Miraberis Conringii annotationem hanc: *Haec verba poſſent commode abeſſe. Si autem toleranda ſunt, neceſſum eſt, quaedam deeſſe etſi pauca. Nec enim ſimpliciter verum eſt, nihil improbitatis abeſſe ab illa ratione conſervandae tyrannidis: utique enim in univerſum debent tyranni abſtinere a contumelia*

et

et ſimilibus injuriis. Vides virum doctum ſed graece non ſatis peritum a ſenſu verborum plane aberraſſe. Verba enim iſta οὐθὲν — μοχθηρίας non per ſe conſiſtere poſſunt, ſed ſunt conjuncta cum illis ταῦτα — τυραννικὰ μὲν καὶ σωτήρια. igitur ſine damno et ſententiae et concinnitatis omitti non poſſunt. Adjecit autem ea Philoſophus, ne quis forte perniciosa iſta tyrannidis ſervandae remedia ſibi probari exiſtimaret.

8. Τρίτον δ' ἀδυναμία] Oblitus coeptae ſtructurae στοχάζονται τριῶν, ἑνὸς μὲν — δευτέρου poſuit nunc τρίτον ἀδυναμία, quod debebat eſſe τρίτου δὲ ἀδυναμίας. Sed ſimiles mutationes ſtructurae ſaepius jam vidimus in his libris.

9. [Εἰς οὓς — φρονῶσιν] Iterantur ea breviter, quae modo ſunt explicata, de tribus veluti ſcopis conſiliorum et praeceptorum tyranni. Ita ad h. l. Giphanius. Merito tamen quaeras, cur iterentur? cur ordine praepoſtero? cur verbis mutatis iisque deterioribus et a re alienis? denique cur ſtatim repetantur ea, quae proximo in loco dicta ſunt, quaeque ipſa priorum σύγκεφαλαίωσιν continent? Cui bono haec duplex dictorum συγκεφαλαίωσις? Si me quidem audis, altera et quidem poſterior Grammatico debetur; in margine adſcripta deinde ab incauto librario tranſlata fuit in contextum. Inepte autem Grammaticus ὅρους dixit, quae Philoſophus εἴδη; deinde ὑποθέσεις vocavit tria illa, ὧν στοχάζεται ἡ τυραννίς; poſtea βουλήματα τυράννων nominavit, quae potius βουλεύματα dicenda erant. Denique inepta eſt et mendica verbi ἀνάγεται repetitio in illo ἀναγάγοι τις ἄν. Itaque non dubitavi haec omnia ſecludere.

10. ὁ δ' ἕτερος] Pendent haec ab initio ſect. 2. ubi prior ratio incipit. Ceterum recte monuit Giphanius hanc eandem rationem propoſuiſſe Platonem in Epiſtola ad Dionis propinquos p. 157. καὶ νῦν δ' ὅγ' ἐμὸς λόγος ἂν εἴη ξύμβουλος τυράννῳ παντὶ, φεύγειν μὲν τοὔνομά τε καὶ τοὔργον τοῦτο, εἰς βασιλείαν δὲ, εἰ δυνατὸν εἴη, μεταβαλεῖν. δυνατὸν δὲ, ὡς ἔδειξεν ἔργῳ σοφὸς ἀνὴρ καὶ ἀγαθὸς Λυκοῦργος· et quae ſequuntur. — Deinceps ἑνὸς φυλάττοντα μόνον ſcriptum legit et vertit vetus Interpres.

τὸ βασιλικὸν] Camotiana τὸν βασιλικόν. *regiam perfonam fimulant* Victorius vertit, *imitando regium imperium* Giphanius.

11. μήτε δαπανῶντα δωρεάς] Huic membro refpondet alterum λόγον τι ἀποδιδόντα. Deinceps εἰς ante δωρεὰς deeffe puto; Victorius etiam vertit *neque pecuniam abfumentem in largitionibus.* Ita etiam Lambinus et Giphanius. Contra vitavit difficultatem Aretinus vertens *non effundentem largitiones tantas.* Similiter Ramus qui τῶν κοινῶν *reipublicae* inepte vertit. Vetus Interpres *neque expendat.*

πονούντων γλίσχρως] Lambinus non inepte ζώντων γλίσχρως corrigi voluit; contra Sylburgius λαμβάνειν γλίσχρως interpretatur exigere nimis ad unguem et accurate. Victorius *minuta mercede accepta magnopere laborantibus:* Aretinus *laborantibus in fua tenuitate;* Giphanius *labore et opera victum tenuiter parante.* Ramus ita elufit: *quae civium labori atque operi mifere et indigne fubtrahit et fuffuratur.* Vetus Interpres *laborantium affidue.* Sequens καὶ τεχνίταις omifit Aretinus, artifices fcenicos interpretatur Victorius et Ramus, hiftriones Giphanius; nimis angufte.

εἶναι δόξειεν] Vulgatum δόξει propter antecedens ἂν correxi: et antiquus Interpres *utique videbitur* vertit.

12. καὶ συμφέρει] Conringius copulam deleri voluit; nec ego ejus ufum intelligo. Deinceps ἐπιθοῖντο Camotiana, quae poftea ὑπολαμβάνουσιν dedit pro ὑπομένουσιν, quod interpretari conatus eft Camerarius.

καταλιπεῖν ἀθροίσαντας] Intellige χρήματα. Locum Xenophontis in Hierone 6, 11. comparavit Giphanius, qui recte monuit totum eum libellum pertinere ad hoc et antecedens caput illuftrandum.

λειτουργίας] *fumtuofa munera* Victorius, *reditus et impenfas* Aretinus, *tributa et munerum publicorum functiones* Lambinus, *tributa et vectigalia* Ramus, *collationes et tributa* Giphanius.

13. ἔστι δὲ τοιοῦτον] Interpretatur, quid velit effe τὸν σεμνόν. Scripturam Camotianae vulgatae ἔτι fubftitui. Solus tamen Ramus mecum fentit vertens: *Praeterea fe non diffi-*

cilem et insolentem sed constantem et gravem fingat, quod hinc efficietur, si qui ad illum etcet.

ἀλλὰ τῆς πολιτικῆς] Intellige ποιεῖσθαι ἀρετῆς ἐπιμέλειαν. Quidam male politicam scientiam interpretati sunt.

14. τοῦτο δρῶσι] Ex verbis ἀπολαύσεις τὰς σωματικὰς repetendum τὸ ἀπολαύειν. Deinceps τότε φαίνεσθαι scriptum vertit vetus Interpres.

15. τῶν πάλαι λεχθέντων] Giphanium miror, qui ait, non recte quosdam haec reddere *ea quae supra sunt dicta*, cum vertendum sit: *ea quae olim vel antiquitus sunt dicta sive usitata.* Ipse igitur in versione posuit *quae olim feruntur.* et supra sect. 2. ἔστι δὲ τά τε πάλαι λεχθέντα vertit *sunt autem vetera ad tyrannidis salutem.*

δεισιδαίμονα — ἀβελτηρίας] Prius vocabulum sensu bono dicitur pietas et reverentia deorum; cui si vitium accesserit hominis stultitia et stoliditas, quae est ἀβελτηρία, superstitio dicitur. Vetus Interpres *deicolam* et ἀβελτηρίαν *insipientiam* vertit.

16. ἀγαθοὺς περί τι] qui valde laudati sunt in aliquo studio, eximie peritos artium aliquarum, Victorius interpretatur, comparans Sophocleum σὺ ταῦτ' ἄριστος εὑρίσκειν ἔφυς et ex Apollonio ἐσθλὸς μὲν ἐπιπροφανέντας ἐνίσπειν οἰωνούς, ἐσθλὸς δὲ συνευφράσσασθαι ἔπειτα. Deinceps Conringius suspicabatur scribendum ὑπὸ τῶν ἀρχόντων, πολιτῶν αὐτονόμων ὄντων, quod interpretatur: *ut existiment non magis honorari sese posse a magistratibus, etsi cives ipsi fuerint liberi* Quasi in liberis civitatibus magistratus, non populus, congregatus, praemia et honores distribuissent. Denique Camotiana ὄντων omisit.

κολάσεις δι' ἑτέρων] Comparat Giphanius Xenophontis Hieronem 9, 3. et Cyrop. 8, 1, 18. et 8, 2, 27.

17. σώματα [κολάσεως] καὶ] Concinnitas postulabat etiam in altero membro ut adderetur vocabulum, quod responderet illi κολάσεως; quod cum vidisset Aretinus, vertit *ne in corpus flagris neve in aetatem libidine insultet.* Vetus Interpres *quae in corpus flagellationem* vertit. Verum equidem prius κολάσεως a grammatico additum suspicor, ideoque

ſecluſi. Ceterum Giphanius recte comparavit dictionem ſimilem ſupra διὰ τὸ καυχήσασθαι εἰς τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ.

τὴν — εἰς τὰ χρήματα ὀλιγωρίαν] Victorius vertit *ſe namque parvi duci in ſpoliatione bonorum graviter ferunt avari: contemptum vero qui ab ignominia proficiſcitur, non ferunt ambitioſi.* Sequenti ἀτιμίαν accommodavit prius εἰς τὰ χρήματα, interpretatus *ſpoliationem bonorum.* Comparabo locum ſimillimum 5, 8, 6. διὸ καὶ τῶν πλεονεκτημάτων τὰ μὲν χρημάτων τυραννικά, τὰ δ' εἰς τιμὴν βασιλικὰ μᾶλλον. ubi vitium librorum editorum omnium χρήματα admonitus a vetere Interprete correxi. Contrarium hic Ariſtoteles ſignificare volens ὀλιγωρίαν uſurpavit, quam ait pertinere vel εἰς τὰ χρήματα, vel εἰς ἀτιμίαν. ubi ſtatim apparet ſententiarum conſecutionem poſtulare εἰς τιμὴν vel εἰς τιμάς. Accedit veteris Interpretis auctoritas, qui pro ὀλιγωρίαν reddidit hic *minorationem*, cum paulo poſt δι' ὀλιγωρίαν *propter parvipenſionem* interpretatus ſit. Aliud igitur vocabulum is in ſuo libro ſcriptum legit, quod fuiſſe puto μειονέκτημα, vel ἐλάττωμα, oppoſitum πλεονεκτήματι, vel potius propter articulum τὴν additum μειονεξίαν vel ἐλάττωσιν. Quare totum locum ita ſcribendum cenſeo τὴν μὲν γὰρ εἰς τὰ χρήματα μειονεξίαν οἱ φιλοχρήματοι φέρουσι βαρέως, τὴν δ' εἰς τὴν τιμὴν οἱ φιλότιμοι etcet.

δι' ἐρωτικὰς αἰτίας] Giphanius comparavit locum de Archelao interfecto ab amaſio Hellanocrate; qui cenſebat Archelaum aetate ſua abuſum fuiſſe δι' ὕβριν καὶ οὐ δι' ἐρωτικὴν ἐπιθυμίαν.

18. Ἡράκλειτος] Dictum id repetierunt multi, quorum loca laudavit Victorius ad h. l. et in Var. Lect. 35. et Giphanius ad Nicomach. 2, 3.

19. ἂν ὑπάρξῃ τοῦτο τοῖς πράγμασιν] Victorius ſerviliter *ſi in rebus ipſius hoc extiterit:* Lambinus *nam ſi res tyranni hoc modo fuerint contractae ac compoſitae:* Ramus *nam ſi tyrannus eos ſibi adjunxerit:* Giphanius: *ſi hoc effectum fuerit.*

20. οἰκονομικὸν] Vulgatum οἰκονόμον cum Camerario correxi. σφετεριστὴν vetus Interpres *ſuimet curatorem*, ἐπίτροπον *procuratorem* vertit. Idem ſequens καθομιλεῖν *affari*, ubi Verſoris exemplum habet *afferri.*

21. Ὀρθαγόρου] Infra capite ultimo iterum meminit hujus tyrannidis et Myroni successorem nominat Clisthenem. Aristratum aetate Philippi regis regnantem nominat Plutarchus in Arato c. 13. qui cap. 2. plura refert de Sicyoniis tyrannis. Orthagoram Libanius Orat. Vol. 3. p. 251. ed. Reiskii μάγειρον vocat. Clisthenem Myronis nepotem narrat Herodotus 5, 67. 6, 126. Cf. Pausanias 2, 8. et 10, 39. Dio Chrys. Orat. 11. p. 325. ed. Reisk. Plutarchus de Sera numinis vind. p. 28. ibique annotationem Wyttenbachii p. 44.

προσκληθέντα] Plutarchus in Solon. c. 31. καὶ γὰρ ἐφύλαττε τοὺς πλείστους νόμους τοῦ Σόλωνος, ἐμμένων πρῶτος αὐτὸς καὶ τοὺς φίλους ἀναγκάζων, ὅς γε καὶ φόνου προσκληθεὶς εἰς Ἄρειον πάγον ἤδη τυραννῶν ἀπήντησε κοσμίως ἀπολογησόμενος, ὁ δὲ κατήγορος οὐχ ὑπήκουσε.

22. ἔτη τρία καὶ ἑβδομήκοντα] Ut numeri constarent, Sylburgius ἑπτὰ scribi voluit. Contra Giphanius ex Diogene Laertio Periandri imperio quatuor demit annos et verba καὶ τέτταρα delet. Is enim in Periandri vita 1, 98. ita: ἤκμαζε δὲ περὶ τὴν τριακοστὴν ἐγδόην Ὀλυμπιάδα καὶ ἐτυράννησεν ἔτη τετταράκοντα. Contra numerum hunc defendit Petavius in Paralipomenis librorum de Doctrina temporum p. 558. Equidem numerum quaternum seclusi, cum de triginta Cypseli annis consentiat Herodotus 5, 80.

Ψαμμήτιχος ὁ Γορδίου] Cum scriptura nominis in fratre Periandri tantopere variata reperiatur, Γόργος enim, Τόργος, Γοργίας et Γορδίας scribitur, ut supra de Periandris disputans monstravi, nolui quicquam h. l. mutare. Ceterum compara Valckenarium ad Herodotum p. 222. Psammetichi nomen tanquam Aegyptiacum Giphanio fuit suspeotum.

23. τριάκοντα καὶ πέντε] Herodotus 5, c. 75. triginta et sex numerat annos. Contra nostrum disputavit Meursius in Pisistrato c. 20.

Τῶν δὲ λοιπῶν — περὶ Συρακούσαις] Expectabat lector Τῶν ἄλλων λείπεται. In postremis duabus vocibus vitium est manifestum. περὶ Συρακούσας scribere non licet propter antecedens ἡ περὶ Ἱέρωνα. Igitur aut ἐν Συρακούσαις aut cum Sylbur-

gio παρὰ Συρακουσίοις ſcribendum fuerit. Vetus Interpres *circa Syracuſas* habet.

ὀλιγοχρόνιαι πᾶσαι] Aelianus v. h. 6, 13. καλῶς τὸ δαιμόνιον ἐπὶ τριγονίαν τυραννίδας μὴ ἄγον ἀλλ' ἢ παραχρῆμα ἐκτρίβον τοὺς τυράννους ἢ παῖδων ἐξισχύον. Μνημονεύονται δὲ ὑφ' Ἑλλήνων ἐξ αἰῶνος καὶ εἰς ἐγγόνους διαρκέσαι αἵδε, ἥτε Γέλωνος ἐν Σικελίᾳ καὶ ἡ τῶν Λευκωνιδῶν περὶ Βόσπορον, καὶ ἡ τῶν Κυψελιδῶν ἐν Κορίνθῳ. ubi vide annotationem Perizonii.

Ad Caput X.

Ἐν δὲ τῇ τοῦ Πλάτωνος] Verba duo poſtrema ex Camotiana adſcivi cum Aretino, eademque verſioni inſeruit Victorius.

καὶ πρώτης οὔσης] Victorius vertit: *cum autem ſit optima respublica et prima.* Falſo et contra ſenſum ſcriptoris. Recte Aretinus et ceteri interpretes: *illius enim reipublicae quae eſt optima atque prima, mutatio nulla propria aſſignatur.* id eſt, ut interpretatur Giphanius, ejus reipublicae quam ipſe ut optimam et primam in libris de republica deſcribit. Victorius primam putat dici eam, quam Plato in libris de republica finxit; alteram enim poſtea fabricaſſe, cui leges ſcripſerit, magis propinquam moribus atque inſtitutis aliarum rerumpublicarum. Statim ipſe Ariſtoteles dicit τῆς ὑπ' ἐκείνου λεγομένης ἀρίστης.

ἔν τινι περιόδῳ] Verba Platonis libro 8. p. 189. Bip. ſunt ἐπεὶ γενομένῳ παντὶ φθορά ἐστιν, οὐδ' ἡ τοιαύτη ξύστασις τὸν ἅπαντα μενεῖ χρόνον, ἀλλὰ λυθήσεται. Λύσις δὲ ἥδε. Οὐ μόνον φυτοῖς ἐγγείοις ἀλλὰ καὶ ἐν ἐπιγείοις ζώοις φορά τε καὶ ἀφορία ψυχῆς τε καὶ σωμάτων γίγνεται, ὅταν περιτροπαὶ ἑκάστης κύκλων περιφορᾶς ξυνάπτωσι (Codex Pariſ. ξυμπίπτωσι) βραχυβίοις μὲν βραχυπόρους, ἐναντίοις δὲ ἐναντίας. quae vulgo ſic ſcripta ſenſu plane carent omnia. Verum vel Ficini verſio docere poterat ita ſcribenda eſſe ἑκάστοις κύκλων περιφορὰς ξυνάπτωσι etcet. Ficinus enim vertit: *quando revolutiones ſingulis circulorum conjunxerint ambitus, his quidem — ambitus breviores* etcet.

ἐπίτριτος πυθμὴν] Aretinus *ſupertertius cubus.* Victorius et Ramus *ſesquitertius fundus quinario conjunctus.* Lambinus et Giphanius *radix ſesquitertia numero quinario juncta.* Victorius ait interpretes omnes ante ſe locum perdiſſicilem et obſcurum paene ſilentio praeteriiſſe, veteresque etiam interpretes vix tetigiſſe; nec ſe igitur in tam durum nodum diſſolvendum incubuiſſe, quum ſe praeſtiturum, quod facere oporteret, diffiſus fuerit. Fuiſſe tamen ait ſua aetate hominem peritum harum ſcientiarum, qui multas vigilias in hoc problema ſolvendum conſumpſerit; nomen tamen non edidit. Ficinus, Platonis interpres, ait Theonem, qui mathematica Platonis loca explicare ſuſceperat, hunc tamen locum praeteriiſſe, Iamblichum vero explicare conatum magis implicaſſe. Camerarius Beſſarionis opinionem vel potius ſuſpicionem poſuit ex Epiſtola inedita ad Gemiſtium p. 244. Ramus in margine haec annotavit: *Seſquitertius fundus a Platone ſignificatur ſeptenarius, qui eſt fundus quaternarii et ternarii, in quibus eſt ratio ſesquitertia et concentus diateſſaron: quamvis autem eſt item fundus binarii et ternarii, in quibus eſt ratio ſesquialtera et concentus diapente.*

Giphanius annotavit quaeſtionem hanc tractaſſe duos recentiores *Matthiam Lauterwaldium, de quo tomo 3. orationum Philippi Melanchtonis, et Jo. Bodinum Libro Methodi hiſtor. c. 6. itemque Cardanum de proport. Libri 5. prop. 205. Ariſtotelem vero ipſum doctrinam Platonicam de animae natura ex numeris harmonicis explicanda tractaſſe in Metaphyſicis et de Anima I. c. 2 et 3.*

Camerarius annotavit Nicomachum Geraſenum in explicatione geometricae analogiae commemorare παρακολούθημα, id eſt conſequens quiddam, utile ad Platonicum quoddam theorema in republica poſitum: Πλατωνικόν τι θεώρημα κατὰ τὸν τοῦ λεγομένου γάμου τόπον. De γάμῳ hoc quid ſit, docere omiſit Camerarius; docebit autem Plutarchus de Platonica animae procreatione p. 301. ὁ μὲν δὶς γ τὸν ς ποιεῖ· ὁ δὲ τετράκις ἐννέα τὸν τριάκοντα ἕξ· ὁ δ᾽ ὀκτάκις κζ τὸν σις. καὶ ἔστιν ὁ μὲν ς τέλειος, ἴσος ὢν τοῖς ἑαυτοῦ μέρεσι, καὶ γάμος καλεῖται, διὰ τὴν τοῦ πρώτου ἀρτίου καὶ περιττοῦ σύμμιξιν. Addit Camerarius

haec: *Eft autem πυθμὴν, id eft quafi fundus, Graecis arithmeticis numerus quadratus, et horum primus 4, et idem ἐπίτριτος id eft parte tertia major 3. Et ita confummatis his numeris exeunt 12. Quem numerum, id eft τὴν δωδεκάδα, propofitum effe a Platone plerisque eft vifum, ut Plutarcho, qui in libro de Ifide et Ofiride fcripfit, Platonem eo loco affumfiffe numeros trigoni orthogonii Pythagorici, cujus primi numeri fint 12. Et indicavit hoc quoque Volaterranus libro XXXV undecunque fane acceptum.* Locus eft in cap. 56. p. 181. Hutten: ᾧ καὶ Πλάτων ἐν τῇ πολιτείᾳ δοκεῖ προσκεχρῆσθαι, τὸ γαμήλιον διάγραμμα συντάττων· ἔχει δ' ἐκεῖνο τὸ τρίγωνον τριῶν τὴν πρὸς ὀρθὰς καὶ τεττάρων τὴν βάσιν καὶ πέντε τὴν ὑποτείνουσαν, ἴσον ταῖς περιεχούσαις δυναμένην. Εἰκαστέον οὖν τὴν μὲν πρὸς ὀρθὰς ἄρρενι, τὴν δὲ βάσιν θηλείᾳ, τὴν δὲ ὑποτείνουσαν ἀμφοῖν ἐκγόνῳ. Apparet inde, quis fit γάμος dictus numerus, quale fit διάγραμμα γαμήλιον, et cur Ariftoteles in memorandis Platonicis numeris commemoraverit τὸν τοῦ διαγράμματος τούτου ἀριθμόν. De vocabulo πυθμὴν Hefychius ita: Πυθμὴν — γένεσις, ἀρχὴ, ῥίζα, — καὶ ἀριθμός τις παρὰ τοῖς γεωμετρικοῖς. Eodem vocabulo ufus eft Protagoras, de quo Laertius 9, 54. διεῖλε τὸν λόγον πρῶτος εἰς τέτταρα, εὐχωλὴν, ἐρώτησιν, ἀπόκρισιν, ἐντολὴν — οὓς καὶ πυθμένας εἶπε λόγων. Eft mathematicis πυθμὴν quafi radix quadrata feu numeri quadrati.

Harmoniae vocabulum fupereft explicandum. Camerarius autem *Sed de harmoniis duabus*, inquit, *et caeteris, quae Plato memorat, nihil poffum explicare, quae mihi tenebrae funt.* Audi vero Plutarchum de Procreatione animae Platonica p. 299. τῶν ἀριθμῶν οἱ Πυθαγορικοὶ τὰ μὲν ἑ τροφὸν — ἐκάλουν — τὰ δὲ τρισκαίδεκα λεῖμμα, — τὰ δὲ πέντε καὶ τριάκοντα ἁρμονίαν, ὅτι συνέστηκεν ἐκ δυοῖν κύβων πρώτων ἀπ' ἀρτίου καὶ περιττοῦ γεγονότων, ἐκ τεσσάρων δ' ἀριθμῶν, τοῦ ϛ καὶ τοῦ η καὶ τοῦ θ καὶ ιβ, τὴν ἀριθμητικὴν καὶ τὴν ἁρμονικὴν ἀναλογίαν περιεχόντων. Adjunxit etiam diagramma, quo rem illuftraret. Idem p. 298. pofuit initium loci Platonici, et fine dubio amplam ejus declarationem dederat; fed injuria temporum magnam libri partem ibidem abftulit et lacunam fecit; fed ex iis vocabulorum interpretationibus, quas pofui, et com-

paratis locis Platonis reliquis veluti Reipublicae 9, p. 272. ad quem quaedam extant annotata in Scholiis Ruhnkenianis, cum Plutarcheis, non difficile erit sensum verborum Platonicorum verum eruere. Sed longiore ad eam rem oratione cum opus foret, et quaestio ipsa pertineat ad fabulam a Platone fictam nec seria disputatione hodie dignam, ea opera supersedere possum.

2. Καὶ διά τι τοῦ χρόνου] Victoriana altera κἂν habet, versio *et tempore, vi cujus dicit omnia mutari:* Zuingeriana hinc expressa κἂν διά τι dedit; καὶ Lambinus, Ramus, Heinsius, Conringius. Videamus nunc versiones. Aretinus: *et ex tempore, per quod inquit, et ex eo quia non simul incipiunt simulque mutantur. Ceu si prima die esset mutationis, simul mutaretur.* Victorius: *ceu si priore die natus est flexionis solis, simul igitur mutabitur.* Lambinus *Tum quo temporis spatio dicit omnia mutari, etiam ea, quae non simul fieri coepta sunt, simul mutantur: verbi gratia si qua pridie solstitii facta sunt, ergo simul mutantur.* Ramus *Profecto quod ad tempus attinet, quo cuncta labi et fluere existimat, etiam non simul orta, simul tamen intereunt: ut si pridie solstitii facta quaedam sint, quaedam tempore alio, simul tamen intereant.* Giphanius: *et quo tempore omnia debent mutari, etiam ea quae non simul fieri coeperint, simul mutantur; ut si quid pridie solstitii vel brumae factum sit, simul mutatur?* Heinsius: *Jam quod attinet ad tempus, quo vult omnia mutari, ne hoc quidem, meo sane animo, procedit. Nam si certo atque naturali tractu cuncti interirent, sequeretur, ut quae pariter coepissent, pariter quoque interirent, et quae pariter intereunt, simul quoque inceperint. At nunc contra ea quae non simul incepere, simul mutari, quotidie videmus: atque e diverso. Neque enim sequitur, ut si pridie solstitii aestivi, ut exemplo hoc utar, aliquid inceperit, pridie ejusdem quoque desinat. Quare minus recte temporis conversioni et annorum haec ascribit Plato.* Is interpretationem Giphanii paraphrasi sua omnem comprehendit. Equidem non dubito hos interpretes plerosque omnes sententiam Philosophi vidisse, sed nexum ejus et verborum singulorum notionem nec docuerunt nec vertendo expresserunt. Statim

illud τι poſt διὰ quo pertinet? Nihil enim praeceſſit, nec ſequitur, quo poſſit referri. Deinde διὰ χρόνε non ſignificat ſimpliciter *tempore*, hoc enim eſt διὰ χρόνον, quod ſequitur, ſed *temporis intervallum*, ut dicitur διὰ χρόνε πολλε et ſimpliciter διὰ χρόνε, *poſt longum temporis intervallum.* Id cum bene noſſet Lambinus, diverſam interpretandi rationem ingreſſus eſt. Equidem initium hujus propoſitionis in verbis vitium manifeſtum contraxiſſe puto. Illud vero interpretationis latinae vitium proprium eſt, quo τροπῆς graecum omnes, uno excepto Aretino, ſolſtitium vel brumam reddiderunt, cum Graeci τροπὰς dicant illam ſolis converſionem, addentes θερινὰς vel χειμερινὰς, prouti vel ſolſtitium vel brumam ſignificare voluerint. Potius τροπὴν hic dicit Philoſophus certum illud et definitum temporis ſpatium, quo converti omnia et mutari ſoleant. Vitio verborum initio ſententiae nulla ratione mederi equidem poſſum; nam etiamſi cum Victorio κἂν διά τι τε χρόνε ſcripſeris, parum aut nihil profeceris. Sed ſupereſt etiamnum vitium in ipſa argumentione Philoſophi, quod neſcio an ſimul cum illa verborum corruptela tolli poſſit. Plato enim rerum omnium converſionem et mutationem, igitur etiam rerumpublicarum, certo aliquo tempore fieri dixit, quod ipſe definire numeris Pythagoreorum harmonicis conatus eſt; ſed mutationem illam rerum omnium non ſimul eodemque tempore fieri dixit. Hoc tamen factum ab eo poſuit Ariſtoteles, dum ex iſta ratione ea argumentando deducit, quae falſa iſta ſumtione nituntur. Merito igitur Camerarius ad h. l. *Haud tamen ſcio,* inquit, *an nimium contradicendi ſtudium ita manifeſto appareat, ut omni ille culpa vix poſſit liberari.*

Denique quod ait Giphanius ſententiam Platonis, quanquam ab Ariſtotele improbatam, placuiſſe tamen Ciceroni et Polybio, id ex parte verum, partim falſum eſt. Cicero enim de Divinatione 2, 2. *Id enim,* inquit, *ipſum a Platone philoſophiaque didiceram, naturales eſſe quasdam converſiones rerumpublicarum, ut eae tum a principibus tenerentur, tum a populis, aliquando a ſingulis.* Hanc enim ita verbis definitam ſententiam nusquam Ariſtoteles improbavit, nec potuit. Sed

idem Cicero 2. Epist. ad Atticum 21. dum ait: *Equidem sperabam sic orbem reipublicae esse conversum, ut vix sonitum audire, vix impressam orbitam videre possemus:* id nihil pertinet ad hunc orbem temporum, de quo Plato; non magis, quam quod habet Tacitus ab eodem Giphanio laudatus: *rebus cunctis inesse videri quendam velut orbem; et quemadmodum temporum vices, ita et morum verti.*

Polybium addidit Giphanius Platonis sententiae patronum libro 6, c. 9. ubi est *αὕτη πολιτειῶν ἀνακύκλησις, αὕτη φύσεως οἰκονομία, καθ' ἣν μεταβάλλει καὶ μεθίσταται καὶ πάλιν εἰς αὑτὰ καταντᾷ τὰ κατὰ τὰς πολιτείας.* Sane Polybius orbem illum conversionis rerumpublicarum, qualem exposuit Plato, secutus est in descriptione originis diversarum reipublicae formarum; monarchiam enim ait in regiam potestatem, hanc in aristocratiam, deinde in oligarchiam, eam in democratiam et ochlocratiam, denique hanc in tyrannidem transire: verum temporis definitionem Platonicam nec ullam omnino mutationum huic orbi assignare ausus est.

2. *ἢ εἰς τὴν σύνεγγυς*] Camotiana et Isingr. *εἰς* omittunt.

3. *ὅτ' εἰ ἔσται μεταβολή, εἰς ποίαν πολιτείαν*] Vulgo verba *εἰς ποίαν πολιτείαν* legebantur collocata post sequentia illa *εἰ μὴ ἔσται, διὰ τίν' αἰτίαν.* Vitium cum sensisset Casaubonus, ante illa *διὰ τίν' αἰτίαν* inseri voluit *ὅτ' εἰ ἔσται.* qua medicina non est opus, si membra disjecta a librariis suum in locum reposueris.

ἀόριστον γάρ] cum ceteri interpretes hoc verterint *infinita est res,* id est multiplex est mutatio tyrannidis, Giphanius malebat *inexplicabilis est res* vertere, *id est absurda.* Absurdam enim videri, ut ex deterrima optima suboriatur Platonis respublica; quanquam Polybius non veritus sit ochlocratiam in regium imperium id est deterrimam formam in optimam mutare et convertere.

[*τὸ*] *συνεχὲς*] Articulum cum Casaubono inserui. Camotiana *συνεχῶς* dedit. Deinceps Victoriana et Zuingeriana *ἡ τῶν Γέλωνος* habent. De Antileonte aliunde non constat.

Χαρίλλα] Victorius dubitavit an alius Charilaus et diversus ab illo, cujus tutor fuit Lycurgus, sit intelligendus,

cum is ingenio mitiffimo fuiffe dicatur, ut eft in Plutarchi Lycurgo c. 5. ubi fenatum a Lycurgo primum inftitutum narrat. Sed interpretatione adjuvanda et mollienda eft dictio Ariftotelis, verbaque ἡ Χαςιλάȣ τυςαννὶς vertenda: ut ea tyrannis, quam Charilaus rex Lacedaemone a patre relictam fufceperat, in ariftocratiam mutata fuit. De tempore mutationis Carthagine factae hiftoria tacet.

4. μεταβάλλει] Intellige ἡ πολιτεία. De Panaetio fupra fuit dictum; de Cleandro compara Herodotum 7, 154.

Ἀναξιλάȣ] De eo Strabo 6, p. 395. Paufanias 4, 23, 3. et 5, 26, 4.

οἱ ἐν ταῖς ἀρχαῖς] Articulum οἱ omifit Camotiana. Sequens μετέχειν τῆς πόλεως dictum eft pro μ. τῆς πολιτείας. Nam τῆς πόλεως μετέχȣσι quidem cives omnes in oligarchiis, fed rempublicam adminiftrant pauci.

Καρχηδόνι δημοκρατȣμένῃ] Giphanius ad h. l. ita: Quod ait Carthaginem populari imperio contineri, ex parte verum eft. Erat enim mixta partim ex optimatum, partim ex regio, partim ex populari imperio, temperata fere ut Romana, atque adeo optimatum et paucorum factio potius dominabatur. Quare et paulo fupra Carthaginenfium respublica ariftocratica vocatur, libri 2, c. 9 et 4, cap. 7. Has easdem ob caufas Schlofferus dubitavit de fcripturae veritate δημοκρατȣμένῃ. Addo aliam. Plato enim disputat de ariftocratia, quam ob caufam ea foleat in oligarchiam converti; cui refpondet Ariftoteles ita, uti opponat primum exemplum oligarchiae, ubi ftudium divitiarum in magiftratu leges vetant; debebat igitur deinceps fubjungere exemplum ariftocratiae, ubi idem illud divitiarum colligendarum ftudium in magiftratibus reipublicae formam tamen non mutavit. Democratiae exemplum, quod vulgata lectio habet, plane eft ab argumentatione alienum; igitur falfa eft fcriptura, nec dubito, quin Ariftoteles ἀριστοκρατȣμένῃ fcripferit. Cum Ariftotele facit etiam Ifocrates in Nicocle p. 39. ἔτι δὲ Καρχηδονίȣς καὶ Λακεδαιμονίȣς τȣ̀ς ἄριστα τῶν Ἑλλήνων πολιτευομένȣς, περὶ δὲ τὸν πόλεμον βασιλευομένȣς. — Sed fupereft dubitatio de Carthaginis forma reipublicae mutata, quam hic negat Philofophus,

cum paulo antea tyrannidem aliquam praepotentis Carthaginensis cujusdam in aristocratiam vertisse dixerit. Potest responderi, loqui nunc de aristocratia Carthaginensium, quam nondum ait fuisse mutatam. At ecce vetus Interpres pro ὕπω scriptum legit et vertit ὕτω, *sic.* Sed ea scriptura loci sententiae videtur esse contraria et falsa.

5. φύναι δύο πόλεις] Platonis verba sunt haec: Τὸ μὴ μίαν ἀλλὰ δύο ἀνάγκην εἶναι τὴν τοιαύτην πόλιν, τὴν μὲν πενήτων, τὴν δὲ πλουσίων, οἰκοῦντας ἐν τῷ αὐτῷ, ἀεὶ ἐπιβουλεύοντας ἀλλήλοις.

καὶ κατατοκιζόμενοι] Copulam cum Lambino addidi, a Victorio etiam expressam, probante Conringio. Locus Platonicus hic est: οἱ δὲ δὴ χρηματισταὶ ἐγκύψαντες οὐδὲ δοκοῦντες τούτους ὁρᾶν, τῶν δὲ λοιπῶν τὸν ἀεὶ ὑπείκοντα ἐνιέντες ἀργύριον τιτρώσκοντες, καὶ τοῦ πατρὸς ἐκγόνους τόκους πολλαπλασίους κομιζόμενοι πολὺν τὸν κηφῆνα καὶ πτωχὸν ἐμποιοῦσι τῇ πόλει etcet.

6. οὐδὲ τότε] Vulgatum οὐδέποτε ex Camotiana correxi, probante Conringio. Aretinus haec duo verba omisit vertere.

οὐσίαν . . . . διὰ τὸ ἐξεῖναι] Vulgo haec continue sine ulla vitii vel lacunae nota leguntur. Unus Giphanius vitium subodoratus haec annotavit: *Haec verba* (διὰ τὸ ἐξεῖναι *usque verba* πλειόνων δ' οὐσῶν) *de mendo valde mihi suspecta sunt, adeo, ut fere eo labar, ut putem, haec omnia hic interjecta ex Platone non satis opportune. Nam haec verba* οὐ αἰτίαν, *hic ad oligarchiam torquentur, quae a Platone de democratia afferuntur. Sic enim ait libro* 8. *de Republica:* ἡ γὰρ ἄγαν ἐλευθερία ἔοικεν οὐκ εἰς ἄλλοτι ἢ εἰς ἄγαν δουλείαν μεταβάλλειν καὶ ἰδιώτῃ καὶ πόλει. *Et iis deletis locus hic totus dilucidior videtur. Nisi forte prioribus ita accommodentur, ut Aristoteles causam ejus luxuriae et patrimonii consumendi iis hanc afferat, quod propter nimiam divitum licentiam, quicquid ipsis libitum fuerit, faciant, profundant, perdant, pereant, ut ait Terentius. Sepulveda haec verba ad democratiam refert, eo fortasse adductus, quod Plato illis* οὐ αἰτίαν *de Democratia sit usus, uti jam diximus, putatque, ad ceteras causas mutationum rerumpublicarum, de quibus supra est explicatum, aliam hic addi, nimiam*

libertatem. Quod profecto nimis alieno loco fieret; agitur enim perſpicue de oligarchia.

Vidit igitur etiam Sepulveda poſtrema haec verba democratiae non oligarchiae convenire et propria eſſe. Magis tamen miror Giphanium, cum in veſtigium vitii latentis inſtitiſſet, id exquirere totum non potuiſſe. Nihil enim tollendum aut reſecandum eſt, nec ita redibit loco integritas. Potius ordo et ſeries disputationis poſtulabat, ut cauſam mutatae democratiae in tyrannidem, quam poſuit Plato, diſpiceret; quod factum eſſe ab Ariſtotele, teſtantur verba reliqua, quae ad democratiam ſolam referuntur, et ex Platone translata ſunt. Teſtatur etiam poſtremum membrum de diverſis democratiarum ſpeciebus Platonicae argumentationi oppoſitum; alioqui non apparet, cur mentio diverſarum democratiae ſpecierum ſit facta. Igitur fieri omnino non poteſt, quod putabat Giphanius, ut deletis illis διὰ τὸ ἐξεῖναι εἶναί φησι locus hic totus integrior et dilucidior fiat. Atque adeo ſuſpicor poſt nomen Σωκράτης plura etiam excidiſſe, quibus Platonicas rationes exemplis et argumentis contrariis infirmare et refutare Ariſtoteles ſit conatus. Eadem ſuſpicio ſubnata eſt Conringio, ſed alia ex cauſa. *Cum haec,* inquit, *diſputatio non finiatur ſueto Ariſtoteli more, facile patet quaedam deeſſe.* Neque omni plane ſpecie caret haec etiam ſuſpicionis cauſa a Conringio allata; ſolet enim formula aliqua ſolenni et clauſa Philoſophus libros finita disputatione circumſcribere, et ſequentem repetitis breviter argumentis librorum priorum redordiri; quod in fine hujus libri factum non apparet.

Ad Ariſtotelis Politicorum Librum VI.

Ad Caput I.

οἰκεῖον καὶ τὸν συμφέροντα τρόπον] Giphanius interpretatur formam reipublicae, quae cuique generi forma non ſolum propria ſed etiam maxime ſit accommodata et ſalutaris, et ad diuturnitatem idonea.

2. *συναγωγὰς αὐτῶν τῶν εἰρημένων*] Victorius *collectiones ipſorum qui dicti ſunt omnium modorum.* Aretinus *conjunctiones ſimul ipſorum modorum: nam eorum* etcet. Lambinus *eorum omnium modorum, qui a nobis expoſiti ſunt, conjugationes.* Ramus *generum iſtorum omnium, de quibus adhuc diximus, conjunctiones et copulationes.* Giphanius: *conjunctiones quoque omnium eorum modorum erunt explicandae.* Perperam omnes, meo quidem judicio, Giphanius autem omnium peſſime, cum ipſe paulo antea *τὸν τρόπον τῶν πολιτειῶν* formam rerumpublicarum fuiſſet recte interpretatus. Equidem *αὐτὰ τὰ εἰρημένα* intelligendas cenſeo partes illas praecipuas, quibus respublica conſtat, nempe *τὸ βουλευτικόν, τὸ κύριον τῆς πολιτείας, ἡ περὶ τὰς ἀρχὰς τάξις, καὶ ἡ περὶ τὰ δικαστήρια.* Hae enim partes varie conjunctae cum variis rerumpublicarum formis et generibus faciunt, ut alterum genus ad alterum transire transmutatum videatur. Nunc demum video Heinſium mecum ſentire. Vertit enim: *et quanam ratione inprimis iſta tria, quorum jam meminimus, ſenatus nempe, magiſtratus et judicia conjungi inter ſeſe et combinari poſſint.* De verbo *συναγωγὰς* monet Victorius, eas differre a *συνδυασμοῖς*, quos poſtea dicet. Illas enim eſſe collectiones eorum, quae

diſperſa ſunt ac remotis in locis manent; hos eſſe copulationes permixtionesque. Recte quidem Victorius; discrepant enim haec duo tempore, ut prius et poſterius, ſed eodem tendunt. συνθέσεις καὶ μίξεις dixit ſupra libri 4, cap. 9.

ἐπαλλάττειν] Aretinus et Lambinus *parit rerumpublicarum varietatem*, Victorius *ut respublicae inter ſe commutentur:* Ramus *varias rerumpublicarum formas et ſpecies efficiunt:* Giphanius *efficiunt ut et respublicae varient*, Heinſius *plures iſtae ac diverſae inter ſe in ſingulis exiſtunt ſpecies.* Camerarius *ut respublicae vacillando mutentur* vel *ut jam implicentur notiones rerumpublicarum.* Idem ſupra 4, 10. locum διὰ τὸ τὴν δύναμιν ἐπαλλάττειν πως αὐτῶν καὶ πρὸς τὴν βασιλείαν interpretatur, quasdam tyrannidis ſpecies non eſſe plane remotas a regio genere, ſed in hoc viciſſim implicari, ut notiones quodammodo permiſceantur atque commutentur. Praeterea verba libri 1. ὃ ποιεῖ τοὺς λόγους ἐπαλλάττειν vertit: quod facit ut iſtae rationes disputationesque adhaereant, involvantur et implicentur. ἐπάλλαξιν τῶν δακτύλων ex libro de ſomniis permutationem ſeu commutationem digitorum implicando poſuit ad libri I, c. 6. ubi eſt ἐπαλλάττει ἡ χρῆσις. Ex Euripidis Heraclidis verſu 836. ποὺς ἐπαλλαχθεὶς ποδί, ἀνὴρ δ' ἐπ' ἀνδρὶ στὰς, ἐκαρτέρει μάχῃ. quocum confert Maronianum *implicuere acies*, et vertit: *pes implicatus pedi*, rectius quam Barneſius *collatus pes pedi.* In Xenophontis Memor. 3, 8, 1: ἀπεκρίνατο οὐχ ὥσπερ οἱ φυλαττόμενοι μήπῃ ὁ λόγος ἐπαλλαχθῇ ſatis bene explicuit verbum Erneſti.

τὸ μὲν βουλευόμενον] Camerarius ſuſpicabatur excidiſſe vocabulum δημοκρατικῶς, ut tria invicem miſcerentur genera; ſed non meminerat vir egregius συνδυασμοὺς profeſſum philoſophum duo tantum genera eorumque membra commutare inter ſe voluiſſe. Deinceps vero cur dixerit auctor, τὰ περὶ τὰ δικαστήρια, cum in ceteris τὸ περὶ τὰς ἀρχαιρεσίας et τὸ περὶ τὸ βουλευόμενον poſuerit, equidem non intelligo, non magis quam illud, cur τὸ περὶ τὸ βουλευόμενον quam τὸ βουλευόμενον, ut ab initio eſt, aut τὸ περὶ τὴν βουλὴν vel τὸ περὶ τὸ βουλευτήριον maluerit.

3. ἐπίλ-

3. ἐπέλθωμεν συντόμως] Haec duo orationem impediunt. Antecedentia enim omnia μὴ μόνον — ἀλλὰ καὶ pendere videntur ab illis ὅμως δὲ δεῖ γενέσθαι δῆλον. Giphanius vertendo transposuit illa membra quasi scriptum esset ὅμως δὲ μὴ μόνον δεῖ γενέσθαι δῆλον — ἀλλὰ καὶ —; vertit enim: *Caeterum non tantum quae ex iis rebuspublicis optima sit civitatibus, notum esse debet, sed etiam quemadmodum — breviter exponamus.* Contra Lambinus et Ramus particulam ἐπεὶ vertendo interserunt: *verum tamen quoniam:* Quam equidem rationem unice probo. Post φανερὸν deesse videtur ἔσται verbum.

4. πρῶτον μὲν ἡ] Conringius malebat πρώτη μὲν, idque postulat grammatica ratio. Deinceps Lambinus διαφέροι maluit cum aliis nescio quibus Codd. quod vertit *intersit.*

5. ἀξιώματα — λέγωμεν] Camotiana λέγομεν. Vetus Interpres *exigentias,* Aretinus vertit *dignitates et mores et quae flagitent, dicemus:* Victorius *initia et mores et quae capiunt dicamus.* Lambinus *earum postulata et mores et quae appetant exponamus.* Ramus *deinceps autem communes democratiae leges et mores persequamur:* cum *Sepulveda* Giphanius *nunc videamus quae sint communes sententiae et qui mores et quae expetant.* Heinsius: *Ac nunc fundamenta status popularis atque instituta tum quae maxime in eo expetuntur, videamus.* Camerarius *qui in istiusmodi civitate esse ii soleant, de quibus singularis sit existimatio, quales mores et qua expeti et ambiri:* Victorius in annotatione interpretatur ἀξιώματα *sententias quasdam valde probatas.*

6. ἐν μὲν τὸ] In fine, ubi repetitur sententia, additur σημεῖον, ubi verba ὃν τίθενται — ὅρον Victorius vertit *quem statuunt — terminum.* Aretinus *quod ponunt omnes popularis reipublicae finem.* Lambinus *quem quidem omnes populares — ponunt finem.* Ramus inepte: *quem sibi finem democratici omnes suae reipublicae constituunt.* Giphanius *quem reipublicae finem, omnes populares ponunt.* Camerarius rectius: *uno igitur hoc modo populi factio libertatem definit.*

7. συμβάλλεται ταύτῃ] Aretinus *idque pertinet.* Ramus *idque putatur conducere:* quasi τοῦτο scriptum legerint. Vetus Interpres *et facit hoc ad libertatem,* sed Thom. *hac* habet.

8. *ἄρχειν μηδεμίαν*] Lambinus *ἀρχὴν* addi voluit, ſed commode et more Graecis et noſtro ſolenni intelligi repetitum ex verbo monuit Sylburgius. Ita infra eſt *ἄρχειν τὰς μεγίστας*. Sed quod ſtatim ſequitur *τὸ ὀλιγοχρονίους τὰς ἀρχὰς*, ut ex eodem more defendi poſſit, valde vereor; igitur *ἄρχειν* addidi, uncis adhibitis. Vetus Interpres *ἀρχὴν* additum vertit, et poſteriore loco *pauci temporis eſſe*.

πάντων ἢ τῶν μεγίστων] Vulgatam ſcripturam, ubi verba *ἢ τῶν μεγίστων κυρίαν* leguntur collocata poſt illud membrum *ἢ ὅτι ὀλιγίστων*, merito vitii ſuſpectam habuit Camerarius et Lambinus. Ille ſuſpicionem duxit vel confirmare voluit ex Aretini verſione *dominum eſſe concionem rerum maximarum, magiſtratum vero minimarum.* Lambinus ſcribi voluit *ἢ οὐ τῶν μεγίστων*. quam correctionem vertendo reddidit Giphanius. Equidem leviore medicina uſus ſine ulla mutatione verborum locum mutare juſſi tria verba ante poſtremum poſita, itaque ſententiae ſuam et concinnitatem et veritatem reddidiſſe mihi videor. Alterum *κυρίαν* ut ſupervacaneum ſecluſi. Denique, dum Giphanium inſpicio, eundem mecum ſentire animadverto. Quin etiam Sepulveda tacitus in verſione verba graeca eodem ordine reddidit.

9. *βουλή*] Cum Athenis duae fuerint *βουλαὶ*, altera perpetua, quae in colle Martio conſidere ſolita etiam *ἡ ἄνω βουλὴ* dicebatur, numero ſenatorum non certo ſed e ceteris magiſtratibus delecto, et praecipue judicia de caedibus factis exercebat et cuſtodiam quaſi reipublicae gerebat, altera annua quingentorum ſenatorum, quae negotia reipublicae omnia adminiſtrabat; manifeſtum eſt poſteriorem hanc intelligi: ea enim tantum in numero *ἀρχῶν* haberi et *δημοτικωτάτη τῶν ἀρχῶν* dici poteſt.

ἐνταῦθα γὰρ] Aretinus vertit *nam tunc quidem.* Ubi ſenatores tantum ex aerario publico mercedem, *τὸ βουλευτικὸν* accipiunt, ibi ſenatus valet auctoritas, ubi vero maxima civium pars, quae ad *ἐκκλησίαν* admittitur, accipit ex publico mercedem *τὸ ἐκκλησιαστικὸν*, ibi ſolius *ἐκκλησίας* auctoritas viget valetque. De eadem re ſupra 4, 15. eſt: *βουλὴ δὲ δημοτικὸν — ὁ μὲν γὰρ βουλευτὴς δημοτικόν. — καταλύεται δὲ καὶ τῆς*

βȣλῆς ἡ δύναμις ἐν ταῖς τοιαύταις δημοκρατίαις, ἐν αἷς αὐτὸς συνιὼν ὁ δῆμος χρηματίζει περὶ πάντων. τȣτο δὲ συμβαίνειν εἴωθεν, ὅταν εὐπορία τις ᾖ ἢ μισθὸς τοῖς ἐκκλησιάζȣσι. Paulo antea τὴν inter καὶ βȣλὴν inferui.

ἐκκλησίας τὰς κυρία] Concilium populi folenne ter menfe unoquoque celebrabatur, primo, decimo et tricefimo die; hae dicebantur ἐκκλησίαι κύριαι, etiam νόμιμοι, id eft folennes et legitimae. Cum extra ordinem convocabatur concilium vel populus, hae dicebantur ἐκκλησίαι σύγκλητοι.

συσσιτεῖν] Dabatur cibus publice Athenis in Prytaneo ei tribui, cujus erat principatus in confilio (βȣλῇ), quae dicebatur πρυτανεύȣσα φυλή; locus, ubi convivabatur, vocabatur Θόλος.

10. Ἐπὶ δὲ τῶν ἀρχῶν] Aretinus *praeterea* vertens ἔτι fcriptum legiffe videtur. Ita etiam Lambinus.

τὰς ἀπόρȣς ἢ τὰς εὐπόρȣς] Victorius etiam monuit Aretinum fcripturam diverfam εὐπόρȣς ἢ τὰς ἀπόρȣς reddidiffe, quae mihi quidem commodior effe videtur.

11. τῶν αἱρέσεων] Vulgatum διαιρέσεων ex Camotiana correxi cum Victorio et Lambino, quod Victorius *comitiorum* vertit. Aretinus *partitionum* habet. Sepulveda vulgatae diverfam notionem tribuendam vidit, et Ramus *difceptationes rerum* interpretatus eft. Giphanius *juri dicundo et judiciis praeeffe.*

πότερον ȣν αὕτη ἡ πολιτεία] Veterem verfionem fcripturam hanc αὕτη ἡ κατὰ τὸ πλῆθος τῶν τιμημάτων reddidiffe admonuit Victorius in priore Editione.

12. ἄρχειν δίκαιος μόνος] Aretinus *fi folus dignus eft qui gubernet.* Camotiana ἄρχει habet, unde ἄρχει δικαίως fcribi voluit Conringius, quod ferri non poteft.

13. οἷον εἰ οἱ] Camotiana, Ifingr. Sylburgius et Lambinus cum Heinfio et Conringio omittunt particulam εἰ.

14. πάνυ χαλεπὸν] Giphanius cenfet auctorem alludere ad hunc locum Platonis libro 6. de legibus p. 261. ubi duplex genus ἰσότητος definierat: τὴν δὲ ἀληθεστάτην καὶ ἀρίστην ἰσότητα ȣκέτι ῥᾴδιον παντὶ ἰδεῖν· Διὸς γὰρ δὴ κρίσις ἐστὶ, καὶ τοῖς ἀνθρώποις ἀεὶ σμικρὰ μὲν ἐπαρκεῖ.

Ad Caput II.

1. τοῖς πρὸ τούτων] Libro 4, capite 4 et 12. Camerarius ex alio libro πρώτη τάξις annotavit.

ἐνδέχεται δημοκρατίαν] Non eſt improbabilis Camerarii ſuſpicio addi debere βελτίστην ante ἐνδέχεται. Hanc emendationem pro ſua venditavit Conringius. Confirmare poterat ex ſectione 4.

2. εἶναι σχῆμά τι] Aretinus vertens *tanquam formam aliquam* videri poteſt εἶναι οἷον σχῆμά τι ſcriptum legiſſe.

Μαντινείᾳ ποτ' ἦν] Gallus doctiſſimus *B. de Ste. Croix*, in libro *Des anciens Gouvernemens fédératifs* p. 167. cenſebat hanc reipublicae Mantinenſium formam fuiſſe poſt pugnam Leuctricam ex legibus Ariſtonymi Platonici; contra Schloſſerus noſter referebat hunc locum ad ea tempora, quibus Mantinenſes dirutis oppidi moenibus ab Ageſilao per vicos diſperſi habitare, uti olim, coacti fuerunt. Tunc vero ex legibus ariſtocraticis more Spartae reſpublica adminiſtrabatur, cum antea democratia uſi fuiſſent, uti Xenophon Hellenic. 5, 2, 7. narrat. Haec ille ſub Olympiadis 98. anno 3. Pugna vero Leuctrica accidit Olympiade 102. anno 2. Additum ποτὲ facit, ut cum neutro viro docto ſentire poſſim; potius igitur haec ad antiquiora illa Olympiade 98. tempora referenda ſunt. In foedere, quod poſuit Thucydides 5, 47. ſub Olympiade 89. extrema eſt oratio de Mantinenſibus: ἐν δὲ Μαντινείᾳ οἱ δημιουργοὶ καὶ ἡ βουλὴ καὶ αἱ ἄλλαι ἀρχαὶ (ὀμνύντων), ἐξορκούντων δὲ οἱ θεωροὶ καὶ οἱ πολέμαρχοι. unde cognoſcere formam democratiae aliquatenus licet.

3. τοῦ δήμου βουλομένου] Margo Iſingr. βουλευομένου habet, quo facile caremus, quanquam vetus Interpres *conſulente* habeat. Deinceps ἄρχονται δὲ οὐχ ὑπ' ἄλλων dedit Zuingerus, forte errore operarum.

4. ἐπανακρέμασθαι] Aretinus *compeſci* vertit, Victorius *pendere aliunde*, Lambinus *pendere ex aliorum judicio atque auctoritate*, Ramus *ſubjectos vero et ſuſpenſos magiſtratus teneri*. Peſſime omnium Giphanius *ſuſpenſo eſſe animo:* Camerarius *ſuſpenſos teneri nimirum ab aliorum poteſtate.* Pro ex-

tremo φαῦλον vetus Interpres *tribuale* reddidit, et pro ὠφελιμώτατον *quod eſt maximus profectus*, vel *maximi* ut Thom. habet, quaſi ὄφιλος μέγιστον ſcriptum legiſſet.

5. μὴ ἐξεῖναι κεκτῆσθαι.] Camerarius: *Haec ſcriptura vera eſt:* diverſa igitur alicubi extet, oportet. Idem commemorat legem Liciniam, quae vetabat civem romanum plus quam quingenta jugera habere ex Varrone de R. R. I, 2, 9. Cf. Columella I, 3, 11.

ἄστυ καὶ τὴν πόλιν] Athenis ἄστυ vocabatur vetus oppidum in colle ſitum, quae etiam ἀκρόπολις deinde dicta fuit, accreſcente civitate et populo e pagis in urbem congregato. Verum hic in genere dicitur ἄστυ et πόλις, ubi Victorius monet civitatem ſine oppido et moenibus etiam eſſe, a qua diſtingui ἄστυ ait. Ita etiam Camerarius.

τοὺς πατρῴους] Ita Camotiana, quam ſcripturam cum Camerario vulgatae πρώτους praetuli, *bona primae hereditatis* habet Aretinus.

'Οξύλου] Ipſam legem Oxyli nemo praeterea commemoravit, ſed de Oxylo vetere Eleorum rege plura tradit Pauſanias 5, c. 3 et 4.

6. Νῦν δὲ δεῖ] Nunc autem, id eſt poſtquam hoc malum irrepſit in civitatem, oportet ipſum emendare lege inſtitutoque Aphytaeorum. Ita h. l. interpretatur Victorius.

'Αφυταίων] Vulgatum 'Αφυτάλων de certo hominum genere, a φυτιαῖς vocatis inepte Victorius interpretatur, cum nationem ita appellatam nusquam memorari ſciret, nec Sepulvedae facillimam emendationem approbare ipſe vellet, quam equidem cum ceteris interpretibus et Editoribus ſuscepi. Eadem fuit Camerarii conjectura. Ἄφυτιν Thraciae urbem, a Graecis habitatam, nominat Xenophon Hellenic. 5, 3, 19. De quibus narrat Heraclides Ponticus in Politiis: Δικαίως καὶ σωφρόνως βιοῦσι, καὶ ἀλλοτρίων οὐ θιγγάνουσιν ἀνεῳγμένων τῶν θυρῶν. Vini feracem agrum eorum obiter idem commemorat.

τιμῶνται γάρ] Aretinus *pretia conſtituunt,* — *ut etiam pauperes faciliter eas pretiis ſuperare poſſint:* Victorius *cenſentur enim non totas poſſeſſiones, ſed per partes tantas divi-*

dentes, ut possint etiam superare censibus pauperes. Lambinus: *non enim censentur totas possessiones neque fundos integros in censum referunt, sed in tot particulas dividunt, ut etiam pauperes censibus divites superare possint.* Ramus: *non universa bona in censu profitentur, sed partibus agros ita divisos, ut etiam pauperes censu excellere possint.* Giphanius: *censentur enim non totos fundos, sed pro certis partibus, ut et pauperes censibus possint divites superare.* Heinsius: *nam cum nemo toto censeatur, quia totum nemo, sed aequales quisque in ea habet partes, neque ab hac possessione excludantur pauperes, fit, ut pauperes, qui numero sunt plures, patrimonio ac censu vincant divites, sicut illi contra rebus mobilibus vincunt pauperes. Idque eo fine, ne in agris excolendis a divitibus tenuiores superentur, aut ejiciantur sua sorte, quam initio sunt consecuti. Atque hac ratione fit, ut multi semper sint, qui agros colunt.* Is nempe Giphanii interpretationem inclusit paraphrasi suae, sed non integram. Repetam igitur ex Giphanio, quae Heinsius omisit: *Apud Aphytaeos,* inquit, *receptum fuisse indicat, ut ne cui liceat in censum dedicare sive referre non integras possessiones vel fundos, sed certas tantum partes, quae partes a singulis civibus teneantur plane aequales. Verbi gratia, si fundus sit, qui constet 30 jugeribus, referetur hic fundus in censum hac ratione ac distributione, ut non unius nomine, sed quinque civium nomine, ac census et patrimonii causa singuli sena ejus fundi jugera possideant, deferatur. Unde intelligitur, Aphytenses agros suos ita partitos ac distributos habuisse, ut semper omnium civium essent aequae partes agrorum. Nam quod ad alia bona, ut pecuniam numeratam, supellectilem, servos, domos, jumenta, etcet. attinet, in his licuisse alium alio esse ditiorem. Haec videtur Aphytensis hujus instituti fuisse sententia.* Contra Victorius in annotatione ita: *Constituunt autem census non in universas totasque possessiones, sed in partes ipsarum minutas, quae tamen, etsi exiles sunt, tantum quantitatis habeant, ut superent censibus pauperes et exutos penitus patrimonio: hac enim de causa singulis exiguam illam partem telluris tribuebant, ne pares omnino forent pauperibus et, ut opinor, expertibus civitatis.* In qua

interpretatione conſilium Ariſtotelis non apparet. Schloſſerus ita vertit: *weil bey ihnen nicht das ganze Vermögen, das einer beſitzt, verſchätzt wird, ſondern nur ein beſtimmter Theil, ſo daſs bey ihnen auch wohl manchmal die Aermern mehr verſchätzen als die Reichen:* In annotatione probat illam interpretationem, ex qua non totus fundus, ſed pars tantum ejus in cenſu deferatur et aeſtimetur. Aliter Garvius: *Sie werden nämlich geſchätzt und claſſificirt, nicht nach ihrem ſämmtlichen Vermögen, ſondern nach den Grundſtücken, die ſie beſitzen, und welche ſo eingetheilt ſind, daſs es wohl möglich iſt, daſs die, welche im Ganzen ärmer ſind, auf der Schätzungs-Rolle den Reichern vorſtehn.* Equidem nihil decernere auſim; in tanta enim hiſtoriae obſcuritate non eſt facile judicare, quae ſit loci hujus interpretatio vera. Quoad autem ex verbis licet aucupari ſcriptoris ſententiam, ita mihi videtur. Aphytenſes cives omnes partem aliquam agri quantumvis exiguam coluiſſe, apparet ex verbis πάντες γεωργοῦσι. Dixi *coluiſſe;* neque enim auſim dicere habuiſſe et poſſediſſe propriam. Id enim ex verbis illis non ſequitur neceſſario. Potuit enim fieri, ut agrum vel publicum vel conductum ab opulentis haberent et colerent. Verumtamen plerumque γεωργεῖν et *arare* dicitur de agrorum poſſeſſoribus. Sed major ſtatim exiſtit difficultas in verbis ὅλας τὰς κτήσεις, quae de fundis totis et de tota re familiari poſſunt intelligi. Poſtea verba διαιροῦντες κατὰ τηλικαῦτα μόρια ſi ſignificant, uti quidam voluerunt interpretes, partem aliquotam fundi vel rei familiaris in cenſum venire tantum, quaero, quid ſit, cur non brevius ἀλλὰ τηλικαῦτα μόρια τιμῶνται dixerit? Quo pertinet igitur illa diviſio et deſcriptio vel fundorum vel rei familiaris totius? Pertinere eo ait Philoſophus, ut facile poſſint pauperes cenſu ſuperare opulentos. Ambigua ſtructura facit, ut contrarium etiam intelligi poſſit, eaque Victorium fefellit. De re familiari omni interpretari τὰς κτήσεις ὅλας non pati videtur verbum διαιροῦντας, quod commodius de diviſione et deſcriptione fundorum dicitur. Quodſi igitur ſumamus, non totos fundos in cenſum venire, ſed ita dividi et deſcribi in partes tantas, ut liceat etiam pauperi-

bus interdum cenſu ſuperare opulentos, ſupereſt quaeſtio, Philoſophus ſingulos an omnes pauperes intelligi voluerit. Verum, ſi ſingulos voluiſſet, ſcripturus erat, uti puto, ἕκαστον τῶν πενήτων; cum dixit τοὺς πένητας, omnes intelligi, non ſingulos, voluiſſe videtur. Itaque fieri potuit, ut cenſus omnium pauperum ſuperaret cenſum divitum, qui pauciores erant, et pariter, ut pauperes, agri tantum portione aliquota cenſebantur, quamvis rei familiaris copia reliqua ſuperarent pauperum claſſem. Quo vero tendunt haec omnia? Voluit Ariſtoteles efficere quocunque id modo poſſet, ut civibus omnibus eſſet aliqua pars agri, quam colerent, ut agricolarum rempublicam conſtitueret. Itaque et ſic cogimur illud verbum γεωργήσωσι de terra aratoris propria accipere.

7. καὶ τὰ πρὸς τὰ] Equidem articulum τὰ abeſſe malim. Sequens θυραυλεῖν vetus Interpres *venari* vertit. Deinceps κυλίεσθαι Aretinus vertit *aſſidue haerere in foro*, Victorius *aſſiduum eſſe in foro*, Lambinus *in foro volutatur atque in urbe perpetuo reſidet*, Ramus *in foro et civitate media verſatur*, Giphanius *in foro et urbe volutatur.*

8. ποιεῖσθαι τὰς ἀποικίας] *manſiones facere* Victorius, *facere habitacula* vetus Interpres, *quaſi colonias per agros efficere* Aretinus, *in agris quaſi in coloniis habitare* Lambinus, *in agris quaſi coloniis ſeſe deducere* Ramus, *in agris commorari* Giphanius. Commigrationem civium in agris abſentium ab urbe ſimpliciter ſignificari male etiam Camerarius cenſet; prout enim ἀποικίζεσθαι dicitur de longinqua habitatione, ita etiam h. l. ἀποικίας ποιεῖσθαι longinque habitare.

ὥστε δεῖ — ποιεῖν] Aretinus omiſſo δεῖ ſcriptum ποιεῖ reddidit. Deinceps vulgatum δημοκρατικαῖς cum Camerario et Lambino correxi. Rectum in verſione reddidit Aretinus et Victorius.

παρεκβαίνειν] *inde migrare* Victorius, *ſubſequenter eſt deſcendendum* Aretinus, *proxime ac ſimiliter diſcedere ac degredi a priore* Lambinus, *ab optimo genere digrediendum* Ramus, *ſequendus eſt ordo et ad eas progrediendum, quae degenerarunt* Giphanius, unde Heinſius duxiſſe videtur conjecturam perineptam προβαίνειν.

9. καὶ ταύτην] Camotiana copulam omisit. Deinceps post προεστῶτες insertum vulgo τῷ omisi cum vetere Interprete, Heinsio et Conringio, Victorianam enim sequitur Ramus cum Zuingero. Postea verba τοὺς νόθους καὶ Camotiana omisit: τοῦτο vero post οἰκεῖον vetus Interpres.

10. Εἰώθασι μὲν οὖν] Huic μὲν οὖν respondet sequens μέντοι; quod cum Conringius non vidisset, incidit in suspicionem, uti saepissime, alienam lacunae et defectus. Deinceps Schlosserus sententiam putabat postulare, ut jungamus τὸ πλῆθος τῶν γνωρίμων καὶ τῶν μέσων, idque superare plebem multitudine dicatur; in quo me non habet assentientem.

11. Κλεισθένης] Aretino *Eschines.* Deinceps Lambinus malebat ἕτεραι ποιητέαι καὶ αἱ συνάρχουσαι πλείους ποιητέαι. Conringius malebat καὶ πλείους φρατρίαι. Postea scriptum alicubi Camerarius κατὰ τῶν ἰδίων ἱερῶν correxit. Forte id vertit Aretinus: *et sodalitates privatorum sacrorum redigendae sunt ad pauca et publica.* Denique vocabulum συνήθειαι Giphanius obscurum esse ait, quid significet. Interpretes fere reddere *consuetudines;* videri autem Aristotelem societates sive sodalitates et factiones divitum et potentiorum intelligere, quas utile sit abolere et dissolvere in democratia. Cui fuit obsecutus Heinsius in paraphrasi. Equidem in vulgari interpretatione acquiescendum censeo.

De Clisthene dictum supra libro 5, c. 1. Cf. Perizonium ad Aeliani v. h. 13, 24. De Cyrene et democratia a Demonacte Mantineensi introducta Schlosserus comparavit locum Herodoti 4, 161. Sed vide Addenda.

De sacris privatis et familiaribus contractis et cum publicis conjunctis attulit quaedam Giphanius, quae tamen ad hoc institum non pertinent. Vetus Interpres *et in propriis sacris* habet, sed Versoris exemplum *et de propriis sacris.*

12. ἀναρχίᾳ δούλων — γυναικῶν] Cf. supra 5, 9, 6. et ibi annotata.

Ad Caput III.

Ἔστι δ' ἔργον] Lambinus ἔργον deletum voluit, quod ſeclusi; deinceps ἓν item ſeclusi, quippe omiſſum a Camotiana et Aretino. Heinſius corrigebat: Ἔστι δὲ γοῦν τοῦ νομοθέτου κ. τ. β. — οὐ τὸ καταστῆσαι μέγιστον ἔργον οὐδὲ μόνον ἕν. quae vereor conjectura ut placeat multis.

2. εὐλαβεῖ,] Camerarii conjecturam ἀβλαβεῖς probavit Conringius, non ego.

μή τοι γε ὡς] Vulgatum μή τι γε ex Camotiana correxi, *nunquam* vertit Interpres vetus.

3. ἀναγκαῖον γίνεσθαι] Intellige τὴν πρόσοδον. Sequens δικαστήρια πολλῶν μὲν *judicia de multis rebus* interpretatur Victorius, Lambinus et Ramus, *judicia magna* Aretinus, *judicia multorum* Giphanius et Camerarius, hic quidem addens *nimirum vulgi*, ille vero ſubdubitaſſe videtur, et in annotatione ejus aliquid turbatum eſſe videtur. Tertiam aliquam rationem et diverſam iniit Schloſſerus qui πολλῶν de multitudine judicum et judiciorum interpretatur. De vulgo enim et plebe ne cogitare quidem ſinit quod ſequitur de optimatibus πολλὰς μὲν ἡμέρα — ἐθέλουσι. unde conſtat eos ad judicia adminiſtranda pariter adhiberi voluiſſe Ariſtotelem. Equidem cum Schloſſero ſentio quidem, ſed πολλῶν in πολλὰ mutandum cenſeo. Ita enim fieri poteſt ut multa judicia, in quibus tamen pauciores judices ſedent, plures cauſas expediant. Idem conſilium ſed alium ad uſum et finem poſuit Xenophon ſeu quisquis eſt auctor libri de Republica Athenienſium 3, 7. Φέρε δή, ἀλλά φησί τις, χρῆναι δικάζειν μὲν, ἐλάττους δὲ δικάζειν. Ἀνάγκη τοίνυν, ἐὰν μὲν πολλὰ (hoc vulgato ὀλίγα recte ſubſtituit Weiske) ποιῶνται δικαστήρια, ὀλίγοι δ' ἐν ἑκάστῳ ὦσι τῷ δικαστηρίῳ, καὶ διασκευάσασθαι ῥάδιον εἶναι πρὸς ὀλίγους δικαστὰς καὶ συνδικάσαι, ὥστε πολὺ ἧττον δικαίως δικάζειν. Ita enim locum vitioſiſſimum ſcribendum cenſeo.

φέρει μὲν — φέρει δὲ] Margo Iſingr. praefert συμφέρει: *facit* bis habet vetus Interpres. Verba ſequentia ἐὰν μὲν — οἱ δ' ἄποροι Giphanius verebatur, ne ſpuria ſint, tum quia eorum

ſententia toti orationi ac disputationi non ſatis conveniat, tum quia iis ſublatis totius orationis curſus Ariſtotelicae longe ſit planior ac facilior. Id enim velle videri Ariſtotelem, ex rarioribus concionibus et ex brevioribus judiciis haec effici et conſequi commoda. Ex priore quidem, quod ditiores magnis ſumtibus faciendis in ſportulis non onerabuntur. Quo enim rariores ac pauciores erunt conciones, eo et paucioribus opus erit ſportulis. Ex altero vero, ut judicia et ſanctius et ſapientius exerceantur, admixtis videlicet plebi viris ſapientia ac dignitate praeſtantibus. Raritas igitur concionum, non hoc, ut hic adjungitur, ſi ditiores non accipiant ſportulam, ſed tenuiores, de quo nihil plane dictum fuerat, efficit, ut ditiores non metuant magnitudinem ſumtuum. Quanquam et hoc verum eſt, ſportulas minores fore, non tantum, ſi et conciones ſint rariores et judicia breviora, ſed etiam, ſi non omnibus judicibus, ſed paucis tantum id eſt tenuioribus dentur. Quare etſi verum quoque id eſt, quia tamen de concionibus tantum et judiciis actum fuit, non videntur haec verba ſatis huic loco convenire.

4. περιόντα νέμουσι] Giphanius ad h. l. ita: *Et haec in paucis obſcura ſunt.* Videtur tamen haec eſſe ſententia, quam et interpretes alii expreſſerunt. Demagogos vectigalia publica largitionibus profundere ſolitos, nec ſatis ſapienter adminiſtrare ſive diſpenſare. Nam partim ea in ſportulas convertiſſe, partim quod reliquum erat, et largitionibus et epulis et viſcerationibus conſumere ſolitos, et partim in ſuum quoque uſum convertiſſe ac depeculatos.

Ἐπεὶ δὲ] Aretinus δὲ in verſione h. l. omiſit et poſt συναθροίζοντας collocatum vertit: *Nam id prodeſt etiam divitibus — Congregantes vero.* Sequens ἀθροίζειν vulgato ἀθροίζων cum Sylburgio ſubſtitui.

ἐμπορίας] Vulgatum antea εὐπορίας ex vetere verſione et Aretini correxit Sepulveda, Victoriusque. Mirum Victorium non inſpexiſſe Camotianam, quae verum habet.

κατὰ φυλὰς — ἕτερον] Aretinus verba φυλὰς ἢ et ἕτερον praeteriit. Sequens ἀφειμένους vulgato ἀφιεμένους ſubſtitui. Camotianae ἐφιεμένους Aretinus *cupidos* interpretatur, quod vi-

tioſum eſſe monuit Camerarius. Vetus Interpres *reſpicientes* ſed Thom. *reſpuentes* habet.

5. περιοικίδας] Camotianae περιοικίας Aretinus *gubernationes* vertit. Vetus Interpres *ad negotia domus.* Camerarius a ſenſu aberravit loci vertens *ablegarent ad incolendum loca vicina.* Ramus *cum e populo quosdam perpetuo in colonias deducant.* Giphanius cenſebat *miſſos tenuiores in alias urbes finitimas imperii Carthaginenſium, iisque agros et praedia in iis locis datos fuiſſe.* Colonias male ex h. l. retulit etiam *Heeren* V. C. in libro *Ideen zur Geſchichte* etcet. I. p. 56. ed. prioris. Nec melius, qui eum reprehendit, Schloſſerus. Recte ſolus Victorius *ſemper enim aliquos mittentes e populo ad oppida ſuae ditionis gubernandi.* Supra Libro 2. de eadem re eſt: ἐκφεύγουσι τῷ πλουτίζειν ἀεί τι τοῦ δήμου μέρος ἐκπέμποντες ἐπὶ τὰς πόλεις· τούτῳ γὰρ ἰῶνται καὶ ποιοῦσι μόνιμον τὴν πολιτείαν.

ἀφορμὰς διδόντας] Interſertum vulgo μὲν cum Camotiana et Aretino omiſi. Sequens ἐπ' ἐργασίαν Aretinus vertit inepte *ad res agendas*, Victorius *ad opera molienda*, Lambinus *ad opus faciendum*, Ramus *ad fructuoſum et quaeſtuoſum opus*, Giphanius *iisque operi faciundo occaſionem dare et eo excitare.* Omnium optime Victorius. De eadem re eſt locus pulcherrimus in Iſocratis Areopagitico c. 12. p. 225. Lang. ubi veteris democratiae mores deſcribit: ibi igitur de optimatibus eſt: ἐπήμυνον ταῖς ἐνδείαις, τοῖς μὲν γεωργίας ἐπὶ μετρίαις μισθώσεσι παραδιδόντες, τοὺς δὲ κατ' ἐμπορίαν ἐκπέμποντες, τοῖς δὲ εἰς τὰς ἄλλας ἐργασίας ἀφορμὴν παρέχοντες.

κτήματα] Aretinus *jumenta* vertens κτήνη ſcriptum legiſſe videtur, *bona* Victorius, *jumentis et poſſeſſionibus* Lambinus: ceteri poſſeſſiones vertunt. Paulo antea pro τὰ Ταραντίνων vetus Interpres reddidit *Tarentinum principatum.* De Cimone idem narrat Cornelius Nepos et Plutarchus, de Laconibus noſter ſupra libro 2, 5.

τῆς ἀρχῆς αὐτῆς] Ita erat pro τῆς αὐτῆς ἀρχῆς ſcriptum, quod corrigere non dubitavi. Ita etiam vertit cum Aretino Victorius.

Ceterum de Tarentinis duo ſunt obſervanda in hoc loco. Primum in exemplo ponuntur democratiae, ubi opti-

mates plebis favorem communicato bonorum fructu promereri ſtudent. Utitur hic tempore praeſenti κατασκευάζουσι; loquitur igitur de praeſenti tempore. Atque ſupra libro 5. de Tarentinis eſt μικρὸν ὕστερον τῶν Μηδικῶν δημοκρατία ἐγένετο ἐκ πολιτείας. De hac igitur loquitur nunc Philoſophus. Strabo 6, p. 290. Strab. ἴσχυσαν δέ ποτε οἱ Ταραντῖνοι καθ' ὑπερβολὴν πολιτευόμενοι δημοκρατικῶς. Sed ibidem addit: ἐξίσχυσε δὲ ὕστερον τρυφὴ διὰ τὴν εὐδαιμονίαν — ἐκ δὲ τούτου καὶ χεῖρον ἐπολιτεύοντο. Popularem tamen ſtatum duraſſe usque ad libertatem amiſſam docuit egregius Heyne Opuſc. Acad. II. p. 223.

Verum cum de vetere πολιτείᾳ Tarentinorum loquitur, utitur alio tempore ἐποίησαν; quod discrimen cum non animadvertiſſet, locum verſione et interpretatione pervertit Schloſſerus et Garvius. Nec melius latini interpretes *faciunt*, Aretinus, *fecerunt* Victorius, Lambinus, Giphanius, *diviſerunt* Ramus vertit.

Ad Caput IV.

πῶς δεῖ [ποιεῖν]] Vulgo deerat verbum ποιεῖν. Aretinus tamen *quomodo agendum ſit.* Victorius *quomodo decet, quae ad paucorum dominatus faciunt*, quaſi τὰ πρὸς τὰς ὀλιγαρχίας ſcriptum legiſſet; et voluit verbum κατασκευάζειν repeti, quod faciendum eſſe monuit etiam Conringius. Sed id facere non licet per loquendi uſum, niſi praepoſitionem περὶ deleas.

ἀναλογιζόμενον] Aretinus *reputando*, Victorius *referentem*, Lambinus *ſpectata et relata*, Ramus *comparatione et collatione*, Giphanius *comparata*. Camerarius *ratiocinantes*. Victorius interpretatur *ſimilitudinem ſequi et videre quid contrario ſtatui conveniat*. Comparavit etiam locum noſtri ex libro 2. de Coelo c. 13. ubi eſt ὥστε ἐκ τούτων ἀναλογιζόμενοι οὐκ οἴονται ἐπὶ τοῦ μέσου κεῖσθαι τὴν σφαῖραν αὐτῆς.

τὴν μὲν εὔκρατον] Camotiana et Aretinus μὲν omittunt. Ad abſolvendam ſententiam ex priore membro ſupplendum πρὸς τὴν βελτίστην δημοκρατίαν καὶ πρώτην, quae ipſa verba addi voluit cum Lambino Conringius.

ᾗ δεῖ] Cum Lambino Conringius ἐν ᾗ δεῖ corrigit. Sane Aretinus et Camerarius *in qua* vertit, sed Victorius *quam decet.*

τῷ τι κτωμένῳ] Conringius ὥστε τῷ κτωμένῳ scribi malebat.

τοσοῦτον εἰσαγομένου] Structura verborum laborat; nisi κατὰ τοσοῦτον πλῆθος intelligas, quae ratio mihi dura videtur esse: *afferente populo* Aretinus vertit, *inducente populo* Victorius, *tanta populi multitudine introducta* Lambinus, *eo quidem numero multitudine ascifcenda* Giphanius.

τῶν μὴ μετεχόντων] *quibus non patet aditus ad rempublicam,* uti recte Giphanius. Male Ramus *ut reliquam multitudinem hoc censu atque his opibus inferiorem facile vincat et superet.* Deinceps ubi est ἐπιτείνοντας δεῖ μικρὸν, vetus Interpres *utique*, igitur δὴ pro δεῖ reddidit, sed Thomae exemplum *oportet* habet.

2. ἐκλελυμένα] Victorius *naves parum firmae,* uti Aretinus, *navigia satiscentia* Lambinus, et Giphanius, *dissoluta* Ramus.

3. βάναυσον] Camotiana βαναυστικόν. Deinceps ante ἰσχυρὰν articulum τὴν inserui. Recte enim Aretinus vertit: *ibi locum habet aptissimum paucorum potentia illa summa.* Intelligit nempe τὴν πρώτην; idem docet sequens τὴν ἐχομένην ὀλιγαρχίαν. Contra Victorius *ut constituatur validus paucorum dominatus.* Ita fere etiam ceteri Interpretes. Giphanius *oligarchia gravis institui potest.* In annotatione tamen monet intelligi oligarchiam acerrimam et deterrimam, cui ex contrario respondeat moderata seu ἡ εὔκρατος. Comparat etiam locum ex libro 5. ubi est καὶ πάλιν ὁ ναυτικὸς ὄχλος — τὴν δημοκρατίαν ἰσχυροτέραν ἐποίησε. Sed locus iste non est plane similis nostro.

μακρᾶς οὐσίας] Suidae locum: μακρὰν οὐσίαν, οὕτω λέγουσι τὴν πολλὴν Ἀττικοὶ comparavit Giphanius, et βραχεῖαν οὐσίαν ex libri 2. c. 5. Ita est τίμημα μακρὸν 3, 3.

ὅπου δ᾽ ὁπλίτιν] Vulgatum ὁπλίτην aperte vitiosum minore mutatione cum Lambino in ὁπλῖτιν, quam cum Camerario in

ὁπλιτικὴν mutare malui. Repete ὅπως συμβέβηκε τὴν χώραν εἶναι. Sequens πολλάκις omisit vetus versio.

4. χεῖρον] Vulgatum χείρω correxi; *deterius* vertunt vetus Interpres, Aretinus, Victorius, Lambinus, *infelicius* Ramus, *plerumque vincuntur* Giphanius.

συνδυάζουσι] Velites equitibus junctos Graeci ἁμίππους vocant. Cf. dicta ad Xenophontis Hellenic. 7, 5, 23. et Caesaris Comm. de B. Gallico I, 48. Sequens οἱ δῆμοι *populares* vertit vetus Interpres.

5. ἀθλητὰς — ἔργων] Camerarius aberravit, cum ἑτέρων scribendum esse conjiceret, interpretatus adultiores aliis id est praestantioribus rebus exerceri oportere. Quin illa ipsa, quae pueri didicerant, adolescentes tanquam athletae perfecti in opere bellico praestare debebant. Comparavit Victorius Varronis *athletas* de R. R. 2, 1, 1. qui similiter *comitiorum athletas* dixit in eodem libro. Comparavit etiam locum Dionysii Halic. qui ad orationem vocabulum transtulit, et Platonis libro 8. de Republica: ὥσπερ δ' ἀθλητάς τε πολέμου καὶ φύλακας. Demosthenicum ἐξ ὧν πάντες οἱ ἀθληταὶ τῶν καλῶν comparavit Giphanius. Denique verba ἐκκεκριμένους ἐκ παίδων male Victorius cum Aretino et Ramo vertit *delectos e pueris*, recte Lambinus *posteaquam e pueris excesserint*, Giphanius *postquam ex ephebis excesserint*. Recte hic etiam comparavit ἔγκρισιν τῶν ἀθλητῶν, quam Cicero athletarum probationem est interpretatus, et verbum ἐγκρίνειν saepe ita de aetate ad exercitia et publica certamina apta adhiberi monet.

καθάπερ Θηβαίους] Camerarius malebat Θηβαῖοι: intellecto ποιοῦσι. Sane Aretinus *ut faciunt Thebani.* Verum fefellit virum doctum mutata subito verborum structura. Cum enim dixisset τὴν δὲ μετάδοσιν γίνεσθαι (δεῖ) subjicit nunc, quasi antecessisset δεῖ δὲ μεταδιδόναι. Item sequitur κρίσιν ποιουμένους, quod ad eandem rationem referendum est. De Thebanis supra dixit 3, 3. ἐν Θήβαις νόμος ἦν τὸν δέκα ἐτῶν μὴ ἀπεσχημένον τῆς ἀγορᾶς, μὴ μετέχειν ἀρχῆς. Vetus tamen Interpres *Thebanis* habet.

vem suspicari, ubi series et consecutio doctrinae fuerit demonstrata, quae nunc est obscura; nisi quis statuat, ordinis instituti causam subindicari verbis illis ποίας ἂν ἁρμόττει συνάγειν καὶ ποίας χωρίζειν, δεῖ μὴ λανθάνειν. ubi simul lectorem praeparare voluisse videtur ad doctrinam de mixtis rerumpublicarum generibus.

2. ὑπογυιότατον] Camotiana et Isingr. et Sylburgiana ὑπογυότατον. Utramque formam habet Etymologicum M. Vetus Interpres *accommodatissimum*, Aretinus vertit *et haec facultas maxima et expeditissima est.* Victorius *quod inprimis requiritur*, sed in annotatione *maxime aptum.* Lambinus *et hoc ad — proxime accedit.* Ramus *idque proximum et simillimum est illi.* Giphanius *et hoc est maxime proximum ad.* Camerarius *proxime hoc pertinet ad eam copiam, qua contenti esse cives possint.* Equidem paratissimam promtissimam et facillimam rationem interpretor.

3. καθιστᾶσιν] Camotiana καθιστῶσιν. Magistratuum genera varia eadem fere ratione describit Plato libro Legum sexto. τειχοποιοὺς Cicero *curatores muris reficiendis* interpretatus est in libro de optimo genere dicendi, monente Giphanio.

4. καὶ [τὰ] περὶ τὰ ἔξω] Seclusi articulum inutilem suadente etiam Sylburgio. Vetus Interpres *et de eo quod extra oppidum.*

ἀποδέκτας] Nomen est hoc apud Demosthenem et Aeschinem; ἀποδεκτῆρας προσόδων vocat Xenophon Cyrop. 8, 1, 9. et auctor libri de Mundo 6, 9. Qui Athenis hunc magistratum gerebant, uti gesserunt cum laude principes viri Aristides, Lycurgus, Demades, ii dicebantur ταμίαι τῶν κοινῶν προσόδων, ταμίαι τῆς διοικήσεως κοινῆς, interdum οἱ ἐπὶ τῆς διοικήσεως τῶν χρημάτων, οἱ χειροτονηθέντες ἐπὶ τὰ δημόσια χρήματα, ab hoc magistratu accipiebat, qui Athenis dicebatur ταμίας τῶν στρατηγικῶν, quaestor militaris, ταμίας τῶν θεωρικῶν, quaestor theatralis, et sic ceteri, qui pecuniam publicam distribuebant.

αὐτοῖς τούτοις] Camotiana τούτοις omisit. Haec omnia munia fuisse scribarum recte monuit Giphanius, quorum con-

ditio fuit apud Romanos minore in honore, quam apud Graecos; illis enim magiſtratuum miniſtri potius erant et dicebantur, quam magiſtratus habebantur. Hi ſcribae vero non ipſi dabant actiones, nec Ariſtoteles iis hoc loco attribuit vel delegat actiones introducendas in judicia, uti cenſuit Giphanius, ſed ſervabant litteras, quibus nomina litigantium, cauſae, et judicum nomina, quibus cauſa judicanda obtigerat, continebantur. Magiſtratus vero ipſi, ad quos cauſae pertinent diverſae, judicibus aſſignant et εἰσάγουσιν εἰς τὰ δικαστήρια. A ſcriba igitur actor petebat nomina judicum, quibus lis fuerat commiſſa a magiſtratu.

ἱερομνήμονες] Hoc nomen omiſit Aretinus. Camerarius ait ita proprie dictos eos, qui mitterentur a civitatibus ad Pylaeam et ad conventum ſolennem Amphictyonum. Giphanius monet ſcribas fuiſſe publicos, qui adjungerentur legatis a civitate miſſis ad conſilium Amphictyonicum vel Pylaicum, quod ſacroſanctum habebatur, et in tutela Apollinis Delphici eſſe credebatur. Heſychius ἱερογραμματεῖς interpretatur, ubi vide Interpretes. Byzantiorum magiſtratus Ἱερομνάμων ap. Demoſthenem pro Corona diverſus eſt. Legati dicebantur Πυλαγόραι. Cf. Scholia Ariſtophanea ad Nub. verſ. 619.

ἐπιστάται] Athenis erat princeps ſorte ductus curiae praeſidentis in conſilio publico, (τῆς πρυτανευούσης φυλῆς ἐν τῇ βουλῇ) penes quem erant claves templorum, ubi pecuniae et tabulae aſſervabantur, ut ex Polluce, Harpocratione et Suida monuerunt Camerarius et Giphanius.

μνήμονες] Heſychio μνήμονες, ἀρχὴ γυναικῶν, ἐπιτελουμένων τῶν ἱερείων. quae ſana non ſunt. Scholia Ariſtophanea l. c. in Homeri Odyſſea 8, 163. φόρτου τε μνήμων καὶ ἐπίσκοπος ἦσιν ὁδαίων interpretantur γραμματέα.

5. προτιθεμένων] Aretinus brevius: *et circa eorum poenas et cuſtodias*, unde duxiſſe videtur Lambinus, quam vertendo expreſſit ſcripturam προστιμηθέντων: *cujus eſt poenas a damnatis expetere atque et multas a multatis exigere atque efflagitare.* Sepulveda: *qui in judiciorum executionibus, ſive damnatus quis fuerit ſive factus reus, verſatur.* Heinſius *qui a reis damnatisque*

mulctas exigit in civitate ac judicia exequitur. Victorius: *de damnatis et iis qui rei facti sunt.* Ramus *qui circa et damnatorum mulctas et poenas, circa lites aestimatas.* Male omnes, praeter Camerarium, de quo deinceps dicetur. Una enim annotatione simul complectar τὰς προθέσεις τῶν ἀναγεγραμμένων sectionis 6. quas Victorius *propositiones relatorum in acta vertit,* Sepulveda *propositiones eorum quae in acta referuntur,* Aretinus breviter *accusationes.* Lambinus iterum προτιμήσεις corrigi voluit, et vertit: *in multationibus eorum, qui in tabulas publicas relati sunt.* Ramus: *et ut varia rerum tribunalia erunt, ita varios et multiplices constitui.* Heinsius plurimis verbis usus similiter aberravit. Unus Camerarius bene vertit: *a quo exigantur condemnatorum multae et quorum nomina in tabulas relata proposita sint;* alterum vero sic: *pariterque quod ad proposita nomina relata in tabulas pertineat:* Annotavit autem haec: τὰς πράξεις appellat τὰς εἰσπράξεις. Et ἐγγραφαὶ, quae et ἀναγραφαὶ, nunc sunt nomina perscripta aliquorum damnatorum judicis, quos fortasse latine perhibere liceat *aerarios*, qui sunt apud Pollucem ἐγγεγραμμένοι. Haec scilicet proponebantur, ut legi cognoscique ab omnibus possent, quae erant προθέσεις. Nam mentio professionis puerorum hoc loco οὐδὲν πρὸς ἔπος, φασί. Haec vir egregius, breviter, sed vere! Giphanii versio et annotatio a verbis inde ἐπιστάται καὶ μνήμονες usque ad finem libri desideratur.

Harpocration in voce Βουλεύσεως habet haec: ἐγκλήματος ὄνομα ἐπὶ δυοῖν ταττόμενον πραγμάτων — τὸ δὲ ἕτερον, ὅταν ἐγγεγραμμένος ὡς ὀφείλων τῷ δημοσίῳ αὐτὸς δικάζηταί τινι, ὡς οὐ δικαίως αὐτὸν ἐγγεγραφότι. ad quem locum docuit Valesius τὸν ἐγγεγραμμένον esse, qui aerarius erat inscriptus in acropoli, ex Demosthenis oratione prima contra Aristogitonem, ubi est ab initio statim: τὸν ὀφείλοντα τῷ δημοσίῳ τοῦτον καὶ γεγραμμένον ἐν ἀκροπόλει: item ex initio orationis contra Theocrinem: ὥστε μήτ' ἐκτίσαι μήτ' εἰς ἀκρόπολιν ἀνενεχθῆναι. Scilicet in arce erat templum Minervae, in cujus ὀπισθοδόμῳ aerarium publicum. Est igitur ἀνενεγκεῖν εἰς ἀκρόπολιν idem, quod apud Romanos *deferre ad aerarium.* Πρόθεσις fiebat, ut

civibus conſtare poſſet, ſi quis damnatus multam non ſolviſſet. Is enim rempublicam gerere lege prohibebatur, et contra eum actio ἐνδείξεως erat unicuique civium: itaque ſi quis etiam exactorum curam effugiſſet dolo vel gratia, accuſatorum tamen vigilantiam timere debebat.

πράττειν κατὰ τοὺς νόμους] Camotiana articulum omiſit. Victorius male vertit *efficere quae leges jubent*. Aretinus *ſecundum leges facere*. Lambinus *eum* (magiſtratum) *adminiſtrare ex legis praeſcripto*: Ramus *in eo jura legesque violabit*. Sepulveda *fungi munere ex legis praeſcripto*. Sic etiam Heinſius, male vero omnes: πράττειν enim et πρᾶξις hic dicuntur pro *exactione*, *exigere*, quod alias πράττεσθαι, εἰςπράττεσθαι eſt.

μὴ γιγνομένων] Intellige δικῶν, ut deinceps poſt π. μὴ γιγνομένων intelligendum eſt κοινωνεῖν ἀδύνατόν ἐστι.

6. Διὸ βέλτιον] Aretinus *Praeterea melius — ſed partiri in plures, ut alii de aliis exequantur*. Camotiana deinceps ἀλλ' ἄλλας habet.

περὶ τὰς προθέσεις] De hoc loco ad ſectionem antecedentem dictum eſt.

ἔτι δ' ἔνια] Aretinus: *adhuc etiam magiſtratus alios aliis ſe exſequendis et novorum magis noves*. Sepulveda: *et cauſas juniorum juniores potius magiſtratus*. Victorius *et cauſarum juvenum potius e juvenibus conſtantes magiſtratus*. Lambinus *tum eas* (multas) *quas novi magiſtratus irrogarunt a novis*. Ramus *praecipue novos* (magiſtratus) *novis atque inſtantibus rebus praefectos exequi*. Heinſius: *et expediet inprimis, ſi judicia de junioribus lata exequantur juvenes. Plus enim animi in illis eſt ac virium*. Sententia ſatis videtur eſſe manifeſta, ſed in verbis eſt difficultas. Obſcurum enim, quid vocabuli intelligendum ſit ad illa τὰς τῶν νέων. Plerique omnes interpretes δίκας intellexiſſe videntur, neque ego video aliud vocabulum commodius, quod poſſit intelligi. Camerarius in verſione poſuit: *recentia negotia committenda eſſe junioribus*.

τὰς τῶν ἐνεστώτων] Aretinus *et praeſentium alio condemnante alii ſunt qui exigant*: Sepulveda: *cauſas vero conſiſten-*

tium, quas unus magistratus condemnaverit, alius exequatur. Heinsius: *de aliorum quoque, quae aguntur, caussis alios ex magistratibus sententiam ferre, alios exequi sententiam optarim.* Lambinus *et eas* (multas) *quae ab usitatis et veteribus irrogatae sunt, eum alius condemnarit, alium esse qui exigat.* Ramus *instantibus rebus*, Victorius *eas quae sunt rerum instantium.* In annotatione dubitat articulus τὰς ad antecedens προθέσεις an potius ad δίκας referendum sit, *res praesentes et illius ipsius temporis* τὰ ἐνεστῶτα interpretatur. Camerarius haec posuit in annotatione: τὰς τῶν ἐνεστώτων, τὰς δίκας ἅς τινες ἐνεστήσαντο, id est caussas aliquorum, quae aguntur. De his enim censet, sententiam alios facere, alios exequi debere. Denique Lambinus monet alios scribere τὰς τῶν εἰσιόντων. Equidem dubius haereo, vulgatam vitiosam censeam, an τὰ ἐνεστῶτα sint multae irrogatae in judiciis praesenti tempore exercitis, ut distinguantur a multis iis, quas anno priore magistratus aliquis irrogaverat, quaeque ad aerarium delatae et publice in acropoli propositae legebantur.

πολεμίας πᾶσι] Aretinus *inimicum* vertit, quasi πολέμιον scriptum legerit. Victorius *reddit illos hostes omnibus.* Et margo Isingr. ἀπεργάζεται addit, ut Lambinus ποιεῖ. *omnium hostile odium incurrunt* Sepulveda, *communes se omnium hostes esse declarabunt* Ramus. Equidem ἀπεργάζεται addere non dubitavi, cum alia ratio commodior sententiae absolvendae mihi non succurreret.

7. καί τι σόφισμα] Vulgatum καὶ τὸ ex margine Isingr. correxi. De undecimviris capitalibus Atticis bene disputavit Sluiter in Lectionibus Andocideis p. 256. seqq.

ἀποτεταγμένην — πρὸς αὐτοῖς] Aretinus verba πρὸς αὐτοῖς omisit; Victorius vertit: *unum distinctum ab aliis magistratum esse super his.* Sepulveda: *itaque non unus separatus magistratus penes eos esse debet:* Lambinus: *non oportet unum certum huic negotio praepositum esse magistratum:* Ramus: *magistratus igitur in his rebus neque unus neque continuus idem et perpetuus esse debet.* Mihi totum illud colon πρὸς τούτοις suspectum est; certe praepositio πρὸς cum alia commutanda videtur.

ἐφήβων ἢ φρουρῶν] Athenis ephebos cuſtodiam geſſiſſe urbis et totius agri Attici, et hinc περιπόλους dictos fuiſſe, ſatis eſt notum. In oligarchiis vero φρουροὶ alebantur ad eundem uſum et ad potentiam oligarchorum tuendam.

8. δεῖ δὲ καὶ ἐν εἰρήνῃ] Aretinus: *opus eſt enim et pace et in bello permultis. Nam et moenia civitatis curanda tuendaque ſunt, et disquiſitiones.* Legit igitur ſcriptum πολλῶν· καὶ γὰρ τειχῶν φυλακῆς δεῖ ἐπιμελητὰς εἶναι. Sunt τειχοφύλακες dicti.

ἐξετάσεως καὶ συντάξεως] Victorius ſcrutari militiae idoneos cives et ipſos deſcribere ad uſum militarem interpretatur hoc munus. Sepulveda *civium delectus habeant ipſorumque ordines conſtituant.* Lambinus *civibus anquiſitione habita probandis atque ordine deſcribendis.* Ramus *quique cives recenſeant et deſcribant.* Recenſum militarem intelligi patet, et deſcriptionem civium per φυλὰς ad militiam vel pedeſtrem vel equeſtrem.

9. ἔνθα δ' ἐλάττους] Haec omiſit Aretinus. Sequens περὶ πάντων Aretinus vertit *ſuper omnibus.* Vetus Interpres *in omnibus*, ſed Verſoris exemplum haec verba omiſit. Sylburgius ἐπὶ πάντων malebat, quod verum puto.

ἐπὶ τούτων ἑκάστῳ] Vulgatum ἑκάστων correxi. Cauſam lector intelligens ipſe animadvertet. Deinceps καθίσταται ἀρχὴ Camotiana, quod ſatis bene cum ἑκάστῳ, minus cum ſequente αἳ καλοῦνται convenit.

κατὰ μέρος δὲ αἱ] Aretinus *ſeorſum* vertit. Articulum αἱ omittunt Edd. quaedam annotante Sylburgio.

ἐπιμελείας πολεμικῶν] Aretinus vertit, quod conjecit Lambinus ſcribendum, ἐπιμέλεια.

10. εἰ καὶ μὴ πᾶσαι] Aretinus *et non omnes.* De εὐθύνοις Atticis dicetur infra. Λογιστὰς ab εὐθύνοις diverſos eſſe docuerat Ariſtoteles in Republica Athenienſium, narrante Harpocratione, qui ita tradit: ἀρχή τις παρ' Ἀθηναίοις — εἰσὶ δὲ τὸν ἀριθμὸν δέκα, οἳ τὰς εὐθύνας τῶν διῳκημένων ἐκλογίζονται ἐν ἡμέραις τριάκοντα, ὅταν τὰς ἀρχὰς ἀποθῶνται οἱ ἄρχοντες. E Suida ſub voce Εὐθύνη videtur apparere, λογιστὰς, cognitis rationibus ſi quos in culpa deprehenderant, detuliſſe apud εὐθύνους. Nam ille εὐθύνη κυρίως, ἣν εἰσάγουσι λογισταὶ πρὸς τοὺς

δόξαντας μὴ ὀρθῶς ἄρξαι τῆς πόλεως — καὶ τὰ δικαστήρια μὲν οἱ λογισταὶ κληρῶσι, κατηγορεῖ δὲ ὁ βουλόμενος, καὶ τοῖς δικασταῖς ἐφεῖται τιμᾶσθαι τοῖς ἀλοῦσι. Hinc λογιστήρια, τὰ τῶν λογιστῶν ἀρχεῖα. Plura in Addendis.

συνηγόρους] Photius in Lexico apud Albertium ad Hefychium: Συνήγοροι οὐ μόνον οἱ τοῖς ἰδιώταις συναγορεύοντες (advocati) ἀλλὰ καὶ ἄρχοντες Ἀθήνησι. Etymol. M: ἔοικε γὰρ παρ' Ἀθηναίοις τινὰς χειροτονεῖσθαι συνηγόρους ἐπὶ τοῦ ἀγορεύειν, ὡς Ἀντιφῶν φησί. Rectius Harpocration ἐοίκασι — τινὲς — συνήγοροι ἐπὶ τῷ συναγορεύειν. De his plura in Addendis.

τὴν εἰσφορὰν, ἣ προκάθηται] Primum de perfona et re videamus. De eadem infra fect. ultima: τριῶν δ' οὐσῶν ἀρχῶν [καθ'] ἃς αἱροῦνταί τινες ἀρχὰς τὰς κυρίους, νομοφυλάκων, προβούλων, βουλῆς, οἱ μὲν νομοφύλακες ἀριστοκρατικὸν, ὀλιγαρχικὸν δὲ οἱ πρόβουλοι, βουλὴ δὲ δημοτικόν. Unde apparet mentionem νομοφυλάκων hoc in loco excidiffe, qui fere claffìcus eft de poteftate hujus magiftratus. Sed etiam Xenophon Oeconomici 9, 14. ita de eo tradit: ἐν ταῖς εὐνομουμέναις πόλεσιν οὐκ ἀρκεῖν δοκεῖ τοῖς πολίταις, ἢν νόμους καλοὺς γράψωνται, ἀλλὰ καὶ νομοφύλακας προσαιροῦνται, οἵτινες ἐπισκοποῦντες τὸν μὲν ποιοῦντα τὰ νόμιμα ἐπαινοῦσιν, ἢν δέ τις παρὰ τοὺς νόμους ποιῇ, ζημιοῦσι: quem locum Cicero vertit: *quarum primoribus atque optimatibus non fatis vifum eft bonas leges habere, nifi cuftodes earum diligentiffimos cives creaffent, quos Graeci* νομοφύλακας *appellant. Horum erat officium, eos, qui legibus parerent, laudibus profequi nec minus honoribus; eos autem, qui non parerent, poena multare.* De Athenienfis reipublicae magiftratu hoc ita Harpocratio: ἀρχή τις παρ' Ἀθηναίοις οὕτως ἐκαλεῖτο. — Φιλόχορος — ὅτι οὗτοι τὰς ἀρχὰς ἐπηνάγκαζον τοῖς νόμοις χρῆσθαι. Accuratius Suidas: ἠνάγκαζον δὲ τὰς ἀρχὰς χρῆσθαι τοῖς νόμοις καὶ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἐκάθηντο μετὰ τῶν προέδρων κωλύοντες ψηφίζειν εἴτι παράνομον αὐτοῖς εἶναι δόξειε καὶ ἀσύμφορον τῇ πόλει. Pollux 8, 94. τοῖς δὲ προέδροις ἐν ἐκκλησίαις συγκαθίζουσιν, ἔνια διακωλύοντες ἐπιχειροτονεῖν ὅσα μὴ συμφέρει. De Atticis nihil praeter haec loca attulit Valefius ad Harpocrationem. Eft etiam locus Ciceronis de Legibus 3, 20. *Legum cuftodiam nullam habemus; itaque hae leges funt, quas appa-*

ritores nostri volunt; a librariis petimus, publicis litteris consignatam memoriam publicam nullam habemus. Graeci hoc diligentius, apud quos νομοφύλακες creantur: nec hi solum litteras (nam id quidem etiam apud majores nostros erat) sed etiam facta hominum observabant ad legesque revocabant. Haec detur cura censoribus: quandoquidem eos in republica semper volumus esse. Apud eosdem, qui magistratu abierint, edant et exponant, quid in magistratu gesserint, deque iis censores praejudicent. Hoc in Graecia fit, publice constitutis accusatoribus. Qui quidem graves esse non possunt, nisi sint voluntarii. Locum integrum transscripsi, quoniam non solum de magistratu νομοφυλάκων sed etiam de εὐθύνοις tradit. Plato Legum libro 6, p. 252. primum omnium magistratum reipublicae suae instituit muneraque ejus describit, νομοφύλακας. In republica Attica fuisse olim institutos νομοφυλάκων magistratum ex oratione Dinarchi docet Harpocratio; de tempore tamen nihil addit. Cum is magistratus statui populari plane contrarius sit, qualem imminuta etiam senatus Areopagitici auctoritate instituit Pericles, nec in oratoribus Atticis, quorum orationes hodieque legimus, eorum mentio fiat, suspicor eorum et auctoritatem et nomen cum Solonica republica exolevisse. Fit quidem νομοφυλάκων mentio ab Ulpiano ad orationem Demosthenis contra Timocratem, sed ii plane diversi successerant in nominis antiqui possessionem, uti docet Pollux 8, 102. ubi de undecimviris est: νομοφύλακες δὲ κατὰ τὸν Φαληρέα μετωνομάσθησαν. — τοῦ δὲ νομοφυλακίου θύρα μία χαρώνειον ἐκαλεῖτο, δι' ἧς τὴν ἐπὶ θανάτῳ ἀπήγοντο. ubi Kuhnius verba κατὰ τὸν Φαληρέα interpretatur *tempore Phalerei*, cum scilicet ille teneret rempublicam; quod si documento scriptoris alicujus confirmari posset, mirarer, unde Demetrio in mentem venerit nomen antiquum undecimviris tribuere et usitatum abolere.

De βουλῆς auctoritate in democratia satis constat ex nostro et ex oratoribus Atticis.

Superest ut de προβούλοις videamus, quos eosdem συμβούλους supra dixit, cum de mutata Thuriorum oligarchia loqueretur. Athenis ante oligarchiam 400 virorum constituti

funt decemviri cum fumma poteftate legibus fcribendis, qui πρόβυλοι funt dicti, auctore Thucydide 8, 61. et Suida fub h. v. de quibus Valefius ad Harpocrat. p. 181. Hic maxime cum προβύλοις oligarchiarum conveniunt. Attici enim oratores, fi πρόβυλον interdum, faepius autem προβύλευμα nominant et προβυλεύειν ufurpant, confilii popularis praejudicia intelligunt, quae ad concionem feruntur populi fuffragiis firmanda. Demofthenes pro Corona: ὑμῖν δὲ πρῶτον μὲν περὶ πάντων τὴν βυλὴν ἀκῦσαι καὶ προβυλεῦσαι δεῖ. Tales nominavit Ariftophanes προβύλυς in fabula Lyfiftrata, eorumque unum inducit cum apparitoribus Scythis, qui mulieres tumultuantes comprehendit, et fenatui fuadet legatos de pace Lacedaemonem mittere verfu 1011. Hoc fere fenfu Plutarchus Romuli c. 13. Romanos confules προβύλυς vocavit. Legatos Ionum ad commune concilium προβύλυς vocat Herodotus 6, 7. De Megarenfium vero oligarchia Ariftophanes Acharn. 755. narrantem facit Megarenfem: ἄνδρες πρόβυλοι τῦτ' ἔπρατπον τῇ πόλει, ὅπως τάχιστα καὶ κάκιστ' ἀπολοίμεθα.

Paene oblitus eram monere de verbis ἔχει τὸ τέλος καὶ τὴν εἰσφορὰν ἢ προκάθηται τῦ πλήθυς, ubi Aretinus *finem et introductionem* vertit, Victorius *finem et aditum*, Sepulveda: *nam idem faepe pecuniam ex vectigalibus tributisque collatam habet, qui multitudini praeeft:* Mirabilius etiam Heinfius: *unus eft fupremae poteftatis magiftratus qui et praeeft reliquis, quaeque ab iis fiunt, infpicit cum cura atque obfervat.* Lambinus *idem enim faepenumero et vectigalis curationem et tribunatum plebis hoc eft ephoriam, obtinet.* Is fcilicet eum Ifingr. ἐφορίαν fcriptum vertit, quae fcriptura ex Sylburgiana in reliquas recentiores migravit: habet tamen eandem vetus Interpres. εἰσφορὰν cum Victorio dedit Camotiana, idque vertit Aretinus. Ramus: *hic enim faepe et vectigal imperat et tributum indicit.* Is tamen ἐφορίαν in oratione graeca pofuit! Denique ipfe etiam egregius Camerarius: *hic enim plerumque praeeft vectigalibus ac tributis, in populari ftatu praefes multitudinis.* Heinfium fecutus eft Schlofferus et Garvius, cujus tamen fententiae ne veftigium quidem verbis graecis ineft. Vix credibile videbitur viros tot tam-

que doctos in loco non difficili a vero sensu aberrasse, praesertim cum Victorius in annotatione haec posuisset: εἰςφορὰν de magistratu dici arbitror, quia ipse proponit et quasi objicit, de quibus deliberari debet; eundem autem τέλος habere ait, quia confirmat et rata reddit sententia sua ea, de quibus consilium cogitur: Qui vero vectigalia et tributa hic viderunt, non meminerant vectigalia numero singulari non dici τὸ τέλος, non magis, quam tributorum genus omne τὴν εἰςφοράν. Harpocration docere eos poterat, qui in voce Προχειροτονεῖν ita: ὁπόταν τῆς βουλῆς προβουλευσάσης εἰςφέρηται εἰς τὸν δῆμον ἡ γνώμη, πρότερον γίνεται ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ χειροτονία, πότερον δοκεῖ περὶ τῶν προβουλευμάτων σκέψασθαι τὸν δῆμον ἢ ἀρκεῖ τὸ προβούλευμα. Aristophanes Lysistr. versu 649. εἰ δ' ἐγὼ γυνὴ πέφυκα, τοῦτο μὴ φθονεῖτέ μοι, ἢν ἀμείνω γ' εἰσενέγκω τῶν παρόντων πραγμάτων. Noster supra libro 2. ἃ δ' ἂν εἰςφέρωσιν οὗτοι πρὸς τὸν δῆμον. Ita latine *ferre ad populum* dicitur, *ferre legem*, ut Attici εἰςφέρειν νόμον; contra *conferre tributum* latine est, quod Graece χρήματα εἰςφέρειν; Plinius tamen *inferre tributum* dixit Panegyrici 39, 6. Hinc εἰςφορὰ νόμου, rogatio legis. Verum haec hodie nota omnibus sunt, et plura dabit Stephani Thesaurus exempla.

δεῖ γὰρ εἶναι] Aretinus vertit: *oportet autem id quod cogit, summam habere in republica auctoritatem.* Sepulveda: *nam esse aliquem oportet qui eos in unum cogat, quique summam habeat reipublicae potestatem.* Victorius ambigue participio usus est. Lambinus recte: *oportet enim aliquem magistratum esse, qui habeat jus convocandae ejus civium partis, penes quam summa reipublicae potestas.* Ramus cum Aretino et Sepulveda facit, cum Lambino Heinsius; et recte quidem. Nam altera sententia ex graecis nisi omisso articulo τὸ ante κύριον effici non potest. Verum inest alia his verbis difficultas, quam nemo tetigit. Rationem enim videntur habere alicujus dicti antea; proxime autem antecedunt haec ἢ προκάθηται — ὁ δῆμος. Verum in his nil est, cujus ratio subdi debeat, nec quae redditur, convenit ad dictum illud, sed potius ad priora ἡ γὰρ αὐτὴ — εἰςφοράν. Igitur membrum istud ἢ προκάθηται locum ineptum occupasse videtur; quam suspi-

tionem firmare videtur etiam illud, quod democratiae mentio fit bis, oligarchiae vero et aristocratiae et politiae ne nominantur quidem. Igitur non solum excidisse quaedam suspicor, ut antea dixi, velutti mentionem νομοφυλάκων, sed membrum etiam illud ἡ προκάθηται τοῦ πλήθους, ὅπου κύριός ἐστιν ὁ δῆμος transferendum videtur post verba illa βουλὴ μᾶλλον. Ita plane Plato Legum 6, p. 264. de senatu suo: διὸ ξυλλόγων τε ἀεὶ δεῖ τοῦτο εἶναι τὸ προκαθήμενον τῆς πόλεως κύριον etcet.

11. ἱεροποιοὺς] Aretinus et Ramus *sacrificuli*, Victorius *fanorum fabros*, Lambinus *sacrifici*, Sepulveda *templorum aedificatores*, Heinsius item: Camerarius ait esse, *quibus mandata cura faciendorum reficiendorumque templorum*, sicut τειχοποιοὶ curant moenia reficienda, idem tamen admonuit Grammaticos veteres, Pollucem et Harpocrationem curam ἱεροποιῶν assignare sacrificiorum certorum administrationi. Cf. Valesiii annotationes ad Harpocr. p. 331.

ναοφύλακας] *aedituos* omnes vertunt, recte. Diversi sunt ναοφύλακες νυκτέρου ναυκληρίας Sophoclis apud Pollucem 10, 134. Praeter nostrum nullus scriptorum reliquorum nominavit, multi vero ταμίας τῶν ἱερῶν χρημάτων.

ἐχομένη δὲ ταύτης] Aretinus male *Huic communis*. Bene Victorius *Sequitur hanc*. Sequens ἀφωρισμένη omisit Aretinus.

ἱερεῦσιν ἀποδίδωσι] Supra libri 3, cap. 9, 7. reges antiqui dicuntur fuisse κύριοι τῶν θυσιῶν, ὅσαι μὴ ἱερατικαί.

ἔχουσι τὴν τιμὴν] Aretinus male *sed ex publico fiunt*. Victorius *sed a communi Vesta nacta sunt honorem*. Lambinus *sed iis (assignantur) qui hunc honorem a communi civitatis foco et totius urbis lare consequentur*. Ramus ineptius *sed in epulo publico celebrantur*. Heinsius *sed ad tutelarem civitatis spectant deum*. Sepulveda: *sed honorem a communi genio sortiuntur*. Unus igitur Lambinus sensum vidit, monente Perizonio ad Aeliani v. h. 9, 39. ubi interpretatur verba haec de illis, qui curiae publicae seu prytaneo praesunt. Pauca quaedam ibi docet de prytanibus; sed non vidit, deesse articulum τοῖς, ut comparatio sacerdotum cum prytanibus appareat. Non dubitavi igitur eum inserere. Pessime Camera-

rius *cum illa fit communis fuae quorumque familiae.* Sequentia ἄρχοντας τούτους omifit Aretinus.

12. ἔτι [τὰ] περὶ τὰ] Ineptum τὰ feclufi, quod fenfum interpellat. Deinceps συναλλάγματα dat Camotiana. Sequebatur vulgo ἐπιλογισμοὺς, quod Aretinus *rationes* vertit, *ratiocinationes* Victorius, *rationes fubducendas* Lambinus, *repetundarum* ineptiffime Ramus. Vetus Interpres *et circa ratiocinationes.* Photii Lexicon excerptum ab Albertio ad Hefychium v. Εὔθυνος, ἀρχή ἦν τις· ἐξ ἑκάστης δὲ φυλῆς ἕνα κληροῦσι, τούτῳ δὲ δύο παρέδρους. Idem Εὐθύναι, οἱ ἀπολογισμοὶ τῶν ἀρξάντων, καὶ εὔθυνοι οἱ τούτους ἀνακρίνοντες. Habes auctorem emendationis etiam ab Albertio propofitae. Sylburgio περὶ λογισμοὺς fuum condonamus, quod duxiffe videtur e vetere verfione.

ἐξετάσεις] *exquifitiones* Victorius, *disquifitiones* Aretinus, *civium probationes atque in mores eorum anquifitiones* Lambinus, *quaeftiones* Ramus, *delectus* Camerarius, dubius an potius *inquifitiones et cenfiones* vertendum fuerit. Ut fupra 6, 5, 10. junguntur ἐξετασταὶ εὐθύνοις et λογισταῖς, ita nunc inter ἀπολογισμοὺς et εὐθύνας intercedunt ἐξετάσεις. Sequentia funt vitiofa et ita corrigenda, ut aut πρὸς τούτοις fcribatur, aut πρὸς deleatur. Equidem feclufi. Sylburgius putabat junctim προσευθύνας dici poffe, uti fupra προσευθυνοῦσαν verbum adfuit. Sed alia eft ratio verbi et nominis.

καὶ τέλος αἱ — περὶ τῶν κοινῶν] Vulgabatur. εἰσὶ τῶν κοινῶν. Aretinus vertit: *et finaliter circa confilia. Haec communia.* Victorius *et demum quae ad id quod deliberat de rebus communibus.* Lambinus *Poftremo ii magiftratus, qui confilio publico praefunt in numerum communium referendi funt.* Ramus *denique confultationum et deliberationum publicarum.* Solus igitur Victorius verum vidiffe videtur.

13. Ἴδια δὲ] Camotiana ἰδίᾳ, *proprie* Aretinus. Sequens σχολαστικωτέραις Aretinus et Ramus vertit *pacatae atque tranquillae*, Victorius *quae magis otio fruuntur*, Lambinus *otiofae et pacatae.* De nominibus magiftratuum hic pofitis nihil eft opus disputare; nota enim funt eorum munera in vulgus.

καθ' ἃς αἱρῦνται] Aretinus: *per quos assumunt quidam summas potestates.* Lambinus: *ex quorum ratione quidam magistratus amplissimos summaque auctoritate ac potestate praeditos suffragiis creant:* Heinsius vitium apertum vidit, et praepositionem deleri jussit, ut sensus constet. Igitur seclusi. De magistratu νομοφυλάκων, προβόλων et βουλῆς satis jam antea fuit dictum.

ὡς ἐν τύπῳ] Isingr. et aliae ἐν omiserunt, vetus Interpres ὡς omisit. Aretinus vertit *ut in figura*, Victorius *ut crasso modo*, Lambinus *veluti nudi quadam informata imagine*, Ramus *breviter et summatim.*

Deinceps doctrinam de judiciis et rebuspublicis mixtis temporum injuria amissam deesse recte admonuit Conringius.

Ad Ariſtotelis Politicorum Librum VII.

Ad Caput I.

ἄριστα πράττειν] Perionius ita interpretatur: *et praeclariſſime agi debeat cum iis, qui optima republica utuntur:* Sepulveda: *cum eos optime vivere conſentaneum ſit:* Lambinus: *optimas enim res agere, optimeque res ſuas gerere convenit eos:* Giphanius: *optime ſive beatiſſime vivere:* Admonet idem, infra ἀρίστην et πράττουσαι καλῶς pro eodem poni.

ἐκ τῶν ὑπαρχόντων] *Pro rebus quibus inſtructi ſunt* Victorius vertit, Giphanius *pro copiis, quae ipſis ſuppetunt:* et monet, intelligi bona reipublicae et civium ipſis ſuppeditantia. Heinſius: *optime ex bonis iis copiisque, quas ad manum habent, ac beatiſſime agunt.*

2. καὶ [τῶν] ἐν τοῖς] Secluſi τῶν, quod ſenſum interpellat loci. Poſtea δεῖ verbum omiſit Camotiana.

ἐν τοῖς ἐξωτερικοῖς λόγοις] Locus eſt ſimillimus Nicomacheorum I, 13. λέγεται δὲ περὶ αὐτῆς καὶ ἐν τοῖς ἐξωτερικοῖς λόγοις αὐταρκούντως ἔνια, καὶ χρηστέον αὐτοῖς. ubi paraphraſis, quae Andronico Rhodio adſcribitur incerto tamen auctore librarii Codicis Leidenſis, ita habet: περὶ ψυχῆς τοίνυν οὐ μόνον ἐν συγγράμμασιν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ στόματος πρὸς τοὺς ἐντυγχάνοντας ἀρκούντως εἴπομεν ἔνια, καὶ χρηστέον αὐτοῖς. Quae quidem interpretatio librorum exotericorum omnium minime probabilis eſſe mihi videtur, niſi ſtatuamus, Philoſophum hos et illos de moribus libros eorum tantum in uſum conſcriptos publicaſſe, quibus audiſſe ipſum differentem obtigerat. Giphanius Sepulvedae opinionem ſequitur, qui exotericos

libros non de certo librorum genere interpretatur, ſed generaliter idem hic ut alibi plerumque valere putat, quod ἄλλως ſive alias. Itaque intelligi cenſet hic libros Ethicorum, id eſt libros alios ab hoc opere Politicorum. Hinc vertit: *cum ſatis multa explicari exiſtimemus de vita optima etiam in aliis libris, nunc quoque iis erit utendum.* Similiter Heinſius: *tum in libris de Moribus praemiſimus, tum alibi locorum ſuſe ſatis atque copioſe egiſſe nobis videamur.* Giphanius autem poſt *aliis* addere debuerat *noſtris.* Ceterum de libris exotericis et acroamaticis extat Diſſertatio Buhlii, etiam novae operum Ariſtotelicorum editioni praemiſſa.

τῶν ἐν τῷ σώματι] Articulum τῷ addidi.

τῶν ἐσχάτων] Monet Victorius Ciceronem pro Muraena ſimiliter dixiſſe: *quod neceſſe eſt omnium vitiorum eſſe poſtremum.* Ita *poſtremi homines* ſunt in oratione Roſciana c. 47. Ita *nihil poſterius nihil nequius* in Piſoniana c. 27. et de Provinc. conſul. c. 4. Heinſius igitur vertit: *ne a foediſſimis quidem abſtineat.*

τεταρτημορίου] *Quadrantem* vertunt omnes. Heſychius vocabulum interpretatur οἱ δύο χαλκοί. Idem ταρτημόριον, τὸ τεταρτημόριον ἢ δίχαλκον. ubi Photii et Harpocrationis loca annotarunt interpretes. Vitruvius tamen 3, 1, 7. *quadrantes obolorum, quae alii dichalca, nonnulli trichalca dicunt.*

τὴν διάνοιαν — διεψευσμένον] Poſt διάνοιαν margo Iſingr. inſerit verba: οὐ γὰρ εὐδαιμονίζουσιν. quae partem veri continent, forte ductam e vetere verſione, ubi eſt: *quae circa prudentiam ſe habent: neque enim beneficant ſic imprudentem et mendacem, ſicut quendam puerulus inſenſatus.* Sed Thom. habet: *circa prudentiam, ſicut imprudentem et mendacem, ſicut — puerulus aut inſenſatus.* Agnoſcis emendatricem manum Editoris Thomani, ut aliis etiam in locis. Equidem vix me continui, quin ſcriberem: περὶ διάνοιαν ἔχει· οὐδὲ γὰρ μακαρίζουσι τὸν οὕτως ἄφρονα etcet. Pro verbo poſtremo Sylburgius διεφθαρμένον ſcriptum malebat. Vulgatum Aretinus vertit *ignarum,* Victorius *qui falſis opinionibus teneatur,* Giphanius *ſtultus et excors,* Heinſius *errorum plenus.*

5. ὥσπερ — πάντες] Vitii notam vel lacunae appoſui. Ex Lambini conjectura Zuingeriana addidit verbum εἰρήκαμεν. At ita praeſtabat λέγομεν. Victorius vertit: *haec quidem dicta aliquomodo omnes concederent:* quaſi πως ſcriptum legiſſet. Giphanius: *omnes igitur haec quidem conceſſerint: ambigunt vero in quanto et magnitudine.*

ἔργων λαμβάνειν] Vulgatum διαλαμβάνειν cum Lambino et Zuingero correxi. Vetus Interpres *provenire fidem* habet: Deinceps debebat eſſe περὶ δὲ τὴν κτῆσιν τῶν ἀγαθῶν τῶν ἔξω, quomodo vertit Victorius, male tamen verba μετριάζουσι περὶ τὴν κτῆσιν reddit: *in poſſeſſione — ad mediocritatem pervenerunt.* Nec rectius Giphanius: *bonae fortunae modice poſſideant:* nec Heinſius: *licet modice a fortuna ſint inſtructi.* Eſt potius: *qui in bonis ſortunae acquirendis cupiditati temperant et moderantur.*

4. τῶν τὴν ὑπερβολὴν] Abſurde Victorius: *omne autem uſui ſervit, quorum exuperantiam:* Giphanius: *Quicquid autem utile eſt, eſt in iis rebus, quarum magnitudinem ſive nimium:* Heinſius: *quod ad utilia attinet, ea eſt conditio eorum, ut ſi modica ſint, ſimul ſint utilia, quemadmodum dicuntur:* Uterque igitur poſt ἐστὶν intelligi voluit τούτων. Vetus Interpres *omne autem quod utile eſt, eorum exceſſum aut nocere.* Aretinus, qui verbum ex verbo reddere ſolet, ita: *omne autem utile tale eſt, ut exceſſus vel noceat habenti vel certe nil proſit:* Igitur videtur in Codice ſuo ſcriptum legiſſe: χρήσιμόν ἐστι τοιοῦτον, ὥστε τὴν ὑπερβολὴν ἢ βλάπτειν ἢ μηδὲν ὄφελος εἶναι τοῖς ἔχουσιν. In utraque vero ratione αὐτῶν poſt εἶναι vel abundat, vel duriuſculum eſt, cum ad ſingularem πᾶν χρήσιμον referatur. Sequens vero χρήσιμον εἶναι vitioſum eſſe videtur; minime enim modus hic εἶναι pendet a praecedente ἀναγκαῖον; quare χρήσιμόν ἐστι vel εἶναι δοκεῖ praefero. Victorius etiam vertit: *tanto majores fructus ferunt.* Ceterum his verbis: πᾶν δὲ τὸ χρήσιμον continuatur et explicatur comparatio ab inſtrumentis ducta, minime vero, uti cum Giphanio cenſuit Heinſius, alia et nova ratio indicatur, haec videlicet: *quod bona fortunae ſint ac dicantur vulgo utilia, bona animi honeſta.*

πράγμα-

πράγματος κατὰ τὴν διάστασιν] Vulgabatur πράγματος πρὸς ἄλληλα, κατὰ τὴν ὑπεροχὴν, ἥνπερ εἴληφε διάστασιν, ὧν φαμέν. ubi Victorius putabat rectius philosophum et dilucidius scripturum fuisse πρὸς ἀλλήλας, ut referantur verba ad διάθεσιν. Ad illa vero ἥνπερ εἴληφε διάστασιν, ὧν φαμὲν intelligebat πράγματα, ὧν scilicet πραγμάτων, addens: *nos dicimus ea esse spatia et intervalla.* Versionem ipsam Victorii nemo facile intelligat. Giphanius ita: *optimam affectionem cujusque rei inter se sequi pro magnitudine differentiae, quam habent res, quarum ipsas affectiones esse dicimus.* Miror virum perspicacissimum non vidisse inepte dici *affectionem cujusque rei inter se.* Giphanii interpretationem in annotatione explicatam uberius Heinsii paraphrasis expressit. Vetus Interpres *secundum excessum distantia (quem distantia* Thom.) *quam quidem sortita est.* Videtur igitur ἥνπερ εἴληχεν ἡ διάστασις scriptum legisse. Aretinus multo brevius haec ita vertit: *secundum excessum distantiae illorum quorum dicimus eas esse dispositiones.* Igitur πρὸς ἄλληλα aut non legit scripta in libro suo, aut cum vocabulo διαστάσεως (ita enim scriptum vertit) ea verba copulavit. Certe sensum Philosophi clarius ex Aretini versione conjicere licet, quam equidem secutus verba aliter disposui, nullum mutavi, nisi τὴν ὑπεροχὴν in τῇ ὑπεροχῇ, hoc sensu: *affectio optima cujusque rei sequitur discrimen excellentiae, quo a se invicem distant eae res, quarum dicimus esse affectiones.* Aretini scripturam καθ' ὑπεροχὴν διαστάσεως probare ideo non possum, quod optima rei cujusque affectio in excellentia discriminis vel distantiae rerum, quarum affectiones sunt et dicuntur, sita non est nec dici potest; sed est vere sita in discrimine excellentiae, et quo singulae res magis natura sua excellunt aliis rebus, eo meliores et praestantiores sunt et dicuntur earum affectiones. Sepulveda ita interpretatur: optimae affectiones, quae sunt ipsa bona triplicia, hanc inter se excessus proportionem habent, quam ipsarum subjecta inter se tenent. Ceterum structura verborum eadem est infra cap. 14. δῆλον γὰρ, ὡς ἀκολουθεῖν δεήσει καὶ τὴν παιδείαν κατὰ τὴν διαίρεσιν ταύτην. Denique εἴληχε vulgato εἴληφε e vetere libro cum Lambino substituit Zuinger.

5. ἐπεὶ καὶ] Male et alieno in loco ἐπεὶ δὲ καὶ scribi voluit Sylburgius.

λόγων δεόμενον] Victorius: *iisdem rationibus constituitur:* Giphanius *concluditur* posuit pro *constituitur;* Heinsius *iisdem facile probari potest argumentis.* Ceterum in verbis καλῶς πράττειν τοῖς μὴ καλὰ π. disputandi et concludendi ratio pendet a sermone Graecis familiari et formula loquendi καλῶς πράττειν, non ab ipsa rei naturae. Minus feliciter Giphanius *ut recte agant, qui recta non agunt;* multo etiam minus Heinsius.

δύναμιν καὶ μορφὴν] Victorius δύναμιν vim et potestatem, μορφὴν speciem, εἶδος interpretatur, et ad verba τὴν αὐτὴν et sequens ὧν intelligit ἐκείνοις. Itaque Giphanius vertit: *eandem vim et speciem habet cum iis, quarum singuli compotes dicuntur justi et prudentes et temperantes.* Equidem non solum Victorii annotationem probo, sed praeterea verba καὶ φρονήσεως abundare et resecanda esse censeo. Statim enim tria virtutis exempla vel partes nominantur, in quibus etiam φρόνησις; cujus mentio in sententia generali magis nocet docendi perspicuitati quam prodest.

6. θιγγάνειν] Ita Victoriana et Sylburgiana cum versione Aretini. Lambinus tamen ait in libris ante se vulgatis esse τυγχάνειν, quod e vetere libro correxit. Vetus Interpres *attingere* habet.

χωρὶς ἑκάστῳ] Vulgatum ἑκάστου correxi, quod Victorius non reddidit; posuit enim *seorsum singulis mortalibus:* Camotiana ἰδίως ἑκάστῳ habet, ut infra cap. 3. extremo, idque Aretinus expressit: *privatim unicuique.* Postea Camotiana κεχορηγημένος dedit, ad βίος referendum. *redundante* habet vetus Interpres.

Ad Caput II.

εἴτε τις] Hoc est tertium membrum hypotheseos; duo priora peregit verbis ὅσοι γὰρ, ὅσοι τε. Victorius vertit *si quis vero:* quasi scriptum legisset εἰ δέ τις. Giphanius *sive virtute quis unum probet.*

2. *ἀπολελυμένος*] Camotiana *κεχωρηγημένος*. Videtur voluisse *κεχωρισμένος* dare. Sequens *διάθεσιν* Victorius *ordinem*, Giphanius *descriptionem* interpretatur.

προηρήμεθα] Male Aretinus: *proferamus et nos hanc considerationem. Nam illud quidem.* Camotiana etiam male *ἐκεῖνο μὲν γὰρ* habet. Primus Victorius *γὰρ* sustulit. *προαιρώμεθα* videtur fuisse in libro Aretini.

3. *καθ' ἧς τάξιν*] Vulgatum *καθ' ἣν τ.* correxit Lambinus: *per cujus institutionem* jam olim vertit Aretinus.

βίον εἶναι αἱρετώτατον] Ex Camotiana *εἶναι* inserui.

4. *περὶ αὐτὸς εὐημερίᾳ*] Vulgatum *αὐτῶν* Camot. Isingr. in *αὐτὸν* mutat, ego in *αὐτὸς* mutavi. Vetus Interpres *ei qui circa se ipsum jucunditati.* ubi Thom. *ei* omisit.

ἐφ' ἑκάστης γὰρ ἀρετῆς] Victorius: *in singulis enim virtutibus non ansas dari magis agendi privatis hominibus, quam illis:* Giphanius: *cujusque virtutis officia et actiones non magis ad singulos et privatos quam ad eos — pertinere.* Heinsius: *cum praesertim virtus, quam utrique spectant, nihilo hic minus locum habeat quam ibi. Virtutum enim singularum actiones aeque ab iis qui — atque a privatis — exerceri posse.* Sensus est, virtutem omnem agendo spectari, non otio et nihil agendo. In unoquoque vero virtutis genere virum negotiosum et reipublicae munia obeuntem et saepius et melius spectari agendo quam otiosum et contemplationi vacantem meditando.

5. *χύδην*] male Giphanius *sparsim*, rectius Victorius *sine summa cura, inconsiderate:* Heinsius Giphanium imitatus: *ubi nullo ordine conscriptae sunt ac ineptissime digestae.* Paulo antea *τῆς πολιτείας — καὶ τῶν νόμων* scriptum legit et vertit Vetus Interpres.

πλεονεκτεῖν] *subigere aliquos* vertit Victorius, *quae aliis superiores esse possunt* elegantius Giphanius.

6. *σκύφον περιφερόμενον*] Vitiosum locum statim agnoscit lector attentus. Poculum enim bibere inepte dicitur; *e poculo* vertunt omnes interpretes: Igitur *σκύφου περιφερομένου* certe scribendum erit. Paulo antea vetus Interpres pro *χείρων*

liliis reddidit; ſcriptum igitur κρίνων legit; deinde pro καταπηγνῦσι *commaſſant.*

7. μὴ μόνον δικαίως] Inepte Lambinus δικαίων corrigit probante Zuingero. Paulo tamen poſt μὴ δικαίων Camotiana habet. Deinceps pro βιάσασθαι vetus Interpres ἰάσασθαι *ſanaſſe* reddidit.

9. εἰ μὴ φύσει — δεσπόζον ἐστὶ, τὸ δὲ οὐ δεσπόζον] Recte quidem admonuit Giphanius ſcribendum potius eſſe δεσποτὸν, ut infra eſt δεσποτῶν, ubi tamen cum Lambino Zuingerus malebat δεσποστῶν, quam formam etiam hoc in loco praefero: ſed ſententia ipſa adhuc laborat vitio ἀνακολουθίας in argumentatione. Victorius quidem in annotatione ita interpretatur: *ſtulte ſentiret, qui non putaret extare quiddam, quod natura dominetur*, ſed ex verbis graecis elici haec ſententia non poteſt. Giphanium ſequitur, uti ſolet, Heinſius; equidem medicinam vitio nullam adhuc excogitavi. Verba aliquot excidiſſe videntur.

Ad Caput III.

2. αὐτὸ τὸ φύσει] Articulum τὸ inſerui de meo. Vetus Interpres αὖ τὸ reddidit *quam rurſus quod natura liberum.*

3. ὑπολογίζειν] Ita Iſingr. et Sylburgius. Vulgo ὑπολογιεῖν *amici rationem habere* vertunt Victorius et Giphanius, *reputare* vetus Interpres. Structura verbi inſolens. Genitivus enim unde pendeat non habet. Plato Apologiae c. 16. μηδὲν ἄλλο ὑπολογίζεσθαι πρὸ τοῦ θανάτου. Forma etiam activa verbi inſolens eſt.

4. τοῦτο ψεῦδος] Male Victorius ſecutus antiquam verſionem poſterius vocabulum omiſit ad ſenſum neceſſarium. Fallitur enim is in eo, cum putat ὑποτίθεσθαι per ſe eſſe id quod dubium et incertum eſt, tanquam firmum et exploratum ſtatuere.

δύναμιν τὴν πρακτικὴν] Giphanius interpretatur aut prudentiam ſive uſum ac peritiam in rebus politicis ac civilibus, aut naturae bonitatem ſive facilitatem et proclivitatem ad res gerendas. Vide Addenda.

5. ἡ γὰρ εὐπραξία τέλος] Victorius et Giphanius *bona namque actio finis:* Giphanius duo hic argumenta proponi cenſens, prius eſſe hoc ait: cum contemplatio ſit ipſa vita beata, jam autem conſtet etiam ex prioribus, vitam beatam eſſe εὐπραξίαν; efficitur, ut contemplatio non tantum ſit actio quaedam, ſed etiam optima. Alterum argumentum ait eſſe in verbis μάλιστα δὲ καὶ πράττειν et ſequentibus. Mihi videtur unum eſſe argumentum, cujus membrum prius continetur verbis ἡ γὰρ εὐπραξία — τις. aſſumtio vero vel alterum membrum una cum concluſione eſt in verbis μάλιστα δὲ et ſequentibus: unde efficitur, ut non ſolum εὐπραγία (quae eadem εὐπραξία dicitur, niſi ſcriptura fallit,) pertineat ad philoſophum, ſed ipſa etiam vita actuoſa philoſopho recte tribuatur; quicquid enim agit, non ad alios refertur, ſed ad ipſum et ad illum vitae finem ſummum, τὴν εὐπραξίαν nempe.

λέγομεν καὶ κυρίως] Camotiana λέγομεν κυρίως. Ceterum ἀρχιτέκτονας ταῖς διανοίαις *animo ſive mente duces* vertit Giphanius, pejus in annotatione *mentis architectos,* paulo melius Heinſius *qui ingenio conſilioque ea quae ab aliis geruntur aut efficiuntur manu, ordinant ac regunt.* Eodem fere ſenſu vocabulum adhibuit ſupra 3, 11. et ἀρχιτεκτονικὴν Poeticae 19, 7. Vide Addenda.

6. καὶ τοῦτο συμβαίνειν] Anteceſſit ἀπρακτεῖν, quod repeti hic non convenit cum argumentationis conſilio. Igitur aut πράττειν excidit, aut ex negatione ἀπρακτεῖν affirmatio aſſumenda erit.

παρὰ τὰς οἰκείας] Cum alibi negaverit θεοῦ eſſe πράξεις ut de Coelo 2, 12. hic contra et infra Cap. 4, 5. θείας γὰρ δὴ δυνάμεως ἔργον τοῦτο, ἥτις καὶ τόδε συνέχει τὸ πᾶν. ubi vide annotationem. Eſt etiam locus in Nicomacheis 10, 8. ubi deo vita theoretica tribuitur, detracta actione; quam ſcilicet intelligere oportet de πράξεσιν ἐξωτερικαῖς; nam τὰς οἰκείας proprias divinae naturae non detraxit. Cf. Vateri Vindicias Theologiae Ariſtotelicae Lipſiae 1795, p. 41. quem hic locus tum fugerat. — Paulo antea verba σχολῇ γὰρ vetus Interpres ita vertit: *vacationem enim utique deus habebit bene.*

Ad Caput IV.

τὰ εἰρημένα περὶ αὐτῶν] Postrema duo περὶ αὐτῶν otiosa mihi videntur verba. Deinceps ὑποθέσεις εἶναι τῆς μελλούσης omisso περὶ Camotiana habet; quae scriptura haud scio an praeferenda sit.

προϋποτίθεσθαι — εὐχομένους] Vulgatum προϋποτεθεῖσθαι corrigi jussit Sylburgius; alioquin εὐχομένοις scribendum erit.

2. πόσην τε εἶναι] Vulgatum ὅσην correxit Sylburgius; vetus Interpres vertit *quantam*. Ad infinitum modum εἶναι repete δεῖ.

3. ἀγνοοῦσι] Victorius interpretatur: si enim hi non omnino falso sentiunt — plane nesciunt omnes, quae civitas vere magna vocanda sit. Equidem malim repetere verbum οἴονται, εἰ δὲ τοῦτ' ἀληθὲς οἴονται. Heinsius ita: *quod, quemadmodum fortasse verum est, si recte intelligatur, ita falsum est, quemadmodum accipitur ab illis. Re enim ipsa, quae sit vera magnitudo, et in quo consistat, ignorare sese probant.*

4. τοῦτο ποιητέον] Vulgatum οἰητέον correxit Camerarius. Sequens ἐξέρχονται, *prodeunt*, videtur referri ad militiam, cum cives ad defendendam civitatem exeunt contra hostem.

5. ἀνειμένην πρὸς τὸ πλῆθος] Victorius vertit *remissam ac relaxatam versus multitudinem*, Giphanius *projectam ad multitudinem*. Equidem malim: *quae se in multitudinem effuderit vel profuderit.* Paulo antea pro ἀλλὰ μὴν vetus Interpres οὐ μὴν ἀλλὰ scriptum vertit suo more *non solum sed*.

θείας — δυνάμεως — τὸ πᾶν] Aristotelem divinam providentiam et curam rerum humanarum non sustulisse, ut plerique veterum existimarunt, ex hoc loco fortasse non incommode confici posse, censebat Giphanius; idem tamen addit, saepenumero Stagiritam verbo hoc δυνάμεως θείας non ipsum deum, sed naturam potius accipere consuesse. Compara dicta ad Capitis 3, sect. 6.

6. Ἐπεὶ τόγε καλὸν] Giphanius ita ad h. l. Non tam difficile, inquit, horum sententiam verborum videre, quam prioribus quemadmodum aptentur commode et huc perti-

neant. — Sed haec quemadmodum huc pertineant, ſatis eſt difficile ad explicandum: niſi forte id recte dici poterit, Ariſtotelem id de pulchritudine civitatis hic afferre eam ob cauſam, quod pulchritudo in magnitudine potiſſimum cernatur; de qua magnitudine toto hoc capite agitur. Alioqui ad ipſam disputationem de modo magnitudinis, quae propria eſt hujus loci et capitis, haec clauſula de pulchritudine non ſatis eſt accommodata. Et ſane non multum facere mihi videtur. Quare non parum dubito, an non hic aliquid deſit, aut potius ſuperſit. De ipſa definitione pulchritudinis monuit jam olim Victorius, eam extare in libro 4. Nicomacheorum 6, 7. et in Poeticae cap. 7, 8. — ubi eſt: *τὸ γὰρ καλὸν ἐν μεγέθει καὶ τάξει ἐστί. διὸ οὔτε πάμμικρον ἄν τι γένοιτο καλὸν ζῶον — οὔτε παμμέγεθες.* In priore vero eſt: *ὥσπερ καὶ τὸ κάλλος ἐν μεγάλῳ σώματι, οἱ μικροὶ δ᾽ ἀστεῖοι καὶ σύμμετροι, καλοὶ δ᾽ οὔ.* Apparet igitur hoc in loco verum tantum illud eſſe *τὸ καλὸν ἐν μεγέθει εἴωθε γίνεσθαι.* Alienum eſt *ἐν πλήθει καί.* Deinde tamen ex opinione eorum, qui magnitudinem civitatis numero civium finiebant, aſſumit etiam numerum, *πλῆθος*, ad civitatis magnitudinem, atque inde concludit, urbem magnam eſſe etiam pulcherrimam. Ita quidem apparet ſententia, et cauſa, cur eam appoſuerit hoc loco Philoſophus; ſed nexus cum ſuperioribus minime apparet, ut recte monuit Giphanius. Praeterea totum hoc membrum alienum arguere videntur verba *ὁ λεχθεὶς ὅρος*, quae de numero civium intelligenda ſunt; nondum enim numerus civium definitus eſt, quem ad optimam rempublicam ſufficere cenſuit Philoſophus. Igitur ſi totus locus eſt alienus, fruſtra quaerimus ejus nexum cum antecedente disputatione. Quod ſi tamen locum commodum quaeris huic particulae, eum reperies in extremo hoc capite poſt vocabulum *εὐσύνοπτος.*

7. *διὸ πρώτην — πόλιν*] Victorius *perfectiorem et ex praeceptis hujus diſciplinae conſtitutam*, Giphanius *parvam, nondum adultam civitatem* interpretatur; Heinſius: *unde ſequitur, primo omnium et ad minimum tantum requiri in civitate numerum, qui ad bene commodeque vivendum in civili ſufficiat ſocietate; et haec prima erit, quae per ſe conſiſtet civitas.*

Equidem puto Philoſophum dicere voluiſſe: Civitas tum demum exiſtit, cum juſta multitudo civium coiit, quae quidem ad bene vivendum in civili ſocietate ſufficiat: atque hanc eſſe primam omnium civitatem, quae hoc mereatur nomen; hunc eſſe numerum primum et juſtum, ex quo civitas conſtare vere dici poſſit.

[μείζω] πόλιν] Vitium vulgatae, quae tautologiam ineptam habet, ſenſit Schloſſerus. Id eſt in vocabulo μείζω, quod ex interpretatione verbi ὑπερβάλλουσαν ortum alienum locum occupavit.

γνωρίζειν ἀλλήλους] Giphanius monuit hoc eſſe etiam Platoni viſum Legum 5, p. 228. οὐ μεῖζον οὐδὲν πόλει ἀγαθὸν ἢ γνωρίμους αὐτοὺς εἶναι. item 6, p. 250. Bip. Deinceps pro ἐν τῇ πολυανθρωπίᾳ τῇ λίαν vetus Interpres reddidit: *in ea quae valde multorum hominum*, quaſi ἐν τῇ πολυανθρώπῳ τῇ λίαν ſcriptum legiſſet.

8. πόλεως ὅρος ἄριστος ἡ μεγίστη] Vitium loci manifeſtum eſſe puto lectori attento. Neque enim nunc quaeritur finitio civitatis ex numero civium ſimpliciter, ſed inveſtigatur τίς ἐστιν ὁ τῆς ὑπερβολῆς ὅρος, ut eſt ſect. 7. Igitur ſcribendum cenſeo πόλεως ὅρος ἄριστος τῆς μεγίστης ἡ μεγίστη τοῦ πλήθους ὑπερβολὴ πρὸς αὐτάρκειαν ζωῆς, εὐσύνοπτος δέ. Περὶ etcet. id eſt: Perſpicuum eſt igitur, hunc eſſe civitatis maximae modum et terminum optimum, cum maxima hominum multitudo vitae ſubſidiis et victus ſatis eſt inſtructa, nec tamen ad conſpectum et cognitionem immenſa atque infinita. Eadem plane ratione ratiocinatur noſter de menſura tragoediae in Poetica cap. 7, 10. ſeqq. ubi μῆκος εὐσύνοπτον et σύνδηλον eſſe vult. Librarius ſcilicet τῆς μεγίστης propter ſequens ἡ μεγίστη omiſit oblitus. Poſt εὐσύνοπτος autem δὲ fuit inſerendum. Numerus enim, quatenus ad αὐτάρκειαν ζωῆς pertinet, poteſt eſſe immenſus, ut antea monuit Philoſophus; eandem enim natio aliqua poteſt ſuppeditare ſibi; verum ad εὐνομίαν et εὐταξίαν pertinet, ut numerus civium ſit εὐσύνοπτος. Igitur εὐσύνοπτος adjecta conjunctione aliqua ſeparandum erat ab αὐταρκείᾳ ζωῆς, cum qua nihil habet commune.

Ad Caput V.

Τοῦτον δὲ τὸν ὅρον] Camotiana τοῦτο δὲ tantum habet. Locus, ad quem disputationem distulit Philosophus, cum aliis periit horum librorum membris. Ceterum non immerito Giphanius queritur, haec de quantitate et qualitate agri satis confuse et permixtim ab Aristotele explicari, vix ut internosci possit, quae dotes ad qualitatem, quae ad quantitatem pertineant.

βίᾳ ὑπερβολῇ] Vulgo interfertum articulum τὴν omisi cum Camotiana. Giphanius monet ὑπερβολὴν hic ut supra 4, 17. ὑπερβολὴ de utroque extremo intelligendum, cum plerumque *nimium* significet. Est igitur h. l. etiam quae ἔλλειψις alibi dicitur. Eodem sensu gemini extremi ὑπεροχὴν poni in Ethicis Nicom. 5, 5. idem annotavit.

2. Τὸ δ' εἶδος τῆς χώρας] Male Giphanius *situm* interpretatur, quem postea θέσιν dicet Aristoteles. Rectius Victorius *formam* vertit, potes etiam *figuram*. Deinceps πόλεως τὴν θέσιν *civitatis potentiam* vertit vetus Interpres.

Εἷς μὲν [οὖν] ὁ λεχθεὶς] Inserui οὖν de meo, ut nexus fiat aptior. Giphanius vertit *et hic quidem unus est modus.* Huic membro deinceps respondet ὁ δὲ λοιπὸς, intellige ὅρος, τὴν χώραν εἶναι — εὐπαρακόμιστον. Sequentia vetus Interpres ita vertit: *oportet enim ad auxiliationem esse locorum unum;* sed Thom. habet *op. enim adesse auxilia locorum omnium.*

3. πολλὰ τυγχάνουσι] Camerarius recte πολλοὶ scribendum conjecit et admonuit respici locum Platonis in quarto de Legibus, item in duodecimo.

ὑπεναντίον] Vulgatum ὑπεναντίαν, ad πολυανθρωπίαν nimis remotum, referendum ex Codice correxit Camerarius, eamque scripturam reddidit Giphanius.

4. φέρειν τοὺς πολίμους] Vulgatum πολεμίους correxit Sylburgius τοὺς σωθησομένους Victorius *qui e periculo sunt eripiendi*, Giphanius *qui salvi sint futuri*, Lambinus *qui salvi esse volunt:* Formulam dicendi Camerarius illustravit posito loco Platonis in Theaeteto Cap. 25. ἄνδρες, οἵους δεῖ ἐν πόλει τοὺς

σωθησομένους. p. 176. Steph. ubi vide annotationem Heindorfii p. 403. Theognis similiter: ὡς ἄνδρες μηκέτι σωζόμενοι, qui de salute sua desperaverunt. Deinceps ἀλλάγε effeci ex Camotianae ἀλλ' εἰ. Vulgo γε deest.

5. παρέχοντες σφᾶς αὐτοὺς] Victorius cum Aretino *qui autem apud se forum instituunt:* Giphanius *qui autem omnibus apud sese mercaturam praebent.* Igitur Lambinus παρ' αὐτοῖς scribi voluit. Verum vulgata ferri potest si σφᾶς αὐτοὺς interpreteris *civitatem suam.*

ἣν δὲ μὴ δεῖ] Victorius cum Aretino *Quodsi non oportet:* Giphanius *civitas si particeps esse non debet.* Ita etiam Lambinus et Camerarius, quasi scriptum legissent εἰ δὲ μὴ δεῖ. Solus Ramus recte *in qua civitate.*

Ἐπεὶ δὲ καὶ] Camotiana ἐπειδὴ καί. Deinceps vulgatum ὑπάρχον correxi, quod Camerarius interpretabatur dictum absolute. Idem h. l. vertit; *Cum sane videamus extare — perspicuum enim est, si quid eveniat.* et φανερὸν ὂν ὡς scribendum censuit; alios vero interpretes ait videri legisse scriptum φανερὸν γὰρ ὡς. Formulam νέμειν ἄστυ, habitare urbem, Camerarius illustravit apposito loco Sophoclis in Ajace: 1016. καὶ δόμους νέμοιμι σούς. Vetus Interpres ἐπίνεια *suburbia,* et μήτε τὸ αὐτὸ νέμειν vertit *ut neque occupetur ipsum municipium.*

ἐπιμίσγεσθαι] Hanc operam dedit Plato Legum duodecimo p. 200. Bip.

6. μόνον αὐτοῖς] Recte monuit Camerarius verba transposita esse in sequenti membro, ubi καὶ δύνασθαι βοηθεῖν καὶ φοβεροὺς εἶναι scribendum est. Victorius etiam interpretatur *et rebus suis tuendis et vicinis in metu continendis.* Hoc ordine, quo scribendum monui, vertit etiam verba Lambinus.

σκεπτέον] Ita Camotiana. Vulgo ἐπισκεπτέον erat; Isingr. et Sylburgius ἀποσκεπτέον habent. Vide ad libri 5, cap. 8, 5.

ἡγεμονικὸν καὶ πολιτικὸν] Victorius vertit *studiosam imperandi vitam et civilem:* Giphanius *principem ad politicam vitam,* Camerarius *vita cum civili ratione ad principatum directa:* Lambinus *vitam principatui convenientem simul et civi-*

lem: Ramus *vitam quandam imperiosam et in civili gubernatione sitam.* Nullus in verbo πολιτικὸν adhaesit, quasi reliquae civitates πολιτικὸν βίον non colant, aut ulla civitas sine vita civili cogitari possit. Aut igitur delendum id vocabulum aut μὴ μόνον addendum.

7. γιγνομένην περὶ τὸν ναυτικὸν ὄχλον] Brevius, recte tamen Giphanius *multitudinem magnam turbae nauticae.* Sequens μέρος omisit Camotiana.

καὶ τῶν πεζευόντων] Victorius vertit *et itidem eorum, qui solent terra pugnare — princeps est navigationis:* quasi καὶ τὸ τῶν πεζευόντων scriptum legisset. Recte Giphanius: *nam milites classiarii ex liberorum et peditum sunt numero — et priores tenent partes in re navali.*

περιοίκων] Victorius vertit *castellanorum et agricolarum:* Giphanius cum Ramo graecum vocabulum caute retinuit; Camerarius *multitudo circa aliquam urbem loca incolentium:* Lambinus *accolarum.* Qui sint, statim dicetur. Deinde ὁρῶμεν δὲ τοῦτο omissa copula καὶ vertit vetus Interpres.

Ἡρακλεωτῶν] Ita recte Camotiana. Vulgo Ἡρακλειωτῶν. Heracleam Ponti recte interpretatur Camerarius et Giphanius. Hic etiam apposuit locum Xenophontis Anabas. 5, 6, 10. ἐξ Ἡρακλείας δὲ οὔτε πεζῇ οὔτε κατὰ θάλατταν ἀπορία· πολλὰ γάρ ἐστι πλοῖα ἐν Ἡρακλείᾳ. Idem 5, 10, 1. Heracleam dicit πόλιν ἑλληνίδα, Μεγαρέων ἄποικον, οἰκοῦσαν ἐν τῇ Μαριανδυνῶν χώρᾳ. Hi Mariandyni sponte se dediderant in speciem servitutis sub conditionibus iis, quas memorat ex Posidonio historico Athenaeus 6, p. 263. et Strabo 12, p. 542. Eosdem tanquam Heracleotarum servos memorat etiam Plato Legum 6, p. 301. cum Helotis Lacedaemoniorum comparans, qui tamen multo duriore conditione fuerunt. Ipsi Heracleotae δορυφόρους non servos appellabant. Cf. Ruhnkenii annotationem ad Timaei Glossarium p. 214. Hi sunt περίοικοι, quos in libris superioribus etiam saepius nominavit Aristoteles.

ἐκπληροῦσι] *implent* Victorius vertit, recte annotans Graecis operas navales, quas Romani honestiore vocabulo socios navales vocaverint, id est remiges, πλήρωμα appellasse. Vide Addenda.

ἐμμελεστέραν] *magnitudine concinniorem* vertit Victorius et Camerarius, *anguſtiorem* Ramus, ἐνδεεστέραν Lambinus ſcribi voluit *minorem* vertens cum Giphanio. Camerarius recte comparavit locum Platonis Legum 6, p. 300. κτήματα ποῖα ἄν τις κεκτημένος ἐμμελεστάτην ὕσίαν κεκτῷτο. ubi male *maxime honeſtum* vertunt. Vetus Interpres mire h. l. vertit: *aedificata civitate magnitudine aliis contractiore,* quaſi κεκτισμένης τῆς πόλεως ſcriptum legiſſet. De ipſa urbis magnitudine aliunde non conſtat, ſed de poteſtate navali et auctoritate teſtatur Memnonis hiſtoria Heracleae, cujus excerpta Photii Bibliotheca ſervavit. Vide Addenda.

[καὶ πόλεων]] Haec verba recte damnavit Conringius, igitur ſecluſi. Deinceps vulgatum διωρισμένα correxi e Camotiana. Poſtea vulgabatur τὸν τρόπον τῦτον, quod emendavit Camerarius.

Ad Caput VI.

τὰς πόλεις] Haec omiſit Camotiana. Sequens διείληπται vertit Victorius *diſtincta eſt,* Ramus *orbem terrarum tot gentibus ac nationibus varie cultum atque habitatum:* Giphanius *ut gentibus varie incolitur:* Camerarius *et gentium in hoc discrimina:* Lambinus *ut a diverſis ac variis gentibus occupatus eſt.*

Εὐρώπης] Europae partes ſeptentrionales intelligi recte monuit Victorius et docet ſequens locus de Hellenibus. Idem comparavit locum Platonis de Republ. 4, p. 359. ubi Thraces et Scythae nominantur. Giphanius Vitruvium 6, 1. Sed Europae nomen hic antiquiſſima notione accipi videtur, quam reperies etiam in Hymno in Apollinem verſu 250. ἠ μὲν ὅσοι Πελοπόννησον πίειραν ἔχυσιν, ἠδ' ὅσοι Εὐρώπην τε καὶ ἀμφιρύτυς κατὰ νήσυς. ad quem locum G. Hermann docuit Europae nomine ſignificari regionem eam, quae a Thracia ad Peloponneſum pertinebat.

βέλτιστα]. Vetus interpres μάλιστα ſcriptum vertit *maxime.*

2. πρὸς ἄλληλα] Camotiana καὶ antepoſuit. Eadem deinceps τινὲς δεῖ dedit. Locum Platonis, quem reprehendit

Philosophus, reperies de Republ. libro 2, p. 243. πρὸς μὲν τὰς συνήθεις τε καὶ γνωρίμους ὡς οἷόντε πρᾳοτάτους εἶναι, πρὸς δὲ τοὺς ἀγνῶτας τοὐναντίον, et deinceps: πρὸς μὲν τοὺς οἰκείους πρᾴους αὐτοὺς εἶναι, πρὸς δὲ τοὺς πολεμίους χαλεπούς. Nusquam verbo φιλητικὸς usus reperitur Plato esse; quare injuriam facit Platoni Aristoteles, nisi dicamus scripturam librorum nostrorum diversam esse ab ea, quam Stagirita habuit. Deinde Victorius haesit in vocabulo θυμὸς in quo residere amorem censet Philosophus, cum contra in libro Topicorum 2, c. 7, 4. εἰ τὸ μῖσος ἕπεσθαι τῇ ὀργῇ ἔφησεν, εἴη ἂν τὸ μῖσος ἐν τῷ θυμοειδεῖ· ἐκεῖ γὰρ ἡ ὀργή· σκεπτέον οὖν, εἰ καὶ τὸ ἐναντίον ἐν τῷ θυμοειδεῖ, ἡ φιλία· εἰ γὰρ μή, ἀλλ' ἐν τῷ ἐπιθυμητικῷ ἐστιν ἡ φιλία, οὐκ ἂν ἕποιτο τὸ μῖσος τῇ ὀργῇ. Et libri 4, cap. 5, 4. ἡ δὲ ὀργὴ ἐν τῷ θυμοειδεῖ — ὁμοίως δὲ καὶ εἰ ἡ φιλία ἐν τῷ ἐπιθυμητικῷ. Vulgarem loquendi usum sequitur Philosophus nunc, quem Theognidis exemplo firmavit Camerarius: ἀργαλέως μοι θυμὸς ἔχει περὶ σῆς φιλότητος, οὔτε γὰρ ἐχθαίρειν οὔτε φιλεῖν δύναμαι.

3. ἀπήγχεο] Camotiana ἀπάγχεο, ut liber unus Victorii, alter cum vetere Interprete ἀπίγχεο habebat. Cum Lambino dedi, quod intelligi potest, et est simile illis verbis ἀγάλλεο, ὀδύρεο, quae reperiuntur et quibus pariter animum (θυμὸν) alloquitur Archilochus, monente etiam Victorio, in Fragmento apud Stobaeum Joannem Serm. 20, p. 172. unde fortasse etiam hic locus est decerptus. Ceterum pro vulgato παρὰ ex Camotiana et Isingr. περὶ recepi. Aretinus vertit: *non tu quidem ab amicis lanceis transfixus es.* Similiter vetus Interpres: *non enim ab amicis a* (*et* Versor) *lanceis perforationes.* Igitur ἀπ' ἐγχέων scriptum legerunt, atque additum verbum, quod conjectura non assequor. Vide Addenda.

4. παρ' οἷς γὰρ ὀφείλεσθαι δεῖν] Victorius vertit *a quibus enim deberi sibi beneficium putant,* uti Lambinus. Contra *a quibus enim beneficium praestari debere putant* Camerarius. Mihi displicet inprimis δεῖν, etiamsi παρ' ὧν scripseris. At ecce vetus versio δεῖν plane omisit; igitur delevi.

χαλεποὶ γὰρ] Ex Plutarcho et h. l. inter Euripidea Fragmenta 10, 92. retulit Musgrave χαλεποὶ πόλεμοι γὰρ

ἀδελφῶν. Ibidem p. 497. inter Euripidea Barnes retulit ſequens fragmentum οἱ μὲν πέρα στέργοντες, οἱ δὲ καὶ π. μισῶσιν. Vetus Interpres vertit: *hi quidem ultra diligentes.*

Ad Caput VII.

ὥσπερ τῶν ἄλλων] Haec omiſit Camotiana; eadem deinceps cum Iſingr. et Sylburgiana ταὐτὰ habet, quod cur vulgato ταῦτα ſubſtituerim, poſtea dicam ad ſect. 4; poſtea ἂν ante εἴη omiſit. Intelligere Philoſophum ea, quae peculiari vocabulo συναίτια vel μεταίτια dicuntur, monuit Camerarius.

ἐξ ἧς ἕν τι τὸ γένος] Victorius vertit: *ex qua unum quodpiam genus:* interpretatur: *ex qua conficitur unum genus et quaſi unum corpus.* Camerarius: *communitatis unum quodpiam genus ſpectantis:* Lambinus *ex qua unum quoddam genus fiat.* Recte! Ita συμπόσιον eſt communio quaedam hominum, ex qua exiſtit genus illud, qui συμπόται dicuntur. Monui haec, quia Conringius hic haeſitavit. Vetus Interpres τὸ γένος reddidit *generetur*, ſed Thom. habet *genere.*

2. Ὅταν δ' ᾖ] Camotiana ὅταν δή. Deinceps οὐθέν ἐστιν ὃ γίγνεται κοινὸν mihi diſplicent; quidni enim brevius dixit οὐθέν ἐστι κοινόν? Poſtea κοινωνία ὁμοίων Lambino *ſocietas ſimilium* eſt, Victorio *communio ſimilium* ambigue.

3. ἂν εἴη ἀναγκαῖον] Victorius monet veterem Interpretem videri quaedam ante ἀναγκαῖον interpoſita legiſſe: vertit enim *proprie a quo* vel, ut eſt in alio libro, *proprie quod.* Mihi non ſolum oratio ſcabra eſſe et minime laevis videtur, ſed vitium etiam ſubeſſe. Supra enim ſect. 1. fuit οὐ ταὐτὰ μόριά ἐστι τῆς ὅλης συστάσεως, ὧν ἄνευ τὸ ὅλον οὐκ ἂν εἴη. i. e. non eſſe ea, ſine quibus totum aliquod conſiſtere non poteſt, pro partibus totius iſtius habenda. Quomodo igitur partes civitatis quaerere poteſt nunc in iis, ſine quibus civitas eſſe non poteſt? Adeo ait neceſſario partes reperiri in iis! Quid igitur ſi ſuſpicemur fuiſſe ſcriptum ἐν τούτοις οὐκ ἂν εἴη, ἃ ἀναγκαῖον αὐτῇ ὑπάρχειν? Sed tutius et verius eſt, ſi ſupra non ταῦτα ſed ταὐτὰ ſcripſeris, quod feci, cum res ſit manifeſta.

Nam ſine quibus res aliqua conſiſtere et exiſtere non poteſt, ea non ſunt quidem omnia ejus rei partes, partes tamen omnes in iis reperiuntur.

4. πρὸς τὰς πολεμικάς] Articulum inſerui.

5. κατὰ τὰς ἐργασίας] Victorius *operationes* rectius quam Camerarius *quaeſtus et effectiones* vertit. Sunt eaedem quae antea ἔργα. Sequens παρασκευάσουσι debetur Sylburgio pro vulgato παρασκευάζουσι, uti δικαίων Lambino pro vulgato ἀναγκαίων. Denique τῶν ante συμφερόντων cum Lambino inſerui.

Ad Caput VIII.

τὰ δὲ κοινὰ τούτων] Victorius κοινὰ πάντων *communia omnium* vertit, Aretinus τούτων omiſit.

2. φανερὸν, ὡς] Camotiana φανερὸν ἐκ τούτων, ὡς. Deinceps δεῖ ζητεῖν vetus Interpres ſcriptum vertit.

οὐδὲ δεῖ γεωργοὺς — ἔσεσθαι πολίτας] Vulgatum οὐδὲ δὴ ex Camotiana correxi, unde etiam verba τοὺς μέλλοντας ἔσεσθαι πολίτας ſuſcepi, quae Aretinus et Camerarius interpretati ſunt. Ecce vetus Interpres *neque oportet agricolas futuros eſſe*, ſed Thomae exemplum omiſit verba *futuros eſſe*. Unde iterum apparet interpolatam eſſe ab Editoribus Thomae verſionem antiquam.

3. ἕτερα καὶ ταῦτα θετέον] Victorius vertit *utrum diverſa et haec ponendum.* Aretinus: *utrum et hos eſſe alios ponendum ſit:* quaſi ſcriptum legiſſet πότερον καὶ τούτους εἶναι ἑτέρους θετέον. Lambinus: *utrum etiam haec munera diverſa habenda ſunt:* Camerarius: *utrum iſta collocatione ſeparanda:* Ramus: *an haec dividenda et diſtinguenda.* Tantillum mendum tantas turbas dedit! Scribendum erat ἑτέροις, quod feci, uti ſequentia jubent.

δὲ τοῖς αὐτοῖς] Vulgatum τοὺς αὐτοὺς Camerarius correxit, uti Aretinus et Lambinus vertit. Vetus Interpres *hac eosdem.* Idem antecedens ἀκμῆς *aetatis* vertit.

4. εἶναι δοκεῖ] Ex Aretini et Victorii verſione δοκεῖ inſerui. Etiam vetus Interpres *et juſtum eſſe videtur.* Sequens γὰρ e verſione Victorii inſerui.

5. δημιεργὸν ἀρετῆς] Elegans oratio et oppoſitio! Genus enim βάναυσον idem eſt, quod δημιεργοί: hos jure civitatis excludit, tanquam illiberales; cives vero vult eſſe non opificiorum ſed virtutis δημιεργές.

φανερὸν δὲ] Malim δή. Deinceps monet Sylburgius infra eſſe: τὲς δὲ γεωργήσοντας μάλιστα μὲν δέλες εἶναι — δεύτερον δὲ βαρβάρες περιοίκες. Sed ibi etiam ſcribendum βαρβάρες ἢ περιοίκες. Barbari erant Mariandyni, qui Heracleotarum agros colebant et naves complebant, iidem tamen etiam περίοικοι; contra Cretum Μνᾶῶται et Helotes Spartanorum περίοικοι tantum dici poſſunt, non barbari. Ceterum Camerarius monet Romanorum de re ruſtica judicium longe aliud et diverſum fuiſſe. Atque ipſe Ariſtoteles libro ſexto βέλτιστος δῆμος ὁ γεωργικός.

6. τέτοις — τὰς ἱερωσύνας] Ita vulgatum τέτες ταῖς ἱερωσύναις ex Camotiana correxi. Antecedens ἀπειρηκότας vetus Interpres vertit *qui abdicati ſunt.*

καὶ κεχώρισται δὲ] Vulgatum δὴ correxi. Verborum τὸ μὲν ἀεὶ τὸ δὲ κατὰ μέρος ſententiam ſubobſcuram ita interpretandam cenſebat Camerarius, ut τὸ μὲν ἀεὶ ſit conſilium perpetuum ſeniorum, quod non mutetur; contra τὸ ὁπλιτικὸν poſt juventutem in armis transactam ad conſilium transire, et fieri βελευτικόν. Addit Camerarius: Niſi forte hoc potius dicitur, ita diſtingui iſtorum utrumque, ut partim ſemper penes hos omnino ſit reipublicae ſumma, partim iis in duas illas partes ſeniorum et juniorum diviſis. Priorem interpretationem equidem praefero.

Ad Caput IX.

Σεσώστριος] Multa Herodotus Libro 2. et Diodorus de Seſoſtris inſtitutis in Aegyptum introductis, de hac tamen generum et claſſium deſcriptione tacet; ipſam tamen deſcriptionem uterque cum aliis confirmat. Breviter ex h. l. Stobaeus Eclog. eth. p. 332. Ταύτην δ' ἀρχαίαν εἶναι πάνυ τὴν τάξιν, Αἰγυπτίων πρώτων κατασησαμένων, πολιτικῶν δὲ καὶ

τῶ-

τῶν ἄλλων οὐχ ἧττον. Vetus Interpres ita: *quod quidem igitur circa Aegyptum — ita lege ſtatuit.*

2. τὰ μὲν — τὰ δὲ] Conſecutio poſtulabat: ἀρχαῖα δ' ε. εἶναι καὶ τὰ περὶ τὴν τῶν συσσιτίων τάξιν.

Λαμητικοῦ] Sylburgius ex Dionyſio Halic. 1, 11. Ναπητίνου corrigebat. Sed rectior videtur ſcriptura noſtra. Idem Τερναῖος dicitur. Cf. Heynii Excurſus ad Aeneid. I, 530. et ſcriptores ibi laudatos de tota hac narratione.

3. Χῶνες — Σίριν] Camotiana et reliquae Edd. ante Victorium dabant χάονες. Verae ſcripturae veſtigium is repexit in vetere Interprete qui *Chones* nominavit; et multis de hoc loco disputavit in Var. Lect. 22. c. 21. Σίριν in locum vocabuli Σύρτιν reſtituit egregius Heyne in Opuſcul. Vol. II. p. 211 et p. 235.

4. καὶ περιουσίαν] *ſplendorem et ubertatem* vertit Victorius, *ad magnificos et ſupervacaneos apparatus* Lambinus: *ad dignitatem et ſplendorem* Ramus: *ad expolitiorem utendi formam* Aretinus: *quae ad honeſtatem vero pertinent et ſupervacanea ſunt* minus bene Camerarius.

5. πάντα ἀρχαῖα] Camotiana πάντως dedit. Ad ſequens membrum ante τετυχήκασι deeſſe videtur πρῶτοι vel ſimile vocabulum.

εὑρημένοις] Vulgatum εἰρημένοις cum Lambino correxi.

6. διοικεῖν τὴν ἄλλην οἰκίαν] Victorius *ſuppeditare reliquae domui*: Aretinus *ceteram domum gubernare:* Ramus: *reliquis rei domeſticae neceſſitatibus occurrere.* Camerarius *domeſticae adminiſtrationis reliquas partes ſuſtinere:* optime Lambinus *caeteros ſumtus reifamiliaris tueri et ſuſtinere.*

7. τὸ μὲν ἕτερον μέρος πρὸς ταῖς ἐσχατιαῖς] Vulgatum τὸ ἕτερον μέρος τὸ πρὸς τὰς ἐσχατιάς, ἕτερον δὲ τὸ πρὸς τὴν πόλιν correxi ex Joannis Stobaei Eclogis moralibus p. 334. ed. Heeren. At miror, unde vetus Interpres h. l. verterit *ad proprias neceſſitates,* quaſi πρὸς τὰς χρείας τὰς ἰδίας ſcriptum legiſſet. Deinde non ſatis intelligo, quid voluerit ſignificare Photius, qui h. l. ita annotavit in Lexico nuperrime edito col. 23. Ἐσχατιάν, ἔσχατον τόπον γῆς, ἢ τὰ νομὰς ἔχοντα, χωρία, ὡς καὶ Ἀριστοτέλης ἐν τῷ ή περὶ τῆς πολιτείας. Quae eadem Zo-

narae Lexicon ſimul nuper editum col. 879. habet, omiſſo tamen nomine et loco Ariſtotelico.

ἑκάστῳ] Camot. καθ' ἕκαστον. Sequentia male Joannes Stobaeus excerpſit hoc modo: ἀμφότερα τὰ μέρη τῆς χώρας ἐνσύνοπτα ὑπάρχῃ.

8. τῆς — ἔχθρας] Vulgatum τὴν ἔχθραν correxit Sylburgius. Deinceps pro βουλῆς vetus Interpres τιμῆς vertit.

9. μὲν δεῖ — ὁμοφύλους] Vulgatum μὲν εἰ δεῖ — ὁμοφύλων πάντων — θυμοειδῶν correxi. ἔδει malebat Sylburgius. Aretinus vertit: *ſi ſecundum votum optandum eſt, ſervos eſſe oportet:* Igitur ſcriptum legit εἰ δεῖ κατ' εὐχὴν εὔχεσθαι, δούλους εἶναι δεῖ. Ita ſtatim ſequitur τὴν θέσιν εὔχεσθαι δεῖ· κατατυγχάνειν et infra: διὸ κατ' εὐχὴν εὐχόμεθα. Ceterum praeceptum idem habet Plato Legum 6, p. 302. μήτε πατριώτας ἀλλήλων εἶναι τοὺς μέλλοντας ῥᾷον δουλεύσειν ἀσυμφώνους τε εἰς δύναμιν ὅτι μάλιστα. Compara noſtri Oeconomica I, 5. et dicta ad Varronem de R. R. I, 17. p. 300.

βαρβάρους ἢ περιοίκους] Voculam ἢ inſerui. Vide dicta ad Cap. 8, 5. Sequentia Camotiana hoc ordine ſcripta dedit: ἐν τοῖς ἰδίοις εἶναι ἰδίους τῶν κεκτημένων. quem equidem praeſero. Tractationem de regendis et tractandis ſervis hodie deſideramus cum multis aliis librorum horum partibus.

Ad Caput X.

αὐτῆς δὲ πρὸς αὐτὴν θέσιν] Victorius *ipſius ad ſemetipſam poſituram:* In annotatione interpretatur *de poſitura urbis ad externa ſed ad partes ipſius in ſe converſas ſpectatae.* Aretinus: *ipſius ad ſe ipſam poſitionem:* Ramus: *ut autem poſitionem ſibi congruentem nanciſcatur:* Camerarius: *Situs autem illi, quoad ipſam attinet, ut contingat:* Lambinus: *Ejus autem per ſe conſideratae ſitus talis:* quod eſſet αὐτῆς δὲ καθ' ἑαυτήν. Idem Lambinus monet in aliis libris eſſe αὐτὴν δὲ πρὸς α. Mihi ita videtur. Cum ait civitatem debere κοινὴν εἶναι τῆς ἠπείρου τε καὶ τῆς θαλάττης, ſpectatur ejus ſitus ad terram et mare, ἡ θέσις πρὸς τὰ ἔξω; cum vero ad ſe ipſam

id eſt ad vitam et uſum incolentium civium ſpectatur, dicitur ἡ θέσις αὐτῆς πρὸς αὐτήν. Sed idem ſitus poteſt etiam dici θέσις αὐτῆς καθ' αὐτὴν, civitatis per ſe ſpectatae. Utrum rectius, difficile eſt judicare; illud tamen durius dici videtur. Sed ecce vetus Interpres locum ita vertit: *Ipſius autem ad ſe ipſam ſi ad votum oportet adipiſci poſitionem, quatuor utique reſpicientes.* Is igitur ſcriptum legit αὐτῆς δὲ πρὸς αὐτὴν εἰ πρὸς εὐχὴν δεῖ κατατυγχάνειν τὴν θέσιν, τέτταρα δὴ βλέποντας. Certe in vulgata verbum εἶναι abundat, nec jungi cum reliquis commode poteſt: igitur Victorii verſio omiſit. In altera vero deeſt apodoſi verbum: et vereor, ne in particula δὴ repetitum δεῖ lateat.

εὐχείμεροι] *hieme commodiores* Victorio et Camerario: *ad hiberna potiores* Aretino: *quae hiemis frigora plenius et copioſius admittunt* Ramo: *ad hiemem ſalubrem excipiendam appoſitiores* Lambino. Vetus Interpres habet *recentiores*, uti monet etiam Muretus Var. Lect. XIV, 14. qui εὐδίεροι corrigebat, quod interpretatur altiores et ſalubriores. Jam olim Varro R. R. I, 2, 3. *ſine dubio quoniam ſalubrior pars ſeptentrionalis eſt quam meridiana, et quae ſalubrior, illa fructuoſior.* Idem I, 12. *quae poſita eſt* (villa) *ad exortus aequinoctiales aptiſſima, quod aeſtate habet umbram, hieme ſolem.* Sed proprie huc pertinet locus noſtri in Oeconomicis I, 6. extremo: καὶ πρὸς εὐημερίαν δὲ καὶ πρὸς ὑγίειαν δεῖ εἶναι εὔπνουν μὲν τοῦ θέρους, εὐήλιον δὲ τοῦ χειμῶνος· εἴη δ' ἂν ἡ τοιαύτη κατάβορρος οὖσα καὶ μὴ ἰσοπλατής. ubi male interpretatur *ut aquilonem ſpectet* Camerarius, nec melius Aretinus *ſi adverſo borea fuerint.* Idem vero hunc noſtrum locum interpretatur: *ſecundo loco quae ſunt ſecundum boream ſitae.* Victorius *ad aquilonem.* Camerarius et Lambinus *quae aquilonem ſpectant:* Ramus *ad aquilonem ſitae.* Omnes male; ita enim hieme omnium minime ſole fruuntur. Contra averſum boream debent habere vel ſecundum, et oppoſitae eſſe meridiei. Ita enim κατὰ ποταμὸν navis ferri dicitur, id eſt ſecundo fluvio; contrarium eſt ἀνὰ ποταμόν. Ita πρόσβορρον eſt, quod aquiloni oppoſitum. Vernacule dicimus κατάβορρον *unter dem Nordwinde.* Ita etiam Stephanus cum Budaeo in inter-

pretando hoc vocabulo erravit. Igitur Mureti conjectura opus non eſt. Xenophon Oeconomici c. 9, ſ. 4. *καὶ σύμπασαν δὲ οἰκίαν ἐπεδείκνυον αὐτῇ, ὅτι πρὸς μεσημβρίαν ἀναπέπταται ὥστε εὔδηλον εἶναι, ὅτι χειμῶνος μὲν εὐήλιός ἐστι, τοῦ δὲ θέρους εὔσκιος.* ad quem locum in annotatione errorem vulgarem in interpretando vocabulo *κατάβοῤῥος* ipſe etiam ſecutus ſui.

2. *Τῶν δὲ λοιπῶν, πρός τι*] Repete *ἐκ τῶν τεττάρων, πρὸς ἃ βλέποντας εὔχεσθαι δεῖ κατατυγχάνειν.* Dura tamen eſt oratio!

πλῆθος οἰκεῖον] id eſt *αὐτοφυὲς*, nativum. Sylburgius etiam *ἱκανὸν* ſcribi poſſe cenſebat. Sequens *εὑρῆσθαι* vulgato *εὕρηται* ſubſtituit Lambinus: nec tamen locum ita perſanatum puto.

εἰργομένους — πόλεμον] Vetus Interpres *prohibiti a regione propter multitudinem.*

3. *ἐν τῷ κεῖσθαι*] Aretinus *in ſitu et qualitate loci.* Victorius *hoc autem manet in hoc, ut locus ſitus ſit in tali et ad talem recte:* Camerarius: *ut ſit bene ſitus locus et in hoc et ad hoc opportunus:* Ramus *ex loci poſitione coelique natura et qualitate primum — pendeat.* Lambinus: *hoc autem primum in urbis ſitu conſiſtit, ut et in ſalubri loco ſita ſit et ſalubrem coeli partem ſpectet.* Poſtremam rationem equidem probo.

δεύτερον δὲ, ὕδασιν] Concinnitas poſtulabat *δεύτερον δ' ἐν τῷ ὕδασιν.* Aretinus etiam *ſecundum in aquarum ſalubrium uſu.* Sed brevitatis ſtudioſus noſter ſimiliter infra cap. 13. *τούτοιν δ' ἐστὶν ἓν μὲν ἐν τῷ τὸν σκοπὸν κεῖσθαι — ὀρθῶς, ἓν δὲ, τὰς πρὸς τὸ τέλος φερούσας πράξεις εὑρίσκειν.*

καὶ τούτου δεῖ] Inſerui *δεῖ* quod vertit cum Aretino Victorius.

4. *ἰσχυροὶ*] Lambinus *ὀχυροὶ* malebat; ſed idem ſignificat vulgata ſcriptura.

νεώτερον [καὶ]] Incluſi copulam etiam ab Aretino omiſſam. *Ἱπποδάμειον* dedit Camotiana. De Hippodamo ſatis dictum fuit ad librum ſecundum. *εὔτομος* veteri Interpreti *bene penetrabilis.*

ἀρχαῖον χρόνον] Praefero *τρόπον* quod in antiqua verſione expreſſum reperit Victorius, ubi eſt *modum.*

5. γεωργικοῖς] Vulgatum γεωργοῖς correxit Camerarius, quem ſequitur Lambinus. Quin etiam Victorius *in rebus ruſticis* vertit, *inter agricolas* vetus Interpres.

συστάδας] *ordines vitium* Victorius vertit, *vinearum tramites* Aretinus, *vitium ordines et tramites* Ramus, *vites quas vocant conſitas* Camerarius, propius a vero *vitium juga* Lambinus. Equidem vitem compluviatam intelligi cenſeo, de qua ſcriptores rei ruſticae. Heſychius: ξυστάδες αἱ πυκναὶ ἄμπελοι, ἄμεινον δὲ τὰς εἰκῆ, μὴ κατὰ στοῖχον πεφυτευμένας ἀκούειν. Prior interpretatio vera; alteram ſequitur Camerarius. Tertiam Victorius, qui in quincuncem diſpoſitas interpretatur in annotatione. Ceterum de re compara Platonem de Legibus 6, p. 206.

καὶ [πρὸς] κόσμον] De meo πρὸς inſerui concinnitatis cauſa. In ſequenti membro λίαν ἀρχαίως tangit Platonem de Leg. 6, p. 305. Verbum καλλωπισαμένας Victorius vertit *decus ſectantes ſe ornant.* Aretinus *quae ſibi id ad gloriam jactabant:* Ramus: *quae ex eo gloriam affectarunt.* Camerarius: *quae iſtam ſpeciem oſtentant:* Lambinus *quae ſe ita glorioſe venditabant.* Ceterum Lacedaemonem reſpicit ab Epaminonda in ſummum periculum adductam, cum is ſubito urbem exercitu petiiſſet et paene totam occupaſſet.

6. νῦν εὑρημένων] Machinarum ad oppugnandas urbes repertarum in Sicilia regnante Dionyſio ſeniore meminit Diodorus; et Plutarchus narrat, viſa catapulta ex Sicilia allata Archidamum Ageſilai filium exclamaſſe ἀπώλετο ἀνδρὸς ἀρετά. Haec Camerarius ad h. l. monuit.

7. Ὁμοίως δὲ] Malim Ὅμοιον δὲ propter concinnitatem.

8 τοῖς δὲ μὴ κεκτημένοις] Vulgatum ταῖς — κεκτημέναις ex verſione Aretini et Lambini correxi, ita poſtulante antecedente τοῖς μὲν περιβεβλημένοις.

χρείας] Aut hic aut in fine ſententiae deeſt quod reſpondeat antecedenti πρεπόντως, velut αὐταρκούντως vel ſimile vocabulum. Sequens φιλοσοφεῖν pro cogitare, excogitare, curare, ex noſtri Libro 2. et Xenophontis Cyrop. 6. illuſtravit Camerarius.

φυλακτηρίοις] *propugnaculis* Victorius, Lambinus et Ramus: *praeſidiis* Aretinus: *locis cuſtodiae aptis* Camerarius;

qui fequens προκαλεῖται interpretatur *poftulant*, *admonent*, Aretinus *res exigit*. φυλακτήρια turribus moenium jungit etiam Xenophon Cyrop. 7, 5, 12 et Polybius 8, 17, 5.

Ad Caput XI.

τοῖς θείοις] *divinis naturis* Victorius vertit, *ea quae rebus divinis attributa funt* Lambinus, *facris deorum immortalium templis* Ramus, *aedes deorum* Aretinus, *aedes Dis attributas* Camerarius. Malim etiam ipfe τοῖς θεοῖς.

ἀρχείων] Camotiana ἀρχῶν. Codices plures Victorii ἀρχαίων, *antiquorum* vetus Interpres; correxit Victorius, et Aretinus *magiftratuum* vertit. Ariftoteles ubique ἀρχεῖον dicit de collegiis magiftratuum, munus eorum ἀρχὴν nominat; contra alii locum, ubi magiftratus conveniunt, ἀρχεῖον vocabant, quod vocabulum jam olim vel fcriptura a librariis vel ufu vulgi variatum fuiffe in ἀρχαῖον docet Suidas in voce ἀρχεῖα, ἔνθα οἱ δημόσιοι χάρται ἀπόκειντοι, χαρτοφυλάκια. ἢ τὰ χαρεία τῶν κριτῶν. ἢ ἀρχαῖα, ὡς Ξενοφῶν Ἱστοριῶν ἤ. Quae eadem leguntur in Scholio ex Codice Bavarico excerpto ad Demofthenem in Editione Reiskiana Vol. IV. p. 54. Locus Xenophontis eft in Hellenicorum 5, 4, 58. ἀναβαίνοντες αὐτοῦ ἐκ τοῦ Ἀφροδισίου εἰς τὸ ἀρχεῖον. Ita etiam Plutarchus Agefilai c. 27. Saepiuscule ἀρχεῖα de aedibus procerum et magiftratuum pofuit Xenophon in Cyri difciplina.

ὁ νόμος ἀφορίζει] Apud Romanos difciplina Tufcorum vel augurum fimiliter templa quaedam deorum extra urbem relegabat. Cf. dicta ad Vitruvii I, c. 7.

μαντεῖον πυθόχρηστον] Male Victorius *oraculum quod refponfa edat*, cum rectius antea Aretinus dediffet: *refponfum oraculi.*

πρὸς τὴν τῆς ἀρετῆς θέσιν] Victorius *qui confpectum habet ad virtutis pofituram.* Aretinus: *et ad edendam virtutem fufficienter.* Ramus *qui talem fpeciem fplendoremque prae fe ferat, ut non folum dicatum virtuti et confecratum domicilium, fed ad urbis vicinas partes tuendum* (tuendas) *propugnacu-*

lum collocatum esse videtur. Camerarius: *in quo conspicietur situs virtutis plane, et idem munitior vicinis urbis partibus:* In annotatione vero ita interpretatur: *opportune satis positus ad virtutis atque laudis studia, vel sua etiam virtute id est praestantia, satis eminens.* Lambinus denique: *talis autem fuerit locus et ad efficiendam situs praestantiam satis illustris atque eminens, et prae civitatis vicinis partibus tutus ac munitus.* Scilicet is scribi voluit τῆς θέσεως ἀρετήν. Sed hac emendatione parum aut nihil ad sensum proficitur. Vetus Interpres *ad virtutis potentiam* posuit: sed Thom. habet *positionem.* Joannes Stobaeus Eclog. p. 332. h. l. ita excerpsit: τὰ ἱερὰ τῶν θεῶν ἐν τοῖς ἐπιφανεστάτοις ἱδρύσθαι τόποις. reliqua omisit; igitur inde nullum subsidium potest peti. Equidem θέαν ἀρετῆς malim. In loco Vitruvii I, 7. haec tantum similia sunt: *Aedibus vero sacris, quorum deorum maxime in tutela civitas videtur esse, et Iovi et Iunoni et Minervae, in excelsissimo loco, unde moenium maxima pars conspiciatur, areae distribuantur.*

2. ὑπὸ τοῦτον τὸν τόπον] *sub hoc loco* Victorius, *sub hunc locum* Aretinus, *cui loco subjiciatur* Ramus cum Lambino, *infra hunc locum* Camerarius: Plato Legum 6, p. 304. Τὰ μὲν τοίνυν ἱερὰ πᾶσαν πέριξ τήν τε ἀγορὰν χρὴ κατασκευάζειν, καὶ τὴν πόλιν ὅλην ἐν κύκλῳ πρὸς τοῖς ὑψηλοῖς τῶν τόπων εὐερκίας τε καὶ καθαριότητος χάριν. Πρὸς δ' αὐτοῖς οἰκήσεις τε ἀρχόντων καὶ δικαστηρίων, ἐν οἷς τὰς δίκας ὡς ἱερωτάτοις οὖσι λήψονταί τε καὶ δώσουσι.

κατασκευὴν] Vetus interpres παρασκευὴν legit, monente Victorio in Editione priore. Sequens ὀνομάζουσι in νομίζουσι recte Lambinus mutasse videtur et vertisse: *quale usu receptum est.*

ἐλευθέραν] Thessalos nominare maluit, quam Persas, quoniam Xenophontis fidem suspectam habuisse videtur, qui ita Cyri disciplinae I, 2, 3. ἔστιν αὐτοῖς ἐλευθέρα ἀγορὰ καλουμένη· ἔνθα τά τε βασίλεια καὶ τὰ ἄλλα ἀρχεῖα πεποίηται. Ἐντεῦθεν τὰ μὲν ὤνια καὶ οἱ ἀγοραῖοι καὶ αἱ τούτων φωναὶ καὶ ἀπειροκαλίαι ἀπεληλάνται εἰς ἄλλον τόπον, ὡς μὴ μιγνύηται ἡ τούτων τύρβη τῇ τῶν πεπαιδευμένων εὐκοσμίᾳ. Διήρηται δὲ αὕτη ἡ ἀγο-

ρά ἡ περὶ τὰ ἀρχεῖα εἰς τέτταρα μέρη· τύτων δ' ἐστὶν ἓν μὲν παισὶν, ἓν δ' ἐφήβοις, ἄλλο τελείοις ἀνδράσιν, ἄλλο τοῖς ὑπὲρ τὰ στρατεύσιμα ἔτη γεγονόσι. Muretus tamen putabat Ariſtotelem forum ſuum liberum e Xenophonte transtuliſſe. De Theſſalis enim aliunde non conſtat, niſi quod cum Theone Progymn. c. 4. Heſychius annotavit Theſſalos portum ἀγορᾶς vocabulo ſignificaſſe.

παραβάλλειν] Victorius *commeare*, Camerarius *adire*, Ramus *accedere* vertit: vetus Interpres *appropinquare*.

3. [καὶ] εἰς ἄρχοντας] Copulam inſerui ex Aretini verſione. Deinceps περὶ τὴν τῶν ἱερῶν οἰκοδομημάτων dure dicitur intellecto τάξιν. Vetus Interpres brevius *circa aedes ſacras*. Idem ſequens καὶ συνόδῳ τινὶ vertit *et in concurſu quodam*. Poſtea ἀναγκαίων ἀγορὰν habet Camotiana.

γραφὰς δικῶν — κλήσεις] Victorius *ſcripturas litium et vocationes ad ſe*, ineptiſſime vertit! *litibus et actionibus ſive vocationibus in jus* Ramus, *dicis ſcribendis et vocantibus aliquos in jus* Camerarius, *actionum intentionibus et in jus vocationibus* Lambinus. Licebit ſubſcriptionem accuſatoris romanam et nominis delationem comparare cum graecis γραφὰς δικῶν.

4. Μεμιμῆσθαι] Hanc omnium librorum ſcripturam ex antiqua verſione, ubi eſt *diſtributa eſſe*, Victorius temere mutavit in νενεμῆσθαι. Camerarius μεμνῆσθαι ſcriptum videtur reperiſſe: vertit enim: *Meminiſſe autem debemus ordinis commemorati et eorum quae ad regionis curam pertinent.* Plane inſulſe! Noſtram lectionem expreſſit etiam Lambinus.

τὰ δὲ ἥρωσιν] Heroum igitur cultus extra urbem agris proprius fuiſſe videtur. Verum aliud ſuadere videntur loca Thucydidis 5, 11. et Xenophontis Hellenic. 7, 4, 11. ad quae compara interpretum annotationes.

ἀργόν ἐστι] *ſupervacaneum eſt*, Victorius, Lambinus et Ramus, *ſuperfluum eſt* Aretinus, *inane fuerit* Camerarius; περίεργον tamen Lambinus ſcriptum maluit. Equidem *deſidioſum* vel *deſidioſi eſt* verterim. Vetus Interpres *inutile eſt*.

Ad Caput XII.

2. τούτοιν δ' ἐστὶν] Codex Camerarii δὲ omisit, quo facto orationem concinniorem vel καταλληλοτέραν fieri putabat vir egregius. Sed recte monuit Reizius hoc esse alterum membrum προτάσεως, et apodosin sequi in verbis ὅτι μὲν οὖν — φανερὸν, similiter ut post longiorem parenthesin factum libri I, c. 8. Lambinus verum vidit. Ceterum τοῦ τ' εὖ ζῆν esse pronunciandum τοῦ τι, recte monet Reizius.

ἐν δὲ τὸ] Consecutio et concinnitas postulabat ἓν δ' ἐν τῷ, ut Zuingerus scribi voluit. Reizius locum non similem comparavit; sed plane geminus est supra cap. 10, 3. τοῦτο δ' ἐστὶν ἐν τῷ κεῖσθαι τὸν τόπον — δεύτερον δὲ ὕδασιν ὑγιεινοῖς χρῆσθαι.

2. τυγχάνειν] Codex Camerarii τυγχάνει habet, quod ille probabat, recte improbat Reizius.

τούτου δὲ ἐλάττονος] Miror Reizii silentium, cum τούτου ad χορηγίαν commode referri non possit; debebat enim esse ταύτης. Deinde dubium est, unde pendeat dativus τοῖς εὖ διακειμένοις. Praecessit enim δεῖται τὸ εὖ ζῆν χορηγίας. Possis hanc inaequalitatem excusare ita, ut dicas philosophum voluisse ex verbo δεῖται repeti δεῖ ad dativum τοῖς διακειμένοις ἄμεινον, sed τούτου pro ταύτης excusari nulla ratione posse mihi videtur. Deinde οἱ ἄμεινον διακείμενοι Victorio ut Ramo sunt *melius affecti*, in annotatione *melius instructi a natura*, Aretino *melius dispositi*, Camerario *rectius atque melius instituti*, Lambinus *qui animo melius affecti sunt*.

3. Φαμὲν δὲ καὶ ἐν] Victorius in priore Editione posuerat veterem interpretem videri habuisse scriptum in suo libro post καὶ verbum διωρίσμεθα idque vertisse; nimis credulus Reizius id verbum recepit, comparans ex Platonis Politiae 6, p. 433. φαμέν τε καὶ διορίζομεν τῷ λόγῳ et ex nostri libri 7, 6. φράζοντας καὶ διορίζοντας. At Victorius in altera editione omnem istam annotationem omisit, nec Aretinus ejus rationem habuit scripturae: vertit enim *diximus autem in Ethicis*. Extat tamen in versione antiqua *dicimus et deter-*

minavimus. Praeterea debebat effe διοριζόμεθα, ut eft in Eudemiis 2, 1. καθάπερ διαιρούμεθα καὶ ἐν τοῖς ἐξωτερικοῖς λόγοις Supra 3, 6. καὶ γὰρ ἐν τοῖς ἐξωτερικοῖς λόγοις διοριζόμεθα περὶ αὐτῶν πολλάκις.

ἐνέργειαν] Camerarius monuit in Nicomacheis I, c. 12. effe ἡ εὐδαιμονία ψυχῆς ἐνέργειά τις κατ' ἀρετὴν τελείαν, et antea εὐδαίμων ὁ κατ' ἀρετὴν τελείαν ἐνεργῶν, fimiliterque αἱ κατ' ἀρετὴν ἐνέργειαι dicuntur vitam hominis a brutis diftinguere; hinc apparet ἐνεργείαν etiam h. l. intelligi ψυχῆς vel ἀνθρώπε.

οἷον τὰ περὶ] Reizius fcripfit: οἷον τὰ περὶ τ. δ. πράξεις· αἱ γὰρ δίκαιαι etcet. *ut magnam,* inquit, *difficultatem parva correctione minueremus.* Eadem ratione ufus eft Victorius in annotatione: *hae namque,* inquit, *funt jufta facta, quippe cum a virtute proficifcantur.* Sed poffumus etiam κατὰ intelligere ante τὰ περὶ τ. δ. πράξεις.

αἱ δ' ἐπὶ τὰς τιμὰς] Intelligit Reizius ὖσαι, γινόμεναι, πραττόμεναι, et τὸ ἐπί τι γινόμενον interpretatur, quod quis facit ad aliquam rem confequendam. Sed quomodo πράξεις ἐπ' εὐπορίας γινόμεναι, quae fiunt ad opes confequendas, poffunt dici ἁπλῶς κάλλισται? Igitur ἐπὶ in περὶ mutandum cenfeo; uti faepe in his libris Codices, etiam Stobaeus, ἐπὶ pro περὶ fcriptum exhibent. Lambinus etiam ita vertit: *quae vero in honoribus et copiis bonorum externorum verfantur actiones.* Optime Ramus: *quae in honoris magnificentia et facultatum abundantia virtutis actiones cernuntur.*

κακᾶ τινος αἵρεσις] Scribe ἀναίρεσις, et vide Addenda.

4. τὰ ἀγαθά ἐστι τὰ] Reizio prior articulus delendus videbatur; recte, puto.

ὥσπερ εἰ — λαμπρὸν] Aretinus *ceu fi quis.* Victorius *tanquam fi aliquis.* Muretus Var. Lect. 9, 5. εἴτις vel αἰτιῷντο corrigebat, praeterea Λάμπρον muficum intelligebat; qui cum dudum mortuus effet, κιθαρίσαι dicendum fuiffe, recte monuit Reizius. Quanquam Mureti conjecturam probavit Menagius ad Diogenem 2, 31. Reizius bis intelligi monet pronomen τὶς: orationem enim plenam effe εἴτις τᾶ κιθαρίζειν τινὰ λαμπρὸν καὶ καλῶς. Vetus Interpres *pulcre et recte*

pro causa habeatur lyra magis quam ars. scriptum videtur legisse ἢ λύρα μᾶλλον.

5. [ἐξ] ὧν ἡ τύχη] Praepositionem Reizius vidit abesse non posse. Aretini versio *in his* inseruit. Vide Addenda.

εἰ μὴ πάντας] Vulgo negatio transposita legitur post verbum εἶναι et cum altero membro orationis jungitur, sensu perturbato. Camerarius etiam monuit negationem pertinere ad prius membrum, et cum eo sentit Conringius. Lambinus contra, ut sententiam perficeret, vulgata scriptura servata, post αἱρετώτερον inseruit verba ἀλλ' οὐκ ἐνδέχεται ἀκολουθεῖν γὰρ etcet. quem secutus est Reizius, qui non animadvertit vitium, quod ita relinquitur in verbis μὴ καθ' ἕκαστον δὲ τ. π. nam ibi repetendum esset ἐνδέχεται; graecum vero non est μὴ ἐνδέχεται, sed debebat esse οὐ καθ' ἕκαστον δέ. Igitur non dubitavi Camerarii rationem sequi. Vide Addenda.

6. εἶτα καὶ] Vulgatum ὄντα correxi cum Lambino et Reizio; etiam Victorii versio *deinde* habet. Ex Sylburgiana et Heinsiana εἶτα venit in recentiores omnes, quamvis praeter Victorianam etiam Aldina ὄντα habeat, ut vetus Interpres.

Ἔνιά τε] Conringius δὲ malebat scriptum cum vetere Interprete; vulgatum defendit Reizius, qui sequentia verba aliter interjunxit, quam vulgo factum. Incisum enim post φύσεως posuit, et totum locum ita interpretatur: *Nonnulla enim sunt a natura data, quae utroque moribus inclinantur, et in deterius et in melius.* Verum non cogitavit vir doctus ἐπαμφοτερίζειν non esse inclinari utroque, sed potius ἐπαμφοτερίζοντα sunt, ut ait Camerarius, incerta ac dubia, tanquam in utramque partem propendentia, itemque communia aliquorum, et haec illave participantia. Comparat locum Thucydidis libro 8, 85. ubi Tissaphernem dicit ἐπαμφοτερίζοντα, ubi vertunt *ancipitis fidei esse*, et nostri de Generatione libro 4. ὁ δ' ἄνθρωπος ἐπαμφοτερίζει πᾶσι τοῖς γένεσι· καὶ γὰρ μονοτοκεῖ καὶ πολυτοκεῖ καὶ ὀλιγοτοκεῖ ποτε. Igitur locum vitiosum esse censeo. Aretinus vertit: *nam aliqua per naturam ad utrumque apta per mores ad pejus vel ad melius convertuntur.* Victorius *quae cum natura in utramque partem prona sint, consuetudine feruntur ad deterius et melius.* Lam-

binus *flectuntur* inſeruit, Ramus *moribus aut corrumpuntur aut emendantur.* Mihi tautologia inepta ineſſe videtur in membro τὰ γὰρ ἔθη, et in altero ἔνια γάρ; quanquam prior ſententia generalis magis eſt, quam altera. Malim igitur ſcribere ἔνια δὲ διὰ τῆς φύσεως ἐπαμφοτερίζοντα, διὰ τῶν ἐθῶν — βέλτιον ἄγονται. Conringius etiam vidit in altero membro verbum deeſſe.

7. μικρὰ δ' ἔνια] Aretinus *parum aliquid,* rectius Victorius *pauca quaedam.* Sequens εὐχειρώτους Aretinus *ſint parituri*, Victorius *ſe faciles praebituri ſunt ad obtemperandum,* Lambinus *morigeri ac tractabiles.* Camerarius etiam *tractabiles* vertit.

Ad Caput XIII.

1. τοῦτο δὴ σκεπτέον] Vetus Interpres ἤδη σκεπτέον ſcriptum vertit *jam.*

2. ὥσπερ ἐν Ἰνδοῖς] Reizius ὅπερ malebat. Camerarius monet Strabonem tradere apud Cathecas eligi regem ſolitum eum, qui omnium eſſet formoſiſſimus, deque regiis liberis formae judicium fieri. Locus eſt libro 15, p. 1024. ex Oneſicrito ductus, unde ſua duxit eadem tradens Curtius quoque 9, 1. et Diodorns Siculus.

τοῦ κατὰ μέρος ἄρχειν] Vitium in his verbis eſſe puto. Debebat enim eſſe κοινωνεῖν τοῦ ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι κατὰ μέρος. Prius enim erat, demonſtrare non eosdem ſemper eſſe debere qui imperent, ſed omnes participare debere; deinde modus, quo id poſſet effici, oſtendendus erat, τὸ κατὰ μέρος. Nunc vero modus cum ipſo facto permiſcetur et confunditur.

βουλόμενοι] Victorius in annotatione βουλομένων interpretatur, quod ipſum reſcribi voluit Reizius. Sequens τε poſt τοσοῦτον mutat verſio Aretini et Victorii in δέ. Paulo ante τὸ ἴσον eſt idem quod δίκαιον, uti ſequens παρὰ τὸ δίκαιον demonſtrat. Saepiuſcule ſupra habuimus τὸ δίκαιον ἴσόν τι vel ἴσόν ἐστι.

3. τὴν αἵρεσιν] Aldina, Aretinus et Ramus διαίρεσιν probant. Deinceps Victoriana ποιήσασα αὐτὸ τῷ γένει ταὐτὸ, Aldina tamen αὐτῷ propius a vero habet: vetus Interpres *eidem generi.* Isingr. habet, quod cum Reizio dedi. Aretinus vertit *facit enim eosdem genere alios juniores.* Lambinus *quae fecit eorum qui sunt iidem genere et numero, alios juvenes.* Ramus *quae ex eodem hominum genere alios — fecit.* Camerarius *ejusdem ipso genere effectrix, ut alii sint juniores:* vitiosum tamen esse locum annotavit.

οὐδὲ νομίζει] Emendationem a Victorio memoratam nescio cujus, οὐδ' εἰ νομίζει, recepit Reizius, verum ita debebat esse εἰ νομίζοι. Aretinus aliam scripturam, χείττω reddidit: *nec putat illum, cui cedit, potiorem esse.*

4. τόν τε γὰρ] Reizius monet usitatius fuisse καὶ γὰρ τὸν μέλλοντα.

τὴν δὲ τῶν ἐλευθέρων] Reizius cum Conringio deinceps notam lacunae apposuit. Conringius autem ita ad h. l. *Haec non cohaerent probe cum superioribus: nec explicatum hic est, quorsum pertineat illa memorata divisio imperii in herile et civile.* Non dubito, lectorem attentum et brevitati Philosophi assuetum non desideraturum aliquid, quod desit sententiae perficiendae.

5. πῶς ἄνδρες] Vulgatum ὅπως correxi, *quomodo* etiam Lambinus vertit. Ceterum Camerarius in hoc loco haesit, et haec annotavit. *Cum editis libris interpretationes latinae fere consentiunt; in nostro autem vetere libro locus hic mutilus est. Sed haec si teneantur, quomodo non futura sunt contraria iis, quae differuntur libro tertio? Ibi enim plane perhibetur, aliam esse virtutem viri boni et boni civis, itemque magistratus ejusque qui cum imperio sit, et privati ac imperio subjecti. — Sane non facilis ad dissolvendum nodus hic videtur. Sed nos id quod maxime est in promtu assumamus, esse quidem oportere cives et magistratus probos atque laudatos, viros quoque virtute praestantissimos, in optime constituta republica, sed nihilominus tamen distingui notiones, ut alius intelligatur bonus civis et egregius magistratus atque princeps, et alius is, qui per se et absque omni respectu ac simpliciter*

perhibetur vir bonus et virtute praeſtans, id eſt σπȣδαῖος καὶ ἄριστος. *Nam improbus et malus atque futilis nunquam fuerit civis bonus tantum, multo minus honoratus civis.* Compara libri 3, c. 2. unde lector attentus facile difficultatem hanc explicabit.

6. βέλτιον δὲ τὸ λόγον ἔχον] Conringius hinc ſequentem ſectionem exorditur. Lambinus ea omiſit, ut ſcholion; ſed connectunt apte ſequentem ſectionem cum antecedente. Nec eſt neceſſe cum Reizio deinceps poſt verba διῄρηταί τε inſerere ὁ λόγος: nam et mox ſequitur πρακτικός ἐστι λόγος, ita ut lector dubitare non poſſit qua de re agatur. Ait vir doctus *ὁ λόγος a nobis additum eſt. Loquitur enim Ariſtoteles non de rationali parte animi, (τὸ λόγον ἔχον) ſed de ratione ipſa.* Recte! ſed addito et repetito ὁ λόγος non opus erat propterea. διῄρηται δὲ διχῇ ſcriptum vertit vetus Interpres.

τȣ̃το τὸ μέρος δηλονότι καὶ] Vulgarem diſtinctionem μέρος, δῆλον ὅτι καὶ ex codice ſuo correxit Camerarius aſſentiente demum Reizio. *videlicet et actiones* vetus Interpres.

πασῶν ἢ τοῖν δυοῖν] Haeſit in his Camerarius, nec animadvertit πασῶν referri ad πράξεις τȣ̃ λόγον ȣ̓κ ἔχοντος μέρȣς τῆς ψυχῆς καθ' αὑτό, alterum vero τοῖν δυοῖν ad λόγον πρακτικὸν et θεωρητικόν.

8. καὶ πόλεμον] Copulam abeſſe malebat Reizius, nulla edita ratione. Ego vero in ſequenti membro, περὶ ὧν, praepoſitionem abeſſe malim.

τὴν αὐτὴν διαίρεσιν εἶναι καὶ] Vulgatum αἵρεσιν correxi. Victorius in verſione *optionem* poſuit, verum in annotatione: *erga haec et delectum omnem ipſorum oportere nos ita animatos eſſe.*

9. Πρὸς πάντα] Alienam a ſententia Heinſii conjecturam ταῦτα recte judicavit Conringius.

τȣ̀ς βίȣς] Camerarius *genera ac rationes vitae* interpretatur.

10. πρὸς τὸ βέλτιον τέλος] Aretinus *ad optimum finem.* βέλτιστον igitur ſcriptum legiſſe videtur, ut vetus Interpres. Equidem malim τὸ βέλτιον καὶ τὸ τέλος, ut antea fuit πρὸς τὰ βελτίω καὶ τὰ τέλη. Sequens πάσας omiſit vetus Interpres.

φορτικῶς — χρησίμως] Vetus Interpres *graviter*, Aretinus *onerose*, Victorius *importune* vel *contumaciter*, Lambinus *inepte ac stolide*, Ramus *ridicule atque absurde*, Camerarius *temere* vertens in annotatione monet esse id quod minus considerate et audacius et ἀνοήτως dicitur, Heinsius *haud satis provide*. Mihi *vulgari ratione, vulgi opinione decepti* rectius verti posse videtur; atque omnino vocabulo φορτικὸς notio vulgi, plebis, plebejorum morum et rationis agendi dicendique inesse videtur.

11. ζητοῦσι] Aldinam scripturam vulgatae ζηλοῦσι cum Sylburgio praetuli, quanquam improbante Reizio. Verbum ζηλοῦν junctum infinitivo rarum est. Vetus Interpres *zelant* habet.

περὶ πολιτείας αὐτῶν] Equidem τῆς πολιτείας necessario scribendum censeo. *Thibronem* scriptorem a nemine praeter nostrum memoratum legi. Thimbronem Laconem, ducem commemoravit Xenophon. Vetus Interpres *Tymbron* habet, sed Thom. *Thybron*. Idem ἀγάμενος vertit *audacter laudans*.

12. ἀποβεβλήκασι τὸ ζῆν καλῶς] Camerarius *non retinere eos vitae bene degendae facultatem*. Victorius *amiserunt honestam vitam*, Lambinus *honestae vitae fructum perdidisse*, Ramus *bonam beatamque vitam contemsisse*. Heinsius solus recte: *sua felicitate exciderunt. Constat quippe, imperio jam excidisse*.

ἡ τῶν ἐλευθέρων] Articulum ex Parisiana Victoriana inseruit Reizius, eundem habet Aldina, omisit Victoriana altera.

13. κρατεῖν ἤσκησεν ἐπὶ τὸ] Reizius κρατεῖν deletum maluit, nulla edita ratione; equidem ἐπὶ τῷ scribendum censeo; ita consilii finis et scopus declaratur. Aretinus *quod vincere docuerit et finitimis dominari*. At ecce vetus Interpres *quia praevalere potuit ad principari supervicinos*. Igitur scriptum legit ὅτι κρατεῖν ἐδύνατο ἐπὶ τὸ τῶν π. ἀ.

ταὐτὰ γὰρ ἄριστα] Vulgatam scripturam ταῦτα γὰρ ἄριστα — δεῖ ταῦτα ταῖς ψυχαῖς Aldinae et suae Victorius defendere videtur, memorat tamen conjecturam nescio cujus, ταὐτὰ scribentis. Male etiam ἴδια Aldina habet. Aretinus recte: *Eadem enim optima et privatim et publice legum-*

latorem inducere oportet in animos hominum. Veram ſcripturam ex Victoriana priore, Sylburgiana, Heinſiana et recentioribus, deleto altero ταῦτα et priore in ταὐτὰ mutato, recepimus cum Reizio. Vetus Interpres reddita vulgari ſcriptura pergit: *in animabus hominum, idque quod hominum et quod adverſariorum ſtudium non hujus gratia.*

14. τῶν πολεμικῶν] Vetus interpres πολιτῶν et deinceps ζηλῶσι ſcriptum vertiſſe dicitur. Equidem *zelent* in eo reperi: cetera antea appoſui.

τρίτον δὲ τὸ δεσπόζειν] Aldinum τὸ probavit Reizius, et ferri poteſt; Victorius et reliqui Editores τῷ dederant. Paulo antea δυλεύσωσι habet Aldina.

15. καὶ τὴν περὶ τὰ πολεμικὰ] Aretinus *ut proviſio ſua circa res bellicas et circa alias inſtitutionem ad otium et pacem referatur.* Poſſit videri excidiſſe vocabulum, quod latino *proviſio* reſpondeat.

βαφὴν] Vetus Interpres *rubiginem enim contrahunt:* Aretinus vertit *ſplendorem*, Victorius *duritiem*, Lambinus *nitorem et ſplendorem*, Ramus *ferrum niſi afferatur ſitum rubiginemque contrahit.* Heinſius *robur ſuum.* Camerarius monuit ferrum tingendo fieri durius, quod dixere στομῶσθαι. Eam aciem et duritiem nunc dici βαφήν. Victorius ſimilem Italorum dictionem annotavit *ha perduto la tempera.* Convenit Gallorum *la trempe.*

17. Δεῖ γὰρ πολλὰ] Aretinus vertit: *Oportet autem multa negotiorum nobis exiſtere, ut liceat in otio eſſe.* Unde haec varietas? An pro ἀναγκαίων ſcriptum legit πραγμάτων vel ἀσχολημάτων? Paulo antea ἐξῆς σχολάζῃς ſcriptum reddidit vetus Interpres: *ut deinceps vaces.*

19. δεῖ — τὺς — δοκῦντας — ἀπολαύοντας] Vetus interpres et Aretinus ſcriptum legiſſe videntur δέονται — οἱ — δοκῦντες — ἀπολαύοντες. Inſolentiam ſtructurae annotavit cum Camerario Victorius; poetarum Atticorum exempla poſuit Porſon ad Euripidis Oreſtem verſu 659., proſaicorum ſcriptorum locum praeter hunc adhuc alium ſimilem nondum reperi. τῶν μακαριζομένων Aretinus vertit *quae beatos facere putantur.*

δεήσει-

δεήσονται] Aretinus *indigerent* vertit. Eodem exemplo Platonem in libro ſeptimo de republica de eodem otio bis uſum annotavit Camerarius.

εὐδαιμονήσειν] Verbum omiſit verſio Aretini, idem deinceps δεῖται vertit pro duobus verbis δεῖ μετέχειν. Poſtea idem ſcriptum videtur legiſſe αἰσχρὸν γὰρ μὴ δύνασθαι χ. τ. ἀγαθοῖς, ἀλλ' ἀσχολοῦντας omiſſis mediis illis ὅτι μᾶλλον — χρῆσθαι, quae deſunt in Aldina.

20. ἀλλὰ τῷ γενέσθαι] Intellige τῷ νομίζειν, recte monente Victorio. Malim tamen γίνεσθαι ſcriptum, et deinceps διὰ μιᾶς τινος ἀρετῆς, nempe bellica virtute. Heinſius etiam *una aliqua virtute.*

μείζω τε ἀγαθὰ] Aldina verba ἢ τὰ τοῦ πολέμου omiſit. Aretinus *cum vero majora ſint haec bona quam ea quae belli, et fructio eorum quam virtutum, quia illius gratia.* Victorius: *quia autem majora haec bona ſunt, quam bona belli, et fructus, qui capitur ex his, quam qui e virtutibus, et quod per hanc:* Lambinus: *quoniam autem majora haec eſſe bona quam bellica, meliusque eſſe his frui, quam virtutibus, et haec eſſe per ſe expetenda, perſpicuum eſt, quomodo et quibus viis ad ea perveniri poſſit, videndum.* Vides quomodo locum concinnari voluerit vir doctus. Ramus *quibus poſitis efficitur, quoniam otium negotio paxque bello praeſtet, otii quoque et pacis et virtutum otio pacique congruentium fructum bellicis virtutibus anteponendum et per ſe expetendum et optandum eſſe.* Heinſius: *Cum haec ergo (otium et contemplatio) bona ſint majora quam quae in negotio et bello uſum ſui praebent, planum eſt, fruitionem horum actioni et quam actioni inſervire diximus; (virtutum ſcilicet moralium fruitioni) eſſe praeferendam, ideoque per ſe expetendam.* Camerarius locum vitioſum cenſens hanc ejus ſententiam eſſe ſuſpicatur: *bonorum ſive commodorum pacis, quae ſint majora potioraque bellica virtute, fructum quoque ducendum potiorem ac priorem bellicis virtutibus, atque illum adeo per ſe ipſum et ſua quadam efficacitate:* Reizius locum ita corrigi voluit: ὅτι δὲ μείζω τε ἀγαθὰ ἢ τὰ τοῦ πολέμου ταῦτα (nempe τὰ τῆς εἰρήνης) καὶ μᾶλλον αἱρετέον ἀπόλαυσιν τὴν τούτων ἢ τὴν τῶν ἀρετῶν (ſub-

audi τῶν περὶ τὸν πόλεμον) καὶ ὅτι δι' αὐτήν, (per ſe) φανερὸν ἐκ τούτων. Quae mihi emendatio non ſolum durior, ſed minus etiam graeca eſſe videbatur. Tentavi igitur breviorem viam, et ſuſpicor ſcribendum fuiſſe: ἐπεὶ δὲ μείζω τινὰ ἀγαθὰ ἢ τὰ τοῦ πολέμου, ταῦτα (nempe τὰ μείζω) καὶ τὴν ἀπόλαυσιν τὴν τούτων ἢ τὴν τῶν ἄλλων ὅτι αἱρετωτέραν εἶναι δεῖ, καὶ δι' αὐτήν, φανερὸν ἐκ τούτων. Itaque nihil mutavi, niſi τε in τινά, ἀρετῶν in αἱρετωτέραν εἶναι δεῖ, et vocabulum ἄλλων inſerui.

21. καὶ τὸν λόγον] Copulam verſio Aretini et Victorii omiſit; ut paulo antea πρότερον omiſit Aldina. Deinceps ὁμοίως Aldina et libri ſcripti Victorii omnes; contra ὁμοίων vertunt vetus Interpres, Aretinus, Victorius, Lambinus, Ramus; ὁμοίως praetulit Reizius locum ita interpretatus: ὁμοίως ἦχθαι puto eſſe hic πόρρω τῆς βελτίστης ὑποθέσεως: Camerarius vertit *utque ſimiliter aliquis moribus educatur*, in annotatione interpretatur *ut ab inſtitutionis veritate doctrina aberret, et ſimilis ſit educatio morum.* Mihi in hoc loco inprimis diſplicet tempus perfectum verbi διημαρτηκέναι; ſed ſi id toleres, reliqua ita mihi corrigenda videntur καὶ τὴν διὰ τῶν ἐθῶν ὁμοίως ἀγωγήν. Victorium etiam in extremis his laboraſſe, annotatio ejus oſtendit. Vetus Interpres: *et per ſimilia duci* habet. Vide Addenda.

22. Φανερὸν δὴ] Aldina δὴ omiſit. Sequentia vertit Aretinus *Clarum eſt hoc primum quidem quemadmodum in aliis, quod generatio eſt a principio et finis a principio aliquo alterius finis.* Lambini verſionem probat Reizius hanc: *Perſpicuum igitur primum hoc quidem eſt, quemadmodum in aliis ſic et in hac re ortum a principio initium capere, et finem ab aliquo principio naſci, quod ipſum alius finis eſt.* Camerarius dubius hanc eſſe putat loci ſententiam: *Satus hominis eſt procreationis principium quoddam, et procreatio autem eſt finis quidam. Sed finis verus alius eſt, quo natura perficitur, mens et ratio, ad quam pervenitur homine jam ſato atque procreato. Ad hunc igitur ultimum finem tam ipſam procreationem quam educationem morumque conformationem dirigendam eſſe ait.* Reizius ita argumentationem explicare conatur: *Loquitur Ariſtoteles de hominis origine ac perfectione. Origi-*

nis principium est corpus, et perfectionis finis ratio. Corpus animo perficitur, qui est finis perfectionis corporis. Animus ratione perficitur, qui est finis perfectionis animi.

23. ἕξεις — νοῦς] Camerarius aliis quaerendum reliquit, quomodo jam mens perhibeatur habitus, quam alibi οὐσίαν vocet, itemque quo pacto βούλησις. sicut θυμός. expers rationis motus, pertinente voluntate ad rationem inprimis. Victorius haesit etiam in βουλήσει ad habitus animi rationis expertes relata, et putat, Aristotelem in hoc sequi non judicium suum sed consuetudinem, cum et in libro 2. de anima et in primo Rhetoricorum, cum divideret appetitionem, statuisset voluntatem esse appetitionem cum ratione. Sed Ciceronem etiam saepe voluntatem facere rationis expertem. Quod attinet ad dubitationem de mente, quae referri videtur ad ἕξεις τῆς ψυχῆς, vereor, ne, si verba accuratius inspiciantur, vitium aliquod certe ordinis agnoscamus. Si voluisset enim ad ἕξεις referre Philosophus, tum videtur dicendum fuisse ὧν μία μέν ἐστιν ὄρεξις, ἡ δὲ νοῦς. Nunc vero dixit ὧν τὸ μέν ἐστιν — τὸ δὲ νοῦς: quae referuntur commodius ad verba ὥστε καὶ τῆς ψυχῆς ὁρῶμεν δύο μέρη; quibus subjunguntur recte τό τε ἄλογον καὶ τὸ λόγον ἔχον. Quod si iisdem adjunxeris transposita haec: ὧν τὸ μέν ἐστιν ὄρεξις, τὸ δὲ νοῦς, videbis verborum structuram rectam esse, et sententiam cum veritate et doctrina Philosophi congruere. Tum vero verba καὶ τὰς ἕξεις τὰς τούτων δύο τὸν ἀριθμὸν (ὁρῶμεν) referuntur ad habitus corporis et animi diversos, non ad solos animi habitus. Vix retinui manum, quin verba ita translocarem; ita mihi emendatio et necessaria et facilis esse videbatur.

ἡ τὴν τῆς ψυχῆς] Articulum τὴν omisit Victoriana a Morellio repetita. Vetus Interpres *hujus autem eorum quae animae.* Scriptum igitur legit τούτου δὲ τῶν τῆς ψυχῆς.

Ad Caput XIV.

περὶ ταύτην] Praepositionem ex vetere interpretatione receptam in altera demum Editione inseruit Victorius. At

infra libri 8, c. 1. eſt νομοθετητέον περὶ παιδείας, atque ita alibi etiam loquitur. Poſuit quidem Stephani Theſaurus exempla ſtructurae, νομοθετεῖν τι, ſed recentioris Graecitatis; antiqua deſidero adhuc. Idem vetus Interpres verba πρὸς ἀλλήλους omiſit.

3. τῶν γεννωμένων] Aldina τῶν γενομένων praefert.

Σχεδὸν δὴ] Aretinus vertit *fere quidem.*

4. θηλυτόκα] Camerarius θηλύτοκα ſcribendum cenſuit, cum id dicatur, in juniorum conjugio plures naſci ſexus foeminei. Cum quo ſentiens Reizius interpretatur *feminei partus,* tanquam ſit maſculus etiam partus. Video de ſenſu vocabuli conſentire etiam Victorium et ceteros interpretes; mihi tamen non ſolum iſta ſignificatio nova atque inſolens accidit, ſed totum etiam vocabulum ab hoc loco alienum; nec ejus veſtigium extat in loco plane gemino de hiſtoria animalium 7, 1. ubi eſt: ἔπειτα (poſt annos 14) γόνιμα μὲν, (τὰ σπέρματα) μικρὰ δὲ καὶ ἀτελῆ γεννῶσι καὶ οἱ νέοι καὶ αἱ νέαι, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ζώων τῶν πλείστων.

ἐπιχωριάζεται] Formae paſſivae et ſtructurae hoc unum adhuc fuit repertum exemplum. Vetus Interpres *lex datur,* ſed Thom. *laxatur* habet.

οὐ πρὸς τὴν τῶν καρπῶν κομιδὴν] Lambinus *non quod fructus ante tempus colligerentur.* Victorius etiam cum Aretino πρὸς interpretatur *propter;* qua ſignificatione magis παρὰ frequentatur. Cum oraculum Troezeniis datum ignoremus, de ſenſu verborum fruſtra laboramus. Apparet tamen verbis ambiguis luſiſſe oraculi interpretem, uti mos eorum erat. Ceterum rem ipſam docuit eodem modo in Hiſtoria animalium noſter l. c.

5. σπέρματος αὐξανομένου] Aldinum et plurium Victorii codicum ſcripturam σπέρματος reddidit Aretinus atque unice probavit Reizius; σώματος contra Victorius in altera Editione ex Codicibus aliquot et vetere verſione recepit, et vertit Lambinus et Ramus. Prior ſcriptura ex Sylburgiana tranſiit in recentiores, eamque multis rationibus adſtruere conatus eſt Reizius. Ipſa etiam verborum ſtructura alteram (σώματος) damnare videtur: cum enim praeceſſerit καὶ τὰ

τῶν ἀῤῥένων δὲ σώματα βλάπτεσθαι δοκεῖ, quid opus erat ſubjicere ἔτι τοῦ σώματος αὐξανομένου? Annon rectius erat ἐὰν ἔτι αὐξανομένων (omiſſo ſed intellecto σωμάτων) ποιῶνται (οἱ νέοι) τὴν συνουσίαν. Atque hic annotari debet in quibusdam Victorii Codicibus nec σπέρματος nec σώματος ſcriptum adfuiſſe. Deinde verbum πληθύον de ſuccorum copia atque ubertate rectius dici quam de quantitate et magnitudine corporis, vidit et monuit jam olim Victorius, et comparavit locum infra de nutritione infantum ubi eſt ἡ τοῦ γάλακτος πληθύουσα τροφή; quare dubitavit ipſe, an vetus σπέρματος potius ſit praeferendum. Verba ὃν οὐχ ὑπερβαίνει πληθύον ἔτι Reizius interpretatur dicta tanquam ad morem latinum ſcripta ita eſſent ὃν ὑπερβαῖνον οὐκέτι πληθύει. Denique mihi rerum natura ipſa veritatem ſcripturae σώματος demonſtrare videtur. Quid enim certius, quam corporis augmento et incremento tempus aliquod a natura eſſe definitum? Contra ſeminis augmentum incipit quidem ab annis pubertatis, et perficitur ad generationem aptum tum cum corporis incrementum et robur abſolutum eſt; verum nullum plane tempus ſeminis incremento et copiae definitum eſt a natura, quod excedi non poſſit; contra ſeminis incrementum et copia pendet maxima ex parte a nutrimenti natura et copia eo usque, dum corpus ſenectute exuctum ſemine etiam plane caruerit. Verum quidem eſt, corporis incremento nocere maturam ſeminis excretionem; quoniam id multum ad corporis juvenilis robur augendum confert; ſed minime verum eſt certum temporis terminum ſeminis augmento atque incremento eſſe definitum, ultra quem progrediatur nunquam, quoque intercepto corporis incrementum impediatur. Corporis incrementum intra vigeſimum fere annum aetatis conſiſtere ſolet, ſeminis vero incrementum et copia pro natura alimentorum aliasque per cauſas variatur usque ad annum ſexageſimum. Quare equidem ſcripturam σώματος recepi; ſed malim omiſſo σώματος, ut factum in aliquot Victorii Codicibus, ſcriptum ἐὰν ἔτι αὐξανομένων (nempe τῶν σωμάτων) ποιῶνται τὴν συνουσίαν. Verbum denique πληθύειν dicitur pro augeſcere, creſcere, nec ſolum de liquidis rebus, verum etiam de aliis et de corpo-

ribus uſurpatum reperitur. Verba πληθύει ἔτι vetus Interpres vertit *multum adhuc.* Vide Addenda.

6. τὰς δὲ ἑπτὰ] Repete περὶ τὴν ἡλικίαν τῶν. Sequens ἢ μικρὸν reddidit Victorius *aut paulo plus minusve,* Ramus *aut paulo ante,* Lambinus et Sepulveda omiſit. Mihi quaedam deeſſe videntur. Deinceps ἐν τούτῳ habet Aldina et Vaſcoſana.

ἀκμάζουσιν ἡ σύζευξις] Aldina et vetus verſio ἀκμάζουσι habent, quod *vigentibus* reddidit Aretinus; ſed major pars librorum ſcriptorum Victorii ἀκμάζουσα habuit, quod ferri non poteſt. Deinceps articulum ἡ de meo addidi, quia abeſſe non poteſt. Vocabulum παῦλαν vetus Interpres *profectum* vertit. Poſtea ἀρχομένοις Aldinae correxit etiam Camerarius.

ἡ γένεσις] Reizius malebat γέννησις, et Victorius vertit *generatio,* Camerarius *procreatio,* Ramus *ſi procreentur,* Lambinus *ſi ſtatim nati fuerint.* Sequens καταλελυμένης τῆς ἡλικίας Camerarius *effoeta jam aetate,* Aretinus *vergentibus ad,* Victorius *jam fracta aetate,* Lambinus *aetate jam decrepita,* Ramus *aetate jam ad ſept: inclinante.*

7. οἷς οἱ πολλοὶ — καὶ νῦν] Aldinae ſcripturam ὡς — νῦν repetiit fideliter Vaſcoſana: Eaedem verba δεῖ χρῆσθαι omiſerunt. Χρόνους τοὺς περὶ τὴν ὥραν recte Camerarius cum Aretino et Lambino *anni tempus* vertit, Victorius *tempeſtates,* Ramus *anni tempora.* Ceterum menſem Γαμηλιῶνα intelligi, qui in dies brumales incidit, bene ex hoc noſtro aliisque ſcriptorum locis docuit S. Petitus de Legibus Atticis p. 533. ed. Weſſel.

τὴν συναυλίαν ποιεῖσθαι] Bene *contubernium* vertit Camerarius, inepte Zuingerus vel Lambinus συνουσίαν conjecit, quod monuit etiam Hemſterhuſius ad Luciani 2, p. 359. ed. Bipont. Plato Legum 4. p. 196. coelibatum eodem modo μοναυλίαν vocavit. Vetus Interpres *commorationem* vertit, et ſequens δὴ in δὲ mutatum habuit.

τοὺς καιροὺς τῶν σωμάτων] Aretinus *tempora corporum,* Victorius *tempeſtates corporibus aptas,* Lambinus *quibus potiſſimum temporibus corpora optime ſint affecta,* Ramus cum Camerario *tempora corporibus opportuna.* Cicero Legum I, 9.

omitto opportunitates habilitatesque reliqui corporis, moderationem vocis, orationis vim, quae conciliatrix est humanae maxime societatis. De usu ventorum borealium ad generationem inprimis masculorum foetuum multa multis in locis librorum de historia animalium et de generatione disputavit Aristoteles.

8. τοῖς γινωμένοις] Camotiana γενομένοις habere dicitur, nostra scriptura extat in Aldina et Vascosana.

πρὸς πολιτικὴν ἐυεξίαν] *ad civilem habitum* Aretinus, *ad corporis habitudinem quae requiritur in civibus* Victorius, *ad bonam corporis constitutionem civili societati convenientem* Lambinus, *ad optimum civilis corporis habitum* Ramus, *ad habitum laudatum in societate civili* Camerarius.

ἡ θεραπευτικὴ καὶ κακοπαθητικὴ] Vetus Interpres *curis indigens etiam male habens valde:* Aretinus *humilis et imbecilla nimium*, Victorius *qui studio medicorum inducitur (habitus) ac valde multis laboribus partus est*, Lambinus *qui remediis et curationibus eget, quique valde laboriosus et morbis exercitus est*, Ramus *morbosus et medicorum pharmacis obnoxius.* Heinsius *imbecillis nimis morbidusque et qui a medicis dependet totus.* Camerarius *curationis indigens et non ferens labores vel laborum impatiens.* Reizius θεραπευτικὴν esse ait habitum eum, quem quis diligentia et cultura meliorem facit, κακοπαθητικὴν habitum magnis laboribus partum. In Addendis tamen dubitat, an κακοπ. potius sit habitus ejus, qui otio ac desidio languens ad laborem ignavus est, igitur habitus mollis, tener, delicatus. Vide Addenda.

πεπονημένην ἕξιν] Aretinus *laboriosam habitudinem*, Victorius *laboribus assuetum habitum*, Lambinus *habitu corporis laboribus perferendis durato atque assuefacto*, Ramus *robusto et confirmato corpore*, Camerarius *exercitatus laboribus habitus.*

πρὸς ἕνα μόνον] Intelligere oportet πόνον, uti fecerunt Aretinus et Ramus; sed Victorius *ad unam finem* interpretatur, Camerarius *unius tantum modi*, Heinsius *ad unam tantum actionem.* Vitiosam equidem scripturam censeo vulgarem, et ἓν scribendum. Deinceps ἐλευθερίων habet Aldina et Vascosana.

9. ἀραιᾷ τροφῇ] Aretinus cum vetere Interprete *ſubtili alimonia*, Victorius *alimento tenui*, Lambinus *alimento nimis tenui ac ſubtili;* Ramus inepte *alimento noxio*, Heinſius *tenuiore quam oportet cibo*, Camerarius *tenui victu*.

τινὰ — πορείαν] *iter quoddam* Victorius cum Aretino, Lambino, *quotidianum iter aliquod* Ramus, *ut ſingulis diebus juſtum pedibus conficere aſſueſcant ſpatium* Heinſius.

ἀποθεραπείαν] *ſacra* Aretinus, *cultum* Victorius, *cultum venerationemque* Lambinus, *ad colendum et venerandum ſacra pulvinaria deorum* Ramus. Camerarius monet ἀποθεραπείαν medicis ſignificare curationem corporum poſt exercitationem, quibus illa reficiantur poſt laborem.

τῶν εἰληχότων — τιμὴν] Aretinus *quae ſortitae ſint concipiendi honorem*, Victorius *dearum quae ſunt nactae honorem, ut opem ferant generationi*, Lambinus *quibus ſorte obtigit, ut praeſint gignendis animantibus*. Ramus *qui parturientibus praeeſſe et opitulari exiſtimantur*, Camerarius *quae* (numina) *ſortita ſunt venerationem de procreatione*. Heinſius *qui generationi praeeſſe dicuntur*. Naſcitur jam dubitatio, quid ſit, quod Victorius deas dixerit, et in annotatione Junonem Lucinam nominaverit, cum εἰληχότων ad deos referatur? Diſco ex ejusdem annotatione fuiſſe, qui verba haec referret ad mulieres gravidas, quaſi diceret, *quae hoc decus ſint conſecutae, ut declinarent ſterilitatis maculam*. Mihi in verbis περὶ τῆς γενέσεως vitium videtur ineſſe, et περὶ tollendum aut περὶ τὰς γενέσεις ſcribendum.

τὰ γιννώμενα τῆς ἐχούσης] Vulgatum γενόμενα correxit Reizius cum Zuingero: recte etiam Victorius vertit *quae gignuntur*. Deinceps ἡ ἔχουσα intelligitur ἡ ἐν γαστρὶ ἔχουσα. Inepte enim Zuingerus τῆς τικούσης conjecit. Verbum ἀπολαύοντα vetus Interpres *aſſumentia*, Aretinus vertit *ab ea capere videntur*, Victorius *ad ſe ducere non parum ab ea*, Lambinus *multa a matre contrahere*, Ramus inepte *e matris utero victum alimentumque capiunt*, Heinſius *a matre bona pariter ac mala foetus trahunt*. Optime Camerarius *foetus contagione geſtantis affici*.

10. Περὶ ἀποθέσεως] Vetus Interpres *reservatione*, Aretinus, Victorius, Lambinus, Ramus et Camerarius *expositione* vertunt. Heinsius *tolli* posuit, et Piccartus admonuit non esse *exponere* sed *tollere*, proprie *seponere atque usu excludere*. Reizius idem monuit, addens apud Lacedaemonios loco, quo infantes improbati a judicibus publicis projiciebantur, ἀποθέται nomen fuisse. Auctor Plutarchus Lycurgi c. 16. πεπηρωμένον *orbatum natura* Aretino, *mancum debileque* Victorio et Lambino *mutilum mancumve* Camerario et Heinsio, *orbum mutilumve* Ramo.

Διὰ δὲ πλῆθος] Aretinus vertit: *In aliis vero si mores institutioque civitatis prohibeat natos exponere, ac multitudo tanta prolis alicui contigerit, ut duplicatus sit filiorum numerus: nam is definitus esse debet ad multitudinem nimiam evitandam: antevenire oportet, ne foetus concipiantur. Nam postquam concepti sunt, et sensum aut vitam acceperint, nefas est attingere eos.* Apparet eum graece scriptum hunc locum ita habuisse: περὶ δὲ τῶν ἄλλων, ἐὰν ἡ τάξις τῶν ἐθνῶν κωλύῃ — τῶν γιγνομένων, καὶ τὸ πλῆθος τῶν τέκνων τινὶ γένηται τοσοῦτον, ὥστε διπλασιασθῆναι τὸν ἀριθμὸν τῶν υἱῶν· ὡρίσθαι γὰρ δεῖ τ. τ. τὸ πλῆθος· ἐμποιεῖσθαι δεῖ et cetera. Lambinus *propter multitudinem autem liberorum ne plures sint, quam expediat, si gentium instituta et leges vetent procreata exponi, definitum esse oportet procreandorum liberorum numerum. Quod si quibus inter se copulatis et congressis plures liberi, quam definitum sit, nascantur, prius — abortus est foetui inferendus.* Ramus cum Victorio verba transtulit sententiae ratione non habita. Camerarius in vulgari Aldinae scriptura ἰδῶν — ὥρισται γὰρ δὴ — ὅσιον καὶ τὸ διωρισμένον si aberravit, non mirum. Heinsius periphrasi usus difficultatem vitavit. In libro Camerarii ἰδιῶν fuit, quod ex vetere interprete et suis libris mutavit Victorius, qui reliqua etiam vitia correxit. Reizius, qui Aretini nec hic nec alibi rationem habuit, nec de vitio loci suspicatus, voluit τάξιν ἐθνῶν h. l. esse descriptionem a gentibus factam numeri liberorum, quantum liceat alere. Quod mihi non videtur. Deinde verba μηδὲν ἀποτίθεσθαι τῶν γιγνομένων jungunt cum verbo κωλύῃ Lambinus,

Ramus et Conringius; quo facto apodoſin deeſſe rationi monet Reizius. Itaque Conringius lacunae notam appoſuit, contra Lambinus ὁρίζεσθαι δεῖ τῆς τ. τ. πλῆθος ſcribi voluit, omiſſa particula γάρ. Reizius locum ita ordinat atque interpretatur: ἐὰν ἡ τάξις τῶν ἐθνῶν κωλύῃ τὸ πλῆθος, μηδὲν ἀποτίθεσθαι δεῖ τῶν γιγνομένων. Idem adhuc mirabilius ſequentia interpretatur: *non oportet ſupernumerarios partus abjicere, ſed oportet legitimo numero liberorum completo facere finem procreandi.* Denique παρὰ ταῦτα refert non ad συνδυασθέντων, (quod ait dictum eſſe ὁμηρικῶς uti Il. 16, 531. ὅ, τί οἱ ὦκ' ἤκουσε μέγας θεὸς εὐξαμένοιο et Ody. 9, 256. ἡμῖν δ' αὖτε κατεκλάσθη φίλον ἦτορ δειδιότων) ſed ad γίγνηται, ut ſit παρὰ ταῦτα τὰ ὡρισμένα περὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν τέκνων; et ad γίγνηται intelligit τι. Mihi ratio Reiziana plane falſa et hiſtoriae contraria videtur eſſe. Numerum enim liberorum alicubi legibus aut inſtitutis definitum fuiſſe, traditum non legimus; ſed numerum familiarum et patrimoniorum magnitudinem aliquot gentium reſpublica definierat; in plurimis etiam Graeciae civitatibus exponere aut tollere liberos licebat parentibus; unius Thebanorum civitatis legem memoravit ſupra Ariſtoteles, quae liberos vel exponi vel tolli vetabat. Huc igitur nunc reſpicit Philoſophus. Deinde membra quaedam orationis turbata eſſe et transpoſita, manifeſtum mihi videtur. Denique verbum συνδυασθέντων inepte infartum eſt, tanquam ſi infans hominibus extra illam vel matrimonii legitimi vel concubitus illegitimi conjunctionem naſci poſſit. Mihi ſcriptura libri, quam Aretinus reddidit omnium maxime placeret, ſi de libri auctoritate conſtaret. Schloſſeri conjectura ἐὰν ἡ τάξις τῶν ἐθῶν καλὴ ᾖ vix memorari merebatur.

τὴν ἄμβλωσιν] Multi interpretes inque iis Schloſſerus remedii inhumanitatem in noſtro accuſant, obliti loci Platonici a Camerario etiam comparati libro 5, de republica p. 25. τὰ δὲ τῶν χειρόνων (ἔκγονα) καὶ ἐάν τι τῶν ἑτέρων ἀνάπηρον γίγνηται, ἐν ἀπορρήτῳ τε καὶ ἀδήλῳ κατακρύψομεν, ὡς πρέπει. deinde p. 27. μάλιστα μὲν μηδ' εἰς φῶς ἐκφέρειν κύημα μηδὲν, ἐὰν γίγνηται· ἐὰν δέ τι βιάσηται, οὕτω ἐκτιθέναι ὡς οὐκ οὔσης τροφῆς

τῷ τοιούτῳ. Qui poſterior locus quid aliud niſi abortum violentum habet et expoſitionem liberorum?

11. πρεσβυτέρων — γεγηρακότων] Vetus Interpres poſterius *decrepitorum*, Aretinus *ſeniorum* — *ſeneſcentium* vertit, Victorius unam eandemque aetatem utroque vocabulo ſignificari cenſet. Lambinus *grandiorum natu* — *ſenio confectorum*. Ramus *ſeniorum* — *aetate confectorum*. Camerarius et Heinſius recte *decrepitorum* — *imbecilla vero ſenum*. Ammonius in Γέρων docet aetatis ſeneſcentis hunc ordinem, ἀνὴρ προβεβηκὼς ἡλικίᾳ, idem qui ὠμογέρων, hunc ſequitur γέρων, hunc πρέσβύτης vel πρεσβύτερος, denique hunc ἐσχατόγηρως. Reizius tamen hoc ipſo Ammonii loco poſito, unde Victorii errorem convincit, τοὺς γεγηρακότας ſenes vietos, πρεσβυτέρους ſeniores interpretatur.

διὸ κατὰ] Repete cum Camerario et Lambino ὡρίσθω. Aretinus *Quapropter illud maxime tempus probandum eſt, in quo maxime intelligentia viget.*

ποιητῶν τινες] Solonem praecipue ſignificari monuit cum Camerario Victorius, cujus fragmentum aetates hominum per ſeptenarium numerum deſcribens a Clemente ſervatum exhibent Analecta Veter. Poet. Brunckiana I, p. 64. Eadem tamen ratione noſter ſaepiſſime etiam in Hiſtoria animalium uſus eſſe reperitur; unde Solonicam rationem Athenis increbuiſſe colligo.

12. τῆς εἰς τὸ φανερὸν γεννήσεως] Male Aretinus vertit *in aperto procreandi*, Victorius *procreatione liberorum quae palam ſit*, Lambinus cum Camerario *procreatione manifeſta*, Ramus *ab omni procreationis ſtudio*, Heinſius *generatione ſenſim abſtineri*. Schloſſerus *die Zeugung der öffentlich anzuerkennenden Kinder*. Garvius verba εἰς τὸ φανερὸν omiſit. Omnes vero a ſenſu aberrarunt, quem verba Platonis ſupra poſita e libro 5. Reipublicae optime declarant μηδ᾽ εἰς φῶς ἐκφέρειν κύημα μηδέν.

ἢ πρὸς ἄλλον] Haec omiſit Aretinus, ad παιδεραστίαν pertinentia, uti cenſet Victorius, cum alii praeceptum hoc mulieri datum putent, ne cum alieno marito conſueſcat.

πόσις] Aretino, Lambino, Ramo et Heinſio *conjux*, Victorio *ſponſus*, Camerario *maritus*, qui comparavit locum Sophoclis Trachin. 550. ubi Deianeira: φοβοῦμαι, μὴ πόσις μὲν Ἡρακλῆς Ἐμὸς καλῆται, τῆς νεωτέρας δ' ἀνήρ.

Ad Caput XV.

οἴεσθαι] Repete δεῖ. Sequens τὴν τροφὴν habet difficultatem, ſi cum διαφορὰν εἶναι jungere velis; facilior eſſet ſtructura, ſi ſcriptum eſſet ὁποία τις ἂν ᾖ ἡ τροφή.

Φαίνεται δὲ] Aldina τε habet, quod non diſplicebat Reizio: Sequens εἰσάγειν Victorius e veteri verſione, ubi eſt *inducere*, ductum ſubſtituit Aldino ἀεί. Aretinus vertit: *quibus cura eſt aſſidua bellicae habitudinis*, Camerarius vitium notavit, ſed corrigere non potuit.

πληθύουσα] Aldina πλήθουσα. Aretinus vertit *nutrimentum lactis*, Victorius *lactis alimentum copioſum*, Lambinus *lactis naturam exuberantem eſſe alimentum* etcet. Ramus *lactis copioſus uſus*. Equidem haec praecipi puto foetis, non infantibus. Quid enim opus erat his actis nutrimentum commendare? at foetis utile erat genus cibi praecipere et potus, quo ſit utendum, dum infantes lacte materno aluntur. Primum igitur praecipit cibis iis uti, qui lactis abundantiam faciunt. Haec eſt τροφὴ γάλακτος πληθύουσα. Deinde vini uſu interdicit matribus lactantibus: quia morbos graves vini uſus gignat nutrici atque infanti lactenti. Stultum erat vini uſu infantibus interdicere.

2. κινήσεις] Idem praeceptum copioſius explicat Plato libro 7 Legum p. 325.

ὀργάνοις μηχανικοῖς] Annotavit Victorius ſerperaſtra Varronis, quibus infantum membra diſtorta corrigerentur. Locus eſt de Lingua latina 8, c. 5. ſed haec ſunt ab hoc loco aliena. Camerarius σπάργανα καὶ λίκνα, cunas et incunabula intelligi putabat. διαστρέφεσθαι vetus Interpres *deſluere* vertit.

Κελτοῖς] De Germanorum infantibus Rheno immerſis narrant hiſtoricorum libri; quem morem barbaris relinquendum cenſuit Galenus libro primo ὑγιεινῶν, annotante Came-

rario: Ceterum ὑποβάπτειν *abluere* vertit vetus Interpres, et ψυχρὸν omisit, sed Thom. habet.

3. ἀρχομένων] Comparabat Reizius cum loco Capitis 14, sect. 10. ἐὰν δέ τισι γίγνηται — συνδυασθέντων. sed locus ille de vitio suspectus est. Igitur cum Sylburgio ἀρχομένους scriptum malim. In Aldina ἀρχομένῳ est. Deinceps verba ἐκ προσ. δ' ἐθίζειν omisit Aretinus, *gradatim* vertit vetus Interpres. Ad sequens πρώτην intellige ἡλικίαν.

5. σπουδαζομένων] Zuingeri vel Lambini conjecturam σπουδασθησομένων ut non necessariam spernit Reizius; dictum enim esse, tanquam sit τῶν ὕστερον διατριβῶν. Aretinus tamen vertit *quae postea serio erunt facienda*, et vetus Interpres *posterius studendorum*. Platonis consensum de eadem re ex libro primo Legum annotavit Camerarius; sed de aetate puerorum litteris discendis admovenda idem Plato libro septimo dissentit.

6. οἱ κωλύοντες ἐν τοῖς νόμοις] Platonem tangi, vidit Camerarius, qui libro septimo legum p. 328. omni modo cavendum monet, ne infantes ad clamores et fletus irritentur: τοῖς δὴ παιδίοις τὸ δήλωμα ὧν ἐρᾷ καὶ μισεῖ κλαυμοναὶ καὶ βοαὶ etcet. Male vertit Aretinus *qui legibus prohibent*, Victorius *qui legibus vetant* ut Lambinus, *qui suis legibus vetant* Ramus, *lege interdicunt* Heinsius. Solus Camerarius recte *non recte vetant in suis legibus prohibentes*. Ceterum διατάσεις κατὰ τοὺς κλαυθμοὺς vetus Interpres scriptum vertit *cohibitiones in ploratibus*.

διατάσεις — διατεινομένοις] Aretinus *cohibitiones atque interruptiones ploratus — laborantibus*. Victorius *contentiones — cum contendunt vocem*. Lambinus *contentiones vocis — vocem contendentibus*. Ramus *contentiones — obtinentibus*. Camerarius *contentio — in contentionibus*. Vetus etiam Interpres *qui cohibentur*.

κάθεξις] Victorius annotavit locum libri 2. de ortu animalium, ubi spiritum retentum vires corpori admovere dicat. Nescio, an dicat locum I, c. 6. ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ πάντων τούτων ἀνάγκη κατασχόντας τὸ πνεῦμα προϊε-

σθαι τὴν γονήν. Inter palaeſtrae exercitia ſpiritus retentionem ſaepe memorant Galenus et Plutarchus.

ἔσται] Vetus Interpres *erunt* vertit. Idem pro ἀπολαύειν *aſſumere* reddidit.

7. τῶν ἀνελευθέρων] Revocavi Aldinae et Camotianae ſcripturam, cui ἀνελευθερίας ſubſtituerunt cum Victorio recentiores Editiones, quae articulum τῆς ſaltem addere debuerant. Noſtram ſcripturam vertunt Aretinus, Victorius et Lambinus.

ὥσπερ ἄλλο τι] Reizius cum Lambino εἴπερ malebat. Sed etiam alibi in his libris eadem forma reperitur. Camerarius putabat etiam hic Platonica reſpici, inprimis locum ſeptimi de Legibus p. 378. τὰ δὲ τῶν αἰσχρῶν σωμάτων καὶ διανοημάτων καὶ τῶν ἐπὶ τὰ τοῦ γέλωτος κωμῳδήματα τετραμμένων κατὰ λέξιν τε καὶ ᾠδὴν καὶ κατὰ ὄρχησιν, καὶ κατὰ τὰ τούτων πάντων μιμήματα κεκωμῳδημένα, ἀνάγκη μὲν θεάσασθαι καὶ γνωρίζειν· ἄνευ γὰρ γελοίων τὰ σπουδαῖα, καὶ πάντων τῶν ἐναντίων τὰ ἐναντία μαθεῖν μὲν οὐ δυνατόν, εἰ μέλλει τις φρόνιμος ἔσεσθαι, ποιεῖν δὲ οὐκ ἂν δυνατοὶ ἀμφότερα, εἴ τις αὖ μέλλει καὶ σμικρὸν ἀρετῆς μεθέξειν. ἀλλὰ αὐτῶν ἕνεκα τούτων καὶ μανθάνειν αὐτὰ δεῖ, τοῦ μή ποτε δι' ἄγνοιαν δρᾶν ἢ λέγειν ὅσα γελοῖα, μηδὲν δέον· δούλοις δὲ τὰ τοιαῦτα καὶ ξένοις ἐμμίσθοις προστάττειν μιμεῖσθαι. Sed pertinent haec ad comica et ſatyrica Graecorum dramata et ſpectacula, de quibus noſter poſtea ipſe tradit.

ἀτιμίαις — καὶ πληγαῖ] Si verba bene habent omnia, velim equidem ſcire diſcrimen illud, quod eſſe debuit inter ἀτιμίας καὶ πληγὰς et ἀτιμίας ἀνελευθέρους. Equidem putabam πληγὰς inprimis eſſe inter poenas ſervorum et praecipue nomine ἀτιμιῶν ἀνελευθέρων intelligi. Itaque ἀτιμίας, cum jungantur verberibus, vix licebit interpretari de genere illo, quod interdum in liberos etiam homines ſtatuebatur. Video etiam Platonem libro 7 Legum p. 332. ubi pueros ſexennes caſtigat, ἀτιμίαν excipere: τρυφῆς δ' ἤδη παραλυτέον κολάζοντα μὴ ἀτίμως.

8. λόγους ἀσχήμονας] *actus deformes* Aretinus, *fabulas obſcenas* Victorius, *fabulas indecoras et deformes* Lambinus, *ſpectacula fabularum impudicarum* Ramus, *recitationes indeco-*

ras Camerarius, *ſabellas parum verecundas* Heinſius. Mihi θεωρεῖν λόγους ἀσχήμονας inſolens videtur eſſe et dictio et ſententia, et fere ſuſpicor vitii aliquid ineſſe vocabulo λόγους, praeſertim cum ſequens membrum memoret γραφὴν et ἄγαλμα. Poſtea ἐστὶ pro ἔστω habet Aldina.

τωθασμὸν] *laſciviam mos tribuit* cum vetere Interprete vertit Aretinus, Ramus, Victorius et Heinſius. *probra talia* Camerarius, memorans cultum Γενετυλλίδος, Εἰληθυίας et Ithyphallorum feſtos dies a feminis celebratos. *laſciviam atque irriſionem ſubobſcenam* Lambinus; Priapum, Venerem, Bacchum et id genus alios deos memorat Heinſius. Victorius locum Athenaei 14, p. 622. de Ithyphallis comparavit, ubi eſt εἶτα προστρέχοντες ἐτώθαζον οὓς ἂν προέλοιντο. Sed phallophori iſti in ſcena iſta agunt et loquuntur; hic de templis ſermo eſt. Vide Addenda.

πρὸς δὲ τούτοις] Vulgatum τούτοις correxit Reizius, προσέρχεσθαι intelligens, quod verbum potius inſerendum cenſeo, *ad hos* tamen vertit Victorius, ceteri *apud hos*. Lambinus ita: *verumtamen hos deos permittit lex iis, qui — et pro ſe et pro liberis et pro uxoribus venerari et omni cultus genere maςtare.* Verba καὶ γυναικῶν omiſit vetus Interpres.

τοὺς ἔχοντας — προήκουσαν] Haec omiſit Aldina, verſio Aretini et Victorii; margo Iſingr. haec habet pro iis: τοὺς πρεσβυτέρους.

9. οὔτ' ἰάμβων] Plato Legum 11, p. 168. ποιητῇ δὲ κωμῳδίας ἢ τινος ἰάμβων ἢ μουσῶν μελῳδίας μὴ ἐξέστω μήτε λόγῳ μήτε εἰκόνι, μήτε θυμῷ μήτε ἄνευ θυμοῦ μηδαμῶς μηδένα τῶν πολιτῶν κωμῳδεῖν. Semus Delius Athenaei 14, p. 622. οἱ αὐτοκάβδαλοι καλούμενοι ἐστεφανωμένοι κιττῷ σχέδην ἐπέραινον ῥήσεις, ὕστερον δὲ ἴαμβοι ὠνομάσθησαν αὐτοί τε καὶ τὰ ποιήματα αὐτῶν. Unde apparet ἰάμβους fuiſſe uti comoediam, genus dramatis et ſpectaculi in theatris Graecorum publice exhibiti.

μέθης] *ebrietatis* vertunt omnes praeter Heinſium, qui *priusquam juſtam jam attigerint aetatem ac cum caeteris accumbere ſimulque poculis ex more invitare ſeſe mutuo licuerit* cautius et rectius poſuit. Noſter infra 8, 5. πότερον παιδιᾶς ἕνεκα καὶ ἀναπαύσεως (δεῖ μετέχειν) καθάπερ ὕπνου καὶ μέθης·

ταῦτα γὰρ καθ' αὑτὰ μὲν ἔτι τῶν σπȣδαίων ἀλλ' ἡδέα, καὶ ἅμα παύει μέριμναν. — διὸ καὶ τάττȣσιν αὐτὴν, (τὴν μȣσικὴν) καὶ χρῶνται πᾶσι τȣ́τοις ὁμοίως ὕπνῳ καὶ μέθῃ καὶ μȣσικῇ· τιθέασι δὲ καὶ τὴν ὄρχησιν ἐν τȣ́τοις. Eſt igitur potius *μέθη* compotatio illa amicorum in conviviis, ubi menſis ſublatis *πότος* procedebat, et merum vinum bibebatur. Hinc *μέθη εὐώδης* apud Hippocratem Epidem. 5, p. 1157. potus liberior vini *εὐώδȣς*. Quid clarius loco Platonis libro 2 Legum p. 98. *εἴγ' εἴη τοιαύτη μὲν μέθη, τοιαύτη δὲ παιδιὰ, μῶν ȣ̓κ ὠφεληθέντες ἂν οἱ τοιȣ̃τοι συμπόται καὶ μᾶλλον φίλοι ἢ πρότερον ἀπαλλάττοιντο ἀλλήλων.* Hinc Sophoclis illud *τὸ μεθύειν πημονῆς λυτήριον* ridiculus ſit, qui de ebrietate interpretetur. Multa huc pertinentia poſuit Athenaeus 2, p. 40. ubi verba *ἀπὸ μέθης καὶ ἡ τῆς κωμῳδίας καὶ ἡ τῆς τραγῳδίας εὕρεσις* ſatis bene vertunt ex compotatione et temulentia comoediae etiam et tragoediae inventio. Platonis locum initio libri 9. de Republica: *ὅταν τὸ θηριῶδές τε καὶ ἄγριον τῆς ψυχῆς ἢ σίτων ἢ μέθης πλησθὲν σκιρτᾷ.* Cicero de Divinatione I, 29. vertit: *illa autem pars, in qua feritas quaedam ſit atque agreſtis immanitas, cum ſit immoderato ſtupefacta potu atque paſtu, exſultare.*

κατακλίσεως — κοινωνεῖν] Scilicet in conviviis pueris intra certam aetatem accumbere non licebat, ſed aſſidebant. Ita Autolycus victor pancratio apud Xenophontem in Convivio I, 8. *παρὰ τὸν πατέρα ἐκαθέζετο, οἱ δ' ἄλλοι κατεκλίθησαν.* ubi vide annotata. Similiter Plutarchus in Convivio Sapientum p. 11. Hutten. de Meliſſa Periandri uxore: *παρῆλθε μὲν ἡ Μέλισσα καὶ κατεκλίθη παρὰ τὸν Περίανδρον, ἡ δ' Εὔμητις* (filia) *ἐκάθισε παρὰ τὸ δειπνεῖν.*

τȣ̃τον — τὸν λόγον] Male Victoriana *τȣ́των* habet, quod Zuingeriana tamen correxit; item Victorii verſio *de his rebus locuti ſumus.* Deinceps *ἐνστήσαντες* Aldina habet, noſtram ſcripturam probavit etiam Camerarius. *inſiſtentes* vertit vetus Interpres.

10. *Θεόδωρος*] Philippi Macedonis aetate floruiſſe, eique Aeſchinem oratorem in adoleſcentia tertiarum partium actorem fuiſſe ex Demoſthene *περὶ παραπρ.* p. 418. memorat Reizius, locum Diogenis Laertii 2, ſ. 104. et Aeliani v. h. 14, 20. obiter

obiter corrigens. De eodem eſt locus Pauſaniae I, 37, 2. Cf. Perizonii annotationem ad Aelianum l. c.

προεισάγειν — θεατῶν] priorem introire, in ſcenam prodire. Male προσάγειν Aldina dedit. θεάτρων ex vetere interprete recepit Victorius in altera Editione, unde aſſumſit Reizius. Ceterum ad verba ἔλεγε τὸ τοιοῦτο merito offendit Camerarius, qui haec annotavit: *Quod vero hoc dictum eſt? Factum enim magis exponitur hiſtrionis. Niſi aliquis conjecturam de eo capere dicti poſſe videatur, aut libeat ſuſpicari iſta eſſe mutila.*

καὶ πρὸς τὰς τῶν πραγμάτων] Vetus Interpres *et ad eas quae rerum uſuum*, ſed Thom. vocem *uſuum* omiſit. Mihi ſcriptum legiſſe videtur πρὸς τὰς τῶν πραγμάτων χρήσεις, quod unice probo.

δυσμένειαν] Victorius *odium*, Aretinus *vel obſcenitatem vel improbitatem*, Lambinus *vel turpitudo vel animi offenſio*, Ramus *inprimis nequitia omnis atque laſcivia.* Camerarius *in quibus aliquid eſt improbitatis aut malevolentiae.* Heinſius *quae ſceleſta ſunt aut execranda.* Vetus Interpres *infectionem aut inhaeſionem* vertit.

θεωροὺς τῶν μαθήσεων] Plato quoque libro 7, Legum p. 333. ſeptennes pueros et puellas ad diſcendum ſeparat et convertit.

11. οὐ καλῶς] Pubertatem enim anno XIV. aſſignant, id eſt ſecundae ἑβδομάδι, cum qua tamen non congruit ſemper.

τάξιν τινὰ] *inſtitutionem circa pueros* Aretinus vertit; *ordinem* Victorius, ſed in annotatione *puerorum moribus inſtitutio an debeat adhiberi aliqua.* Lambinus *in puerorum inſtitutione aliqua ordinis deſcriptio adhibenda.* Ramus *ullane puerorum debeat eſſe diſciplina.* Camerarius *utrum ordo aliquis de pueris ſit inſtituendus.* Heinſius *utrum ulla puerorum eſſe in civitate diſciplina debeat atque inſtitutio.* Hanc poſtremam rationem ipſe etiam amplector. In poſtremo vetus Interpres *oportet eſſe hanc*, ſed Thom. *oportet omne hunc.* Videtur igitur ſcriptum legiſſe melius: ποίαν τινὰ εἶναι δεῖ ταύτην.

Ad Aristotelis Politicorum Librum VIII.

Ad Caput I.

1. δεῖ γὰρ πρὸς] Vetus Interpres δεῖ δὲ πρ. scriptum vertit, non male!

2. αὐτὸν αὐτῷ — τῶν πολιτῶν] Vetus Interpres *civium ipsorum aliquem sibi esse.*

3. καὶ τοῦτο. Sylburgii emendationem κατὰ τοῦτο approbat Reizius, quoniam Philosophus non versetur in Lacedaemoniorum laudibus commemorandis, sed prout materia suppetit, eos vituperet, interdum laudet.

4. Τίς δ' ἐστὶν ἡ παιδεία] Addit vetus Interpres *praevalens aliis,* quasi ἡ κρατιστεύουσα τῶν ἄλλων additum in suo libro legisset; sed Thomae exemplum omisit verba illa.

τῆς ἐμποδὼν] *disciplina vulgari* interpretatur Reizius, vetus Interpres *ex ea quae ad activam vitam.* Idem deinceps *nulli palam,* δῆλον οὐδενί.

τὰ περιττὰ] *cognitio rerum eximiarum, cujusmodi est scientia rerum naturalium ac divinarum* Victorio, *studia rerum naturalium et mathematicarum* Reizio.

εἴληφε κριτάς τινας] *assertores aliquos nacta sunt* Victorius vertit, comparans ex libro I. de anima c. 2. locum: πάντα γὰρ τὰ στοιχεῖα κριτὴν εἴληφε πλὴν τῆς γῆς: quem vertit: cuncta elementa adepta fuisse quempiam, qui dixerit ex ipsis solis constare animum. Non opus est igitur Reizii conjectura εἴληχε.

διαφέρονται καὶ πρὸς] Equidem olim fuiſſe ſcriptum ſuſpicor διαφέρονται καὶ περὶ τῶν πρὸς τ. ἀ. αὐτῆς.

Ad Caput II.

ἐλευθέρων — ἀνελευθέρων] Malim ἐλευθερίων — ἀνελευθέρων. huc enim redit in ſectione 2. ἔστι δὲ καὶ τῶν ἐλευθερίων ἐπιστημῶν etcet.

ὅτι τῶν τοιούτων. Reizius malebat Ἔτι δὲ τ. itaque ſcripſit. Neceſſarias, inquit, non omnes diſcendas eſſe, docuit jam, cum dixit, aliarum eſſe liberale munus, aliarum illiberale. Nunc oſtendit, rerum non neceſſariarum, quas vocat ſimpliciter utiles, quae ſint diſcendae: Verum Philoſophus nondum docuit, ſed propoſuit tantum, rerum utilium neceſſarias eſſe non omnes diſcendas. Cauſam nunc demum docere inſit, exorſus a vulgari tum deſcriptione artium in artes liberales atque illiberales. Illa vero diſtinctio, quam ſumſit Reizius, rerum non neceſſariarum, quas vocat ſimpliciter utiles, nuſpiam apparet in verbis Ariſtotelis, niſi cum Reizio οὐ πάντα retuleris ad antecedens τῶν χρησίμων. Atqui haec ratio non procedit; nam artium et rerum utilium neceſſarias quidem ad doctrinam puerilem admittendas eſſe et recipiendas, plane cenſuit Philoſophus, verum non omnes. Exceptionis rationem repetit a vulgari diſtinctione artium liberalium atque illiberalium; cujus quae ſit vis, ſtatim docere incipit; unde concludit, quasdam earum nec ad vitam beatam nec ad civilem nec ad moralem pertinere. Novam rerum utilium per ſe diſtinctionem excludit etiam ſequens ſectio 2. ἔστι δὲ καὶ τῶν ἐλευθερίων ἐπιστημῶν etcet. quae verba interpretantur alteram partem diſtinctionis antea poſitae ἔργων ἐλευθέρων (rectius ἐλευθερίων) καὶ τῶν ἀνελευθέρων Lambini verſio ſequitur talem fere ſcripturam: οὐκ ἄδηλον· ἀλλ' οὐ πάντα. διῃρημένων γὰρ τῶν τε — φανερὸν, ὅτι τῶν τοιούτων etcet.

Βάναυσον] Alterum hoc βαν. omittit Cod. Lipſ. ut ſequens δεῖ Camotiana.

καὶ ταπεινήν] Codex Lipſ. κατὰ πεινήν.

καταβεβλημένας] *in uſu communi poſitae* Victorius: ſtatim ſequitur παιδεύματα καταβεβλημένα. Comparat praeterea Vict. locum ex I ad Nicomachum: καίτοι πολλοὶ λόγοι πρὸς αὐτὰ καταβέβληνται. non adeo ſimilem. Vetus Interpres *praemiſſae* et ἐπαμφοτερίζουσι vertit *ad utrumlibet ſe habent.*

3. τέταρτον ἔνιοι] Victorius de tribus prioribus comparat locum Terentii in Eunucho 3, 2, 23. *Fac periculum in litteris, fac in palaeſtra, in muſicis quae liberum ſcire adoleſcentem aequum eſt, ſolertem dabo.* De pictura Plinius 35, c. 10. *Pamphili* (Apellis praeceptoris) *auctoritate effectum eſt Sicyone primum deinde et in tota Graecia, ut pueri ingenui ante omnia graphicen hoc eſt picturam in buxo docerentur, reciperetur que ars ea in primum gradum liberalium.* Locum eundem poſuit Reizius, qui ſimul de errore Winkelmanni noſtratis admonuit, cum Sicyonem patriam Pamphili poneret, qui fuerit Macedo, ſed Sicyone docuerit.

ἤδη διαπορήσειεν] Vocabulum ἤδη omiſit vetus Interpres.

αὕτη γὰρ ἀρχὴ] Cum priores Interpretes αὕτη ad σχολὴ (in verbo σχολάζειν latens) retuliſſent, Victorius potius ad antecedens φύσις referendam cenſuit: quocum equidem ſentio. Contra Reizius cum illis facit, et interpretatur dictum, quaſi eſſet: αὕτη γὰρ ἀρχὴ, ἀρχὴ πάντων. Sed docere neglexit, qui σχολὴ dici poſſit ἀρχη πάντων.

τέλος γὰρ ἀναγκαῖον] Senſum vidit et reddidit Reizius: *alioqui vitae humanae finem neceſſe foret ludum eſſe.* Sed verba non reſpondent, niſi ἂν ἦν inſeras ante ἀναγκαῖον.

4. τῆς ἀσχολίας — δεῖ σχολάζειν] Haec deſunt in Cod. Lipſ. qui deinceps παιδείαν ἡμῖν habet, poſtea vero παιδικαῖς.

διὰ τοῦτο δεῖ] Haec eſt apodoſis, quae reſpondet initio illi Εἰ δὲ τοῦτο ἀδύνατον. Haec ratio etiam Lambino placuit, neque eam improbat Reizius; monet tamen, ita debere διὰ τοῦτο non cum verbo δεῖ ſed cum altero εἰσάγεσθαι conſtrui. Ipſe cum Victorio apodoſin repetit a verbis καὶ μᾶλλον ἐν ταῖς ἀσχολίαις.

χαιροφυλακοῦντας] Ita Aldina, Mor. Zw. et Cod. Lipſ. *χαιροφυλακτοῦντας* dedit Reizius cum aliis. Ipſe adhuc dubito.

ἐν τῇ διαγωγῇ σχολήν] Statim ſequitur rectius *πρὸς τὴν ἐν τῇ σχολῇ διαγωγήν*. Poſtea vero *πρὸς τὴν σχολὴν καὶ διαγωγήν*. Sequens *ἅττα* vulgato *ἄττα* monente Sylburgio ſubſtituit Reizius.

6. *οἱ πρότερον*] Victorius monet eosdem ſupra dici *οἱ ἐξ ἀρχῆς ἔταξαν ἐν παιδείᾳ*, hic vero dicitur *εἰς παιδείαν ἔταξαν*.

χρηματισμὸν] Camotiana *χρηματικόν*.

δοκεῖ δὲ καὶ γραφικὴ χρήσιμος] Victorii prior Editio annotavit plures libros habere ſcriptum *γραφικὰ χρήσιμα* quosdem *γραφικὴ χρησίμη*. Poſterior lectio eſt etiam in Cod. Lipſ. Ceterum variata verborum ſtructura induxit Lambinum in eam opinionem, ut cenſeret inſerenda haec verba: *οὐδ' ὥσπερ ἡ γραφική*. At ita debebat ſequi: *δοκεῖ γὰρ καὶ αὕτη χρήσιμος εἶναι*. quam ſcripturam vertendo expreſſit Lambinus. Contra recte monuit Reizius curam concinnitatis abſuiſſe hic a Philoſopho, qui ſcribere potuiſſet *οὐδ' ὥσπερ ἡ γραφικὴ πρὸς τὸ κ. τ. τ. τ. ε. κάλλιον*.

παραγαγόντες] Reizius prius membrum cenſet male intellectum et verſum fuiſſe ab Interpretibus; ipſe locum ita interpretatur, quaſi plene ſcriptus ita ſit: *λείπεται τοίνυν τὴν μουσικὴν ὑπὸ τῶν πρότερον εἰς παιδείαν τετάχθαι πρὸς τὴν ἐν τῇ σχολῇ διαγωγήν*. Scilicet recte negat, cum Lambino ex antecedentibus repetendum eſſe *χρήσιμον εἶναι*. Utilem enim eſſe muſicam negat Ariſtoteles. Recte igitur idem Reizius vulgatum *παράγοντες* mutavit in *παραγαγόντες*. Victorius *traducentes* interpretatus in annotatione explicat: *inferioris aetatis homines tanquam abduxerunt ipſam e ſuo proprioque domicilio*.

ἀλλ' οἷον μέν ἐστι] Vetus Interpres: *ſed eſt quidem velut ad epulas vocari congaudere*. ſed Thom. habet: *ſed quale eſt vocari ad menſam opipare paratam*. In altero loco habet: *qui vocent cantaturam naturam tanquam delectantem omnes* Ibi Thom. habet: *deinde nominans quosdam alios. ſubdit et cytharoedum qui omnes demulceat* Verſus hodie non apparet in eo loco Odyſſeae 17, 385. unde ſequens hemiſtichium eſt

ductum. Nec latuit Barnesium, ut ait Reizius, sed meminit ejus tanquam variationis ad locum antea memoratum. Vulgatur etiam οἷον, cui οἷον substitui, ut sensum adjuvarem. Sequens μὲν propter metrum in μὴν mutandum erit. Quod vulgo sequebatur οἱ καλέουσιν, temerario ausu plane ejecit Reizius, ejusque in locum ex Homeri vulgatis editionibus substituit ἢ καὶ θέσπιν. Interpunctio tantum prava corrigenda erat, et verbum καλέουσι mutandum in καλέονται vel καλοῦνται. Respexit scilicet poetae verba οὗτοι γὰρ κλητοίγε βροτῶν. Ceterum in Editionibus Homeri nunc legitur pro ἅπαντας scriptum non melius ἀοιδόν. Alter locus extat in Odysseae 9, 7. Denique nescio, qui venerit in mentem Reizio haec ponere in annotatione: *Quomodo igitur Aristoteles Homeri testimonio potuit* (voluit) *illud conficere, musicam olim non, ut postea, voluptatis causa esse adhibitam, sed ad otium traducendum. An quidquam inter haec interest?* Equidem nullum vestigium reperi discriminis illius inter haec duo: *voluptatis caussa* et *ad otium traducendum* hoc quidem in loco.

Ad Caput III.

1. τοὺς υἱοὺς] Cod. Lips. τοῖς υἱοῖς, unde vulgatum deinceps ἀναγκαίαν correxi; quanquam etiam χρησίμην mallem is in χρήσιμον mutasset.

νῦν — εἶναι] Haec duo conjungenda sunt more Attico, ut εἶναι abundet. Sequens πρὸ ὁδοῦ γίγνεται Victorius vertit *praevertendo partum est.* Vetus Interpres *nunc tantum nobis esse primum factum est.* Sed Thom. haec omnia omisit.

[ἐκ] τῶν καταβεβλημένων π.] Vitium apertum corrigere tentavit Reizius ita: μαρτυρίαν, ὅτι ἐν τῶν καταβεβλημένων παιδευμάτων, et subaudiendum censuit παιδευτέον τοὺς υἱοὺς ὡς ἐλευθέριον καὶ καλόν. Sed potius inferendum erat ἦν, ita, ὅτι ἐν τῶν κ. π. ἦν. Equidem praepositionem ἐκ tanquam inutilem seclusi; ceterum τότε ante παιδευμάτων insertum malim.

Ἔτι δὲ καὶ τῶν χρησίμων] Ad haec verba, uti ad sequentis periodi ista Ὁμοίως δὲ καὶ τὴν γραφικὴν, repetendum est ex antecedentibus πρὸ ὁδοῦ ἡμῖν γέγονεν. Tandem recta oratione pergit Philosophus sect. 2. Ἐπεὶ δὲ φανερὸν etcet. Conringius igitur, cum non meminisset, repetenda esse illa verba, quae designavimus, nexum horum trium locorum desideravit et orationem hiare dixit. Quod cum negaret Reizius, ipse tamen nec causam quaesivit, cur Conringius ita senserit, nec verba illa repetenda indicavit. Sed praeclare vidit in vulgata scriptura ἀλλ' ὥστιν — ἢ μᾶλλον ἔτι vocabula ἀλλὰ et ἢ esse transposita; igitur emendationem ejus sequi non dubitavi.

πρότερον τοῖς ἔθεσιν] Recte idem vir doctus vulgatum πότερον correxit ex libri 7, c. 15. ubi disputatum fuit πότερον παιδευτέον τῷ λόγῳ πρότερον ἢ τοῖς ἔθεσι. Minus feliciter Sylburgius εἶναι in ἐστὶ mutari, Conringius illud plane deleri voluit.

3. ἀθλητικὴν] Boeotos praecipue respicere videtur. In verbis μίαν — ταύτην intelligitur ἀρετὴν, quod vocabulum duriter omittitur. Verbum λωβώμεναι vetus Interpres vertit *tollentes.*

Εἰ δὲ καὶ] Vulgatum εἴτε καὶ mutavi, ut sensus fieret manifestior.

4. ἠπειρωτικῶν] Conringius Epiri proprie dictae, Lambinus et Ramus mediterraneas gentes, Victorius Asiaticas interpretatur, et Reizius posuit locum Demosthenis, ubi ἐκ πάσης τῆς ἠπείρου est ex omni Asia. Sed tenendum, notionem et ambitum vocabuli ἤπειρος pendere a consensu praecedentium verborum. Hoc igitur in loco, ubi de regionibus littoralibus Ponti agitur ἤπειρος est omnis illa terra continens quae littore maris Pontici cingitur. Vetus Interpres *non marinarum* vertit.

λῃστικά] Aldina λῃστρικὰ habet cum Cod. Lips. Deinceps γυμναστικοῖς καὶ τοῖς πολεμικοῖς scriptum vertit vetus Interpres *et luctativis agonibus et bellicis.*

ἀλλὰ τῷ μόνον] Dictum monet Reizius pro μόνον τῷ πρὸς μὴ ἀσκοῦντας ἀσκεῖν, nisi potius ita scribendum fuerit. Paulo antea αὐτοὺς Λάκωνας habet Cod. Lips.

5. θηρίων τι] Aldina θηρίων ἐδὲν, non inepte! Cod. Lipſ. τι omiſit.

ὥς φησιν ὁ λόγος] *ut ratio dictat* vertit Victorius. Hoc autem ſenſu alii ſcriptores dicunt ὡς ὁ λόγος αἱρεῖ.

Ad Caput IV.

κεφότερα γυμνάσια] Camotiana, Iſingr. Sylburgius κεφοτέρα γυμνασία. Sed illam ſcripturam cum Victorio e vetere Interprete, qui habet *leniora exercitia afferendum:* praefert Reizius, eamque firmat poſtremum ἀναγκαίων γυμνασίων. Plato de Rep. 3, p. 309. αὐτά γε μὴν τὰ γυμνάσια καὶ τὲς πόνες πρὸς τὸ θυμοειδὲς τῆς φύσεως βλέπων — πονήσει μᾶλλον ἢ πρὸς ἰσχύν. Cod. Lipſ. deinceps habet ταῖς Ὀλυμπιονίκαις.

2. Ἔτη τρία] Male Editio Reiziana ἔτι dedit. Deinceps ξηροφαγίαις vertit vetus Interpres a Victorio comparatus, quod merito rejecit Reizius. Eſt ſcilicet in eo *ſiccis alimentis.*

3. εἴποιεν] Haud ſcio an εἴπειεν, aut εἴποι ſcribendum ſit.

καθ' αὐτὰ μὲν ἐδὲ τῶν σπεδαίων] Ita cum Reizio ſcripſi pro καθ' αὐτὰ μὲν, ὅτε τ. σ.

πάνυ μέριμναν] Cod. Lipſ. μεριμνᾶν. Deinceps Victorii verſio quaſi ſcriptum eſſet τάττεσιν ἐν τέτοις reddidit: *ordinant in his ipſam:* Locum enim vitioſum eſſe ſuſpicatur. Ramus vertit: *in eodem loco muſicam reponunt.* Lambinus videtur legiſſe τάττεσι ταῦτα εἰς τὴν αὐτὴν τάξιν. Reizius malebat: τάττεσιν αὐτὴν ἐν παιδιᾷ.

οἴνῳ καὶ μέθῃ] Recte Reizius ὕπνῳ καὶ μέθῃ ſcribendum conjecit. De ſaltatione cum muſica conjuncta laudat idem Homeri locum Odyſſeae I, 151.

Ἢ πρὸς διαγωγὴν] De διαγωγῇ jam antea fuit diſputatum; eam igitur hic ad quaeſtionem revocare non potuit. Quare ſcribendum cenſeo πρὸς τῇ διαγωγῇ *praeter oblectationem otii.*

πρὸς τὴν φρόνησιν] Victorius *prudentiam* vertit, ſed quaerit, an potius ἐπιστήμην voluerit intelligi Philoſophus. Ad

neutrum vero intelligere fe confitetur Reizius, quid valeat mufica. Igitur malit φρόνησιν interpretari dictum pro φρόνημα, *animi elationem.*

4. τοῖς παισὶν] Ita vulgatum τι παισὶν correxit Reizius. Ramus autem haec vertit: *Atqui neque vitae prudentia pueris eft attribuenda:* cujus verfionis rationem fe non perfpicere ait Reizius. Equidem fufpicor Ramum voluiffe fcribi: οὐδὲ διαγωγὴν οὐδὲ φρόνησιν παισὶν ἁρμόττει etcet. Ita vero egregie congruit fequens fententia οὐθενὶ γὰρ ἀτελεῖ προσήκει τέλος. φρόνησις enim recte dici poffe videtur τέλος aetatis virilis, finis et extremus fructus aetatis virilis perfectae. Haec vero minime congruit cum aetate juvenili utpote imperfecta. Contra quomodo διαγωγὴ dici poffit τέλος aetatis perfectae et virilis, equidem nefcio. Eft enim oblectatio otii et remiffio a laboribus vel familiaribus vel civilibus, qui rectius dici poterant τέλος virilis aetatis. Cum his tamen poteft conjuncta cogitari et tanquam neceffaria remiffio a laboribus et oblectatio mufices. Poteft igitur etiam διαγωγὴ cogitari una cum laboribus virilibus tanquam τέλος finis optabilis aetatis perfectae virilis. Neque Philofophum nunc de prudentia nec de fcientia augenda per muficam cogitaffe, docet fequens periodus, ubi docetur, muficam pueris ludi vicem exhibere, qui poftea aetate perfecta et virilitatem adepta διαγωγῆς locum apud viros obtineat τελειωθέντας. Denique fequentis capitis fect. 2. verba: ὅσα γὰρ ἀβλαβῆ τῶν ἡδέων, οὐ μόνον ἁρμόττει πρὸς τὸ τέλος, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν ἀνάπαυσιν, docent manifefto τέλος id eft finem vitae civilis ibi dici τὰς πολιτικὰς πράξεις. Quae cum non cadant in aetatem puerilem et juvenilem, fequitur nec διαγωγὴν convenire ifti aetati. Quippe παιδιὰ eft illius aetatis, διαγωγὴ vero perfectae aetatis virilis et rebus civilibus gerendis exercitatae. Hoc eft igitur illud οὐθενὶ ἀτελεῖ προσήκει τέλος.

βέλτιον ἀπεργάζεσθαι — καὶ τέχνην] Vetus Interpres hoc ordine fcripta verba legit: ἀπεργάζεσθαι τὸ ἔργον τοὺς αὐτὸ τοῦτο πεποιημένους καὶ τέχνην, non inepte!

6. ταῦτα γὰρ τί δεῖ μανθάνειν] Equidem non intelligo, quid opus fit illo ταῦτα, quod nec in fequenti gemello

membro adeſt. ταῦτα non poteſt referri ad δύναται, hoc enim ipſum refertur ad omiſſum μουσική.

κἂν εἰ] Aldina, Mor. κἂν εἴη πρὸς. Equidem καὶ εἰ malim, ut antea Philoſophus locutus eſt.

τί γὰρ δεῖ] Medium γὰρ omiſit Mor. Sylburgiana, Zwingeriana et Victoriana, addidit cum Lambino et Ramo Reizius. Poſtea ἀκούει habet Cod. Lipſ.

Ad Caput V.

φαίνεται μετέχειν] Repete πάντων. Paulo antea Victoriana ordine mutato habet παιδιὰν ἢ παιδείαν. Noſtram lectionem habet etiam Cod. Lipſ.

2. ἐν τῷ τέλει γίγνεσθαι] Victorius interpretatur *vitam adipiſci refertam omnibus bonis, quae ipſam explent.*

οὐχ ὅσον ἐπὶ πλέον] Victorius *non ut plus inde capiant* vertit, ita ut Philoſophus indicet eos, ut ait in annotatione, qui non utuntur voluptatibus tanquam condimento aliquo vitae beatae, ſed contenti ſunt ipſis. Lambinus *utuntur ludo et joco non ſolum immoderato et ſupra modum:* Reizius: *non tantum ut ampliorem inde fructum capiant.*

3. τὸ τῷ τέλει — ὁμοίωμά τι] Cod. Lipſ. τῷ omiſit, et deinceps cum Camotiana ὁμοιώματα habet.

4. ὡς ἔοικεν, ἀλλὰ μὴν] Difficilem locum hunc eſſe fatetur ipſe etiam Reizius, negat tamen deeſſe aliquid, quod putabat Conringius cum Sylburgio. Utinam dixiſſet Reizius, ubi difficultas reſideat! Senſum ait verborum hunc eſſe: *Quod autem ad muſicae uſum attinet, utendum ea eſt non propter hanc ſolam cauſſam, id eſt non propter ſolum fructum voluptatis.* Addit κοινωνεῖν eſſe pro μετέχειν. Haec quidem omnia manifeſta atque aperta ſunt; ſed ſtructura verborum laborat non minus quam junctura membrorum.

5. Ὀλύμπου] Idem teſtatur locus Platonis in Minoe p. 509. et Sympoſio p. 192. a Reizio poſitus.

6. αὐτὴν ἐκείνην τὴν θεωρίαν] Cum Ramo et Lambino αὐτοῦ ἐκείνου ſcribendum cenſet Reizius, equidem αὐτὴν retinen-

dum, ſed ἐκείνῃ ſcribendum puto. Sed ecce vetus Interpres omiſſo αὐτὴν reliqua vertit *ſecundum ſe eſſe delectabilem.* Igitur ἡδεῖαν καθ' ἑαυτὴν εἶναι ſcriptum legit.

7. αἰσθητῶν — ἄλλοις] Locum geminum Problematum 19, 22. annotavit Victorius: διὰ τί τὸ ἀκουστὸν μόνον ἦθος ἔχει τῶν αἰσθητῶν; καὶ γὰρ ἐὰν ᾖ ἄνευ λόγου μέλος, ὅμως ἔχει ἦθος, ἀλλ' οὐ τὸ χρῶμα, οὐδ' ἡ ὀσμή, οὐδὲ ὁ χυμὸς ἔχει etcet. Vocabulum ἠρέμα vetus Interpres *debiliter* vertit,

καὶ ταῦτ' ἐστὶν] Reizius, ut Conringii ſuſpicionem de vitio effugeret, haec ita ſtruenda eſſe monuit: καὶ ταῦτα τὰ σημεῖα τῶν ἠθῶν τὰ γιγνόμενα σχήματα καὶ χρώματα, ἔστιν ἐπὶ τοῦ σώματος ἐν τοῖς πάθεσιν. quae vertit ita: *et haec inſunt in corpore, cum eſt motibus perturbatum.* Utinam etiam priora interpretari conatus eſſet; tunc enim difficultatem in ſtructura et ſenſu verborum τὰ γίγνομενα σχήματα καὶ χρώματα gravius ſenſiſſet. Lambinus verba ἐν τοῖς πάθεσιν vertit *inter corporis affectus.* Ramus: *eaeque ſignificationes non ad animi ſed ad corporis affectiones referendae.* Vetus Interpres *a corpore* vertens ἀπὸ ſcriptum legiſſe videtur: Suſpicor ſcriptum fuiſſe olim: Ἔτι δ' οὐκ ἔστι ταῦτα ὁμοιώματα τῶν ἠθῶν, ἀλλὰ σημεῖα μᾶλλον, τὰ γιγνόμενα σχήματα καὶ χρώματα ἀπὸ (vel ἐπὶ) τοῦ σώματος ἐν τοῖς πάθεσιν. Ita ſenſus mihi conſtare videtur, et diſcrimen poni inter σημεῖα παθῶν, qualia ſunt σχήματα et χρώματα, et inter ὁμοιώματα ἠθῶν, quo genere muſici concentus continentur.

Οὐ μὴν ἀλλ' ὅσον διαφέρει] Victorius vertit: *verum tamen puſillum illud, quod intereſt circa harum rerum aſpectationem,* quaſi ὀσονοῦν ſcriptum legiſſet. Conringius in nexu aliquid deſideravit; Reizius tamen omnia optime connexa eſſe ait.

Παύσωνος] Camotiana et Cod. Lipſ. Πάσωνος. Vetus Interpres *Pauſionis* vertit. Deinceps κἂν εἴτις Morel. Zwing. Sylburg. Victorius. Cf. infra c. 6, 5. De Pauſone noſter Poetices cap. 2. Πολύγνωτος μὲν κρείττους, Παύσων δὲ χείρους, Διονύσιος ὁμοίους εἴκαζε. Reizius putabat Pauſonis fabularum argumenta vel inania et futilia fuiſſe, vel alioqui diſciplinae juventutis offeciſſe. Pauſonem propter paupertatem irridet

Ariſtophanes comicus tribus locis, quem eundem eſſe putant auctores Scholiorum graecorum.

8. ἡ δωριστὶ — φρυγιστὶ] Victorius admonitus ab Hier. Meio annotavit in Problem. 19. quaeſt. 49. eſſe: διὰ τί οἱ ἐν τραγωδίᾳ χοροὶ οὐθ' ὑποδωριστὶ οὐθ' ὑποφρυγιστὶ ᾄδουσι; — ἦθος δ' ἔχει ἡ μὲν ὑποφρυγιστὶ πρακτικόν, — ἡ δὲ ὑποδωριστὶ μεγαλοπρεπὲς καὶ στάσιμον. — διὸ καὶ ἁρμόζει (τῷ χορῷ) τὸ γοερὸν καὶ ἡσύχιον ἦθος καὶ μέλος· ἀνθρωπικὰ γάρ· ταῦτα δ' ἔχουσιν αἱ ἄλλαι ἁρμονίαι, ἥκιστα δ' αὐτῶν ἡ ὑποφρυγιστί. ἐνθουσιαστικὴ γὰρ καὶ βακχική. ubi Meius cenſebat praepoſitionem ὑπὸ in vocabulis ὑποδωριστὶ et ὑποφρυγιστὶ delendam eſſe. Confirmat ſuſpicionem locus Platonis de Republ. 3, p. 287. Bip. a Reizio poſitus, quem Ariſtotelem reſpexiſſe puto. Cf. Athenaei 14, p. 625.

9. τὰ περὶ τοὺς ῥυθμοὺς] Articulum τὰ omiſit Camotiana et Cod. Lipſ. ut antecedens γὰρ vetus Interpres.

10. Ἔστι δὲ ἁρμόζουσα] Camotiana et Cod. Lipſ. ἔχει δὲ ἁρμοζόντως. Deinceps ἂν ᾖ δυνατὸν Lipſ. Poſtea Victoriana ſecunda habet ἡδυσμένων καὶ ἐστὶ, τὶς ἔοικε.

ἁρμονίαις καὶ τοῖς ῥυθμοῖς] Deeſſe aut intelligi verba πρὸς τὴν ψυχὴν recte cenſuit Reizius; itaque hunc locum interpretatos eſſe Victorium, Ramum, Lambinum. De Victorio tamen dubito: ſaltem in Editione ſecunda verſio cum interpretatione perverſa concinit. Cicero de Oratore 3, §. 197. *Nihil eſt tam cognatum mentibus noſtris, quam numeri atque voces* etcet.

ἁρμονίαν εἶναι τὴν ψυχὴν] Cf. noſtri de anima I, 4. Platonis Phaedonem ſ. 36. ſeqq. Ciceronis Tuſcul. I, 13. Ariſtides Quintilianus de Muſica libro 2, p. 102. Annotat Reizius hos philoſophos animum negaſſe naturam eſſe a corpore ſeparatam; contra qui ſtatuebant, animum habere harmoniam, eos animum ut naturam quandam peculiarem agnoſcere et ponere.

Ad Caput VI.

χειρουργοῦντας] Victorius ita vulgatum antea χειραγωγοῦντας, quod habet etiam Cod. Lipf. correxit, confentiente vetere Interprete.

τοὺς μὴ κοινωνήσαντας] Articulum addidi admonitus a vetere Interprete, qui vertit *eos qui non communicaverunt.*

δύναται τὸ νέον] Cod. Lipf. δύναται τὸν τὸ νέον. Voluit, credo: δυνατὸν τὸ νέον. Deinceps παιδικῶν Camotiana, παιδίων malebat Sylburgius ut referatur ad vocabulum τοῖς νηπίοις; quocum ego propter fequens τοῖς μείζοσι τῶν νέων fentio. Reizius παιδιῶν a παιδιὰ ductum, praetulit.

2. γινομένους] Vulgatum γινομενους correxit Reizius.

3. ἐπιτιμήσεως, ἣν] Vetus Interpres: *De increputione autem facta, qua quidam increpant.* Idem pro παιδευομένοις deinceps πολιτευομένοις fcriptum vertit.

4. πρὸς μὲν τὰς χρήσεις ἤδη — ὕστερον] Rami et Victorii verfionem recte improbavit Reizius; ipfe vero explicat ita: *pueri corpus inutile fieri poffe ad exercitationes bellicas et civiles, ad bellicas jam nunc, ad civiles pofterius. Alteras hic dicit* χρήσεις. *alteras* μαθήσεις. De fententia non tam equidem laboro, quam de verborum ftructura perplexa. χρήσεις funt cum quis corpore vario modo utitur. Diverfae funt χρεῖαι varia et neceffaria opera, ad quae corporis et membrorum ufus adhibetur. Ad χρήσεις tanquam genus referuntur ἀσκήσεις πολεμικαὶ καὶ πολιτικαί, quibus idoneum corpus adolefcentis fieri vult Ariftoteles, antequam ad difcendum et eruditionem transeat. Dubito an πολιτικὰς ἀσκήσεις dixerit Ariftoteles μαθήσεις; potius ἄσκησις ad actus corporis pertinere videtur, et πολιτικαὶ ἀσκήσεις, bellicis oppofitae, videntur exercitationes palaeftricas fignificare; πολεμικὰς enim ἀσκήσεις alibi difcebant, et meditabantur ἔφηβοι alibi. Igitur malim fcriptum ἄχρηστον πρὸς τὰς χρήσεις, πρὸς μὲν τὰς πολεμικὰς καὶ πολιτικὰς ἀσκήσεις ἤδη, πρὸς δὲ τὰς μαθήσεις ὕστερον.

περὶ τὴν μάθησιν εἰ] Vulgatam interpunctionem συμβαίνοι δ' ἂν περὶ τὴν μάθησιν, εἰ μήτε Reizius ita interpretatur:

συμβαίνοι δ' ἂν μὴ γίγνεσθαι τὸ σῶμα βάναυσον περὶ τὴν τῆς μουσικῆς μάθησιν. Quibus ambagibus non eſt opus, ſi mecum mutaveris diſtinctionem.

τὰ τοιαῦτα μέχρι] Repete εἰ διαπονοῖεν, aut ſi mavis, δεῖ διαπονεῖν. Mirabiliter τὰ τοιαῦτα interpretatur Reizius: *Immo etiam quae propria ſunt inſtitutionis puerilis, modo hactenus diſcere oportet, ut poſſint delectari honeſtis modis et numeris.* Contra antecedunt τὰ θαυμάσια καὶ περιττὰ, quae partem etiam inſtitutionis puerilis facere coeperant. Haec igitur eſſe debent τὰ τοιαῦτα: quae quousque diſcenda ſint homini ad virtutem civilem inſtituendo, docet Philoſophus. Huc refertur etiam, eique opponitur τὸ κοινὸν τῆς μουσικῆς, vulgaris muſica, qua praeter vulgus imperitum animalia etiam multa delectantur. Camotiana Editio male κοινωνῷ habet ſcriptum. Denique τὸ πλῆθος ſcribendum puto, quod ſignificabit vulgo; ſine articulo poſitum vocabulum *multos* ſervos et pueros ſignificat.

5. κἂν εἴτι τοιοῦτον] Vulgatam mutare vetant loca compluria. Ceterum Reizius monet pueros lyram doctos fuiſſe; addit ex Ariſtoxeno apud Ammonium λύραν vocatam fuiſſe κίθαριν, et κιθαριστὰς, qui poſtea λυρῳδοὶ dicti fuerint. Plato vero rejectis tibiis, trigonis et pectidibus retinet tamen λύραν καὶ κιθάραν de Republ. 3, p. 288. Bip.

τῷ λόγῳ] Cum Victorio Reizius monuit eſſe orationem, quae a pſallente accinitur. Uſum tibiae apud Athenienſes primum exemplo Alcibiadis abdicatum fuiſſe, narrat Plutarchus in ejus vita

6. σχολαστικώτεροι γινόμενοι] Vulgatum γιγνόμενοι, cum quo disconvenit ſequens φρονηματισθέντες et ἥπτοντο, correxi. Prius vocabulum Victorius interpretatur *plus otii nacti*. Aretinus *ſtudioſiores facti.* Vetus Interpres *ſapientes facti.* Idem ἥπτοντο *ſequebantur.* Sequens ἐπιζητοῦντες Aretinus *experientes* Heinſius *explorantes,* Victorius *ultra conquirentes* reddit. Ceterum πρὸς τὴν ἀρετὴν habet Cod. Lipſ.

ἐν Λακεδαίμονι] Aliud exemplum ludorum theatralium ibi editorum nusquam traditum legi: et Lacones nunquam

musicam tractasse ipse Aristoteles supra tradit. αὐτὸς omisit vetus Interpres.

ἐπιχωρίασεν] Vetus Interpres *devenit* vertit, et πίνακος *titulo*.

Ἐκφαντίδῃ] Margo Isingr. ἐν Φαρτίδῃ, Cod. Lips. Ἐνφαντίδῃ. Vetus Interpres *Elephantidi*. Ramus vertit *quam tabulam Thrasippus cum ludos fecisset Ecphantidae devotam et sacram suspendit;* quem secutus est Heinsius. Victorius *cum choragi munere functus esset Ecphantidae*. Lambinus *qui Ecphantidae ludorum sumtum suppeditarat.* Recte quidem Reizius monet graece dici χορηγεῖν τῇ αὐτοῦ φυλῇ, ἀνδράσι, παισί, κυκλίῳ χορῷ, πυρριχισταῖς ἀγενείοις et similia; sed idem qui Victorii et Lambini versionem reprehendit, non melius ipse locum Lysiae p. 699. interpretatur, ubi est: κωμῳδοῖς χορηγῶν Κηφισοδότῳ ἐνίκων, καὶ ἀνήλωσα σὺν τῇ τῆς σκευῆς ἀναθέσει ἑκκαίδεκα μνᾶς: *sumtum in chorum comicum feci adhibito Cephisodoto chori praesule*, cum deberet *feci poetae Cephisodoto*. Hinc error ejus in Ecphantide. Male etiam addit *Quis fuerit Ecphantides iste, nostra nihil refert. Alius certe videtur a Satyrorum scriptore, de quo Fabricius in Comicorum deperditorum notitia.* Denique ad varios emendandi conatus vanos decurrit, quos memorare nihil attinet. Ecphantides enim est poeta comicus antiquus. Eustratius ad Nicomachea p. 53. B. ἀλλὰ καὶ Ἐκφαντίδης παλαιότατος τῶν ἀρχαίων ποιητὴς φησι· Μεγαρικῆς κωμῳδίας ᾆσμα δίειμι· αἰσχύνομαι τὸ δρᾶμα Μεγαρικὸν ποιεῖν. Ejusdem meminit Hesychius in verbo ἐκκεχοιριλωμένη, Καπνίας. Χοιρίλον. Debebat vero et solebat poeta semper nominari in inscriptione tripodis et donarii, cui sumtus praebuerat tribus aliqua ad chorum. Addo versionem Aretini *patet ex tabula a Thrasippo posita, cum ludos pro tribu sua dedit.* Suspicor eum in Codice suo scriptum ἐν φρατρίᾳ legisse et φρατριὰν tribum esse interpretatum.

7. πολλὰ — τῶν ἀρχαίων] Repete ἀπεδοκιμάσθη, ut fecit Victorius, Sepulveda et Aretinus. Propter χειρουργικὴν ἐπιστήμην, qua opus esse ait ad organa illa tractanda, eadem ex usu abdicat adolescentum Aristoteles; Plato vero de Rep. 3, p. 288. Τριγώνων ἄρα καὶ πηκτίδων καὶ πάντων ὀργάνων ὅσα πο-

λύχορδα καὶ πολυαρμόνια, δημιουργοὺς οὐ θρέψομεν. Eundem ad numerum eandem ob cauſam refert ibidem tibias.

8. ὑπὸ τῶν ἀρχαίων] Neſcio an antiquior auctor fabulae innotuerit Melanippide dithyrambico poëta, ex cujus carmine locum recitavit Athenaeus 14, p. 616. cui reſpondit aemulus Teleſtes in fragmento ibidem poſito. Melanippidem admirabatur Socrates teſte Xenophonte Memor. I, 4, 3. Eum variis in locis inſectatur Ariſtophanes. Hinc ejus aetas apparet, quae bene congruit cum narratione Plutarchi de uſu tibiarum Athenis abdicato exemplo Alcibiadis.

Ad Caput VII.

τεχνικὴν δὲ] Parentheſeos ſigna primus appoſuit Conringius, ſed ea incluſit pauciora, quam Reizius, ſcilicet usque ad verbum φορτικῆς, quoniam cum Ramo et Lambino ſtatuebat ἀπόδοσιν ſequi in verbis διόπερ. Contra cum Victorio Reizius vidit conſequentiam ſententiae incipere demum a verbis σκεπτέον ἔτι, quae in Reiziana Editione (ex Conringiana expreſſa) inepte Caput VII. exordiuntur. Ceterum vetus Interpres pro τίθεμεν reddidit *dicimus*.

καὶ βαναύσους δὴ σ. γ.] Intellige τοὺς τεχνίτας; quae verba in ſequenti membro ὥστε καὶ τοὺς τεχνίτας propter ſequens τοὺς πρὸς αὐτὸν μελετῶντας facilius omitti et huc traduci poterant. Quam quidem rationem eo lubentius praeferrem, quoniam ſingularis ὁ πράττων μεταχειρίζεται (nempe τὴν μουσικὴν) anteceſſit. Ibi vero Camotiana verba οὐ τῆς omiſit, Cod. Lipſ. οὐ τὴν habet.

πρὸς αὐτὸν μελετῶντας] Cod. Lipſ. πρὸς αὐτὴν αὐτῶν μελετῶν τῶν τὰς habet. Deinceps verba διὰ τὰς κινήσεις Victorius explicat *propter mutationes illas artis.* Heinſii paraphraſis: *tantum enim poſſunt depravati iſti motus.* Is vero verba ſuperiora μεταβάλλειν — μουσικὴν ita vertit: *In horam autem ille, cui muſicam accommodant, mutatur populus.*

2. σκεπτέον ἔτι τὰ] Vulgatam σκεπτέον δ' ἔτι περί τε τὰς ἁρμ. Reizius mutavit in σκεπτέον δὲ τὰ περί τε τ. ἁρ. Equidem

dem δὲ in apodosi, inprimis post parenthesin tam longam, ferri posse non putabam, quanquam Reizius eam Devarii auctoritate tueri voluerit; ideo delevi, et τὰ cum Reizio inserui. Sed idem vir doctus statim pravam interpunctionem reliquit in verbis καὶ πρὸς παιδείαν· πότερον etcet. quae cum sequentibus copulanda erant. Aretinus ea verba plane omisit; et possunt sane commode hic abesse, cum statim repetantur in istis τοῖς πρὸς παιδείαν διαπονοῦσι; quae Reizius cum Lambino interpretatur de iis, qui in institutione puerorum elaborant, cum reliqui fere omnes Interpretes naturali significatione verbum διαπονοῦσι acceperint de discentibus musicam; quam rationem ipse etiam sequor, cum in reliquis locis Aristotelis hos musicae studiosos non praeceptores eorum monere et docere soleat.

τρίτον δεῖ τινα ἕτερον] Cod. Lips. δή τινα. Idem paulo antea membrum καὶ πᾶσι τοῖς ῥυθμοῖς omisit. Reizius quaerit quis iste sit διορισμὸς duplex, de quo locutum se modo esse indicat Aristoteles: et recte statuit duplicem illum terminum intelligi, cum definiuntur genera harmoniarum et rhythmorum; tertium vero eum esse, ubi μελοποιίας et μελῶν ipsorum ratio habetur. Reliqui interpretes omnes locum non explicarunt sed obscurarunt vertendo.

3. νομικῶς] *Legaliter* vertit vetus versio a Victorio comparata; pro νομοθετικῶς dictum suspicatur Reizius. γενικῶς habet margo Isingr. praeterea τοὺς τρόπους τύπῳ εἰπόντες. Heinsius vertit: *nos vero obiter quantumque ad civilem opus erit disciplinam, quasi aliud agendo, ea designabimus.* Aretinus verba παρ' ἐκείνων omisit, et hunc locum vertit: *nos autem solummodo in genere de ipsis dicamus.* Plato de Rep. 3, p. 297. παραδοῖμεν αὐτῇ τὰ περὶ τὸ σῶμα ἀκριβολογεῖσθαι, ἡμεῖς δὲ ὅσον τοὺς τύπους ὑφηγησαίμεθα.

4. φαμὲν δὲ] Minime abundare δὲ, uti censuit Conringius, recte monuit Reizius. Apodosis enim est in sect. 5. verbis φανερὸν ὅτι, quod vidit et monuit etiam Victorius.

περὶ ποιητικῆς] Ubi tamen factum in eo quidem scripto, quod superest, hodie non apparet. Solus Lambinus male *lustrationem seu expiationem* vertit κάθαρσιν, quae quidem in

ſceleratis locum habet, ab hoc loco plane aliena, uti jam olim admonuit Victorius, qui verius illam *ἀφοσίωσιν* dici ait. De muſica et tragica *καθάρσει* praeter Leſſingium noſtrum in Dramaturgia Hamburgica bene disputavit Gallus Batteux cum in libro: *Quatre Poëtiques*, tum in Actis Pariſinis Tom. 39.

διαγωγὴν] otii oblectationem: *ἄνεσιν*, animi remiſſionem, *συντονίας ἀνάπαυσιν*, requiem a contentione. Ita interpretatur Reizius: Lambinus haec turbavit vertendo.

5. *ἠθικωτάταις*] Reizius interpretatur eas, quae animum contrahunt, *πρακτικὰς*, quae dilatant, *ἐνθουσιαστικὰς*, quae commovent, *ἐξοργιαζούσας* denique *καὶ καθαρτικὰς*, quae tranquillant.

πρὸς ἀκρόασιν] Conjecturam Britanni *Twining* in Annot. ad Ariſtotelis Poeticam p. 234. *κάθαρσιν* ſcribentis, tanquam plane ineptam et a ſerie ſententiarum alienam recte rejecit Schloſſerus.

κατακώχιμοι] Victorius *oppreſſi ſunt*, Ramus et Lambinus *concitati feruntur*, Aretinus *devoti et ſupplices fiunt*. Vetus Interpres *detenti ſunt*, ubi male Thom. *decentes* habet. Debebant, ut ait Reizius, *opprimi* vel *concitari facile poſſunt;* et ſic Heinſius.

6. *Ταυτὸ δὴ τοῦτο*] Vetus Interpres ſcriptum *δὲ* reddidit.

ἐπιβάλλει — ἑκάστῳ] Recte interpretatur Reizius *pro magnitudine commotionum, quibus quisque perturbatur.* Male ceteri Interpretes: vetus: *adjacet* vertit ſuo more. Ceterum paulo antea *καὶ ὅλως τοὺς παθητικοὺς* ſcribi juſſit Reizius.

χαρὰν] Victoriana prior *χώραν* habet, quod interpretatur vetus verſio; unde vulgatum *θεατέον* praeeunte Victorio correxit Reizius. Vetus enim Interpres habet *ponendum*.

7. *Εἰσὶ δὲ ὥσπερ*] Transpoſitis verbis malim *ὥσπερ δ' εἰσὶν αὐτῶν*. Sequens *παρακεχρωσμένα* veteri Interpreti *diſtrictae*, Thom. *diſcerptae:* Victorio *e vero colore ejecti cantus*, Aretino *infractae*, Heinſio *qui colorem prae ſe ferunt quaſi alienum*. Quid ſit optime docebit locus Plutarchi Q. S. 3, 1. εἰ τὰς μὲν ἐν τοῖς μέλεσι, παρακεχρώσεις βδελυττόμενος καὶ κατηγο-

ρῶν τοῦ καλοῦ Ἀγάθωνος, ὃν πρῶτον εἰς τραγῳδίαν φασὶν ἐμβαλεῖν καὶ ὑπομίξαι τὸ χρωματικὸν εἶδος, ὅτι τοὺς Μυσοὺς ἐδίδασκε.

8. οὐ καλῶς] Alios negationem omittere ait Conringius. Sed aperte noſter in Platone duo reprehendit, unum quod ſolam Phrygiam et Doricam harmoniam probavit, alterum, quod nihilominus tibiae uſum damnavit, quae Phrygiae harmoniae accommodata fuit. Locum Platonis e tertio de republica ſaepius jam indicavimus p. 287. Platonem quidem defendere conatus eſt Schloſſerus ita, ut Ariſtoteli opponat verba Socratis: οὐκ οἶδα τὰς ἁρμονίας, ἀλλὰ κατάλιπε ἐκείνην τὴν ἁρμονίαν etcet. quaſi Socrates vel Plato de Phrygia et Dorica harmonia nihil praeciderit; ſed idem Plato p. 288. οὐκ ἄλλας αἰτεῖς λιπεῖν, ἢ ἃς δὴ νῦν ἔλεγον. Hae vero erant Dorica et Phrygia. Reſpondet Socrates, οὐκ ἄρα πολυχορδίας γε οὐδὲ παναρμονίου ἡμῖν δεήσει ἐν ταῖς ᾠδαῖς τε καὶ μέλεσι. Alia ratione Platonem defendere conatus eſt Victorius; Platonicae nempe reipublicae diverſam eſſe conditionem ab ea, ad quam Ariſtoteles admiſit diverſa ingenia et homines etiam agreſtes atque rudes. De tibiae tamen uſu concedit reprehenſioni Ariſtotelicae.

9. διότι Φιλόξενος] Eſt pro ὅτι poſitum. Malebat tamen Reizius καὶ δὴ ὅτι. Sequens μύθους vel vitioſum vel inſititium cenſuit Victorius. Ramus διθυραμβικοὺς μύθους legiſſe videtur; Lambinus *in fabulis Dorica harmonia dithyrambum facere conatus* vertit. Aretinus etiam *in fabulis*. Heinſius, referente Conringio, τοιοῦτον vel ſimile quod verbum ſcriptum fuiſſe ſuſpicabatur. Reizius latere nomen dithyrambi Philoxenei ſuſpicatus eſt; et recte quidem. Equidem non dubito Μυσοὺς id fuiſſe, quo nomine fabulam tragicam ab Aeſchylo et Agathone publico in certamine Athenis commiſſas fuiſſe novimus. Philoxeni dithyrambum Centauri nomine inſcriptum vindicavit nuper Britannus, cujus verba retulit G. Hermann ad Ariſtot. de Poetica p. 100.

10. δύο σκοποὶ] Vetus Interpres *duae conſiderationes*. Idem ſequens ἀπειρηκόσι vertit *abdicatis*.

11. ἀνειμένας — ὡς μεθυστικὰς] Reizius cenſebat Platonem μεθυστικὰς dixiſſe ſpectantem languorem et defectum

virium, qui ſequitur ebrietatem. Ipſo tamen verbo μεθυστικὰς Plato non eſt uſus de Rep. 3, p. 286. ubi ita loquitur: ἀλλὰ μὴν μέθη γε φύλαξιν ἀπρεπέστατον καὶ μαλακία καὶ ἀργία; — τίνες οὖν μαλακαί τε καὶ συμποτικαὶ τῶν ἁρμονιῶν; Ἰαστί καὶ Λυδιστί, αἵτινες χαλαραὶ καλοῦνται. Nihilo tamen minus inde ſequitur harmonias μαλακὰς et χαλαρὰς convenire non ſolum μαλακίᾳ καὶ ἀργίᾳ ſed etiam ipſi μέθῃ. Sed ipſa animadverſio ad rem non magnopere pertinet, et magis animum Ariſtotelis alienum a Platone manifeſtum facit.

ἀλλ' ἀπειρηκυίας] Peſſime Victorius vertit *ſed remiſſas*, Aretinus *ſed defeſſas*. Rectius Heinſius genitivum agnoſcens: *Licet enim haec illius mens non eſſet, vim ebrietatis hos concentus ac praecipue cum viget maximeque ſervet, (furioſos quippe tum ac concitatos reddit) verum potius cum aliquantulum remiſit, referre: — in hoc errat tamen, quod idcirco rejecerit concentus quaſi, quod militibus non convenirent, convenire in civitate aliis non poſſent.*

παιδείαν, οἷον] Vetus Interpres *intellectum, quae*. Thom. habet *ut quae*.

δῆλον ὅτι] Conringius ea quae ſequuntur, plane aliena a prioribus eſſe, itaque multa intercidiſſe videri, cenſuit. Cui reſpondit Reizius, haec conſentire omnia cum prioribus. Scopum enim tertium hic tangi a Philoſopho, qui in eo ſit, ut harmonia, quam pueri diſcunt, ea ſit, qua non modo per ſe, verum etiam propter facultatem ornamenti et doctrinae illos deceat. Equidem neſcio, unde Reizius ſcopum hunc tertium, quem medium ait vocari ab Ariſtotele, arripuerit. Sectione 10. duos propoſuit τὸ δυνατὸν καὶ τὸ πρέπον. Sed antea principium doctrinae puerilis muſicae ſumendum ſtatuerat ab eo, quod eſt medium inter extrema (ἐπεὶ τὸ μέσον τῶν ὑπερβολῶν ἐπαινοῦμεν) id eſt ab harmonia Dorica. Quam cum expediiſſet, tranſiit ad duos ſcopos, τὸ δυνατὸν et πρέπον; quibuscum principium illud, τὸ μέσον τῶν ὑπερβολῶν nihil habet commune, multo minus τὸ μέσον illud ſcopus vocari, minime omnium *medius* poteſt. Quae cum ita ſint, apparet Conringio non eſſe a Reizio ſatisfactum; interpretatio enim eſt falſa. Video tamen quid in errorem induxerit

Reizium. Ita enim ad h. l. Victorius commentatur: Addit videndum reſtare, an exiſtat adhuc harmonia aliqua, congruens puerorum aetati. — Duobus igitur ſuperioribus tertius hic ſcopus adjungendus erit in tradenda diſciplina hac pueris. Quare non erunt amplius duo, ſed tres, quos etiam ipſe in extremo hujus libri enumerat, id eſt medius: incipit enim ab hoc, quem modo indicavit: medium vero vocat, quia ſimul et ad elegantiam ſplendoremque et ad optimam diſciplinam valet: interjectusque eſt inter haec duo, quaſi contraria; alter eſt, quod fieri et ad exitum perduci poteſt; tertius vero, quod decet ſingulas aetates. Haec Victorius, qui miro errore putavit ὅρους poſtremo loco poſitos ab Ariſtotele poſſe etiam σκοποὺς vocari. Communi aliquo vocabulo uſus philoſophus et principium illud, τὸ μέσον, et ſcopos duos, τὸ δυνατὸν et τὸ πρέπον, comprehendit et ὅρους dixit, in quo minime peccaſſe dici poteſt. At ille graviter peccat, qui σκοπὸν eundem eſſe putat quem ὅρον; multo gravius etiam, qui principium mediocris illius harmoniae Doricae, (τὸ μέσον τῶν ὑπερβολῶν) a qua doctrinam puerilem exorditur Philoſophus, eademque concludit, cum ſcopo decoris et τοῦ δυνατοῦ confundit, id eſt qui principium cum fine commutat. Sed cauſa erroris communis eſt in prava diſtinctione verborum graecorum. Totum enim iſtud membrum ἔτι δὲ εἴτις — τῶν ἁρμονιῶν connexum eſt arctiſſime cum antecedente periodo, unde repeti debet ex illis: δεῖ καὶ τῶν τοιούτων ἁρμονιῶν ἅπτεσθαι haec copulandi formula ἔτι δὲ ἅπτεσθαι δεῖ, εἴτις ἐστι τοιαύτη τῶν ἁρμονιῶν etcet. Hoc adeo manifeſtum eſſe puto, ut ſemel indicatum longiore argumentatione opus non habeat. Quare ſequitur etiam poſtremum membrum ſeparandum atque aliter interpungendum eſſe; id quod feci, inſerta tamen particula ἂν, quam ſenſus poſtulabat. Ita vero apparet, veſtigia lacunae non adeo manifeſta relinqui in extremo libro, quam hucusque fuit exiſtimatum. Quod enim Reizius ad Cap. 7, ſ. 2. poſuit, tractationem de rhythmis cum libri parte extrema intercidiſſe, id nititur conjectura non ſatis manifeſta, ſeorſim ab harmoniis Philoſophum tractaſſe rhythmos, quod factum a Platone novimus in libro tertio de re-

publica p. 289. ſeqq. Sed cum ſatis copioſe et diſtincte harmonias et μελῳδίας ſive μέλη tractaverit, quatenus eae res ad eruditionem juvenilem pertinent, credere licet, eum propoſito iſti Cap. 7. ſect. 2. ſatisfeciſſe, nec opus habuiſſe ſeorſim rhythmos pertractare. Verumtamen de hac quidem dubitatione mea lubens lectoribus judicium permitto; de mutanda vero diſtinctione vulgari, et concluſione capitis perfecta nemini facile disputanti contra concedam. Denique video Heinſium mecum ſentire, qui poſtrema haec poſuit in Paraphraſi: *Ex quo manifeſtum, ſingulis ſingula convenire aetatibus, et, quod ante dixi, verum eſſe, tria haec in omni civitate, quod ad diſciplinam, maxime ſpectanda: id quod convenit cum mediocritate, id quod poteſt fieri, et id quod decet.* Ceterum vetus Interpres in extremo adſcripſit: *Reliqua hujus operis in graeco nondum inveni:* quae omiſit exemplum Thomae additum.

Addenda.

Ad I, 1, 3. κατὰ τὴν ὑφηγημένην μέθοδον. Lambinus, qui ὑφηγημένην dictum cenſuit pro προηγημένην, formulamque interpretatur: eo quo coepimus modo: docte et copioſe de ea expoſuit in annotatione ad Ethica Nicomachea 2, 7.

Ad I, 1, 7. ὁμογάλακτας. Heſychius ὁμογάλακτες οἱ ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους, ἢ ἀδελφοί. Idem ἀγάλακτες, σύγγονοι, ἥλικες, ὁμογάλακτες. Aeſchylus Agam. verſu 727. ἀγάλακτον habet. Suidas ἀγάλακτες, ὁμογενεῖς. Iterum Heſychius ἀγάλαξ, ὁμότιτθος. Photii Lexicon: Ὁμογάλακτες, οἱ τοῦ αὐτοῦ γάλακτος, οὓς καὶ γεννήτας ἐκάλουν. Heſychius: γεννῆται, οἱ τοῦ αὐτοῦ γένους, καὶ ἄνωθεν ἀπ' ἀρχῆς σχόντες ἱερὰ κοινά· οἱ δὲ ὁμογάλακτας καὶ φράτορας. τοὺς γεννήτας συγγενεῖς. Harpocratio et Suidas: γεννῆται — οἱ ἐκ τοῦ αὐτοῦ καὶ πρώτου γένους τῶν τριάκοντα γενῶν, οὓς καὶ πρότερόν φησι Φιλόχορος ὁμογάλακτας καλεῖσθαι. Quae repetiit in voce ὁμογάλακτες Suidas. Philochorus apud Suidam et Photium in ὀργεῶνες ita: τοὺς δὲ φράτορας ἐπάναγκες δέχεσθαι καὶ τοὺς ὀργεῶνας καὶ τοὺς ὁμογάλακτας, οὓς γεννήτας καλοῦμεν. Similia habet Scholion Platonicum ad Critonem in Bibliothecae Mediceae Catalogo Bandini T. III. p. 259.

Ad I, 1, 9. ἅτεπερ ἄζυξ (ὥσπερ) ἐν πετεινοῖς. Sepulveda ait hunc locum in emendatioribus manuſcriptis ita ſcriptum eſſe, ἅτεπερ ἄζυξ ὢν ὡς ἐν τοῖς πετεινοῖς. itaque vertit *velut expers conjugii, ut in volucribus.* vocabulum graecum interpretatur *ſolitarius*, quales ſint aves omnes maleficae, ut aquilae et accipitres.

Ad I, 1, 10. ὥσπερ γὰρ καὶ τελειωθὲν βέλτιστον τῶν ζώων ἄνθρωπός ἐστιν. Reiskii conjecturam ἀγελαιωθὲν ſcribentis a

ſententia ipſa refutari monuit Gurlitt, qui ipſe deinceps ſcriptum malebat *ἀδικία ἡ ἔχουσα ὅπλα*, inſerto articulo *ἡ*. Quod ſequitur *ὁ δ' ἄνθρωπος ὅπλα ἔχων φύεται φρονήσει καὶ ἀρετῇ*, Reiskius mutabat in *φρόνησιν καὶ ἀρετήν*, uti jam olim conjecerat Montecatinus; ſed idem ſimul vidit et monuit, ita ſententiam, per ſe jam difficilem et dubiam, fieri plane falſam.

Ibidem: *ἡ γὰρ δίκη πολιτικῆς κοινωνίας τάξις ἐστίν· ἡ δὲ δίκη τοῦ δικαίου κρίσις.* Quod quidam in priore membro vocabulum *δίκη* intelligi voluerunt *juſtitiam*, idem in altero Reiske maluit, qui *δίκη* mutabat in *δικαιοσύνη*: hoc quidem minore cum probabilitate, quam fieri potuiſſet in priore. Senſum loci et ſententiarum conſecutionem bene explicuit Giphanius. Non male Gallicus interpres, *Champagny*, hunc locum vertit: *Juſtice, telle eſt la baſe de la ſociété; jugement, c'eſt ce qui conſtitue l'ordre de la ſociété: or le jugement c'eſt l'application de la juſtice.* Latine equidem verterim: *Juſtitia enim virtus eſt mere politica vel civilis: judiciis enim civilis communio ordinatur: juſti autem atque injuſti disceptatio fit judiciis.* Juſtitiam etiam Plato mere politicam virtutem agnovit in libris *περὶ πολιτείας*, quos quidam *περὶ δικαιοσύνης* vel *περὶ τοῦ δικαίου* inſcripſerunt.

Ad I, 2, 1. *οἰκονομίας δὲ μέρη.* Sepulveda ait ſe vetuſtorum exemplarium fidem ſecutum eſſe, dum vertebat *οἰκίας* ita: *domus vero partes ſunt, ex quibus domus ſtatim conſiſtit.*

Ad I, 2, 2. *καὶ γαμική, (ἀνώνυμος — σύζευξις) καὶ τρίτον ἡ τεκνοποιητική· καὶ αὕτη γάρ.* Sepulveda ait in vetuſtis Codicibus ita ſcriptum hunc locum extare; *γαμικὴ, ἀνώνυμον γὰρ ἡ γυναικὸς καὶ ἀνδρὸς σύνντευξις*, (ſic) *καὶ τρίτον τεκνοποιητικὴ καὶ γὰρ αὕτη.* Hinc apparet Giphanium vocabulum *σύντευξις* duxiſſe, quod potuit errore operarum ortum eſſe, ut ibidem *ἀνόνυμον* extat ſcriptum.

Ibidem: *κᾂν εἴτι — λαβεῖν βέλτιον τῶν νῦν ὑπολαμβανομένων.* Reiske putabat deinceps verbum *λάβωμεν* excidiſſe. Sed recte monuit Gurlitt haec omnia pendere ab antecedente verbo *ἴδωμεν.*

Ad I, 2, 3. καὶ ἡ αὐτὴ οἰκονομία — καὶ πολιτικὴ καὶ βασιλική. Reiske conjecerat καὶ ἡ πολιτική τε καὶ ἡ βασιλική. At ita debebat etiam esse ἡ οἰκονομία καὶ ἡ δεσποτεία.

Ad I, 2, 8. βελτίων ἡ ἀρχὴ ἡ τῶν βελτιόνων ἀρχομένων. Reiske conjiciens βέλτιον ἀρχομένων a vero aberravit.

Ad I, 2, 14. τὰ μὲν ἰσχυρὰ — τὰ δ' ὀρθά. Quanquam vulgata scriptura habet, quod possit homini Europaeo mirationem nunc facere, Reiskii tamen conjectura νωθρὰ substituentis edito ὀρθὰ aperte falsa est. Judicium de re permittamus vicinis et peregrinis ἀνδραποδισταῖς et ἀνδραποδοκαπήλοις.

Ad I, 2, 16. ἔστι γάρ τις καὶ κατὰ νόμον δοῦλος. Copulam καὶ addi voluit etiam Reiske, quam e Camotiana assumsi.

Ibidem: ὡς δεινόν. In eandem mecum conjecturam incidit Reiske, δεινὸν ὂν scribendum esse. Sed quod statim τοῖς δ' ἐκείνως καὶ τῶν σοφῶν: mutatum voluit in ἐκ τῶν σοφῶν, assentiri equidem non possum.

Ad I, 2, 17. ὅτι τρόπον τινὰ ἀρετή. Inserta negatione οὐχ ὅτι scribi voluit Reiske, contra Philosophi sententiam.

Ibidem: ἀλλὰ περὶ τοῦ δικαίου μόνον εἶναι τὴν ἀμφισβήτησιν· διὰ γὰρ τοῦτο τοῖς μὲν εὔνοια δοκεῖ τὸ δίκαιον εἶναι. Vitium hujus loci sensit etiam Reiske, qui scribi voluit ἀλλὰ τὸ περὶ τοῦ δικαίου. Ad verba autem διὰ γὰρ τοῦτο adscripsit ἄδηλον vel διστάζεται vel διαφέρεται γὰρ τοῦτο.

Ibidem: οὔτε πιθανὸν ἄτεροι λόγοι, ὡς οὐ δεῖ τὸ βέλτιον κατ' ἀρετὴν ἄρχειν. Reiskii conjecturam ὡς δεῖ ἢ ὡς οὐ δεῖ τὸ β. κ. ἀρ. ἄρχειν. doctioribus considerandam commendo in loco difficili et varie etiam a me ipso tentato.

Ad I, 2, 18. Ὅλως δ' ἀντεχόμενοί τινες — τὴν κατὰ πόλεμον δουλείαν τιθέασι δικαίαν. Reiske conjecit: Ὅμως δ' — τὴν κατὰ πόλεμον δίκαιον δουλείαν δικαίαν τιθ. sed posterior pars conjecturae sententiae Aristotelis, quae statim sequitur, refragatur.

Ad I, 2, 18. ἅμα δ' οὔ φασι. Sepulveda Codicum scripturam ὅλως secutus vertit *non tamen omnino dicunt:* interpretatus *non nituntur jure universali, et quod habet omnes numeros, sitque omni ex parte justum; nam quatenus lege nituntur,*

justum esse videtur: quatenus vero legi obsunt alia graviora, non est justum.

Ibidem: Διόπερ αὐτοὺς οὐ βούλονται λέγειν. Reiske cum Montecatino recte αὐτοὺς scriptum voluit, et sequentia ita interpretatur: *ex eorum verbis qui sic ajunt, id unum colligitur, eos aliud nihil pro servo habere, quam quod natura servire aptum natum est.*

Ad I, 2, 19. ἀμφοῖν ἔκγονον ῥιζωμάτων. Vulgatum ἐκγόνοιν damnavit etiam Reiske, qui mox ἐξ ἀνθρώπων ἄνθρωπον maluit, uti sequitur ἐκ θηρίων — θηρίον. Atque ita Basileensis cum Aretino scriptum habet.

Ibidem: ἡ δὲ φύσις βούλεται μὲν τοῦτο ποιεῖν πολλάκις, οὐ μέντοι δύναται. Reiskii conjectura δύναται ἀεὶ vitii certe indicium habet. Gurlittus autem suspicatur πολλάκις ad sequentia verba esse referendum. Ita plane Lambinus: *Natura autem vult illa quidem hoc facere, sed saepenumero non potest.* Verum ita scribendum fuerat τοῦτο ποιεῖν, πολλάκις μέντοι οὐ δύναται. Quam equidem scripturam solam veram nunc existimo esse. Heinsius ita: *Quod naturae sane semper est propositum, quamvis id non semper et eodem efficiat successu. Non enim semper potest id quod vult.*

Ibidem: καὶ εἰσιν οἱ μὲν φύσει δοῦλοι. Scripturam Victorianae et Conringianae καὶ οὐκ εἰσιν οἱ μὲν, a vetere etiam interprete redditam, correxit Reiske conjiciens καὶ καθ' ὅτι εἰσιν, vel ὡς οὐκ εἰσιν οἱ μὲν φ. δ. Statim postea in verbis τὸ τοιοῦτον, ᾧ συμφέρει τῷ μὲν τὸ δουλεύειν scribi voluit ᾧ, referens male ad τοιοῦτον.

Postea sect. 20. in verbis ἣν πεφύκασιν ἀρχὴν ἄρχειν postremum delendum censuit; in quo me non habet assentientem.

Ad I, 2, 21. καὶ φιλία δούλῳ καὶ δεσπότῃ πρὸς ἀλλήλους. Reiske addi voluit ἁρμόττον vel πρέπον; sed praestat intelligere verbum ἐστὶ.

Ibidem: οὐδὲ πᾶσαι ἀλλήλαις αἱ ἀρχαί. Quod probaveram ipse cum Lambino vocabulum, ὅμοιαι, idem addi jussit Reiske. Verum accuratius inspecta lectione, quam vetus Interpres reddidit, eam solam veram agnovi πρὸς ἀλλήλας. Scilicet

dialectici vocant τὰ πρός τι (Ariſtotelis Topic. 2, 8.) quae noſtri *relata* vocant. Similiter τὰ πρὸς ἄλληλα vocant, (Ariſtoteles Rhetor. 2, 23, 2.) quae noſtri *correlata* vocant, alii vertunt *quae inter ſe conferuntur.* Cicero ad Herennium I, 20. *res quae cadunt ſub eandem rationem.* Quinctilianus Inſtit. 5, 10, 78. *res mutuam confirmationem praeſtantes*, nimis anguſte! Sunt igitur ἀρχὴ δεσπότȣ τῶν δȣ́λων, ἀρχὴ οἰκονομικὴ τῶν τέκνων καὶ τῆς γαμετῆς, πολιτικὴ ἀρχὴ τῶν ἐλευθέρων καὶ ἴσων omnes quidem ἀρχαὶ, ſed minime ſub eandem rationem veniunt, nec ſunt πρὸς ἀλλήλας; nam prima eſt δȣ́λων ἀρχὴ, altera natorum et uxoris, tertia liberorum et parium. Hae vero perſonae non ſub eandem cadunt rationem, ſed ſunt inter ſe ratione et conditione diverſiſſimae. Quare non dubitavi ſcripturam recipere, quae mihi evidentiſſima videbatur.

Ad I, 2, 23. ἡ χρηστικὴ δȣ́λων. Reiske δȣ́λῳ maluit; equidem dubito.

Ibidem: πολεμική τις ȣ̓͂σα ἢ θηρευτική. Reiskii conjecturam καὶ ἡ θηρευτικὴ, plane vanam eſſe puto.

Ad I, 3, 2. ἔχει διαμφισβήτησιν· εἰ γάρ ἐστι τȣ͂ χρηματιστικȣ͂. Loci difficultatem expedire conatus eſt Reiske ſcribendo ȣ̓κ ἔχει δ. ἔργον γάρ ἐστι τȣ͂ χρ. — ὡς τὸ πρῶτον ἡ γεωργικὴ πότερον μέρος ἐστὶ τῆς χρηματιστικῆς.

Ad I, 3, 5. Οἱ δὲ καὶ μιγνύντες, ἐκ τȣ́των ἡδέως ζῶσι, προσαναπληρȣ͂ντες τὸν ἐνδεέστατον βίον, ᾗ τυγχάνει ἐλλείπων. Reiske ſcribi voluit μιγνύντες ἐκ τȣ́των, ἡδέως — προσαναπληρȣ͂ντες τὸ ἐνδεὲς κατὰ τὸν βίον. Aretinus etiam: *Sunt qui et iſta miſcentes jucunde vivant, ſupplentes deficientem vitam, qua deficiens eſt.* Vetus Interpres *conſupplentes defectiſſimam vitam, qua fiunt deficientes* Sed Thomae exemplum habet *quae fuerit deficiens.* Equidem non dubito Reiskium in hoc loco verum vidiſſe. Modus enim ille excedens ἐνδεέστατον βίον plane ferri non poteſt; nec de conjunctione verborum μιγνύντες ἐκ τȣ́των dubitandum cenſeo.

Ad I, 3, 8. Ἓν μὲν ȣ̓͂ν εἶδος κτητικῆς κατὰ φύσιν τῆς οἰκονομικῆς μέρος ἐστὶν, ὃ δεῖ ἤτοι ὑπάρχειν ἢ πορίζειν αὐτὴν, ὅπως ὑπάρχῃ, ὧν ἐστι θησαυρισμός. Reiske ſcriptum maluit κτητικῆς ἡ κατὰ φύσιν — ᾗ δεῖ ἤτοι ὑπάρχειν.

Ad I, 3, 12. ὅτι οὐκ ἔστι φύσει τῆς χρηματιστικῆς ἡ καπηλική· ὅσον γὰρ ἱκανὸν αὐτοῖς, ἀναγκαῖον ἦν ποιεῖσθαι τὴν ἀλλαγήν. Vereor, ut ſcopum tetigerit Reiskii conjectura ſcribentis τῆς φύσει χρηματιστικῆς — ἱκανὸν αὐτοῖς, τηροῦσιν, ἀναγκαῖον ἦν ποιεῖσθαι τοῦ πλεονάζοντος τὴν ἀλλαγήν.

Ibidem: Οἱ μὲν γὰρ τῶν αὐτῶν ἐκοινώνουν πάντων, οἱ δὲ κεχωρισμένοι πολλῶν πάλιν καὶ ἑτέρων. Reiskii conjectura: Οἱ μὲν γὰρ συνοικοῦντες ὀλίγων καὶ τῶν αὐτῶν videtur concinnitati orationis conſulere.

Ad I, 3, 14. εἶχε τὴν χρείαν εὐμεταχείριστον πρὸς τὸ ζῆν. In verbo ζῆν merito haeſit Reiske, et conjecit ſcribendum πρὸς τὸ μετακομίζειν. Heinſius vertit: *transferri quoque facile ad uſus poſſet.* Omiſit igitur verba, quae plane ſunt ab hoc loco aliena.

Ad I, 3, 17. Διὸ ζητοῦσιν ἕτερόν τι τὸν πλοῦτον — ὀρθῶς ζητοῦντες. Heinſius vertit: *qui prudentiores ſunt, intelligunt, alias divitias quaerendas eſſe, — nec profecto qui ſic ſentiunt falluntur.* Locus plane ſimilis eſt ſupra Cap. 2, 18. καίτοι ὅταν τοῦτο λέγωσιν, οὐδὲν ἄλλο ζητοῦσιν, ἢ τὸ φύσει δοῦλον. Latinum *diſputare* et *diſpicere* ſimiliter uſurpatur. Hunc verbi ζητεῖν et ζητήσεως uſum annotavit etiam H. Stephani Theſaurus.

Ibidem. καὶ αὕτη μὲν οἰκονομική. (Reiske interpretandi cauſa adſcripſit ἡ κατὰ φύσιν χρηματιστική) ἡ δὲ καπηλική: deinceps haec deeſſe putavit, quae latine dedit: *altera vero parandarum opum ars, illa non nata natura, ſed ingenio humano excogitata, cauponaria eſt. Cauponaria haec parat quidem ea opes, at non quibuscunque modis* etcet. Intelligi igitur vel ſuppleri voluit οὐ κατὰ φύσιν ἐστί, οὔτε οἰκονομική· ἡ γὰρ καπηλικὴ ποιητικὴ χρημάτων etcet.

Ad I, 3, 18. Τῆς δὲ οἰκονομικῆς, οὐ χρηματιστικῆς, ἔστι πέρας· οὐ γὰρ τοῦτο τῆς οἰκονομικῆς ἔργον. Reiske conjecit: τῆς δ' οἰκονομικῆς ἐστι πέρας· οὐ γὰρ τοῦτο τῆς οἰκονομικῆς ὃ καὶ τῆς χρηματιστικῆς ἔργον: probabili ſententia, praecipue ſi cum Gurlitto ſcripſeris οὐ γὰρ ταὐτὸ τ. οἰ: ὃ καὶ τ. χ. ἔργον. Vetus Interpres habet: *yconomicae autem non pecuniativae eſt terminus: non enim yconomicae opus:* Thomae exemplum

non enim hoc habet. Hinc apparet Conringium male aucto-ritate Interpretis hujus abuſum fuiſſe.

Ad I, 3, 18. ἐπαλλάττει γὰρ ἡ χρῆσις τοῦ αὐτοῦ οὖσα ἑκατέρα τῆς χρηματιστικῆς. Sepulveda ait in vetuſtis et emendatioribus exemplaribus eſſe ἑκατέρας. ipſe autem vertit: *uſus enim, utriusque pecuniariae facultatis cum ſit ejusdem rei, alter pro altero ſumitur. Nam pecuniarum comparatio ad eundem uſum pertinet, non tamen eadem ratione.* Interpretatur autem ita: *Cum utriusque pecuniariae facultatis, tum ejus, qua utitur pater familias, tum ejus, qua mercator, uſus, id eſt opus et officium, verſetur in eadem re, in parandis ſcilicet per numum rebus utilibus, efficitur ut alter pro altero accipiatur; id eſt, ut idem uſus et officium eſſe videatur.*

Ad I, 3, 22. ἀλλὰ δεῖ τοῦτο μὲν ὑπάρχειν — ἐκ δὲ τούτων, ὡς δεῖ, ταῦτα διαθεῖναι προσήκει τὸν οἰκονόμον. Bene vidit etiam Reiske priori μὲν reſpondere membrum ἐκ δὲ τούτων, quod vertit deinde vero. Comma poſt διαθεῖναι removendum et poſt δεῖ ponendum eſſe, quod feci, monuit Gurlittus.

Ad I, 3, 23. διὰ τὸ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ νομίσματος εἶναι τὴν κτῆσιν. Reiske conjecit ἀπ' αὐτῆς vertens: *quoniam per eam pecuniae poſſeſſio fit, neque in eum uſum convertitur, cujus cauſſa inventa eſt.*

Ad I, 4, 2. παράστασις Reiskio venditio mercium per lancem et libram, *das Zuwägen.*

Ad I, 4, 5. προσάπτουσι. *tribuunt* recte interpretatur Gurlitt, comparans περιάπτειν apud Ariſtophanem, Pluti verſu 591. Xenoph. Cyrop. I. 5, 7. Memor. 2, 6, 13. Hieronis 11, 13.

Ibidem: πολλὰ χρήματα συλλέξαντος. Monuit etiam Gurlitt, ſcribi debuiſſe συλλέξαντα.

Ad I, 4, 8. Τοῦτον μὲν οὖν ὁ Διονύσιος αἰσθόμενος. Reiske maluit Τοῦτον οὖν deleta particula μὲν; deinceps εὕρημα pro ὅραμα, ut Camerarius, poſtea ἐπεχύσαντο.

Ad I, 5, 1. καὶ γὰρ γυναικὸς ἄρχει καὶ τέκνων, Ita vulgatum ἄρχειν corrigi voluit etiam Reiske.

Ibidem: ſect. 2. μεταβάλλει — καὶ τὸ ἀρχόμενον. Reiske interpretatur recte: *vices imperandi et parendi permutat imperans et parens pars.*

Ad I, 5, 7. Ὁμοίως τοίνυν ἀναγκαῖον ἔχειν καὶ περὶ τὰς ἠθικὰς ἀρετὰς ὑποληπτέον, δεῖν. Reiskio aut ἀναγκαῖον delendum videbatur esse, aut scribendum ὑπολαμβάνειν. Idem deinceps ὅσον ἑκάστῳ ἐπιβάλλει πρὸς τὸ αὐτοῦ ἔργον supplendum censuit, uti plures fecerunt interpretes.

Ad I, 5, 11. τὸν δεσπότην, ἀλλ᾽ οὐ [τὸν] τὴν διδασκαλικὴν ἔχοντα τῶν ἔργων δεσποτικήν. Reiske vulgatae vitio animadverso ita medebatur, ut scriberet ἀλλ᾽ οὐ τὸν διδασκαλικὴν ἔχοντα τῶν ἔργων δεσποτικήν. Postremum vero vocabulum pro δεσποτείαν dictum interpretabatur.

Ad libri II. C. 1, f. 2. τόπος εἷς ὁ τῆς μίας. Sepulveda scripturam emendatiorum exemplarium vulgatae τόπος ἰσότης μιᾶς praetulit et reddidit.

Ad II, 2, 12. ἢ τί μαθόντες ὑπομένουσι τὴν ἀρχήν. Sepulveda in codicibus antiquis emendate legi ait τί παθόντες, quod vertit *aut qua ratione ducti.*

Ad II, 3, 12. ἐκ δὲ τοῦ τετάρτου τῶν τετάρτων. Sepulveda ait in emendatioribus libris esse τεττάρων non τετάρτων, idque vertendo reddidit. Annotatio mea non respondet texto graeco, ubi verba quaedam seclusa volui, quae tamen editio sine signis censurae posuit.

Ad II, 8, 7. εἰ καὶ προεῖτο τὴν ἀπορίαν τῶν ἐπιεικῶν. Veram scripturam ἀπορίαν ex exemplaribus emendatis annotavit Sepulveda et reddidit: *Quod si jam proborum egestatem legumlator contemnebat.* Contra idem sect. 6. scripturam Εἰ δὲ δεῖ βλέπειν καὶ πρὸς εὐπορίαν χάριν σχολῆς recte vertit, nec, ut falso in annotatione ad eum locum posui, ἀπορίαν praetulit.

Ad II, 9, 4. Τῆς ναυαρχίας γὰρ, — ὁ δῆμος αἴτιος γενόμενος ἐφρονηματίσθη. Praefecturam navium sensui loci non esse accommodatam, bene viderunt et monuerunt Sepulveda et Camerarius, quorum ille ναυαγίας, hic ναυμαχίας praetulit. Neutram conjecturam possum laudare; neque tamen video, quo jure Victorius vulgatam defendere conatus sit. Ille vero contra Sepulvedam disputans ita: *Ut ναυαρχία vocatur in singulis civitatibus potestas tradita legibus alicui ducendi classem, ita imperium in naves collectas e pluribus sociis populisque, eodem animo bellum navale gerentibus.* Ipse enim locus

quasi clamat, victoriam maritimam vel nauticam ab Aristotele intelligi, quam deinde imperium maris et sociorum consecutum est. Haec autem significatio vocabulo ναυαρχία inesse non videtur.

Ad II, 9, 7. τὴν ταφήν. Hanc scripturam Codicum testatus et secutus est Sepulveda, qui deinde νόμους θετικοὺς vertit: *tum de filiorum procreatione, quas leges illi theticas appellant, quasi positivas.* Interpretatur autem ita: *Fortasse quia erant veluti fundamentum reipublicae. Nam θέσις interdum, ut ὑπόθεσις, fundamentum significat. Quod vero ait de filiorum procreatione, ad ritum nuptiarum referendum esse videtur.* Male igitur verba Victorii: *Peccavit igitur valde, qui τικτικοὺς pro θετικοὺς, conjecturam secutus, emendandum putavit:* ad Sepulvedam retuli in annotatione p. 159. a cujus ingenio et doctrina talis conjectura aliena fuit, quanquam is in significatione vocabuli παιδοποιΐα erraverit.

Ad III, 1, 3. ἀλλ' ἀνάγκη νέμειν προστάτην. Sepulveda versionis antiquae vestigia secutus conjecerat scribendum esse ἀλλ' ἀναγκαῖον ἀποδοῦναι παραστάτην· διὸ ἀτελέστως μετέχουσι τῆς τοιαύτης κοινωνίας. Igitur is nec in suis Codicibus scriptum reperit membrum ab Aldina et Camotiana omissum, non magis quam Victorius, qui usum et sermonem fori Attici melius callebat, quam Cordubensis.

Ad III, 1, 9. Γοργίας — οὕτω καὶ Λαρισσαίους. Respicit Gorgiae scholas Larissae habitas, de quibus vide dicta infra in Addendis ad V, 5, 9.

Ad III, 1, 10. τότε γὰρ οὔτε τὰ συμβόλαια ἔνιοι βούλονται διαλύειν, ὡς οὐ τῆς πόλεως ἀλλὰ τοῦ τυράννου λαβόντος] Exemplum illustre e rebus Atheniensium narrat Isocrates Areopagitici c. 28. quo simul verbum διαλύειν illustratur: δανεισαμένων γὰρ τῶν ἐν ἄστει μεινάντων ἑκατὸν τάλαντα παρὰ Λακεδαιμονίων εἰς τὴν πολιορκίαν τῶν τὸν Πειραιᾶ κατεχόντων, ἐκκλησίας γινομένης περὶ ἀποδόσεως τῶν χρημάτων, καὶ λεγόντων πολλῶν, ὡς δίκαιόν ἐστι διαλύειν τὰ πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους μὴ τοὺς πολιορκουμένους ἀλλὰ τοὺς δανεισαμένους, ἔδοξε τῷ δήμῳ κοινὴν ποιήσασθαι τὴν ἀπόδοσιν.

Ad III, 7, 5. δεῖ γὰρ ἐλευθέρους τ᾽ εἶναι καὶ τίμημα φέροντας. In his verbis non ſolum ſententia ineſt imperfecta, (deeſt enim ἐν τῇ πόλει vel ſimile membrum) ſed inſolentia etiam dictionis τίμημα φέροντας mendi ſuſpicionem facit. Sepulveda vertit: *nam liberi ſint oportet, et qui tributum pendant.* Victorius: *oportet enim et liberos eſſe et cenſum ferentes:* in annotatione interpretatur: *opus enim eſt in civitate liberos eſſe et homines qui e privato ſuo in publicum conferant.* Aretinus: *oportet enim ingenuos eſſe et cenſum habere ad onera perferenda:* Giphanius: *oportet namque et liberos eſſe et tributum conferentes.* Lambinus: *oportet enim in civitate eſſe homines liberos et locupletes, qui pro cenſu tributum conferant.* Senſum hic optime vidit, quem verba ita demum ſuppleta fundent καὶ τίμημα ἔχοντας καὶ πρὸς τὸ κοινὸν φέροντας. Infra 6, 3, 2. μηδὲν εἶναι δημόσιον τῶν καταδικαζομένων καὶ φερόντων πρὸς τὸ κοινόν, ἀλλ᾽ ἱερόν. Sed ecce Harpocration et cum eo Suidas τίμημα interpretatur τὸ ἐκ τῆς οὐσίας εἰσφερόμενον παρ᾽ ἑκάστου. Suidas addit exemplum hoc: ταῖς οὐσίαις ἑκάστου τιμήματα πρὸς λόγον τῆς δυνάμεως ἐπιθεὶς, δικαιότατον πολίτευμα εἰσηγήσατο. Harpocratio ſimpliciter orationem Demoſthenis contra Aphobum laudat.

Ad III, 8, 4. ὁ γὰρ ὀστρακισμὸς τὴν αὐτὴν ἔχει δύναμιν τρόπον τινὰ τῷ κολούειν τοὺς ὑπερέχοντας καὶ φυγαδεύειν. Non recordatus eram criſeos Valckenarianae ad Herodoti 5, 6, p. 423. cui verba καὶ φυγαδεύειν ab ipſo Ariſtotele non videbantur adjecta. Sed, ut oſtracimus ſtatuum popularium peculiaris fuit, et τὸ κολούειν τοὺς ὑπερέχοντας ad tyrannica conſilia refertur, ita τὸ φυγαδεύειν τοὺς ὑπερέχοντας videtur ad imperia oligarchica referendum eſſe. Tria enim haec reipublicae genera comparat inter ſe Philoſophus.

Ad Libri III, Cap. 11. ſ. 3 et 4. Locum hunc difficilem, in quo Victorius, Camerarius, Zuingerus et Conringius merito adhaeſerunt, iterum diligentiusque conſideravi, cum in Lambini interpretatione emendanda hucusque perveniſſem. Philoſophus ab initio capitis usque ad ſectionem 10. enarrat varias et contrarias philoſophorum, qui de republica inſtituenda atque adminiſtranda ſcripſerant, opiniones, num impe-

imperium penes unum aut plures homines eosque probos, an omnino penes legem esse tantum debeat. Posteriorem opinionem de legum auctoritate sola constituenda et tuenda explicare et firmare conatur ab initio capitis usque ad ea verba sectionis 3. ubi est: Τὸν ἄρα νόμον ἄρχειν αἱρετώτερον μᾶλλον ἢ τῶν πολιτῶν ἕνα τινά. Statim vero sequitur ratio contraria huic de hominibus et magistratibus legum custodibus ac ministris constituendis, in verbis κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον usque ad verba sectionis 4. ὅ,τι ἂν δόξῃ πειρωμένοις ἄμεινον εἶναι τῶν κειμένων. Tum vero iterum prosequitur auctor rationes eorum, qui legi tribuunt omnem auctoritatem in republica regenda: Ὁ μὲν οὖν τὸν νόμον κελεύων ἄρχειν usque ad verba sectionis 6. Ὥστε δῆλον, ὅτι τὸ δίκαιον ζητοῦντες τὸ μέσον ζητοῦσιν· ὁ γὰρ νόμος τὸ μέσον. Tum addit exemplum morum, qui tanquam leges aliquae non scriptae majorem etiam quam leges scriptae vim habeant ad rempublicam bene maleve administrandam. Ἔτι κυριώτεροι καὶ περὶ κυριωτέρων — ἀλλ' οὐ τῶν κατὰ τὸ ἔθος.

Apparet ita male divulsa esse membra disputationis, quae ad auctoritatem legum confirmandam pertinent: itaque his in ordinem suum translocatis et restitutis, reliqua hoc ordine sequentur de imperio hominibus et magistratibus in republica administranda permittendo: Κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον τοῦτον usque ad illa ἄμεινον εἶναι τῶν κειμένων. Tum sequentur sectio 7. et sequentes usque ad finem sectionis 9. His ita transpositis omnis disputatio bene atque ordine procedere videtur; atque hanc ipsam translocationem in animo habuisse Zuingerum suspicor. Supersunt nunc verba sect. 4. Ἀλλὰ μὴν ὅσα γε μὴ δοκεῖ δύνασθαι διορίζειν ὁ νόμος, οὐδ' ἄνθρωπος ἂν δύναιτο γνωρίζειν. Ἀλλ' ἐπίτηδες παιδεύσας ὁ νόμος ἐφίστησι τὰ λοιπὰ τῇ — τοὺς ἄρχοντας. in quibus vitium manifestum nunc demum, ordine disputationis aperto et palam facto, cum Aretino et Victorio agnosco. Partem vitii correxit Victorius scribendo ὁ δ' ἄνθρωπος ἂν δύναιτο γνωρίζειν: quam scripturam versione reddidit Aretinus. Jam quae sequuntur, cum antecedentibus, sublato puncto, continuata structura verborum jungenda esse apparet. Conjunctionem

ἀλλὰ omiſit Aretinus, quae ſenſum loci turbat. Antiquus Interpres ἀλλὰ τὸ καθόλȣ ſcriptum legit et vertit *ſed universale inſtituit:* Equidem hanc emendandi rationem inii, ut ſcribendum putarem: Ἀλλὰ μὴν ὅσα γε μὴ δοκεῖ δύνασθαι διορίζειν ὁ νόμος, ὁ δ᾽ ἄνθρωπος ἂν δύναιτο γνωρίζειν, τὰ μὲν καθόλȣ ἐπίτηδες παιδεύσας ὁ νόμος, ἐφίστησι τὰ λοιπὰ τῇ δικαιοτάτῃ γνώμῃ κρίνειν καὶ διοικεῖν τȣ̀ς ἄρχοντας. Atque ad hanc rationem exegi atque emendavi Lambini verſionem.

Ad III, 11, 10. Ἔστι γάρ τι — καὶ ἄλλο πολιτικὸν καὶ δίκαιον καὶ συμφέρον· τυραννικὸν δ᾽ ȣ̓κ ἔστι κατὰ φύσιν· ȣ̓δὲ τῶν ἄλλων πολιτειῶν ὅσαι παρεκβάσεις εἰσί. Vitium loci vidit et vertendo emendavit Lambinus: *aliud ad regium aliudque ad civilem ſocietatem: et cuique horum aliud eſt jus aliudque utile. Tyrannicum autem non eſt naturae conſentaneum, neque ulla aliarum reipublicae adminiſtrandae formarum, quae a recto deflexerunt.* Hunc ſenſum ut aſſequaris, graeca ita ſcribenda leviſſima cum mutatione videntur: καὶ ἄλλο πολιτικόν, ὥσπερ καὶ δίκαιον καὶ συμφέρον. Sequens τυραννικὸν ſimul genus hominum ad tyrannidem ferendam natum, et jus tyrannicum et συμφέρον tyrannicum ſignificat.

Ad Libri IV, Cap. I, ſect. 1. μιᾶς ἐστι θεωρίας τὸ περὶ ἕκαστον γένος ἁρμόττον. Scripturam Victorianae et vulgarium editionum θεωρῆσαι Victorius vertit *unius eſt contemplari, quod circa unumquodque convenit,* in annotatione: *In omnibus artibus et ſcientiis hoc uſu venit, communeque ipſarum eſt, ut una videat, quod in unoquoque genere ſtratoque ipſius congruat ac maxime quadret.* Eandem ſcripturam cum vetere Interprete reddidit Sepulveda his verbis: *unius ejusdemque munus eſt, quid cuique generi congruat conſiderare.* Giphanius: *unius eſt videre, quid cuique generi conveniat.* Ita etiam Aretinus. Contra Lambinus *Unius ejusdemque hominis eſt, quid cuique generi conveniat, videre.* Camerarius loci ſententiam his verbis comprehendit: *Cum omnes artes atque ſcientiae de tota aliquo genere, alia etiam arte ſcientiave indigeant, qua accommodatio applicatiove illarum definiatur, ut exercitatio conſentanea et uſus fructus exiſtat.* Is igitur ad μιᾶς intelligi voluit vocabula τέχνης καὶ ἐπιστήμης. Heinſius ita;

Omnium qui artes profitentur ac ſcientias, quae non in parte tantum haerent, deque ea docent ac praecipiunt, ſed univerſo aliquo in genere verſantur, munus eſt, non tantum quid ſimpliciter ſit optimum docere, ſed et quid ſit ſingulis accommodatum. Senſum is cum Lambino optime vidit et reddidit; verum in verbis graecis fruſtra eum quaerimus. Nam etiamſi cum Camerario ad vocem μιᾶς repetas vocabula τέχνης καὶ ἐπιστήμης, ſenſum tamen verum non aſſequeris, niſi μιᾶς *unius ejusdemque* interpreteris, quod fecit Lambinus. At vero accipi ita debere vocem, manifeſto docet locus ſect. 2. ubi ſententiam generalem transfert ad ſcientiam politicam his verbis: Ὥστε δῆλον, ὅτι καὶ πολιτείαν τῆς αὐτῆς ἐστιν ἐπιστήμης τὴν ἀρίστην θεωρῆσαι, τίς ἐστι, καὶ ποία τις ἂν οὖσα — καὶ τίς τίσιν ἁρμόττουσα. Itaque ut ſententiae verba accommodarem, ſcripturam vulgarem θεωρῆσαι mutavi in θεωρίας. Si quis emendationem et faciliorem et commodiorem repererit, ei gratulabor de invento, idque lubens accipiam. Oblitus autem fui monere lectorem in annotatione de mutatione facta, cum animum fere totum defixum haberem in loco difficillimo: ἐάν τις μὴ τῆς ἱκνουμένης ἐπιθυμῇ μήθ᾽ ἕξεως μήτ᾽ ἐπιστήμης τῶν περὶ τὴν ἀγωνίαν. Vereor tamen, ut vel ſic verum conjectura fuerim aſſecutus. Contra nunc me recordatio ἕξεως ἀθλητικῆς admonet et facit, ut vehementer dubitem de conjectura a me propoſita, qua verbum ἐπιθυμῇ in ἐπιτύχῃ mutatum volui. Habitum corporis juſtum et perfectum una cum ſcientia perfecta rerum quae ad artem palaeſtricam pertinent docent et praeſtant ſtudioſis paedotriba et gymnaſtes. Non omnes tamen ad ſummam habitus et ſcientiae palaeſtricae perfectionem aſpirare nec volunt nec poſſunt. His igitur, qui mediocri ſcientia et habitu corporis contenti gymnaſticae artis auxilium expetunt, eadem gymnaſtica ſatisfacere et poteſt et debet. Hic ſenſus mihi videtur nunc eſſe verborum μηδὲν ἧττον — καὶ ταύτην ἔτι τὴν δύναμιν. Verba tamen ipſa haec poſtrema non ſatis integra eſſe etiamnum exiſtimo. Mediocrem enim ἕξιν et ſcientiam vix potuit commode Ariſtoteles verbis ταύτην τὴν δύναμιν comprehendere; certe equidem non video, quomodo potuerit ἕξει τῇ ἱκνουμένῃ καὶ ἐπι-

στήμη opponere ταύτην τὴν δύναμιν. Nodum hunc aliis solvendum relinquo. Nam Camerarii versionem plane non intelligo, qui ita: *tamen est paedotribae et exercitationum periti istius quoque facultatis apparatus proprius.*

Ad IV, 1, 3. οἱ δὲ μᾶλλον κοινήν τινα λέγοντες. Bene cecidit error vel calami vel operarum, quo factum, ut Casauboni conjectura in annotatione vulgatae praelata, καινὴν, non reciperetur. Summae illae et perfectae formae reipublicae, quae dicitur ἀκροτάτη, opponitur μᾶλλον κοινὴ eodem sensu, quo libro secundo Plato in libris Legum aliam eamque κοινοτέραν, quam in libris de republica, formam reipublicae administrandae proposuisse dicitur.

Ad Libri IV, Cap. 1. sect. 4. ἣν ῥαδίως ἐκ τῶν ὑπαρχουσῶν καὶ πεισθήσονται καὶ δυνήσονται κοινωνεῖν. Scripturam ὑπαρχουσῶν alio referre quam ad antecedens τάξις, quae idem significat h. l. quod πολιτεία, non licet. Verum ita sensus vel contrarius vel ineptus exiſtit. Vetus Interpres simpliciter verbum ὑπαρχουσῶν *existentibus* interpretatur omissis ἐκ τῶν; Aretinus vertit *ut velint et possint homines ex his quae sibi adsunt, faciliter eam recipere.* Victorius: *ordinem inducere, quem facil ex iis, quae sunt, et probare et usu tueri valeant.* In annotatione addit: *ex omnibus iis, qui sunt quasi in manu eorum, quibus praebetur, probent.* Intelligi igitur voluit τάξεων. Sepulveda *quem ex suppetentibus facile homines adducantur et possint in publicum usum admittere.* Annotatio haec ita interpretatur: *qui ordo non multum ab iis ordinibus et institutis, quibus civitas utitur, abhorreat, ut homines facile ut eum recipiant adducantur, et item, ut recipiendi facultas adsit.* Is igitur plane cum Victorio sensit. Aliter Giphanius: *introducere descriptionem, ad quam facile ex copiis praesentibus et adducantur et possint esse participes.* Lambinus ita: *quam facile possint praesentibus institutis spretis ac rejectis et approbare et ad usum communem transferre.* Similiter is τάξεων repeti voluit, et verba ἐκ τῶν ὑπαρχουσῶν τάξεων more insolito interpretatus est *mutatis et rejectis praesentibus institutis.* Heinsius denique ita: *quae maxime e re nata et facillime haberi ac communiter admitti possit ac recipi.* Hic

igitur cum Giphanio scribendum censuit ἐκ τῶν ὑπαρχόντων, quam equidem scripturam unice probare possum.

Ad IV, 1, 5. Νόμοι δὲ κεχωρισμένοι τῶν δηλούντων τὴν πολιτείαν. Interpretationem Aretini falsam et deserendam esse, nunc demum intelligo, dum Lambini versionem texto graeco nostro accommodare studeo, in qua verum loci sensum, quem reddere conati sunt ceteri interpretes, manifestiorem repraesentare studui.

Ad IV, 2, 4. ἀλλὰ ταῖς πλείσταις ἁρμόττουσα πόλεσι τίς ἐστι; Sepulveda haec ita vertit: *et si qua est alia optimatum respublica et recte constituta, quae tamen sit, quae plurimis civitatibus conveniat.* Vetus interpretatio vulgatam reddidit, sed pro ἀριστοκρατικὴ scriptum ἀριστοκρατία legit. Ceterum moneo paulo antea verba εἴπερ ἐστὶν εἴδη καὶ τῆς ὀλιγαρχίας in Heinsiana et iis, quae Heinsianam sequuntur, seclusa esse, tanquam spuria, quanquam vetus interpretatio reddiderit. Si tamen abessent, nemo desideraret facile.

Ad IV, 3, 8. ὅτ' ἂν οἱ ἐλεύθεροι ὀλίγοι ὄντες πλειόνων καὶ μὴ ἐλευθέρων ἄρχωσι, δῆμος. Difficultatem in annotatione significatam Sepulveda tollere conatus est haec annotans: καὶ μὴ ἐλευθέρων *et non liberos solum, sed etiam divites: vel eos dicit non liberos, qui operibus necessariis serviunt, cujusmodi sunt agricolae, opifices et mercenarii.* Omnis loci difficultas statim explicatur vocabulo δῆμος mutato in ὀλιγαρχία. Id fieri jubet et cogit sequens membrum, ubi in contraria ratione partium recte δῆμος nominatur. Error est librarii, de quo minime nunc dubitandum censeo. Cives non liberi sunt aborigines Apolloniae, quos in civitatem assumserant coloni Corinthii, qui cum se solos liberos esse crederent, incolas autem barbaros, imperium et summam potestatem sibi generique suo arrogarunt, cum incolis vero cetera communicarunt. Videtur igitur Apolloniatarum et Theraeorum respublica potius genus politiae aliquod fuisse.

Ibidem: ἐν Κολοφῶνι — μακρὰν οὐσίαν οἱ πλείους — τὸν πρὸς Λυδοὺς] Locus est classicus Xenophanis Colophonii e libro περὶ κτίσεως Κολοφῶνος apud Athenaeum 12, p. 526. (454 Schw.).

ἀβροσύνας δὲ μαθόντες ἀνωφελέας παρὰ Λυδῶν,
ὄφρα τυραννίης ἦσαν ἐπὶ στυγερῆς,
ἤεσαν εἰς ἀγορὴν παναλουργέα φάρε᾽ ἔχοντες,
οὐ μείους ἤπερ χίλιοι εἰς ἐπίπαν,
αὐχαλέοι, χαίτῃσιν ἀγαλλόμεν᾽ εὐπρεπέεσσιν,
ἀσκητοῖς ὀδμὴν χρίσμασι δευόμενοι.

Hanc luxus pestem coepisse grassari apud Colophonios ait Phylarchus historicus ibidem postquam cum Lydis amicitiam et societatem (συμμαχίαν) contraxissent. Theopompus historicus ibidem testatur χιλίους ἄνδρας αὐτῶν ἁλουργεῖς φοροῦντας στολὰς ἀστυπολεῖν. quae sunt ex Xenophanis loco ducta. Addit autem: τοιγαροῦν διὰ τὴν τοιαύτην ἀγωγὴν ἐν τυραννίδι καὶ στάσεσι γενόμενοι αὐτῇ πατρίδι διεφθάρησαν. Denique Diogenis Babylonii testimonium subjunxit Athenaeus. Locum Xenophanis interpretatus est Cicero sexto de republica apud Nonium p. 243. a. ed. prior. Merceri: *ut quemadmodum scribit ille, quotidiano in forum mille hominum cum palliis conchylio tinctis descenderent.*

Ad IV, 3, 12. κομψῶς τοῦτο οὐχ ἱκανῶς δ᾽ εἴρηται. Mos et concinnitas postulat, ut scribamus κομψῶς μὲν τοῦτο οὐχ ἱκανῶς δ᾽ εἴρηται. et recte Aretinus *ordinate quidem hoc sed non sufficienter dictum est.* Sepulveda similiter *luculente quidem disputatum est, sed ita ut aliquid desideretur.*

Ad IV, 9, 9. ἥκιστα στάσεις — γίγνονται τῶν πολιτῶν. Vulgatum πολιτειῶν correxi sententia flagitante, quanquam versiones omnes, quas comparavi, vulgatum reddiderint.

Ad IV, 9, 12. εἷς γὰρ ἀνὴρ συνεπείσθη μόνος — τὴν τάξιν. Gelonem Syracusanum intelligebat Camerarius laudans Aeliani v. h. 6, 11. sed ex isto loco et ex altero 13, c. 37. apparet Gelonem imperium populo rogante retinuisse. Sepulveda vertit locum: *unus duntaxat vir ex principibus superioribus extitit, qui hanc reipublicae rationem instituere animum induceret.* Is Theopompum regem Lacedaemoniorum intelligi censuit, qui ephoros instituit, auctore Aristotele. Cum eo sensit Zuingerus. Sed Theopompus minime dici potest, cum ephoros induxisset in administrationem reipublicae La-

cedaemoniorum, τὴν διὰ μέσων vel κοινὴν πολιτείαν καὶ ἴσην, hoc enim voluit ſignificare verbis ταύτην τὴν τάξιν, ἀποδοῦναι. Nec Ariſtoteles rempublicam Laconicam uspiam dixit τὴν διὰ μέσων vel τὴν κοινὴν καὶ ἴσην, nec Theopompus regno ſe abdicavit, quod verbo ἀποδοῦναι ſignificari videtur. Victorius vertit: *unus enim vir ſolus ex iis, qui prius rerum potiti ſunt, perſuaſus eſt hunc ordinem tribuere.* Intelligi voluit is Cliſthenem Athenienſem, qui potius primus Solonicam vel τὴν πάτριον πολιτείαν Athenienſium labefactavit et democratiam noviſſimam et peſſimam induxit. Nec poteſt ille dici ἐφ' ἡγεμονίᾳ γενόμενος, nec reddidiſſe patriae τὴν πολιτείαν τὴν διὰ μέσων vel τὴν κοινὴν καὶ ἴσην. Giphanius vertit. *Nam eorum qui olim cum imperio ſuerunt unus tantum vir repertus eſt, qui hanc temperationem inſtituerit.* Theopompum regem etiam is cum Sepulveda intelligi cenſuit: item Heinſius. Lambinus vertit *Unus vir enim ſolus ex iis, qui ante principatum in Graecia tenuerunt, adductus eſt, ut hunc reipublicae deſcriptionem inſtitueret.* Mihi Theſeus intelligi videtur, de quo refert Plutarchus vita Theſei c. 24. hanc Ariſtotelis in republica Athenienſium narrationem: Ὅτι πρῶτος ἀπέκλινε πρὸς τὸν ὄχλον, καὶ ἀφῆκε τὸ μοναρχεῖν. Ejus vero hanc inſtitutionem refert Plutarchus πρῶτος ἀποκρίνας χωρὶς εὐπατρίδας καὶ γεωμόρους καὶ δημιουργούς, εὐπατρίδαις μὲν γινώσκειν τὰ θεῖα καὶ παρέχειν ἄρχοντας καὶ νόμων διδασκάλους εἶναι καὶ ὁσίων καὶ ἱερῶν ἐξηγητάς, τοῖς δ' ἄλλοις πολίταις ὥσπερ εἰς ἴσον κατέστησε, δόξῃ μὲν εὐπατριδῶν, χρείᾳ δὲ γεωμόρων, πλήθει δὲ τῶν δημιουργῶν ὑπερέχειν δοκούντων.

Ad IV, 10, 11. ὀλίγοι τε ὄντες τὸ πλῆθος καὶ κατὰ τὴν σύνταξιν. Heinſii interpretatio eſt eadem, quam dedit Sepulveda his verbis: *ita cum pauci numero eſſent atque ordine deficerent, imperium magis patiebantur.* Maneo equidem in ſententia ea, quam in annotatione propoſui, deeſſe nempe verbum unum alterumve poſt verba κατὰ τὴν σύνταξιν, ceterum ipſam σύνταξιν accipio de deſcriptione civium in centurias ad uſum rei militaris; quibus centuriis, ſeu quo alio nomine vocandae ſunt hujusmodi claſſes, praeerant in Graecia ταξίαρχοι. Cives harum claſſium et arma gerebant et exer-

cebant se in armis. Tales autem sententia loci, ex antecedente disputatione facile colligenda, flagitare videtur.

Ad IV, 11, 8. πρὸς τὸ βȣλεύεσθαι βέλτιόν τι αὐτὸ ποιεῖν, ὅπερ — ἐν ταῖς ὀλιγαρχίαις. Pudet nunc me obsequii, quod editionibus vulgaribus praestiti, quod ipsum me a recta deinceps via emendandi deduxit. In vulgata enim nihil mutandum est praeter scripturam πρὸς τὸ βȣλεύεσθαι βέλτιόν τι αὐτό. Simpliciter scribendum erat βȣλεύεσθαι βέλτιον, τὸ αὐτὸ ποιεῖν, ὅπερ. Manifesto scripturam hanc reddidit vetus Interpres: *ad consiliari melius quod ipsum facere, quod quidem in praetoriis in oligarchiis.* Quanquam Editio Thomae habeat *meliusque ipsum* quasi τὸ αὐτὸ significet τὸ βȣλεύεσθαι. Reliqua mutatione in annotatione proposita et ducta e versione Aretini non opus est. Nam de senatu hic sermo est: idem tamen etiam obiter in concionis deliberatione facere deinceps suadet Philosophus. Atque haec verba τȣτο δὲ καὶ — ποιεῖν apertissime demonstrant, priora verba τὸ αὐτὸ ποιεῖν scribi debere, nec vulgatum βελτιόν τι αὐτὸ ποιεῖν ullo modo defendi posse.

Ad IV, 12, 6. ἀρχεῖα πολλῶν ἐπιμελεῖσθαι — μίαν ἀρχὴν] Hic locus omnium manifestissime docet ἀρχεῖον esse collegium plurium magistratuum; quo sensu vocabulum praeter nostrum et Dionysium frequentavit Isocrates Areopagitici c. 9. μηδ' ἀκριβέστερον εἰδέναι τὰς ἐκ τῶν ἀρχείων προσόδȣς ἢ τὰς ἐκ τῶν ἰδίων γινομένας αὐτοῖς. ad quem locum video virum egregium, *Coray*, dubitare de scriptura, cum ipse ἀρχεῖον nisi de sede magistratuum dici non putaret; quae fuit etiam Victorii ad hunc ipsum locum nostrum opinio.

Ad Libri V, 1, 6. ȣ̓ μὴ τοῖς ἀνίσοις ὑπάρχει ἀνάλογον. Vulgatum ȣ̓ μὴν vetus Interpres suo more vertit *non solum inaequalibus existit proportionale.* Nam et alibi ȣ̓ μὴν *non solum* vertit. Sepulveda tamen jam olim recte vertit: *cum imparibus non tribuitur, quod proportione debetur.*

Ibidem sect. 7. τὸ δὲ κατ' ἀξίαν] In loco Isocratis ad h. l. laudato in annotatione p. 289. vitium haesit, quod miror etiam ab acutissimo *Coray* non animadversum. Scribendum enim ibi καὶ τῆς μὲν ταὐτὸν ἅπασιν ἀπονεμȣ́σης, τῆς δὲ τὸ προσῆ-

κον ἑκάστοις. Vulgo enim additum πρὸς ſenſum pervertit et ſtructuram verborum. τὸ προσῆκον eſt τὸ κατ' ἀξίαν.

Ibidem ſect. 8. ἄποροι δὲ πολλοὶ πολλαχῦ. Ita, non εὔποροι, in Codicibus emendatis ſcriptum legi teſtatur Sepulveda. Lambinus vertit: *egentes vero et improbos multos multis locis.* Vetus Interpres πολλοὶ omiſit. Lambini ſupplementum equidem non ſpernendum cenſeo. Philoſophus enim non ſolum junxit εὐγενεῖς καὶ ἀγαθὺς, ſed antea etiam εὐγένειαν καὶ ἀρετήν.

Ad V, 2, 12. Κολοφώνιοι καὶ Νοτιεῖς.] Notium promontorium, oppidumque cum portu fuit olim Aeolicis urbibus annumeratum, ut apparet ex Herodoto 1, 149. quod quo tempore Aeolibus eripuerint Colophonii, non conſtat; ſuſpicor tamen aut eodem tempore aut certe ſimili ratione factum, qua Smyrnaeis Aeolenſibus Smyrnam eripuerunt. De Notio Colophoniorum imperio ſubjecto, Notienſiumque diſſidiis et contentionibus eſt claſſicus locus apud Thucydidem 3, 34. unde duxit Polyaenus 3, 2.

Ad V, 3, 2. ὥστε καὶ τὸ ἐν αὐτῇ μικρὸν ἁμάρτημα ἀνάλογόν ἐστι πρὸς τὰ ἐν τοῖς ἄλλοις μέρεσιν. Vetus Interpres vertit: *quare et quod in ipſo parvum peccatum, proportionale eſt ad ea quae in aliis partibus.* Aretinus *itaque parvum in principio erratum, correſpondens eſt ad alias partes.* Victorius *quapropter, quod in ipſo parvum eſt, proportione reſpondet ad ea, quae ſunt in aliis partibus.* Ita etiam Lambinus. At Ramus *reliquarum partium peccatis aequali proportione reſpondet.* Giphanius: *reſpondet aliis aliarum partium.* Heinſius *proportionis ratione non ſit minor, quam majora quae ex eo oriuntur.* Camerarius: *principii peccatum rationis quadam comparatione peccatis partium aequale ſit.* In annotatione haec addit: *Eſt autem elegans* ἔμφασις *in nominis duplice ſignificatione: nam* ἀρχὴ *Graecis et principium ſeu initium, et principatus ſeu magiſtratus eſt.* Contra Victorius in annotatione ita: *Partes autem negotii illius accipiendae ſunt, et quaſi corporis. Non enim puto hic intelligi debere partes animantium, ut quidam interpretes acceperunt: apertum autem eſt errare poſſe aliquos ſtatim in capite alicujus facti, et cum ad illud*

aggrediuntur: ut etiam si integrum illud ac recte administratum fuerit, in partibus postea ipsius labi ac peccare. Equidem ignoro quos ille dicat interpretes; hoc vero mihi persuasi, rationem Camerarii Victorianae esse praeferendam. Audiamus tamen etiam Sepulvedam, qui cum haec vertisset: *Itaque parvus error in ipso, proportione respondet in aliis partibus;* haec annotavit: *Minimum erratum in principio mediocre malum parit in ceteris partibus, sed paulo majus erratum proportione majus malum parit. Exempli gratia si peccatum ut unum in principio, parit incommodum, ut quatuor; peccatum ut tria parit, ut duodecim; ut sit utrobique tripla proportio. Quorumcunque igitur civium dissensio magnum malum parit in civitate. Sed dissensio magistratuum aut nobilium seu divitum, quia majus peccatum est in principio, idcirco tanto majus malum parit, proportione scilicet peccatorum in principio. . .*

Ad V, 4, 4. *σχεδὸν γὰρ οἱ πλεῖστοι τῶν ἀρχαίων τυράννων ἐκ δημαγωγῶν γεγόνασιν.* Phanias Eresius in libro *Τυράννων ἀναίρεσις* inscripto apud Athenaeum 3, p. 90. (353 Schw.) *Φιλόξενος ὁ καλούμενος σιλληνιστὴς ἐκ δημαγωγοῦ τύραννος ἀνεφάνη, ζῶν τὸ μὲν ἐξ ἀρχῆς ἁλιευόμενος καὶ σιληνοθήρας ὤν, ἀφορμῆς δὲ λαβόμενος καὶ ἐμπορευσάμενος βίον ἐκτήσατο.* Titulum libri idem Athenaeus libro 10, p. 348. posuit *Τυράννων ἀναίρεσις ἐκ τιμωρίας*, ubi de Scopada Creontis filio, Scopadae antiqui nepote, Cyro juniori et Socrati aequali narrat. Ejusdem volumen *περὶ τῶν ἐν Σικελίᾳ τυράννων* laudat Athenaeus 6, p. 232.

Ad V, 5, 7. *ἡ ἐν Φαρσάλῳ πολιτεία· ἐκεῖνοι γὰρ ὀλίγοι ὄντες πολλῶν κύριοι εἰσι, διὰ τὸ χρῆσθαι σφίσιν αὐτοῖς καλῶς.* Verba haec indicare videntur Pharsalicam oligarchiam adhuc durasse, cum haec scriberet Aristoteles, quamvis varie impugnatam, etiam a Lycophrone et Iasone Pheraeis, a cujus impetu prudenter civitatem Pharsalum et *τὰς ἐξ αὐτῆς ἠρτημένας πόλεις* defendit Pharsalorum princeps Polydamas, narrante Xenophonte Hellenicorum 6, c. 1. ubi habes simul specimen bene et cum fide administratae oligarchiae Pharsalorum, cum reliquae fere omnes civitates in potestatem Iaso-

nis venissent. Sisyphum Pharsalium ejusque adulatorem Athenaeum Eretriensem memorat Theopompus apud Athenaeum Dipnos. 6, p. 252. in nono libro historiae graecae, quem tyrannum intelligi voluisse videtur. Scopas ille fortunatus Simonidis carmine Cei nobilis et ruina domus occisus, auctor familiae Scopadarum, habitavit Cranone in Thessalia, auctore Cicerone de oratore 2, 86. De loco, ubi habitavit Scopas, dubitatum fuisse a veteribus Grammaticis discimus e Quinctiliani Instit. XI. 2, 14. Pharsali fuisse Scopae domum, ipse quodam in loco significare visus est Simonides Quinctiliano; quare Apollodorus, Eratosthenes, Euphorion, et Eurypylus Larissaeus tradiderant Pharsali rem accidisse; contra Apollas et Callimachus et Cicero Cranonem nominaverunt. In Quinctiliano editum *Eurypilus* correxi, quod nomen graecum non est; contra Eurypylum, ex Aleuadarum familia, nominavit Herodotus 9, c. 58. et Eurypylum scriptorem, dubium an eundem, nominat Athenaeus 11, p. 508. (392 Schw.) Plures Eurypylos et Eurypylen habet Apollodori Bibliotheca. Deinde in Quinctiliano vulgo legitur *Apollas Callimachus;* sed aut *Callimachius* scribendum censeo, ut Callimachi sectator significetur, aut copulam *et* interserendum. Athenaeus bis scriptorem nominavit; libro 2, p. 63. (243 Sch.) ubi est Ἀπελλᾶς; iterum 9, p. 369. (360 Sch.) ubi est in Edd. et Codice optimo Ἀπόλλας ἐν τῷ περὶ τῶν ἐν Πελοποννήσῳ πόλεων, Casaubonus autem Ἀπολλᾶς maluit, annotato Clementis Alexandrini loco in Protreptico p. 42. ubi Ἀπελλᾶς auctor Δελφικῶν est. Sed haec obiter dicta sunto. Redeo ad Scopadas. Inter procos filiae Clisthenis Sicyonii memorat Herodotus 6, 127. Diactoridem Cranonium τῶν Σκοπαδέων. Phanias Eresius in libro τυράννων ἀναίρεσις inscripto apud Athenaeum 10, p. 438. (105 Schw.) narrat Scopam, Creontis filium, Scopae vetustioris illius nepotem, compotationes amasse tradit: ubi ὁ παλαιὸς Σκόπας mihi, ut olim Perizonio, dici videtur ille Simonidis Cei carmine celebratus et inter Graecos nobilitatus. Quem locum Aelianus v. h. 2, 41. cum exscriberet, simpliciter Σκόπαν τὸν Κρέοντος υἱὸν dixit. Ejusdem iterum aliunde

meminit 12, 1. ubi Σκοπᾶ τῦ νεωτέρυ scriptum legitur. Is monile pretiosum ad Cyrum juniorem transmisisse dicitur, eumque fuisse censet Perizonius Cranonium illum Scopam, qui Socratem ad se ut veniret, invitasse dicitur a Diogene Laertio sect. 25. Ad vetustiorem illum pertinere videtur dictum, quod refert Plutarchus in Catone majore p. 413. Hutt. et de divitiarum amore p. 159. Hutt. Antiquiori illi Scopae, Simonidis Cei carmine celebrato, familiam Scopadarum nobilitatem et divitiarum laudem inter Graecos debuisse agnovit Theocritus Idyllii XVI. versu 44, 45. ubi Σκοπάδας et Κρειώνδας vocat. Ad quem locum Scholia graeca, Scopam, a Simonide carmine epinicio et threno celebratum, ajunt Cranonium, patre Creonte, matre Echecratia natum fuisse. Ipse etiam Theocritus Cranonem Scopadas habitasse tradit. Scilicet ex hoc ipso scriptorum dissensu de domo Scopae apparet, eum Pharsalum et Cranonem imperio suo cum aliis Thessaliae oppidis tenuisse; quemadmodum postea etiam Pharsalorum oligarchia dominata est in plures urbes, ut e Xenophontis Hellenic. 6, 1, 2. apparet. Iason Pheraeus, postquam conciliatus per Polydamantem Pharsaliis Thessalorum ταγὸς communi consensu creatus fuisset, milites conscripsit per omnes Thessaliae urbes et descripsit tributa ad eam normam penestis, quam primus Scopas usus fuisse dicebatur: προεῖπε δὲ καὶ τοῖς περιοίκοις πᾶσι τὸν φόρον, ὥσπερ ἐπὶ Σκόπα τεταγμένος ἦν, φέρειν. Penestas hic nomine περιοίκων intelligi puto, quo nomine etiam Aristoteles de iisdem et de similibus aliorum populorum rusticis servis utitur. Scopas vero ille, qui primus penestarum tributa descripsisse dicitur, num Simonideus, an alius antiquior fuerit, ignoramus.

Κρειώνδας Theocritus Scopadas vocat, quasi e voce Κρεοντίδας contractos, si Scopas ille Simonideus Creontis et Echecratiae filius fuit. Scopadarum genealogiam ignoramus; itaque de Creonte hoc et altero junioris Scopae patre non magis constat. Quinctilianus l. c. addit: *Scopam nobilem Thessalum periisse in eo convivio constat: adjicitur sororis filius: putant et ortos plerosque ab illo Scopa, qui major aetate fuerit.* Quocum loco comparandus est locus Phavorini in Sto-

baei Sermone 103. ἄνθρωπος ἐὼν μηδέποτε φῆς ὅτι γίνεται αὔριον, μηδ' ἄνδρ' ἰδὼν ὄλβιον, ὅσσον χρόνον ἔσσεται, ἀλλὰ μηδὲ οἶκον, ὥσπερ ἐν μέλει ὁ ποιητὴς διεξέρχεται τὴν τῶν Σκοπαδῶν ἀθρόαν ἀπώλειαν. Carmen Simonidis respicit, cujus fragmentum ibidem extat, minus tamen integrum, in ruinam domus, qua Scopadarum familia fuit oppressa. Excerptum inde posuit Brunck in Analectis 1, p. 120. ad quem locum Cel. Jacobs in Animadv. p. 203. non meminerat annotationis Valesianae.. Sed falsum est, quod Valesius e loco Phavorini collegit his verbis: *Aleuadarum familia diu stetit usque ad tempora Philippi Macedonis; at Scopadarum cito extincta est.* Critiae Atheniensis, qui fuit inter 30 tyrannos, versus habet Plutarchus in Cimone c. 10. Πλοῦτον μὲν Σκοπαδῶν, μεγαλοφροσύνην δὲ Κίμωνος, Νίκας δ' Ἀγεσίλα τοῦ Λακεδαιμονίου sibi optantis.

Thucydidis tempore Thessali regibus non parebant sed oligarchia utebantur plerumque. Ita enim ille 4, 78. ubi Brasidae Laconis transitum per Thessaliam narrat: τοῖς τε Ἀθηναίοις ἀεί ποτε τὸ πλῆθος τῶν Θεσσαλῶν εὔνουν ὑπῆρχεν· ὥστε εἰ μὴ δυναστείᾳ μᾶλλον ἢ ἰσονομίᾳ ἐχρῶντο τὸ ἐγχώριον οἱ Θεσσαλοί, οὐκ ἄν ποτε προῆλθεν. Plebs igitur Atheniensibus favebat; oligarchici imperii compotes Lacedaemoniis; igitur Brasidas ab amicis Pharsaliis facile duces itineris obtinuit. Haec fere perpetua causa seditionum fuit Larissaeis, Pharsaliis et reliquis Thessalis, dum Athenienses plebem et Penestas suscitare conabantur contra optimates, Lacedaemonii vero partes oligarchorum tuebantur. Exemplum Amyniae Atheniensis ad Pharsalios legati, Penestas ad seditionem excitantis habet Aristophanes Vesparum versu 1263 cum Scholiis ad eum locum et ad Nubes versu 691. Critiae cum Prometheo Thessalo facientis Xenophon Hellenicorum 2, 3, 36. et Memorab. 1, 2, 24. δυναστείαν quam dicat Thucydides, ipse explicat 3, 62. ubi Thebani legati de rebus suis tempore belli Persici exponunt ἡμῖν γὰρ ἡ πόλις τότε ἐτύγχανεν οὔτε κατ' ὀλιγαρχίαν ἰσόνομον πολιτεύουσα οὔτε κατὰ δημοκρατίαν, ὅπερ δέ ἐστι νόμοις μὲν καὶ τῷ σωφρονεστάτῳ ἐναντιώτατον, ἐγγυτάτω δὲ τυράννου, δυναστεία ὀλίγων ἀνδρῶν εἶχε τὰ πράγματα. Simili-

ter Brasidas ibidem 4, 126. Lacedaemoniorum rempublicam δυναστείαν vocat: οἵγε μηδὲ ἀπὸ πολιτειῶν τοιούτων ἥκετε, ἐν αἷς οὐ πολλοὶ ὀλίγων ἄρχουσιν, ἀλλὰ πλειόνων μᾶλλον ἐλάττους, οὐκ ἄλλῳ τινὶ κτησάμενοι τὴν δυναστείαν ἢ τῷ μαχόμενοι κρατεῖν.

Ad V, 5, 9. ὅπερ συνέβη ἐν Λαρίσσῃ ἐπὶ τῆς τῶν Ἀλευαδῶν ἀρχῆς τῶν περὶ Σάμον. Sepulveda vertit: *ut accidit Larissae in Aleuadarum Samiorum principatu.* Ceterorum interpretum errores antea annotavi. Vertendum erat: *ut accidit Larissae, cum magistratum* vel *imperium gereret Samus ex Aleuadarum familia:* Aleuadae nec ab insula Samo originem duxerunt, nec imperarunt Samiis, sed Heraclidae fuerunt, id est, auctorem generis Herculem, ut reges Lacedaemoniorum jactabant. Testatur Pindarus Pyth. 10. carmine in victoriam Pythicam Hippocleae Thessali ex urbe Pelinnaeo, Aleuadis cognati, scripto, ubi statim initio dubitatum fuit, Ἀριστομάχου Ἡρακλέος ad Aristomachum Herculis e posteris, unde Lacedaemoniorum reges stirpem derivabant, an ad ipsum Herculem referendum sit, ita ut Hercules *bello excellens* dicatur. Ibidem versu 100. Thoracem commemorat ex Aleuadarum eadem familia, ejusque fratres versu 107. qui tum adhuc regiam auctoritatem inter Thessalos obtinuisse videntur. Thoracem certe ἕνα τῶν Ἀλευαδῶν pronunciant Scholia graeca: eadem τοὺς ἀδελφεοὺς versus 107. rectius ad Thoracem referunt, quam alii ad victorem Hippocleam. Ad totam familiam Aleuadarum pertinet versus 110. cum sequentibus: ἐν δ' ἀγαθοῖσι κεῖνται πατρώϊαι κεδναὶ πολιτῶν κυβερνάσιες. quibus paternum Aleuadarum regnum vel imperium inter Thessalos significatur. Hippocleae victoriam Pythicam Scholia graeca referunt ad Pythiada 22. id est ad Olympiadis 70 annum 3 eadem ejusdem Olympicam victoriam commemorant et referunt ad Olympiadem 72 et 73. Aleuadas Thessaliae reges nominat Herodotus 7, 6. qui libri 9, 58. narrat fratres Larissaei Thoracis Eurypylum et Thrasydaeum, Thessaliam Mardonio Xerxis duci prodidisse: atque hos ipsos postea Aleuae filios appellat, eosdem sine dubio, quorum imperium commemoravit Pindarus. Thoracem Thessalum solum, Mardonio et Xerxi faventem nominat Ctesias Persicorum

c. 24. Primum clari generis Aleuadarum et nominis auctorem Aleuam regem, Pyrrhi filium nominat Ariſtoteles apud Harpocrationem in voce Τετραρχία, ubi haec referuntur verba: καὶ Ἀριστοτέλης δὲ ἐν τῇ κοινῇ Θετταλῶν πολιτείᾳ ἐπὶ Ἀλεύα τῦ Πύῤῥυ διῃρῆσθαί φησιν εἰς τέτταρας μοίρας τὴν Θετταλίαν. Has quatuor partes, τετράδας vocatas, Hellanicus in libro de rebus Theſſalorum ſcripto, ediderat Θετταλιῶτιν, Φθιῶτιν, Πελασγιῶτιν, Ἑστιαιῶτιν. Eundem Ariſtotelis librum Athenaeus dicere videtur libri 11, p. 499. d. ubi tamen eſt brevius ἐν τῇ Θετταλῶν πολιτείᾳ. Praeterea de ſingularibus rebuspublicis Aleuadarum et Scopadarum imperio vel oligarchiae ſubjectis tractaſſe ſeparatim videtur, quod vel ipſe titulus operis indicare videtur. Ita Ariſtotelem ἐν τῇ κοινῇ Ἀρκάδων πολιτείᾳ laudat Harpocration in voce Μυρίοι; praeterea τὴν Τεγεατῶν πολιτείαν ejus laudant Scholia Ariſtophanea ad Nubes. Aleuas, Pyrrhi et Archedicae filius, quomodo procurante patruo, nolente vero patre, a Pythia rex Theſſaliae pronunciatus fuerit, narrat Plutarchus in extremo libro de fraterno amore p. 68. ed. Hutten. ubi adoleſcentis Aleuae ingenium petulans et ſuperbum annotat. Aleuadarum dona Simonidi Ceo data obiter commemoravit Sozomenus in Prooemio Hiſtoriae eccleſiaſticae: ὗ τοιῦτοι Ἀλευάδαι περὶ Σιμωνίδην. Quo tempore regium Aleuadarum imperium ceſſaverit et ad oligarchiam tranſierit, nusquam traditum reperi. Oligarchia vero Aleuadarum pluribus inteſtinis ſeditionibus agitata et vexata, usque ad Philippi Macedonis, Alexandri magni patris, duravit. Plato initio Menonis nominavit Ariſtippum, Lariſſaeum, Menonis Pharſalii amatorem, e familia Aleuadarum oriundum. Narrat ibi obiter de Gorgiae ſophiſtae ſcholis Pharſali habitis, quibus interfuerant Aleuadae: ἀφικόμενος γὰρ (ὁ Γοργίας) εἰς τὴν πόλιν ἐραστὰς ἐπὶ σοφίᾳ εἴληφεν Ἀλευαδῶν τε τῦς πρώτυς (ὧν ὁ σὸς ἐραστής ἐστιν Ἀρίστιππος) καὶ τῶν ἄλλων Θετταλῶν. Has easdem ſcholas Gorgiae reſpiciebat noſter ſupra 3, 1, 9. Gorgiam una cum Polycrate Athenienſi ſophiſta, audivit etiam Iaſon Pheraeus, teſte Pauſania 6, 17, 5. et Iſocrates adoleſcens ſenem Gorgiam in Theſſalia audiviſſe dicitur a Cicerone Oratoris c. 52. Seditionem contra

Aleuadas Larissae ortam obiter narrat Xenophon Anab. I, 1, 10. ubi Aristippus Larissaeus, Aleuadarum unus, auxilia a Cyro accipit *πιεζόμενος ὑπὸ τῶν οἴκοι ἀντιστασιωτῶν*. ad quem locum vide annotata. Eandem obiter significat Thucydides 2, 22. ubi auxilia Larissaeorum Atheniensibus missa Olympiadis 87, anno 2. duxisse dicuntur Polymedes et Aristonous *ἀπὸ τῆς στάσεως ἑκάτερος*. Pharsaliorum auxilia solus ducebat Menon. Aleuadarum potentiam inprimis labefactavit Lycophron Pheraeus, narrante Xenophonte Hellenic I, 3, 3. Medii, Larissaeorum principis, bellum cum Lycophrone gestum narrat Diodorus 14, 82. Plura vide in annotatione ad Xenophontis locum p. 87. Aleuadas plane evertit Philippus, rex Macedoniae, de quo ita refert Harpocratio sub voce *Τετραρχία*: *Ὅτι δὲ Φίλιππος καθ' ἑκάστην τούτων τῶν μοιρῶν ἄρχοντας κατέστησε, δεδηλώκασιν ἄλλοι τε καὶ Θεόπομπος ἐν τῇ τεσσαρακόστῃ τετάρτῃ*. Idem testatur locus Demosthenis, quem interpretatur Harpocration, Philippica 9. uti recte numerat idem: *καὶ τετραδαρχίας κατέστησε παρ' αὐτοῖς, ἵνα μὴ μόνον κατὰ πόλεις ἀλλὰ καὶ κατὰ ἔθνη δουλεύωσι*. Athenaeus libri 6, p. 249. ex eodem Theopompi Chii libro posuit locum hunc: *Θρασυδαῖον τὸν Θεσσαλὸν καταστῆσαι (Φίλιππόν φησι) τῶν ὁμοεθνῶν τύραννον, μικρὸν μὲν ὄντα τὴν γνώμην, κόλακα δὲ μέγιστον*. Ulpianus ad Olynthiacam Demosthenis p. 8. et ad 2, p. 14, ita: *Ἀλεύας ἀπόγονός τις τοῦ Ἡρακλέους Θετταλὸς ἐτυράννησε Θετταλῶν, εἶτα καὶ οἱ τούτου παῖδες, μὴ φέροντες οὖν τὴν τυραννίδα οἱ Θετταλοὶ, καὶ ἀποροῦντες, τί δεῖ ποιεῖν, μετεπέμψαντο εἰς συμμαχίαν τὸν Φίλιππον· εἶτα ἐλθὼν ἐκεῖνος ἐξέβαλε τοὺς Ἀλευάδας ἐκ τῆς τυραννίδος*. Pauca de Thessalia a Philippo occupata habet Justinus 7, 6. Demosthenes ipse in Oratione pro Ctesiphonte ita: *μέχρι τούτου ὠνομάζετο φίλος Φιλίππου Εὔδικος καὶ Σίμος οἱ Λαρισσαῖοι, ἕως Θετταλίαν ὑπὸ Φιλίππῳ ἐποίησαν*. Idem in oratione contra Neaeram *Θετταλὸν* altero loco Larissaeum vocat, ubi *Σιμὸς* scribitur. De Eudico Harpocratio *εἷς ἐστιν οὗτος τῶν κατασταθέντων ὑπὸ Φιλίππου κυρίων Θετταλίας ἁπάσης*. Idem in voce *Σιμὸς* ait *εἷς τῶν Ἀλευαδῶν οὗτός ἐστι τῶν δοκούντων συμπρᾶξαι τῷ Μακεδόνι*. Ulpianum in errore versari putabat Wesselingius ad Diodorum 16, 14.

p. 92.

p. 92. qua de re quo rectius judicare possint lectores, paulo altius historia Aleuadarum repetenda est e scriptoribus graecis, qui cum Aleuadarum mentionem saepius quam Scopadarum fecerint, facile inde colligimus veram esse Aristotelis narrationem de Pharsalica Scopadarum oligarchia temperatiore et firmiore.

Diodorus 15, 61. sub Olympiade 102, 4. de Alexandro Pheraeo tyranno narrat, Aleuadas Larissaeos, (τῶν Λαρισσαίων τινες, οἱ δι' εὐγένειαν Ἀλευάδαι προσαγορευόμενοι) vim Alexandri timentes abiisse in Macedoniam ad Alexandrum regem ejusque auxilium petiisse contra Alexandrum Pheraeum. Ille vero Macedo potitus Larissa et Cranone ipse retinuit in sua potestate. Iidem Alexandri successoribus Lycophroni et Tisiphono, tyrannis Pheraeorum, resistentes advocant Philippum Macedoniae regem, qui tyrannos bello vicit civitatibusque Thessalorum libertatem reddidit; quo facto magnum inter eos nomen nactus Thessalos postea omnium expeditionum socios habuit. Ita Diodorus 16, 14. ubi est: οἱ δ' Ἀλευάδαι καλούμενοι παρὰ τοῖς Θετταλοῖς, δι' εὐγένειαν δὲ ἀξίωμα ἔχοντες περιβόητον, ἀντέπραττον τοῖς τυράννοις. Cum Lycophrone tyranno Pheraeorum, Graecorum foedere Corinthio junctorum auxilio implorato, bellum gessit Μήδιος ὁ τῆς Λαρίσσης δυναστεύων, et Pharsalum Lacedaemoniorum praesidio occupatam expugnavit, civesque vendidit Olympiadis 96 anno 2. Sed antea etiam Hellanocrates Larissaeus patria ejectus Archelai Macedoniae regis auxilium imploraverat, quem spe frustratus una cum aliis occidit, narrante Aristotele Polit. 5, 8, 12. De Philippi regis machinationibus contra Aleuadas haec narrat Polyaenus 4, 2, 11. ἀφικόμενος εἰς Λάρισσαν, ἵνα τὰς τῶν Ἀλευαδῶν ἐξοικίας καθέλῃ, νοσεῖν ὑπεκρίνατο, ὅπως εἰσιόντας αὐτοὺς ὡς ἐπισκεψομένους συλλάβοι. Βοίσκος ἐξήγγειλε τοῖς Ἀλευάδαις τὴν ἐπίθεσιν, καὶ διὰ τοῦτο τέλος οὐκ ἔσχεν ἡ πρᾶξις. ubi Masuicius e Codice Cantabrig. τοὺς τῶν Ἀλευαδῶν ἐξ οἰκίας καθέλοι scribi voluit. Sed nec ita locus persanatus est, nisi λοιποὺς addas: Boiscus videtur esse idem, quem pugilem Thessalum vocat Xenophon Anab. 5, 8, 23. Alio loco Polyaenus 4, 2, 19. narrat factiones Thessalorum duas, quarum se-

des Pharſalus et Lariſſa fuit, in quibus oppidis familia Scopadarum et Aleuadarum opibus et potentia floruit. Inter has factiones reliqua Theſſalorum oppida diviſa invicem pugnabant; Philippus autem dum utrique factioni auxilium, quod petierant, ferebat, tandem utramque oppreſſit et Theſſaliam omnem occupavit. Haec ita narrat Polyaenus: Πελιναίων πολεμούντων Φαρσαλίοις καὶ Φεραίων Λαρισσαίοις, τῶν δὲ ἄλλων ἐς τούτους διῃρημένων, ἀεὶ προσεβοήθει τοῖς καλοῦσι, νικῶν τε οὐκ ἀναστάτους ἐποίει τοὺς ἡττωμένους, ὅπλα οὐ παρῃρεῖτο, τείχη οὐ κατέβαλλε, τὰς στάσεις ἔτρεφε μᾶλλον ἢ ἔλυεν, τῶν ἀσθενεστέρων ἐπεμελεῖτο, τοὺς δυνατωτέρους καθῄρει, τοῖς δήμοις φίλος ἦν, τοὺς δημαγωγοὺς ἐθεράπευεν· τούτοις τοῖς στρατηγήμασι Φίλιππος ἐκράτησε τῆς Θεσσαλίας, οὐ τοῖς ὅπλοις. His artibus totius Theſſaliae potitus Philippus Aleuadarum potentiam fregit quidem, ſed quosdam ex eorum numero idoneos tetradarchiis a ſe inſtiſtitutis praefecit, uti Demoſthenis et Harpocrationis teſtimoniis conſtat. Itaque apparet Ulpiani narrationem non usquequaque veram eſſe.

De Lariſſaeorum oligarchia Ariſtoteles ſupra ſect. 5. obiter memoravit πολιτοφύλακας a plebe legi ſolitos, eosque ideo plebis aſſentatores factos. Supereſt nunc locus ipſe ille, ad quem illuſtrandum haec praemiſimus, in quo nomen Σάμος dubitationem habet. Graecum nomen fuiſſe, teſtatur poeta Σάμος Philippo recentiori Macedoniae regi familiaris, ab eodemque deinde occiſus, apud Polybium 5, 9, 4. et 24, 8, 9. quem tamen Plutarchus, de diſcrimine adulatoris p. 172. Hutt. Σάμιον vocat. Et Samii poetae ejusdem epigrammata extant in Analectis Brunckianis I, p. 485. quae vulgo Σιμμίου dicebantur. In Anthologia Planudea p. 517. Simmiae carmen inſcribebatur ante Σαμμίου. Meleagri Praefatio nominat verſu 14. καὶ Σαμίου δάφνης κλῶνα μελαμπέταλον. Itaque nomen poetae epigrammatici verum potius Σάμιος eſſe videtur: adeoque nihil praeſidii inde loco et nomini Ariſtotelico parari poteſt. Sed bene ſuccurrit locus Scholii ad Theocriti Idyllii 16, verſum 34. ubi Aleuadae memorantur. Ibi enim eſt: Τὰ δὲ περὶ Ἀλεύαν τὸν Σιμμίου πάντα ἀνείλεκτο Εὐφορίων. Videtur igi-

tur in nomine hujus Aleuae ἀπογόνου eadem ſcripturae varietas libros occupaſſe, quae in nomine poetae. Ceterum num Scholiaſtae Simmias et Ariſtotelicus Samus vel Samius unus idemque an diverſus ſit, non magis explicare poſſum, quam tempus, quo vixerit. Aliam de Simo, Aleuadarum uno, locus Demoſthenicus antea poſitus, ſuſpicionem ſuggerit, cujus nomen facile potuit in Σάμος mutari. Haec eadem conjectura in mentem venit Schloſſero. E loco Scholiaſtae Theocritei Valeſius ad Sozomenum conjecturam duxerat in Plutarcho Aleuam dici τὸν πυῤῥὸν, rufum, non τὸν Πύῤῥου, Pyrrhi filium. Sed locus ipſe eam refutare videtur, cum ſimul mater Archedice nominetur. Praeterea ſcripturam τὸν φάσκω τὸν Πυῤῥὸν unde Valeſius duxerit, neſcio, diverſam a vulgari. Facilis erat de tota hac re disputatio, ſi extaret hodie liber Euphorionis περὶ Ἀλευαδῶν quem laudavit Clemens Alexandrinus Stromatum I, p. 389. ubi edebatur περὶ Ἀλιαδῶν. Correxit vitium H. Valeſius ad Harpocrationem ſub voce Τετραρχία, et ſimul Suidae locum, ubi eſt Ἔφορος Κυμαῖος, ἱστορικὸς, ὁ νεώτερος, ἔγραψε τὰς Γαλιηνοῦ ἱστορίας ἐν βιβλίοις κζ. Κορινθιακὰ, περὶ τῶν Ἀλευαδῶν. Vulgarem ſcripturam Γαληνοῦ transtulit Eudociae Violetum; errorem e Raphaelis Volaterrani admonitione corrigi juſſit Kuſterus, nulla Valeſii mentione facta, qui de familia Aleuadarum disputavit in annotatione ad Harpocrationem p. 185. ed. Gronov. et ad Sozomeni Prologum p. 75. De eadem etiam Valckenaer ad Herodotum 7, 6. Pauca Ruhnken. ad Timaei gloſſam p. 22. Ἀλευάδαι, οἱ ἐν Λαρίσσῃ τῆς Θετταλίας εὐγενέστατοι, ἀπὸ Ἀλεύου βασιλέως τὸ γένος ἔχοντες.

Ad V, 7, 6. εὐπορίας δὲ νομίσματος γιγνομένης] Sepulveda in Codicibus emendatis vocabulum νομίσματος rectius deeſſe cenſuit, quoniam ſupra c. 5, ſect. 11. de eadem re ſit ſcriptum εὐετηρίας γιγνομένης δι᾽ εἰρήνην ἢ δι᾽ ἄλλην τινὰ εὐτυχίαν. Vertit igitur *ſed ubertate ſuccedente.* Contra recte monuit Victorius νομίσματος bene habere, nec tollendum eſſe, quoniam ubertas ſola non ſufficiat ad pretia rerum et copiam pecuniae augendam, ex quibus tamen cenſus aeſtimari ſolet et debet.

Ibidem ſect. 8. Καὶ τὸ εὐημερῦν δὲ τῆς πόλεως ἀνὰ μέρος φυλάττεσθαι. Vetus Interpres: *et quod jocundum autem civitatis ſigillatim obſervare — firmare actiones et principatus.* Aretinus *et ſi quid exſultet elatumque ſit in civitate per partes obſervare.* Victorius: *partem civitatis, cujus ſunt res valde ſecundae, nunc hanc nunc illam, cavere:* Recte Victorius monuit ἀνὰ μέρος eſſe *mutatis vicibus;* itaque non ſunt haec verba copulanda cum verbo φυλάττεσθαι, ſed cum participio εὐημερῦν. Peſſime Sepulveda vertit: *Ab iis quoque per partes cavendum eſt eisdem de cauſis, qui vitam in urbe per otium et voluptatem transigunt.* Ceterum ſuſpicio incidit, pro ἀνὰ μέρος ſcriptum olim fuiſſe αἰεὶ μέρος, ut haec verba participio εὐημερῦν attribuantur.

Ibidem ſect. 17. περὶ τὰς [ἄλλας] πολιτείας. Sepulveda recte vertit: *ſic in rebuspublicis omnibus accidit.*

Ibidem ſect. 18. φθείροντες τοῖς καθ' ὑπεροχὴν νόμοις. Hanc ſcripturam Sepulveda etiam e Codicibus emendatis vertit: *ergo qui evertunt legibus modum excedentibus, ii respublicas evertunt:* interpretatus: *qui evertunt vel tollunt divites aut populum legibus — hi rempublicam evertunt, popularem divitibus ſublatis, paucorum potentiam, ſublato populo.*

Ad V, 8, 6. Βύλεται δὲ ὁ βασιλεὺς εἶναι φύλαξ. Lambinus hic ut ſaepe alibi verbum βύλεται vertit *videtur:* alibi *ſolet.* Is uſum verbi Ariſtotelicum explicuit egregie ad Nicomachea 5, 2, p. 122. ed. Zuingeri.

Ibidem ſect. 7. καὶ τὸ ἐκ τῦ ἄστεος ἀπελαύνειν] Sepulveda vertit *urbis munitiore loco ſummovere:* falſus, ut mihi videtur, verſione antiqua. In annotatione interpretatur munitiorem urbis locum, quo ipſi tyranni cum externo praeſidio continentur. De Periandro, Corinthiorum tyranno, narrat Heraclides in Excerpto: Περίανδρος δὲ πρῶτος μετέστησε τὴν ἀρχὴν, δορυφόρυς ἔχων, καὶ ὐκ ἐπιτρέπων ἐν ἄστει ζῆν. Idem de tyranno Cephalleniorum, Promneſi filio, haec: ἑορτὰς πλέον δυοῖν ὐκ ἐπέτρεπεν, ὐδ' ἐν πόλει διαιτᾶσθαι πλέον ἡμερῶν δέκα τῦ μηνός.

Ad V, 8, 11. πρὸς Σίρραν καὶ 'Αῤῥάβαιον. Thucydides 4, 79. narrat inimicitias Perdiccae Macedonum regis, Alexandri

Philellenis filii, cum rege Lyncestarum, quem Ἀῤῥιβαῖον vocat iterum c. 83. Bellum cum rege Lyncestarum a Perdicca et Brasida Lacone gestum narrat c. 124. Libri scripti nomen non variant, nisi quod Ἀῤῥίβαιον habent. Narratio pertinet ad Olympiadis 89, annum $\frac{1}{2}$. Idem I, 57. narrat Perdiccae inimicitias cum fratre Philippo et Derda; ubi Scholiastes Derdam vocat Aridaei filium, ἀνεψιὸν vero Perdiccae et Philippi. Cum Philippo et Derdae fratribus Athenienses fecisse dicuntur c. 59. Derdam Macedonem ab Olynthiis captum memorat Theopompus Athenaei 10, p. 436. Derdae, nescio an ejusdem, sororem Philam, Philippo postremo, Alexandri magni patri, nuptam, Satyrus Athenaei 13, p. 557. Perdiccae hujus filius Archelaus fuit, nonus Macedoniae rex ex ratione Herodoti et Thucydidis. Philippi filius fuit Amyntas, docente Wesselingio ad Diodori 12, 50. qui videtur is esse, de quo Aristoteles. De cognomine τῦ μικρῦ s. 10. aliunde non constat. Sed patvus cognomine diversus videtur esse ab eo, qui simpliciter Ἀμύντας hac sectione, et filius Archelai dicitur.

Ad V, 9, 3. πεταγωγίδαι καλύμενοι. Vulgatum αἱ ποταγωγίδες καλύμεναι Sepulveda etiam, ut Budaeus, Plutarchi in Dione auctoritate aliorumque scriptorum confisus mutari jussit in sexum masculum.

Ad VI, 1, 2. Verba τὰ δὲ περὶ τὰ δικαστήρια ἀριστοκρατικῶς ἢ τὸ μὲν περὶ τὸ βυλευόμενον e Codicibus emendatioribus addita vertit Sepulveda.

Ad VI, 1, 11. κυρίυς εἶναι τῶν αἱρέσεων καὶ τῶν δικαστηρίων; vulgatum διαιρεσίων Sepulveda ad consultandi intelligentiam vertendo retulit, et annotavit διαιρεῖν saepius ab Aristotele usurpari pro differere et disceptare, διαίρεσιν autem pro disputatione seu disceptatione; hic autem esse pro deliberatione seu consultatione. Nam consultationem esse disputationem ac disceptationem quandam.

Ad VI, 2, 6. τῷ τῶν Ἀφυταίων νόμῳ. Rationem Aphytaeorum ab Aristotele obscure memoratam ita Sepulveda explicare conatus est. *Sic habent*, inquit, *agros distributos, ut omnes habeant aequas partes, exempli gratia septena jugera.*

Itaque ſi qui fundus quadraginta duobus jugeris conſtet, is non ab uno aliquo, ſed a ſex civibus poſſidetur, quo ſit, ut pauperes, quemadmodum multitudine, ſic etiam cenſibus vincant divites, qui pauci ſunt. Non igitur cenſent totam poſſeſſionem in unius ſcilicet civis patrimonio, ſed partem in quoque. Itaque quod pertinet ad agros omnes, habent paria patrimonia, quamvis pecuniis et ſupellectile divites excedant.

Ad VI, 2, 11. *καὶ περὶ Κυρήνην οἱ τὸν δῆμον καθιστάντες.* Heraclides in Fragmento reipublicae Cyrenaeorum: *Δημοκρατίας δὲ γινομένης Βῆττος (Βάττος) εἰς Ἑσπερίδας ἐλθὼν ἀπέθανε, καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ λαβόντες κατεπόντισαν.* Battus is fuit ultimus Cyrenaeorum rex; eum Battus cognomine pulcher anteceſſit, numero ſeptimus; hunc in imperio Arceſilaus poſtremus ſecutus eſt. De hac democratia loqui videtur Ariſtoteles, de priore aliqua Herodoti locus in annotatione memoratus.

Ad VI, 3, 4. *τὰ μὲν ἀπὸ τῶν προσόδων γινόμενα — ἀθρόα χρὴ διανέμειν τοῖς ἀπόροις.* Vetus Interpres vertit *quae quidem a reditibus fiunt:* Aretinus *quae ex reditibus proveniunt:* Sepulveda *pecunias ex vectigalibus congerere:* Victorius *quae a vectigalibus proveniunt.* Ramus *omnes publicorum vectigalium fructus;* Giphanius *quae ex vectigalibus redeunt:* Lambinus *quae ex vectigalibus efficiuntur:* Heinſius *Quare diligenter tum habendi tum et conſervandi reditus ſunt publici, vel idcirco, ut in plebem nempe ac praecipue egenos, ubi opus ſit, cum cura et in ſolidum diſtribuantur.* Vides vitioſam ſcripturam omnes reddidiſſe, quam damnat ipſa ſententia, initio ſectionis hujus poſita, cui conſilium hoc oppoſuit Philoſophus: *τὰ γὰρ περιόντα νέμουσι: quae ſumtibus neceſſariis ſuperſunt, dividunt plebi demagogi.* Igitur *περιόντα* ſcriptum fuiſſe ab Ariſtotele non dubito, idque in verſione ſecutus ſum.

Ibidem *ἀφειμένους τῶν ματαίων λειτουργιῶν.* Aldinae *ἐφειμένους*, ab Aretino redditum, Sepulveda e veteri exemplari mutari juſſit in *ἀφειμένους*, quod item conjecit Camerarius.

Ad VI, 5, 10. *Καλοῦσι δὲ τούτους οἱ μὲν εὐθύνας, οἱ δὲ λογιστὰς, οἱ δ' ἐξεταστὰς, οἱ δὲ συνηγόρους.* Primo loco corrige vitium et ſcribe *εὐθύνους.* De Logiſtis et Euthynis in republica

Athenienſium ſatis bene diſputavit Petitus Leg. Attic. p. 506 — 312. unde conſtat de diſcrimine quod fuit inter utriusque magiſtratus munera. Apud Logiſtas nempe in Logiſterio conſidentes magiſtratus omnes, legati et quicunque partem aliquam reipublicae adminiſtraverant, rationes referre et deponere cogebantur. Hi reos male geſtae reipublicae denunciabant, εὔθυνοι vero, numero Logiſtis pares, ſuffragio, non ſorte electi, de crimine eorum partim judices ſedebant. Hinc in lege de magiſtratu ὑπευθύνῳ non coronando apud Aeſchinem junguntur πρὶν ἂν λόγους καὶ εὐθύνας δῷ. Quos vero Ariſtoteles in Republica Athenienſium a Logiſtis diverſos eſſe demonſtraverat, auctore Harpocratione, eosdem hic nomine tantum, videlicet in diverſis urbibus et rebuspublicis, diſtinguere videtur. Petiti Collectaneis addo locum Ariſtophanis Veſparum verſu 560. ſeqq. ubi judicii εὐθύνης exemplum comice exhibetur, reus autem rogat judicem τῆς εὐθύνης ἀπολῦσαι. Logiſtas obiter memorare videtur idem Comicus Avium verſu 318. Ἄνδρε γὰρ λεπτὼ λογιστὰ δεῦρ' ἀφῖχθον ὡς ἐμέ. ubi Edd. vett. λεπτολογιστὰ dabant, Codd. λεπτοσοφιστὰ quidam dant, quod cum Daweſio in λεπτὼ σοφιστὰ mutandum fuit. Λογιστὰ enim huic loco non conveniunt. De nomine εὔθυνοι ſupereſt dubitatio propter locum Harpocrationis qui Εὐθύναι, inquit, Λυσίας ἐν τῷ κατὰ Νικίου, εἰ γνήσιος, εὐθύνης, ὄνομα ἀρχῆς. quam ſcripturam Gronovius inepte defendebat ex altero loco in Λογισταὶ, ubi eſt ὅτι διαφέρουσι τῶν εὐθύνων. ubi cum Aldina Codex Medic. εὐθυνῶν habet. Multo ineptius verſum Eupolidis Ἄνδρες λογισταὶ τῶν ὑπευθύνων χορῶν, ex Mediceo libro interpolare conatur ita τῶν ἐπ' εὐθυνῶν χωρῶν, vertens *Logiſtae regionum vel dignitatum, quae ſunt ſub Euthynis.* Nullum cum aliud patrocinium formae illi εὐθύναι parari poſſit, maneat illud, veram unice eſſe εὔθυνοι. Tertium nomen ἐξετασταὶ nusquam hoc quidem ſenſu memoratum reperi. Aeſchinei enim ἐξετασταὶ τῶν ξένων plane diverſi ſunt generis. Quarti συνήγοροι in Scholio ad Ariſtophanis Veſparum verſum 690. ubi Chaereae filius judicium convocat, praefinita die et hora Αὐτὸς δὲ φέρει τὸ συνηγορικὸν, δραχμὴν, κᾂν ὕστερος ἔλθῃ, ita deſcribuntur: ἐλάμβανον γὰρ οἱ ῥήτο-

ρεῖς δραχμὴν, ὅτι συνηγόρουν ὑπὲρ τῆς πόλεως ἢ ὑπὲρ ἄλλου τινός· ἐκ τούτου δὲ φαίνεται ὅτι μισθοφόρος ἦν ἡ ἀρχή· κληρωτοὺς δὲ γενομένους δέκα συνηγόρους Ἀριστοτέλης φησί. Scilicet in Republica Athenienſium. Nimis jejune Harpocration ἐοίκασι παρὰ Ἀθηναίοις τινὲς χειροτονεῖσθαι συνήγοροι ἐπὶ τῷ συναγορεύειν. quae eadem repetiit Suidas. Eſſe, qui proprie ῥήτορες vocabantur, decem numero, ſtatuit Petitus p. 345. qui multa de eorum δοκιμασίᾳ poſuit, nihil de officio annotavit. Legum cuſtodiam iis fuiſſe mandatam arguit locus Demoſthenicus contra Timocratem initio ᾔδει γὰρ ὁ νομοθέτης ὅτι τὰς ἄλλας ἃς γέγραφεν αὐτῶν (τῶν νόμων) φυλακὰς ἔστι πολλαχοῦ διακρούσασθαι, τοὺς συνηγόρους, οὓς χειροτονεῖτε, δύναιτ' ἂν πεῖσαί τις σιωπᾶν. Eſt poſtea: τίς οὖν μόνη φυλακὴ καὶ δικαία καὶ βέβαιος τῶν νόμων; ὑμεῖς οἱ πολλοί. (nempe δικασταί.) Judicibus affuiſſe in judicio apparet e loco Ariſtophanis Equitum verſu 1358. Ἐάν τις εἴπῃ βωμολόχος ξυνήγορος· Οὐκ ἔστιν ὑμῖν τοῖς δικασταῖς ἄλφιτα, Εἰ μὴ καταγνώσεσθε ταύτην τὴν δίκην, Τοῦτον τί δράσεις, εἰπὲ, τὸν ξυνήγορον. Idem ſignificat locus in Acharnenſibus verſu 705. ubi ſenes in judiciis populi vexati a ξυνηγόρῳ τῷ λάλῳ, Cephiſodemo, queruntur. Omnium autem manifeſtiſſimus eſt locus primus, in Veſpis, verſu 692. poſt verſum ſupra allatum de mercede συνηγόρου, drachma diurna, ille, convocata judicio, Καὶ κοινωνῶν τῶν ἀρχόντων ἑτέρῳ τινὶ τῶν μεθ' ἑαυτοῦ, Ἤν τις τι διδῷ τῶν φευγόντων, ξυνθέντε τὸ πρᾶγμα δύ' ὄντε, Ἐσπουδάκατον· κᾆθ', ὡς πρίων, ὁ μὲν ἕλκει, ὁ δ' ἀντενέδωκε· Σὺ δὲ χασκάζεις τὸν Κωλακρέτην· τὸ δὲ πραττόμενόν σε λέληθε. Quae conveniunt cum ſententia loci Demoſthenici; unde ſimul apparet συνηγόρων munus fuiſſe judiciis publicis aſſidere, ibique cuſtodiam legum agere. Atque hi συνήγοροι quanquam Ariſtotelicis admodum ſimiles videri poſſint, tamen non auſim pronunciare eosdem, niſi verba Philoſophi οἱ μὲν — οἱ δὲ malis interpretari *partim* — *partim*, quod an fieri poſſit recte per leges Grammaticae, dubito. Plura de συνηγόροις nunc non habeo, quae dicam: et dum comparo *Heynii* disputationem de judiciorum publicorum ratione et ordine apud Romanos et Graecos in Vol. IV. Opuſculorum academicorum, mentionem συνηγόρων ibi plane nullam factam video.

Ad VII, 3, 4. κἂν ἄλλος τις ᾖ κρείττων κατ' ἀρετὴν καὶ κατὰ δύναμιν τὴν πρακτικὴν τῶν ἀρίστων, τούτῳ καλὸν — δίκαιον. Vetus interpres, Camerarius et Sepulveda vocabulum ἀρίστων cum priore κρείττων recte conjungunt, ceteri interpretes omnes male cum verbo πρακτικὸς copularunt. Giphanius tamen dubitasse videtur: quaerit enim in annotatione, quid Philosophus vocet δύναμιν πρακτικήν. Videtur tamen illi intelligere aut prudentiam, sive usum ac peritiam in rebus civilibus, aut naturae bonitatem sive facilitatem et proclivitatem ad res gerendas.

Ibidem 3, 5. μάλιστα δὲ καὶ πράττειν λέγομεν καὶ κυρίως τῶν ἐξωτερικῶν πράξεων τοὺς ταῖς διανοίαις ἀρχιτέκτονας. Miror unde duxerint scripturam quam vertendo reddiderunt Camerarius, Sepulveda et Ramus: λέγομεν καὶ κυρίως τοὺς τῶν ἐξωτερικῶν πράξεων ταῖς δ. ἀρχ. Camerarius ita: *Jam eos potissimum, cum proprie loquimur, agere aliquid perhibemus, qui in communibus actionibus principes sunt artificii considerando, qui architecti vocantur.* Sepulveda vero: *Sed et eos maxime proprieque agere dicimus, qui cogitationibus sunt actionum externarum architecti.* Ramus denique: *Imo vero proprie eos agere dicimus, qui mente atque animo principes atque architecti externorum sunt operum.* Quae scriptura et sententia mihi ab hoc loco plane aliena esse videtur. Ut enim architectus agere potissimum dicitur, cum operis praecipit, quid agendum sit, et consilio cum toti operi perficiendo, tum singularum operarum laboribus praeest, quo ipso facto ipse et πράττειν et πράξεων τῶν ἐξωτερικῶν κύριος εἶναι recte dicitur, ita qui meditationibus et cogitationibus animi vacant in republica ita, ut aliorum civium actionibus incitandis et regendis consilio et prudentia sua praesint, agere et κύριοι τῶν ἐξωτερικῶν πράξεων, et denique ταῖς διανοίαις ἀρχιτέκτονες recte dici possunt.

Ad VII, 5, 5. παρέχοντες σφᾶς αὐτοὺς ἀγορὰν] ἀγορὰν hic esse idem cum ἐμπορίῳ, docet locus aptissimus Thucydidis I, 13. de Corinthiis: ἀεὶ δή ποτε ἐμπόριον εἶχον, cum Graeci terra potius quam mari per illorum agrum commercia inter se exercerent; postquam vero Graeci, mari pacato, navi-

gationem frequentarunt, ἐμπόριον παρέχοντες ἀμφότεροι δυνατὴν ἔσχον χρημάτων προσόδῳ τὴν πόλιν. ubi Codd. optimi ἀμφότερα habent, quod aut interpretari oportet dictum pro κατ' ἀμφότερα, ut in loco noſtro ſuperius eſt, aut, quod equidem malim, ſcribendum ἀμφοτέρᾳ, intellecto ὁδῷ, ut dicitur ἑτέρᾳ. Corinthii itaque dicuntur utraque via, et terra marique commeantibus Graecis emporium praebuiſſe urbem ſuam. Nam verba τὴν πόλιν copulari debent etiam cum verbo παρέχοντες.

Ad VII, 5, 7. πολλὰς γὰρ ἐκπληροῦσι τριήρεις — πόλιν ἑτέραν ἐμμελεστέραν. Sepulveda ſcripturam Aldinae ἐκκληροῦσι a Ramo ſervatam correxit, et deinde ἐνδεεστέραν praetulit et vertit ut antiquus Interpres, ſine dubio Codicum fidem ſecutus.

Ad VII, 6, 3. οὐ γὰρ δὴ περὶ φίλων ἀπήγχεο. Sepulveda vertit: *nonne ab amicis cruciaris?* Camerarius *ne tu ſane amicorum cauſſa ſuſpende te.* Hic tamen apertiſſime a ſenſu verborum aberravit, cum modum imperativum ἀπάγχεο eſſe putaret, qui cum negatione οὐ conjungi non poteſt. Equidem non dubito σὺ γὰρ δὴ περὶ φίλων ἀπήγχεο ſcriptum fuiſſe, eamque conjecturam in verſione repraeſentavi.

Ad VII, 12, 13. τὸ μὲν γὰρ ἕτερον κακοῦ τινος αἵρεσίς ἐστιν· αἱ τοιαῦται δὲ πράξεις τοὐναντίον· κατασκευαὶ γὰρ ἀγαθῶν εἰσι καὶ γεννήσεις. Primus et ſolus Sepulveda verum loci ſenſum vidit. Vertit enim: *illud enim eſt malum tollere, hujusmodi vero actiones e diverſo praeparationes bonorum effectionesque ſunt.* Ad quae ita annotavit: *αἵρεσις, graece modo electionem ſignificat, ut προαίρεσις, modo delectionem ſive ſublationem, ut ἀφαίρεσις. Itaque αἵρεσις vocabulum eſt ancipitis intelligentiae, ut* tollere *latine, — quo verbo ex induſtria uſus ſum, ut quemadmodum graece ſic item latine flecti poſſit in utramque partem pro cujusque ſententia: nam locus utrumque intellectum admittit. — vel tollere malum dixit pro ſumere et eligere malum, quoniam ex duobus malis lenius ſeu minus eſt eligendum. — Cum igitur crimina et flagitia in urbe patrantur, aut injuriae ſingulorum perturbatioque civitatis permittenda eſt, aut poenis et animadverſionibus delicta vindicanda; quod utrumque per ſe malum eſſe videtur, ſed poſterius minus malum, at*

proinde eum necessitas urget eligendum: quia minus malum, ut est Ethicorum quinto, vicem habet boni. Vides, quam vim verbis inferre sit opus, ut extorqueas e vulgari scriptura sensum aliquem, minime tamen philosophiae Aristotelicae accommodatum. Res ipsa, tum etiam verba opposita κατασκευαὶ καὶ γεννήσεις, monstrant verum esse ἀναίρεσιν. Nusquam enim αἵρεσις legitur positum pro ἀφαίρεσις. Sepulvedam Ramus recte secutus est vertendo: *illic enim mali cujusdam est depulsio, hic contra boni comparatio et affectio.* Camerarius: *Alterum enim illud aliquid etiam mali assumit, cui hujusmodi actiones contrariam habent rationem.* Victorius in annotatione: *Sumimus enim malum molestiamque aliquam primo inde sentimus; id tamen facimus, ut depellamus a nobis malum.* Heinsius plane Sepulvedam est secutus.

Ad VII, 10, 5. ἀμπέλων συστάδας] Vide etiam dicta ad Columellam p. 170.

Ad VII, 12, 5. Διὸ κατ' εὐχὴν εὐχόμεθα τὴν τῆς πόλεως σύστασιν ἐξ ὧν ἡ τύχη κυρία. Reizii emendationem secutus jam olim Sepulveda vertit locum: *Itaque urbis ac civitatis ex his rebus, quae arbitrio fortunae gubernantur, constitutionem precibus optamus.*

Ibidem καὶ γὰρ εἰ μὴ πάντας ἐνδέχεται σπουδαίους εἶναι, καθ' ἕκαστον δὲ τῶν πολιτῶν, οὕτως αἱρετώτερον· ἀκολουθεῖ γὰρ τῷ καθ' ἕκαστον (ita enim scribendum est) καὶ τὸ πάντας. Lambini rationem, a Reizio probatam, reperi in annotatione Sepulvedae ad hanc suam loci versionem: *Nam si fieri posset, ut probi essent cives universi, non autem singuli, sic esset expetibilius: quoniam ut sint universi, sequitur ex eo quod singuli sunt.* Sepulveda igitur ad haec ita: *Ut sensus sit: si fieri posset, ut universa civitas esset proba, absque eo, ut quisque civis esset probus, expetibilius foret, ut tota civitas esset proba, atque proinde felix, quam ut singuli cives: quoniam bonum universale majus est et expetibilius privato. Tamen id fieri non potest, quoniam idcirco omnes simul, sive universa civitas est proba, quia unusquisque civis probus est, ut paulo antea dixerat.* In nostra et Camerarii ratione verba ἀκολουθεῖ γὰρ — τὸ πάντας ita sunt interpretanda: *Primum enim ordine est id,*

quod fieri potest, ut singuli aliqui cives sint probi; alterum id, quod difficulter aut potius nunquam obtineri potest, ut omnes sint probi. Quod si tamen fieri per naturam hominum non potest, praeferendum et optabilius est, ut singuli (quam plurimi) sint probi cives: neque enim aliter fieri potest, ut sint omnes cives probi, nisi singuli aliqui antea sint probi. Ex singulis enim fiunt paulatim plures, et tandem omnes cives probi.

Ad VII, 13, 20. Ἐπεὶ δὲ μείζω τι ἀγαθὰ ἢ τὰ τῦ πολέμυ — φανερὸν ἐκ τύτων. Camerarii et Reizii rationem jam antea Sepulveda iniit, qui verbis ἢ τὰ τῦ πολέμυ omissis locum vertit. *Cum autem haec sint majora bona, hinc palam fit, his frui quam virtutibus, praestare, et horum fruitionem esse propter se expetendam.*

Ibid. sect. 21. καὶ διὰ τῶν ἐθῶν ὁμοίως ἦχθαι. Sepulveda vertit *et per mores similiter duci.* Annotavit in graecis exemplaribus scripturam variare: in quibusdam enim διὰ τῶν ἐθῶν ὁμοίων, in aliis δ. τ. ἐ. ὁμοίως, in nonnullis διὰ τῶν ὁμοίων, omisso ἐθῶν, esse scriptum: mediam lectionem ut commodissimam se secutum esse; quam deinceps eodem plane modo ut Reizius interpretatur.

Ad VII, 14, 3. δεῖ τὴν ἀρχὴν — εἰς τὺς χρόνυς καταβαίνειν τύτυς. Recte Aretinus *ad hunc finem concurrant:* Camerarius *convenire* vertit. Sepulveda *in haec tempora congruere,* et annotavit graecum verbum esse positum pro συγκαταβαίνειν. Male Victorius cum vetere Interprete *descendere,* Ramus *incidere* posuit.

Ibidem sect. 4. ἀλλ' ὐ πρὸς τὴν τῶν καρπῶν κομιδήν. Fructuum et frugum perceptionem intempestivam atque immaturam oraculo significatam fuisse verbis ambiguis, ante Sylburgium monuit Sepulveda.

Ibidem sect. 5. ἔτι τῦ σώματος αὐξανομένυ. Sepulveda monuit in Codicibus emendatis vocabula τῦ σώματος non legi addita, in aliis τῦ σπέρματος, in nonnullis τῦ σώματος legi. Ipse primam scripturam secutus vertit *inter augescendum,* id est, dum crescit adolescens.

Ibidem sect. 8. ἕξις — ὔτε ἡ θεραπευτικὴ καὶ κακοποιητικὴ λίαν. Sepulveda *imbecillus ac nimis calamitatibus afflictus ha-*

bitus. Lambino partim rectius *valde laboriosus et morbis exercitus.* Scilicet est ἕξις ἡ τῶν θεραπευτῶν, quos in simili disputatione de causa odoris gravis sudorum nominavit Theophrastus in Fragmento de Sudoribus p. 455. ed. Heinsii: ἐπεὶ ὅτι γε τῇ καχεξίᾳ (intellige κακώδεις τοῖς ἱδρῶσι) πολλαχόθεν φανερὸν, ἔκ τε τῶν καμνόντων καὶ ἐκ τῶν ἀφροδισιαζόντων πλείω ἕξιν ἐχόντων ἤδη, καὶ τῶν θεραπευτῶν ἤδη ὅλως. quae Furlanus vertit: *nam quod et a malo habitu plerumque sudoris foetor proveniat, aegroti argumento sunt et qui rebus venereis dediti habitum exinde malum contraxerunt, et omnino, qui curari a gravi aliquo morbo nequeunt.* Grangerius autem in Editione Parisiensi anni 1576 *partim ex iis qui rebus venereis utuntur, quamvis habitiores sint, partim ut omnino dicam, ex ipsis etiam gymnasii ministris.* In annotatione aliam interpretationem nihilo meliorem proponit, ut aegrotorum ministri et curatores intelligantur. Lexicon Basileense a Roberto Constantino auctum θεραπευτικὴν ἕξιν interpretatur habitudinem corporis curatione indigentem. Scilicet est habitus corporis tener ac delicatus, qui cura assidua atque exquisita indiget, victuque accurato, ut officiis suis fungatur, nec morborum accessionibus vel levissimis succumbat.

Ad VII, 15, 8. ubi vetat imaginem vel picturam turpem alicubi extare εἰ μὴ παρά τισι θεοῖς τοιούτοις, οἷς καὶ τὸν τωθασμὸν ἀποδίδωσιν ὁ νόμος. Sepulveda vertit *quibus lex lasciviam attribuit:* in annotatione addit, *ut Priapo Deo et Baccho ac Veneri.* De Venere et Baccho dubito, eosque non magis hic respici puto, quam qui supra Cap. 14, §. 9. dicuntur θεοὶ οἱ εἰληχότες τὴν περὶ τῆς γενέσεως τιμήν. Plures Athenis praeter Priapum similes ei deos cultos fuisse verosimile est, quorum templa imagines, statuae et picturae turpes ornabant, quosque mariti adibant precibus et votis de sua liberorum et conjugum salute, τιμαλφεῖν ὑπὲρ αὐτῶν καὶ τέκνων καὶ γυναικῶν. In Alciphronis Epist. 3, 37. vidua Epiphyllis fanum Hermaphroditi adit εἰρεσιώνην ἐξ ἀνθῶν πλέξασα τῷ Ἀλωπεκῆθεν ἀναθήσουσα, i. e. corollam e floribus plexam in honorem mariti defuncti Phaedriae, Alopecensis suspensura. Hermaphroditos coronantem civem Atheniensem superstitio-

ſum narrat Theophraſtus Charact. 16, 3. Fuit praeterea Athenis daemon e genere Priapi cultus publice, Ὀρθάνης, cujus nomine inſcriptam fabulam poeta Eubulus dederat, memorante Athenaeo 3, p. 420. Schw. Juxta hunc Plato comicus in fabula Phaone apud eundem 10, p. 118. nominat Κονίσαλον, Λόρδωνα, Κύβδασον et ἥρωα Κέλητα. Quorum nominum poſtrema tria a poeta ficta ridiculi cauſa fuiſſe ſuſpicor, uti fuerunt ab Ariſtophane Equitum verſu 674. Σκίταλοι, Φένακες, Βερέσχεθοι, Κόβαλοι et Μόθων. Praeter Ariſtophanem Lyſiſtr. verſu 982. Κονίσαλον cum Ὀρθάνῃ nominavit Strabo 13, p. 588. Ejusdem farinae daemon fuit Τριφάλης ab Ariſtophane fabula celebratus, unde fragmentum apud Scholiaſten Platonicum Ruhnkenii p. 10. adde Brunckianis. A quo acceptum *Triphallum* Satyrae titulum indidit Varro.

Ad VIII, 2, 2. Ἔστι δὲ καὶ — *προσεδρεύειν δὲ λίαν πρὸς τὸ ἐντελὲς, ἔνοχον ταῖς αὐταῖς βλάβαις.* Sepulveda comparavit locum Ciceronis de Officiis 1, 6. ubi de cognitione veri tanquam primo quatuor locorum, e quibus honeſti natura et vis ducitur, diſputat. *Alterum eſt vitium, quod quidam nimis magnum ſtudium multamque operam in res obſcuras atque difficiles conferunt easdemque non neceſſarias. Quibus vitiis declinatis, quod in rebus honeſtis et cognitione dignis operae curaeque ponetur, id jure laudabitur: ut in aſtrologia C. Sulpicium audivimus, in geometria Sex. Pompejum ipſi cognovimus, multos in dialecticis, plures in jure civili. Quae omnes artes in veri inveſtigatione verſantur, cujus ſtudio a rebus gerendis abduci contra officium eſt. Virtutis enim laus omnis in actione conſiſtit.* Eadem ratione uſus olim Socrates dicitur a Xenophonte, Memorabilium 4, 7, 3. ubi nimium geometriae, aſtronomiae et phyſices ſtudium improbat; cauſam enim praecipuam hanc edit *ἄλλων πολλῶν τε καὶ ὠφελίμων μαθημάτων ἀποκωλύειν.* Scilicet et is omnem veri cognitionem et cogitationem ad vitam civilem et virtutem referendam eſſe merito cenſuit: quod facit etiam nunc Ariſtoteles, dum incommoda memorat e nimis aſſiduo ſcientiarum quarundum ſtudio oriunda, quae cum artibus atque opificiis illiberalibus habent communia; impediunt enim virtutis exercita-

tionem, dum animi cogitationem in rebus a virtute alienis occupant ac distinent.

Ibidem s. 3. Αὕτη γὰρ ἀρχὴ πάντων — περὶ αὐτῆς. Sepulveda ita ad h. l. otium cunctis ponitur tanquam principium deliberationis in vita instituenda, quia cuncta ad otium referuntur tanquam ad finem. Itaque principium hoc in loco vocat finem, quoniam eadem res et finis dicitur et principium. Quem sequitur cum Ramo Lambinus et Heinsius. Contra Victorius docere conatur αὕτη non esse ad σχολὴν, quae supra nominata non sit, sed ad φύσιν referendum. Nimis tamen ille urget pronominis genus foemineum αὕτη; hoc enim saepiuscule ad genus sequentis nominis quam antecedentis referri solet. Verumtamen verba ἵνα καὶ πάλιν εἴπωμεν περὶ αὐτῆς faciunt, ut in sententiam Victorii concedam.

Ad VIII, 4, 2. καὶ ταῖς ἀναγκοφαγίαις καταλαμβάνειν τὴν ἐχομένην ἡλικίαν. Sepulveda *certa ciborum necessitate proximam aetatem exercere.* Comparavit etiam locum Quintiliani 12, 10, 41. *athletarum corpora etiamsi validiora fiant exercitatione et lege quadam ciborum, non tamen esse naturalia, atque ab illa specie, quae sit concessa hominibus abhorrere.* Qui locus simul illustrat alterum nostri supra c. 3, sect. 3. ubi ait ἕξιν ἀθλητικὴν λαβέσθαι τὰ εἴδη τῶν σωμάτων.

Ibidem s. 4. Ἢ πρὸς διαγωγήν τι συμβάλλεται καὶ φρόνησιν; Sepulveda vertit *ad vitam liberalem atque prudentiam.* Ad quae ita annotavit: *Ad vitam beatam et contemplationem. Nam quod Aristoteles graece dicit διαγωγὴν, hoc interpres modo vitam liberalem, modo vitam beatam convertit. In hoc enim intellectu utitur eo vocabulo Aristoteles. Prudentiam autem hoc in loco improprie pro intelligentia et contemplatione posuit. — Musica igitur tunc ad vitam beatam et intelligentiam pertinere dicitur, cum intellectus in musicae contemplatione, ut in quodam intelligibili et scientia quadam versatur, sonorum scilicet proportionem, discrimina, compositionem et concentuum efficientiam in humanis animis contemplando.* Hunc scilicet usum musica praebuit Pythagorae ejusque scholae. Cum frustra hucusque in significatione vocabuli φρόνησις in-

daganda laboratum fuerit, alia via aggrediamur interpretationem loci, incipiendo a verbis iſtis *καὶ γὰρ τοῦτο τρίτον θετέον τῶν εἰρημένων*; quibus reſpicit antea dicta. Sed ubi dixerat eadem antea? In ſequenti quidem Capite ſect. 1. tria haec repetit: *ἡ δὲ πρώτη ζήτησίς ἐστι, πότερον οὐ θετέον εἰς παιδείαν τὴν μουσικὴν ἢ θετέον; καὶ τί δύναται τῶν διαπορηθέντων τριῶν; πότερον παιδείαν ἢ παιδιὰν ἢ διαγωγήν*; tandem in eo deſinit, ut a ſectione inde 4. quaerat *εἴπῃ καὶ πρὸς τὸ ἦθος συντείνει καὶ πρὸς τὴν ψυχήν*; id quod deinceps demonſtrare conatur argumento hoc: *ὅτι ποιοί τινες γιγνόμεθα τὰ ἤθη διὰ τῆς μουσικῆς.* Quaeramus nunc locum in priore diſputatione de muſica, quem nunc reſpicit Philoſophus. Nullus alius hodie extat niſi Capitis 2, ſect. 2. ubi docere conatur muſicam pertinere ad illas artes, quae diſciplinam puerilem ingrediuntur atque adhibentur *πρὸς τὴν ἐν τῇ διαγωγῇ σχολήν*, minime vero quod ſint neceſſariae ad vitam, aut quod voluptatem, aut commoditatem atque utilitatem ad vitae privatae varia munera, aut corporis habitum et uſum, aut ad reliquam doctrinam rectius percipiendam habeant, ſed propter ſe ipſas. Addit tum haec: *Λείπεται τοίνυν πρὸς τὴν ἐν τῇ σχολῇ διαγωγήν.* Tum utitur teſtimonio Homeri, qui inter vitae heroicae conviviorumque oblectamenta honeſta commemoraverit acroamata muſica cantoremque fidibus canentem. Ceterum Reizius recte vidit loci iſtius ſenſum verbis quibusdam ex oratione anteriore repetitis ita eſſe ſupplendum: *Λείπεται τοίνυν τὴν μουσικὴν ὑπὸ τῶν πρότερον εἰς παιδείαν τετάχθαι πρὸς τὴν ἐν τῇ σχολῇ διαγωγὴν* i. e. reliquum igitur eſt, ut ſtatuamus muſicam a veteribus ad puerilem inſtitutionem fuiſſe adhibitam eo conſilio, ut aliquando viri facti atque otium nacti haberent aliquam *διαγωγήν*, quod videtur vocabulum ſignificare, *quo aliquid quo liberaliter atque honeſte otium oblectarent.* Cum vero fructum voluptatis ſolum in uſu muſicae ſpectari negaverit, praetereaque neceſſarios vitae uſus commoditatesque corporeas excluſerit, relinqui ut omnis muſicae uſus isque honeſtus redeat ad animum, inprimis ad eam animi partem vel facultatem, quae quodammodo a muſica affecta facit, ut *σχολάζειν καλῶς*, *honeſte otiari*,

et

et χαίρειν ὀρθῶς, *recte gaudere et laetari*, possimus, denique, ut ποιοί τινες τὰ ἤθη εἶναι id est *aliquo modo morati esse* videamur. Hanc animi facultatem in loco, de quo quaerimus, φρόνησιν appellat; in altero 8, 5, 1. παιδείαν. Apparet, Sepulvedam a vera vocabuli φρόνησις significatione longius recessisse quam Reizium, qui *animi elationem* interpretabatur, comparato vocabulo φρόνημα. Nec potest admitti Victorii explicatio *scientiam* interpretantis. Videtur igitur φρόνησις significare eam animi partem, qua Graeci dicunt hominem εὖ φρονεῖν, ἄλλο φρονεῖν, παραφρονεῖν, μέγα et μικρὸν et ταπεινὸν, μέτρια, ἶσα θεοῖς, ὑπὲρ ἄνθρωπον φρονεῖν, μηδὲν θνητὸν ἀλλὰ πάντα ἀθάνατα φρονεῖν. Plures sunt ejusmodi phrases, quibus Graeci animi sensus vel affectiones varias significant.

Haec si vere conjeci (conjecturis enim tantum in hoc dicto interpretando locus relictus esse videtur) quid causae esse dicamus, cur separatim Aristoteles paulo antea haec posuerit: Ἢ μᾶλλον οἰητέον πρὸς ἀρετήν τι τείνειν τὴν μουσικὴν, ὡς δυναμένην — τὸ ἦθος ποιόν τι ποιεῖν, ἐθίζουσαν δύνασθαι χαίρειν ὀρθῶς? Quem usum cum repetit sect. 6. ponit verba εἰ δύναται τὰ ἤθη βελτίω ποιεῖν — ὀρθῶς τε χαίρειν δύνασθαι. Utrum usum musicae πρὸς ἀρετὴν diversum voluit intelligi ab altero πρὸς φρόνησιν? Scilicet ἀρετὴ, virtus, omnis actione continetur, nec ad sola ἤθη ποιὰ spectat. Quare usus ejus ab otio alienus est, ubi actioni locus non est. Contra si φρόνησις est ea pars animi, qua certo quodam modo affecti atque animati sumus, omnino pertinent ad eam, et solam quidem, τὰ ἤθη τὰ ποιά τινα, *mores certi quidam*, atque hi possunt ad honestam otii oblectationem referri. Atque haec quidem φρονήσεως distinctio ab ἀρετῇ posset hoc in loco admitti, nisi ipse Philosophus infra c. 5, sect. 5. diceret: ἐπεὶ δὲ συμβέβηκεν εἶναι τὴν μουσικὴν τῶν ἡδέων, τὴν δ' ἀρετὴν περὶ τὸ χαίρειν ὀρθῶς καὶ φιλεῖν καὶ μισεῖν, δεῖ δηλονότι μανθάνειν καὶ συνεθίζεσθαι — τὸ κρίνειν ὀρθῶς καὶ τὸ χαίρειν τοῖς ἐπιεικέσιν ἤθεσι. Ita vero ipse impedit, quominus hic ἀρετὴ possit a φρονήσει separari in usu musicae ad puerilem educationem demonstrando. Supervenit ecce altera dubitatio, quid ita Aristoteles, postquam in loco nostro juxta διαγωγὴν commemo-

raverat τὴν φρόνησιν, de illa quidem rationes suas explicuerit, de hac vero velut oblitus, ne verbum quidem subdiderit? Cui dubitationi non possum alia ratione occurrere, nisi ut lectorem admoneam, similem esse Aristotelis tractationem quaestionis antecedentis: Ἢ μᾶλλον οἰητέον πρὸς ἀρετήν τι τείνειν τὴν μουσικήν. ubi lectorem media in dubitatione ambigentem destituit. Quae num fuerit Philosophi ipsius culpa, an potius librarii error, lacunam facientis, aliis dispiciendum relinquo.

Ad VIII, 5, 2. οὐχ ὅσον ἐπίπλεον ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἡδονήν, Sepulveda vertit *non solum ob alia, sed etiam propter voluptatem.* Hinc Ramus *non solum ob alios majores fructus.* Equidem locum vitiosum esse censeo: medicinam nondum reperi.

Ibidem sect. 7. Οὐ μὴν ἀλλ' ὅσον διαφέρει καὶ περὶ τὴν τούτων θεωρίαν, δεῖ μή. Sepulveda haec vertit: *Ceterum si quid in harum rerum contemplatione interest, adolescentes non Pasonis — intueri debent.* Lambinus: *Verumtamen quantacunque sit in harum rerum inspectione differentia.* Ramus: *Tametsi quod ad tabularum et signorum inspectionem attinet.* Heinsius: *Quod pictores — nos docent, quorum quoque opera nequaquam ratione eadem neque ex aequo oculos afficiunt. Ideoque, si quid illud quoque potest, longe magis* etcet.

Ibidem sect. 8. ὀδυρτικωτέρως καὶ συνεστηκότως μᾶλλον. Sepulvedam vertentem *ad fletum magis et moerorem*, imitatur Ramus: *ad luctum et moerorem.* Contra Victorium vertentem *luctuose et contracte magis* Lambinus sequitur: *aliquanto moestius et contractius.* Cum Roberto Constantino in Lexico Basileensi posui in versione *contracto animo.*

Ad I, 1, 11. καὶ πρότερον δὲ] Oblitus sum monere priores Editiones habere δή, quod a sententiarum serie alienum est.

C o r i g e n d a.

P. 9. Cap. 2. lin. 4. ſcribe οἰκία
— 12. ſect. 9. lin. 5. — ἐμψύχοις
— 20. lin. 1. ſcribe Οἱ μὲν οὖν etcet. In margine deeſt numerus ſectionis 5.
— 21. ſect. 10. lin. 2. ſcribe χρηματιστικὴν, δι' ἣν
— 30. Cap. V. lineae 9. in margine apponi debebat numerus ſectionis 2.
— 31. ſect. 3. lin. 4. ſcribe περὶ τὴν τῆς κτήσεως .
— 42. ſ. 16. lin. 9. — κἀκεῖνος εἶναί φησι τῆς
— 45. ſect. 6. lin. 4. — ἕκαστος· ἀλλ'
— 58. lin. 10. — πλεονεκτεῖν
— 82. ſect. 9. lin. 9. — ἡσυχίας
— 95. ſect. 6. lin. 3. — ἀρχόμενος,
— 104. ſect. 7. lin. 1. — Ἔοικε
— 115. ſect. 2. lin. 7. — ὁτιοῦν
— 127. ſect. 4. lin. 4. — ὁποιανοῦν
— 141. ſect. 4. lin. 3. — ἄλλης οὐ καλῶς
— 147. l. penultima — πόλεσι, καὶ καλῶς
— 154. ſect. 7. lin. 6. — βαδίζοντας, διὰ δὲ
— 187. ſect. 9. lin. 5. — πρὸς τὴν ὀλιγαρχίαν
— 192. lin. 2. — Διὸ ὅσοι
— 203. ſ. 11. l. 14. — προσαγωγῆς
— 229. ſect. 7. lin. 7. — τυραννικόν·
— 230. lin. 11. — ἄλλων. *
— 238. ſect. 5. lin. 4. — ἢ ὁποιασοῦν
— 240. Libri V. Cap. I. lin. 13. ad verba Ἔτι δὲ in margine apponatur numerus ſectionis 2.
— 258. ſect. 4. lin. 16. ſcribe μνήμονες,
— 260. ſect. 10. lin. 6. — εὐθύνας,
— 264. lin. antepenultimae apponi debet in margine numerus ſectionis 4.

P. 268. ſect. 5. lin. 4. ſcribe ὅπως διασπάζωσι
— 272. ſect. 4. lin. 2. — εἴπερ
— 278. ſect. 3. lin. 5. — τὴν εὐνομίαν, καὶ
— 321. ſect. 5. lin. 5. — ἀνέντες τοὺς παῖδας, καὶ
— 325. ſect. 3. lin. 9. — μὲν οὖν.

In verſione latina.

P. 348. ſect. 16. lin. 4. dele vocabulum *homo.*
— 368. ſect. 12. lin. 7. ſcribe *ſanguine*
— 375. ſect. 15. l. 12. — *divinum, ſed*
— 405. ſect. 5. lin. 2. — *dicendos*
— 407. ſect. 9. l. 15. — *fieri*
— 410. ſect. 5. lin. 9. poſt *Euripides* tolle punctum.
— 449. lin. penultima ſcribe *formae*
— 475. lin. 19. appone in margine ſectionis numerum 2.
— — lin. 34. — — — — — 3.

In Commentariis.

P. 79. lin. 27. ſcribe *Lambinus atque Heinſius:*
— 136. ad ſect. 7. lin. 7. ſcribe *quam tum*
— 168. ad ſect. 9. lin. 7. ante *Lambinus:* ſupple: Giphanius: *conſuetudinem ſpectantes:*
— 171. lin. 23. ſcribe *reipublicae.*
— 289. lin. 5. — ἅπασιν

Berolini typis G. Haynii.

Auctarium Annotationum.

Ad 2, 5, 1. Ἱππόδαμος, ὃς καὶ τὴν τῶν πόλεων διαίρεσιν εὗρε καὶ τὸν Πειραιᾶ κατέτεμε. Annotationi adde locum Strabonis 14, p. 603 de Rhodo urbe: ἡ δὲ νῦν πόλις ἐκτίσθη κατὰ τὰ Πελοποννησιακὰ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἀρχιτέκτονος, ὥς φασι, ὑφ' οὗ καὶ ὁ Πειραιεύς· οὐ συμμένει δ' ὁ Πειραιεὺς κακωθεὶς ὑπό τε Λακεδαιμονίων πρότερον τῶν τὰ σκέλη καθελόντων καὶ ὑπὸ Σύλλα τοῦ Ῥωμαίων ἡγεμόνος. Tacent ibi interpretes. Sed apparet nunc auctor urbis Rhodi descriptae et conditae Hippodamus. Magna igitur artis fama esse debuit in isto viro, ut Philosophus non sine causa diceret eum inventorem τῆς τῶν πόλεων διαιρέσεως, urbium recte in plateas et vicos describendarum.

Ad 2, 6, 18. καὶ τὴν αἵρεσιν τῶν γερόντων — παιδαριώδης i. e. modus quo judicium de senioribus allegendis pronunciant, puerilis est. Isocrates Panathen. c. 63. de Lacedaemoniis: καὶ τὴν τῶν γερόντων αἵρεσιν τῶν ἐπιστατούντων ἅπασι τοῖς πράγμασι μετὰ τοσαύτης σπουδῆς ποιεῖσθαι, μεθ' ὅσης περ φασὶ καὶ τοὺς ἡμετέρους περὶ τῶν εἰς Ἄρειον πάγον ἀναβήσεσθαι μελλόντων, ἔτι δὲ καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῖς περιθέντος (Λυκούργου) τὴν αὐτήν, ἥνπερ ᾔδει καὶ τὴν βουλὴν ἔχουσαν τὴν παρ' ἡμῖν.

Ad 2, 9, 4. τῆς ναυαρχίας — ἐφρονηματίσθη. Caussam hanc eandem mutatae reipublicae formae assignavit etiam Isocrates Panathen. c. 44. eamque copiosius explicavit; alteram ab Aristotele positam non agnovit, sed aliam excogitavit, ab invidia Lacedaemoniorum repetitam. Locus est animadversione dignissimus.

Ad 3, 5, 1. Tres reipublicae formas administrandae veras et rectas statuit etiam Isocrates Panathen. c. 52, nominibus tantum diversis et a numero imperantium ductis, cum Aristoteles, eadem partitione facta, nomina ab officio imperantium derivaverit.

Ad 4, 9, 2. Opinionem meam de Theſeo in Addendis p. 487 propoſitam firmare mihi videtur locus Iſocratis Panathen. c. 49 de Theſeo: *συμβέβηκε μήτ' εἰρῆσθαι πρότερον μήτε πεπρᾶχθαι μηδ' ὑφ' ἑνὸς ἄλλου πλὴν ὑπὸ Θησέως — ἔχων γὰρ τὴν βασιλείαν ἀσφαλεστάτην καὶ μεγίστην — τὴν μὲν πόλιν διοικεῖν τῷ πλήθει παρέδωκε.*

Ad 7, 11, 2. *εἰ καὶ τὰ γυμνάσια τῶν πρεσβυτέρων ἔχοι τὴν τάξιν ἐνταῦθα.* De his ita Plato Legum 6. p. 270 Bip. *πανταχῇ δὲ ἐν τοῖς τοιούτοις γυμνάσια χρὴ κατασκευάζειν τοὺς νέους αὑτοῖς τε καὶ τοῖς γέρουσι, γεροντικὰ λουτρὰ θερμὰ παρέχοντας, ὕλην παρατιθέντας αὔην καὶ ξηρὰν ἄφθονον, ἐπ' ὀνήσει καμνόντων τε νόσοις καὶ πόνοις τετρυμένα γεωργικοῖς σώματα δεχομένους εὐμενῶς.* Pollux 2, 13. *γεροντείας παλαίστρας* appoſuit ex Ariſtophane Comico. Strabo 14. p. 579 de urbe Nyſa: *τῷ δὲ θεάτρῳ δύο ἄκραι, ὧν τῇ μὲν ὑπόκειται τὸ γυμνάσιον τῶν νέων, τῇ δ' ἀγορὰ καὶ τὸ γεροντικόν,* ubi male vertunt *ſenaculum*, cum *γυμνάσιον γ.* intelligendum ſit; alioquin antea *τῶν νέων* fruſtra addidiſſet Strabo. Is iterum p. 700 de Tarſo loquens *διαρρεῖ δ' αὐτὴν μέσην ὁ Κύδνος παρ' αὐτὸ τὸ γυμνάσιον τῶν νέων.* Hinc Plutarchus Timoleontis c. 39. *γυμνάσιον τοῖς νέοις ἀνῆκαν.*
